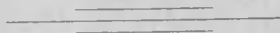
BRAŞOVUL ŞI ROMÎNII

SCRISORĬ ŞI LĂMURIRĬ

DE

N. IORGA

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTĬ

BUCUREŞTĬ

Stabilimentul grafic I. V. SOCECU, Strada Berzeĭ, 59

1905

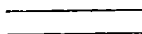
BRAȘOVUL ȘI ROMÎNII

SCRISORĬ ȘI LĂMURIRĬ

DE

N. IORGA

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUOUREȘTĬ

BUCUREȘTĬ

Stabilimentul grafic I. V. SOCECU, Strada Berzeĭ, 59

1905

Formează vol. X din «Studiĭ şi documente», tipărite de Ministeriul de Instrucţie.

BRAŞOVUL ŞI ROMÎNIĬ

PREFAŢA

Aicĭ se cuprind toate scrisorile româneştĭ din Archiva orăşenească a Braşovuluĭ. Tipărindu-le, am crezut de nevoie să adaug la ele o cercetare asupra subiectelor la care ele se raportă.

Am voit ca această carte să poată folosi orĭcuĭ, nu numaĭ învăţaţilor, istoricilor sau filologilor. În adevăr, astfel de scrisorĭ se cuvin a fi cetite de orĭcine doreşte să cunoască trecutul şi prin graiul săŭ însuşĭ; ele pot arăta în acelaşĭ timp ce mlădiere, ce cumpătare, ce scurtime plină de înţeles avea limba noastră de odinioară, care a rămas până astăzĭ limba poporuluĭ de la ţară; într'o astfel de limbă, care e a tuturor strămoşilor şi a celor maĭ mulţĭ dintre Romîniĭ de astăzĭ, se cuvine să scrie şi cărturariĭ. Numaĭ aşa scrisul lor va putea străbate adînc în mulţimile româneştĭ şi va putea căpăta trăinicie. Căcĭ e sigur că maĭ curînd saŭ maĭ tîrziŭ ne vom întoarce la limba noastră cea adevărată, vom părăsi sintaxa franţuzească şi vom întrebuinţa numaĭ acele cuvinte culese din străinĭ care sînt numaĭ decît de nevoie.

Ca să poată ceti orĭcine, am împuţinat notele şi am înlăturat unele semne de transcriere latină a vechilor buchĭ, care semne nu se înţeleg în de obşte[1].

Fie primită această carte ca o solie de la oameniĭ cuminţĭ şi bunĭ ce aŭ trăit înnaintea noastră.

N. Iorga.

---

[1] Astfel ч a fost transcris *cĭ*, nu ĉ.

INTRODUCERE

Partea de de-asupra munteluĭ între Ţara Oltuluĭ la Nord şi Vest, între Secuime, la Răsărit, se chema, după vechiul obiceiŭ slavonesc de a se da Ţinuturilor numele rîurilor ce le străbat, *Ţara Bîrseĭ,* de la rîul Bîrsa. Locuitoriĭ fuseseră cândva Slavĭ, şi eĭ întemeiaseră jos în vale cîteva sate ca Rîşnov, Braşov, Vîlcan, Cìrstian («Creştinul»), care în rădăcina şi desinenţele lor se apropie de atîtea alte numirĭ slave. Romîniĭ se întinseră pe încetul şi asupra acestor vechĭ aşezărĭ ale Slavilor, pe cari-ĭ numiaŭ, aicĭ ca şi în alte părţĭ, *Şcheĭ* (sing. masculin *Şchiaŭ,* singularul feminin *Şchiaucă)* [1]. Eĭ păstrară nomenclatura înaintaşilor şi conlocuitorilor lor, prefăcînd însă une orĭ finalul *ov* în *ăŭ* («Braşău» în loc de «Braşov» nu e rar în cele maĭ vechĭ scrise româneştĭ. privitoare la aceste locurĭ). Alăturĭ cu aceste sate eĭ făcură şi altele, ale căror nume fură alcătuite româneşte după acela al părinteluĭ care întemeiase şi satul şi viţa locuitorilor luĭ: un Zîrnea fu începătorul Zîrneştilor, un Tohan poate stă la obîrşia Tohanilor (e de ţinut în seamă, cu privire la această din urmă localitate, că se zicea întăiŭ un Tohan, nu un Tohănean). Sătcelul a fost la început un *sătucel,* care se făcu un sat mare, luînd numele greşit de Săcele.

Săteniĭ aceştia trăiaŭ în linişte, liberĭ şi nesupuşĭ domnilor de alt neam şi dăjdilor, dijmelor lor, supt ascultarea bătrînilor şi juraţilor dintre dînşiĭ; maĭ mare peste unul saŭ maĭ multe sate era *judeţul,* al căruĭ nume a fost schimbat, dela

[1] O soră a luĭ Ieremia Movilă se chema Şcheauca. Cf. în Moldova două locurĭ zise Şcheia, maĭ multe suburbiĭ ale Şcheilor pe lîngă oraşe.

venirea Ungurilor încoace, cu acela de *birăŭ* («biró»). Dincolo de Carpaţĭ, de «munte», pe cealaltă costişă de «Ţară-Românească» era aceiaşĭ aşezare, de şi acolo satele eraŭ supuse unor Voevozĭ ce nu stăpîniaŭ şi dincoace.

Întinzîndu-şĭ puterea asupra văilor Someşuluĭ, Crişurilor, Mureşuluĭ, regiĭ ungurĭ voiră să statornicească, odată pentru totdeauna, o graniţă faţă de «Ţara de dincolo de munţĭ», «Transalpina» pe latineşte saŭ pe ungureşte «Havasalföld». În aceasta într'adevăr culegeaŭ veniturĭ şi strîngeaŭ pradă călăreţĭ turcĭ din neamurĭ cumplite ale stepelor răsăritene, Pecenegĭ şi Cumanĭ, cari obişnuiaŭ să se răpadă prin pasurĭ şi asupra «Ardealuluĭ» regesc. Unguriĭ eraŭ prea slabĭ ca să poată apăra cu înseşĭ puterile lor, fie secuieştĭ, fie ungureştĭ chiar, acest pămînt ameninţat. Şi astfel eĭ chemară pe cavaleriĭ teutonĭ, cari nu maĭ aveaŭ de lucru în Palestina şi eraŭ maĭ potrivițĭ decît orĭcine pentru luarea în stăpînire, cîrmuirea, împoporarea şi aducerea la cultură a ţerilor sălbatece.

Teutoniĭ, de limbă maĭ mult germană, veniră decĭ în Ardeal şi înnălţară cetăţile şi mănăstirile lor închinate Sfinteĭ Fecioare. Aşa răsăriră pe rînd în acest unghiŭ *Marienburg* (Feldioara, după ung. Földvár), cetatea din Braşov, — cetatea de de-asupra oraşuluĭ, care fu dărîmată abia către anul 1450 —, Branul, pe un loc care se chema Terciŭ (de unde ungureşte şi nemţeşte i se zice Törcsvar, Törzburg)[1], şi, în sfîrşit, Cîmpulungul. «Muntele» era şi de o parte şi de alta al lor în acea regiune unde el e străbătut de pasurile cele maĭ lesnicioase şi maĭ potrivite pentru negoţ: al Rucăruluĭ, al Predealuluĭ şi al Buzăuluĭ, care răspund văilor Dîmboviţeĭ, Prahoveĭ şi rîuluĭ Buzăŭ.

După ce cavaleriĭ clădiseră, orînduiseră, şi răspinseseră saŭ puseseră supt jug chiar pe barbariĭ turcĭ, regele se făcu a se supăra pe eĭ pentru că ar fi întrecut hotarele danieĭ lor dintru început, şi-ĭ goni prin războiŭ. În locul lor fură aduşĭ acum Ungurĭ, Secuĭ, dar maĭ ales Saşĭ.

Aceştĭ noĭ străinĭ se numiaŭ pe sine însuşĭ «Sachsen», un

[1] Bran înseamnă «cetatea luĭ Bran».

nume care rămîne încă să fie lămurit. Eĭ veniaŭ de la Rinul de jos: regĭ ungurĭ îĭ chemaseră pentru a-ĭ locui pămînturile de puţină vreme cîştigate şi eĭ sosiseră în cete strîns unite supt căpeteniĭ dintre dînşiĭ. Romîniĭ li-aŭ zis *Sasĭ* (nu Saşĭ), şi după numele romănesc vine de sigur acel unguresc de Szász (firesc ar fi fost ca Unguriĭ să-ĭ numească *Német*, cum zic Nemţilor şi aşezărilor făcute de eĭ în toate părţile). De la început, eĭ, sătenĭ fără drepturĭ, «Pieĭ Roşiĭ» aĭ acesteĭ Americe Ungureştĭ, trecură în deplina ascultare a Saşilor, orĭunde aceştia se sălăşluiră în număr maĭ mare. Deprins cu nevoile uneĭ culturĭ maĭ înaintate, Sasul nicĭ n'ar fi putut trăi de la început în cetăţĭ de meşteşugarĭ şi de negustorĭ, în sate bine închegate, dacă n'ar fi găsit acest bogat «pămînt negru» care trebuia să fie pentru alte culturĭ neamul nostru.

Satul Braşov, Braşăŭ ajunse astfel Brassó al Ungurilor, veniţĭ să culeagă pe urma secerişuluĭ greŭ al altora. Saşiĭ, cari primiseră de la Coroană acest dar, făcură supt castelul Marieĭ al Teutonilor un oraş, şi-l numiră oraşul Coroaneĭ, *Kronstadt* saŭ, în graiul poporuluĭ, *Kronen*. Ceva maĭ înnainte, altă grupă de Saşĭ întemeiaseră iarăşĭ pe vechiŭ pămînt romănesc Sibiiul, pe care-l numiră, după acel ce-ĭ adusese acolo: «cetatea luĭ Hermann», *Hermannstadt*.

Cele două cetăţĭ săseştĭ răspundeaŭ ca aşezare celor două alcătuirĭ romăneştĭ maĭ însemnate din «Transalpina», Voevodatelor de căpetenie. Sibiiul era în margenea ţeriĭ Oltuluĭ; din jos venia ţara Voevoduluĭ Jiiurilor de care se ţinea şi Ţinutul Haţeguluĭ; poate chiar că locuinţa obişnuită, Curtea Voevoduluĭ, era în Haţeg, căcĭ alte tîrgurĭ vechĭ prin aceste locurĭ nu se cunosc. Peste munţiĭ din Ţara Bîrseĭ venia Voevodatul Argeşuluĭ şi Dîmboviţeĭ, avînd ca reşedinţă cetatea Argeş. Oltul despărţia amîndouă Voevodatele, iar în Ardeal raza de acţiune a Sibiiuluĭ de aceia a Braşovuluĭ.

Pentru Romănia munteană, Braşovul şi Sibiiul represintă ceia ce represintă pentru Romănia moldoveană cetăţile, tot germane, ale Polonieĭ: Lembergul şi Cracovia. Acolo însă marfa apuseană trecea prin Cracovia, ajungea spre Sud-Est la Lemberg saŭ la Liov, cum îĭ ziceaŭ aĭ noştri, şi de aicĭ

se coboria în Moldova. Cele două întreposite comerciale se ajutau între ele, se *completaŭ*, pe cînd dincoace, în Ardeal, trebuia să izbucnească o rivalitate între Braşov şi Sibiiŭ pentru folosirea «Transalpineĭ». Braşovul învinse în veacul al XIV-lea, adecă după vre-o sută cincĭzecĭ de anĭ de lucru, şi anume printr'o schimbare politică petrecută peste munţĭ.

Dacă Voevodul jiian ar fi învins, întrecut şi înghiţit pe al Argeşuluĭ, Sibiiul ar fi fost locul cel mare de schimb între fabricatele Apusuluĭ şi Ardealuluĭ chiar, pe de o parte, iar, pe de alta, materiile brute îmbielşugate ale «Transalpineĭ». Dar biruinţa rămase a Argeşuluĭ, între 1300 şi 1330. Stema vulturuluĭ cu crucea în plisc învinse. Într'o pecete nouă însă, pentru Domnia cea nouă şi «mare» a «toată Ţara-Românească» (căcĭ o Moldová nu era pe atuncea), doĭ Domnĭ încununaţĭ cu coroana în treĭ cornurĭ pe care o poartă Mircea pe la 1400[1], staŭ de o parte şi de alta a unuĭ arbore de împăcare. Aceiaşĭ înnălţime, aceiaşĭ haină ca a despoţilor şi rudelor împărăteştĭ din Răsăritul bizantino-slav, aceiaşĭ coroană, aceiaşĭ ţinută; dar Domnul din dreapta era acel care învinsese pe cel din stînga şi impusese reşedinţa şi stema sa[2]. Drumul săŭ de negoţ ajunse drumul cel mare,

[1] V. chipul d'innaintea vol. I[2] al colecţieĭ Hurmuzaki.

[2] O înrîurire a «Sfinţilor Constantin şi Elena» ce ar figura pe monedele bizantine şi bulgăreştĭ, după d. D. A. Sturdza, se poate admite cu greŭ; cele două chipurĭ de pe monedele pomenite represintă ele pe Împărat şi Împărăteasă, saŭ maĭ curînd unitatea Imperiuluĭ roman (de Răsărit) cu doĭ Împăraţĭ? Cf. planşele, adause la articolul luĭ Iliev în *Sbornicul* bulgar I (1889) şi Sabatier, *Monnaies byzantines*, 2 vol., Paris-Londra, 1862. — E de observat că şi monedele persane ale luĭ Chosroes I-iŭ şi al II-lea, ale luĭ Iezdegherd al III-lea, imitate după cele bizantine, aŭ două chipurĭ împărăteştĭ (se crede însă că ar fi paznicĭ) cu totul asemenea lîngă un copac (dar se crede că e altarul foculuĭ); aicĭ se vede, de-o parte soarele, de alta luna (v. Hertzberg, *Geschichte des byzantiner und des osmanischen Reiches*, în col. Oncken, pp. 37, 39, 51). Costumul uneĭ împărătese era *cu totul* deosebit de al Împăratuluĭ (v. *ibid.*, p. 177). În veacul al XVI-lea pecetea se desvoltă în acel sens că unul dintre chipurile încoronate poartă plete femeieştĭ revărsate pe umăr, iar cellalt are chica strînsă bărbăteşte, ca în chipul de la Cozia al luĭ Mircea. Cf. şi reproducerile, puţin întregite şi corectate însă, ce sînt alipite la articolul d-luĭ D. A. Sturdza în «Analele Academieĭ Române», VIII.

cetăţile sale fură popasurile negustorilor ce mergeaŭ la Dunărea Brăileĭ saŭ la Dunărea Giurgiuluĭ, şi *emporiul* din preajma luĭ ajunse depositul, atelierul, punctul de plecare pentru schimbul de mărfurĭ cu «Transalpina», cu [Bulgaria, cu Bizanţul până la peirea lor şi, în sfîrşit, cu Turciĭ, cari înlăturară şi copleşiră de la o vreme totul.

Acesta fu începutul măririĭ Braşovuluĭ.

CAP. I.

Negoţul Braşovuluĭ cu Romînii.

Din lucrurile care se întîmplă, puţine, şi nu totdeauna cele maĭ însemnate, se păstrează în scris. Aceasta e adevărat maĭ ales pentru timpurile maĭ vechĭ.

Din tot ce s'a schimbat în cele d'intăiŭ o sută cincĭzecĭ de anĭ între Braşov şi pămînturile româneştĭ de peste munţĭ, nu s'a păstrat cu desăvîrşire nimic. Abia din anul 1358 avem învoirea regală ca Braşoveniĭ să poată face drumul «între Buzăŭ şi Prahova, adecă de la vărsarea Ialomiţeĭ până la vărsarea Siretiuluĭ în Dunăre». Ialomiţa se varsă la Piua Petreĭ, unde era odată vestita şchele Flocĭ, iar vărsarea Siretiuluĭ e între Brăila şi Galaţĭ, care iese la lumină ca port simţitor maĭ tărziŭ, după ce Moldova fusese gonită prin cucerirea turcească de la Chilia şi Cetatea-Albă[1]. Drumul pe care regele-l asigură Braşovenilor e decĭ acela *al Brăileĭ*.

Peste zece anĭ, Vlad sau Laico-Vodă, Domnul muntean, care era şi stăpînitor în Făgăraş şi Ban în Severin, venia la rîndul luĭ să întărească drepturile Braşovenilor. De fapt, această întărire singură avea valoare, căcĭ regele, care stătea la 1358 în duşmănie cu Voevodul muntean şi nu-ĭ recunoştea

[1] Zimmermann-Werner-Müller, *Urkundenbuch der Deutschen in Siebenbürgen*, II (Sibiiŭ), 1897), p. 153, nº 736. «Ilontha» e «Iloncha», Ialomiţa.

nicĭ-un drept de stăpînire, dăruise cu de la sine putere în casa altuia, care nu îngăduia încălcarea nimănuĭ. Acum însă Vlad a căpătat Făgăraşul, i s'a recunoscut stăpînirea din Severin, de bună samă că Haţegul îĭ va fi fost lăsat în mînĭ, şi de aceia el se întitulează în actul de întărire, care arată prin caracterul îngrijit al scrisoriĭ sale a fi fost aşternut la Braşov chiar, «Domn din mila luĭ Dumnezeŭ» — tot din mila luĭ Dumnezeŭ decĭ! — «şi a Măriei Sale Regeluĭ».

Şi acest privilegiu priveşte maĭ ales drumul Brăileĭ, căruia i se şi zice aşa. Cine va merge acolo nu va plăti decît a treĭzecea parte (3%) din valoarea mărfiĭ sale, la Cîmpulung, şi anume *la întors;* decĭ mărfurile vămuite eraŭ numaĭ cele ce se aduceaŭ de peste Dunăre, mărfurile «ungureştĭ» rămînînd slobode. Pe altă cale — decĭ a Giurgiuluĭ, sau a Turnuluĭ, care ducea la Nicopol —, vama domnească va lua şi la sosire şi la plecare, decĭ pentru amîndouă felurile de marfă, la Cîmpulung întăiŭ, la Dunăre pe urmă saŭ, pentru a vorbi ca oameniĭ de atuncĭ, la *schele* şi la *vadurĭ*. Cine va voi să treacă în Oltenia, nu va maĭ plăti vechea vamă dela Slatina, pe Olt. Iar negustoriĭ ce se vor opri în ţară, n'aŭ nevoie să dea la Cîmpulung altă vamă decît «vama cea adevărată şi veche»[1].

Această «datină veche» se lămureşte şi ea prin cartea de privilegiĭ dată de Mircea-Vodă, cel d'intăiŭ adevărat urmaş al luĭ Laico, la 1413. Mircea era atuncĭ în pace cu regele Sigismund, cu toate că el nu maĭ era silit ca înnaintaşul săŭ a-şĭ arăta prietenia prin adausul «cu mila Măriei Sale Regeluĭ»; el era puternic şi sigur şi-şĭ ţinea pîrcălabiĭ la Bran[2].

[1] Privilegiul luĭ Ludovic e cuprins în acela al luĭ Sigismund din 1395. Al luĭ Laico e păstrat în original. Ambele se găsesc în colecţia de documente *(Urkunden)* a Braşovuluĭ. S'aŭ tipărit pentru cea din urmă dată, dar nu fără greşelĭ, în Zimmermann-Werner-Müller, *Urkundenbuch der Sachsen in Siebenbürgen*, II.

[2] Acte de la Sigismund, din 1419 *(ibid.;* lipseşte din Hurmuzaki, I[2]): «castellani castri nostri Teurch vocati, per condam magnificum Merche parcium Transalpinarum oljm et Mych[aelem], filium eiusdem, nunc Vayvodam, pro tempore constituti».

El înşiră şi mărfurile ce se duceaŭ în Ţară şi acelea care se aduceaŭ de acolo[1].

Iată-le pe cele d'intăiŭ: postavurĭ de Ypres, zis la noĭ «franţuzesc», de Louvain, de Colonia, postav silesian, zis şi: leşesc, cehesc, — postav întreg, în vigurĭ, saŭ «tăiat», «început». Apoĭ încălţăminte şi pălăriĭ, zise «frînceştĭ» pentru că se făceau tot în ţara «frîncească» a Flandreĭ, ciorapĭ. Pînză cenuşie şi de in. Traiste, funiĭ, frîne, blănĭ lucrate. Fîn ales. Brîie, săbiĭ, cuţite, arcurĭ. Pentru toate acestea se plătia vama întreagă la Rucăr, jumătate numaĭ la «Dîmboviţa» şi, în afară de aceasta, un drept la vînzarea în ţară. Socoteala vămiĭ se face în ducaţĭ — moneda aceasta se numia tot aşa şi la noi — şi dinarĭ, saŭ în *banĭ* de aĭ noştri, şi pe bucăţĭ saŭ vigurĭ, pe legăturĭ, etc., după felul mărfiĭ.

Cele de-al doilea sînt următoarele: peştĭ, maĭ ales peştĭ de Dunăre, cari se aduceau maĭ ales prin Buzăŭ, în cară, apoĭ: vite, ceară, berbecĭ, porcĭ, pieĭ de cerb şi de alte «fiare», brînză. Vin şi mied se ducea şi aducea, de sigur, de o potrivă. Vama mărfurilor ce se aduc de Saşĭ înnapoĭ în ţara lor, se iea în Rucăr, în «Dîmboviţa», în Brăila, dar şi în tîrgurile d'innăuntru, pentru carele de peşte ce trec: Tîrgşorul şi Tîrgovişte. Sînt puşı la plată caiĭ cu poverĭ, caiĭ legaţĭ de care, caiĭ fără poverĭ, drumeţiĭ pe jos, cari daŭ un *ban*.

Cum se vede, socoteala aceasta nouă nu se potriveşte bine cu cea veche. Aceia fusese impusă Domnuluĭ după regulele Apusuluĭ, maĭ simple şi maĭ fireştĭ. Mircea era însă destul de tare pentru ca să silească pe Braşovenĭ a se întoarce la obiceiurile de odinioară, cu vămĭ interioare, cu plată pentru călătoriĭ fără marfă şi pentru caĭ ce nu eraŭ de vînzare. El sfarmă cu acest prilej drepturile Brăileĭ, şi de acum înnainte orĭcine va sosi la Dunăre cu mărfurĭ de import va da treĭ la sută, ceva maĭ puţin decît tariful vechiŭ de 1 la 30. Tot aşa plătesc mărfurile «turceştĭ»: piper, bumbac, *camhă*, cînd ajung la Dunăre. Maĭ vedem însă că postavul, vinul, miedul,

[1] Actul e tipărit în a 2a ediţie (Bucureştĭ, 1905) a documentelor slavone din Braşov, de d. I. Bogdan, pp. 36-8.

sînt singurele obiecte de import care daŭ vamă, iar la ieşire plăteşte orice. Vama e deci generală pentru export, iar la import ea loveşte numaĭ articolele cele maĭ scumpe.

Aceste măsurĭ aŭ fost întărite pe rînd de Domniĭ muntenĭ din veacul al XV-lea, şi de Mihail, ca păzitor al graniţeĭ de sus, în numele tatăluĭ său, şi ca Domn singur, şi de Dan I-iu, fiul luĭ Mircea, şi de Radu Pleşuvul (Praznaglava), alt fiŭ, şi de Vlad Ţepeş, şi de Basarab cel bătrîn, şi de Vlăduţ, şi de Neagoe Basarab, de la începutul veaculuĭ al XVI-lea. Deosebirile sînt cu totul micĭ, şi mărfurile nu sînt arătate decît rare orĭ maĭ cu de-amănuntul. Astfel, în nişte poruncĭ din 1422 către vameşĭ[1], ceĭ din Rucăr şi Dragoslavele («Dîmboviţa) şi ceĭ din Bran («Prahova»), Dan adauge la articolele de export braşovenesc: hamurile, cergile, fierul — de obiceiŭ oprit de a trece la noĭ, cînd Domnul era duşman sau nesigur —, *boboul*[2]; el specifică pieile de «fiare» saŭ «gadinĭ» astfel: pieĭ de veveriţă, de jder, de vulpe, de rîs, de pisică sălbatecă şi de iepure. O altă *carte*, tot de la el, maĭ cuprinde: «saltele» (лежник), sumane saŭ, cum li se zice de obiceiŭ, «straie».

Din partea lor, negustoriĭ muntenĭ aveau dreptul de a veni în Ardeal fără a plăti vre-o vamă. Cînd se întorceaŭ însă cu mărfurĭ, li se cerea plata cuvenită de culegătoriĭ *vigesimeĭ* regale — 1 la 20 —, care fu încă de curînd arendată Braşovenilor. De cîte orĭ se încerca ridicarea de vamă, Domniĭ «transalpinĭ» protestă. Oameniĭ din «ţară» mergeaŭ de altminterea şi prin alte părţĭ, şi se pomenesc odată ca locurĭ cercetate de dînşiĭ, claie peste grămadă, «Oradea, Clujul, Timişoara, Rîşnovul şi Ţara Bîrseĭ»[3]. Eĭ aduceaŭ une orĭ de-a dreptul în Ardeal «marfa turcească»[4].

Braşovul primeşte decĭ două felurĭ de marfă. Pe de o parte «mărfurĭ de peste mare», din Siria şi Egipt adecă, din Le-

[1] Bogdan, *Doc. şi regeste*, pp. 13-5, n-le IX-X; ed. a 2-a, pp. 17-21, n-le X-XI.
[2] Un fel de postav.
[3] Bogdan, p. 81.
[4] *Ibid.*, p. 103; ed. a 2-a, p. 176.

vant; piper, şofran, mirodeniĭ, stofe din Răsărit, cum e *camha* supţire (camocato, καμουχά). Pe de alta, mărfurĭ din ţară: vite, brînză, caĭ, ceară, vinurĭ, maĭ tărziŭ numaĭ grîŭ, mălaiŭ, orz.

Iar exportul luĭ se alcătuieşte, pentru vremea cea maĭ veche, din postavurĭ ce se aduc din Flandra, de la Rin saŭ din Silesia, din produsul munciĭ meşteşugarilor saşĭ, maĭ ales argintariĭ, caretaşiĭ, postăvariĭ, pînzariĭ, frînghieriĭ, pielariĭ de hamurĭ şi, întîmplător, chiar covrigariĭ, şi, în sfîrşit, din unele materiĭ brute şi produse ale munciĭ cîmpuluĭ; astfel mazerea maĭ ales [1].

Din registrele de vamă, din socotelile darurilor făcute Domnilor şi boierilor muntenĭ, icĭ şi colo dintr'o scrisoare latină putem vedea aceste articole pe care Braşoveniĭ obişnuiaŭ a le trimete la noĭ. Ce se dovedeşte pentru 1700 e bun, de sigur, şi pentru 1400, cu o singură deosebire: de la asigurarea drumurilor de negoţ ale Europeĭ, eĭ aduc maĭ multe, fabricate din Apus, iar de la cucerirea Ardealuluĭ de Germanĭ, la 1699, industria Vieneĭ, Linzuluĭ, Grazuluĭ, Brünnuluĭ năpădeşte în piaţa săsească. Dar un lucru hotărîtor rămîne ca maĭ de mult: Germanul nu trece Carpaţiĭ, iar Turcul rămîne maĭ totdeauna la Bucureştĭ; între unul şi altul, înfăţişînd Apusul şi Rasăritul, Sasul trebue să stea încă, pentru a-ĭ mijloci.

În privinţa banilor, Saşiĭ socotiaŭ în *ducaţĭ* şi *dinarĭ*. Romîniĭ n'aŭ bătut ducaţĭ până la Dan cel de al II-lea. Acesta, aliat al Împăratuluĭ Sigismund; avea nevoie de banĭ pentru a duce lupta împotriva Turcilor, căreia-ĭ închinase viaţa sa: pentru aceasta, cu voia luĭ Sigismund, el puse să i se bată *ducaţĭ* în Braşov, şi el încercă să-ĭ impuie negustorilor braşovenĭ cu aceiaşĭ valoare. Eĭ nu văzură bucuros această înnoire şi se plînseră Împăratuluĭ, care opri printr'o scrisoare din 1425 această încercare a vecinuluĭ şi ocrotituluĭ săŭ [2].

[1] Hurmuzaki, XI, pp. 581-2 (nº VIII): «putem trăi şi fără mazerea voastră» scrie Petru Şchiopul, năcăjit, la 1564.

[2] Scrisoare inedită în Arch. Braşovuluĭ.

La 1443, tot pentru nevoile războiuluĭ cu Turciĭ, Ioan Corvin făcu o nouă Cameră de banĭ la Sighişoara, strămutînd acolo meşteriĭ şi uneltele din Braşov; acestea sînt însemnate astfel: «82 de nicovale, 25 de maiurĭ lungĭ, 20 de foarfece de tăiat, 23 de foarfece de ţinut, 44 de maiurĭ micĭ, 26 de maiurĭ marĭ»[1].

Aĭ noştri aveaŭ monete mărunte de argint şi de aramă, care serviaŭ însă maĭ mult ca să arate neatîrnarea de fapt a ţeriĭ. Eĭ făceaŭ socoteală cu «baniĭ» lor, dar maĭ mult cu monete răsăritene. Din compararea celor două forme ale privilegiuluĭ comercial dat de Mircea Braşovenilor la 1413 se vede că Munteniĭ numiaŭ «fertun» o monetă de aur bizantină, şi că acesta era maĭ mare decît perperul (ὑπέρπερον) simplu, de cari avea şi Mircea cu efigia sa, bătuţĭ neapărat în Braşov.

Supt Sigismund, cînd în Ţara-Romănească era Domn Dan al II-lea, Braşoveniĭ încercară să strecoare florinĭ din *hereghia* saŭ Camera regală, dar Dan, aĭ căruĭ ducaţĭ nu se primiaŭ, înţelegea să nu se primească nici la vama luĭ baniĭ ardelenĭ, şi astfel el hotărî să nu se iea decît vechiĭ si cunoscuţiĭ banĭ italienĭ din Veneţia. Tot aşa se supără Vlad Dracul în 1441 în potriva bateriĭ în Ardeal a uneĭ monede de imitaţie, maĭ mică în valoare, menită tot lupteĭ cu Turciĭ, şi prin care Saşiĭ înţelegeaŭ să-ĭ plătească mărfurile.

Ioan Corvinul, de la care pornise măsura monetărieĭ celeĭ nouă, de la Sighişoara, pentru cheltuielile de războiŭ, nu se învoi însă cu această hotărîre. După ce el înlătură pe Vlad, care-l jignise în multe lucrurĭ, Ioan impuse urmaşuluĭ săŭ Vladislav fiul luĭ Dan să iea monetă ardeleană. În anul 1448 Corvinul hotăreşte decĭ, într'o scrisoare către Saşĭ, că de aicĭ înnainte eĭ vor trebui să plătească şi să primească la plată «banul cel mic» din Sighişoara în locul florinilor florentinĭ saŭ asprilor bizantinĭ şi turceştĭ, cari se obişnuiaŭ maĭ înnainte,

Pentru vremea luĭ Brîncoveanu avem o socoteală a vămiĭ, un «tarif», foarte neîndestulător, neînţeles în unele puncte,

[1] Scrisoare inedită în Arch. Braşovuluĭ.

dar care poate sluji pentru a se vedea ce mărfurĭ treceaŭ către 1700 pe la schelele şi vadurile noastre.

Avem întăiŭ marfă *apuseană*, adusă prin Ardeal, şi anume: «postav supţire» — maĭ tărziŭ se va zice «fain» —, «postav feld i brecleş», la care putem adăogi «postav şaĭ», sfoară, «strămturĭ», fiere de plug, coase, cuţite, secerĭ, ştreangurile sau «oştreangurile», betele («beate»), spiţeria («erbe de dohtoriĭ»), oţel, argint viŭ, plumb, văpselĭ, chivere pentru ostaşĭ, mazăre.

Apoĭ marfă *turcească*, socotită în *poverĭ*: de Constantinopol, de Adrianopol, de Brusa, de Sofia, de Tîrnova, de Rumelia şi de Veneţia: «aget», şofran, piper, orez, lămîĭ, smochine, săpun, «tutun i lulea», abale, «caplamal», chihlimbar în «pietre», stafide, anason, scumpie, tămîie, bumbac netors, arnice, procoave şi procoveţe, pieĭ: săftiane, meşinĭ; blănĭ în *soroace* şi *coropce*: samurĭ, etc.

În sfîrşit, *produse ale ţeriĭ*: miere, ceară, in, cînepă, grîŭ, meiŭ, vin, rachiŭ, uleiŭ, roşcove; dobitoace: caĭ, boĭ, vacĭ, oĭ, — dar oile eraŭ oprite în veacul al XVI-lea [1] — peşte, porcĭ, pieĭ şi blănĭ: pieĭ de miel, blănĭ de jder, vulpe, rîs, vidră, dihor; apoĭ: lînă, săŭ [2].

O listă foarte bogată a lucrurilor ce se exportau la noĭ de către Braşovenĭ — acuma însă eraŭ şi negustorĭ braşovenĭ de legea şi chiar de neamul cumpărătorilor de peste munţĭ — e păstrată într'o carte de socotelĭ romănească, ce începe cu anul 1769 [3].

Chiar din cele d'intăiŭ paginĭ se arată baniĭ întrebuinţaţĭ: «Gal benĭ] zărmacut, zingʳ, funducliĭ, stambol, tunuh, turaliĭ.»

Toate numirile sînt turceştĭ, *zingirliul* valora 2 leĭ pe acest timp, *funducliul* 7; *zarmacupul* 5; *stambolul* era galbenul împărătesc; nuştiŭ ce era *tunuhul*, dar *turaliul* era galbenul ce purta «turaua», semnul întortochiat al iscăliturii Sultanuluĭ [4].

[1] Hurmuzaki, XI, p. 582, nº VIII.
[2] *Studiĭ şi doc.*, V, pp. 364-7.
[3] Archiva Braşovuluĭ, vol. IV, U, 4.
[4] Wolf, *Beschreibung der Moldau*, I. p. 137.

Nu maï erau acum florinï şi dinarï, precum nu maï erau perperï şi banï. Alăturï de galbenu turcesc se preţuia însă cel olandes şi veneţian, «de Holandia» şi «venetic», precum şi talerul german, leul apusean. Iar, ca monedă mică, costandele (poate alt nume pentru asprul turcesc, de Constantinopol), şuştaciï saŭ *grosul* polon dublu, *gresla*, polturacul, cunoscut încă de pe la 1600, mariaşul din Ardeal, monedă de aramă *anterioară* Mariei Tereseï, *orţiï* saŭ a patra parte din leŭ, *pitacul*, egal cu cincï poituracï, pe cînd şuştacul avea numaï patru, *burlincul* ş. a.[1].

Urmează acuma înşirarea de marfă. Negustorul, un Romîn, mergea şi la Constantinopol — de unde se luaŭ toate articolele de modă, precum se ieaŭ astăzï de la Paris —, dar de obiceiŭ se opria la Sliven, supt Balcanï, două ceasurï departe de Iamboli, unde până pe la 1828 a fost lucrat un fel de *abà* căutat pretutindenï[2].

El începe, ca toţi tovăraşiï săï, cu chemarea într' ajutor a numeluï luï Dumnezeŭ:

«Cu mila Domnuluï Hristos şi cu ajutorul Maichi Precisti marfă ce am adus del[a] Slivin, cum arată în jos anum e]:

2523 oca undelemnŭ, foï 41, ocao: ban[ï] 32 ½ m.
75 deto săpun, rachiŭ, căntar 683,96.
780 deto stafide, rahchiu, cu tot.
90 deto deto o traistă.
24 deto ghimber galben.
20 deto deto albŭ.
607 chile urez.
1288 oca zamă de lămăie.
1666 deto piatră acră cantar[e].
48 deto lurbăn.
54 deto pučoasă.
58 deto náutŭ.
12500 lulele albe, miia leï 3.40.

Cheltuiala păn în Timiş...

[1] *Studiï şi doc.*, V, p. 145 şi nota 1; p. 365.
[2] Jireček, *Fürstenthum Bulgarien*, pp. 510-1.

Cu mila luĭ Dumneze[ŭ], altŭ mărunţiş, cum arată în jos, anum[e]: 5 cĭoltar[e] mar[ĭ] roşiĭ, deto micĭ, deto, şi verz, 2 sacĭ arnice supţir[ı] roşul, 200 lulele roşiĭ bun[e], 30 oca gogoş, 26 deto ţipirigu, 1 deto sacăz, 50 deto tămăie, 1 deto gogoş de peşte, 10 săftien năramziŭ ,(?)..., 9 litre borangicu, 1/2 bucată ţembir..., 8 oca săpun tarabuz, 58 dramur[ĭ] argintŭ, 2 mutcalur[ĭ] mărgăritar, 8 oca mătase roşie tel., 10 1/2 oca deto feţ[e], neagră, verde; 3 păr. imineĭ, 23 1/2 oca tutun boşceà, 3 ibrice cu leghen, 307 saftien[e] galben[e], 4 perin[ĭ] de Brusa, 1 căldar[e], 184 oca migdale, 151 iarşăle poleite, 12 oca fidea, 30 deto cafea Emin, 5 păr. meş[ĭ] galben[ĭ] voiniceştĭ, 17 tălpĭ, 3 astar[e] daubez, 26 deto sovaz..., 75 oca morun, 37 deto crap, 7 procoviţ[e], 47 1/2 oca săpun de ruf[e]..., 2200 ţîr[ĭ], 5 oca tutun, 25 deto piatră văn[ă]tă ocao, 59 deto cracatiţă deto..., 207 bogasie de Tocatŭ ..., 36 bogasie atişliĭ cazamirchiĭ, 36 deto feţe, 45 deto de căte 10 coţ, 10 musulurĭ roşiĭ, 60 bogasie feţe, 6 alagele maniţe, 20 brăn[e] de mătasă micĭ, 20 bogasie cazamişchiĭ, 18 deto feţe..., mutcalur[ĭ] teţin mar[ĭ]..., 17 citur[ĭ] feţe, 7 şamurĭ alagele, 1 faţ[ă] plapum[ă] de Serez..., 4 şamur[ĭ] alagele albe, 16 coţĭ cutnie în furculiţ[ă]..., 2 fesur[ĭ], 2 alagele maĭ proaste, 2 ţitur[ĭ] roşiĭ, 2 ghiermesutur[ĭ] albe, 2 brăne şamur[ı], 11 coţ sandal năramzatŭ..., deto mătăniĭ roşiĭ, 2 saftien[e] negre..., 1 păr. nădragĭ albĭ, 1 cantar mar[e], 5 păr. papucĭ fām[e]eştĭ galben[ĭ], 4 păr. iminiĭ negri, 10 cacom..., 40 nastur[ĭ], 250 lulele de spumă..., 7 covorră, 4 ştucĭ pănză borangic, 1 putinĭ scrămbiţ, o ibrişim.

Lăn[ă] ce am adus comision pe sam[a] luĭ Domnul Imeş[1]:

4204 ocă lăn[ă] ţigaie, ocao banĭ 23.

11586 deto deto, ocao banĭ 24.

238 sacĭ de pănz[ă] cu sfoar[ă], banĭ 51.

Chiriia la sacĭ ce i-am dus la Giurgĭul...

Leg[ă]tur[a] sangepĭ, leg[ă]tur[a] tanel, 40 cacomĭ albĭ..., sticle rozol..., 9 ştucĭ ghermesutur[ĭ] cu fir..., 11 bucăţ citariĭ albe...

[1] Himesch. Familia aceasta trăeşte şi pănă astăzĭ în Braşov.

1774 Noem. 1, cu ajutorul luĭ D[u mnezeu, marfă ce sa află în boltă ş i] am dat-o în sam[ă] Mitruluĭ, cum arată în jos anum[e].

...2 ocă ţop mătase, 23 1/2 ocă mătase de saiu, feţ e]; 9 ocă mătase neagră, 376 dramur[ı] mătase chenar..., ibrişim de Ţarigrad feţ e], ibrişim supţir[e] mohorătu, deto de Odriĭ, deto de Tricala, 7 1/2 ştucĭ fachioale negre, 806 coţ şiretu, 958 coţ ceapar-şiretŭ, 484 bucăţ găitan sacăz i stambol, 532 deto deto ibrişim, 320 deto deto bosneaagŭ, 31 topur[ĭ] tan găitan, 73 1/2 topur[ı] selanic găitan, 61 păpuş gaitan de Odriĭ..., 529 ştucĭ cimbir-hasale biborlaĭ, 7 cimbir verz mărcar, 58 diirmale, boiamale şi mucesemur[ı]..., 17 1/2 ştucĭ pănz[ă] vărgată, 99 deto cafesliĭ şi 2 coţ de cămăş, 1 irbichir de Tocatu, 3 1/2 deto de Ienişer..., 63 1/2 musurur[ĭ] de Ienişăr.., 110 1/2 topur[ĭ] astar[e]... şi de Braş[ov], 102 deto deto înguste de Braş ov]..., 307 1/2 păn[ză] de piriiaş..., 1 7/8 fer prostu albŭ şi galben, 17 brăn[e] mar ĭ] de Brusa, de mătas e]..., 1 testea brăn[e bilbil ciuz..., 14 brăn[e] naramgiĭ..., 4 păr. mănuş muiereştĭ..., 14 mărăm[ĭ] de Olandiia mar[ı], micĭ..., 3 cutiĭ şi coţ 6 1/8 gur ĭ de Lipsca... 27 2/10 testele călţun[ĭ] de Serez, 9 păr. papucĭ cu meş voiniceştĭ..., 9 păr. meşĭ singurĭ..., 8 24 0 răsur[ĭ hărtie tricapelo..., 604 coale şic pe piele albă..., 106 lulele porţileaan[ă, 48 deto roşiĭ fain, 380 deto proaste roş, 30 hărtiĭ metal..., 27 păr. sponce de Braş[ov], 5 1/2 ll. bumbac torsu de Braşo[v]..., 6 ibrice de Ţarigrad mar[ĭ]..., 7 cutiĭ tabac de Corfus, 12 deto sticle cu balsam, 76 testele aur bun, 4 deto argintŭ bun, 3 măturiţ[e] de haine, 22 părechĭ felegen[e] cu farfuriĭ ş[i] 5 cu mănuş, 2 ibrice de ceaaĭ, un urcĭoruş, 3 păr. călimăr[ĭ] i 7 păr. cărţĭ de joc, 14 blide de hreaan..., 409 litre săricică, 2400 anghinar[e]..., 2000 lulele de Braşo[v], 2 plapom[é]..., 102 bogasie tocatişur[ı] feţe, 380 deto dinihliĭ albe marĭ..., 8 antirie mar[ĭ]..., 452 ll. stafide negre, de Tristŭ, 167 vedre oţătŭ, 6 chilimur[ĭ] de Ţarigrad..., 1 ll., loţ 15 cuişoar[e], 2 ll., loţ 27 nucşoar[e], 15 loţ frunzăşoar[e], 7 14/32 ll. scorţăşoar[ă]..., 356 ll. piper, 30 oc[ă] ghimbir turcescŭ, 120 ll. ţitfer pisatŭ, 23 1/2 loţ reventŭ, 118 ll. migdale, 16 3/4 oc[ă] cafea Iemen..., 50 1/2

oc[ă] cracatiţ[ă], $1\frac{88}{400}$ oc[ă] răstic, $3\frac{1}{2}$ ll. comid, $2\frac{6}{32}$ ll. sămânţă de scoarţă, 28 loţ văpsală indih, $2\frac{380}{400}$ oc[ă smirnă, $27\frac{1}{2}$ oc ă] cerneală uscată..., $26\frac{3}{4}$ ll. cugnac de Becĭ, 89 litre deto de Ven[e]ţiia..., $13\frac{1}{2}$ oc[ă] şerbetŭ..., 138 ll. tăbac de nas cu iagăr, $50\frac{3}{4}$ ll. ciripie roşie albă, 14 oc[ă] stafide negre de coş, 144 ll. smalţŭ de oale..., $7\frac{1}{2}$ oc[ă] nevre, 66 oc[ă] tutun în abale, $212\frac{1}{4}$ ll. fidea ĭ ma caroan[e]..., 263 ll. cleiŭ de măsar, 6 ocă cleiŭ de morun, $35\frac{1}{2}$ ll. burete, 34 ocă praf de tămâie turcească, $113\frac{1}{2}$ ll. prezil vănătu, $82\frac{1}{4}$ ll. fărnabogo, 126 ll. pămăntŭ roş galben, $8\frac{1}{2}$ ll. aur pergamentŭ, 92 ll. lazur, $65\frac{1}{2}$ ll. alice..., $83\frac{1}{4}$ ocă sacăz, 90 ll. tămâie de Ven[e]ţiia, $17\frac{1}{2}$ ocă săpun Tarabuluz..., 55 ocă alun[e], 30 ll. scoice..., 54 ocă scumpie..., $76\frac{1}{2}$ ll. coafe de năramză, 20 oc[ă] stafide noao roş..., 144 ocă mortoprac..., 137 oc[ă] fasol[e] turcească, 24 oc[ă confetur ĭ], 70 oc[ă] candel, 119 ll. cosător..., $13\frac{1}{2}$ ll. parmazan, $15\frac{1}{2}$ ll. făcliĭ albe..., $129\frac{1}{4}$ oc ă urez, 361 ocă năutŭ prăjitŭ ş[i de hiertŭ..., 19 oc ă drojdiĭ undelemnŭ..., 3 scoarţe de Tocatŭ.

1774, Noem. 6, am datŭ Mitruluĭ marfă la boltă: 100 ocă icre negre sar[ate] a f. 150 ..., 300 ocă măslin[e] burduf..., 19 ocă smochine..., 784 coţ ceapir-şiretu..., 600 tărţale poleite..., 140 cof e] mier[e]..., 23 ştucĭ hamhanele.

1774, Avgustu 1... Dăm...iar în sam[a] Mitruluĭ $4\frac{1}{2}$ ocă mătase ghizvez bun[ă]..., 366 dramur[ĭ] mătasă chenar..., 582 deto mătase supţir[e] de Ţarigrad..., $31\frac{1}{2}$ ştucĭ fochioale negrul de Melenic..., $34\frac{1}{2}$ maţa: nastur[ĭ] tob han de mătase ..., 10 scăndur[ĭ] cipce, 1 ll. moniş fir albŭ, galben..., 1 călimăr[ĭ] de alam[ă], 70 testele aur bun de văpsitŭ la bisericĭ icoan[e] 4 deto argintŭ bun, deto, deto..., 31 ll. olărloĭ..., $23\frac{3}{4}$ cerneală uscată turcească, 8 ll. ciripie albă roşie..., $8\frac{1}{2}$ ocă sacăz-mastih..., 9 ocă alun[e] turceştı..., 130 oc[ă] făioară turcească..., 50 ocă candel turcescŭ..., 107 ocă pucĭoasă bună, cĭubuce..., 190 ll. ceaar[ă] de Braşov..., 350 ll. stafide în coş şi o torbă..., 105 păr. margele de ceaară roşie.

[8 Avgust.] 155 ștucĭ bogasie merdimir..., 14¹/₄ ocă săpun izmir.

1776, Iunie 22... Marfa de Slivin:

13 paftale de Tocatŭ civite, 2 la un loc, a f. 6; 40 civitur[ĭ] haspașa, bez strănse ca paftale de Tărnova..., 10 ștucĭ cartonur[ĭ] de Serez, 4 prosoape bune mar[ĭ], 5 ștucĭ cartonur[ĭ] de Tocatu.

[27 Iunie.] 24¹/₂ ocă mătase de hărtie, 101 ll. cafea Holandiia, 326 ll. tăbac la lulea tăiatu.

...4 brice..., 500 ace croitoreștĭ..., 6 ceasoarnice de soare...

[1776.] 15 dramurĭ mătase în par[a] foculuĭ..., 4 feț[e] plapum[e] de Ienișer..., 6 mărăm[ĭ] de Holandiia, galben[e], mar[ĭ..., 67 aspricur[ĭ] și de Tocatŭ și făndicur ĭ], ș[i] din hărtie, cazameschiĭ atășliĭ..., 24 loț cuglac de Beč..., 2¹/₂ ll. mineum..., 2 ll. badiiam *(sic)*..., 47 ll. coaje de năramză..., 85 coț șalăŭ franțuzescŭ roș...

[1778.] 787 coț găitan de lănă de Brașov, suta f. 2,40..., 5 brăn[e] bilbil ghiuz, popeștĭ, de bumbac mohoràte, f. 2,40..., 12 ²/₁₀ maț. ghiordan cu sărmă..., 6 ierbichirĭ de Tocatŭ..., 26 oc[ă] dulceaaț[ă] chitră și rodozahar..., 8 loț cărpășoar[ă]..., 4 tabacher[ĭ] de bleh, 5 burduș gol[e..., 50 bucățĭ tanea galbin[ă]..., 4 ll. bumbac crud..., 10 oc. anum[e] o povar[ă] bogasie și alte calabalăcur[ĭ], iar aŭ adus chir Flor:..., 24 ștucĭ eneia rupisiia..., 8 ocă mătase de sac creacĭ..., 2800 nastur[ĭ de aram[ă] plinĭ galbenĭ..., 1 cotŭ raș de Becĭ..., 23 păpuș galon moniș albŭ..., 19 lulele poleite..., 31 ocă arnicĭ gros..., 29 păr. sponce țigăneșt[ĭ]..., 11 bogasie ortalarsi feț[e], alagea de Rumele..., 4 prosoape albe..., 126¹/₂ măj scumpie..., 86 ll. cear[ă] de Boștin[ă], ..., brăn[e] de lăn[ă] micĭ roș[iĭ]..., 3 sacĭ de Harar gol...

Păn aicea ieste marfa car e] s'aŭ aflatŭ în boltă. Doamne, Doamne, fiĭ cu milă spre cele sufleteștĭ, de voieștĭ, și la cele trupeștĭ bun; decĭ fie voia Sfinții Sale.

[1780.] 104 dramurĭ mătase roșistic...

1780, Dechem. 40. Am isprăvitŭ socoteaala: nu săntu vrednic să laudŭ pre D[u]mnezeŭ; Doamne, ajută-mĭ și la an[ul] viitor: nu mă judeca dup ă] păcatel[e] mele.

1781, Ghen. 15, anume marfa car[e] rămăn[e] în boltă asupra

copiilor. Doamne, dăruieşte-le darul Sfinţii Tale şi mult bin[e]: 24¾ Il. zahar ordinar ..., 34 păr. gurĭ de frînghie ..., 24 coţ colţĭ de Becĭ ..., 112 ocă roşcove.

Negustorul înseamnă decĭ două categoriĭ de marfă: acea pe care o adusese de la Sliven şi aceia pe care o ţinea «în boltă», în prăvălie. Din aceasta din urmă cumpărau şi ţeranii, tîrgoveţiĭ romînĭ din Ţara Bîrseĭ şi negustoriĭ muntenĭ ce veniau la Braşov.

Făcînd şi în această listă de articole de negoţ împărţirea pe care o făcusem în acea de la Brîncoveanu, maĭ veche cu treĭ şferturĭ de veac, constatăm schimbările ce urmează.

Marfă *apuseană* şi *ardeleană:* Astare (căptuşală), bumbac tors, lulele şi sponcĭ (şi ţigăneştĭ») de Braşov, mănuşĭ pentru femeĭ, mărămĭ de Olanda, gurĭ adecă încheietorĭ de Lipsca, hîrtie italiană, zisă *tricapello,* ce se vinde în «risurĭ» adecă *Riess, conţ* de 20 colĭ, hîrtie *ţic* şi *metal,* lulele de porţelană, argint văpsea, *auripigment* saŭ *orpiment,* tot văpsea, pentru icoane, chinovar sau *ţenbir,* coloare roşie, indigo: «indih», lazur, *minium* alb, măturiţe de haine, urcioare, levent saŭ *revent (lavande), cognac* de Viena şi de Veneţia, tabac european cu miros de «iagăr», tabac de prisat sau «prezil», tabac de Pernambuco, smalţ, cleiŭ de morun şi cleiŭ de tîmplar («măsar» = *Tischler)* alice, «cugnac» sau «cutnac» de Viena şi de Veneţia, cositor, alamă şi tinichea («fier alb»), zahăr *candel (sucre candi),* cofeturĭ (bomboane), fădiĭ albe, parmezan, «mărgele de ceară roşie», cafea de Olanda, ace pentru croitorĭ, «şalăŭ» (şal) franţuzesc, ceasornice de soare, tabacherĭ de tinichea («blech» = *Blech),* cîrpuşoare *(torchons?),* oţet, anghinare, săricică, hrean, călimărĭ, cărţĭ de joc, stafide negre de Triest.

Toate celelalte mărfurĭ sînt turceştĭ. Întăiŭ toate felurile de *species* (cafea de Iemen, *comid* = gumă-arabică, smirnă), apoĭ «materiĭ», stofe: arnice, mătăsurĭ de tot felul, ibrişin (de Constantinopol, de Adrianopol, de Tricala), şiret, găitan (de Chios şi de Constantinopol, de Bosnia, de Salonic, de Adrianopol), bogasiĭ (fr. boccasin; de Tocat), alagele, citurĭ,

plapome (de Seres), şamalagele (alagele de Şam, de Siria; plural greşit: «şamurĭ alagele»), cutnii, ghermesuturĭ, sandale, citariĭ (aţe), chilimurĭ (de Constantinopol), scoarţe (de Tocat).

Articole de îmbrăcăminte: fachioale *(coiffes)*, cimbire de pus pe cap, boiamale (băsmălĭ), dirmele (broboade), *irbichire* (de Tocat şi de Ienişer), musururile sau pînzele de Mosul (de Ienişer), brîne (de Brusa), meşĭ, papucĭ, imineĭ, nasturĭ de mătasă, paftale de Tîrnova.

Lucrurĭ şi obiecte de mobilat: perinĭ de Brusa, căldarĭ, ibrice, lighene, felegene.

Fabricate: săpun (de Tripoli din Africa saŭ *Tarabulus* şi de Smirna saŭ *Ismir),* balsam, şerbet, mastică de Chios, cerneală uscată *candel* turcesc, dulceţĭ.

Să nu uităm tabacul de Corfù (şi în «abale»)[1].

Trebuie să nu se uite că negustorul e un *detailist* şi nu trimete însuşĭ în Ţara Romănească lucrurile ce se cereau acolo: aceasta împuţinează numărul articolelor coprinse în socotelile luĭ şi lasă totdeauna îndoială dacă nu cumva cutare din ele se întrebuinţa numaĭ de Romîniĭ, saŭ şi Greciĭ şi Bulgarii din Braşov, chiar.

Pentru o vreme cu totul tărzie, de la 1809 la 1814, avem însă o listă foarta bogată de lucrurile pe care le trimete un negustor romîn din Braşov unor *detailiştĭ* din Cîmpulung: Stoica Gogu şi Popa Sava. Şi de aicĭ se va vedea că în patru sute de anĭ nu se făcuse o mare schimbare în exportul braşovenesc:

«30 pietri silos de Răjnov, de frunte, a f. 3,15 k. Rf.; 50 ll. alicea, în 2 săculeţ[e], tij, 78 k.; 10 ştreangur[ĭ] albe groase —,23 k.; 50 căpestră dto —,9 k., 6 leg. ciorapĭ de lăn[ă] cu roşu, cu vănăt, 8 k. 30; 1 ştuc ţolţĭ îndoit, bun, la 22 ştuc., 1 ştuc dto dezdoit; 5 chimire roşĭ cu 4 cătăr[ămĭ], 5 dto cu 3 cătăr[ămĭ], 5 tafture lungĭ cusute, 1 leg. covracĭ de mijl., 4 tacămur[i] ocale de bleh, 5 păr. cisme roş mar[ĭ] ră-

[1] A se compara pentru unele articole tariful vamal moldovenesc din vremea luĭ Ioan Teodor Callimachi; *Arch. romănească,* II, p. 242 şi urm.

tunde, 5 păr. dto, 15 păr. ascuţite mar[ĭ], 5 păr. dto bădiĭ, 2 leg. teciĭ încleiate, 4 leg. dto, 100 pieptin[ĭ] de mijl., 76 coţ bete de postav, 200 ace cizmăreştĭ, 2 broaşte cu arc, în direapta şi în stănga; 185 cuţite cu os de cerbŭ, 50 ll. bumbac tors, 10 ll. tabac în plunbŭ, 1 leg. pungĭ cu un cĭucure, 4 leg. dto micĭ, 10 oc[ă] fernaboc ceraşpel, 10 oc[ă] prizil roşu, 5 oc[ă] cositor vărgele, 5 oc[ă] albeală de Veneţia, 1 ris flispapir, 100 ll. calacan verde, 109 ll. reezvais, 3 tocur[ĭ] lăzĭ, 40 coţ pănză groasă de Săcuĭ, 5 ris hărtie de scris, 10 păr. şiuhurĭ bărbăteştĭ nemţeştĭ, şi ţolur[ĭ] de lăn[ă] curat[ă]... Din chirie i-am dat Prahoveanuluĭ [1].

[Aceluiaşĭ:] 103 coţ găitan vănăt săsesc, 195 coţ dto negru..., 15 ploşte legate cu curele..., 10 tăfture lungĭ cusute, 5 dto scurte, de omŭ mare, 2 leg. bice albe suţit[e] cu belcĭug, 10 ll. tabac în plunbŭ, cu miros; 10 ll. dto în băşicĭ ord., 100 ll. zmalt verde, 1 păr. izmene, 2½ ll. arnicĭ vănăt supţir[e], 100 pieptenĭ de miljoc *(sic)*, 50 momele cu alamă, 30 site Bricĭca, 4 oc[ă] praf de aramă, 50 amnare marĭ, bune..., 10 păr. pantofĭ de piele cusut[ă] şi glaz., 40 pălăriĭ înnalte, 20 dto cu pastalcă căptuş[ite], bune, 50 dto ordinar[e], 30 dto feţe, 30 dto proaste, 30 dto de copiĭ, 14 ll. bumbac tors supţir[e]..., 24 ghiulur[ĭ] aţă albă, neagră şi roş[ă], 50 păpuş sfoară în doo ... 22 ll. văpseală violet fain, 2 leg. cĭorapĭ cu roş şi cu vănăt..., 2 tul. *(sic)* lulele de lemn micĭ, 1 tul. dto de pămănt..., 30 site mistriţe, 2 site alese cu văcălie..., 50 căpestre de cănepă bune, 5 chingĭ de cănepă cu cătărămĭ, 5 dto de lănă cu cătărămĭ, 2 vigurĭ ganţĭ bune, 4 leg. şurupur[ĭ] de buţĭ..., 1 ort. *(sic)* gurĭ de ham bune, de Sighişoar[a], 100 coţ ţopĭ de mătase în 2 forme ..., 15½ cof. arpăcaş mărunt..., 15 pălăriĭ înnalte rumăneştĭ..., 4 leg. brăghinare de milj., 5 tafturaşe de copiĭ, 40 ll. pes meţĭ de post mărunţĭ, 106 col. bete de postav, 2¼ ll. tirighie pisat[ă]..., 2 ll. sărmă de fhier groasă..., 1 păr. izmene la arpăcaş [2], 34 ll. piatră acră roş[ă] turcească, 1

[1] Prahoveniĭ eraŭ cărăuşiĭ cari duceaŭ marfa de Braşov pănă la Ploieştĭ şi chiar la Bucureştĭ (Hurmuzaki, X, pp. XVI, XXXI)

[2] Adecă puse la un loc cu arpăcaşiĭ.

cutie noo cu coperiş. . , 4 tocurĭ sticle de toat[ă sama. . ., 4½ ll. paler fain. . ., 10¼ ll. zahar fain. . ., 1 păr. ştivel[e nemţeştĭ, dintr'o piele. . ., 2 ll. violet indih fain. . ., 1 vig glugĭ marĭ, 12 ll. ferniboc strujit, 1 cămaşe noo, 9 ll. piper, 2 ll. sârmă galbin[ă] supţir[e], 17 oc[ă] cuie de şindril[ă supţir[e], 3 tocurĭ sticle, candole, litre, cinzecur[ĭ . . ., 5 păr. papucĭ negri cusut cu cop, 1 păr. dto ghiurghiuliĭ, 1 tacăm ocale de bleh, 5 sfeşnice de bleh cu scaun, 3 lăzĭ tocur ĭ la cisme. . ., 10 covaţĭ de copiĭ, 10 piperniţe, 2 tul. călimare pestril *(sic)*. . .. 5 ploşte legate cu curele. . ., 1 trihter mare, 5 dto de miljoc, 5 dto micĭ de papornițe, 5 răziiturĭ de miljoc, 5 dto micĭ. . ., 2 tocurĭ hărtie de Braşov albă . . ., 2 ll. tirighie albă pisat[ă] . . ., 4 păr. pantofĭ voiniceştĭ de milj[oc] . . ., 500 ţinte de ulucŭ, 1 pach. bumbĭ galbin ĭ scriş, 1 pach. dto sadea micĭ, 1 toc pieptinĭ negri strămbĭ . . ., 1 unbrelă fain cu oase de peşte, dum. chiir Andreĭ Gogu . . ., 7½ pesmeţ de dulce cu zahar . . ., 54 coţ faşe verde fain, 1 ll. ţiperig . . ., 10 sovoan[e] cusute cu fir, 10 ll. pişcoturĭ proaspete fain . . ., 1 tult basmale vinete cu florĭ şi cu picătur[ĭ] . . ., 2 tocur[ĭ] hărtie albă de Făgăraş, 12 coale şint *(sic)* galben, 2½ şocur[ĭ] *(sic)* cinzecur[ĭ] verzĭ . . ., 10 ştucur[ĭ] şovics de şters cismele, 1 toc hărtie de scris retezată, 1 sută ştreangurĭ groase albe . . ., 19 cof[e] uleĭ proaspăt . . ., 2 ll. cleĭ de măsar, 1 sfeşnic de alam[ă] noŭ vărsat, 20 hărtiĭ nasturĭ cu bumbĭ . . ., 50 pălăriĭ înnalte rumăneştĭ căptuşite, 30 dto căptuş[ite] cu patlică neagră, 20 dto cu patlicĭ feaţe, 20 dto maĭ proaste, 20 dto de copiĭ, cu patlicĭ feţe, 5 pălăriĭ înnalte după mod[ă], de neguţitor, 5 dto de copiĭ, 1 vig glugĭ marĭ, bune . . ., 50 coţ pânză eperiaşer îndoit[ă] la 2 ştici cu proba . . ., ½ oca candel bun albŭ . . ., 5 ll. tăbac de nas, cu mir[os], în băşicĭ . . ., 100 l. zmalţ roş de Graţ, 100 ll. dto verde . . ., 1 hort gurĭ de ham bune . . ., 3 ris fain papir mic . . ., 8 păr. pantofĭ nemţeştĭ . . ., 10 chingĭ de sfoară cu cătăr[ămĭ], 100 gresiĭ bune . . ., 26 săcerĭ bune . . ., 1 pac bumbĭ scriş . . ., 1 ştuc patlice cu ape negri, 5 ploşte cu şirof de cositor . . ., 1 leg. cĭorapĭ de lăn[ă] cu vănăt, bunĭ, bătuţĭ . . ., 1 ll. scrobială albă, 10 şocurĭ sticlărie de toat[ă] sama . . ., 2 ţol. 1

fringhie . . ., 18 lo[ţ] miambal adecă iarbă de găt, 1 sicriu mic pentru banĭ, legat . . ., 100 coţ. beste *(sic)* de postav de Becĭ bune, 27/14 coţ roşe-vănăt, de Braşov, bună. . . , 1 tult cărţĭ de joc franţuzeştĭ, 7 k. . ., 6 ll., 13 loţ tiriplic albŭ de milj[oc], 4000 ată *(sic)* galbin, gomboş de milj[oc] . . ., 4 stucĭ măhrămĭ vinete de copiĭ maĭ marĭ . . ., 5 ştucurĭ galon albŭ de milj[oc] . . ., stucı basmale vinete micĭ . . ., 21 4 ll. faioară de Veneţ[ia]. . . , 1 pac drămbur[ĭ] negri bune . . ., 4 m. ace galbine cu gă mălie . ., 1 tult lulele de lemn cu coper[iş], 1 ştuc patlicĭ teţine cu flor ĭ] tipăr[ite], 16 cof[e linte bună . . ., 131 2 ll. fernaboc strujit . . ., 12 ll. toval[e] de aramă . . ., 10 pălniĭ de milj oc . . ., 1 sicriŭ legat ferecat . . ., 10 ocă săpun turcescu . . ., 5 cămăş noĭ mar[ĭ], 2 ştucĭ galon de aţă albă, 1 cutie cepur[ĭ] de buţ[ı . . ., 2 ll. sărmă groasă de alam[ă] . . ., 50 momele de cıubuc făr alam[ă] . . ., 90 coţ zeche albă lat[ă], 23 cof[e] untdelemn bun . . ., 1 butoĭ de jdezar *(sic)* . . ., 240 ghiulurĭ aţă de cusut fel [feţe?] . . ., 2 leg. cu cărţĭ legate . . ., 4 ll. preparirten vainştain . . ., 25 coţ pănză rusască îndoită pe mostră . . ., 1 hort gurĭ vărgate de Sighiş[oara] . . ., 3 ll. cleĭ de măsariu . . ., 7 păr. cizmuliţ[e]. . . , 12 ll. gherіştat fernaboc . . ., 25 ll. alice . . ., 3 şoc. glăjerie verde de toat[ă] sam[a] . . ., 17 ll. tărăţe de fet *(sic)* . . ., 32 cuţite cu mădular pestri[ţe] . . ., 200 ll. fhier nemţesc . . ., 5 păr. zăbale ordin. cu alam[ă . . ., 3 ll. fernaboc mărunt, 1 toc drămbe negri . . ., 10 pălăr[iĭ] măcelăı[eştĭ] marĭ, 5 dto, căptuşite cu baier . . ., 6 păr. ştivel[e] de viţel curate bărbăteştĭ, 1 dl. blaivasur[ĭ fain[e], 8 dl. cărţĭ de joc franţuzeştĭ, rumăneştĭ. . . , 10 cămăşĭ poale marĭ, 10 dto de casă, bune; 1/4 ll. camfor . . ., 11 ll. făcliĭ albe, vinete . . ., 4 site brutăreştĭ cu 2 văcăliĭ, 5 site de făin[ă] cu 1 văcălie; 417/8 coţ postav vănăt de Bıaşov . . ., de Becĭ . . ., 15 coţ flanel[ă] albă de Braşov pentru cojoac[e], 5 ştucĭ nasturĭ de os roş pentru cojoac[e] . . ., 10 fuse de roat[ă], de bumbac, cu pristel . . ., 10 coarde de maţe pentru roat[ă] . . ., 30 păr. pantofĭ muereştĭ fel. modi . . ., 1 lot vitriol albŭ . . ., 1 leg. pile marĭ de ferestraie . . ., 3 cof[e] gris fain . . ., 2 ll. anghelica . . ., 7 coţ postav Raihenberg, 1 tult mănuş de piel[e] galbin[ă , bărbăteştĭ fain . . ., 3 cozonrocur[ĭ] de căcĭul[ă]

muscăleștĭ sadea, 3 dto cu fir, 6 știvel[e] de cordovan mar[e], bun[e]..., 15 păr. cisme feteștĭ roș ascuțit[e], 1 păr. dto negri de porănceal[a], 10 păr. dto roșĭ mocăneștĭ ascuțit[e], 10 păr. dto neg[re] cu știchel așez[at], făm[eeștĭ]..., 2 lăz viorea tocur[ĭ] la cisme..., 10 coț pănză groas[a] la tiancur[ĭ]..., 250 păr. garofițe cu șic..., 3 miĭ cuie cu țintă, 2 mii deto cu urian ..., 135 coț pănză înnălbită, supțire..., 50 ll. săpun de Brașov..., 1 așternut de plisă pentru masă..., 6 funiĭ de legat mărfi..., 20 de palăriĭ măcelăreștĭ..., 20 pieptinĭ pe 2 parțĭ, cu dințĭ măruntĭ..., 17 izmene de casă, supțir[ĭ]..., 2 butoie de brad..., 504 ll. fhier scurtu..., 6 șocur[i] geamur[ĭ] de milj[oc] și micĭ..., 30 site de mălaĭ..., 60 ll. tortu albu ..., 5 zăbal[e] țigănești spoite cu alam[a]..., 6 tul. cărți de joc rum[ănești], franțuz[eștĭ]..., 109 coț topi de mătase..., 1 ciaslov bogat cu toate rănduele [e] biserceștĭ 10 k., 1 psaltirie bogat[ă], 5 k.; 30 spicur[ĭ] de curărar..., 45 ½ ll. metal la un clopot, lemnu de asupra, legat la faur, cureaoa la limbă; 10 loț tinober pisat..., 1 păr. sfeșnice de biser[ică] ploscar..., 5 chimire roș...., 300 coț găitan rumănesc vănăt..., 1 păr. cununiĭ de bleh albŭ..., 2 leg. pungĭ micĭ vinete..., 50 spicur[ĭ] de curea..., 2 leg. bice albe cu belcĭug cĭucur mar[e] .., 200 florĭ de hărtie roș cu șic..., 7 strae vărgate roș..., 25 pieptinĭ popeștĭ rar[ĭ]..., 1 ceaslov mic bogat, 3 k...., 20 păr. papucĭ făm[eeștĭ] cu fir..., 52 cuțite cu os de mădular..., 1 cămaș[ă] casă la bumbac..., 80 coase..., 50 cĭocane albe lungĭ, 2 ll. piatră pucĭoasă, 4½ ll. poștĭ..., 5 ll. salitră bun[ă]..., 20 coț flanel[ă] albă de Becĭ, în 4 ițe; 20 coț dto vărgat săngĭapiurĭ, 100 coț anghinet fain, 100 păpuș[ĭ] sfoară Sighișoar[ă] lunguiaț[ă]..., 25 poștĭ la o pungă..., 2 ll aurum pigument grunjĭ..., 5 păr. cĭorap[ĭ] lungi păn în genunche, 89 coț pănură albă de Zărneștĭ..., 5 păr. zăblaie spoite (?) săseștĭ, făr alam[ă], trainic[e]; un bund la 5 țăsăl[ĭ] spoite, cu 7 răndur[ĭ]..., 2 leg. pile în treĭ muchĭ..., 2⅛ ll. terpentin..., 1 vig glugĭ marĭ pieloas[e], 32 coț postav negr[u]-verde de Brașov, 20 coț dto în 2 perĭ, 14 ris șifstuh de Brin vănăt, 10 ploște legate cu cosoie, 22⅛ coț barcan vănăt cu ape..., 14½ ll. table de bleh neg[re] mar[ĭ]..., 4¼

ll. ţăvĭ de aram[ă] roş[ĭ] pentru un cazan..., 30 ll. pesmeţ cu anason de post..., 4 straie roş milj. păroas[e], ...5 curele ţăntate..., 1 săculeţ de pănză bătut[ă]..., 4 pac. poleială albă, galbin[ă ..., 1 broască la lădiţ[ă]..., 10 coţ flanel verde de scurtecĭ, lat..., ½ tul. cozonrucur[i] cu galbin şi alb, — sadea nu am găsit; 20 tul. nastur ĭ] de os sadea, de nădragĭ..., 70 ll. lumin ĭ] de ceară..., ½ cof[ă] unt de brad..., 10 păl[ării] modi, mar[ĭ], proaste..., 100 ştreangur[ĭ] de Sighişoar a, lungĭ, groas[e]; 10 ll. cleĭ de Becĭ pentru măsar[ĭ]..., 200 coase de Ştair; 50 secerĭ cu mănuş..., 3000 ţinte de şeatră maĭ lunguleţ[e]..., 10 sfeşnice de bleh alb cu scăunel de lemn..., 9 ll. cremotartar albŭ, piat[ră]..., 300 păpuş sfoară lunguleaţ ă] supţire de Sibiĭ, 2000 ţinte de şatră, 9⁵⁄₈ oc[ă] piroane mar[ĭ] şi micĭ..., 50 sfredele mar[ĭ] şi micĭ..., 40 cămaş de Racoş curate, de casă; 30 dto poale, curate..., 11¼ ll. piatră-vănăt[ă] mar[e ..., 4½ ll. rumeneală roş[ă]..., 10 ştraie vărgate cu roş..., 18 săricĭ bune, proaste; 19 ţolurĭ dărstăreştĭ mar ĭ] la legat..., 100 pietre flos de Cotlea fain..., 131 coţ pănză groasă sprijinită maĭ înnainte..., 3 potire cu discosurile lor de cositor..., 30 butel[iĭ] vutcă franţuzească..., 100 păr. cĭochine albe..., 5 fuse de bumbac..., 1920 covricĭ micĭ marunţĭ, 2¼ ll. gogoş romeneală roş fain..., 770 turte dulcĭ..., 2 tul. farfuriĭ de masă..., 10 ll. şoricie..., 50 oase de cĭubuc[e] cu roat[ă]..., 10 coarne de sare *(sic)*; 6 păr. pantofĭ cu flutur[ĭ]..., solniţ[ă]..., 2 borcănel[e] de dughiană..., 2 păr. cleşte..., 1 masă de brad alb..., 4½ ll. cristal franţuz[esc].... 1 şoc tigăĭ de caf[ea], de miljoc..., 55 burghiĭ marĭ şi micĭ sfred[ele, 279½ ll. reet *(sic)* superfain..., 2¼ ll. franţuz crinşpan..., 1 burloĭ uleĭ proaspăt..., 1 pămătuf de spoit..., 5 ris hărtie mucavà mar[e]..., 10 cofiţ goal[e], pentru argint viŭ..., ţinte ca parao..., 300 coţ batistă albă după probă..., 1 păr. cipicĭ negri blăniţ, făc[uţĭ] pe măsur[ă]..., 2 capite de frăne negr[e], 2 cadre chipurĭ [a] k. 48 [1823]..., 10 pieptinĭ popeştĭ cu dinţĭ marĭ..., 1 ll. spumă de mar e] pentru netezit pănza, de l[a] Orghidan..., 2 loţ şpirt de camfor[ă]..., 10 pălăriĭ săcelen[e], 10 dto căptuş[ite] cu blan ă]..., 1 sul flispapir negru..., 5 pălăriĭ nemţeştĭ înnalte, 20 coţ

zarafìcur[ĭ] albastre dup[ă] proba, 2 bochetur[ĭ] flor[ĭ] de catifel[e grenat lungĭ (?); 3 1/2 coț patlicĭ lat[e] pe probă, de închis cocoanele..., 2 pac nastur[ĭ de cositor cu lumin[ĭ roș..., 50 cuțite cu furculiț[e] cu cerbŭ [1816]...; 1/2 ll. chinovar pisat, roș...; pentru un cĭasornic diresul, spălat...; 5 loț șofran franțuzesc fain..., 100 florĭ de Brașov cu șic.., 50 cuțite de Zărneștĭ bune marĭ cu cerbŭ..., 50 cuțite de Zărneștĭ cu plăsele de cerbŭ[1]....

Aceste însemnarĭ îmbielșugate arată marĭ și însemnate schimbărĭ. După întăia perioadă, în care Brașoveniĭ trimeteau peste munte, afară de postavurĭ — și încă făceaŭ și eĭ postavurĭ, maĭ proaste —, tot lucrurĭ făcute în atelierele lor saŭ ș culese de eĭ pe cîmp, dupa perioada a doua cînd negustorĭ brașovenĭ, maĭ mult Grecĭ, Bulgarĭ, Romînĭ, aduc din «Țara Turcească» marfurĭ răsăritene, pe care le trimet, cu cîștig, în Țara-Romănească, o a treia s'a deschis în a doua jumătate a veaculuĭ al XVIII[lea], și ea va ținea pănă pe la 1860 tocmaĭ.

Mărfurile răsăritene din lungul catastif sînt de tot rare: «piatră acră roșă turcească», «săpun turcesc», și atît.

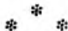
Romînii le ieaŭ de-a dreptul din țară, de la negustoriĭ lor, și tot maĭ puține. Ele sînt contrafăcute adesea în Apus, de unde vin pănă și «oase de ciubuce».

Încolo se trimet tot fabricate apusene. Unele dintre dînsele sînt maĭ mult pentru țeran: pe acelea acum, ca totdeauna, Sasul le face însușĭ. Îmbrăcăminte: «păląriĭ înnalte rumăneștĭ», «pălării măcelăreștĭ», «pălăriĭ săcelene», cu panglica saŭ «patlica» neagră sau «fețe», adecă *moirée,* glugĭ, zeghĭ, brăghinare, brîie, cizme, cizmulițe, «feteștĭ», rotunde, ascuțite, chimire, «tafturĭ», «tăfturașe», saricĭ, țolurĭ. Unelte: tecĭ, pieptenĭ (și *popeștĭ:* «cu dințiĭ marĭ»), broaște, cuțite, pungĭ, ploște, site de mălaiŭ, amnare, șurupurĭ, cepurĭ de buțĭ, burghiĭ, zăbale, nasturĭ roșiĭ de cojoace, fuse, pile de ferăstraie, cuie, piroane, ciocane, covețĭ pentru copiĭ, țăsălĭ, bice, coase, clește, tovale, pîlniĭ, lazĭ saŭ «sicrie», ș. a. Se maĭ pomenește hîrtia de

[1] Arch. Brașovuluĭ, IV, U, 71.

Braşov şi de Făgăraş, «pănura albă de Zărneştĭ», sfoara, ştreangurile de Sighişoara, şurupurile din acelaş oraş, sfoara de Sibiiŭ, pietrele silosurĭ din Ţara Bîrseĭ, găitanul săsesc, pînza aspră «secuiască». Tot de la Saşĭ vor fi venit lucrurile ce se fac din acel «fier alb», tinicheaua, «blehul», care înlocuieşte prin ieftinătatea luĭ vechiul metal masiv şi trainic· table, sfeşnice, ocale, cinzecurĭ, cununiĭ. Florĭ artificiale, «cu şic», deosebĭ sau «în bocheturĭ», se fac destul de *fain* şi la Braşov. Chiar şi dintre fabricate de modă, «modi» — cum zice negustorul nostru —, unele vor fi fost lucrate în Ardeal; astfel toate felurile acelea nouă de ghete, care înlocuiesc papuciĭ turceştı din timpurĭ: «ştivele *(Stiefel)* nemţeştĭ dintr'o piele», «ştivele de viţel», «pantofĭ», «şiuhırĭ nemţeştĭ , toate unse cu vax: cu «şovics».

Dar mărfurile cele maĭ scumpe, dacă nu cele maĭ multe, vin de aiurea, din depărtarea europeană. Şi Saşiĭ sînt numaĭ nişte mijlocitorĭ. Unora li se spun locul de origine: «şifstuh de Brin» *(Schiffstuch* de Brünn), coase de «Ştair» (Stiria), «cămăşĭ de Racoş» *(Rakos),* pînză de Eperjes, postav de Becĭ» (Viena), «foişoară sau albeală de Veneţia» (fard), postav de Reichenberg, flanelă de Beciŭ, cristal franţuzesc, vutcă franţuzească. Tot de-acolo trebuie să fi venind şi altele fără provenienţă indicată: umbrèle, galoane, hîrtie sugătoare *(flispapir),* văpselĭ: calacan, reezvaisul», «blaivasul», sticlăria saŭ «glăjeria», batiste albe, ş. a.

Din multele scrisorĭ româneştĭ ce se păstrează pănă astăzĭ în archivele Braşovuluĭ alegem pe acelea care privesc acest negoţ: din ele se va vedea împrejurările în care el se făcea. Scrisorile sînt aşezate după articolul la care se raportă.

I. Vinurĭ.

Viile ţeriĭ au fost în timpurĭ foarte nouă în mînile boierilor. La Piteştĭ maĭ ales se făcea pe vremea luĭ Brîncoveanu vinul cel maĭ căutat. Domnul căuta să-l desfacă pe preţ bun — de şi se apăra întîmplător de învinuirea că ar fi ne-

gustor și s'ar «hrăni» cu această muncă desprețuită —, și o cronică dușmană îl învinuiește astfel pentru întrebuințarea puteriĭ domneștĭ ca să iea preț bun pe vinurĭ: Și aduce rachiu și vinurĭ stricate den venitul casiĭ luĭ și l împărța pe la neguțtorĭ și pe la țară cu prețĭ mare, și punè de plată în silă»[1]. Constantin Cantacuzino Postelnicul, care avea viĭ în tinse în vestitul deal al Ștefăneștilor, și fiiĭ saĭ vor fi desfacut vin ca și ruda lor, Brîncoveanu. În cară ce urcau numaĭ cu greu pe drumul Prahoveĭ, buțile de vin muntean mergeau la Brașov, și de aicì «vinul românesc» se răspîndia măcar în tot Ardealul. Del Chiaro[2] îl pomenește cu laudă, ca unul ce l a băut adesea la mesele luĭ Vodă și l-a primit în dar și acasă, și el vorbește de vînzarea luĭ bună peste hotare.

I.

[Formule de salutare slavone.] Iar de la un bun prietănu șa în toată vreamea de bine cugetător al dumnital[e], iermonah Dionisie, egumen de Câmpulungŭ, [prete nie șă libov curat trimitem dumnital[e. Alta, cinstită cartea dumnital[e] venitu-miaŭ, și cu bună dragoste o aam priimitu, șă de toate ce ne-aĭ scrisŭ dumneata, pre rănd înțeles-am, șă, cetindŭ cinstit[ă] scrisoarea dumnital[e], dat-am laud[ă] milostivuluĭ Dumnezeu, căt am auzitŭ și am înțeles de bună sănătaatea dumnitale. După acĭasta scrisu-ne-aĭ dumneata, pentru rândul vinuluĭ, că este cam scumpŭ; ci să știĭ dumneata că aicea pre locŭ este vinul cel maĭ prostŭ într'acel prețu; ce am socotit, pentru voe dumnitale, să meargă șă cestu vin, care este de frunte, ca cel maĭ prostu, șă iată că am trimis șă vinul. Ce veĭ vedea dumneata șă maĭ bine, ce bucate săntŭ. Însă, cumŭ veı socoti dumneata ca săntŭ bucatele, așa-ĭ veĭ socoti și prețul, că noĭ n'amŭ putut înfrănge voe dumnitale, ca să avem prietenie cu dumneata, șă maĭ adevărat oameniĭ den cetaatea dumneavoastră l aŭ ruptŭ[3] căte cos[tande] 60, pre banĭ gata, șă iată iar pentru voe dumni-

[1] *Cronicele muntene*, p. 106.

[2] *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Venețio, 1718, p. 58.

[3] Adecă l-aŭ hotărît.

tal[e], ca să vie vinulŭ întregŭ, nu l-am trimis pre alţiĭ, ce am trimes carul cu oameniĭ mieĭ, pentru credenţa. Şă alţiĭ aŭ cerşut năemă de aicea până la Braşeav căte 12 ban[ĭ] de vadră, iar noĭ l-am lăsat căte 1 cost[andă], pentru voe dumnitale, însă în voe dumnitale să fie, că de spre noĭ nu va fi nič o băntuial[ă]. Nicĭ noĭ să fimŭ pogorăţ de tot den preţul vinuluĭ, ca să putem posluşă şă de altă dată Mărieĭ Tale, că estempu foarte se-aŭ căotatŭ acestŭ fel de bucate. Alta, am învăţatŭ fecĭoriĭ noştri să ne ià vre o 40, 50 de găleate de ovăsŭ, ci, de nu vorŭ găsi maĭ de grabă, noĭ ne rugămŭ dumnitale să facĭ dumneata osteneală pentru voe noastră, să ne daĭ de la dumneata. Iar dumneata veĭ socoti în preţul vinuluĭ, şi, căt se va vinde ovăsul în cetate, şi de ce va fi poftă şi porunca (dum) dumnitale, foarte vom fi bucuroş a sluj[i] dumnitale în toată vreme. Acĭastă vestimu dumnitale; milostivul Dumnezeŭ să veselească pre dumneata întru aĭ mulţĭ şi bunĭ. Pis mţ. Dech. dni 3, vl' 7160 [1651].

Întru tot bun-voetorŭ şe de binel[e] dumnetal[e] pohtitoriu: ermonah Dionisie, igumen.

V°: adresă slavonă. Pecete brună neînţeleasă [1].]

2.

† Intru tot cinstit şi ca un părinte al nostru dumneluı giupănul Mihaiŭ, marele-giudeţu cinstiteĭ cetăţiĭ Braşeuluĭ. Să fiĭ dumiata sănătos. M[i]l[o]stivul Dumnedzău să trimiţa multă pace şi sănătate dumital[e], înpreună cu toat[ă] cinstit[ă] Curtia dum[i]tal[e]. Să veĭ osteni dumiiata a şti şi de noĭ, cu m[i]la luĭ Dumnădzăŭ ş[i] întru cinstit norocul Mării Sale luĭ Vodă aflămu-ne cu sănătate. Altă, pentru vinul ce ni-aĭ scris dumneata, pentru 2 vase, trimis-am la Cotnariu, să cunpere, pecum ne scriĭ dumiiata, ce nu ştim cum va fi den preţu: înţeles-am că vin s'aŭ făcut prè puţăn, c'au străcat bruma viile ice; cum a fi, poate că vor lua. Alta, pentru răndul banilor, ne rugăm dum[i]tal[e] să nu bănueştĭ dumneata că n'am putut să trimetem într'aiastă dată, că nu

[1] N° 623

foarte înblă drumul, şi avem şi cheltuial[ĭ] multe acmu pe trebel[e] Ocniĭ, că le facem toate de iznoao; ce foarte vom nevoi, peste puţine dzile să-ĭ trimitem. Alta, iarăş am trimis pre omul nostru, pre Stan[1], pentru hier albu[2], care este de triaba mănăstireĭ a Mării Sale luĭ Vodă, şi i-am dat şi oarece banĭ. Decĭ ne rugăm dum[i]tal[e], de va fi nemerit nescaı neguţatorĭ şi să fi adus de acel hier, cu învăţătura dum[i]tal[e] ne rugăm să să opriască pe sama noastră; iară den preţu, pecum s'aŭ luat şi mainte, să va da. Şi acmu ce gandim că va fi acmu maĭ eftim, căce este şi şocodolom *(sic)*[3], măcaru ni-am ruga dum[i]tal[e], să facĭ dumniata bine să s[ă] ià pe credinţa dum[i]tal[e], şi să-l aducă Stan maĭ curund, pentru sa să lucreadze, să nu stià lucrul. Iar baniĭ, precum să va tocmi, noĭ vom trimite cum maĭ curund. Foarte ne rugăm d[u]m[i]tal[e] pentru acest lucru, să ne facĭ dumneata acĭastă ispravă; iară, să vor fi neguţătoriĭ de pre aiurea, tot ne rugăm dum[i]tal[e] să facĭ bine să daĭ, iară noĭ fără zăbavă om trimite dum[i]tal[e], şi de la Măria Sa Vod[ă] încă va fi cu mulţămită dum[i]tal[e]. De aiasta ne rugăm dum[i]tal[e]. Să fiĭ dumneata sănătos.

U Ocnă, v[lt] 7165 [1656], Oct. 19.

A dum[i]tal[e] ca nişte fiĭ maĭ micĭ şi prietenĭ: Dumitraşco Boul şi Miron, Cămăraşiĭ de Ocnă[4], ne închinăm dum[i]tal[e] cu mult[ă] sănătate.

[V°:] Întru tot cinstit şi ca un parinte al nostru, dumiialuĭ giupănul Mihaiŭ, marele-giudeţŭ cinstiteı cetăţiĭ Braşeuluĭ, cu cinste să să dea.

[Pecete neagră cu semne şi iniţiale ce nu se pot înţelege[5].]

[1] Acesta e Stan de la Ocnă, trimis la Braşov în 1645 pentru plata unor argiutăriĭ. V. § *sfoară*, an. 1645.

[2] Tinichea.

[3] Ungureşte: nuntă.

[4] Dumitraşco nu era cunoscut. Cf. *Studiĭ şi d c.*, V, pp. 616-7 Pentru Cămăraşul Miron v. § *argint*, an. 1652.

[5] N_0 631.

3.

† Io Costandin Voevod, bjiiu mlst. gsdnŭ zeml. vlahiscoe.
† Cinstiţilor şi aï noştri de bine voitorĭ, dumnealor tot Sfatul cetăţiĭ Braşovuluĭ, sănătate şi tot binel[e] pohtim dumneavoastră de la Dumnezeu. 2 cărţĭ ce ne-aţ trimis dumneavoastră cu dumnealuĭ jupănul Ţaco Ghiorghe, aŭ venit, şi de a dumneavoastră sănătate ne-am bucurat. Alalte ce ne-aţĭ scris, am înţeles întăiu, pentru aceaia ce s'aŭ întămplat cu vinurile ce să ducea de la Campul lungu la Braşov, şi le aŭ luoat Cruţiĭ [1], ne scrieţ dumneavoastră şi ne pohtiţĭ ca să nu lăsăm să rămăe şi aĭ dumneavoastră cetăţeani şi oameniĭ noştri la atăta pagubă. De acĭasta veţĭ şti dumneavoastră că noi maĭ nainte, până a nu ne veni ştire de la dumneavoastră, înţelegănd dentr'alţiĭ pentru aceale vinurĭ ce au luoat Cruţiĭ, ne-au părut foarte răŭ de aciasta, căcĭ, deşi au cu dumneavoastră vrajbă şi nedragoste, iar cu oameniĭ ţăr̃ăĭ noastre n'aŭ nicĭ-o treabă, să-i prade, şi, de 'ndată ce am înţeles, am trimis 2 randurĭ de oamenĭ la jupanul Calnichi Petre, pohtindu-l să pue lucrul la o cale, să nu rămăe oameniĭ noştri prădaţĭ. Ce păn acum nu ne-aŭ maĭ venit răspunsu de la dănsul, iar, ce răspunsu ne va veni, veţ avea şi dumneavoastră ştire. Ne maĭ scrieţĭ dumneavoastră că aţĭ înţeles cum că aŭ eşit aicĭ la noĭ în ţară o dajde pe vite, şi vă rugaţĭ pentru oameniĭ de ţara dumneavoastră, carii ş'au trecut vitel[e] aicĭ, pentru răutăţile ce sănt acolo, ca să poruncim să nu le facă supărare. De acĭasta veţ şti dumneavoastră, că, ajungănd ţara acĭasta la mare greŭ, de vreame ce i s'aŭ dus numele la Poarta Înpărăţii turceştĭ cum că în tr'acĭastă ţară s'aŭ strănsu atăta om şi atăta dobitoc, şi den ţara turcĭască, şi den ţara ungurească, şi den Moldova, de iaste plină de oamenĭ şi de dobitoace, şi, cu acest nume mare ce s'aŭ făcut ticăloaseĭ de ţărĭ, ne-aŭ încărcat cu dările, căt iaste peste putinţa săracilor, şi nu maĭ contenescu cu cerutul, — ce, avănd mare păs şi supărare de banĭ, n'am maĭ avut ce

[1] Ostaşiĭ prădălnicĭ aĭ luĭ Tököly şi apoĭ aĭ luĭ Francisc Rákóczy, — *Curuţiĭ.*

să facem într'alt chip, ce ne-aŭ căutat de nevoe de am scos seama a doao pe vite[1], cine pe cät va avea să plătească, şi aşa s'aŭ socotit cu tot. Sfatul şi boerimea noastră, ca să ajute şi striinii pe pămănteanĭ la acest greŭ. Care acĭastă dajde numaĭ estimpu va fi, iar, dănd Dumnezeŭ să maĭ răsuflăm den greul ce ne aflăm, altă dată ca acĭastă dajde nu va maĭ eşi. Însă iat[ă] că pentru dragostea vecinătaţiĭ dumneavoastră am socotit, pentru oamenii de ţara dumneavoastră ce sănt cu dobitoacele aicĭ, ca să nu dea un ort de vită, precum daŭ pămănteaniĭ de aicĭ, ce am scăzut al treilea ban, adecă dentr'un ort 11 banĭ[2], şi am lăsat să dea numaĭ căte 22 de banĭ de vită, şi aşa am dat poruncă celor ce umblă cu acıast[ă] dajde pen judeaţe, ca să ià de la oameniĭ ţărăĭ dumneavoastră numaĭ căte 22 de banĭ de vită; maĭ mult să nu-ĭ supere, precum maĭ pe largu şi de la dumnealuĭ jupănul Ţaco Ghiorghe veţĭ înţeleage dumneavoastră. Acĭasta, ş[i mila luĭ Dumnezeu să fie cu dumneavoastră.

Ghen. 23 d., 7213 [1705].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandın Voevod.*

[V°:] † Cinstiţilor şi aĭ noştrĭ de bine voitorĭ, dumnealoru tot Sfatul cetăţiĭ Braşov[u]luĭ, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă[3].]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gdnŭ zeml. vlahiiscoe.

† Cinstitul şi al nostru bun priiaten şi de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binel[e] pohtim dumital[e] de la Dumn[e]zeŭ. Cinstită cartea dumital[e] o am luat, şi de bun ă] sănătatea dumitale ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata pentru carăle ce ar fi să vie den ţara dumneavostră, să cumpere de aicı den ţară vinurí şi alte bucate, şi ne pohteştĭ dumneata, înpreună cu alalt cinstit Sfat al dumnea-

[1] Întăia *samă* de dăjdĭ fusese *pe capete.*

[2] Decĭ un ort e 33 de banĭ.

[3] N° 353.

voastră, ca să n'aibă val de văcărit[1],—de acîasta, pentru voia dumneavoastră, iat[ă] că am poruncit şi la judeţul Muşcelului şi la judeţul Prahoveî, celor ce umblă cu dajdea acîasta a văcărituluî, pentru căte caar[e] vor veni de acol[o], den Ardeal, ca să cumpere bucate de aicî, den ţară, să să ferească de dobitoacele de la carăle acealea, să nu le facă nicî-o supărare, şi vor aveà paace. Pentru rândul casiî ce ne scriî dumneata ca să te ertăm, că nu ne-aî putut isprăvi, iar aducăndu-te Dumnezeŭ săn[ă]tos de la Sibiiŭ, zicî dumneata că ne veî isprăvi, de acîasta noî nu pripim pe dumneata, iar, încăş tot pohtim şi ostenim pe dumneata, să nevoeştî ca să ne isprăveştî căt s'ar putea maî făr zăbavă, şi să ne scriî dumn[ea]ta căţî banî facŭ, să-î trimitem. Pentru rândul Braşoveanilor, precum am făgăduit dumitale, de când era jupânul Ghiorghe Ţaco aicî, aşa am făcut, şi de atunce am isprăvit, că dentr'o mie de t[l] ce era legaţî, i-am scăzut 200 t[l], şi aŭ rămas pe 800 t[l], şi, de alte obiceaiurî ce n'aŭ avut încă, am poruncit să nu-î supere[2]. Pentru 12 buţî cu vin ale dumital[e], ca să poruncim să treacă făr[ă] vamă, iat[ă] că am făcut carte la vameşiî de la Văleanî, să nu facă nicî-un val pentru vamă. Şi iarăş ale dumital[e] pohte, ce vor fi pen putinţa noastră, nu ne vom apăra. Şi, cu acîasta sfărşind, mila luî Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Ghen. 10 d., l[t] 7216 [1708].

De bine voitoriŭ dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstituluî şi al nostru bun priiaten şi vecin de aproape, dumnealuî jupânul Ghiorghe, marel[e]-judeţ al cinstiteî cetăţî Braşovul, cu multă sănătaate să s[ă] dea.

Pecete mare rotundă[3].]

5.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnŭ zeml. vlahiiscoe.

[1] Vitele de la care.
[2] Pentru Braşoveniî din ţară, v. capitolul Şcheiî.
[3] N° 415.

† Cinstituluĭ, bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Cinstită cartea dumitale ce ne-aĭ trimis cu sluga noastră ce aŭ fost acolo, o am luoat, den carea înţelegănd de a dumnetale bună sănătate, ne-am bucurat şi am dat laudă luĭ Dumnezeŭ. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru arginturile noastre ce aŭ fost să ne aducă de acolo, cum că nu s'aŭ fost lucrat bine, ce s'aŭ apucat acum jupănul Ghiorghe Maĭ să le lucreaze de iznoavă, şi aŭ zis că păn într'o lună le va găti şi ni le va trimite, de acĭasta bine ar fi fost, ceĭ ce le-aŭ lucrat, să le fie lucrat bine, precum le-aŭ fost tocmeala, să nu ne fie dat de zminteală. Dar, de vreame ce aceia nu s'aŭ nevoit a face lucru bun, noĭ poate fi că vom maĭ aştepta o lună precum aŭ zis jupănul Ghiorghe Maĭ[1]; numaĭ pohtim pe dumneata tot să-ĭ daĭ grij[ă] ca să înbărbăteaze să le isprăvească păn în tomnă şi să mi le trimiţă, că plata ce aŭ fost, am dat maĭ de nainte. Pentru casele noastre den Braşovul Vechiu, ce am fost pohtit pe dumneata pentru 2 obagĭ aĭ noştri de la Sămbăta, ca să vie să şază în casele acealea, de care ne scriĭ dumneata că pănă acum n'aĭ ştiut nicĭ dumneata, nicĭ alalt Sfat al cetăţiĭ ca să fim avănd noĭ case în Braşovul Vechiŭ[2], de acĭasta, de aţĭ ştiut dumneavoastră au de n'aţĭ ştiut, noĭ aceaia nu ştim: poate şi fi doară să nu fiţĭ ştiut; iar veĭ şti dumneata că noĭ aceale case le-am cumpărat de la jupănul Nica Hogea, de sănt vre o 6, 7 anĭ, şi ne-aŭ dat şi scrisorile căte aŭ avut de la ceĭ ce le-aŭ cumpărat şi dumnealuĭ, şi de atunce tot noĭ le stăpănim, numaĭ, după ce le-am cumpărat, ne-aŭ pohtit jupănul Nica de le-am lăsat iar pe seaama dumisale, ca să-ĭ şază nişte oamenĭ şi să-şĭ ţie neşte caĭ ce are, iar apoĭ, lipsind dumnealuĭ într'altă parte, şi înţelegănd că aceĭ oamenĭ aĭ dumisale ar fi avănd de grij[ă] foarte prost acelor case, am zis să lipsească, să nu

[1] V. § argint, anul 1708.
[2] V. pentru aceasta cap. Pribegiĭ.

maĭ șază. Pentru aceaia am fost pohtit pe dumneata pentru aceĭ 2 obagĭ aĭ noștri ce vor să șază în case, să le păzească, să fie nesupărațĭ. Pentru care lucru de n'ațĭ știut dumneavoastră păn acum de aceale case că sănt ale noastre, iar de acum să știțĭ că, precum am zis maĭ sus, 6, 7 anĭ sănt de cănd le-am cumpărat de la jupănul Nica, și tot le stăpănim. Dumnealuĭ jupănul Nica însă ne scrie, de la Becĭ, că iaste viitoriŭ, și far zăbavă va veni. Ce și dumnealuĭ vă va spune dumneavoastră cum că ni le-aŭ văndut, și pohtim pe dumn[e]ta iarășĭ pentru aceĭ 2 obagĭ de la Sămbăta[1], viind, să fie de paza acelor case, să aibă odihnă. Alta, facem știre dumital[e] că acolo la casele noastre avem niște vinurĭ ale noastre, și de'ntraceale vinurĭ iaste să dăm 2 buțĭ cu vin dumisale ghen[er]ariuluĭ cestuĭ noŭ ce aŭ venit acum, jupănuluĭ Crihpaum. Decĭ iat[ă] că am trimis pre sluga noastră ca să cearce aceale vinurĭ, să vază, sănt bune, și, de vor fi bune, să i să ducă dentr'acel vin, iar, de nu vor fi bune, nu trebue să dăm vin prost unuĭ om mare și de cinste ca acela. De care pohtim pe dumneata să zicĭ dumisale gineruluĭ dumitale jupănuluĭ Ghiorghe Țaco (căruia ne închinăm cu săn[ă]tate și-i mulțumim dumisale de cereașăle ce ne aŭ trimis) să ostenească dumnealuĭ pentru voia noastră acolea la casele noastre unde ne sănt vinurile, să le cearce, că dumnealuĭ va putea cunoaște ce e bun și ce e prost, și, de va socoti dumnealuĭ că vor fi bune, ca să poată fi de treaba aceluĭ om de cinste, să aleagă 2 buțĭ, care va fi vin maĭ bun, maĭ ales, ca să-l încarce sluga noastră, să-l ducă la Sibiiŭ, la gheneraríul. Și pe dumneata încă te punem la osteneală să porunceștĭ ca să s[ă] facă 2 cară cu caĭ, de acolea, să-l încarce, să-l ducă; de să vor putea face, ca să-l ducă făr de chirie, bine va fi, prietenescu lucru veĭ arăta dumneata, iar, de nu să va putea făr chirie, noĭ iat[ă] am dat slugiĭ noastre 10 t[1] ca să dea cărăușilor acelora ce vor duce vinul; ce făr zăbav[ă] să fie porunca dumital[e] să să rădice aceale 2 buțĭ cu vin, să le ducă aceluĭ de cinste om, și vom mulțumi du-

[1] Moșia Brîncoveanuluĭ în Țara F. găraşuluĭ.

mitale. Și, cu acĭasta sfârșind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumn[ea]ta. Iun. 25 d., l[t] 7216 [1708].

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Cinstituluĭ, bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie, marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovulŭ, cu multă sănătate.

[Pecete mare, rotundă [1].]

6.

† Io Costandin Voevod, bojiiŭ mlstiŭ gospodarŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Ietcăl[2], marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul. Multă sănătate și alalt tot fericitul bine de la putearnecul Dumnezeŭ poftim ca să dăruiască dumitale. Pricina scrisoriĭ acum de cĭastă dată cătră dumneata nu iaste alt[ă], făr de căt facemu dumitale în știre că, trimițăndu noĭ niște vinurĭ ca să să bage în pimnița de la casele noastre den Șcheaĭ, după cum am trimis și alte dățĭ, am poruncit ispravneculuĭ nostru ca să dea și dumitale o bute cu vin de Piteștĭ. Ce dumneata să o priimeștĭ și să o beaĭ cu săn[ă]tate. Și, cu acĭasta sfârșindu, mila luĭ Dumnezeŭ să păzească pe dumneata pururea.

Oct. 19 dni, lt. 7217 [1708].

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V° :] Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat ă vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghie Ietcăl, marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovuluĭ, cu săn ă]taate să să dea [3].

[Pecete mare rotundă.]

[1] N° 406.
[2] Jekelius.
[3] N° 423.

Marele boier Constantin Ştirbeĭ, de la Curtea Brîncoveanuluĭ, vinde şi el vin la Braşov:

7.

† Cinstituluĭ şi de bună rudă şi de Dumnezeŭ ales şi noao de aproape vecin, dumnealuĭ marel[e] j[u]deţ la cinstit[ă] cetaatea Braşovoluĭ, de la Dumnezeŭ tot fericitul bine pohtim ca să dăruiască dumnetale.

Întănplarea scrisori noastre către dumneata nu iast[e] de alt cevaş, făr de căt pohtim pe dumneata ca să avem ertăciune de sup[ă]rarea noastră care facem dumnetal e], că sănt acum 3 anĭ şi maĭ bine, de cănd au fost luat dumnealuĭ jupănul Hanăş lăcătuşul, Sasul, de aciĭ de la Braşov, 7 buţĭ de vin de la o slugă a noastră, şi de atunce tocma acum la vreamea culesuluĭ de viĭ aŭ venit dumnealuĭ şi au zis că den 7 buţĭ ce aŭ luat de la sluga noastră i-aŭ lipsit dumisale vin veadre 127. Şi noĭ pe dumnealuĭ l-am întrebat, aceale 7 buţĭ de căte veadre de vin le-aŭ luat pist[e] tot de la sluga noastră, şi căţĭ banĭ gata aŭ dat la măna slugiĭ noastre. Dumnealuĭ au zis că nu ştie, şi aŭ zis dumnealuĭ că-ĭ sănt scrisorel e acol o] la Braşov, şi s'aŭ pus dumnealuĭ zi cu noĭ înnaint[e] dumnealuĭ Radul V[1] Com[i]s Golescul, cum că va veni dumneluĭ păn în 10 săpt[ă]măn[ĭ], de ne voam isprăvi, şi va aduc e] dumnealuĭ scrisoril[e] dumnesal[e], de să va vedea căte veadre de vin aŭ luat într'aceale 7 buţĭ şi căţi ban[ĭ gata au dat la măna slugiĭ noastre, şi să măsurăm buţel[e] cu vadra de aicea, de la oraş, de la Piteşt[ĭ], care aŭ făcut Măriia S a Vodă; că buţil[e] care aŭ luat dumnealuĭ atunce, sănt toate de faţ[ă. Şi am dat şi măna cu dumnealuĭ cum că să va afla la zi făr de nicĭ-o zminteal[ă]. Şi de atunce păn acum sănt 12 săpt[ă]mănĭ, şi dumnealuĭ n'aŭ maĭ venit ca să ne isprăvim păn sănt buţil e] de faţă,—că apoĭ să vor da buţel[e] la uniĭ şi la alţiĭ; ci va f[i] gălcĭav[ă]. Ci pohtim pe dumneata să-ĭ porunceşt[ĭ] dumneata, de are cevaş cu sluga noastră, să vie dumnealuĭ să-ş cate, şi numel[e] nostru nu trebuiaşte să ni-l poart e dumnealuĭ, că iast[e] ruşin[e], că noĭ într'a-

dinsu atunce la zi, cănd s'aŭ unplut 3 săpt[ă]mănĭ, ne-am aflat la viel[e] noastre, ca să ne isprăvim cu dumnealuĭ, și dumnealuĭ n'aŭ venit. Acum ast[ă] ună dat[ă] iar ne aflăm aicea la Pitește[ĭ], cu slujba Mării Sal[e] luĭ Vod[ă]; ci pohtim pe dumnealuĭ, numaĭ să vie dumnealuĭ păn săntem și noĭ aicea, ca să ne isprăvim, că, de nu va veni dumnealuĭ nicĭ acum, iat[ă] că eu într'adinsu am trimis cu cheĭt[u ial[a] noastră ca să facem știre și dumnetal[e], și, de nu va veni dumnealuĭ nicĭ acum, pe urmă de nicĭ-o treabă nu va f[i] venirea dumisal[e], că noĭ nu pohtim paguba priiatinilor și vecinilor noștri. Și, cu acĭasta sfărșindu, mila Domnuluĭ H risto]s să fie în toat[ă] vreamea cu dumneata. Dech. 17, l[t] 7208 [1700.

Tot al dumnetal[e] bun priiatin și de binel[e] dumnetal e voitor și gata în toat[ă] vreamea spre slujba dumnetal e]: Costandin biv V[l] Clucĭ. Știrbiaĭ.

[V° :] Cinstituluĭ și de bună rudă și de Dumnezeu ales, și noao de aproape vecin, dumnealuĭ marel e -județ de la cinstit[ă] cetaatea Brașovuluĭ, cu cinste și cu fericită sănătaat[e] să să dea.

[Pecete brună cu crucea, un semn neînțeles în scut, și к. д. ш. = C[os]tand[in] Ș tirbeĭ [1].]

Alăturĭ cu Domnul și boieriĭ, vindeaŭ vinurĭ și orășenii din Cîmpulung și boierinașiĭ:

8.

† La al nostru bun priiaten și de aproap[e] vecin, dumnealorvoastră cinstiților îndereptător[ĭ] și fănnaci[2] Brașovuluĭ, săn[ă]tat[e] și t[o]t bi[ne]le vă pohtim de la Dumnezeu.

† Cinstită scrisoarea domnealorvoastră ne au ven[i]t, și, de căt[e] ne'ț scris dumneavoastră, am înțelesu, pintru 2 buț de vin ci aŭ fosto compărat domnealoĭ jupăn Ghiorghe județlo cel bătrăn și domnealoĭ jupănul Andreiaș fălnogĭ cel bătrăn de la Radul județ și de la Dumitra băcăneasa de aice, de în Cănpulo[n]g, și buțile n'aŭ eșit la măsurătoarea precum

[1] No. 681.
[2] *Folnagy*, jurați.

le aŭ dat eĭ, ci aŭ eşit lispă *(sic)*; pentru acea lipsă îmŭ scrițĭ dumneavoastră să le porăncescŭ să plătească. Decĭ iat[ă] că le am porăncit, şi iat[ă] că vine un om al lor acol[o] la dumneavoastră, să să plătească, şi, plătindu-să, dumneavoastră le veţ da buţ[i]le. Şi să avem şt[i]riĭ de la domneavoastră de acesta. Să fiţ dumnevostră săn[ă]toş.

Sep temvrie] 13, 7206 [1697].

Al dumneavoastră de bin[e] voitor şi gat[a] spre slujbă:

Şărban Com[i]s Vlădescul [1].

[V°:] Dumilorsale ci[n]stiţilor şi sfetnicilor ot cetate Braşovuluĭ, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 97, die 27 Sept. Comiss Sorban Schreiben wegen der Rukurener umb einen kleinen Aufschub mit den Geldtern.

[Pecete brună cu arme şi literele Ş[er]p[an] Vl[ădescul][2].]

9.

† Jeluescŭ, domnei, Mării Tal[e], dup ă] cum facĭ Măriia Ta mil[ă şi poman[ă şi dereptate la mulțĭ săracĭ, aşaş mă rog, Doamne, Mării Tal[e] pentru anum[e] om strein din Ţar[a]-Rum[ă]niască, Vasil[e] cupeţ, că veĭ ştiii *(sic)* Măriia Ta că în trecuţ[i] ainĭ *(sic)* am fostŭ dat 2 buţ de vin dumiisal[e] jup[ă]nuluĭ Mihaĭ Graf, şi tocmala am avut: vad[ra] unguriască căte dut ce 8 i pot[ronicĭ] 2; car[e] va răspunde zapisul al mieŭ la dumnialuĭ, că mi-aŭ fostŭ tocmala cu dumnialuĭ vad ra] unguriască, iar nu rum[ă]niască, şi am fostŭ dat şi 2 buțĭ domnuluĭ Fronis, tot cu acia tocmal[ă] pecum am sorocit cu jupănul Mihaĭ, vad[ra] unguriască. Şi, dup[ă] ce m'am dus eŭ în ţar[ă], dumnialuĭ aŭ văndut abia 2 buţ domnuluĭ Fronis, căte dut ce] 9, şi n'aŭ dat zapisul mieŭ domnuluĭ ca s[ă] vaz[ă] cum am tocmit, să fac[ă] socotial[ă], ci aŭ ţinut zapisul dumnialuĭ păn acum. Şi eŭ mărturisescŭ cu sufletul mieŭ că am trimis în 5, 6 rândurĭ să-m[ĭ] măsure buţil[e] şi s[ă] fac ă socotial[ă] dup[ă] vad[ra] unguriască, şi, ce ar maĭ fac[e] banĭ peste măsur[ă]tor[e], să-m[ĭ] trimiţ[ă] bani, şi tot

[1] Ispravnic de Cîmpulung. V. cap. II, § 4.
[2] N° 666.

nu s'aŭ făcut nicĭ-o isprav[ă]. Dup[ă] acĭaia, doamne, au venit un socru al mieu, și am fostu zis ca s ă] ciae zapisul mieu, să fac[ă] socotiala cum îm va scrie zapisul mieu. Domnul aŭ răspunsu că eŭ n'am la domnul nicĭ-un zapis, că zap[i]sul aŭ ținut dumnialuĭ jup[ă]nu Mihaĭ căldărarul de atuncĭ păn acum, și socru-mieu, nevăzînd zapisul mieu, au făcut socotial[ă] pe vad[ra] rum[ă]niască, iar nu pe vad[ra] unguriască, nevăzînd zapisul mieŭ, că, di-ar fi văzut zapisul mieŭ socru-mieŭ, zapis[ul] domnuluĭ, nu i-ar fi dat. Că și buțil[e], doamne, pecum aŭ eșit la măsur[ă]tor[e] domnuluĭ, așa le am și în catastiful mieu; și am, doamne, și mărturie pe gazda mia, că, dup[ă] socotiala socru-mieu, am trimis carte pe gazda de la Cămpulungŭ, că nu s'aŭ făcut socotial[ă] direapt[ă], nescoțind dumnialuĭ zapisul de faț[ă]. De acĭasta mă rog Măriilor Vostre, ca s[ă] aibŭ dereptat[e] de la cinstitul Sfat, că sănt om strein.

Eu Vasil[e] cupeț, maĭ mic și plecat Măriilor Vostre, ot Cămpulungŭ.

Și eŭ, doamne, nu si[n]t om slobod ca s[ă] viu totdiauna aicia, că și acum cu mar[e] chiz ă]șie am venit, ca s ă] mă întorcŭ iar înnapoĭ.

[C. 1700[1].]

10.

Cinstite și al mieŭ bun priiatin dumneata jupă[ne] Marcoș [=Marcus Wagner], dumitale cu sănătate mă închin.

Cu acĭastă puținică scrisore, întăĭ poftescŭ ca să știu de a dumneavostră sănătate. După acĭastă mă rog dumitale ca să ostenești dumneata să-mĭ scriĭ ce aĭ maĭ putut isprăvi pentru treaba care am eŭ cu jupănul Andreĭ; care' iar mă rog și Mării Sale județuluĭ, după cum aŭ văzut Măriia Sa, că și pă Măriia Sa aŭ înșelat când s'aŭ prinsu cu capul înnaintea Mării Sale că nu iaste soție cu Costandin pă miiare și cĭara care oprisămŭ, și apoĭ s'aŭ dovedit că aŭ fost soție. Apoĭ iar cu buțile de vin care zicea că le-au cumpărat și Costandin,

[1] No. 596.

şi aŭ scris mie că sănt ale luĭ. Care ştiŭ că şi Măriia Sa judeţul, ştiind dreptatea mea, îĭ va porunci să plătească. Pentru care şi dumitale mă rog, ca unuĭ al mieŭ cunoscut bun voitorĭ, cu dreptatea ce am, să nevoeştĭ să-mĭ scoţĭ aceĭ banĭ ce am la eĭ. Pentru care mă rog să aibu răspunsŭ de la dumneata. Acĭasta mă rog dumitale, şi fiĭ dumneata sănătos. Av. 1, 1727.

Al dumitale de tot binele voitor şi gata slug[ă]:

Radul Sănătescul, Căm[ă]raş.

P. S. [cu litere]. Mă rog carte când îmĭ veĭ scrie, să o daı la jupănul Mogoş, şi dumnealuĭ ni o va trimite.

[V°:] Cinstituluĭ şi al mieŭ bun priiatin, dumnealuĭ jupănuluĭ Marcoş, pr[o]catorul cinstiteĭ ceteţ B[r]aşovuluĭ, cu multă şi fericită sănătate să să dea, la Braşov.

[Pecete roşă cu inscripţia: R[adu] S[ă n[ătescu][1].]

II. Grîne.

Numaĭ o mică parte din pămîntul Ţeriĭ-Româneştĭ era sămănat, pănă destul de tărziu în veacul al XIX-lea. Sămănăturile eraŭ de grîu, de săcară şi de meiu saŭ mălaiu. Ţeraniĭ nu întrebuinţau mămăligă nicĭ pe vremea luĭ Brîncoveanu (1688—1714), ci se hrăniaŭ cu pîne albă făcută din felurile de grîne ce am pomenit, adesea amestecate între ele. Export de asemenea produse nu se făcea nicăirĭ, nicĭ peste Carpaţĭ, nicĭ chiar peste Dunăre, pănă în veacul al XVIII-lea, epoca în care principatele se prefac întru cîtva în «grînarele» de căpetenie ale Turcilor.

Dintr'o scrisoare ce se tipăreşte aicĭ, vedem că grînele noastre erau cerute numaĭ în vreme de secetă prin vecinĭ, dar că atuncĭ cîrmuirea Domnilor, înţelepţĭ, care ştia să prevadă un an răŭ, opria ieşirea *pîneĭ* pănă se desluşia cît poate da recolta cea nouă.

1.

Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu. zemle vlahiscoe.

† Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor tot

[1] N° 716.

cinstit Sfatul Brașovuluĭ, sănătate și tot binele poftim dumneavoastră de la Dumnezeŭ. Cartea dumneavoastră ce aț trimis, ne-aŭ venit, întru care ne scrieți și ne poftițĭ ca să dăm voe să să treacă păn la 2.000 de găleate de grău pe seama cetățiĭ dumneavoastră. De care vețĭ ști dumneavoastră că și noĭ am socotit, înpreun[ă] cu toțĭ cinstiți boiariĭ noștri și cu tot cinstitul Sfatul nostru, de s'au facut acĭastă poruncă pe la toate schilele, să fie păinea oprită, să nu fie slobod nimenĭ a treace păine den țară într'altă parte, de vreame ce vedem că estimpu să arată sămănăturile de păine foarte proaste aicĭ în țara noastră, și, deaca nu să va face estimpu păinile, și nicĭ paine veache de an să nu să afle, iată dar că va fi o lipsă și o flămănzie mare în pămăntul acesta. Căcĭ, nu numaĭ spre partea dumneavoastră o trag, ce maĭ mulțĭ și de spre țara turciască și de spre Moldova caută să o tragă. Pentru aceaia s'aŭ socotit de s'au oprit ca nicĭ spre o parte să nu fie nimenĭ slobod a treace niscaĭ păine, și, den ceaia ce s'au socotit și s'au legat cu Sfatul Domniiĭ Noastre, nu putem face într'alt chip, ca să să strice acea socoteală. Însă veț ști dumneavoastră că numaĭ grăul s'au oprit să nu treaacă, iar meiul și orzul nu iaste oprit, ce, cine căt va vrea să treacă, iaste slobozire, însă și grăul va fi oprit vre o lună de zile, de acum păn în vreamea păinii, și, de vom vedea că miluiaște Dumnezeŭ de să face păine multă și nu iaste scădeare, ca să fie vre o lipsă țărăĭ de paine, atunce și grăul să va slobozi, și, cine căt va vrea să treacă, va fi slobod. Ce de acĭasta să creadețĭ d[u mneavoastră, că de acĭastă dată nu putem, nici nu ne dă îndemănă a face într'alt chip, pănă nu vom vedea cum sa aleage de păinile de estimpu. De altele ce ne vețĭ pofti, ca unor vecinĭ aĭ noștri, vă vom face pohta dumneavoastră, iar de acĭasta ne iaste cu greu și peste putință. Și, cu acĭasta sfărșind, mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu d[u]mneavoastră. Iun. 10 d., l[t] 7206 [1698].

De bine voitorĭ dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Cinstiților și aĭ noștri de bine voitorĭ, dumnealor tot

cinstitul Sfat al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare roşie, cu vulturul supt coroană punctată şi legenda: «Io Costandin Brăncov. Vvd., bjiu mlstiu gdnŭ z. v laş]coe». De jur împrejur, laurĭ[1].]

2.

Jalba a dumisal[e] jup[ă]nuluĭ Stancĭul Corfeşt[ĭ] înnainte Mării Sal[e] mareluĭ judeţŭ cu Toh[ă]nianiĭ şi Cuzneştiĭ, pe-cum se va ar[ă]ta în jos, anum[e]. Potumul *[sic = punctum]* întăĭ: tocmala aşa aŭ făcut Dumitru Papiĭ cu Stoica din Tohan[ĭ] şi cu Ivan din Zerneştĭ şi cu Ion, ca să margă ca s[ă] duc[ă] mălaĭ de la Ghidicĭ, şi Stancĭul, nefiind faţ[ă] la tocmala lor, s'aŭ întălnit cu Stoica, şi i-am spus pecum că aŭ tocmit cu Dumitru ca s[ă] aduc[ă] mălaiul; l-aŭ chemat înnainte luĭ Dumitru ca s[ă] ştie pecum le iaste tocmala, şi l-aŭ întrebat ca s[ă] vaz[ă], iaste adevărŭ pecum a spus Dumitru, şi el au spus tot pecum aŭ spus şi Dumitru, ca s ă] meargă cu car[e] bun e şi se-ş plătiască eĭ baniĭ şi cheltuiala, şi a lor şi a vitelor; şi în duc[ă]tore şi în viitore, ce ar fi, Stancĭul şi Dumitru să plătiască vama mălaiuluĭ şi la podurĭ. Şi, mergănd eĭ acolo unde aŭ fostŭ mălaiul, aŭ destupat gropil[e] şi aŭ scos mălaĭ din gura gropilor, car[e] aŭ fost tămaĭ roşul, şi l-aŭ tinsŭ pe provocov la cort, ca s[ă] usuce, şi aŭ măsurat de cel bun car[e] aŭ fostŭ în gropĭ; şi uniĭ zicia că ar maĭ pun[e], iar alţiĭ îş didias[e] sarci[ni]l[e], şi aŭ cumpărat (?) mălaĭ de ş'aŭ făcut povara, şi zicia că n'or maĭ pun[e]; din ceiialalţĭ, a zis ca s[ă] pue mălaĭ din cel ce aŭ rămas din gura gropilor. Eĭ n'aŭ vrut ca s[ă] pue de acela. Şi, viind noĭ la sama, am mersŭ, şi li-aĭ *(sic)* maĭ cumpărat obroc[e] 40, căte banĭ 28, şi celalalt car[e] aŭ rămas, aŭ fostŭ căte banĭ 20. Decĭ, înpărţindu-l şi mălaiul acela, eĭ n'aŭ maĭ zis nimic păn aŭ venit aicia. Mergănd Stancĭul ca s[ă] înparţă mălaiul, aŭ măsurat la 3 car[e] di[n] Zerneştĭ, dup[ă] cum aŭ fost tocmit: ca s[ă] ià Stancĭul înnainte

[1] N° 364.

o găliat[ă] şi eĭ ca 2 fiardel[e]. Decĭ Stancĭul, cerăndu-le bani car[e]li li-aŭ fostŭ dat înprumut, de car căte zloţ 2, pitacĭ iar 2 şi căte un mariiaş la vam[ă], eĭ aŭ zis că vor lăsa zălog pentru banĭ, păn vor caştiga banĭ. Stancĭul n'au vrut ca s[ă] ià zăloge. Eĭ, văzind că Stancĭul nu va ca s[ă] ià zăloge, aŭ găsit pricin[ă] şi aŭ zis că aŭ tocmit maĭ mult, şi oprit mălaiul acolo. Şi, viind Stancĭul la Tohan[ı], aŭ mersŭ la cela car[e] aŭ fost tocmit, şi l-aŭ dus (dus) la toate carele, şi aŭ măsurat din 9 care, dup[ă] cum aŭ fost tocmit, iar un car s'aŭ pus în pricinĭ, şi n'aŭ vrut ca s[ă] măsure când au fostŭ el de faţ[ă], ci l-aŭ măsurat el în urmă, dup[ă] cum au vrut. Şi, viind carele toate de la Tohan[ĭ], au descărcat mălaiul. Decĭ, viind şi carul acela car[e] [s'aŭ] măsurat în urmă, aŭ deşertat şi el mălaiul. Stancĭul, văzind că iaste puţin, l-aŭ întrebat, numaĭ atăta iaste; el aŭ zis: numaĭ atăta *[pe margene:* mălaĭ să pue în car]. Şi s'aŭ dus Stancĭul să caute la car, iar Stoica, car[e] aŭ tocmit, au zis să nu maĭ caute, că iaste oprit mălaiul. Stancĭul l-aŭ lăsat în pac[e păr se vor întreba înnainte Márii Sal[e] jud[e]ţuluĭ. Vind Zerneştiĭ, l-aŭ tras înnainte Mării Sal[e] domnuluĭ [judeţ] pe Stancĭul, mergănd eĭ înnainte Mării Sal[e] domnuluĭ, aŭ răspunsu zicănd pecum că am tocmit cu eĭ ca s[ă] le pui în car[e] căte găliate 21, şi alte vorbe multe. Măriia Sa au făcut ca s[ă] ià din toate car[e]le 9 găliate de mălaĭ. Decĭ, mergănd eŭ Stancĭul ca s[ă] iau sama mălaiuluĭ şi să-m ceı şi bani car[e] li am fostŭ dat arvun[ă], eĭ, saŭ manainte s'aŭ fost sculat, şi s'aŭ dus la Z[er]neştĭ făr de ştiir[e] mia, şi au luot un car de mălaĭ, şi l-au împărţit. Ceialalţĭ n'aŭ adus bucatel[e] ca s[ă] le măsur, ci l[e] ţin oprite acolo. Eu m'am dus acolo cu peciate Mării Sal[e] domnuluĭ, ca s[ă] vie aicĭ cu mălaiul, ca s[ă] maĭ stăm înnainte Mări Sal[e] cu dinşi, că mie nu-m par[e] cu direptul ca s[ă] ià eĭ 9 găliate, şi eu să iaŭ 5 aŭ 6, că eĭ acum răspund de zic pecum că am tocmit cu eĭ căte găliate 21, iar acolo n'aŭ răspunsŭ de acĭasta.

[C. 1700[1].]

[1] No 576.

III. Lînă.

Lîna se exporta de la noĭ, dar fireşte că nu în cantităţĭ marĭ, pentru că şi o bună parte dintre Braşovenĭ îşĭ aveaŭ turmele de oĭ, pe care, cum se va vedea în alt capitol, păstorĭ de neamul nostru, Bîrsanĭ, le păşteaŭ pe plaiurĭ şi pe marile întinderĭ ale şesuluĭ acoperit de ierburĭ înnalte. E păcat că nu avem însă ştirĭ maĭ multe şi maĭ sigure asupra acestuĭ articol. Se pare — judecînd după cele d'intăiŭ registre de vamă ale Braşovuluĭ (încă de la începutul veaculuĭ al XVI[lea]) [1], — că vînzarea nu se făcea în baloturĭ maĭ micĭ, aduse de negustoriĭ din Tîrgovişte, Cîmpulung, Tîrşor, Buzăŭ, etc., ci în cantităţĭ marĭ, de către boierĭ, cari desfăceaŭ, dintr'o dată, unuĭ prieten braşovean tot produsul tunderiĭ oilor şi, în loc să să iea banĭ în schimb, se învoiau a li se da tot ce era de nevoie pentru gospodăria lor de la ţară saŭ de la oraş.

Vînzătorul de lînă Diicul a fost concurent la Domnia munteană după moartea luĭ Mateĭ Basarab.

I.

† La al nostru cinstit frate şi de aproape vecin şi bun priiatin, jupan Mihaĭ, velichii judeţ ot grad braşovscomu = mare judeţ din cetatea Braşovuluĭ]. Pohtescŭ de la m i]l[o]stivul Dumnezeŭ să-ţ dăruiască săn[ă]tate dumnetal[e] înpreun[ă] cu dumneaeĭ jupăneasa dumnital[e] judeceasa şi cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnetal[e]. Să veĭ pohti dumneta a'ntreba şi de săn[ă]tatea nostră, cu mila lu Dumnezeŭ aflămu-ne cu bun[ă] săn[ă]tate şi cu bună pac[e]. Alta, cinstit[ă] carte ci mi i-aĭ trimis dumneta, înţeles-am de toate pre răndŭ. Mulţemescŭ dumnetal[e] căce nu săntem uitaţ de cătră dumneta. Alta, mi i-aĭ scris dumneta pentru răndul lănieĭ, cum să o trimiţ acum la dumneta. Iar să ştiĭ dumneta adevărat că nu o vom putea trimite acum, că nu vom putea, că vreamea iaste de iarnă: făn nu iaste, pae

[1] *Quellen zur Gesc'ichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen*, I, Braşov, 1886.

nu-ș sănt, de iarbă nu iaste vream[e]. Ci, s[ă] aĭ da pre oca căte 10 cos[tan]de, nim[e] (нькм.) nu să va putea găsi, nimeni[le] (ньімєніає). Iar, de veĭ fi dumneta îngăduitorĭ păn maĭ încolea, să s[ă] maĭ fac[ă] iarba, să poat[ă] paște vite, eŭ bucuros că o voĭ trimite la dumneta, toat[ă] lăna cătă voĭ avea, și, cum am grăit întăĭ, tot de acea tocmeal[ă] mă voĭ ținea, că voĭ lua pentru lănă marda, postav, tipsiĭ, clondire, sfeașnice, — de toate de acealea voĭ lua în prețul lăniĭ; numaĭ să fiĭ dumneta îngăduitorĭ priste puțin[ă] vreame, păn să va dereage calea și s[ă] va fac[e] iarbă. Decĭ eŭ o voĭ trimite la dumneta, iar acum nu putem nicĭ cum, cumu-ț va spune și omul dumnetale din gură. De acĭasta facem știre dumnetal[e]. Să fiĭ dumneta săn[ă]tos, amin. Pis msța Mart 12, vlt. 7157 [1649].

Al dumnetal[e] frate și bun priiaten:
jupan Diicul Vel Spat[ar].

Alta, de ce vor fi trebile dumnetal[e] aicea la noĭ, de toate să ne scriĭ dumneta, că de toate vom sluj[i] dumnetal[e]. Să fiĭ dumneta săn[ă]tos, amin.

[V°:] Al nostru cinstit frate și bun priiatin și de aproape vecin, jupan Mihaĭ velichii județ ot grad brașovscomu [= marele-județ al cetățiĭ Brașovuluĭ] . . . .

[Pecetea știută [1].]

2.

† La al nostru cinstit și prea-iubit frate și bun priiatin și de aproape vecin jupănul Mihaĭ, județul Brașovuluĭ, și la a nostră ca o sor[ă] dumneaeĭ jupăneasa Catrina judeceasa. Pohtim de la m[i]lostivul Dumnezeŭ să v[ă] dăruiască săn[ă]tate dumneavostră, înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumneavostră. Să veț pohti dumneavostră a'ntreba și de săn[ă]tate nostră, cu mila lu Dumnezeŭ săntem săn[ă]toș. Alta, fac știre dumneavostră pentru care lucru fost-am și maĭ scris dumneavostră, pentru lăna, că om fi adus și maĭ de multŭ, dar văzut-aț dumneavostră ce potop de iarnă fu. Ci foarte

[1] N° 616.

aŭ slăbit vita răŭ, şi a nostră, şi a Rumănilor; ci n'am putut. Iar acum, să va fi voia dumneavostră, să luaţ lăna, lănă avem multă şi bun[ă], tot ţigare, şi de an şi de eslimpŭ. Ci, deaca veţ zice dumneavostră să o aducem şi o veţ lua, eŭ să trimiţ să o aduc[ă] toat[ă] la Tărgovişt[e]. Decĭ să trimitiţ omul dumneavostră cu credinţă să tocmim aicea la noĭ la Tărgovişt[e]. Decĭ, deaca vom putea tocmi, eŭ o voĭ aduc[e] păn în Rucăr, şi eŭ nu voĭ să iaŭ banĭ, ci tot negoţ de ce ne va trebui, de ce vom scrie la dumneavoastră. Iar, să nu veţ vrea dumneavostră să o luaţ, iar să ne daţ ştire, să nu o maĭ pornim de acas[ă], să maĭ înblăm cu dănsa purtăndu-o zalud. Decĭ cum va fi voia dumneavostră să-m daţ ştire curănd. De acĭasta pohtescŭ pre dumnevostră. Să fiţ săn[ă]toş. Amin.

Pis mţa Ap., 29 d., vlt 7157 [1649].

Al dumneavostră bun priiatin:

Diicul Vel Spat[ar].

[V°:] † La al nostru cinstit frate şi bun priiatin şi de aproape vecin, jupăn Mihaĭ judeţul ot grąd braşovscomu [= din cetatea Braşovuluĭ]....

[Pecete neînţeleasă, acoperită cu hîrtie [1]].

3.

+ La al nostru cinstit şi prea-iubit frate şi bun priiatin jupănul Mihaĭ vel judeţ ot grad Braşov [= mare-judeţ din cetatea Braşovuluĭ. Pohtescŭ de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să-ţ dăruiască săn[ă]tate dumnetal[e], înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnetal[e]. Să veĭ pohti dumneta a'ntreba şi de săn[ă]tatea nostră, cu mila luĭ Dumnezeŭ săntem săn[ă]toş şi cu bun[ă] pac[e]. Alta, tămplăndu-se a vini acest om al nostru, jupănul Mecleuş, cu trebile dumneaeĭ Domniĭ, porăncit-am şi noĭ să ne tărguiască ce ne va trebui. Decĭ pohtescŭ pre dumneta, de ce ne vor fi trebile, să ne fiĭ dumneta într'ajutorĭ şi să ne isprăveştĭ, iar noĭ încă vom sluj[i] dumnetal[e] de toate de ce veĭ pohti

[1] N° 165.

dumneta la noĭ, şi de ce vor fi trebile dumnetale. Alta, fac ştire dumnetal[e] că am nişt[e] lănă, multă şi bun[ă]: de-ţ va trebui dumnetal[e], să-m porănceşt[ĭ] dumneta, că eŭ o voĭ da toat[ă] pre seama dumnetal[e], şi nu pohtescŭ banĭ de la dumneta, ci postav, tipsiĭ, clondire, sfeaşnice, fluturĭ, de toate de aceastea voĭ lua în preţ. De acĭasta pohtescŭ pre dumneta. Să fiĭ dumneta săn[ă]tos. Amin. Pis F[evrua]r[ie] 11 d., vlt. 7157 [1649].

Iubit al dumital[e] frate: Diicul Vel Spat[ar].

[V° :] La al nostru cinstit şi prea-iubit şi bun frate şi de aproape priiatin, jupăn Mihaĭ vel judeţ ot grad Braşov [= marele-judeţ al cetăţiĭ Braşovuluĭ] ....

[Pecetea ştiută [1].]

4.

Cinstit şi de bun neam domne Draot, să fiĭ Măriia Ta săn[ă]tos, înpreun[ă] cu toată cinstită fameliia Mării Tale.

Cu plec[ă]cĭune închinăndu-m[ă], sărut cinstit[ă] măna Măriĭ Tale, şi mă rog mil[e] şi bunătăţiĭ Mării Tale pentru ce aŭ fostŭ în cămară tutun şi neşte pieĭ argăsite şi o jum[ă]tate de povar[ă] de lănă de Dobrogĭa, albă. Mă rog Mării Tal[e] ca să s[ă] vănză maĭ cu preţ, ca să mă pot plăti şi eŭ de pe unde sănt. Şi, pentru datoriĭ, mă rog ca să silească procatoru să s[ă] scoţ[ă], pentru că sănt omenĭ de să pun şi în pricină. Şi iar mă rog Mării Tal[e] pentru neşte lăn[ă] care iaste în cămară înlăuntru, să o daţ, că iaste a Hagi-Neculeĭ, făr nicĭ-un fel de pricină. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu Măriia Ta. Al dum[i]tal[e] maĭ mic şi plecat:

Eŭ, Mareş,

[V° :] Cinstituluĭ şi de bun neam Mării Sale domnuluĭ domnuluĭ Draot, cu multă şi ferieit[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea, la Braşov [2].

[Pecete neagră cu literele ʌ ʌ ᴀ ʌ.]

[1] N° 617.
[2] No. 594.

IV. «Bucate» (oĭ, boĭ, rîmătorĭ).

Ieşirea «bucatelor» din ţară — supt acest nume se înţelegeaŭ maĭ de de mult, nu grînele, ca astăzĭ, ci dobitoacele,. capetele de vită saŭ de oaie — era, în de obşte, oprită. Oile eraŭ pentru Turcĭ. Se purta totdeauna de grijă ca la întoarcerea turmelor ardelene în ţara lor să nu se strecoare şi oĭ, de vînzare sau vîndute, ale boierilor saŭ locuitorilor ţeriĭ.

Din registrele de vamă citate, ca şi din alte izvoare, întîmplător, se vede că boiĭ şi rîmătoriĭ eraŭ articole de export ale Moldoveĭ, şi nu ale Ţeriĭ-Româneştĭ. Domniĭ moldovenĭ chiar trimeteaŭ asemenea marfă vie în oraşele din Ardeal, ba une orĭ eĭ făceaŭ astfel plata pe care o datoriaŭ în banĭ, pentru cîte o cumpărătură de fabricate saŭ de metal.

I.

† La al nostru cinstit şi din m[i]la luĭ Dumnezăŭ dăruit Măriia Sa cinstitul judeţ din cinstit[a] cetate a Braşovuluĭ cu plecăciune şi cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale. Precina scrisoriĭ nu iaste de alt cevaş către Măriia Ta, numaĭ ve[ĭ] şti Măriia Ta pentru ceĭ înşelătorĭ care le deadem berbeciĭ, şi ne lăsară la sărăcie, pentru acĭasta ni-am jăluit la Măriia Sa Vodă, şi ni-aŭ dat Măriia Sa învăţătură de am luat neşte oĭ ale Voiŭculuĭ şi ale Opreĭ, fraţ acelor înşelătorĭ. Decĭ Voiŭcul înpreună cu sluga Măriei Tal[e], veni aicĭ în scal[ă] cu cinstit[ă] cartea Măriei Sal[e] lu Vodă, şi aşa ni să alease judeca[tă] ca să le dăm bucatele şi să venim la Măriia Ta să ne luom aceĭ înşălătorĭ [1]. Decĭ, fiind oile în jos la ţară, şi ale lor înpărţite pre la păgubaşĭ, ni-am pus zi cu Voiŭcul şi cu sluga Măriei Tal[e], păn ne vor veni oile aicĭ la sat, să-ĭ strângem oile şi să le aducem noĭ în hotarul Măriei Tal[e] la Bran, toate deplin. Pentru acĭasta ne rugăm Măriei Tal[e] să-ţ facĭ Măriia Ta pomană pentru sărăciia noastră, să ţiĭ aceĭ înşe-

[1] Pentru aceste «oprirĭ», v. capitolul *afacerĭ de hotare*.

lătorĭ închiş păn vom aducĭ[e] oile Voiŭculuĭ; ci vom veni şi noĭ la Măriia Ta; ci ne veĭ aleage Măriia [Ta] cu dînşiĭ, — ca să nu fim nicĭ noĭ de sărăcie. De acĭasta ne rugăm Măriei Tal[e], şi păn la treĭ săptămânĭ să nă aflăm cu oile la Bran. Ap. 25 dn[i], l[t] 7206 [7? = 1698-9].

† Aĭ Mării Tal[e] plecaţ: Stoica biv păr[călab][1].

Eŭ Stanciul părcălabul, cu toţ săteaniĭ.

[Pecete neagră, cu fum]

[V°:] Întru cinstit[ă] măna Măriei Sal[e] judeţ[ul] din Braşov, cu cinste să s[ă] dea[2].

2.

† [Formule slavone cu acest înţeles: La al nostru preaiubit şi bun prieten şi vecin de aproape, dumnealuĭ Mihaĭ, judeţ alŭ cinstituluĭ oraş Braşovul. Dorim de la Dumnezeŭ pace şi sănătate dumitale.] Să ver[ĭ] pohti dumneata (dumneata) a întreba şi de bun[ă] săn[ă]tate a Mărie Sale Domnu nostru, iaste Măriia Sa săn[ă]tos şi veasel; aşijderea şi noĭ încă ne aflăm pre lăngă spatele Mărie Sale, cu bun[ă] săn[ă]tate. Alta, fac ştire dumnitale, că aĭ fost pohtit dumneata pentru postav, ca să dăm dumnitale ştire, să luom de la dumneata: să ştiĭ dumneata că preste o săptămăn[ă] voiŭ mearge şi eŭ la Măriia Sa la Vod[ă]; ci voiŭ grăi Mărie Sale, maĭ bine să luom de la dumneata. Ci, cum voiŭ grăi Mărie Sale, aşa voiŭ trimite pre Iştfan de-ţ va duce răspunsu dumnitale. Iar, pentru rândul răm[ă]torilor, trimite dumneata oameniĭ dumnitale aicea la noĭ, ci-ĭ vom trimite cu oameniĭ noştri la răm[ă]torĭ, de vor luoa căţ le va trebui, şi ne vom tocmi ce le va fi preţul. Noĭ, pintru drag[o]stea dumnitale şi pentru preeteniia, vom lăsa şi maĭ jos. De alta, pohtescu pre dumneata, să porunceştĭ dumneata la meşteriĭ dumnitale de aciia, carie lucrează dă fac tipsiĭ, să-m fac[ă] un toc de tipsiĭ bunu, dă credinţă, şi să-m scriĭ dumneata căndu va fi gata, şi, ce-ĭ fi preţul, vom trimite baniĭ, saŭ să va fi şi gata. Şi, căndu ver trimite oameniĭ dumnitale la

[1] De Rucăr saŭ de Dragoslave. V. cap. II, legăturĭ cu veciniĭ.

[2] La n° 363.

răm[ă]torĭ, trimite dumneata şi tocul de tipsiĭ, şi, ce va fi chiltuiala, noĭ vom da la oameniĭ dumnitale; de acĭasta pohtescu pre dumneata. Acĭasta a nostră puţin[ă] scrisoare să afle pre dumneata săn[ă]tos şi veasel, înpreun[ă] cu tot[ă] cinstit[ă] casa dumnitale, de la H[risto]s, amin.

Pis Maiŭ 30 dni [înnainte de 1700.]

Bun priiatin al dumniitale:
Radu Vel Agă.

[Către judeţul Mihaĭ[1]. — Pecete verde, ruptă.]

V. Bumbac.

Noĭ primiam bumbacul de la Turcĭ, cari-l cultivaŭ eĭ înşiĭ saŭ îl aduceaŭ din Asia-Mică, Siria şi Egipt, patria luĭ. Bumbacul trecea însă numaĭ pe la noĭ. Torsul se făcea la Braşov, şi de acolo-l primiam ca simplu bumbac tors, saŭ şi ca ţeseturĭ. Abaua se aducea gata făcută, cum am văzut din Bulgaria, maĭ ales de la Sliven. Bogasia (fr. *boccassin)* era o veche fabricaţie asiatică, foarte mult întrebuinţată la noĭ, şi care se aducea în «balurĭ» încă din veacul al XV[lea]: socotelile de vamă ale Braşovuluĭ pomenesc pe la 1500 dese sosirĭ de bogasie la hotar [2].

Negustorul muntean Pîrvan, care mergea şi în Polonia, căutase, de sigur, bumbacul şi luase abaua, bogasiile roşiĭ la Sliven.

1.

† Eŭ jupănul Prăvan scriŭ multă sănătate pănă la dumneata maĭ mare domnu Braşeuluĭ şi la d[u]mneata jupăneas[o] Catrino. Alta, de veĭ întreba de sănătatea noastră, cu mila luĭ Dumnezeŭ ne aflăm cu sănătate. Alta, să ştiĭ dumneata c'am mersu la bumbac, şi bumbacul au fostu scumpu, şi am băgat samă pănă la Braşeiŭ, ce m[ă] ţinea căte 50 de florinţĭ, şi n'am'cumpărat, ce am cumpărat abă, c'aŭ fostu ca[m] eftină abaoa. Decĭ am cumpărat. Şi să ştiĭ dumneata c'am purces

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 258-9. — Cf. şi scrisorĭ de curtenie, la data de 1659.

[2] V. şi Bogdan, ed. a 2[a], I, pp. 122, 295.

în ţara leşască, şi, de rândul banilor, ţ'am trimes 10 bogasie roşiă, câte 2 tal[erĭ], 20 de taler[ĭ], şi am rămas încă 10 taler[ĭ], dobânda banilor, şi aceiaş voiŭ trimeate. Alta, de ver[ĭ] vrea dumneata să-ţ trimeţ baniĭ, să-m trimeţ dumneata răvaş pe Dobre, că pe el am trimes bogasiile. Decĭ voiŭ trimite baniĭ şi ceĭ 10 taler[i]; iar, de nu veĭ lua, ce ĭ veĭ lăsa, iar să-m trimeţ dumneata răvaş, să ştiŭ şi eŭ ce voiŭ face, căce voiŭ să mă duc, de va da Dumnezeŭ, după Crăciun la bumbac, că s'a maĭ eftini. Iar dumneata să-m trimeţ răvaş: eŭ voiŭ mearge la bunbac. Iar baniĭ voiŭ trimeate pe un om al mieŭ. Iar, de veĭ vrea dumneata să-ĭ laş în dobândă, cum ne-am tocmit cu dumneata întăŭ *(sic)*, iar trimite răvaş. Decĭ voiŭ veni cu bumbacul; decĭ vom băga samă şi ne vom socoti. Iar, de nu, trimite-ver[ĭ] [pe Necopoian, pe aĭ noştri, ver[ĭ] pe alţi; baniĭ săntu gata, numaĭ să-m trimeţ răvaş, să ştiŭ şi eŭ. Şi, alta, iar daŭ ştir[e] dumitale de ial[e] 200 de taler[e]. Să ştiĭ că ţ'am trimes pe jupânul Iovan, să le iaĭ de la dânsul, căce aŭ adus răvaş de la mâna dumitale şi aŭ zis că va cumpăra el bunbac. Decĭ să-ĭ cer[ĭ] de la dânsul, să-ţ cauţ de la dumnealuĭ aceale 200 de tal[erĭ]. Dea acĭasta scriŭ, şi iar mă rog dumitale să-m trimeţ câte cât să vinde bunbacul acolo, să-m trimeţ răvaş, să ştiŭ şi eŭ ce voiŭ lucra, dacă voiŭ veni din ţear[a] leşască, de va voi Dumnezeŭ. Şi să fiĭ dumneata sănătoas[ă], de la Hs., şi să ştiĭ dumneata că foarte cu cinste vom să ne plătim; amin. [Pe la 1660.]

[V° :] Să fie dat[ă] acĭasta cartea întru cinstita mâna dumn[i]-sal[e] Catrineĭ vel judecĭasea ot grada Braşov [= din cetatea Braşovuluĭ].

[Pecete brună ruptă [1].]

2.

Noĭ boeri prea-luminat[u]luĭ Divan al Ungrovlahi[eĭ].

Înnaintea Divanuluĭ aŭ avut judecată Nec[u]lae Braş[o-veanul] cumpaniotul[2] cu Mihaiŭ i Necula, mărgelari de aicĭ din Buc[ureştĭ], pentru nişte bumbac al luĭ, ce i s'aŭ luat de nişte

[1] N° 514.
[2] Membru al *companieĭ* comerciale din Braşov.

ostașĭ, la vremea stupaiuluĭ[1], viind atuncea bumbacul în niște cară de I[a] Gĭurgĭ[u]; pentru care bumbac, dovedindu-să că este al luĭ, prin semnile ce aŭ fost pus la sac[i] în cariĭ era bumbacu, i s'aŭ dat bumbacu, ca al săŭ lucrul ce aŭ fost, și mărgelari aŭ rămas ca să-ș ià bani de la ceĭ ce aŭ văndut bumbacu. Și pentru ca să fiie Neculae Braș[o]v[eanul] nesupărat de către mărgelarĭ, i s'aŭ dat acĭastă carte a noastră de adeverință la mănă, ca să o aibă. Acĭast[a] scriem.

[Pecete octogonală, cu chinovar.] Fev. 26 d., 1770.

[Pe V°:] † Cartea de judecat[ă] pentru bunbacurĭ[2].

VI. Orez.

Orezul era adus în mare parte de aĭ noștri cari-l cumpăraŭ de pe la Sliven, Adrianopol, Constantinopol. Dar și Turcĭ veniaŭ cu acest articol de negoț, și Hasan-Aga pare să fie unul din aceștia, căruia cărăușiĭ ĭĭ îndosise marfa, fugind cu ea la pasurile muntene. Ceĭ ce răspund la porunca luĭ sînt niște sătenĭ romînĭ, carĭ abia puteaŭ să miște condeiul,

† Scrisu-am eŭ Hasan-Aga până la voĭ, slujătoriĭ cariĭ sănteţĭ în ţară, să căutaţĭ, pre niște 3 cară cu sacĭ, cărăușiĭ, să le cătaţĭ, să săriţĭ, să mărţdîţĭ (!), să-ĭ întornaţĭ îndărătŭ, să să dè sema aicea.

[Pecete turcească.]

[V°:] Săm[ă se se ștè: aju[n]su în sat, în Răghiniște, ahăĭ 2 Sașĭ, aoflat 2 sacĭ de orezŭ și onul de lent[e] și onŭ piatre acră; șe mereteresimu tut satul. Ș'a făstŭ și omin[ĭ] domneștĭ, anum[e] Bratul și Bene, fuștașĭ[3].

VII. Postav.

Și acum acel ce trece din cetatea Brașovuluĭ spre suburbia Șcheilor, care se ating acuma în locul deschis al Groaverilor, unde-șĭ aŭ școlile cele marĭ și Romîniĭ și Sașiĭ,

[1] *Stupaĭ*, după strigătul ce scoteaŭ năvălitoriĭ, s'a numit intrarea în Bucureștĭ, la 1769, a ceteĭ prădalnice care a luat în stăpînire orașul cu cîtva timp înnaintea Rușilor. V. Hurmuzaki, X, p. XI.

[2] No. 746.

[3] Pe la 1650. — N° 504.

vede în dreapta un ḑeal străbătut de dungĭ paralele. Acelea sînt lemnele pe care se întindea, maĭ mult alaltăierĭ decît ierĭ, postavul braşovenesc lucrat de femeile din toată cetatea. Pe lîngă acest postav făcut aspru şi fără multă pricepere, Braşovul, care aducea totuşĭ postav din toate părţile, avea meşteşugariĭ săĭ de postav. Postavul braşovenesc nu se putea pune alăturĭ cu acel de Flandra, de Rin saŭ de Silesia; nu-l purtaŭ Domniĭ şi boieriĭ, cari nicĭ nu se prea uitaŭ, în de obşte, la o stofă aşa de ieftenă ca postavul; dar el era întrebuinţat singur pentru îmbrăcămintea ostaşilor muntenĭ, Seimeniĭ, iar, la sfîrşitul veaculuĭ al XVIII-lea, *slujitoriĭ* pe jumătate ţeranĭ. Se poruncia pentru aceasta postav albastru, postav roşu, postav galben. Saşiĭ primiaŭ bucuroşĭ arvuna în galbenĭ de aur a Domnuluĭ, rupeaŭ preţul cu el, hotăriaŭ termenul de predare saŭ îşĭ *puneaŭ ziua*, iar, cînd venia la adecă, maĭ totdeauna aveau numaĭ o mică parte gata. De aicĭ, scrisorĭ peste scrisorĭ, îndreptate din partea stăpînitoruluĭ muntean către «marele-judeţ» al cetăţiĭ vecine. La urmă se ajungea în sfîrşit la o înţelegere; Domnul maĭ zăbovia puţin sorocul de primire, iar meşteriĭ se făceaŭ ceva maĭ iuţĭ decît de obiceiŭ. Supt paza oamenilor domneştĭ, iar une orĭ, de la 1699 innainte, a «Nemţilor» generaluluĭ din cetate, carele Rucărenilor şi Dragoslăvenilor, luate cu voie, cu nevoie pentru slujba Măriei Sale, duceaŭ spre hotar postavul ostaşilor, înfăşurat cu ţeseturĭ proaste şi pecetluit.

Între legăturile de postav ce sosiaŭ la Tîrgovişte saŭ la Bucureştĭ, ca să fie împărţite de Paştĭ, după vechea datină, eraŭ şi cîteva care cuprindeaŭ stofă maĭ bună, menită boierilor ce aveaŭ rangurĭ în oaste saŭ la Curte şi cari eraŭ îmbrăcaţĭ şi eĭ cu acest prilej. Ba chiar boieriĭ ceĭ marĭ luaŭ, pe lîngă blănurĭ scumpe, pe lîngă o bucată, un *vig* de catifea, şi «patru coţĭ şi jumătate, măsură romănească, de postav»[1]. Acesta se chema cu «pecete», iar cel maĭ bun putea să aibă chiar «două peceţĭ».

[1] Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Veneţia, 1718, p. 50. Cf. *Studiĭ şi doc.*, V, p. 361.

Moldovenii dădeau și eĭ une orĭ să li se lucreze postav pentru aceiașĭ împărțire a darurilor de îmbrăcăminte la Paștĭ. Dar ceia ce se cerea maĭ des la Brașov din partea lor nu era postavul cu una saŭ două pecețĭ, nicĭ chiar adevăratul postav, ci numaĭ «boboul» cel prost de tot, cu care se miluiaŭ la Curtea din Iașĭ cerșitoriĭ.

I.

Întru tot cinstit și prea-iubit al nostru, maĭ mare dumn[ea]luĭ p[a]nu Mihaiŭ, marel[e]-gĭudeț de la cinstitul Brașeŭ, poftim de la m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]dzeŭ tot binel[e] dumital[e], înpreunat să fie cu toț cinstiț oameniĭ dumital[e]. Alt, de veĭ cerca dumn[ea]ta de noĭ a ști, să știĭ dumn[ea]ta, cu norocul Mărieĭ Sale Domnu nostru sintem cu sănătat[e] și cu bună pac[e]. Alt[a], dăm știre dumital[e] că am trimis pre Apostol acol[o] pentru treb[ĭ] domnești[ĭ] ce trebuescu acmu la Paşt[ĭ], boboae și cămeș, și cumănace [1] de mișeĭ, și de sulițe ce trebuescu Măriei Sale iar acmu, și de o mas[ă] domnescă. Deci poftim pre dumn[ea]ta să fie cu știrea dumitale, pentru vamăș, să le dzicĭ dumn[ea]ta să nu învăluiască de vamă, că nu putem tot trepăda la Craiŭ, că dumneavoastră știț că altă dat[ă] nu s'aŭ învăluit care aŭ fostu lucrurĭ domnești[ĭ]. Și au zis solul Borcea Ianuș [2] că iaste învățătura de la Mărie Sa Craiŭ să nu învăluiască lucruril[e] cel[e] domnești[i], că nicĭ să cad[e] să dăm știr[e] Măriei Sal[e] luĭ Craiŭ, pentru nemic. De iasta poftim pre dumn[ea]ta. Să fie dumn[ea]ta sănătos ѡ̃ х̃ѣ амин [= în Hristos; amin]. U Ocnă, Mart 11.

Ιαννάκης Καμαράσης.

[1] În vechime orĭce pălărie se zicea comănac. V. *Studiĭ și doc.*, V, p. 526, No 1.

[2] Viitorul «Craiŭ ardelean» Acațiu Barcsai. Decĭ scrisoarea poate fi din 1638 (vol. IX, pp. 18-9), cind acesta a îndeplinit o solie în Moldova. Cf. în vol. IV, p. CXCVI. Dar și în 1643 Barcsai vine la Vasile Lupu (*ibid*, p. CCVIII). *Mișeii* sînt săraciĭ. Pentru postavurile ce li se daŭ, v. și § argint, an. 1652.

† Priiatenul dumital[e]: Enachie Cămăraş Ocnoe [=de Ocnă].
кл. *(sic)* вш. мл. [=sluga Măriilor Voastre].
[Adresa slavonă. Pecete verde, cu o pasere şi legenda... στδιν...[1].]

2.

[Mateĭ-Vodă judeţuluĭ Mihaĭ Eötvös. — Formule slavone.] Cătr'acĭasta facem ştire dumnitale pentru răndul postavuluĭ de dăr[ă]banţĭ: dup[ă] cum iaste tocmà şi obicĭaiul a toţ timpiĭ, trimis-am şi acum pre omul nostru, pre Statie, ca să ià postavul, să-l aducă aicĭ, să îmbrăcăm Curtea, cum a slobozit şi Măria Sa, Craĭ. Derept aceaia pohtim şi pre dumneata, ca pre un bun priiaten şi vecin de aproape, să n'aibă omul nostru vre-o opreaal[ă], ci să-ş poată căuta lucrul cu bun[ă] pac[e]: cât[ă] sam[ă] de postav ne va trebui, să ià pre seama noastră cu banĭ, cumu-l va putea cumpăra. Iar noĭ încă vom avea a sluj[i] şi a mulţemi dumnital[e]. Acĭasta pohtim pre d[u]mn[e]ta. [Tîrgovişte, 7152 [1644], Martie 17.]
[Pecete mică exagonală, pusă pe hîrtie [1].]

3.

[Mateĭ-Vodă către acelaşĭ] şi la bun[ă] priiatnica nostră Margheta judecĭasa cea bătrăn[ă], здравїе [=sănătate]. Cătră acĭasta facem ştire dumnevoastră că aţ fost zis dumnevoastră cum că aveţ neşte postavu, de carel[e] ne trebueşte pentru sluj[i]toriĭ noştri. Dec[ĭ] e[tă] că am trimes acol[o] cest om al nostru şi cu căţvaş banĭ la dumnevoastră. Ce să ne daţ dumnevoastră cât[ă] samă de postavu ne va trebui, şi să luaţ aceşt[ĭ] ban[i] căţ am trimes într'acĭast[ă] dată; iar, căţ banĭ vor maĭ rămăne, iar i vom trimete dumnevostră, acum, făr[ă] de nicĭ-o zăbavă. Cum am luat şi altă dată postavu de la dumnevoastră, şi tot s'aŭ plătit păn la un ban, aşijderel[e] şi acum iar vom trimite dumneavoastră toţ baniĭ deplin, căţ vor face. De acĭasta scriem şi pohtim pre dumnevoastră. Să fiţ dumnevoastră săn[ă]toş. Amin. [7159 [1651], Aprilie 12.]
[Pecete mică, ruptă [2].]

[1] N° 597.
[1] N° 331.
[2] N° 343.

4.

† La al nostru cinstit şi maĭ mare, ca un părinte, jupan Mihaĭ в[є]л сѹдїє чиснаг града брьшвскї и пьрга[ри] ѡ҃ ги҃ раꙁ васъ ѡ҃ хъ҃; amin [= mare judeţ al cetăţiĭ Braşovuluĭ şi pîrgariĭ, etc.].

† De pururea am scris cu multă bucurie la al nostru cinstit̀ maĭ marea şi ca un părinte jupan Mihaĭ, вєл сѹдиї чиснаг града брашвскї, cu inim[ă] bun[ă] şi cu slujb[ă] plecat[ă] Mărieĭ dumnetalea, ca unuĭ părinte. Vod[ă] Mărie Sa încă iaste săn[ă]tos şi vesel: noi încă aşijdere. Pentru bani dumnitalea de postav, încă destul am silit, cât Dumnezeŭ va crede, şi se'ŭ dat în măna slugiĭ dumneatalea ugh[ĭ] 375, şi am zis jup[ă]nuluĭ Gherghi să vie înpreună cu omul dumnetalea; pentru meşterĭ încă mulţemescu dumnetalea, ca unuĭ părinte, şi de acmu iar, în ce va fi pohta dumnetalea, tot vom sluj[i]. Numaĭ să fiĭ dumneta sănătos; amin. Ap. 25[1] [c. 1651.].

Ca un fecĭor al dumnetale: Socol Cliuc[er].

[Pecete neinteligibilă, mică, ovală cu inscripţia: Socol Clucerul.]

5.

[Mateĭ-Vodă; traducerea formuleĭ slavone: Prea-iubituluĭ şi bunuluĭ prieten şi de aproape vecin al nostru, dumnealuĭ Mihail Etveşi, mare-judeţ al cinstituluĭ oraş Braşov, îţĭ dorim viaţă lungă şi sănătate.] Ci[n]stit[ă] cartea dumnitale ci ne-aĭ trimis, venitu-ne-aŭ, şi de toate pre amăruntul [înţe]les-am. De care lucru scriindu-ne dumneata pentru rândul postavuluĭ, cu[m] că n'aŭ acum meşteriĭ postav gata de ce iaste treaba noastră, ci să fim îngăduitoriŭ până la lână noao, atunce să fac[ă] postav; ci aceaia cum am putea noĭ îngădui până la lână noao? Crez meşteriĭ bin[e] ş'aŭ înţeles cu noĭ cum păn prea la Văsznes[e]nie G[o]sp[o]d[i]ne[2] să fie postavul tot gata, că iaste şi vreamea să-l dăm dăr[ă]banţilor. Dar, deaca aŭ ştiut eĭ atâta zăbavă, căcĭ nu ne-aŭ spus de atunce, să ne fim căutat lucrul într'altă

[1] Înnălţarea Domnuluĭ.

parte, să nu avem atăta zmenteal[ă]? Ci acum iar pohtim pre dumneata, ca pre un bun priiaten şi vecin de aproap[e], de vreame ci nu ne dau eĭ acum postav să ni s[ă] împle ce iaste treaba noastră, ci ne lasă de zmenteală la acĭasta vreame, numaĭ să ne vie iar răspunsu fără zăbavă; iar noĭ vom opri lăna, şi vom trimite lăna într'alt[ă] parte, de ni s[ă] va grij[i] lucrul nostru, deaca eĭ ne daŭ de atăta zmenteal[ă]... Maĭ 9 dni, 7159 [1651][1].

[Pecete mare.]

6.

[Mateĭ-Vodă către acelaşĭ.] Multă săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să-ţ hăr[ă]zească domnital[e]. Către acĭasta facem ştir[e] dumnetal[e], pentru răndul postavuluĭ, că numaĭ ce ne mirăm şi noĭ cum vom maĭ scrii dumitale, că am fostu grăit cu aceĭ oamenĭ făr de nic[ĭ]-o omenie, cu postăvariĭ, să li dăm lăn[ă] de aic[ĭ] şi să li-o trimitem să lucreaze, ca pentru să ni s[ă] umple seama (sama) postavuluĭ, căt ne trebueşt[e]. Iar, când iaste acum, nu s[ă] aleage nimica şi nic[i]-o ispravă nu iaste, şi toţ sluj[i]toriĭ noştri şăd aic[ĭ] de aştept şi nu s[ă] pot duce pre la lucru, — că acum iaste vream[e] lucruluĭ casi[ĭ], pentru să le dăm postavul, după cum ne-aŭ fost obicĭaiul aic[ĭ] în toţ timpiĭ, şi pentru aceĭ postăvarĭ nu ne putem căuta lucrul într'altă parte, să ne isprăvim acest lucru. Dec[ĭ] pohtim pre dumneta păntru acest lucru, ca pre un priiatin, să le daĭ şi dumneta poruncă şi 'nvăţ[ă]tur[ă] şi certare, să ni isprăvească într'unŭ chip, şi să ne umple căt[ă] seam[ă] de postav ne trebue, saŭ să ne fac[i] dumneta ştir[e], — de vream[e] ce nu va f[i] nicĭ-o ispravă, să ştim şi s[ă] slob[o]zim sluj[i]toriĭ noştri, să s[ă] ducă pre la lucru şi s[ă] nu maĭ şaz[ă], şi omul nostru carel[e] iaste aciĭ, să maĭ facă cheltuial[ă] de atăta vream[e], şi de acel lucru nimica nu s[ă] alege; ce să ne maĭ căutăm într'altă parte, daca vream[e] ce avum atăta zăbavă şi nimica nu s['aŭ] ales. De

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac Rom*, VIII, pp. 248-9.

acîasta scrim şi pohtim pre dumneta. Să fiĭ dumneta săn[ă]tos. Amin. [7159 [1651], Iunie 22.]

[Pecete mică, ruptă [1].]

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea nevoitor, dumnealuĭ jupănul Hanăşŭ Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Pricina cărţiĭ iaste întăiŭ a cerceta buna săn[ă]tatea dumital[e]. A doao, ca să facem ştire dumital[e] că iat[ă] că trimisem aciĭ pre dumnealuĭ Iorga starostea [2] pentru postavele ce facem în toţ timpiĭ, de treaba sluj[i]torilor noştri, ca să tocmească cu meşteriĭ de acolea, să l[e] facă. Pentru care poftim şi pre dumneata, precum aĭ fost şi maĭ nainte într'ajutor la toate treabele noastre, şi acum punem pe dumneata la osteneaal[ă] a chema pe meşteriĭ aceia înnaintea dumitale, să să facă tocmeala, şi poftim pre dumneata, căt s'ar putea să să facă tocmeala cu preţ maĭ jos den cum era maĭ nainte, căcĭ aiave s'aŭ văzut că estimpu aŭ fost lăna foarte eftină. Şi după cum să va face tocmeala, să avem de la dumneata ştire, şi vom trimite o sumă de banĭ arvună înnainte. Însă veĭ şti dumneata că de tot postavul ne trebuescu 240 de bucăţĭ, şi tot albastru să-l facă, iar roş să nu fie nimic. Şi noĭ aseamenea vom fi dator[ĭ] a face pofta dumital[e]. Acîasta. Şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Noem. 23 d., l. 7206 [1697].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă [3].]

[1] N° 345.
[2] De negustorĭ, probabil.
[3] N° 358.

8.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ. zemlji] vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şĭ vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cartea ce ne-aĭ trimis dumneata, o am luoat, şi, înţelegănd de bună sănătatea dumital[e], ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru răndul postavelor ce am fost poftit pre dumneata ca să să facă tocmeală cu meşteriĭ, să ni-lŭ facă, cum că aĭ chemat dumneata meşteriĭ, şi s'aŭ tocmit bucata de postav căte t[l] 13 p[l], de acĭasta mulţumim dum[i]tale căcĭ aĭ fost nevoitorŭ de s'aŭ făcut tocmeala maĭ eftin decăt anŭ. Şi iat[ă] că acum trimisem cu omul nostru t[l] 1.500, să să dea meşterilor postăvarĭ înnainte, ce iarăşŭ punem pe dumneata la osteneal[ă], să chemĭ pre meşterĭ să li să dea baniĭ, şi poftim pre dumneata ca să le daĭ poruncă: întăiŭ, să facă postavul bun, că uniorea îl fac bun, iar alte ore îl fac maĭ prost; ce să fie porunca dumitale să-l facă bun, şi să nevoiască pănă în sfărşitul luĭ Fevrarie să gătească tot postavul, că iată pănă atunce sănt 3 lunĭ, şi destulă vreame iaste. Ce să nu ne să facă zminteală. Noĭ încă aseamenea vom sluji dum[i]tal[e]. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Ot Tărgovişte, Dichm. 5 dn., l[t] 7206 [1697].

De bine voitor dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă [1].]

[1] N° 366.

9

+ Io Costandin Voevod bj. mlst. gospodinŭ zemle vlahiiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cartea dumitale ne-au venit, şi de sănătatea dumitale ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles, cum că s'aŭ dat baniĭ meşterilor postăvarĭ, şi, pentru postav, aŭ zis că păn în sfârşitul uĭ Fevruarie nu-l vor putea găti, iar a treia săptămănă den Fevruarie va fi gata. De acĭasta veĭ şti dumneata că, deaca să va zăbovi pănă atuncea, cum aŭ zis eĭ, a treia săptămăn[ă] den Fevruarie, atunce să chiiamă că iaste în sfârşitul luĭ Martie, şi nicĭ într'un timpu pe acea vreame nu ne-aŭ venit postavele. Ce poftim' pre dumneata să le daĭ poruncă ca să înbărbăteaze cu lucrul şi, de nu vor putea găti tot postavul, iar măcar jumătate de postav pănă în sfârşitul luĭ Fevruarie să fie gata, adecă la lăsatul seculuĭ de postul cel mare, că atunce lăsăm noĭ sec. Alta, facem ştire dumitale că iat[ă] că am trimis pre boiariul nostru Drăghici Spătarul ca să tocmească cu meşteriĭ sforarĭ 1.500 de păpuşĭ de sfoar[ă], că numaĭ atăta ne trebue; alte dăţĭ făceam maĭ multă, iar acum acĭasta ne trebuiaşt[e]. Ce să fiĭ şi dumneata într'ajutor, ca doar s'ar tocmi maĭ eftină, că am înţeles că şi cănepă destulă s'aŭ făcut pe acolo. Şi să daĭ dumneata poruncă meşterilor, acĭastă sfoar[ă], de nu o vor putea face păn în sfârşitulŭ luĭ Fevruarie, iar la Mart să fie toată gata. Iat[ă] că şi banĭ am trimis înnainte 1000 t[a]l[erĭ], să li să dea, şi, după ce vor găti toată sfoara, atunce le vom da şi alalţ banĭ. Aşijderea am trimis cu boiariul nostru Drăghicĭ Spăt. şi nişte cositor ca să tocmească, să ne facă nişte tipsiĭ, precum am dat izvod, şi am trimis tot cositor ales, neamestecat, ce poftim pre dumneata să daĭ poruncă ca aceaia meşterilor: una, întăiŭ că aceaste tipsiĭ ne trebuescu în grab[ă], ca să e daĭ dumneata grij[ă], că meşterĭ vor fi mulţĭ, a lucra la

cositor, ca să grăbească să le facă, şi păn în 30 de zil[e] să le gătească, că ne trebuescu; a doao, să le porunceşti dumneata să nu amestece cositoriul, ce să-l lucreaze aşa curat precum l-am trimis, că, după ce ne vor veni tipsiile acealea aicĭ, vom să topim o tipsie de acealea, să cercăm să spoim nişte vase. Decĭ atunce să va cunoaşte, că, de vor amesteca cositoriul, nu să va putea spoi la aramă. Ce poftim pre dumneata să le facĭ poruncă ca să nu-l ameastece, şi să grăbească să ne le gătească precum am zis maĭ sus. Şi noĭ încă a sluji dumital[e] datorĭ vom rămănea. Acĭasta, şi mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata.

Dech. 25 d., l. 7206 [1697].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnŭ zemle vlah[i]scoe. Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim dumitale de la Dumnezeŭ. Cartea ce ne-aĭ trimis dumneata cu boiariul nostru Drăghicĭ Spăt. o am luoat, şi de a dumital[e] bună sănătate priiateneaşte ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru răndul postavelor, cum că în sfărşitul aceştiĭ lunĭ a lu Ghenarie vor fi 100 de bucăţ gata, numaĭ să trimitem caar[e] să l[e] rădice, şi păn în sfărşitul luĭ Fevruarie vor fi încă 100 de bucăţĭ gata, de acĭasta iat[ă] că de acĭastă dată le trimisem cu boiariul nostru Drăghicĭ Spăt. t[a]l[erĭ] 500 şi, cu alţ t[a]l[erĭ] 500, ce s'aŭ dat maĭ nainte, fac t[a]l[erĭ] 1000. Iar cară nu trimisem acum să rădice postavul, că nu ne trebuiaşte aşa în grab[ă], ce să

[1] N° 359.

stea postavul acolo la meşterĭ, şi să le daĭ dumneata poruncă ca până în sfârşitul luĭ Fevruarie să maĭ gătească 100 de bucăţĭ, că atunce vom trimite caară de vor rădica căte doao sutel[e] de bucăţĭ, de le vor aduce deodată, şi atunce le vom trimite şi ceialalţĭ banĭ. Pentru rândul sforiĭ, cum că s'aŭ făcut tocmeaală miia de păpuşĭ căte 21 t[a]l[erĭ], mulţumim dumitale căce aĭ fost nevoitorŭ de s'aŭ tocmit maĭ eftinŭ; de care, precum s'aŭ legat eĭ în zapisul lor ca păn în sfârşitul aceştiĭ lunĭ să dea o sumă de sfoar[ă], şi păn în sfârşitul lu Fevruarŭ să dea altă sumă de sfoară, iat[ă] că am învăţat pre boiariul nostru Drăghicĭ Spăt., cătă sfoar[ă] va fi acum gata, să o rădice să o aducă aicĭ, şi le-am maĭ trimis şi banĭ t[a]l[erĭ] 1000, ce, dându-le boiariul nostru baniĭ, poftim pre dumneata să daĭ poruncă sforarilor ca să să ţie pre tocmeala ce s'aŭ legat în zapisul lor, păn la Mart să plinească toată sfoara. Pentru rândul cositoriuluĭ, cum că s'aŭ tocmit căte un zlot ocaoa, de acĭasta prea multă plată vor să ià dumnealor meşteriĭ, căce preţul cositoriuluĭ iaste un taler ocaoa, şi acum lucrul vine iar maĭ la un taler; ce foarte scumpu iaste, crez: noĭ am cumpărat şi aicĭ nişte tipsiĭ de cositor, de Danţca, aşa lucrat gata, de la nişte neguţător[ĭ], şi am cumpărat ocao căte un galbenŭ; care iaste alt feliŭ de lucru: că ştiĭ dumneata că lucrul de Dansca tot iaste maĭ bun decât cum lucrează aciĭ la Braşov. Iar acum cositoriul acela ne vine maĭ 2 leĭ ocaoa. Însă, deaca s'aŭ tocmit aşa, acum n'avem ce face; iat[ă] că noĭ am trimis baniĭ cu boĭariul nostru, să-ĭ dea, şi să ià vasele, să ne le aducă. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Ghen. 22 d., l. 7206 [1698].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°]: † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupânul Hanăş Mancăşŭ, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă [1].]

[1] N° 361.

II.

† Io Costandin Voevod, bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstiteĭ cetăț Brașovul, sănătate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. 2 cinstite cărțĭ ale dumitale, una de la Fev. 1 d., și alta de la Fev. 6 d., le-am luat și, de bună săn[ă]tatea dumital[e] înțelegănd, ne-aŭ părut bine, și am lăudat pe Dumnezeŭ. Alalt[e] ce ne-aĭ scris dumneata, am înțeles. Pentru răndul postăvarilor, ca să le trimitem baniĭ, că și eĭ zic că păn în sfărșitul luĭ Fevruar vor găti postavul, de acĭasta și maĭ nainte am fi trimis; numaĭ veĭ ști dumneat[a] că și noĭ, den mila luĭ Dumnezeŭ, am avut o nuntă în casa noastră, a uniĭ fiice a noastră [1], ce, stănd de treaba acĭasta, n'am putut nicĭ dumitale să dăm răspunsul maĭ curănd, nicĭ baniĭ să trimitem; iar acum, trecăndu-să nunta, iat[ă] că trimisem iar pre sluga noastră Stan Brașoveanul acolo, cu care am trimis și postăvarilor t[l] 1000, ca să le dea; și, pentru caar[e], încă am poruncit să meargă acolo să încarce postavul; ce, viind carăle, să fie și postavul gata să-l rădice. Și, după ce va veni postavul aicĭ, atunce, cățĭ banĭ vor maĭ face, le vom trimite. Și, pentru răndul sforiĭ, încă poftim pre dumneata să porunceștĭ sforarilor, dupre cum și eĭ s'aŭ legat că păn în sfărșitul luĭ Fevruarie vor găti o seamă de sfoar[ă], iat[ă] că păn atunce maĭ sănt vre o 13 zile, ce, pănă va fi Stan Brașoveanul acolo, și păn a veni carăle să rădice postavul, să nevoiască și eĭ să gătească acea sumă de sfoar[ă], să o pornească. Pentru tipsile de cositor, le-aŭ adus, și mulțumim dumital[e] căcĭ aĭ fost nevoitor de s'aŭ trimis la vreame. Și, cu acĭasta sfărșind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Fev. 15, l[t] 7206 [1698].

De bine voitor dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[1] La 5 Februar Domnul căsătorise pe fiica sa Ilinca cu Scar'at Mavrocordat fiul luĭ Alexandru Exaporitul (Iorga, *Documente privitoare la Constantin-Vodă Brîncoveanu*, Bucureștĭ, 1901, p. 168).

[V°.] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţii Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete rotundă, mare [1].]

12.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreaş, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul. Sănătate pohtim dumitale de la Dumn[e]zeŭ. Cartea ce aĭ trimis dumneata, aŭ venit, şi de săn[ă]tatea dumital[e] ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru rândul postavuluĭ, cum că iaste gata, şi zicĭ dumneata ca să trimitem cai sĭ-l rădice, şi baniĭ ce aŭ rămas, să să dea postăvarilor, de acĭasta iat[ă] am poruncit ispravnicilor noştri de la Câmpina ca să trimiţ[ă] caĭ şi, pentru zăblăŭ de învălitul postavuluĭ, neaflându-să aicĭ, am poruncit iar de la Câmpina să trimiţă, ş[i] iat[ă] că trimis-am şi foiţ[ă]; ca să vezĭ dumneata că acest postav aŭ fost să facă postăvariĭ precum semnează în foiţ[a], căte bucăţ cu peceţĭ şi căte făr peceţĭ, şi veĭ vedea dumneata şi preţul precum s'aŭ tocmit, şi, căţĭ banĭ aŭ maĭ rămas, iat[ă] că i-am trimis. Ce acum pohtim pe dumneata, căt s'ar putea maĭ curănd să să rădice postavul de acolo, şi pentru voia noastră să pohteşt[ĭ] dumneata pe comendantul den Braşov ca să dea căţĭva Neamţĭ ajutor, să vie cu postavul pănă la hotarul ţărăĭ, adecă păn la Predeal, ca să n'aibă postavul vre o zăticneală. Ce să nevoeştĭ dumneata ca să s[ă] dea un ajutor de la cetate, ca să-l aducă făr de primejdie păn la hotar, că acolo am trimis sluj[i]torĭ de aĭ noştri, de vor veni cu postavul. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Fev. 26 d., l^t 7213 [1705].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

Iat[ă] că scrisem şi noĭ o carte la comendantul, de-l pohtim

[1] No 362.

ca să trimiţă căţva Neamţĭ, ajutor, păn va treace postavul locuril[e] ce sănt cu grij[ă]; ce dumneata încă să nevueşt[ĭ], că acĭasta iaste maĭ mult pentru folosul şi ajutoriul cetăţiĭ dumn[ea]voastră.

[Foiţă:]

† Foiţ[ĭ] de postavel[e] ce s'aŭ tocmit să s[ă] facă la Braşov, cum semneaz[ă] în jos anum[e]: Fev. 26 d., l[t] 7213 [1705].

† 130 bucăţĭ postav vearde, cu 2 peceţ bucata, po t[l] 14 . . . . cĭn. [=adecă]	t[l] 1.820
† 20 bucăţĭ postav roş, iar cu 2 peceţ, bucata po t[l] 14 . . . . cĭn.	t[l] 280
† 120 bucăţĭ postav albastru, făr peceat[e], bucata po t[l] 10 . . . . cĭn.	t[l] 1.200
cĭn.	t[l] 3 300

Dentr'aceştĭ s'aŭ trimis întăiŭ t[l] 1000.
S'aŭ trimis pă urm[ă] iar t[l] 1000.
S'aŭ trimis şi acum t[l] 1.300.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreaş Reiter, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă [1].]

13.

Io Costandin Voevod bj. mlst., gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Feţchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, săn[ă]tate şi tot binele pohtim dum[i]tale de la Dumnezeŭ. Cartea ce ne-aĭ trimis dumneata, aŭ venit, şi de sănătatea dum[i]tale ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru dumnealuĭ răposatul Andreiaş Reiter ce era judeţ, ne scriĭ dumneata că s'aŭ întâmplat de ş'aŭ dat datorie cea de obşte. De acĭasta foarte ne-aŭ părut răŭ, că dumnealuĭ era om bun

[1] N° 391.

şi priiatin, de ne înţelegeam bine cu dănsul şi ne căuta trebile ce aveam. Dar, deaca aŭ fost voia luĭ Dumnezeŭ aşa, n'avem ce face, că toţĭ vom să facem acea cale. Dumnezeŭ să-l iarte. Iar cum că aĭ stătut dumneata de eştĭ acum judeţ, ne-aŭ părut foarte bine, de vreame ce dumneata eştĭ al nostru priiaten vechiŭ, şi ştim că şi cu dumneata ne vom înţeleage bine de ce ne vor fi trebile, şi dumneavoastră încă, ce trebĭ veţĭ avea, scriindu-ne de ceale ce va fi pen putinţa noastră nu ne vom apăra. Dup[ă] acĭasta pohtim pe d[u]mn[e]ta că am tocmit cu meşteriĭ postăvarŭ de acolo, ca să ne facă nişte postav de treaba sluj[i]torilor, de Paştĭ, precum avem şi zapisul lor; încă dumnealuĭ răposatul Andreiaş Reiter judeţul, Dumnezeŭ să-l iarte, aŭ fost la mijloc de aŭ făcut tocmeală cu postăvariĭ, — carele le e tocmeala, la mijlocul luĭ Fev[ruar] să fie postavul gata. Acum iată că şi păn la mijlocul luĭ Fev[ruar] aŭ rămas numaĭ 2 săptămănĭ; ce pohtim pe dumneata să le daĭ poruncă pănă la acea vreame să-l gătească. Noĭ le-am fost dat şi bani înnainte, t[1] 1.500, şi, de ceialalţĭ căţĭ maĭ fac, am zis, după ce vor găti postavele, să le dăm şi aceia. Ce, cum vor isprăvi, să avem ştire, ca să le trimitem şi baniĭ ce aŭ rămas, şi să trimitem şi cară, să rădice postavul. Altă, osebită carte a tot cinstitul Sfat al cetăţiĭ încă ne-aŭ venit, în care vă rugaţĭ dumneavoastră pentru dajdea acĭasta a dobitoacelorŭ, ca să n'aibă oameniĭ de ţara dumneavoastră supărare: de acĭasta ne-aţŭ fost scris dumneavoastră şi maĭ nainte, şi am dat răspunsul cum că de mare păs s'aŭ scos acĭastă dajde pe dobitoace, să dea cu toţiĭ, şi striinĭ şi pămănteanĭ, păn şi noĭ înşine ne plătim dobitoacele ce avem; iar încăş am răspunsu, şi întăĭ, şi acum, cum că dobitoacele ale dumneavoastră judeţilor şi ale fălnogilor vor avea paace, iar alţĭ oamenĭ de ţara dumneavoastră, ce sănt trecuţĭ cu dobitoacele lor aicĭ în ţaar[ă], aceia vor da toţĭ, că n'avem ce face. Numaĭ de aceia ce scrieţĭ dumneavoastră că vin cu carăle lor să rădice vinurĭ şi alte bucate de aicĭ din ţară, şi cum că i-ar fi apucănd la Rucăr pe unde trec, să-ş plătească vitele ce aŭ la cară, iat[ă] că îndată am poruncit şi vameşilor de la Rucăr, şi boiarilor cariĭ umblă cu dajdea do-

bitoacelor, pe aceia să-ĭ lase în bună pace, şi nu vor avea nicĭ-o supărare. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumn[e]zeu să fie cu dumneata. Ghen. 30 d., lt. 7215 [1707].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

Alta, pohtim pe dumn[ea]ta să ne trimiţ pe jupănul Ghiorghe Maĭ argintariul, că avem nişte arginturĭ să ne lucreaze; ce să vie să ne tocmim şi să-ĭ dăm argintul, şi să va întoarce acolo de va lucra, că tot dumnealuĭ ne-aŭ lucrat şi maĭ nainte. — Mulţumim dumitale de darurile ce ne-aĭ trimis.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Gheorghe Feţchel, marele-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

14.

† Io Costandin Voevoda bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Iechel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Multă săn[ă]taate şi alalt tot binele de la Dumnezeŭ poftim ca să dăruiască dumitale. Pricina cărţiĭ acum de cĭast[ă] dat[ă] cătră dumneata nu iast[e] de alt făr căt pentru răndul postavelor, că, scriindu-ne dumneata în trecutele zile cum că ar fi zis meşteriĭ postăvarĭ că, dupe cum ne iaste tocmeala cu dănşiĭ, şi dupe cum sănt legaţĭ în zapisul lor, la zi vor fi toate postavele gata,—acum dară şi noĭ, ştiindu-ne vorba şi tocmeala cu dănşiĭ, dupre cum au trimis şi zapisul lor, ce ne-aŭ făcut la măna noastră, den carele maĭ pe largu veĭ înţeleage dumneata că zioa lor iaste la sfărşitul luniĭ aceştiia a luĭ Fevruarie, adecăte acum Vinerĭ ce vine, şi, şi pentru rändul banilor, iarăş veĭ vedea dumneata den zapis că tocmeala noastră pe tot postavul iaste t[l] 3.580: dentr'aceştea datu-le-am cănd aŭ venit aicĭ de ne-aŭ adus zapisul, t[l] 1.500, iar t[l] 2.080, ce maĭ rămăsease, iată că-ĭ trimisem şi aceştea cu sluga noastră acesta

[1] N° 402.

carele va aduce dumitale cartea, și am trimis și 5 cară pentru încărcatul postavelor. De care poftim pre dumneata să poruncești meșterilor ca să înplinească toată suma postavuluĭ dupre cum le scrie zapisul, și să-l învălească în nește zăblae, să l leage bine, să-l grijască pe cum știŭ eĭ, și să-l încarce pen cară, să-l așaze, ca să-l aducă cu o zi maĭ nainte. Și iar poftim pe dumneata ca să le zicĭ să vie și dentr'ănșiĭ unul înpreun[ă] cu postavele păn aicĭ, ca să vedem cum sănt postavele, și sănt deplin, aŭ nu sănt; așa ne-ar fi voia să vie cu un meșter cu dănsele aicĭ, nu doară că va să le poarte pe cale vre o grijă cevașĭ, aŭ să le păzească, că pe cale le vor purta grija oamenii noștri ceĭ ce le vor aduce. Numaĭ, pecum zicem și maĭ sus, căt să să afle și unul den meșterĭ aicĭ, să vedem, deplin sănt, nu sănt deplin, și cum sănt, și, căcĭ va veni, nu-ĭ va fi osteneala în pagub[ă], că, de va fi fost anul bun și deplin, îl vom și dărui cu cevaș. Așijderea și pentru rändul clopotuluĭ ce iaste la clopotariŭ, poftim pre dumneata ca să-ĭ zicĭ, acum cu învărtijirea carălor acestora ce vin ca să rădice postavul, să încarce și clopotul într'un car, ca să ni-l aducă[1]. I-am fi trimis și banii, dar n'am știut de căt[e] oc[ă] va fi eșit, ca să știm cățĭ banĭ îi vom trimite, că nu ne-aŭ făcut știre; iar, dup[ă] ce-l vor aduce, îl vom trage, și, pe căt[e] oc[ă] va fi eșit, îĭ vom trimite dumisale toți baniĭ deplin, aŭ să trimiță dumnealuĭ un om înpreun[ă] cu clopotul, ca să-ĭ dăm baniĭ la omul dumisale. De acĭasta poftim pre dumneata. Și mila lui Dumn[e]zeŭ rugăm ca să păzească pre dumneata pururea. Fev. 24 dni, l[t] 7215 [1707].

De bine voitoriŭ dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghie Iechel, marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovuluĭ, cu sän[ă]taate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă[2].]

[1] V. la § argint, scrisoarea din 14 Februar 1707

[2] N° 397.

15.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiu gspdrŭ zemĭ. vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Ietchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţi Braşovul, multă săn[ă taate şi alalt tot binele de la putearnicul Dumnezeŭ poftim ca să dăruiască dumitale. Prietenească cartea dumitale ce ne-aĭ trimis, ne-aŭ venit, şi, de a dumitale sănătate înţelegănd, ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru răndul postavelor, cum că s'aŭ rădicat toate deplin, şi s'aŭ trimis, viind şi den meşterĭ unul aicĭ, veĭ şti dumneata că aŭ venit, şi, aducănd postavul, l-am văzut, şi iaste bun, ne-aŭ plăcut; de care foarte mulţumim dumitale de osteneală, căcĭ aĭ fost nevoitor la acĭastă treabă a noastră. Acum iar maĭ poftim pre dumn[ea]ta, că ne maĭ trebuescu încă 44 de bucăţ de postav de cel făr de peceate şi iat[ă] că am trimis şi baniĭ căţĭ fac, 451 t[a]l[erĭ], adec[ă] bucata căte t[a]l[erĭ] 10,33, că aşa l-am plătit şi celalalt. Ce dumneata să facĭ osteneal[ă] să chemĭ pre meşterĭ, să le porunceştĭ ca să muncĭască să ne căpuiască şi acest postav deplin, căt vor putea maĭ curănd, să ni-l aducă cu o zi maĭ nainte, că iat[ă] că am trimis şi omul nostru acum, ca să-l încarce, să-l aducă, şi i-am poruncit, pentru maĭ grabul, să-l pue pe caĭ şi să-l aducă pe la Cămpina, că ne iaste voia păn în 10 zile să fie postavul aicĭ. Numaĭ să zicĭ dumneata meştirilor, căndu-l vor încărca, să învălească postavul bine, să-l leage bine, să-l grijască cum trebuiaşte, ca să nu să strice pe cale, şi, dupre cum maĭ sus, poftim pre dumneata, căt să va putea maĭ curănd să-l gătească, ca să ni-l aducă făr de zăbavă, că ne trebuiaşte, şi noĭ foarte vom mulţumi dumitale. Meşterul clopotariul încă aŭ venit de ne-aŭ adus clopotul, şi ce aŭ avut a-ş căuta, şi cu noĭ, şi cu alţiĭ, ş'aŭ căutat, şi iat ă că vine înnapoĭ, maĭ are să ne maĭ facă un clopot; ce, dup[ă] ce-l va isprăvi, vom trimite de-l va aduce şi acela. Şi să ne erţĭ dumneata căcĭ la multe te supărăm de facĭ osteneal[ă]

pentru noĭ. Noĭ încă la cele ce ne veĭ pofti dumneata, gata vom fi a face pofta dumitale. Şi, cu acĭasta de acĭast[ă] dat[ă] sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ să păzească pre dumneata pururea rugăm.

Mart 11 dni, leat 7215 [1707].

De bine voitoriŭ dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănuluĭ Gheorghie Ietchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

16.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdrŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Fetchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţiĭ Braşovul. Sănătate şi tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. 2 cinstite cărţĭ ale dumitale, ce ne-aĭ trimis: una maĭ nainte, alta, acum pe urmă, de la 8 dni aceştiĭ lunĭ, le-am luat, şi, înţelegănd de bună sănătatea dumital[e], ne-am bucurat. Alalta ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru vinurile ce am fost trimis dumital[e], cum că aŭ venit, să dea Dumnezeŭ şi la anul cu săn[ă]tate. Pentru clopote, cum că le-aŭ vărsat clopotariul şi, nefiindu gata ca să să fie trimis cu carăle ceale maĭ de nainte, zicĭ dumneata că până astăzĭ vor fi gata, numaĭ să trimitem car[ă] să le rădice, ce iat[ă] că numaĭ decăt am poruncit la Rucăr, să vie un car să le încarce. Ce să fie şi porunca dumital[e], încărcăndu-le, să vie şi clopotariul înpreună cu clopotele, ca să ne socotim cu dănsul, şi să-ĭ plătim. Pentru oeritul de an, cum că n'aŭ fost ajunsu cartea ce am fost făcut dumital[e], ce aŭ fost luoat oerit, şi ne pohteştĭ dum neata ca să să ţie în seam[ă] estimpu, de aciasta veĭ şti dumneata că estimpu daŭ oerit cu toţiĭ, şi boiarĭ marĭ şi micĭ,

[1] N° 403.

şi mănăstirĭ, fiind al treilea an, iar încăşĭ pentru oeritul dumitale vom socoti; numaĭ trimite dumneata cartea maĭ nainte la păstoriĭ dumitale, să o găsească oiariĭ la dănşiĭ, şi ce să va putea, pentru voia dumitale tot vom face[1]. Alta, iat[ă] că am trimis pe cest neguţător al nostru, pe jupănul Manul[2], ca să tocmească neşte postavŭ de treaba sluj[i]tor[i]lor noştri, de Paştĭ, cu aĭ dumneavoastră meşterĭ postăvarĭ de acolea; însă semnăm şi dumital[e], să ştiĭ că ne trebuescu 280 de bucăţĭ albastre făr de nicĭ-o peceate, şi 70 de bucăţĭ de cel cu 2 peceţĭ, şi acest cu 2 peceţĭ să fie cătăva sută albastru şi celalalt vearde, şi acest postav trebuiaşte să fie gata la 20 de zile a lu Fev., şi păn la sfărşitul lu Fevrarie să fie tot postavul adus aicĭ, căcĭ de la zi întăĭ a lu Mart să daŭ postavele la sluj[i]torĭ. Pentru care lucru pohtim pe dumneata ca înnainte dumitale să să facă şi tocmeala cu postăvariĭ, şi să aibă şi porunca dumitale, să facă şi postavul tot bun, să nu fie pentr'ănsul răŭ, precum pururea facŭ, şi să vie şi tocma la coţĭ, adecă deplin, să nu fie vre o lipsă, şi să-ĭ întăreştĭ dumneata cu porunca, ca să să gătească păn la vreamea aceaia, să nu ne dea de vre o zminteal[ă]. Iat[ă] că şi arvună le-am trimis t[l] 1000, şi, după ce vor găti postavul, le vom da şi ceialalţĭ banĭ, numaĭ să avem de la dumn[ea]ta ştire precum s'aŭ tocmit şi cel făr peceate şi cel maĭ bun, cu 2 peceţĭ, să ştimu. Alta, în trecutele zile fostu-ne-aĭ scris dumneata 2 cărţĭ, cănd aŭ venit ginerile dumitale, jupănul Ghiorghe Ţaco: una de la dumneata, alta ne-aŭ scris tot cinstit Sfatul dumneavoastră; ce atunce n'am dat răspunsu acelor cărţĭ, fiind dumnealuĭ mergătoriŭ la Sibiiŭ, den porunca dum[i]tale, şi ne-aŭ zis că va veni iar pe aicĭ ca să ià răspunsul cărţilor acelora; ce dară şi noĭ aşteptăm pe dumnealuĭ să vie, şi cu dumnealuĭ, ce va fi răspunsul acelor cărţĭ vom da dumneavoastră. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu d[u]mn[ea]ta. Noem. 15 d., l[t] 7216 [1707].

De bine voitor dumitale *Io Costandin Voevod.*

[1] Pentru oierĭ şi oierit, v. capitolul respectiv.

[2] Mano Apostolo.

Pocloanele ce ne-aĭ trimis dumneata, încă le-aŭ adus, şi mulţumim dum[i]tale.

[V° :] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Fetchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă[1]]

17.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiŭ gspdrŭ zeml. vlahiscoe.

Cinstituluĭ bun priiatenul nostru şi de aproape vecin, în toată vreamea de bine voitorŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Pricina cărţiĭ nu iaste alt, făr căt ca să facem ştire dumital[e] că iat[ă] că trimisem pe cest neguţătoriŭ, pe jupănul Manul [2], ca să vază pentru răndul postavelor ce am tocmit maĭ denainte cu meşteriĭ postăvariĭ de acolea, cu cariĭ ne iaste tocmeala ca, păn în sfărşitul luĭ Fevruar, să gătească tot postavul, să-l şi aducem, să să afle păn atunce şi aicĭ. Acum dar, iat[ă] că, sosind şi Fevruar, socotim de le maĭ trimisem cu acest neguţător al nostru şi t[1] 1.500, ca să nu găsească pricinĭ să zică că le-aŭ fost lipsăt den banĭ şi n'aŭ avut cu ce lucra, că de spre noĭ nicĭ-o zminteală den banĭ n'aŭ, că maĭ nainte le-am dat t[1] 1000, acum le maĭ trimisem t[1] 1500, de s'aŭ făcut t[1] 2.500. Cănd vor isprăvi postavul, şi vom avea ştire ca să trimitem să-l aducă, atunce le vom trimite şi ceialalţĭ banĭ, căţ aŭ rămas; numaĭ trebuiaşte şi eĭ să nu ne dea de vre o zminteală, ce, precum li e tocmeala, să nevoiască să-l gătească la zi. Că vreamea de la Dumnezeŭ iaste bună: când ar fi niscaĭ gerurĭ, atunce poate să zică că n'aŭ putut să lucreaze, iar acum vedem că iarna iaste ca vara, vreame bună, călduroasă; den banĭ încă nu le iaste nicĭ-o lipsă. Pentru aceaia pohtim şi

[1] N° 404.

[2] V. maĭ sus, p. 73.

pre dumneata să le porunceşt[ĭ] ca să nevoiască să isprăvească postavul păn în sfărşitul luĭ Fev., şi, cănd va fi aproape de isprăvit, să avem ştire, ca să trimitem şi caară, să-l rădice, ca să ni-l aducă la vreame, şi vom avea a mulţumi dumitale, căce să va găti şi la vreame, şi ni să va face şi lucru bun. Dupe acĭasta iar maĭ înştiinţăm pe dumneata că la acest neguţător al nostru am dat şi cătva argint, păn la 135 de grivne, ca să dea la meşteriĭ de acolo, ca să ne facă nişte vase de argint, precum va arăta dumitale şi izvoadele ce am dat, ş[i] de la neguţătoriul nostru veĭ înţeleage dumneata ce fel de vase sănt să ne facă. Decĭ ştim că, numaĭ un meşter, doĭ, de vor lucra la arginturile aceastea, să va prelungi zăbavă multă, şi noao ne trebuescu vasele aceastea pănă la Paştĭ, să le avem gata aicĭ. Ce şi pentru acĭasta punem pe dumneata la osteneală, să chemĭ pre tot ţehul meşterilor argintarĭ, să le zicĭ dumneata ca să ià acest argint asupra tuturor, să-l lucreaze cu maĭ mulţiĭ, şi, cine pe căte vase de argint va luoa să lucreze, să-şĭ poarte grija fieştecare, să le gătească toţĭ deodată; că iar zicem: la Paştĭ ne trebuescu. Iat[ă] că şi arvună le-am trimis acum, t[1] 200, ca să le dea innainte, şi, isprăvind arginturile, le vom da şi ceialalţĭ banĭ, cät le va maĭ face plata. Ce pohtim pe dumneata să le porunceştĭ ca să ni le lucreaze ş[i] bine, şi la vreame să fie gata. Pentru rändul caseĭ, am învăţat pre neguţ[ĭ]toriul acesta al nostru ca să zică dumital[e], şi de la dănsul veĭ înţeleage dumn[ea]ta maĭ pe largu. Ce, precum veĭ socoti dumneata că va fi maĭ bine, aşa veĭ face. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumnezeu să fie cu dumneata. Ghen. 26 d., l[t] 7216 [1708].

De bine voitoriŭ dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstituluĭ bun priiatenul nostru ş[i] de aproape vecin, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marel[e]-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă[1].]

[1] N° 413.

18.

† Io Costandin Voevod bj. mlst, gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul. Sănătate și tot binel[e] pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Cartea dumital[e] ce ne-aĭ trimis cu omul nostru jupănul Manul[1], aŭ venit, și, de săn[ă]-tatea dumital[e] înțelegănd, ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înțeles. Pentru răndul postavuluĭ de la postăvarĭ, cum că le-aŭ maĭ dat jupănul Manul t[l] 1.500, de s'aŭ făcut t[l] 2.500 cu ce li s'aŭ dat maĭ nainte, și eĭ încă aŭ dat 200 de bucățĭ de postav, căt aŭ fost gata și s'aŭ în-cărcat de l-a dus,—așa ne-aŭ spus și jupănul Manul, măcar că pănă acum n'aŭ maĭ sosit postavul, iar așteptăm să sosească; iar, de celălalt postav, ce aŭ maĭ rămas, 177 de bucățĭ, cum că aŭ zis postăvariĭ că la zi va fi gata, de acĭasta zioa iaste la 20 de zil[e] a lu Fevruar, ce iat[ă] că trimisem cu omul nostru și ceialalțĭ banĭ, cățĭ maĭ fac. t[l] 1.500, ca să-ĭ dea postăvarilor, să să plinească t[l] 4.000, și am poruncit la satel[e] noastre, la Rucăr, la Dragoslavel[e], să meargă cu caar[ă], ca să încarce și aceale 177 de bucățĭ, să l[e] aducă, și am trimis și t[l] 16, căt aŭ zis că iaste chelt[u]iala la învălitul postavuluĭ. Ce, încărcăndu-s[ă] postavul, pohtim pe dumneata să poruncești să vie și un postăvar de aceia, înpreun[ă] cu postavul, aicĭ, ca să fie de faț[ă] pănă să va descărca, pănă-l va da în seamă aicĭ, ca să vedem ce fel de postav aŭ făcut, că noĭ baniĭ le-am dat la vreame, și vreame încă aŭ avut bună de lucru. Ce trebue să fie și postavul bun. Și, la 4.000 t[l] ce le-am dat, ce mare lucru iaste căcĭ va veni unul den eĭ pănă aicĭ, ca să fie păn să va dăscărca postavul, precum aŭ venit și an? Iar pentru răndul arginturilor, ce fel de tocmeal[ă] s'aŭ făcut cu meșteriĭ argintarĭ, adecă și cel ce va să fie cu florĭ și cel neated, am văzut. Și, cum că aŭ pus zioa că le vor isprăvi păn la Sf. Ghiorghe, de acĭasta, fie și pănă atunce, — numaĭ știm

[1] V. p. 74, nº 17.

că unile le vor isprăvi maĭ nainte; ce, căte vor putea găti până în Paștĭ, pohtim pe dumneata, când vor hi 2 săptămânĭ păn în Paștĭ, să chemĭ meșteriĭ argintarĭ, să-ĭ întrebĭ căte aŭ isprăvit, și să avem știre, ca să trimitem numaĭ de căt să ià acealea căte vor fi gata, să ni le aducă păn în Paște; și, ce va fi plata lor, vom plăti tot. Pentru rândul caseĭ, ne scriĭ dumneata că vom înțeleage den cartea cinstituluĭ Sfat; și am înțăles. Ce noĭ gândiiam să cumpărăm case slobode, iar nu să cumpărăm case închise, ca Șcheaiĭ, ca Greciĭ, să fim legaț cu de aceastea ce vedem că arată în cartea Sfatuluĭ; că noĭ cărcĭumarĭ nu săntem, să vindem vin, alt meșteșug nu știm, ca să ne legăm cu de acest feliŭ de lucrurĭ, ce ne pun înnainte,—că nu săntem în rândul mojăcilor, nicĭ nu iaste cu cinstea noastră ca să cumpărăm case cu acest feliŭ de tocmelĭ și de legăturĭ, ce, ale cuĭ sănt, să și le ție săn[ă]tos, că noĭ într'un fel grăisem cu dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Țaco, gineril[e] dumitale, și acum într'alt fel vedem că ni să dă răspunsul. Ce să fie de bine a cuĭ iaste casa aceaia, că nu ne trebue, nicĭ dumnealor Sfatuluĭ n'avem a maĭ da nicĭ-un răspunsu la acĭasta. Și mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Fev. 13 d., l[t] 7216 [1708].

De bine voitor dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul, cu multă săn[ă]taate să să dea.

[Pecete mare rotundă[1].]

19.

† Io Constandin Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Gheorghe

[1] N° 408.

Reitel, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovuluĭ. Săn[ă]tate şi tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dumital[e]. Cartea dumital[e] ce ne-aĭ trimis, ne-aŭ venit, şi, de sănătatea dumital[e] înţelegăndu, ne-am bucurat. Alaalte ce ne scriĭ dumneata, încă am înţeles. Pentru răndul postavelor sluj[i]torilor, cum cum că aŭ nevoit meşteriĭ dẹ le-aŭ isprăvit toate la zi, şi, afară den ce aŭ trimis maĭ nainte cu jupănul Manul[1], bucăţĭ 200, aŭ trimis şi acum cu omul nostru Bunea copilul den cas[ă] bucăţĭ 167; care s'aŭ făcut peste tot bucăţĭ 367, şi, cum că ş'aŭ luat toţĭ baniĭ deplin, pe căt le-aŭ fost tocmeala, foarte bine. Aŭ venit şi postavel[e], şi am văzut şi noĭ că aŭ silit meşteriĭ de le-aŭ făcut maĭ buniceale de căt într'alţĭ timpĭ: dea Dumnezeŭ şi la anul, şi mulţĭ an[ĭ] cu săn[ă]tate. Iar, pentru răndul argintarilor, cum că aĭ chemat dumneata pe meşter[ĭ] de le-aĭ zis ca, de să vor găti niscare lucrurĭ maĭ nainte de Paşt[ĭ], să ne fac[ă] ştire, să trimitem să le ià, şi eĭ aşa aŭ răspunsu că pănă 'n Paştĭ nu să vor putea găti toate, iar, ce să vor găti, ni le vor trimite eĭ cu oameniĭ lor aicĭ — de acĭasta iar poftimu pe dumneata să le poruncеştĭ să nevoiască cu lucrul, şi, ce vor găti pănă 'n Paştĭ, să ni le trimiţ[ă], şi, de cealealaalt[e] lucrurĭ ce vor maĭ rămănea, să le isprăvească, şi pănă la S[fe]ti Ghiorghe să ni le aduc[ă], dup[ă] cum le iaste tocmeala cu noĭ. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata. Mart 3 d., l_t 7216 [1708].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe Fetchel, marel[e] judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă [2].]

VIII. Sfoară.

Toată sfoara ce trebuia Domnuluĭ muntean era braşovenească. Învoiala se făcea la o anumită vreme din an, şi atuncĭ

[1] V. p. 76.

[2] N° 409.

sforariĭ începeaŭ lucrul, fireşte cu tărăgănirile şi protestările obişnuite; une orĭ se încerca şi cîte o urcare la preţ, care nenorocia pe dregătorul ce tîrguise. Marfa se dădea în păpuşĭ, şi era adusă adesea odată cu postavul, în aceleaşĭ cară ale ţeranilor de la hotar.

I.

Întru tot cinstit, al nostru dulce şi d[e] la inimă părinte, dumnealuĭ jupănul Mihaiŭ, marel[e]-gĭudeţ cinstit[u]luĭ Braşeu. Poftesc de la m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]dzău să dăruiască multă viiaţ[ă] dumital[e]. Alta, poftescu pre d[u]m[nea]ta ca pre un iubit părinte, să-ţĭ aducĭ d[u]mn[ea]ta aminte când am fostu acolo la dumneavoastră pentru şfoar[a] Visterniculuĭ[1], ştiĭ dumneata că am chemat meşteriĭ de am tocmit denaintea dumital[e] suta căte 3 florinţĭ, 2 costande. 1.500 de sfoar[e] fac peste tot 48 de florinţĭ. Acmu nu mă cred boiari noştri, şi-m dzic că fac numaĭ 40 de florinţĭ, iar optu dzic să-ĭ plătescu eu. Dar eŭ, săracul de eŭ, ce vină am, că denaintea dumital[e] am tocmit, şi acmu mă năcăj[e]scu boiariĭ! Ce mă rog dumital[e] să facĭ o carte de la dumn[ea]ta, cum ştiĭ dumn[ea]ta, să nu mă învăluiască; foarte mă rog dumn[e]tal[e]. Că eŭ paţ mar[e] (ne) nevoe. Alt[a], mă rog dumital[e] pentru 4 florinţĭ ce am luat suliţa eŭ, voiŭ veni acmu curundu, şi voiŭ aduc[e] baniĭ dumital[e]. Alt[a], mă rog dumital[e] pentru ceĭ ban[i] ce am adus dumital[e] pentru argintu, şi aĭ tăiat dumn[ea]ta peceatea de pre ban ĭ], şi i-aĭ numărat dumn[ea]ta, şi aŭ fostu 60 ug. i pol., iar acmu dzic boiariĭ că aŭ fost 63 ug.: năpaste cu 3 ug.; ce mă rog dumital[e], pentru Dumn[e]dzeŭ şi pentru sufletul părinţilor dumital[e], să-m facĭ dumn[ea]ta o îndireptărie, să nu petrec nevoe pentru direptate, că mi-ĭ nedejde pre dumn[ea]ta,— că dumn[ea]ta ştiĭ toate negoaţel[e] căte am luat. Foarte mă rog dumital[e]... Maĭ 30 dni[2].

[1] Iorga. Vistiernicul *cel Mare* moldovenesc era însă Iordachi Cantacuzino.

[2] Cred că anul e 1645. Trimeterea banilor pentru arginturile dăruite la nunta Marieĭ Radziwill se va fi făcut prin acest Stan, Cămăraş la Ocna Ba-

Maĭ mic, ca un ficĭor Mărieĭ Tal[e]: Stan de la Ocnă.

[V° :] Întru cinstit[ă] măn[a] dumisal[e] p[a]nu Mihaĭ marel[e]-judeţ de l[a] cinstit[ul] Braşşeŭ, вь здравѣ [=cu sănătate [1]]..

2.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. 2 cărţĭ ce aĭ trimis dumneata, ne-aŭ venit, şi, de bună sănătatea dumitale înţelegănd, ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne scriĭ dumneata, am înţeles. Pentru răndul sforiĭ, cum că, pre căţĭ banĭ am dat meşterilor, aŭ făcut toată sfoara, de acĭastă iat[ă] că, viind şi Drăghicĭ Spat. aicĭ, ne-aŭ spus că s'aŭ plinit toat[ă] sfoara. De care mulţumim şi dumital[e] pentru nevoinţa ce aĭ făcut. Iar, pentru nişte Rucăreanĭ ce am fost poftit pe dumneata, căţĭ vor fi fugiţĭ pe acolo, ca să să dea să-ĭ ducă la sat, de care ne scriĭ dumneata că alţiĭ, căţĭ aŭ fost, s'aŭ dat,—cariĭ ni-ĭ semnezĭ dumneata şi anum[e],—de acĭastă nicĭ noĭ nu zicem pentru uniĭ ca aceia cariĭ sănt de atăta vreame, de 40, 50 de anĭ şăzătorĭ pe acolo,—că aceia ar fi făr de cale a-ĭ pofti; făr căt am poftit pe dumeata pentru alţiĭ, ce vor fi fugiţĭ maĭ de curăndŭ, de 5, 6 anĭ, măcar şi de 10 anĭ, că tot nu iast[e] mult; şi aceia iaste cu dereptate a nu să opri, căcĭ noĭ nu vom să lăsăm să să răsipească acel sat, fiind o scală ca aceaia de iaste şi de treaba ţărăĭ noastre, şi de folosul oamenilor den ţara dumneavoastră[2]. Pentru răspunsul cărţilor, ce zicĭ dumneata ca să nu să zăbovească, de acĭasta veĭ şti dumneata că nu s'aŭ putut maĭ în grab[ă], fiind asu-

căuluĭ. Se ştie că nunta s'a serbat numaĭ în Februar 1645.—Pentru sfoară, v. şi § *postav*, scrisoarea luĭ Brîncoveanu din Decembre 1697 şi acea din 22 Januar 1698.

[1] N° 585.

[2] V. Cap. II, § afacerĭ de hotare.

pră-ne multe trebĭ și valurĭ. Ce dumneata veĭ creade căcĭ s'aŭ can zăbovit răspunsul. Acĭasta acum, și mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata.

Iuni 7 d., l[t] 7204 [1696].

De bine voitor dumital[e]:

Io Costandin Voevod.,

[V°:] Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproap[e], în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăș Mancăș, marel[e]-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul, cu săn[ă]tat e] să s[ă] dea.

[Pecete mare roșie[1].]

Această scrisoare se lămurește prin aceia luĭ Drăghicĭ însușĭ, care urmează:

4.

Cinstituluĭ și prea-iubituluĭ nostru bun priiaten, ca un părinte, Măriia Sa jupan Haneș Mancoș, marele-județ dintru cinstit a] cetate Brașovuluĭ, săn ă]tat[e] și tot binel e] pohtescŭ de la Domnul H[risto]s, ca s[ă] tremiț[ă] Mării Tal[e], dinpreună cu toat[ă] cinstit[ă] familiia Mării Tal[e].

† Pricina scrisoriĭ noastre cătră Măriia Ta nu iaste de alt[a], numaĭ ce, întăĭ, ca s[ă] cercetăm de bună și noao dorit[ă] săn[ă]tate Mării Tal[e], care pururea pohtim de la Dumnezeŭ ca s[ă] auzim. A doa, încă veĭ ști Măriia Ta că și eŭ am mersŭ puțintel păn la Bucurešt[ĭ], și nu știŭ cum am venit, că m'aŭ făcut Măriia Sa Vod[ă ca pe dracul, pentru sfoar[ă], și nicĭ n'am apucat să descalec bine, m'aŭ înturnat Măriia Sa Vod[ă] înnapoĭ ca s[ă] fac istovul tot de sfoar[ă]. Ci acum iat[ă că trimiseĭ pe Mihaĭ înnainte; ci mă rog Mării Tal[e], și iar mă rog, să facĭ Măriia Ta bine, să poruncešt[ĭ] țeh-meșteruluĭ să fac[ă] cum va fac[e], să străngă toat[ă] sfoara, păn Sămbătă. Iat[ă] că și eŭ încă voĭ veni poimănĭ, ci mă rog Mării Tal[e], ca unuĭ părinte al mieŭ, să facĭ Măriia Ta acest bine, pentru voia Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], ca să s[ă] străngă acĭastă sfoară toat[ă], că, de nu s[ă] va face acum

[1] N° 354.

în cíast[ă] săptămănă tot istovul, nu ştiŭ cum voĭ să mă maĭ duc la Măriia Sa Vod[ă]; că Măriia Sa Vod[ă] încă acum aŭ lăsat în nădejde Mării Tal[e], şi în nădejde Mării Tal[e] au trimis acíĭ. Măriia Sa zic[e] că ar fi găsit şi într'alt[ă] parte meşterĭ, ci, fiind Măriia Ta priiaten vechĭ Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], în nădejde Mării Tal[e] s'aŭ lăsat. Ci iarăş mă rog Mării Tal[e], să nu m[ă] laş Măriia Ta acum, şi eŭ voĭ rămânè dator a sluj[i] Mării Tal[e] în toat[ă] vreme, orĭ la ce m'aĭ pohti Măriia Ta. Şi mă rog Mării Tal[e] pentru o gazdă, ca să-mĭ rănduešt[ĭ] Măriia Ta, când voĭ veni poimăinĭ, să fie bunişoar[ă], şi foarte voĭ mulţumi Mării Tal[e]. De acest[e] mă rog Mării Tal[e]; şi mila luĭ Dumnezeŭ rog în tot cíasul ca s[ă] fie cu Măriia Ta. Ap. 20 dni, lt. 7204 [1696].

Al Mării Tal[e] cíal spre slujbă ca un fiiŭ:

Drăghicĭ Spat[ar].

[V°:] Cinstituluĭ Mării Sal[e] jupănuluĭ Hanoş Mancăş, mar[e] judeţ a ci[n]stiteĭ cetăţiĭ Braşovul, cu cinste şi cu mult[ă] sănătate să s[ă] dea[1].

[Pecete neagră cu coroană, cruce, vultur cu două capete şi literele «Dr. . .»[1].]

Comanda pentrŭ 1697 n'o maĭ aduce însă Drăghlcĭ:

5.

† Cinstite dumneata judeţe în censtit[a] cetate a Braşovuluĭ, să fiĭ dumneata săn[ă]tos; tot binel[e] rugăm pre m[i]lostivul Dumnezăŭ să dăruiască bun[ă] săn[ă]tat[e] dumn[e]tal[e], cu toţ cinstit aĭ dumnetale. Plecat[ă] scrisoarea către dumneata nu iaste de altă cătră dumneata, făr căt facem ştire dumital[e], viind cinstit[ă] porănca Mării Sal[e] Domnuluĭ, trebuind Mării Sal[e] o seamă de sfor[ĭ] dumneata *(sic)*, şi viind de la dumneavoastră jupănul Iacov şi dumnealuĭ jupănul Gherghie Abra, cu 10.000 (miĭ) de sfor[ĭ], şi, dup[ă] porunca Mării Sal[e], am oprit [pentru] dumneata, şi Măriia S[a] Vod[ă] ne porunceaşte, dumneata, să meargă ca să ià baniĭ dup[ă] sfor[ĭ], dumneata, Mă-

[1] N° 659.

riia S[a] Vod[ă] ne *(sic)* pohteaşte paguba nim[ă]nuĭ: ne-aŭ poruncit Măriia S[a] Vod[ă], a cuĭ va fi sfora, să meargă să-ş ià baniĭ de la Măriia S[a] Vod[ă] dup[ă] sfor[ă]. Să ştiĭ dumneata că le-am făcut ştire şi lor, dup[ă] porunca Mării Sal[e], să meargă să-şĭ ià baniĭ de la Măriia S[a] Vod[ă]. Facem ştire şi dumnetal[e] cum ne-aŭ păruncit Măriia S[a] Vod[ă] să mergă să-ş ià baniĭ de la Măriia S[a] Vod[ă], căcĭ că Măriia S[a], iar (?) trebuindu-ĭ, nu pohteaşte pagub[a] năm[u]luĭ, ci plăteaşte cu banĭ Măriia S[a]. Acĭasta facem ştire dumnetale, şi m[i]la luĭ Dumnezăŭ la cinstit[e] casil[e] dumnital[e]. Av[gus]t 11 d., l[t] 7205 [1697].

Al dumnital[e] plecat şi de bine voitorŭ: *Leca Vat[aful]*.

† Cinstituluĭ dumnealuĭ judeţŭ la cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ, cu cinste şi cu săn[ă]tate, cu plecăcĭune să s[ă] dea.

[Pecete neagră, turcească[1].]

În legătură cu cererile de sfoară, e aceasta de funiĭ pentru scos sarea din Ocnă, pe care o face un Cămăraş moldovean:

6.

Întro tot cinstit şi de m[i]l[o]stivul Dumnădzăŭ dăruit maĭ mar[e]-gĭudeţ Măriia Sale cinstitul birăŭ, să dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnădzăŭ multă pace şi sănătate Mării dumeale *(sic)*, înpreună cu toată cinstită cas[a] Mării dumeale *(sic)* şi cu toţ slujitoriĭ Mării dumeale *(sic)*; să fiiŭ Măria Ta, Doamne, sănătos. Altă, dăm ştir[e] Mării dumeale că am trimis pre cestu ficĭor al nostru, anume pre Gavril, pentru rândul funilor de ocnă, că s'aŭ m[i]l[o]st[i]vit Măriia Sa Domnostru de mi aŭ dat ocnele iar. Decĭ mă rog Mării dumeale să trimiţ Măriia dumeale o slugă a Mării dumeale cu ficĭorul nostru unde să fac otgonele, să ià; noĭ încă vom avea a sluj[i] Mării dumeal[e]. Să fiĭ Măriia Ta sănătos ѡт χѣ [= de la Hristos], amin. U Ias, Ag. 21.

Ἰαν. Καμαράσης.

† Maĭ mic ca un ficĭor a Mării dumeale: Enachie Cămăraş de Ocnă, mă închin Mării dumeale cu sănătate.

[1] Nº 669.

[V° :] Întru cinstită măna Mării Sale marele-gĭudeţ de cinstitul Braşăŭ să s[ă] dea cu cinste.

Pecete mică, brună, cu semne, fără inscripţie [1].]

IX. Cară, căruţĭ.

Nimic nu era maĭ obişnuit decît cererea de carăte din Ardeal. Odată Petru Şchiopul, trimiţînd o astfel de cerere, înseamnă că vor trebui să se întrebuinţeze la carele luĭ lemne «uscate, uşoare» [2]. Caleştele de Viena n'aŭ înlocuit decît foarte tărziŭ în veacul al XVIII-lea trainicele rădvane de Braşov, acoperite cu postav roşu.

I.

Alta, facem ştire dumital[e] pentru o carătă ce aŭ tocmit un boiar de aĭ noştri cu Gherghe cărătaşul de acolea, de la Braşov, puindu-ş zi păn în sfărşitul luĭ Ghen., să fie carăta gata, şi, den căt aŭ tocmit, alalţĭ banĭ i-au dat, numaĭ 6 t[l] i-aŭ rămas, şi acum aŭ maĭ cerut 30 t[l]; şi iat[ă] că i s'au trimis, şi, aducănd carăta, i să va da şi ceialalţ banĭ. Decĭ, socotind că va fi carăta gata, de vreame ce iat[ă] că au venit şi sfărşitul luĭ Ghen., am poruncit şi la Rucăr ca să vie cu cai să o rădice. Iar, de care cumva nicĭ carătaşul acela nu să va fi ţinut de cuvănt, ca să o fie gătit, precum ş'au pus zi, pohtim pe dumneata să-ĭ daĭ poruncă ca să abată, să o isprăvească, că omuluĭ acesta al nostru i-am poruncit, de nu o va găsi, să maĭ aşteapte aciĭ 4, 5 zil[e] păn o va găti, să o aducă; că toat[ă] poveastea iaste, de nu să va afla carăta de acum în 15 zil[e] aicĭ, de-aciĭ să face zminteală, şi nu trebue să facă nicĭ-o zminteală, că ş'aŭ pus zi şi s'au legat

[1] N° 566. — Acest Ienachi Cămăraşul ar fi fost ucis de Căzacĭ la 1686, căcĭ el pare a fi «Enachi Gramaticul, fiind Cămăraş la Ocnă», de care vorbeşte Neculce (p. 232). Dar din scrisoarea luĭ în § *postav:* 1638—43, se vede că el avea dregătoria de Cămăraş înnainte de 1658, cînd Acaţiu Barcsai ajunse principe ardelean.

[2] Inedit, în Arch. Braşovuluĭ.

şi cu zapis că în sfârşitul lu Ghen. va fi gata. Ce trebue, precum grăiaşte şi să şi leagă, să să ţie de cuvănt, că e ruşine.

[Costandin Brăncoveanu.[1]]

2.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zemi e] vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe marel e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul. Sănătate şi tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Pricina cărţiĭ cătră dumneata nu iaste alt[a], făr căt întăĭ ca să cercetăm de a dumital[e] bună sănătate. Alta, facem dumital[e] supărare şi osteneală că am fost tocmit cu Ghiorghe carătaşul de aciĭ, să ne facă o cărătă, dăndu-ĭ şi baniĭ înnainte, pe jumătate den căt iaste tocmeala. Şi aşa ne-aŭ dat el zapis cu zi, pănă la 3 lunĭ să o gătească, şi de atunce aŭ trecut 4 lunĭ, şi, cănd am trimis acum să ne aducă carăta, nu o aŭ găsit gata, nefiindu lucrat maĭ nainte nimic la dănsa, ce ne-aŭ lăsat lucrul jos, şi tocma acum s'aŭ apucat de lucrează, şi zice că de acum în 4 săptămănĭ va fi gata. De care veĭ ştiĭ dumneata că noaoa acea carătă la S[făn]ta Troiţ[ă] ne trebuiaşte, că, deaca nu va fi atunce, de-aciĭ n'are ce ne fi bună. Ce poftim pe dumneata ca pre un vecin al nostru să facĭ dumneata osteneal[ă] să-l chemĭ pe acel carătaş, să-ĭ daĭ dumneata poruncă, şi să i se pue şi om să-ĭ stea în spinare, să o isprăvească, ca să să poată afla de acum în 3 săptămănĭ aic[ĭ], adecă lăngă S[făn]ta Troiţ[ă]; să nu ni să facă vre o zminteal[ă], că, iar zicem, atunce, la S[făn]ta Troiţ[ă], ne trebuiaşte, şi vom mulţumi dumital[e]. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Ap. 26 d., 7208 [1700].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costantin Voevod.*

[V° :] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[2].]

[1] Scoasă din altă scrisoare. — N° 590.

[2] N° 380.

3.

† Cinstitului şi al nostru bun priiatin, dumnealuĭ jupan Barteş Seuler, judeţul cinstiţiĭ cetăţĭ Brosovuluĭ, dumitale dă la Dumnezeu mult[ă] săn[ă]tate, înpreună cu toată cinstită familiia dumitale rog.

† Cu acĭastă puţină scrisoare, după priitinească datorie a cercetariĭ prea-buniĭ şi fericitiĭ sănătăţiĭ dum[i]tale, viŭ a mă ruga şi a supăra dragostea dumitale, pentru că, avănd tocmeală cu un meşter carătaş dă aciĭ dăn Braşov, ca să ne facă o căruţă nemţească, puindu-ş încă şi soroc pănă în cătă vreme să o facă, care soroc veĭ şti dumneata că aŭ şi trecut, că aşa am avut între noĭ aşăzămănt, adecă pănă în 2 lunĭ, Septemvrie şi Octomvrie, iar acum iată trecu şi Noemvrie. Pentru care lucru, văzănd că să face atăta zăbavă, iat[ă] am trimis şi cest om al nostru într'adinsu pănă aciĭ, ca să vază ce maĭ face acel meşter: doară să ţine dă cuvănt, doar o va fi isprăvit. Dă să va fi isprăvit, să o aducă. Ce pentru acĭasta priiteneşte mă rog dumitale, dă să va fi isprăvit, pren bună voinţa dumitale şi cu ajitoriul dumitale, să să aducă pănă la hotar, şi de acolò o vom aduce noĭ pren oameniĭ noştri. Dă care şi eŭ gata slug[ă] voĭ rămănea dumitale, şi foarte voĭ mulţumi haruluĭ celuĭ prietenescu al dumitale. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeu să fie pururea cu dumneata.

Noem. 28 d., lt. 7217 [1708].

Al dumitale bun priiatin şi slugă:

Şerban Greceanul V[e]l Stolnic.

[V^{0}:] Cinstituluĭ şi al nostru adăvărat şi bun priiatin, dumnealuĭ jupăn Barteş Seuler, marele-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu cinste şi multă sănătate să să dea.

[Pecete cu un scut şi *Ş. G.*[1]]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnŭ zeml. vlahiscoe.

† Cinstitul, al nostru bun priiaten şi vecin de aproape,

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 255.

dumnealuï jupănul Barteș Sauler, marel[e]-județ al cetățiï Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Cartea dumital[e] ce ne-aï trimes cu dumnealuï Toma Spat., o am luat, și, de a dumital[e] bună săn[ă]tate înțelegănd, ne-am bucurat, și am dat laudă luï Dumnezeŭ. Alalte ce ne-aï scris dumneata, am înțeles. Pentru cară̆tă, ce aŭ fost poveastea, de s'aŭ zăbovit atăta, am văzut; ce așa le iaste a zice și a găsi pricină, iar nu iaste alt făr căt că s'au învățat toțï, și acolo și aicï, a să purta tot în minciunï și a nu sta la cuvănt; că carătașuluï acestuia i-aŭ fost zioa încă de în sfărșitul lu Ghen., să să afle carăta aicï. Iar necum atunce, ce nicï în sfărșitul lu Fev., tocma la jum[ă]tatea lu Mart de-abiia aŭ venit. Însă noï mulțumim dumital[e căce aï dat poruncă de o aŭ isprăvit și o aŭ adus și acum. Arginturile ce au fost gătit jupănul Ghiorghe Maï argintariul, ni le-aŭ adus dumnealuï Toma Spăt. Ș[i] de altel[e] ce au maï rămas, încă i-am scris să nu ne zăbovească; ce dumneata totu-ï poruncească ș[i] pentru acealea să ni le isprăvească. Pentru cinstea și căutarea ce aŭ avut de la dumneata boiariï noastre *(sic)* ce aŭ fost trimișï pentru nunta dumisali văruluï nostru Iordache beizadeà[1], ne-aŭ spus dumnealor după ce au venit, și foarte mulțumim dumital[e], ca unuï bun priiaten al nostru și vecinï de aproape. Dumneata încă, ce veï avea într'acoace, ne pohtească, că, de ceale ce ne vor fi pen putință, neapărațï vom fi a fi pohta dumital[e]. Și mila luï Dumnezeu să fie cu dumn[ea]ta. Mart 15 d., 7217 [1709].

De bine voitor dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstituluï bun priiatenuluï nostru și vecin de aproape, dumnealuï jupănul Barteș Sauler, marel[e]-județ a cinstiteï cetățï Brașovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete ovală, cu un cerc de laurï și altul de linie duplă. Legenda: «† Constantin Basaraba Branc. de Bract. *(sic)*, Vaivoda pr[ince]ps Val[achi]ae». Corbul cu crucea în plisc, coroană închisă și data 1688[2].]

[1] Cantacuzino. V. cap. Pribegiï.
[2] N° 386.

X. Pielării.

În cele maĭ vechĭ registre de vamă ale Brașovenilor se pomenesc cizmele *(chizme)* care se trimeteaŭ în Țara-Românească. Și astăzĭ la Brașov se fac marĭ, înnalte, trainice cizme pentru țeranĭ, și în ajunul serbătorilor celor marĭ, cînd aceștia-șĭ schimbă îmbrăcămintea și încălțămintea, se urcă încet spre suburbia românească a Șcheilor băiețĭ de prăvălie, cîte doĭ, cari poartă pe umăr cobilițe de unde atîrnă, acoperite cu o pînză curată, în lungı șirurĭ, cizmele greoaie, ce vor suna la horă peste cîteva ceasurĭ.

Aĭ noștri nu se pricepeaŭ însă de loc să facă *hamurĭ*. Vedem odată pe Basarab-cel Tînăr cerînd de la Brașov patruzecĭ de părechĭ de hamurĭ pentru caiĭ ostașilor săĭ [1]. Și urmașiĭ săĭ până în veacul al XVIII-lea și-aŭ adus de la Brașov hamurilor povodnicilor saŭ telegarilor. Ele eraŭ de două felurĭ, și, la orĭce poruncealǎ, se arăta anume dacă e vorba de hamurĭ *tipărite* saŭ de acele cu *cosoaie*.

Pentru *frîne*, pentru *șele* n'avem scrisorĭ româneștĭ care să ne lămurească.

I.

† Al nostru cinstit și prea-iubit, maĭ mare și bun priiaten și vecin de aproape, pan Mihaiŭ, mare-județ al cinstițeĭ cetățiĭ Brașovuluĭ. Pohtim de la milostivul Dumnezeŭ viață și sănătate și tot binel[e] să daruiască dumnital[e] înpreună cu tot Sfatul dumnital[e]. Alta, dăm în știre dumnital[e] că Măriia Sa Domnu nostru aŭ purces în jos în priumblare, iar pre noĭ ne-aŭ lăsat aicĭ la Scaun în Buc[u]reștĭ, să strângem haraciul, și pentru bogate trebĭ ale Mărieĭ Sal[e] și ale țărăĭ. Pentru care lucru întâmplându-ni-se acum în grab[ă] a ne trebui 2 părechĭ de hamurĭ, și nu am avut, de olac am trimis cest aprod cu banĭ, rugându-ne dumnital[e] să facĭ așa de bine, pentru voia Măriel Sal[e] Domnu nostru și pentru prieteniia noastră, să porunceștĭ cu de-adinsul, unde se vor găsi 2 părechĭ de hamurĭ gata, 1 păreche să fie tipărită, alta să fie

[1] Bogdan, ed. a 2a, p. 165.

cu cosoae, şi să ni le trimiţĭ dumneata numaĭ de căt, iar Măriia Sa Domnu nostru va şti harul dumnital[e] Şi noĭ încă vom mulţimi şi vom sluj[i] dumnital[e], de ce ne veĭ pohti. Acĭasta ne rugăm dumital[e] . . . Pis Buc[u]reştĭ . . .. A[v]g[ust] 30, leata gd. [=anul Domnuluĭ] 1645.

† În toat[ă] vreamea aĭ dumnital[e] priiatenĭ şi gata a sluj[i]: Radul Vel Log[ofăt]. Stroe Vel Vist[ier][1].

[V°:] La al nostru cinstit şi prea-iubit, maĭ mare şi bun priiaten şi vecin de aproape, jupăn Mihaĭ vel sudţu [=mare judeţul] al cinstiteĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ . . .

[Două peceţĭ verzĭ, rupte [2].]

2.

† Cinstit al nostru bun priiatin şi de bine voitoriŭ, dumnealuĭ Mancăşĭ, judeţul Braşovuluĭ, dumitale poftim de l[a] milostivul Dumnezău multă fericire. Pricina scrisoriĭ nu iast[e] de alta, făr de căt poftescu pre dumneata pentru Radul Braşoveanul, carele înneguţăndu-s[ă] cu Radul Cĭoară pentru nişte pieĭ de boĭ, ca s[ă] le cumpere, Radul Braşoneanul arŭ fi dat Raduĭ Cĭoarăĭ arvună t[1] 8, încă din postul Crăciunuluĭ. Decĭ Radul Cĭoară aŭ înşălat pre Radul Braşoveanul, şi aceale piiĭ le-aau fost văndut unuĭ Armeaan, şi Radul din postul Crăciunuluĭ păn acum iaste păgubaş. Care Radul Braşoveanul cu acel Armeaan aŭ maĭ avut judecată de faţ[ă] înnaintea dumitale, şi dumneata aĭ pus zi ban[i]lor, pănă îş va isprăvi Radul Braşoveanul cu Radul Cĭoaoră. Ci de acĭasta bine aĭ făcut dumneata. De care veĭ şti dumneata că noĭ am trimis la Radul Cĭoaoră, să-l aducă aicea la noĭ, să stea de faţ[ă] cu Radul Braş[o]veanu, să-ĭ judecăm[3]; numaĭ poftescu pre dumneata să maĭ puĭ dumneata zi, o zi ban[i]lor, să nu să dea ban[i] Armeanuluĭ de acuma păn în 15 zil[e], păn îş va isprăvi Radul Braşoveanul cu Radul Cĭoaoră de aicea; şi cu ce feliŭ de judecată i să va

[1] Cel d'intăiŭ pare să fie Radu Creţulescu; cellalt e Stroe Leurdeanul.

[2] N_0 611.

[3] V. şi Judecăţĭ. în cap. II.

fac[e] Raduluĭ Braşoveanuluĭ, cu acia ispravă va veni la dumneata. Şi mila luĭ Dumn[e]zăŭ să fie cu dumneata [1].

Să[p]t[emvrie] 31 d., l[t] 7208 [1700].

Al dumitale de bin[e] voitor şi a sluji gata:

Costantin V[e]l Cap[i]ta[n].

[V°:] Cinstit al nostru bun priiatin şi de bine voitor, dumnealuĭ Mancăş judeţul Braşovuluĭ, cu multă săn[ă]tate să să dea.

[Pecete negricioasă [1].]

XI. Argintăriĭ şi lucrărĭ de metal.

Ardealul are mine de aur, dar ele nu maĭ eraŭ cercetate şi lucrul lor n'a început din noŭ decît supt stăpînirea austriacă (de la 1699 încoace), care n'a uitat nicĭ-odată vre-un izvor de folos pentru fisc. De mult, nu se maĭ scotea de Saşiĭ bistriţenĭ argint la Rodna. Fierul se aducea în Ardeal, şi tot aşa oţelul făcut gata.

Dar locuitoriĭ Ţeriĭ-Româneştĭ aduceaŭ din cele maĭ vechĭ timpurĭ de la Saşiĭ vecinĭ şi fierul şi oţelul şi plumbul (cu care, cum se ştie, îşĭ acoperiaŭ bisericile, casele fiind acoperite totdeauna cu şindrilă ardeleană). În timpurĭ de războiŭ' de bănuielĭ, de nesiguranţă, regiĭ ungurĭ, Voevoziĭ Ardealuluĭ opriaŭ exportul celor d'intăiŭ două metale, dar peste puţină vreme graniţa se deschidea şi pentru aceste articole.

Braşoveniĭ trimeteaŭ însă maĭ mult metale lucrate, şi meşteriĭ lor turnătorĭ saŭ săpătorĭ în aur şi argint eraŭ vestiţĭ. Cîte un Neagoe-Vodă cerea din cînd în cînd argintăriĭ şi de la Veneţia [2]. Cîte un Vasile Lupu [3] saŭ un Brîncoveanu-şĭ aduceau tipsiĭ, sfeşnice, clopote din Danzig, un mare atelier de turnătorie a metalelor. Ba chiar se pare că în Moldova — cum era, de alminterea şi maĭ uşor — lucrările de metal

[1] No. 679.

[2] V. articolul mieŭ «Două documente ragusane relative la un sol trimis la Veneţia de Basarab al III-lea Neagoe», în *Arch. soc. ştiinţifice şi literare din Iaşĭ*, an. 1898.

[3] *Călătoriile patriarchuluĭ Macarie de Antiochia în ţerile romîne*, tesă de d-ra Emilia Cioran, Bucureştĭ, 1900; pp. 13, 17.

veniaŭ maï totdeauna de acolo de la Danzig, unde se trimeteaŭ cirezile boilor noştri, cari puteaŭ sluji pentru schimb. Şi clopotele mănăstiriĭ Cetăţuia, întemeiată de Duca-Vodă, urmaşul luĭ Vasile Lupu, sînt turnate la Danzig, în atelierul luĭ Gerhard Benningk. Acelaşĭ turnător a făcut şi un clopot pentru biserica Curţiĭ din Tîrgovişte, dar aproape în acelaşĭ timp unul din clopotele Mitropolieĭ din acest oraş era turnat de un anume Petru Maurer, probabil Sas din Ardeal [1]. Însă printre cele d'intâiŭ clopote muntene, ce se cunosc — acele de la Cozia sînt surgunite astăzĭ în palatul de lîngă biserica Argeşuluĭ şi încuiate acolo de d. Lecomte de Noüy — se află acel din 1413 de la Cotmeana, care a fost turnat de «Hanoş maistorul», un Sas, orĭ din Sibiiŭ, orĭ din Braşov [2].

Un clopot al luĭ Brîncoveanu călători din Viena prin Debreţin la Tîrgovişte, în 1696 [3]. Dar altele le-a făcut — şi pe cele maĭ multe — în Braşovul apropiat de dînsul. Tot de la meşteriĭ braşovenĭ ceru el sfeşnice şi anafornițe, precum e aceia, foarte frumos lucrată, care se păstrează la biserica bucureşteană Curtea Veche. Candele, legăturĭ de evanghelie pentru atîtea şi atîtea bisericĭ înnoite de dînsul aŭ venit tot de la eĭ.

Afară de argintăriile de biserică, se aduceau de la Braşov şi argintăriĭ de masă. Încă din vremea luĭ Neagoe, a luĭ Mihnea-cel-Rău si Radu-cel-Mare, înnaintaşiĭ acestuia [4], se lucrau în această cetate pentru Domniĭ muntenĭ vase de toată forma şi de toată mărimea, oale marĭ de aramă, cupe împodobite pentru mesele marĭ ale Curţiĭ. Ca şi mulţĭ alţĭ Domnĭ, Brîncoveanu pune să i se facă la Braşov pecetea de aur a *cărţilor* de întărire, pecetea de inel săpată într'un safir ales. Până şi tipsiile de cositor pentru bucătăriile luĭ, le poruncia el tot la vechiĭ şi statorniciĭ săĭ prietenĭ. Multe aşa zise «producte ale arteĭ româneştĭ» nu sînt decît bun «lucru de Braşov».

[1] *Inscripţiĭ din bisericile Româniеĭ*, pp. 14, 109, 123.
[2] Hasdeŭ, *Istoria critică*, ed. 2-a, p. 132.
[3] *Studiĭ şi doc.*, V, pp. 128-9, n° 51.
[4] Bogdan, ed. a 2-a, pp. 348-9, n° CCCII.

1.

† Al nostru cinstit şi iubit de la inimă, mare priaten, dumnealuĭ jupan Mihaĭ, marel[e] gĭudeţ cetăţeĭ Braşevuluĭ, de la m[i]l[o]stivul Dumnedzăŭ poftim veselie şi bucurie dumitale şi a toată cinstită casa dumitale. Alta, mulţemim dumitale, ca unuĭ mare priaten, pentru care lucru ni-aŭ trecut cuvîntul la dumneata de argintu ce ne-aĭ trimis, şi poftim pre dum neata să nu aibĭ de răŭ pre noĭ căce am çan zăbovit cu plata, fiindu şi noĭ într'aiastă dată învăluiţĭ cu alte treabe. Pentr' aceaia s'aŭ făcut şi zăbavă. Ce tot poftim pre dumneata şi de acmu înnainte, cîndu ni să va prileji cîte vre o treabă la dumneata, să nu fim lipsiţĭ de lasca dumitale. Iar ce vor fi treabele dumitale într'aiastă parte de loc, să agĭungĭ dumneata cu scrisoarea dumitale la noĭ, că vom fi datorĭ de pururea ca să plinim cu slujbele noastre întru tot după pofta dumitale... U Ias, Noev[rie] 21.

† A dumitale întru tot cu credinţă priatenĭ şi de bine poftitorĭ: Gavril Hatmanul şi Ghiorghie Păharnicul cel Mare şi Iorga Vistearnicul cel Mare [1], închinămu-ne dumital[e] cu sănătate, ca unuĭ mare priaten.

[V°: Adresa slavonă. — Pecete brună cu semne, fără inscripţie [2].]

2.

† De Dumnădzăŭ cinstiti, cu mare dar dăruite şi întru tot înţe[lepte.., de la Dum]nădzăŭ nădeajde şi maĭ mare, dumiialuĭ giupănul Hetfeş Mihaĭ, judeţul cel dentru cinstit[a] cetatea Braşeuluĭ şi biruitor a totŭ Ţănutul Bărseĭ, pohtim de la milostivul Dumnădzăŭ să dăruiască Sv[i]nţiia Sa tot binele Mării Tal[e]

[1] Fraţiĭ ceĭ doĭ aĭ luĭ Vasile Lupu şi vărul luĭ. Scrisoarea ar părea să fie încă de pe la 1635-7, cînd Gheorghe, apoĭ şi el Hatman, era numaĭ Păharnic, iar Iorga, Visternic al doilea, pe cînd a fost apoĭ şi Postelnic-Mare. V. ale mele *Studiĭ asupra istorieĭ Românilor în secolul al XVII*[lea], I, Bucureştĭ, 1900, p. 51. De oare ce însă ea e în legătură strînsă cu acea de la 21 Septembre [1644], ce urmează, trebuie s'o punem la această dată. Scrisoarea aceia e scrisă de Necula Catargiu, pîrcălabul de Neamţ (*l. c.*, pp. 25, 51)

[2] N° 577.

și a toată cinstit[e] caseĭ Mării Tal[e], amin. Altă, dau știreĭ tal[e] *(sic)* că, după voia milostivuluĭ Dumnădzăŭ și după tocmal[a] ce aŭ făcutu Măriia Sa Vod[ă] [uneĭ cinsti]tiĭ și iubit[e] cocoan[e] a Mării Sal[e], ca să o căsătorească, dumiialor toțŭ b[oiarii] Mării Sale [1], după ce le-am adus și aminte, chiematu-m'aŭ dumiialuĭ Hatmanu [2] d[e m]i i-aŭ dzăs că tribuescŭ pre sama dumiisal[e], și mi i-aŭ dat și izvod cuĭ ce trebuiaște: trebuescŭ pre sama dumiisal[e] 2 păhară de argintŭ, să fie păreachiia, să nu fie înbucate, ce s[ă] fie făptură măndră și supțări, într' argintŭ, și arătătoare, și în poleial[ă] frumoase, și s[ă] trag[ă] amăndoao 7 grivne și gium[ă]tate. Și, iară, pre sama Păharniculuĭ celuĭ Mare [3] trebuescŭ iar 2 păhar[ă], să fie tot cu capac[e], să trag[ă] aceal[e] 2, 6 grivne, și, iar, altul maĭ mic, să trag[ă] 2 grivne, și iară pre sama Vistearniculuĭ [4] trebuescŭ alte 2 păhară, iar într' aceaia protiv[ă], cu capac[e], și s[ă] tragă iar 6 grivne, și, iar, altul, maĭ mic, să trag[ă] iar 2 grivne. Și mi i-au dzăs, la cin[e] voĭ scrie, să scriŭ și de răndul prețuluĭ pre grivnă, să fie maĭ pre iușor, ca s ă vie Mării Tal[e] numaĭ căt baniĭ gata. Eŭ, știind că maĭ gata și maĭ de grabă să vor găsi la Măriia Ta, și am scris Mării Tal[e]. Deci, de s[ă] vor afla aceaste păhar[ă] la Măriia Ta gata, Măriia Ta numaĭ că[t] să le cumpăneștĭ, care căte grivne și căte măsurĭ și cățĭ luțĭ [5], și căte căt, și să le trimiț (miți) numaĭ cătŭ cu omul Mării Tal[e] la noĭ. Iară, să nu vor hi la Măriia Ta gata, mi i-aŭ dzăs încă, tot să trimițĭ Măriia Ta răspunsu, să știe să grijască dentr' altă parte. Iar, să vor hi, și ver[ĭ] trimite Măriia Ta, trimite la noĭ, că vom purta noĭ toată grija. Aiasta daŭ știre Mării Tal[e], și milostivul Dumnădzăŭ să prelunge aiĭ și dzălele Mării Tal[e] întru bună pac[e], cu toat[ă] cinstit[ă] casa Mării Tal[e]; ѡт г҃и амин; пис ѕ маи,

[1] Probabil e vorba de căsătoria, în 1645, a Marieĭ, fata luĭ Vasile Lupu, cu Ianus Radziwill *(Studiĭ și doc.,* IV, p. CCX).

[2] Gavriil.

[3] Gheorghe.

[4] Iorga.

[5] Loțĭ, măsură.

сєп. ка днь [=de la Dumnezeŭ; amin. Scris în Iaşĭ, Septembre 21 de zile].

Pentru toţ mai mic şi plecat robul
Mării Tal[e]: Necula părcălabulŭ.

[V°:] [De] Dumnădzăŭ cinstit şi cu mare dar dănit [=dăruit] şi întru tot înţeleg[ă]tor şi după Dumnădzăŭ nădeajde şi maĭ mare, dumiialuĭ giupănu(su)l Hetfeşi Mihaĭ, giudeţul cel mare dentru cinstit[ă] cetatea Braşeuluĭ, şi biruitor a tot Ţănutul Bărseĭ, cu cinste să fie dată aestă [c]artie întru cinstită măna Mării Sal[e], мнor здр[а]вїє [=multă sănătate[1]].

[Pecete verde ruptă [2].]

3.

† Întru tot cinstit şi prea-iubit şi pre după milostivul Dumnădzău nădăjduit, maĭ mare părintele nostru Mihaiŭ marel[e]-giudeţ a cinstituluı Braşeŭ şi a tot olatul. Scriŭ multă sănătate dumnitale şi a toată cinstită Curtea dumnitale, înpreun[ă] sănătoş. Altă, ne rugăm dumnitale pentru păhar[e], că iat[ă] că aŭ scris şi dumneluĭ Log[o]fet [3] la dumneata o carte, şi foarte s'aŭ rugat dumnitale pentru păhar[e], că acmu toat[ă] nedeajdea pre dumneata, să facĭ dumneata cum veĭ face, şi să-ĭ fiĭ şi dumneata tat[ă] şi înmă; cum i-aŭ fost şi dumnealuĭ Herdzel Criştov, carele s'aŭ răpoosat, aşea să-ĭ fiĭ şi dumneata tat[ă], şi înmă, şi preatin bun, şi să aibă nedeajde pre dumneata ca şi pre dumnealuĭ Herdzel Cri[ş]tov, cum aŭ avut maĭ denainte. Iar, pentru banĭ, iat[ă] că om fi noĭ chizeaş pănă la Născut [4], să trimitem bani de aicea, de l[a] Ocnă. Numaĭ să s[ă] străngă nişte dat[o]rie de sare ce iaste în ţar[ă], că am trimis de treĭ săptămănĭ să străngă dat[o]riea, iar pre mare chizăşie ne om prinde ca s[ă] trimitem bani. Decĭ, foarte ne rugăm dumnitale să

[1] Pentru sfîrşitul acesteĭ afacerĭ de comandă, v. şi mai jos, la § *sfoară* an. 1645.
[2] N° 265.
[3] Toader Ianovicĭ poate.
[4] Crăciun.

avem nedeajde pre dumneata (дꙋмнѣата). Fire-am făcut și zapis, iar n'am știut ce, cum a fi. Să fie dumneata sănătos wт г̃а б̃а [=de la Domnul Dumnezeŭ], Dech. 21.

Maĭ micĭ preatinĭ dumnitale: Ghiorghie și Iane Cămăraș [1].

[V°:] La al nostru cinstit și întru tot nedejduitor marele-giudeț giupan Mihaiŭ, a cinstituluĭ Brașeŭ și a tot olatul, cu multă cinste (cinste) să s[ă] dea.

[Pecete cu vulturul bicefal și steaua [2]]

4.

† Întru tot cinstit și iubit bun prieaten, dumnealuĭ jupănul Mihaĭ, marele-gĭudeț cinstituluĭ Brașev, poftim de la milostivul Dumnădzăŭ bună pace și sănătate dumital[e], înpreun[ă] cu toată cinstită Curtea dumital[e]. Să verĭ întreba dumneata și de noĭ, cu mila luĭ Dumnădzăŭ și întru cinstit norocul Mărieĭ Sale Domnu nostru aflămu-ne sănătoș. Alta, dăm știre dumilorvoastre de răndul banilor argintuluĭ care s'aŭ luat de la dumneata, șeaptespreace grivne și giumătate, iată că triimitem baniĭ acmu, pe dumnealuĭ, pe Temelie, 175 ughĭ, leĭ bătuțĭ, și foarte mulțămim dumital[e], ca unuĭ maĭ mare al nostru, că sănteți dumneavoastră neapărațĭ de treabe care săntu aicea; de care lucru săntem și noĭ maĭ micĭ a dumital[e] și gata a sluji întru ce vor fi treabel[e] și porunca dumital[e] aicea la noĭ. Alta, iarăș aŭ vinit vreamea de răndul boboaolor, carel[e] dă Măriia Sa Vod[ă] în toțĭ ai mișeilor: învățat-am pre Temelie să le cumpere și acealea. Decĭ ne rugăm dumital[e], de a maĭ trebui ceva luĭ Temelie, să facĭ dumneata bine să-ĭ daĭ. Decĭ iarăș peste puțină vreame om trimite dumital[e] tot ce a fi. Alta, ne rugăm dumital[e] de răndul grădinarilor, cariĭ aŭ scris și Măriia Sa Vod[ă] la dumneata, acmu Măriia Sa Vod[ă] iarăș ne aŭ scris la noĭ pentru aceĭ grădinarĭ [3]. Decĭ ne rugăm dumital[e] să socoteștĭ

[1] Epoca acesteia se hotărește prin pomenirea luĭ Ioan saŭ Ienachi. V. maĭ sus, § *sfoară*.

[2] N° 580.

[3] Pentru această cerere de grădinarĭ a luĭ Vasile Lupu, v. scrisoarea acestuia chiar, la § *mărunțișurĭ*, an. 1652.

dumneata carii vor fi de triabă, să-ĭ trimiţĭ dumneata aicea, că cu mila luĭ Dumnădzăŭ aŭ vinit şi vreamea grădinilor, şi să ià dumnealor ce or cunoaşte că le va trebui dumilor sale, iară, de le vor trebui niscare banĭ, am învăţat pre Temelie să le dea; numaĭ să vie cam curundu, că acmu iaste vreamea. De aciasta ne rugăm. Să fiĭ dumneata sănătos.

Văl. 7160 [1652], Mart. 8.

Ἠς τοὺς ὀρισμοὺς τῆς Εὐγενίας Σου: Μιρώνης Καμαράσης [=la poruncile Măriеĭ Tale: Miron Cămăraşul].

[V°:] Întru tot cinstit dumnealuĭ giupănul Mihaĭ marele-gĭudeţŭ cinstiteĭ cetăţăĭ Braşeuluĭ, cu cinste să s[ă] dea întru cinstite mănul[e] dumisal[e].

[Pecete verde, ruptă [1].]

5.

Io Costandin Voevod bjiŭ mlstiiiu gspdrŭ zemli vlahiscoe.

† Cinstite şi al nostru vechiŭ priiaten şi de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, fălnogĭul de la cetatea Braşovul, sănătate şi tot binel[e] de la Dumnezeŭ pohtim dumital[e]. Pricina scrisoriĭ nu iaste alt, făr de căt facem supărare dumitale că iat[ă] că, trebuindu-ne a ne face o peceate la un zanfir, iat[ă] că l-am trimis dumital[e] cu omul nostru; care, aducăndu-l dumitale, pohtim pre dumneata să-l daĭ la nepotul dumital[e], la jupănul Irimiia pecetariul, să-l lucreaze şi să-l sape, că iaste foart[e] bunişoară piiatră, precum o veĭ vedea şi dumneata. Ce şi dumnealuĭ să nevoiască a ni-l lucra pre plăceare, măcar că ştim că ştim că dumnealuĭ lucrează foarte bine şi curat. Iar încăş şi învăţătura dumitale ştim că nu va strica. Însă veĭ şti dumneata că nu iaste să facă altă peceate, ce tot ceaia ce ni o aŭ făcut în inelul cel de aur, care l-am fost trimis cu boiariul nostru Radul Post. Golescul, de ni l-aŭ făcut iar dumnealuĭ; ce tot acea peceate, acel corbu, soarele acela, luna aceaia, slovele iar acealea; numaĭ atăta, la pĭcĭoarele corbuluĭ la inelul acest de aur s'aŭ fost pus leatul cu slove rumăneştĭ, iar în inelul

[1] N° 625.

acesta să să facă cu slove letineştĭ, cu ambac: 1689 [cifre]. Pentru care iat[ă] că i-am scris şi dumisal[e] jupănuluĭ Erimiiĭ, şi i-am trimis şi izvodul peceţiĭ aceiia, care iar dumnealuĭ ni o aŭ trimis, — măcar că ştiŭ că-ş va fi oprit dumnealuĭ izvod după peceatea acĭasta atunce, iar incăş iat[ă] că i-am trimis şi acĭasta. Ce pohtim pe dumneata să-ĭ zicĭ şi den gură, şi să fie şi nevoinţa dumital[e]; şi pentru voia şi dragostea noastră să lase alte lucrurĭ înnapoĭ şi să să apuce de acest puţin lucru al nostru, ca doară ni l-ar isprăvi păn în 10, 15 zil[e]. Că iat[ă] că am învăţat şi pre omul nostru ce l-am tremis pentru acıast[ă] treaab[ă] acolo, să şază aicĭ până să va isprăvi, să ni-l aducă gata. Numaĭ să-ĭ zicĭ dumneata şi acĭasta, căt ar putea, să nevoiască să-l sape adăncu, să nu-ĭ fie săpătura în faţă. Şi, dup[ă] ce-l va isprăvi, să-l dea în măna omuluĭ nostru, să ni-l aducă, şi atunce, ce va fi osteneala dumisale, ne va scrie, şi numaĭ decăt vom trimite dum[i]sale plata. Şi, cu acĭasta svărşind, m[i]la luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata.

Ap. 10 d, l[t] 7197 1689.

De bine voitorĭ dumnital[e]:

Io Costandin B. Voevoda.

[V°:] † Cinstituluĭ şi vechiŭ priiatenuluĭ nostru, dumnealuĭ jupănul fălnogiul de la cinstit[a] cetatea Braşovul cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete octogonală cu corbul, data † 7197 (1688) şi legenda: «Io Costandin Vd. Bsrab B. bj. mst. g. z. vlh.» «Io Costandin Voevod Basarab Brăncoveanu, cu mila luĭ Dumnezeŭ Domn al Ţeriĭ-Romăneştĭ»[1].]

6.

† Io Costandin Voevoda bjiiŭ mlstiiu gspdrŭ zeml[i] vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Fetchel[1], marele-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Multă săn[ă]-tate şi alalt tot binele de la Dumnezeŭ poftim ca să dăruiască

[1] N° 349.

dumitale. Drăgăstoasă cartea dumitale, ce ne-aĭ trimis cu jupănul Ghiorghe Maĭ argintariul, ne-aŭ venit, şi de şăn[ă]-tatea dumitale ne-aŭ părut bine; alalte căte ne-aĭ scris dumneata, toate le-am înţeles. Ne scriĭ dumneata pentru rândul postavuluĭ, cum că, dupe cum am fost poftit pre dumneata, aĭ chemat pe meşteriĭ postăvarĭ de le-aĭ dat poruncă ca să gătească postavul pănă la zi, şi şi eĭ încă s'aŭ prinsu înnaintea dumitale că la zi va fi tot postavul gata. De care zicĭ dumneata, când va fi atunce, la zi, să trimitem cară ca să-l încarce, să-l aducă. De acĭasta, dup[ă] scrisoarea dumitale şi dupre cum s'aŭ legat şi eĭ în zapis, vom trimite şi noĭ carăle de aicĭ la zi. Care şi zioa iaste la sfărşitul luniĭ aceştiia a luĭ Fevruarie, adecăte de astăzĭ Vinerĭ în doao săptămănĭ; atuncea vom trimite carăle de le vor încărca şi-l vor aduce, şi cu trimiterea carălor le vom trimite şi meşterilor baniĭ căţĭ maĭ fac să li să maĭ dea. Jupănul Ghiorghie Maĭ argintariul încă viind aicĭ, i-am dat nişte arginturĭ ca să ne facă nişte lucrurĭ ale noastre, precum va spune dumitale şi dumnealuĭ den gură; carele, dupe cum s'aŭ făgăduit cătră noĭ, socotim că ne va face lucru frumos. Dumnealuĭ clopotariul de aciĭ, jupănul Hendrec Lambru, încă ne-aŭ trimis o carte, de ne scrie pentru clopotul ce i-am zis ca să ne facă, cum că l-aŭ făcut şi iaste gata, ce, când vom trimite carăle ca să încarce postavul, vom porunci de vor pune şi clopotul într'un car, şi-l vor aduce. Numaĭ nu ne scrie de căte oc[ă] aŭ eşit clopotul, ca să-ĭ fim trimis baniĭ. Ce să avem ştire făr de zăbav[ă] şi de aceaia, adec[ă] de căte oc[ă] va fi eşit, ca să-ĭ trimitem baniĭ. Şi să-l chemĭ dumneata, să-i zicĭ să-ĭ facă şi lemnul, adec[ă] butucul clopotuluĭ, înpreun[ă] şi cu legăturile de fier ce trebuescu, şi limba. Toate să i le facă de acolò, şi, ce-ĭ va fi chelt[u]iala, îĭ vom plăti dumisale tot. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ să păzească pre dumneata pururea.

Fev. 14 d., l[t] 7215 [1707].

De bine voitoriŭ dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă]

[1] *Ietchel:* Jekelius.

vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupăn[u]luĭ Ghiorghie Hetcăl, marel[e]-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovuluĭ, cu sănătaate să s[ă] dea.

[Pecete mare rotundă [1].]

7.

Io Costandin Voevod bjiiu mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstitiĭ cetățĭ Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dumital[e]. Pricina scrisoriĭ noastre către dumneata nu iaste alt[a], făr de căt iat[ă] și noi, viindu aicĭ la Tărgoviște, și maĭ apropiindu-ne de vecinătatea dumneavoastră, nu putum lipsi a nu cerceta săn[ă]tatea dumital[e], carea pururea poftim a o auzi, să ne bucurăm. A doaoa, fac[em] știre dumital[e] pentru niște arginturĭ ce am avut la jupănul Ghiorghe Maĭ argintariul, ca să ne lucreaze, că, scriindu-ne cum că le-aŭ isprăvit, numaĭ să-ĭ trimitem aur, să le poleiască, iat[ă] că i-am trimis; ce poftim și pe dumneata ca să-ĭ daĭ poruncă să nevoiască cu un cĭas maĭ nainte să mi s[ă] isprăvească, și să ni le aducă. Dup[ă] acĭasta iar maĭ facem știre dumital[e] pentru Andreiaș, omul nostru, ce avem ispravnic aciĭ la casel[e] noastre de la Șchiaĭ [2], că ne scrie cum că are mare supărare de țeihiul croitorilor și al cojocarilor, și nu s[ă] poate odihni, ce, când aŭ fost maĭ în trecutele zile, aŭ mersu acolo, de aŭ dăscuiat toat[e] încuetoril[e] du p[ă] la toate ușile, și ĭ-aŭ dăscuiat și lăzile luĭ, de i-aŭ luat ce aŭ avut. De care lucru mult ne-am mirat de acĭasta, că noĭ alte treb[ĭ] ale dumneavoastră, ce avețĭ aicĭ în țara noastră, maĭ mar[ĭ] decăt acĭasta, nu le putem treace, ce toat[e] dup[ă] pofta dumneavoastră le facem. Iar noĭ numaĭ un omu avem acolò, și nu s[ă] poate odihni. Mi să pare că nu iaste cu cinste; știm că veĭ să zicĭ dumneata

[1] N° 400.

[2] Vezĭ maĭ departe. cap. Pribegiĭ.

că nu iaste obiceaiu a lucra alţiĭ afar[ă] den ţeihiŭ[1], şi aşa iaste; iar trebue, la alţiĭ să fie aciasta, iar nu la noĭ; că ce mare lucru iaste, un om a avea şi noĭ, aciĭ să s[ă] odihnească? Pentru care lucru noĭ iat[ă] că şi de astă dată prieteneaşte poftim pe dumneata să porunceştĭ ţeihiuluĭ să-ĭ dea pac[e], să nu-l maĭ supere; că, de ne va maĭ scrie că tot nu s[ă] poat[e] odihni, să ştiĭ dumneata că nu ne va părea bine pe dumneavoastră. Că acĭasta ce au făcut dumnealor acolo la casăl[e] noastre, de aŭ mersu şi aŭ dăscuiat petutindenea, să atinge şi de cinstea noastră, şi ni s[ă] pare că nu iaste cu cale. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ fie pururea cu dumneata. Iul. 21 d., leat 7215 [1707].

De bine voitoriul dumitale: *Io Costandin Voevod.*

† Alta, pohtim pe dumneata pentru o treabă a noastră, care am zis dumisal[e] jupănuluĭ Ghiorghe Ţaco, gineril[e] dum[i]tal[e], şi de la dumnealuĭ veĭ înţeleage dumn[e]ta; care acea treabă iaste a ni să isprăvi de acolò, de spre partea a tot cinstitul Sfatuluĭ cetăţiĭ dumn[ea]voastră, şi iaste şi pe lesne a să face şi a să isprăvi precum iaste pohta noastră, că nu e lucru mare, aŭ să să atingă de vre o păgubire, şi maĭ vărtos că noĭ cu dumneata, fiind vechĭ priiatenĭ, de 30 de anĭ şi maĭ bine, aproape de 40 de anĭ, găndim că de atăta lucru nu să va treace cuvăntul. C[i], fiind nevoinţa dumital[e], tot să va isprăvi. Ce foarte pohtim pe dumneata, pentru voia noastră şi pentru vechiul prieteşug, să nevoeştĭ dumn[ea]ta să ni să isprăvească acĭastă treab[ă], şi făr zăbav[ă] să luăm şi răspunsul de isprava trebiĭ aceştiia, că foarte vom mulţumi dumital[e], şi vom rămănea şi noĭ îndatoraţĭ, orĭ de ce ne-aĭ pohti dumneata să-ţĭ slujim făr de apărare.

[V° :] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe Ferchiel, marel[e] judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea ştiută[2].]

[1] Din breaslă.

[2] N° 396.

8.

Io Costandin Voevoda bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Het-chel, marele-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, multă sănătate şi alalt tot fericitul bine de la putearnecul Dumnezeŭ poftim ca să dăruiască dumitale. Cartea dumitale ce ne-aĭ trimis cu jupănul Ghiorghie Maĭ argintariul, ne-aŭ venit, şi, de a dumitale sănătate înţelegănd, ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, toate le-am înţeles. Pentru arginturile ce aŭ fost la dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Maĭ, de me-au lucrat, acum viind şi dumnealuĭ aicĭ, ni le-aŭ adus, şi ne-aŭ plăcut, că ni le-aŭ lucrat foarte bine. Şi iar am maĭ dat dumisale şi acum cătva argint ca să ne maĭ lucreaze şi alte lucrurĭ, dupre cumu-ţĭ va spune dumitale jupănul Ghiorghie den gură, şi am vorbit cu dumnealuĭ, care căndu va isprăvi, să ni le trimiţă. Ce pohtim pe dumneata ca să facĭ şi dumneata osteneală, să-ĭ zicĭ să va facă lucru bun, frumos, ca să ne placă, şi vom mulţumi dumitale. Pentru omul nostru Andreiaş, carele şade în casele noastre den Şcheaĭ, cum că, peste scurte zile trimiţăndu dumneata omul dumitale pănă aicĭ, ne va spune den gură poveastea cum iaste, — foarte bine: noĭ iarăşĭ zicem că atăta poftim, aceluĭ om să i să dea pace, să nu i să facă nicĭ-o supărare, ca să să odihnească, să poat[ă] fi de paza caselor noastre, că nu iaste mare lucru de vom avea şi noĭ un om acolea la Braşov: noĭ încă vom mulţumi şi dumitale, şi a tot Sfatuluĭ. Şi, cu acĭasta sfărşindu, mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata. Av gu]st 20 dni, l[t] 7215 [1707].

De bine voitoriŭ dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V° :] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghie Hetchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, cu mult[ă] săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

[1] N° 398.

9.

† Io Costandin Voevod, bj. mlstiiŭ gsdnŭ zeml. vlahiscoe.

† La al nostru bun priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Barteş Sauler, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Sănătate şi tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cartea dumitale ne-aŭ venit, şi de sănătatea dumitale ne-am bucurat. Ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru arginturile ce aŭ fost la jupănul Gherghe Maĭ argintariul, ne le-aŭ adus dumnealuĭ toate, şi, ce aŭ fost şi plata lucruluĭ şi căt argint aŭ maĭ pus de la dumnealuĭ, am socotit tot, şi i-am plătit ce aŭ fost. Alte lucrurĭ acum n'avum să-ĭ maĭ dăm să ne lucreaze. Iar, cănd vom avea, vom trimite iar la dumnealuĭ, şi vom face şi dumitale ştire. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] La al nostru bun priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Barteş Sauler, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlahiescoe.

† La al nostru bun priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitorŭ, dumnealuĭ jupănuluĭ Barteş Sauler, mare-judeţŭ alu cetăţiĭ Braşovuluĭ. Săn[ă]tate şi tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeu. Cartea dumital[e] de la 13 dn. a ceştiĭ lunĭ ne-aŭ venit, şi de săn[ă]tatea dumitale ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru ginturile ce avem, de ne lucrează jupănul Ghiorghe Maiu, cum că aŭ gătit evangheliia şi cădealniţa şi ni le-aŭ trimis,

[1] N° 417.—Datarea: c. 1709 e făcută după numele judeluĭ braşovean.

le-au adus, şi lucru frumos au făcut, numaĭ cu zăbavă multă. Şi, den căte lucrurĭ bisericeştĭ i-am dat să facă, vedem că numaĭ aceastea aŭ gătit, iar nişte candele şi o tipsie de nafură, pănă acum nu s'aŭ maĭ gătit. Măcarŭ că ne scriĭ dumneata că aŭ zis că lucrul bun tot cu zăbavă să face, dar dumnealuĭ cu noĭ îşĭ pune zi pănă în cutare vreame, cănd socoteaşte, că va putea isprăvi, şi noĭ încă lăsăm pănă cănd zice, iar apoĭ vine zioa, şi treace o lună, doao peste zi, şi tot nu isprăveaşte. Ce am zis şi iar zicem că nu să ţine dumnealuĭ de cuvănt, şi nu face bine. Ce pohtim pe dumneata, tot să-ĭ daĭ poruncă ca să gătească acealea ce maĭ sănt ale besearicií, să ne le trimiţă cum maĭ de grab[ă]. Şi, pentru alte arginturĭ ce maĭ sănt, încă să iaĭ dumneata un răspunsu ales de la dănsul, păn în ce vreame vor fi gata, să ştim. Iat[ă] că am trimis acum cest om al nostru pănă acolea, ca să ne tărguiască căte ceva; ce făcum şi dumitale ştire, căt să ştiĭ, şi, de-ĭ va trebui vr'un ajutor al dumital[e], cu ceaia ce veĭ putea dumn[ea]ta, să-l ajutorezĭ, vom mulţumi dumitale. Acĭasta, şi mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumn[ea]ta. Ghen. 27 d., l. 7217 [1709].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] La al nostru bun priiaten şi vecin de aproape, de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Barteş Sauler, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

II.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlahiscoe.

† La al nostru bun priiaten, de binevoitoriŭ şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupănul Barteş Saulerŭ, marele-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Sănătate şi tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cartea dumital[e] de la — a ceştiĭ lunĭ o am luoat, şi, de a dumitale sănătate înţelegănd, am dat laudă lu Dumnezeŭ. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles; pentru

[1] N° 420.

arginturile noastre de la jupănul Ghiorghe Maĭ argintariul, cum că le aŭ gătit toate tocma de la zi, adecă den sfărşitul luĭ Martie, numaĭ noĭ n'am trimis pe nimenĭ să le ià, — de acĭasta adevărat n'am trimis, căce dumneata ne scriiaĭ maĭ nainte că, după ce să vorŭ găti aceale arginturĭ, ne veĭ face ştire, şi pentru aceaia n'am trimis, că am tot aşteptat să ne vie de la dumneata înştiinţare, şi nu ne-aŭ maĭ venit nimic. Acum, făcăndu-ne dumneata ştire că sănt gata, mulţumim dumitale, şi iat[ă] că numaĭ de căt am trimis acest om al nostru ca să le ià să le aducă. Ce pohtim pe dumneata să porunceştĭ jupănuluĭ Ghiorghe, aceale arginturĭ toate, să le aşaze bine într'o cutie mare,—ce va fi cheltuiala aceiĭ cutiĭ vom da noĭ aicĭ—şi făr zăbavă să ni le aducĭ; încă zi dumneata jupănuluĭ Ghiorghe că, de va putea să vie el însuş cu argintuturil[e] aicĭ, ca să ne facem socoteală cu dumnealuĭ, de căt argint i-am dat, de va fi maĭ fi rămas, aŭ de va fi maĭ pus şi de la dumnealuĭ, şi pentru plată încă s'ar vedea ce i s'au dat şi ce aŭ maĭ rămas,—maĭ bine ar fi; iar, de nu va putea veni, să ne trimiţă foiţ[ă] de socoteal[ă] de căt argint aŭ fost şi de aŭ maĭ pus de la dumnealuĭ, de n'aŭ maĭ pus, aŭ ce va fi rămas, şi pentru a plăţiĭ iar să ne semneaze ce aŭ luat şi ce aŭ rămas, ca să-ĭ dăm ce va maĭ fi. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Ap. 26 d., l[t] 7217 [1709].

De bine voitoriŭ dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † La al nostru bun priiaten, de bine voitoriŭ şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupănul Barteş Saulerŭ, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

12.

† Io Costandin Voevod bjiŭ mlst. gspdnŭ zeml. vlahiscoe.

† Cinstituluĭ, alŭ nostru de bine voitoriŭ şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupănul Barteşŭ Saulerŭ, judeţulŭ celŭ mare al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ. Sănătate şi tot binele pohtim du-

[1] N° 416.

mitale de la Dumnezeŭ. Cartea dumitale ne-aŭ venit, şi, de a dumitale sănătate înţelegănd, ne-am bucurat şi am dat laudă lu Dumnezeŭ. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru Hendrih Lambru clopotariul, care s'au tocmit cu noĭ să facă nişte sulinare pentru un puţŭ, cum că n'au putut să le isprăvească, avănd alte lucrurĭ, iar pănă într'o lună le va găti, — de acĭasta bine ar fi fost ca să să ţie de cuvănt, precum aŭ grăit cu noĭ, iarŭ, deaca nu s'aŭ putut, fie şi pănă atunce, numaĭ îĭ porunceaşte dumneata, în sfărşitul aceştiĭ lunĭ să fie gata, să nu ne maĭ prelungească. Noĭ cară vom trimite ca să le aducă, numaĭ ştire să avem, să ştim când vor fi gata. Însă aceastea socotim că tot să va găti, numaĭ nu ştim cum vom să facem cu alt clopotariŭ, iar de acolo, ce-l chiiamă Mihaĭ, — că i-am dat nişte cĭuoae, ca să prefacă nişte sfeaşnice la o bisearică, şi ş'aŭ pus zi cu noĭ pănă acum, la S[fe]ti Petriŭ, să le gătească; iar, necum să le isprăvească, precum aŭ grăit, ce înţeleagem că nicĭ s'aŭ mişcat pănă acum, ca să să apuce de lucru cevaşĭ, şi ne-am mirat de acĭasta, că şi aicĭ putem zice că uniĭ meşterĭ sănt de să scapătă de cuvănt, iar, pecum vedem, întrec aceĭ de acolo cu nestarea la cuvănt. Noĭ pe acel clopotariŭ nicĭ l-am silit, nicĭ l-am rugat să ne lucreaze, ce elu de voia luĭ aŭ venit de ni s'au rugat ca să nu-l lipsim nicĭ pe dănsul de la lucrul nostru. Şi i-am dat acel lucrişorĭ, iar el acum umblă purtăndu-ne de valŭ, şi iată că ne stă lucrul jos. Darŭ, deaca aŭ ştiut că nu ne va putea lucra, să nu ne fie luoat lucrul,—că am fi dat şi sfeaşnicele acealea iar la Hendrih Lambru clopotariul. de le-ar fi prefăcut; ce de supărările luĭ n'am avut ce face, găndind că va fi om de omenie, şi ne-am ţinut cu nădeajde; iar el nicĭ aŭ avut gănd să să apuce să lucreaze. Ce pohtim pe Domniia Ta să-ĭ daĭ porunca dumitale, aŭ să ne gătească sfeaşnicile, aŭ, deaca nu poate lucra, să dea cĭuoaia la celal[a]lt clopotariŭ, Hendrih Lambu *(sic)*, să le facă,—că iaste şi ruşine: el s'aŭ rugat să-ĭ dăm lucru, şi acum el să ne poarte de val şi să ne dea de zminteală, nu iaste bine. Am fost pohtit dumneata pentru cuţitariul, ca să-ĭ porunceştĭ să iasă den case, şi am ştiut să

fie eşit, că şi omul dumneavoastră ce aŭ venit aicì ne-aŭ spus că aŭ eşit, iar acum înţeleasem că tot şade în case. Ce şi de acĭasta maĭ pohtim pe dumneata, de n'aŭ eşit, fă-ĭ o poruncă maĭ cu tărie, să iasă, că avem căte ceva a dereage la casele acealea. Şi, cu acĭasta sfărşindu, mila luĭ D[u]mn[e]zeŭ să fie cu dumneata. Iul. 1 dn., lt 7217 [1709].

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Cinstituluĭ al nostru de bine voitoriŭ şi vecinŭ de aproape, dumnealuĭ jupănul Barteş Sauler, judeţul cel mare al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătate să s[ă] dea

[Pecete mare rotundă[1].]

13.

† Io Costandin Voevod, bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Cinstituluĭ şi al nostru de bine voitoriŭ, vecin de aproape, dumnealuĭ jupănul Barteş Seulerŭ, marele-judeţŭ alŭ cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, sănătate şi tot binele de la putearnecul Dumnezeŭ poftim ca să dăruiască dumitale. Cartea dumitale ce ne-aĭ trimis în trecutele zile ne-aŭ venit, şi ce ne-aĭ scris dumneata, am înţeles. Pentru nişte sfeaşnice de besearică ce am fost dat la Mihaĭ clopotariul, ca să ne lucreaze, cum că nu le-aŭ putut lucra, să le isprăvească la soroc, avănd alte lucrurĭ înpărăteştĭ, de acĭasta poate fi şi aşa, iar şi de cănd le-am dat să ni le lucreaze, nu iaste puţină vreame, tocma de astă iarnă, o jum[ă]tate de an, de ar fi vrut să lucreze. Pentre *(sic)* lucrul acel înpărătescu, tot ar fi avut vreame de ar fi lucrat şi la al nostru, şi l-ar fi isprăvit. Ce nu va fi vrut să lucreaze; de aceaie n'aŭ lucrat. Şi, deaca aŭ ştiut că nu và să lucreaze, încaĭ să nu ne fie luoat lucrul nostru, să ne facă atăta zăbavă. De care lucru acum n'avem ce să maĭ zicem alt, făr de căt vedem că ne scriĭ dumneata, cum că, după ce să vor întoarce de la Sibiiŭ, le veĭ da dumneata poruncă de să vor apuca, şi le vor isprăvi făr de zăbavă. Ce socotim că pănă acum vor fi venit aciĭ. Decĭ poftim pre dumneata să le daĭ poruncă ca aceaia, să să

[1] No 421.

apuce să le facă și să le gătească, să ni le aducă, să nu le maĭ zăbovească, — că iaste și rușine, fiind atăta vreame, de cănd le-am dat să le lucreaze; ce ar ca[m] ajunge acum. Iar, pentru celalalt meșter, carele ne lucrează la un meșteșug ce va să facă aicĭ la o făntănă, ne-aŭ scris în trecutele zile o carte ca să trimitem 2 cară, să să afle în sfărșitul luniĭ luĭ Iulie acolò, să încarce sulinarile și alte lucrurĭ ce maĭ sănt de treaba făntăniĭ aceștiia, să le aducă aicĭ. Ce noĭ iată că am lăsat de aŭ trecut și den Avgust șase zile, căcĭ știm că meșteriĭ aceștea pururea sănt obicĭnuițĭ de nu să țin de cuvănt și nicĭ-odată lucrul nu-l gătescu la zioa ce-șĭ pun. Pentru aceaia și noĭ am lăsat de aŭ trecut o săptămănă maĭ mult peste zi, socotind că pănă acum doar îl va fi gătit. De care iată că trimisem pe cĭastă slugă a noastră, poruncindu-ĭ ca să facă de la Rucărŭ 2 cară, să meargă să încarce lucrurile acealea ce vor fi să le aducă. Ce, viind sluga noastră aciĭ, poftim pre dumneata să daĭ meșteruluĭ poruncă, ca numaĭ de căt să încarce și sulinarile și alt lucru ce va maĭ fi, tot, și să vie den preună cu dănsele aicĭ, ca să le așaze la făntănă, să nu ne maĭ facă altă zăticnire și, cu acĭasta sfărșind, mila luĭ Dumnezeu să fie cu dumneata. Av[gu]st 7 dn., 7217 [1709].

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Cinstituluĭ și al nostru de bine voitoriu, bun priiatin și vecin de aproape, dumnealuĭ jupănuluĭ Barteș Seuler, marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovuluĭ, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

XII. Sticlă.

E interesant să se afle că Mateĭ-Vodă cel gospodar a făcut o sticlărie în țară, dar materialele le aducea din Brașov, cum se vede din scrisoarea ce urmează, a Vorniculuĭ Dragomir, mîna dreaptă a Domnuluĭ săŭ:

[1] N_0 424.

[Mateĭ-Vodă] la al nostru cinstit şi prè-iubit şi de la inimă dulce şi bun priiaten, jupan Mihaĭ, judeţul cel mare dentru cinstită cetatea Braşovuluĭ. Pohtim de la milostivul D[u]mn[e]zeŭ să dăruiască dumnitale multă sănătate şi bună pace, înpreună cu toat[ă] cinstită casa dumn[i]t[a]le. Cătră acĭasta, cinstită cartea dumnitale, ce mii-aĭ scris pre fecĭorul nostru, pre Lupul Vătavul, venitu-mii-aŭ, şi cu dragoste o am primit, şi scrisorie dumnital[e] pre rănd i-am înţăles, şi mulţămim d[u]mn[i]tale pentru căc[ĭ] nu săntem uitaţ[ĭ] de cătră d[u]mn[e]ta. Aşijdirea facem ştire d[u]mn[i]tale că, avănd Măriia Sa Domnu nostru acĭastă sticlărie, carea iaste de treaba Mărieĭ Sale, scris-aŭ Măriia Sa pentru pămăntul ce să află în olatul cetăţiĭ supt ascultarea dumnital[e]. Ce şi noĭ pohtim pre d[u]mn[e]ta ca să aibă porîncă şi să sărguiască să nu facă zăbav[ă]; iar, ce va fi pohta şi treaba d[u]mn[i]tale aic[ĭ] cătră Măriia Sa Domnu nostru şi cătră ţara noastră, nu ne prigeta, ce în tot cĭasul ne porunceaşte: noĭ săntem bucuroş şi gata să slujim d[u]mn[i]tale. De acĭasta pohtim... Amin. Aprilie 11.

Nendoit şi bun priiaten d[u]mn[i]tale:

Dragomir Vel Dvornic.

La al nostru cinstit şi iubit şi de la inimă dulce şi bun priiaten şi de aproape vecinu, jupan Mihaĭ judeţul cel mare dentru c[in]stită cetatea Braşovuluĭ, cu cinste să s[e] dia.

[Pecete verde, ruptă [1].]

XIII. «Peteare», florĭ şi mărunţişurĭ.

Cîte alte lucrurĭ nu se maĭ aduceaŭ de la Braşoveniĭ carĭ înfăţişaŭ pentru noĭ cuceririle vechĭ şi nouă ale civilisaţieĭ apusene! Doamna Elina a luĭ Mateĭ Basarab are nevoie de izvoade de cusut şi de seminţurĭ de florĭ: cuĭ i-ar putea scrie maĭ potrivit decît prieteneĭ sale, judeceasa braşoveană? Un Domn moldovean din veacul al XVI lea vrea să aibă de la Braşov un grădinar bun, precum, în al XVI-lea, Lăpuşneanu chemase de acolo pănă şi brutarĭ. Boierĭ din amîn-

[1] No 541.

două ţerile trimet adesea în cetatea de graniţă oamenĭ de-aĭ lor cu cară, pentru a face fel de fel de cumpărăturĭ înnaintea serbătorilor bisericeştĭ, înnaintea unuĭ botez saŭ uneĭ nunţĭ. Dacă s'ar fi rătăcit până la noĭ o ţidulă de-a acestor trimişĭ, ar fi fost fără îndoială un însemnat cîştig pentru istoria, încă aşa de nedesăvîrşită, a culturiĭ noastre.

I.

† La al nostru cinstit şi prea-iubit maĭ mare părinte, jupănul Mihaiŭ, judeţul cel mar[e] al cinstit Scaunuluĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ. Sănătate pohtescŭ de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să dăruiască dumnital[e], de înpreună cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e]. Alta, sá verĭ pohti dumneata a şti şi de bună sănătatea Mării Sale Domnu nostru, cu mila lu Dumnezeŭ iaste Măriia Sa sănătos şi veasel şi întru bun[ă] pace. Aşijdirea şi noĭ încă ne aflăm pre lăngă spatele Mării Sal[e] cu bun[ă] sănătate. Alta, fac ştire dumnitale că acía în cetatea dumneavoastră trimis-am sluga noastră, pre Boiar Iştfan, ca să ne tărguiască căteva tărguiale pre seama noastră. Decĭ pohtescu pre dumneata ca pre un părinte, să facĭ domneata atăta bine pentru voia noastră de un car cu caĭ, ca să ne rădic[e] aceale tărguial[e], să le aduc[ă] până la Rucăr. Iar eŭ foarte voĭ şti har şi voiu mulţemi dumnital[e]. Şi, de ce va hi treaba şi pohta dumnital[e], dumneata făr[ă] preaget să îndrăzneştĭ cu scrisoarea la noĭ, ca la un fecĭor al dumnetal[e], că, de căttu-m va hi prălejul, tot voiŭ sluj[i] dumnital[e]. Foarte pohtescu pre dumneata pentr'aacest lucru. De aceasta am scris dumnital[e]. Să hiĭ dumneata sănătos ωт ги роудωвате с ωт Хе амин, мар. ки дни [= de la Dumnezeŭ să se dea, de la Hristos, amin; Martie 28 de zile].

† Ca un fecĭor al dumnitalea:
Socol Vel Cliuč[er].

[V°:] Cu cinste să se dea această carte întru cinstit[ă] măn[a] a cinstit maĭ mar[e] părintel[e] nostru jupănul Mihaiŭ

judeţul cel mar[e] al cinstit Scaunuluĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ... amin.

[Pecete cu cerbul şi inscripţia: «Socol Clucerol»[1].]

2.

† La al nostru cinstit şi bun priiaten şi de aprope vecin, jupănul Mihaiŭ, judeţul cetăţiĭ Braşovuluĭ, viiaţ[ă] şi bună să-n[ă]tate pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să-ţĭ dăruiască dumnetal[e], împreun[ă] cu toot[ă] cinstită casa dumnital[e]. Pentru care lucru, să veĭ întreba dumneata şi de sănătatea Mării Sal[e] Domnu nostru, cu ajutoriul m[i]l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ iaste Măriia Luĭ săn[ă]toš; lăngă cinstite spatele Mării Sal[e] aflămu-ne şi noĭ sănătoş. Alta, întămplăndu-se a venirea feciorul nostru Lupul Văt[a]hul pentru trebile nostre, ca să ne tărguiască căte ceva de acolo, n'am putut lăsa ca să nu scriem dumnital[e], ca să putem şti de bun[ă] sănătatea dumnitale. Numaĭ şi dumneata, scrie-ni dumneata în toot[ă] vreamea, de ce vor fi trebile dumnital[e] aicea, la Măriia Sa Domnu nostru, că noĭ vom hi nevoitorĭ a sluju *(sic)* dumnital[e]. Aceasta scriem. Să fiĭ dumneata săn[ă]tos, amin. Pis Ap. 4 d., l[t] 7152 [1644].

† Fratel[e] dumnital[e]: Drag[o]mir V[e]l Dvornic.

[V°] † La al nostru cinstit şi prea-iubit şi bun priiaten şi de aprope vecin, jupănul Mihaiŭ, judeţul cetăţiĭ Braşovuluĭ, cu cinste să să dea.

[Pecetea obişnuită[2].]

3.

Elina gspjda, bijeiŭ mlst. năčalniţa zemle vlaşcoe [Doamna luĭ Mateĭ-Vodă].

Scris-am la a noastră iubită, bun[ă] priiatnică şi de aproape vecină, jup[ă]neasa Catrina judeceasa den cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ; cu săn[ă]tat[e] mă 'nchin dumital[e]. Alta, pohtescu pre dumneata că aicĭ am cumpărat Domnia Mea o

[1] N° 587.
[2] N° 606.

roabă, și iaste împletitoare, numaĭ nu avem aicĭ izvoade de peteare, ci să facĭ dumneata bin[e] să ne daĭ ceva izvoade de peteare, și maĭ marĭ și maĭ micĭ, și dė călțĭ, și de tot fealiul. Că într' acolo sănt multe la dumneavoastră. Ci să ne căștigĭ dumneata, și să ne trimiț pre acest om al nostru, iar noĭ vom avea a mulțemi dumital[e]. Și iar pohtescu pre dumneata, pentru răndul sămenților de florĭ de tot fealiul, să ne dărueștĭ dumneata și noao de ce vor fi acol[o] la dumneavoastră. Iar, de nu le verĭ putea trimite acum pre acest om, le ve[ĭ] trimite maĭ încolea, la vream[e]. Iar Domnia Mea încă voĭ fi bucuroas[ă], den ce va hi pohta dumnital[ė]. Să hì dumneata săn[ă]toas[ă]. Pis F[e]v[ruarie] 10 dni, l^t 7157 [1649].

[V°:] La a noastră iubită, bun[ă] priiatnică și vecină de aproape, jup[ă]neasa Catrina judeceasa de la cetatea Brașovuluĭ датн с [=să se dea].

[Pecete mică cu corbul (?) și inscripția: Elena Domnița? [1].]

4.

† Io Vasilie Voevoda, bojiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemli moldavscoi. Scriem Domniia Mia la cinstit priiatinul nostru dumnialuĭ Mihaĭ, giudețul cel mare de cetatia Brașeuluĭ, multă săn[ă]tati. Cătrî acĭasta dăm știre dumitale pentru răndul cestor meșterĭ grîdinarĭ, carii am pohtit la dumn[ia]ta, și dumn[ia]ta pre pohta noastrî aĭ făcut, și aicia la noĭ i-aĭ trimis, mulțămim dumitale; și eĭ, ca nește oamenĭ înțălepțĭ, lucrul săŭ cu cinste l-aŭ plinit. Acmu au venit vreamia de s'aŭ cerșut acasă, și i-am slobozit. Decĭ pohtim pre dumn[ia]ta, căndu veni primăvara, vreamia lucruluĭ, iarăș să-ĭ trimițĭ aicia la noĭ, iară noĭ încă sintem daturĭ a plini pohta dumitali, ce va hi spre acĭastă parte de loc; и бѫдєт здравїа гдвти шт хе, амин [= și să fie sănătate Domnieĭ Tale în Hristos și pace.]

Io Vasilie-Vod[ă].

U Ias, vlto 7161 [1652], msța Octomvr[ie] 13.

[1] N° 618.

[V°:] La al nostru cinstit priiatin, dumnialuĭ Mihaĭ, giudeţul cel mare de cetatia Braşeuluĭ[1]. . . .

[Pecete mare[2].]

5.

† Noĭ Ghiorghii Ştefan Voevoda scriiam la al nostru cinstit priiatin, dumnaluĭ Mihaĭ marele-gĭodiaţ de cinstit[a] cetaate Braşăuluĭ. Multă săn[ătate. Mu]lt pohtesc pre dumnata pentru un cal, car[e] cal [l-aŭ fost] lăsat Daniil cĭ-aŭ fostu slug[ă] la Costantin-Vod[ă]: acmu iaste la noĭ. Diacĭ, tămplăndu-s[ă] a-l trimite nainte co o trabî, s'aŭ rugat să trimitem omul nostru să ià calul. Diacĭ poftiam pre dumnata să să dè acel cal pre măna cestuĭ om al nostru. Acĭasta poftim pre dumnata. Să fı sănàtos ѡт χι [= de la Hristos]. Amin.

Io Gheorghi Ştefan Voevod.

Pis ot Feldior[2], let 7166 [1668], Maĭ 16.

[V°:] La al nostru cinstit priiatin dumnaluĭ, Mihaĭ marele-gĭodeţ, чисне дати с [= cu cinste să se dea.]

[Pecete mică, roşie, cu bourul între soare şi lună şi literele latine: G. S. P. M. = Georgius Stephanus, princeps Moldaviae[3].]

6.

† Cinstit şi al nostru bun prieten şi d[e] bin[e] voitor, dumn[ea]ta gĭupănea Murcoş Voagner[4]. Dum[i] al[e] bun[ă] săn[ă]tate şi tot fer[i]citul bin[e] dea l[a] m[ilosti]v[ul] Dumnn[e]zeŭ rog ca să dăruiască dum[i]tal[e]. Pricin[a] scrisoriĭ nu-ĭ dea altă, făr căt veĭ şti dumn[e]ta, iat[ă] că am trimis prestot să deşchiză bolta, să è nişt[e] marfă a Mihalciĭ, să o aduc[ă], şi o lad[ă] cu nişt[e] borfea a copiilor iară să aducă, c'am scris şi l[a] Mărie Sa gĭudeaţul chiar (?), să dea cheilea, să deşchiză bolta. Dea acĭasta fac ştir[e] dum[i]tal[e]. Să fiĭ dumn[ea]ta săn[ă]tos. U Ocna, Iul. 21 [pe la 1680].

A dum[i]tale bun prieatin şi d[e] bin[e] voitor:

Μιχαὴλ Σφάντου (?).

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 249.

[2] Feldioara.

[3] Bibl. Ac. Rom.; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 249.

[4] Marcus Wagner.

[V°:] Cinstituluĭ și al nostru bun prieatin și d[e] bin[e] voitor dumn[ea]luĭ gĭupănul Marcoș Voagnăr, dum[i]sal[e] cu cinstea și lin[ă] săn[ă]tate să i să dea în Brașăv.

[Pecete roșie cu coroană și slove încurcate [1].]

7.

Cinstituluĭ și al mieŭ vechiŭ, dă aproape bunŭ priiaten și de bine voitoriŭ, dumnealuĭ marele-județ al c[i]nstiteĭ cetăț Brașovul, de la bunul Dumnezăŭ rog să trimiț[ă] dum[i]tal[e] multă fericire și tot binel[e].

† Pric[i]na scrisori cătră dumneata nu am alt, făr căt, știindu-te pă dumneata că destul ești sup[ă]rat și cu multe valurĭ înfășurat, am scris dumisale jup[ă]nuluĭ Țeaco Ghiorghie pentru nește zădarĭ, trebuindu-m[ĭ] să-m spoiască nește cas[e], ce mi-am făcut la Bucureșt[ĭ]. Ci mă rog și te poftescŭ și pă d[u]mneata, să fie și cu voința dumital[e], să vie acum maĭ curănd, până nu d[ă] răceaala, să le spoiască; și plata lor, ce va fi, pă deplin le voiŭ da. Și dumital[e] mulțămitor voiŭ fi dă osteneaal[ă]. Rămăind datoriŭ, la ce va fi pofta dumital[e] și putința mea, neapărat a sluj[i] pururea; și iar mă maĭ rog și te poftescŭ pă dumneata și pentru un știucatur ce aŭ fost aicĭ de aŭ lucrat și acum să află acolò. Iat[ă] că i-am scris să vie să-m[ĭ] lucriază la o cas[ă]. Ce să fie și cu îndemnarea dum[i]tal[e], a mi-l trimit[e], și voiŭ mulțămi dum[i]tal[e]. Și, cu atăta sfărșănd, mila luĭ Dumnezăŭ să păzeaască pă dumneata, rog pururea; Av[gust] 19 dni, l[t] 7217 [1709].

Al dumitale de bine voitor și pururea gata a sluj[i]:

Toma Cant[acuzino.]

[V°:] Cinstituluĭ al mieŭ vechiŭ, bun și de aprope priiatenu, d[u]mnealuĭ marele-județ al c[in]stiteĭ cetăț Brașovul, cu c[i]nste și cu fericit[ă] sănătate să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu vulturul bicefal și literele: T[o]m[a] C[an]t[acuzino] [2].]

---

[1] N° 508.
[2] N° 701.

CAP. II

Afacerĭ de hotare.

1. Fugariĭ.

Brașovul avea supt atîrnarea luĭ, încă de la 1498, prin zălogire, un număr de sate, legate până atuncĭ de cetatea Branuluĭ, care se uniră maĭ tărziŭ formînd de-a lungul uneĭ văĭ frumoase, lîngă un ușor curs de apă și supt o «tîmplă» de munțĭ, cele «Șepte-Sate»: Turcheșul, satul Baciuluĭ, Cernatul, Satulung, Purcăreniĭ, Zizinul, Tatrangul saŭ Tărlungeniĭ, precum și Apața, Crizbavul. Iarășĭ de pe acea vreme judele și jurațiĭ din cetate avură putere de cîrmuire și de dăjdĭ, adecă drepturile feudale de atuncĭ, asupra satuluĭ Bran, castelul însușĭ ieșind din mîna regeluĭ și a celor cărora el îl încredința maĭ de mult (Domnul muntean saŭ dregătoriĭ ardelenĭ, Voevodul Ardealuluĭ orĭ comitele Secuilor). De alminterea, amestecul suveranuluĭ în aceste părțĭ e destul de noŭ, căcĭ încă la 1377, pe vremea cînd Țara-Românească o avea neastîmpăratul și nesigurul Voevod Vlaico, Branul era o «cetate nouă», un *novum castrum*[1].

Apoĭ Crîstianul, Codlea, Prejmerul și celelalte sate româneștĭ, precum și vechiul Rîșnov, care ajunse al doilea tîrg din aceste părțĭ și avu judele și jurațiĭ săĭ deosebițĭ[2],

[1] «Novum castrum in lapide Tydrici» (Zimmermann-Werner-Müller, II, p. 480). Pe atuncĭ regele Ludovic era în războiŭ cu Munteniĭ și trăgea nădejde să li supuie țara: atuncĭ el făgăduia să strămute vama de la «Ruffa arbor» la Bran, supt cetate *(ibid.)*.

[2] Forma Rosenau, cu înțeles în nemțește («cîmpie de trandafirĭ»), e maĭ nouă. La început se zicea «Rasnow» *(ibid.*, p. 480).

se ţineaŭ încă de la început de Ţinutul saŭ, cum se zicea une orĭ la noĭ, de «olatul» Braşovuluĭ[1]. Pe de altă parte, încă din veacul al XIV^lea, în sfîrşit, Braşoveniĭ aveaŭ pămînt la Tohanĭ, Zerneştĭ, Vlădenĭ, dar acel care a hotarît alipirea acestor sate curat româneştĭ la «domeniul» Braşovuluĭ a fost Împăratul Sigismund, al căruĭ chip, refăcut în veacul al XVIII^lea, împodobeşte şi astăzĭ sala de lucru a Archivelor orăşeneştĭ din Braşov.

Fără să maĭ pomenim stăpînirea trecătoare a unor sate făgărăşene, cum e Şercaia.

Astfel, Ţinutul braşovean mergea din preajma Rucăruluĭ, pe la Predeal până la pasul Buzăuluĭ, şi era mărginaş cu patru din judeţele muntene: Muscelul, Dîmboviţa, Prahova şi Buzăul.

Care era starea locuitorilor romînĭ supuşĭ Braşovuluĭ, se va vedea într'un capitol următor. Ea putea să fie privită ca maĭ bună, dar şi ca maĭ rea — după punctul de vedere —, decît starea ţeranilor noştri. Nu trebuie să se uite că *Rumîniĭ* de la noĭ aveaŭ ca stăpîn pe un boier de neamul lor, pe o mănăstire cu mîna maĭ uşoară, legată orĭcum de datoriĭ creştineştĭ, pe cînd dincolo Sasul avea cel maĭ desăvîrşit despreţ pentru «Blochul» săŭ, pe care-l punea alăturĭ cu boul săŭ, cu oaia sa şi cu celelalte «dobitoace ale pămîntuluĭ». Să se ţie iarăşĭ în seamă că asămănarea se cuvine a fi făcută între Romîniĭ supuşĭ Braşovuluĭ şi locuitoriĭ *de la munte* din Ţara-Românească, iar nu cu aceĭ din şes saŭ de la baltă; şi nicăirĭ nu s'a păstrat maĭ bine moşnenia veche decît în aceste ţinuturĭ maĭ ferite şi, trebuie să spunem iarăşĭ, maĭ sărace, aşa încît ispitiaŭ maĭ puţin pe boierul dorit de întindere şi cotropire.

Pe urmă, se înşeală cineva foarte mult cînd vorbeşte de veşnica nesiguranţă a înprejurărilor din principate. Datina era aicĭ aşa de puternică, încît nimenĭ nu cuteza s'o înfrunte. Iarăşĭ e o închipuire prădăciunea veşnică din partea Turcilor şi Tatarilor. Tatariĭ eraŭ ţinuţĭ doar în frîŭ de Turcĭ, iar

[1] V. *l. c.* Cf. *Die Rechtslage des ehemaligen Törzburger Dominiums*, Braşov, 1882.

aceştia aveaŭ nevoie, din partea noastră, nu de jaful sălbatec, pustietor al ostaşuluĭ nesupus, ci de exploatarea sistematică a Statuluĭ. Trebuia ca ţeranul romîn să trăiască şi să fie sănătos, mulţămit chiar oarecum, pentru ca să-ĭ poată paşte oile şi scoate hrana din pămînt. Între grijile de căpetenie ale Domnilor era aceasta: o apăsare prea mare aducea fuga locuitorilor, iar aceasta mazilia domnescului vinovat saŭ domnescului nepriceput.

Timp de douăzecĭ de anĭ, dacă se lasă la o parte cele treĭ năvălirĭ moldoveneştĭ, Mateĭ Basarab, adevărat bun păstor şi părinte, a ţinut ţara în cea maĭ deplină linişte, cu judecată bună şi dărĭ cumpătate. Picior de Turc saŭ de Tatar nu s'a văzut în văile de sus ale Dîmboviţeĭ, Ialomiţeĭ, Prahoveĭ, Buzăuluĭ, care eraŭ în hotar cu pămîntul săsesc al Braşovenilor. Supt Constantin Basarab, urmaşul luĭ Mateĭ, această «pace domnească» a ţinut şi maĭ departe. Răscoala şi prădăciunile Seimenilor aŭ atins numaĭ viaţa şi gospodăria boierilor din Bucureştĭ şi Tîrgovişte, şi n'a jignit întru nimic pe ţeranĭ. Numaĭ după înlocuirea luĭ Constantin cu Radu Mihnea, Turciĭ sosesc pentru a supune Domnĭ hainĭ saŭ pentru a trece împotriva Ardealuluĭ neascultător. E atuncĭ o epocă de vre-o douăzecĭ de anĭ, care începe cu astfel de păcate ostăşeştĭ şi urmează cu stăpînitorĭ lacomĭ, precum a fost Duca şi chiar Grigore Ghica, saŭ netrebnicĭ: un Radu Leon, un Antonie din Popeştĭ. Dar cu venirea în Domnie a luĭ Şerban Cantacuzino se întorc iarăşĭ timpurile bune de statornicie, de cîrmuire hotărîtă şi înţeleaptă. Până la 1688 nu se maĭ vede tabără turcească la noĭ, nicĭ una nemţească, precum doriaŭ cîţĭva dintre boierĭ. Brîncoveanu, urmaşul luĭ Şerban, trebuie să îndure la început şi Nemţĭ şi Turcĭ şi Tatarĭ, şi Ungurĭ de-aĭ luĭ Tököly, dar aceasta ţine numaĭ treĭ anĭ. Pe urmă, plătind la vreme, stăruind unde trebuie, hrănind la Poartă prietenĭ sigurĭ, manevrînd ager cu făgăduielile şi cu ştirile mincinoase, şi faţă de creştinĭ şi faţă de păgînĭ, Constantin-Vodă ştie să ferească ţara de osteniĭ străinĭ, să-ĭ lase pacea, în care se puteaŭ lucra şi chiar strînge bogăţiile.

Pe cînd să vedem ce este în Ardeal. De la Mihaĭ Viteazul

încoace până la Gavril Bethlen, adecă timp de douăzecĭ de anĭ, lupte înverşunate, nimicitoare pentru locuitorĭ, între Nemţĭ, Romînĭ din Ţara-Românească, nobilĭ ungurĭ, Saşĭ, Turcĭ, Tatarĭ. Nu se poate spune prin cuvinte ce a suferit atuncĭ ţeranul ardelean de orĭce neam, dar, fireşte, înnainte de toate, bietul «Valah» oropsit, călcat ca iarba cîmpuluĭ în copitele cailor. Bethlen face politică în stil mare: vrea Ungaria Împăratuluĭ, vrea Polonia şi apasă greŭ asupra uneĭ ţerişoare nu tocmaĭ bogată, ca Ardealul. El moare înnainte de vreme, şi norocul Ardelenilor îĭ dă ca urmaş pe Gheorghe Rákóczy cel d'intăiŭ, om patriot, cinstit şi cuminte. Ca şi Ţara-Românească supt Mateĭ, principatul vecin are linişte acum pentru vre-o douăzecĭ de anĭ. Dar cel de-al doilea Gheorghe Rákóczy, «Craiŭ» de la 1648 înnainte, umblă după planurile cele marĭ ale unuĭ Bethlen. Turciĭ nu-l maĭ vreaŭ, umblă să-l scoată în toate chipurile, şi oştĭ păgîne fără milă tăbăresc asupra ţeriĭ, de o istovesc cu totul. Faţă de ceĭ ce sprijină pe Rákóczy, pe Ioan Kemény, unindu-se cu Germaniĭ duşmanĭ, nu se maĭ încape nicĭ-o milă. Zile grozave s'aŭ urmat dincolo de munţĭ până ce puterea a rămas în sfîrşit, după voia Turcilor, în mîna paşniculuĭ şi nobiluluĭ Mihaĭ Apaffy, tipul tributaruluĭ credincios.

Dar iată că încercarea Turcilor de a lua Viena nu izbuteşte. Imperialiĭ se apropie de Ardeal şi pătrund chiar în cuprinsul luĭ. Cel de-al doilea Apaffy abdică. Împăratul creştin e stăpînul principatuluĭ, care e unit astfel cu Ungaria germană, cu Statele Caseĭ de Austria. Însă Unguriĭ, cari păstraŭ ura lor veche împotriva Nemţilor, nu vreaŭ să primească noua stare de lucrurĭ. Eĭ găsesc întăiŭ în trufaşul Emeric Tököly o căpetenie, şi acesta aduce în 1690 pe Turcĭ asupra Ardealuluĭ: o luptă se dă la Zîrneştĭ, în care Imperialiĭ sînt învinşĭ, şi cete răpareţe de Tatarĭ se abat asupra satelor fără deosebire, săturîndu-se de jaf şi de suferinţă omenească. Pentru ca să se împiedece o nouă nenorocire ca aceasta, guvernul austriac umple Ardealul de cătane, care trebuie ţinute, hrănite şi nu se poartă totdeauna bine, ci *pedepsesc* cu cea maĭ neomenoasă asprime, arzînd casele

şi colibele, orĭce bănuială de trădare [1]. Cetăţile vechĭ se ridică pretutindenĭ, apăsătoare. Şi, din partea lor, Unguriĭ iubitorĭ de neatîrnare nu se lasă. Curuţiĭ, duşmanĭ aĭ Imperialilor, Lobonţiĭ, carĭ atacă pe Curuţĭ, împănează toată ţara: drumurile sînt ale celor d'intăiŭ; neputînd să ducă războiŭ, Curuţiĭ fac haiducie saŭ tălhuşag de cel maĭ prost fel. Odată vedem pe Brîncoveanu că se roagă a i se da Nemţĭ din cetate pentru paza postavurilor ce aduce în ţară.

Se mîntuie cu Tököly; el merge în Turcia să-şĭ ispăşească păcatele prin umilinţă şi sărăcie, şi să moară. Dar Francisc Rákóczy apare în locul luĭ, luptînd pentru acelaşi scop, cu aceiaşĭ oamenĭ, şi cu aceleaşĭ arme. Iarăşĭ un straşnic războiŭ civil împarte ţara în două şi goneşte orice siguranţă aproape, în toate părţile.

Şi, cînd aceasta se mîntuie, Curtea vienesă, stăpînă pe întregul Ardeal, îşĭ pune în minte să oprească deserţiunile Romînilor de la Unirea în credinţă cu Roma. Încep certe, răscoale, uneltirĭ cu străiniĭ, fugĭ peste hotare. Graniţile sînt păzite, şi cele maĭ aspre măsurĭ se ieaŭ împotriva celor ce-şĭ părăsesc căminurile; dar nu totdeauna cu folos. *Cătănia,* slujba militară, e privită întăiŭ de ţeraniĭ romînĭ ca o straşnică osîndă, un fel de trimetere pentru vecie între limbile străine, şi principatele se umplu de desertoriĭ Impăratuluĭ.

La urma atîtor frămîntărĭ, ce se vede? Ţeranul plăteşte aceleaşĭ dijme «domnuluĭ de pămînt», un străin, preotuluĭ de altă lege; el are aceleaşĭ datoriĭ faţă de legea sa şi, pe lîngă toate acestea, cad, necurmat şi sigur, sarcinile împărăteştĭ.

Am lăsat la o parte timpurile vechĭ, înnainte de 1600. Asupra lor se poate şti maĭ puţin, şi din acel timp n'avem acele izvoare româneştĭ a căror tipărire e unul din scopurile cărţiĭ de faţă. Se poate spune însă fără greş că, în acel răstimp cînd Ţara-Românească a fost, de la moartea luĭ Mircea-cel-Mare pănă la 1550 măcar, necontenit zguduită de luptele pentru Domnie, iar de la 1550 înnainte a suferit cea maĭ

[1] Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt,* ed. Meltzl, I, p. 21.

grea povară a cererilor turceştĭ, care trebuiaŭ să ducă la o răscoală desperată —, îĭ era maĭ bine ţeranuluĭ romîn să trăiască în Ardealul Împăratuluĭ Sigismund, al luĭ Matiaş Corvinul, al principilor din Casa Zápolya şi din Casa Báthory. Dacă tot aşa a fost şi înnainte de Mircea, poate fi supus îndoieliĭ; pe atuncĭ cîrmuirea nu şi-o smulgeaŭ aşa de sălbatec feciorii şi vlăstarele de Domnĭ. Şi, iarăşĭ, pe atuncĭ Turciĭ eraŭ încă departe şi între eĭ şi Dunăre stăteaŭ Bulgariĭ şi Sîrbiĭ, apărîndu-ne. În sfîrşit la noĭ *ţeraniĭ eraŭ liberĭ* şi se puteaŭ înnălţa orĭcît de sus.

Pasurile Carpaţilor aŭ fost totdeauna străbătute, cu voie de la cîrmuirea dintr'o parte şi din cealaltă, saŭ, maĭ ales, fără de voie. Cînd la noĭ bătea războiul dintre pretendenţĭ, «Domnişoriĭ», cînd Turcul stătea la vadurĭ pîndind, vară şi iarnă, ţerănimea din «Ţară» se oploşia în «olatul» Sibiienilor saŭ al Braşovenilor. Cînd dăjdile eraŭ grele în Ardeal, cînd ţara era în luptă şi năpădită de duşmanĭ, săteniĭ de acolo se furişaŭ dincoace. Ţinînd samă de caracterisările ce s'aŭ dat până la Mircea, foarte mulţĭ Romînĭ ardelenĭ vor fi căutat un adăpost supt oblăduirea Voevoduluĭ din sîngele şi de legea lor, în locurile senine, fără robie. De la Mircea la Mihaĭ Viteazul, sălbătăciile Turcilor şi năzdrăvăniile Domnişorilor vor fi gonit pe ţeraniĭ muntenĭ ca pe nişte turme nenorocite în Ardeal. Şi după Mihaĭ Viteazul, vre o douăzecĭ de anĭ, noĭ am primit oaspeţĭ de acolo. Apoĭ înţelepţiĭ stăpînitorĭ Mateĭ şi Rákóczy I-iŭ se îngrijesc de o potrivă a-şĭ păstra toţĭ supuşiĭ. De la 1658 înnainte, iarăşĭ fuga se face de dincolo dincoace. Brîncoveanu are o ţară plină de locuitorĭ, în bună parte pribegĭ din toate vecinătăţile. Şi Fanarioţiĭ de prin 1740-80 ţin porţile deschise pentru pribegĭ, şi ce pierd la Dunăre — căcĭ e maĭ uşor să trăieştĭ de-a dreptul supt Turcĭ —, eĭ cîştigă adesea la munte.

Cînd găsim două nume asemenea în Ardeal şi în Ţara-Romănească, la munte, putem bănui o emigraţie şi înţelege în ce sens ce s'a făcut. Astfel, cînd este un Rucăr în Ţara Făgăraşuluĭ şi altul în margenea Musceluluĭ, la «şchelă», în-

țelegem că cel d'întăiŭ a fost colonisat de Domniĭ munteni, stăpînĭ aĭ Făgărașuluĭ, cu sătenĭ din cel de-al doilea. Iar cînd Tohanilor din Țara Bîrseĭ li răspund Tohaniĭ din Buzău, putem vedea în aceștĭ din urmă o colonie a celor d'întăiŭ. Un sat era atuncĭ o familie; numele era și pentru pămînt și pentru oamenĭ, și, unde mergeaŭ aceștia, îl duceau cu dînșiĭ.

Pază de hotare nu exista pe atuncĭ, nicĭ din partea Ardelenilor, nicĭ dintr'a noastră. Numaĭ la pasurĭ așteptaŭ «vigesimatoriĭ» pentru a lua vama, $^1/_{20}$. Potecile eraŭ foarte puțin păzite. Până târziŭ în epoca Fanarioților, grija hotaruluĭ era lăsată în mîna unor sătenĭ de acolo, cari se bucuraŭ pentru aceasta de anumite scutirĭ de dăjdĭ. Astfel, încă din vremea luĭ Ieremia Movilă, straja o făceaŭ într'un loc străjeriĭ de la Dărmăneștĭ și Oprișanĭ [1]. Pe vremea luĭ Mateĭ Basarab plăiașiĭ din sate, supt vătașĭ, aveaŭ de la Domnie sarcina «să păzească plaiurile de hoțĭ și de oamenĭ răĭ și *de oamenĭ birnicĭ, să nu treacă în țara ungurească*» [2]. Ni s'a păstrat și numirea, de Brîncoveanu, la 1704, a unuĭ vătaf de plaiŭ, care nu va plăti decît haraciul, și anume în sumă scăzută: «birul vătășesc», care făcea numaĭ 10 ughĭ pe an [3]. Întîlnim la 1734 în Moldova străjerĭ de Comăneștĭ, scutițĭ de vama vitelor și a peșteluĭ de hrană; staŭ și eĭ supt un vătav. Din actul care-ĭ pomenește, aflăm cum se făcea trecerea pe la strajă a negustorilor, cărăușilor și drumeților. Vameșul îșĭ lua vama, iar vătavul «punea pecetea străjiĭ pe pecetluitură», adecă dădea o hîrtie pecetluită, în loc de a fi iscălită; pentru aceasta se lua taxa de 3 banĭ, și o împărțiaŭ de o potrivă pîrcălabiĭ de Bacăŭ, vameșiĭ de hotar și acest vătav [4]. Din aceștĭ vătavĭ de plăiașĭ se desvoltară maĭ tărziŭ, în Țara-Românească, vătaviĭ de plaiurĭ, cari

[1] *Arch. istorică*, I[2], p. 107.
[2] *Studiĭ și doc.*, V, pp. 120-1, nº 16.
[3] *Ibid.*, V, p. 357.
[4] *Studiĭ și doc.*, VI, pp. 209-10, nº 2.

aveaŭ şi datoria de a strînge unele dărĭ, de a judeca şi a pedepsi, dar numaĭ pănă la «doaăzăcĭ, treĭzecĭ beţe»[1].

Cu o pază ca aceasta, se trecea lesne, şi nu cîte unul-doĭ, ci, la vremea marilor primejdiĭ şi apăsărilor nesuferite, sate întregĭ. Domniĭ aflaŭ însă destul de răpede despre lipsa fugarilor.

Întăiŭ, şi în vremea veche, îĭ pîriaŭ săteniĭ, cu toată prietenia, înrudirea saŭ mila. Birul era hotărît într'o singură sumă pe tot satul, şi locuitoriĭ îl împărţiaŭ între eĭ, după averea fiecăruia; aceasta se chema *cisluire,* alegere a *cislelor*. Cînd unul din birnicĭ lipsia, *cisla* luĭ nu era ştearsă din catastişele Vistieriei, ci rămînea s'o răspundă ceĭ rămaşĭ în sat. Eĭ nu eraŭ cîtuşĭ de puţin bucuroşĭ de această creştere a părţilor lor, de această îngreuiare a uneĭ sarcinĭ şi aşa destul de grele, şi pîriaŭ la Domnie. Domnul scria atuncĭ vecinilor, cerînd ca birniciĭ furişaţĭ afară din ţara lor să fie aduşĭ înnapoĭ la hotar. După multe tărăgănelĭ — căcĭ şi Saşiĭ erau bucuroşĭ de muncitorĭ maĭ mulţĭ pe pămîntul lor —, dorinţa domnească era îndeplinită. Pentru a grăbi lucrul, se închideaŭ une orĭ pasurile din partea Muntenilor, se opria adecă negoţul, şi pagubele eraŭ aşa de marĭ pentru Braşovenĭ, pentru Sibiienĭ, încît eĭ se grăbiaŭ să dea înnapoĭ pe bieţiĭ ţeranĭ oploşiţĭ la dînşiĭ.

Maĭ tărziu, cînd fugariĭ eraŭ Rumîniĭ vre unuĭ boier, vre uneĭ mănăstirĭ, plîngerile veniaŭ din partea stăpînilor păgubiţĭ, cari arătaŭ că «se hrănesc» cu aceĭ oamenĭ şi nu-ĭ lasă în ruptul capuluĭ. Cînd reclamaţia atingea nişte emigranţĭ aşezaţĭ de 40-50 de anĭ în «olatul» Saşilor, se socotia că sorocul de prescripţie e îndeplinit, şi trimeterea înnapoĭ nu se maĭ făcea. Cînd însă era vorba de fugarĭ maĭ proaspeţĭ, eĭ trebuiaŭ să-şĭ vadă, de voie. de nevoie, căminul părăsit pentru prea multă suferinţă.

Domnul însuşĭ făcea de la sine urmărirea pentru ţeraniĭ pribegĭ din acele sate care aveaŭ un rost în viaţa Statuluĭ.

[1] *Ibid.*, pp 511-2, nº 286.

Astfel el afla îndată și reclama fără zăbavă, cînd se strecurau oamenî de la schele, Rucărul și Dragoslavele: sătenii de acolo slujiaŭ pentru pază, pentru ajutorul vameșuluĭ, pentru datul carălor ce mergeaŭ să aducă de la Brașov postav, sfoară, lucrărî de metal,—«slujbă a Domnieĭ» pentru care nu se încăpea plată. El ținea să nu se «risipească» sate ca acestea, și băga bine de samă ca ele să fie totdeauna bine locuite. Măsurî grabnice se luaŭ și se întrebuințaŭ cuvinte tarî, pline de amenințare, și cînd pofta de fugă bîntuia vre-un sat plăieșesc, a căruĭ stricare descoperia hotarul.

În sfîrșit, între fugarî eraŭ, neapărat și Țiganiĭ. Maĭ folositorĭ decît Rumîniĭ — fiindcă puteaŭ fi întrebuințațĭ la orĭ-ce și eraŭ oamenî cu meșteșugurĭ —, eĭ nu puteaŭ fi părăsițĭ lesne de egumenî și de boierĭ, cari umblaŭ morțiș după dînșiĭ. Totușĭ uniĭ dintre bogațiĭ Brașovenĭ din veacul al XVII[lea] aveaŭ cîte un Țigan, doĭ, pe cari-ĭ țineaŭ ca robĭ, cu toate că în Țara Ungurească țigănimea avea o situație maĭ bună și era supusă numaĭ Voevozilor săĭ. Astfel de Țiganĭ robĭ nu puteaŭ veni însă decît la noĭ: eraŭ vechĭ pribegĭ maĭ răŭ căutațĭ saŭ, cîte odată, uitațĭ de stăpîniĭ lor[1].

I.

† Întru tot cinstit și de Dumnezeŭ dăruit și maĭ mare județ a cetăție Brașevuluĭ, dumneata jupăne Mihaiŭ, de la milostivul Dumnezeŭ multă pace și sănătate dumitale, în-preun[ă] cu toat[ă] cinstită casa dumitale. Altă, fac știre dumitale pentru rândul a neşte Rumânĭ aĭ mănăstiriĭ de la Cîldărușan[ĭ], carea iaste mănăstirea Mării Luĭ Domno nostru Mateiŭ Voevod. Decĭ aceșt[ĭ] Rumânĭ, anume Stoian și Oprea, aŭ fost de aicea, de la sat de la Treistian[ĭ], și aŭ fostŭ fu-gițĭ aciĭ la țara dumneavoastră, la sat la Porcăleanĭ. Decĭ noĭ am spus Domnu nostru de aceștĭ Rumânĭ, cum sintŭ fugiț. Măriia Luĭ ne-aŭ fîcut cinstită carte a Mării Luĭ, și m'aŭ trimis să saiŭ cu toțĭ plăiașiĭ, unde voiŭ afla în munte marha lor,

[1] Pentru Țiganĭ, v. Herrmann, I, p. 296; II, p. 411.

să o iaŭ. Dece am venit şi am scornit tot satul Treisteanii, şi am aflat marha lor în hotarul ţîrîĭ noastre, numaĭ căce le arà *(sic)* stăna în locul ţărîĭ dumneavoastră, iar oile toate le-am, găsit în locul nostru. Deci am aflat numaĭ pe Stoian cu marha luĭ, şi aŭ fustŭ şi neşte oĭ ale luĭ David Ianîşĭ ş' altor împreun[ă] cu acestŭ Rumîn. Decĭ le-am luat şi marha lor pentru cela Rumîn, pentru Oprea. Apuĭ am fîcut bine, pentru voia dumitale, şi le-am dat marha; numaĭ neşte vacĭ ce aŭ avut aicea, li-am oprit pentru să ne aducă fîmeaia aceluĭ Rumîn şi coniĭ. Iar pentru Rumîn am oprit marha a' nuĭ obagĭŭ a Beldeĭ, pentru că el iaste la neşte oĭ la satul Beldeĭ. Decĭ poftescŭ pre dumneata să facĭ bine pentru voia Domno nostru, să daĭ fimeile acestor Rumănĭ, să nu le opriţ, că, de veţ opri, apuĭ noĭ iar vom maĭ trage. Să dăruiască Dumnezeŭ pace şi sănătate dumitale şi tuturur cinstiţiĭ cetăţeanĭ ѡт χρє[= de la Hristos], amin.

Pis mţ. [= scris în luna] Iun. 11 dni.

† Ermonah Necolae, dicheiŭ, ot s[fea]ta monastir[e] Căldîruşan[ĭ], cu sănătate mă închin dumitale.

[V°:] Întru cinstit[ă] măna dumneaaluĭ Mihaiŭ, marele-judeţ a cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ, cu cinste sî s[ă] dea.

[Pecete mică, acoperită cu hîrtie, purtînd legenda: Nicolae[1].]

2.

La al nostru cinstit şi ca un părinte şi vecin de aproape, p[a]n Mihaĭ вєл сѫдї чєтнаг града брашовскі [= judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ]. Pohtim dumnetal[e] viiaţ[ă] şi sănătate să-ţ dăruiască dumnetal[e] m[i[l[o]stivul Dumnezeŭ, cu bun[ă] pac[e] îndelungate zile, înpreun[ă] cu a toat[ă] cinstita cas[a] dumn[i]tal[e]. Să veĭ cerca dumn[ea]ta dintr'acoac[e], să ştiĭ dumn[ea]ta, cu mila Sfinţii Sal[e] m[i]l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ şi cu cinstit norocul Mării Sal[e], nimic de rău nu avem ce-ţ scrie dumnetal[e]; că din toate părţil[e] iaste bine şi pac[e], tot pre voia Mării Sale

[1] N° 592.

Domnu nostru. Har să fie Fiiuluĭ Domnuluĭ Dumnezeŭ! Alta, cinstita cartea dumnetal[e], care ne-aĭ trim[i]su cu omul dumnetal[e], venit-aŭ, şi de toate pre rănd înţăles-am scrisoriĭ dumn[e]tal[e], şi ne-aŭ părut bine căcĭ am putut înţăleage de bun[ă] săn[ă]tatea dumnital[e]. De care lucru ne-aĭ scris pentru un copil de Ţigan al dumnetale, anum[e] Pătru, nepotul Bibuluĭ, ce l-aĭ oblicit că iaste aicĭ în ţara Mării Sal[e], dicĭ aĭ pohtit cum să-ĭ dăm omul Domnu nostru, să poat[ă] îmbla prin ţară, să-ţ găsască unde va fi; şi i-am dat de aŭ îmblat, şi l-aŭ aflat la sat la Berindeştĭ, şi l-aŭ adus acum aicĭ la Curte. Dicĭ omul dumn[e]tale aŭ vrut să-l aducă la dumn[e]ta. Într'aceaia noĭ într'alt chip n'am putut fac[e] fără ştirea Mării Sal[e] Domnu nostru, că iast[e] Ţiganul din ţară; ce l-am băgat în temniţ[ă], şi am zis omuluĭ dumn[e]tale să mearga la Măria Sa iar cu cartea noastră, să ià isprav[ă] de acol[o], să poat[ă] veni acol[o]; şi să ne fie şi noao cu cinste de către Măriia Sa. Iar omul dumn[e]tal[e] doară n'aŭ avut nicĭ de cheltuial[ă[, ce s'aŭ întors înnapoĭ acol[o] la dumn[ea]ta. Iar să nu-ţ pare cumva că-l oprim noĭ cum nu să cade, ce scrie o carte la Domnu nostru, să ne dea răspunsu; că Ţiganul totŭ a sta în 'nchisoare păn să va isprăvi: dice-l va aduc[e] la dumn[e]ta. Iar nimic să nu te îndoeşt[ĭ] dumn[e]ta, că va fi într'alt chip, că noĭ săntem fecĭor[i] dumn[e]tal[e]. Ce ne scrie dea pururea de ce vor fi trebil[e] dumnetal[e]. Trimite, că-ţ vom sluj[i] de toate, ca unuĭ părinte. Acĭasta scriem şi pohtim pre dumn[ea]ta... Iun 5, l[t] 7152 [1644].

Fecĭ[o]riĭ dumnetal[e] dintru tot gata a sluj[i] pururea:

Preda V[e]l Spat. i Diicul Vel Agă.

[V°: adresa slavonă.—Peceţĭ verzĭ, rupte[1].]

3.

[Mateĭ-Vodă către judele Mihaĭ.] Să ver cerca dumn[e]ta de în coac[e], cu m[i]la lu Dumnezeŭ săntu Domnia Mea întru bun[ă] sănătate, şi cu norocul cinstituluĭ Înpărat săntu veasel şi întru bun[ă] pace î nimic de răŭ nu avem ce scrie prieteniei dumne-

[1] N° 607.

tal[e]. Alta, dîm ştire dumnetale de carte ce aĭ trimis, venit-aŭ la Domnia Mea, şi cu dragoste o am priimit; înţălegănd de bun[a] sănătatea dumnetal[e], mi-aŭ părut bine. De care lucru ne scriĭ dumneata cum pentru vătafu luĭ Luca Lo[gofă]t de în Cămpina, zicănd cum v'aŭ oprit neşte doĭ Ţigan[ĭ] de aciĭ din Ţinutul dumnetal[e], cariĭ aŭ vènit aic[ĭ] la Cămpina să-ş scoaţ[ă] neşte datoriĭ de la neşte oamenĭ de acolea, pentru un Ţigan al luĭ ce iaste acolea, care-l ziceţ dumneavoastră că iaste maĭ de mult decăt de 20 de anĭ de cănd şade acolea, şi cum nu và să vă dea Ţiganiĭ, — dec[ĭ] pentru acesta lucru să ştiĭ dumn[e]ta că, de aş vrea Domnia Mea să fac acestu lucru, cum să vă dea Ţiganiĭ, să nu soc[o]tim cum să cade, ce să-ĭ dăm, iar, adevărat, din obicĭaiul ţăriĭ nu poc[ĭ] eşi Domnia Mea, că, nu numaĭ cĭast[ă] ţar[ă] are obicĭaiŭ ca cesta, ce toate ţ[ă]rile aŭ obicĭaiurĭ pentru oameniĭ lor şi pentru moşiil[e] lor într'aces[t] chip; ce nu ne să cade să stricăm obicĭaiul. Ce, măcar de-ar fi şi de 20 de anĭ, deaca iaste al luĭ de moşie, să-l daţ, şi să vă dea aĭ dumneavoastră, că cu moşiĭ să ţin toate ţărăle. Dumn[e]ta eşt[ĭ] destul înţălept; ce poţ[ĭ] soc[o]ti şi dumn[e]ta că iaste acest lucru aşa adevărat. Iar într'alt chip nu poate fi. Acĭasta scrie[m]. [Tîrgovişte, Noiemvrie 14, 7153 [1644].]

[Treĭ peceţĭ micĭ: una, exagonală [1], celelalte fară nimic pe ele [2].]

4.

† La al nostru cinstit şi maĭ mare ca un părinte p[a]n Mihaĭ вєл сѫдїи чєтнаг града брашовскї [= mare-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ]. Pace şi sănătate pohtescŭ de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să-ţĭ dăruiască dumnetal[e] întru multe zil[e], înpreun[ă] cu a toat[ă] cinstita casa dumnetal[e]. Să ver[ĭ] cerca din coac[e], cu m[i]la lu Dumneze[ŭ] şi cu norocul c[in]stituluĭ Înpărat, iaste Măriia Sa Domnu nostru întru bună sănătate; noĭ încă ne aflăm cu sănătate pre lăngă spa-

[1] Adecă acea cu corbul şi legenda: Іѡ Матєю Воєвода Басараба; cealaltă are cele două chipurĭ încoronate lîngă arbore şi data de 7146 (?).

[2] No. 336.

tele Mării Sal[e]. Alta, iar daŭ ştire dumnetal[e], ca unuĭ părinte, pentru ceĭ Ţiganĭ cariĭ ştiĭ dumn[e]ta, că ţ'am maĭ făcut ştire pentru dănşiĭ, dară dumn[ea]ta atuncĭ poate că n'aĭ nicĭ îndrăznit Mării Sal[e] lu Craĭ, cum să ni-ĭ daĭ; ce am crezut dumnetal[e] şi de acel răndu. Iar acum iat[ă] că de la Măriia Sa Craĭ încă ăm trimis cartea, şi iat[ă] că ţ'aŭ scris şi Măriia Sa Domnu nostru într'acest chip; ce ver[ĭ] înţăleage dumneta de toate. De care lucru pohtescu pre dumneta să nu maĭ avem zminteal[ă], să ni s[ă] maĭ opreascî Ţiganiĭ, cu *(sic)* cu aceia ne ţinem moşiile şi casel[e], de ne rădicăm trebile noastre. Că aicĭ s'ar cădea pre dereptate, parte întăĭ să socoteşt[ĭ] dumneta să nu fie vecinătatea şi întreprieteniia noastră cuvente făr lucru, ce dragoste în toat[ă] vream[ea], cu liubov curat, cum să cade între priiatin[ĭ], să nu s[ă] ţie unul la alaltu vre un lucru măcarŭ căt de prost, necum aceştea, ce săntu robĭ şi moşie de ajutoriŭ caselor noastre. Ce voiŭ lungi cuvăntul? Dumn[ea]ta eşt[ĭ] înţeleptŭ; ce ver[ĭ] înţăleage de toate,—că le şi ştiĭ maĭ de nainte, nu de acum. Că să socoteşt[ĭ] cu firea minţiĭ dumnetal[e] maĭ pre scurtu şi pre dereptate, că eŭ, de aş fi vrut să facu preste voia Mării Sal[e] Domnu nostru, într'alt chip, cum să zice să-m cautu lucrul robilor mieĭ pre dereptate, bucatel[e] dumnetal[e] îmblă pre moşiia mea; ce aş fi luat pentru aceĭ Ţigan[ĭ] cătăva marfă a dumnetal[e],—cum ţ'aĭ căuta şi dumn[ea]ta bucatelea, ce le-aĭ şti într'alt[ă] parte, fiind făr[ă] lucru şi ţiindu-le alţiĭ făr dereptate. Iar eŭ, dup[ă] zisa şi porănca Mării Sal[e], n'am făcut dumnetal[e] nicĭ-o zminteală, ce am socotit cum să avem prietenie unul la altu, cum iubeaşte Dumnezeŭ. Ce acum pohtescu pre dumn[ea]ta cum să nu fie nescarĭ cuvinte între noĭ, ci să n[i] să dea Ţiganiĭ, toţ căţ săntu, să ni-ĭ aducă. Acĭasta pohtescu pre dumneata. Şi acĭastă puţin[ă] scrisoare a noastră pre dumn[ea]ta întru bun[ă] săn[ă]tate ѡт χсѣ [=de la Hristos], amin; Mart 19, l[t] 7153 [1645].

Al dumnetal[e] neîndoit ca un fecĭor şi pururea gata a sluj[i]:

Radul V[e]l Ag[ă].

[V⁰:] Întru tot cinstit, ca un părinte al nostru şi vecin de

aproape, dumn[ea]luĭ pan Mihaĭ вєл сѹд чстаг града брашовскїи [= mare-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovuluĭ].

[Pecetea luĭ obișnuită[1].]

5.

[Mateĭ-Vodă către judele Mihaĭ.] Să veĭ întreba de săn[ă]tatea Domnie Meal[e], cu mila milostivuluĭ Dumnezăŭ săntŭ Dómnia Mea săn[ă]tos și veasel într'o bun[ă] pac[e]. De alta, fac știre dum[i]tale păntru nește Țigan[ĭ] aĭ ci[n]stit boiariuluĭ Domnii Meal[e], aĭ Agăĭ Rudchi (роүдкє), ce să află acolea. Dumn[e]ta știĭ că boiariĭ cu Țiganiĭ să hrănescu; ce să socoteștĭ dumn[e]ta să-ĭ dea Țiganiĭ, că Măria Sa Craĭ aŭ făcut cartea Mărie Sal[e] ca să-șĭ ià Țiganiĭ. Dec[ĭ] dumn[e]ta încă, fiind priiatinul nostru și destul înțelept, ce, decăt s'arŭ fac[e] cuvinte păntru niște cioar[e], ce folos va fi? Maĭ bine să-ĭ daĭ dumn[e]ta. Iar, să nu să vor da, poate că să vor opri niscare marhă dentr'acea țar[ă], păn să vor da Țiganiĭ; căce Măria Sa Craĭ nu opreaște robiĭ noștri și boereștĭ, cariĭ să află acolea. Ci maĭ bine să socoteștĭ dumn[e]ta să-ĭ daĭ. Noĭ încă vom sluj[i] ce va fi pohta dumn[e]tale. Să hiĭ dumn[e]ta săn[ă]tos. Amin. [Martie 20, 7153 [1645].]

[Pecete rotundă, mare, roșie, ruptă[2].]

6.

La al nostru cinstit și iubit priiatin și vecin de aproape, jupan Mihaĭ сѹдцѹ честнаг града брашовскї [= județul cinstiteĭ cetățĭ Brașovul] Viiaț[ă] și sănătate pohtescu să-ț dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ întru multe zil[e], cu bun[ă] pac[e]. Alta, să ver cerca dumn[e]ta din coace, cu mila lu Dumnezeŭ tot pac[e] și bine avem a scrie dumn[e]tale de în toate părțil[e], cu cinstit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru. Avem a da laud[ă] m[i]l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ. Să ver[ĭ] vrea a ști și de noĭ, har să fie Sf[i]nții Sal[e], că acum ne maĭ înbăr[bă]tăm. Alta, cinstita cartea dum-

[1] N⁰ 609.
[2] N⁰ 340.

netal[e], carea aĭ trimis cu omul dumn[e]tal[e] cu —, venit-aŭ, şi ţ'am înţăles de toate, pre răndu scrisoriĭ dumnetale. De care lucru, pentru ceĭ Ţiganĭ ţ'aŭ căzutŭ dumnetal[e] cu greŭ, pentru cuvente ce aĭ avut pentru dănşiĭ. De acĭasta, să ştiĭ dumn[ea]ta că, tămplăndu-mi-s[ă] mie scriindu pentru eĭ la dumneta într'atătea rădur[ĭ], ca să ni-ĭ daĭ, iar lucrul aŭ fost într'alt chip de acol[o], nu de spre dumn[ea]ta, ce de spre Măriia Sa Craĭ; adăstăndu şi dumnea[t]a răspunsu ca acela să prinsă zăbav[ă]. Apoĭ şi Măriia Sa Domnu nostru scrisă la Craĭ şi la dumn[ea]ta cu înputăciune: noao încă, sup[ă]|-răndu-ni-s[ă] în tot cĭasul a trim[e]te dumn[e]tal[e] răspunsur[ĭ], bogate cuvinte am scris, că ne era cu abănat. Fiindu dumn[ea]ta priiatin şi vecin de aproape, găndiiam, în ce chip nu ni s[ă] daŭ robiĭ noştri? Adevărat, de acĭasta să nu-ţ pare dumn[e]tal[e] nicĭ-un răŭ că fieteşcăruia i pare răŭ de agonisita luĭ, ce are direaptă, de moşie, — cum singur şi dumnetale într'acest chip le poţ priceape, cu înţălepciunea dumnetal[e]. Iar acum să fiĭ ertătoriŭ de toate. Dat-am ştire şi Mării Sal[e]: de porănca dumn[e]tal[e]. Mării Sal[e] încă i-au părut bine deac'aŭ înţăles cum aĭ prinsu Ţiganiĭ şi cum aĭ porăncit să trimitem omul nostru acol[o] la dumn[ea]ta, să ni-ĭ aduc[ă]. Dicĭ ne-aŭ dat porăncă Măriia Sa şi noao, cum să trimitem oameniĭ noştri unde vor fi oile, să le dea slob[o]-zie. Dicĭ, într'acel cĭas iat[ă] că am trimis oameniĭ noştri la dumn[ea]ta, să le daĭ Ţiganiĭ, şi am trimis şi la oĭ pre alţiĭ, înpreună cu oameniĭ de acolo, la oĭ, să le pornească; căndu vor sosi cu Ţiganiĭ la hotar, oile încă vor fi la hotar. Numaĭ mă rog să nu maĭ fie într'alt chip, ce, deaca vor sosi toţ la hotar, Ţiganiĭ să-ĭ treacă dincoac[e], iar oile să treacă la dumn[ea]ta, cum să cade să fie între vecinătatea noastră. Şi, căte cuvente s'aŭ făcut pănă acum, toate să fie călcate. Aşa mă ţiiŭ că săntu dumn[e]tale ca un fecĭor. Şi, adevărat, păn unde vom fi întru toat[ă] viiaţa noastră, ver de ce va f[i] pohta dumnetal[e], săntu gata a sluj[i] în toată vream[e] dumnetal[e]. Pentru postav, iarăş voiŭ isprăvi dumnetal[e], că sănt bucuros la toate, cum mă şi făgăduescu să nu fiĭ nicĭ de un lucru lipsit, ce de toate în voia dumnetal[e] să fie. Că să

ştiĭ dumn[ea]ta că de aceştea foarte m'aŭ durut inima, — că cu aceşt[ĭ] robĭ ne ţinem casel[e] şi moşiile, cum ştiĭ şi dumn[e]ta, că săntu cumpăraţ cu ban[ĭ], încă de la părinţiĭ noştri, nu de la noĭ. Avem şi Rum[ă]nĭ acol[o] destuĭ, ce aceia, de vor vrea să vie, de voia lor eĭ vor veni. Iar, să nu, de aceaia nicĭ-o supărarea n'am. Acĭasta scrįŭ şi pohtescu pre dumn[e]ta... Maĭ 21, lᵗ 7153 [1645].

Al dumn[e]tal[e] întru tot gata a sluj[i] în toat[ă] vream[ea]: Radul V[e]l Ag[ă].

[V°:] La al nostru cinstit şi iubit priiaten şi vecin de aproap[e] p[a]n Mihaĭ sudţu [=judeţul]...

[Pecete galbenă şi semne; din legendă se ceteşte ...кєл...[1].]

7.

† Кь нашемѹ [=la aĭ noştri], etc. Pohtim de la milostivul D[u]mn[e]zeŭ, tot binel[e] să-ţ dăruiască, de înpreună cu bun[ă] pac[e] şi săn[ă]tate; iar de la un bun priiatin al Mării Tal[e], iermonah Melhisedec, năstavnicul sf[i]nteĭ lavrăĭ unde iaste cinstit[ă] pomeana Măriiĭ Sal[e] Domno nostru, la Cămpul lungu, dra goste şi bun[ă] prietinie trimitem. Alta, scrisoare cĭ-aĭ trimes Măria Ta către noĭ, venitu-mi-aŭ, şi de toat[e] amŭ înţeles. Scrisu-mi-aĭ Măria Ta pentru răndul ceĭ Ţigance carea aŭ fostŭ dup[ă] un Ţigan al dumniivoastră, cum să o dăm să vie dup[ă] Ţiganu-ş. Ce să ştiĭ dumneata că pentru acestŭ lucru întrebaĭ şi pre Domnu nostru. Decĭ învăţătura Măriei Sal[e] iaste, cum să nu dăm, ce să-ş fie la loc de unde iaste. Iar Ţiganul, de nu va vrea să şaz[ă] cu Ţiganca care a luat întăĭ, să fie volnic să-ş ià alta, aciĭ, carea va vrea. Iar, să veĭ bănui dumneata cum aveţ dumniavoastră Ţigance de al dumniilorvoastre aicea la noĭ, noĭ de acestŭ lucru nu putem tăgădui că săntŭ. Iar de ale noastre Ţigance încă săntŭ aciĭ la dumniavoastră. Dereptŭ acesta lucru să fie Măria Ta ertătoriŭ, că făr[ă] voia Mării Sal[e] Domnu nostru nu să va da Ţiganca acĭasta. Iar de altel[e] ce va fi

[1] N° 608.

pohta şi porănca dumniilor voastre cătră noĭ, noĭ bucuroş vom sluj[i] Măriiĭ Tal[e]. Acĭasta vestim. Să fiĭ Măria Ta cu sănătate şi cu bun[ă] pac[e] întru mulţĭ an[ĭ]; amin. Pis msţ. Iul. dui 15, vlt. 7154 [1646][1].

† Μελχισεδέκ.

[V° : adresă slavă.]
[Pecete neagră cu legenda . . . ѥрен . . . тѹров.]

8.

† Ermonah Melhisedec, egumen ot s[fea]ta măn[ă]stire ot Câmpulung. Scris-am la bun, cinstit şi de milostivul Du[mne]zeŭ dăruit doamnea judeţ dentru cinstita cetaate Braşovoluĭ; pohtim de la milostivul D[um]n[e]zeŭ pac[e] şi săn[ă]taate dumnevostră şi a c[i]n[s]tite casele dumnevoastră. Într'aceia ne rugăm Mării Tal[e] pentru aceşt[ĭ] săracĭ de oamenĭ de aicea, că aŭ foarte nevoe şi păs de aceştĭ boerĭ pentru aceĭ Ţiganĭ cariĭ sănt opriţ. Acum aceşt[ĭ] săracĭ i-am scos den închisoare (.ѫкысоаре) şi de în legătur[ă] de la aceĭ boerĭ aĭ cuĭ aŭ fost, şi i-am trimes la dumneta. Doamne, să facĭ Măria Ta bine, pentru D[um]n[e]zeŭ, să i le daĭ şi aceia Ţiganĭ, să-ş scoaţ[ă] capetele aceştĭ creştinĭ de oamenĭ, şi să iasă dentr'atăta urgie, că le sănt casele tot dă nevoe. Iar, dup[ă] ce o va năstă[vi] milostivul Dumnezeŭ, dă-ş vor scoate capetel[e] aceĭ Ţiganĭ careĭ sănt den Ţinutul Mării Ta[le], de aicea de la noĭ iar se vor da lá Măria Ta. Numaĭ şă s[ă] dăzlege lucrul de aicea. de la ceştĭ boiarĭ. Decĭ să facĭ Măria Ta bine, doamne judeţ, să le-ĭ daĭ să s[ă] slobozească, căcĭ că aceşte sănt creştinĭ, dă petrec atăta nevoe pentru neşt[e] Ţiganĭ. Ci ne rugăm Mării Tal[e] să le facĭ slobozire acestor creştinĭ, să nu fie tot dă nevoia acĭasta, că le sănt casele în toate zilele cu dajde şi cu greŭ. Acĭasta ne rugăm Mării Tal[e], doamnea judeţ. Milostivul Dumnezeŭ să aflea pre dumnevoastră cu săn[ă]tate şi bun[ă] pac[e]. Pis msţa [= scris în luna] Noem. 17 dnă.

Μελχισεδὲκ ἀρχ., ἡγούμενος.

[1] N° 612.

[V° :] Acĭasta cartea să s[ă] dea întru c[in]sti[ta] măna a cinstituluĭ și de D[um]n[e]zeŭ dăruit domnuluĭ județ ot Brașîv, ωт г̃и радосати сѧ [= de la Domnul să se bucure[1]].

[Pecete mică, neagră, ștearsă, cu inscripția : † [мелхиседек и]гоумеинь].]

9.

† La al nostru c[i]nstit și de la D[u]mn[e]zeŭ cu mare dar dăruit, cu mult[ă] înțelepciune îngrădit, jupan Mihaiŭ Gold[șmit], кел сѫдїе чснаг градꙋ брышевском и прочаа [= mare-județ al cinstiteĭ cetățĭ a Brașovuluĭ, și celelalte]. Poftim de la m[i]l[o]stivul D[u]mn[e]zeŭ d[u]mn[e]tal[e] viaț[ă] și sănătate și tot binel[e] înpreună cu toat[ă] prea-c[in]stita casa d[u]mn[e]tal[e]. Să veĭ pofti d[u]mn[e]ta a ști și de a noastră săn[ă]tate, har m[i]l[o]stivuluĭ D[u]mn[e]zeŭ, săntem sănătoș. C[in]stita cartea Mării Tal[e], carea ne-aĭ trimes, venit-aŭ la mănă, și toate pre rănd am înțeles. De care lucru ne-aĭ scris d[u]mn[e]ta, pentru nișt[e] bucate ce se-aŭ oprit aicĭa pentru ceĭ Țiganĭ aĭ noștri cariĭ sănt aciia la D[o]mnia Voastră, crez Domnia Ta știĭ, cănd am venit astă toamnă aciia cu cartea Mării Sale D[o]m[n]u nostru, cănd era județ celalalt, Neamțul, cum aŭ citit cartea Mării Sale D[o]mnu nostru, așa aŭ trimes pre globnicul, înpreună cu slugile meale, de-au adus pre Oprea Țiganul, carel[e] razimă astăzĭ la d[o]mniata, și l-aŭ băgat în 'chisoare. Dup[ă] aceaia, mi-aŭ făcut carte la județul den colea, ca să prinză și pre Barbul Țiganul, să-l aduc[ă] la închisoare. Dar acol[o] nu l-aŭ aflat, că se-aŭ fost suit la sat la Țănțariul, și m'au mănat pre mine aciia în cetate în Brașov, și se-aŭ prinsu cumu-l va trimeate pre Barbul Țiganul aciia la cetate, pre urma mea. Iar Stan Țiganul iaste la judeceasa cea bătrăn[ă], cum știĭ și d[u]mniata. Decĭ știĭ d[u]mniata cum mi-am cerșut Țiganiĭ la județul, și mi-ĭ da, dar domniata ziceaĭ cum aĭ dat patruzecĭ de florințĭ, de aĭ scos pre Oprea Țiganul de la spănzur[ă]toare, și n'aĭ fost dat nicĭ-un ban. Decĭ pentru acela nicĭ alalțĭ n'aĭ vrut să-m

No. 542.

daĭ. Deci şi eŭ, văzând atâta val de către d[u]mn[ea]voastră, maĭ dat-am ştire Mării Sal[e] D[o]mnu nostru. Iar şi de acol[o] m'aŭ trimes cu cartea Mării Sal[e] ca să-m daţĭ robiĭ, că iar era aciia, şi razimă şi astăzĭ de Domnia Ta. Şi aĭ zis Domnia Ta să tăcem, să nu prinză Ţiganiĭ de veaste, să fug[ă], păn verĭ trimeate globnicul de-ĭ va prinde şi ni-ĭ va da în mână. Iar apoĭ d[u]mn[ea]ta aĭ ascultat globniculuĭ şi aĭ oprit Ţiganiĭ. Măria S[a] Domnu nostru ne-aŭ făcut carte, şi am oprit aceaste bucate. Deci se-aŭ pus zi treĭ săptămânĭ, şi aŭ trecut; acum iarăş maĭ puiŭ zi doao săpt[ă]mânĭ: de nu-m vor veni Ţiganiĭ, adevărat să ştiĭ d[u]mn[e]ta că se vor rădica de acol[o] toate bucatele şi se vor chieltui toate. Iar Ţiganul cel bătrân Stoichina, carel[e] iaste prinsu aciia, de nu-l verĭ tremeate cu cartea Domnu nostru şi cu omul nostru, iar să ştiĭ d[u]mn[ea]ta că se vor opri bucate. Acĭasta scriŭ d[u]mn[e]tal[e]... Iun. 18, vl. 7157 [1649].

† Priiatenul d[u]mn[e]tal[e]: Costanda Vornicul.

[V°: Adresa slavonă.]

[Pecete roşie neinteligibilă [1].]

10.

† Slujbă şi bun[ă] săn[ă]tate. Mă închin dumnetal[e], pohtindu de la Dumnezeŭ să dăruiască dumnetale toot binele dup[ă] pohta dumnetale, cu toot[ă] cinstit[ă] casa dumnetale. Alta, mă rog dumnetal[e] pentru cel Rum[ă]nu al mieŭ anume Oprea, carea iaste la Răjnovu, să facĭ dumneta bine să mi-l daĭ la mâna fiiŭ-mieŭ, lu Ianache, că eŭ n'am vrut să fac preaste carte dumnital[e], să-l legu saŭ să-l închis aice, ci m'am tocmit cu dinsul să si plătescă cu treĭ suflete de Ţiganĭ, şi aŭ fapt zapisul luĭ, cu mărturiĭ şi cu zi la Rusaliĭ ce au trecut. Cu acel ales eŭ l-am lăsat; acum nicĭ vine ial, nicĭ aduce Ţiganiĭ. Decĭ dumneta eştĭ înţeleptu, şi-mĭ iaştĭ ca un părinte: să-l daĭ dumneta, că să va maĭ face altu val; eŭ voiŭ apuca nişte oamenĭ de la Răjnovu, şi-ĭ voiŭ închid[e]

[1] N° 614.

aice. Să fiĭ dumneta săn[ă]tos ωт χ8 [= de la Hristos]; amin. Ghenare 9 dni, lt. 7159 [1651].

† Al dumnital[e] ca un fecĭor.
Socol Cliuč[er].

[V°:] La al nostru cinstit şi ca un părinte, jupan Mihaĭ в[ε]л сȣдїε [= marele-judeţ].
[Pecetea obişnuită [1].]

II.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim dumitale de la Dumnezeŭ. Cartea dumitale, ne-aŭ venit, şi, înţelegănd de bunăsănătatea dumitale, ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne scriĭ dumneata, am înţeles. Pentru o seamă de oamenĭ den ţara dumneavoastră, den Tohanĭ şi den Zărneştĭ, cariĭ ar fi trecut aicĭ în ţara noastră, ce ne pofteştĭ dumneata ca să-ĭ dăm, — de acĭasta veĭ şti dumneata că, măcar că maĭ nainte obiceaiŭ n'aŭ fost ca să s[ă] dea oameniĭ dentr'o ţară într'alta, iar, căt pentru aceştea, ştiind că şi den satele noastre, de la Rucăr şi de la Dragoslavele, au fost trecut căţva oamenĭ acolo, în Ţinutul dumneavoastră, şi, cum am poftit pe dumneata, aĭ poruncit de i-aŭ dat, — aşa şi noĭ datoriia ne-am făcut, de vreame ce ştim că Tohaniĭ şi Zărneştiĭ sănt în marginea ţărăĭ, de păzescu la schiiale, precum iaste Rucărul şi Dragoslavele. Şi iat[ă] că am dat voe cu cartea noastră ca, unde să vor afla oamenĭ de aceia den Tohanĭ şi den Zărneştĭ, să-ĭ ià cu tot cu ce vor avea şi să-ĭ ducă la satele lor. Numaĭ poftim pe dumneata, de ar maĭ treace niscare oamenĭ den Rucăr şi den Dragoslavele, acolo în ţeara dumneavoastră, să fie porunca dumitale ca să

№ 619.

să dea, să să nu oprească. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Marte 8 dni, l[t] 7203 [1695].

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătaate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

*12.

Cins[ti]tuluĭ şi al nostru bun priiatin şi de aproope vecin, dumnealuĭ jupan Ioan Mancăşĭ, judeţul ot cetatia Braşouluĭ, săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim dumital[e] de l[a] Dumnezeŭ.

† Cinstit[ă] scrisoarea dumital[e], den preună cu omul dumital[e], ne-aŭ venit. De a dumital[e] fericit[ă] şi bun[ă] săn[ă]tatia ne-am bucurat. Ce ne scriĭ dumneata, am înţăles: ne scriĭ dumneta cum că aĭ trimis omeni dumital[e], dupe porunca Mării Sal[e] Domnuluĭ nostru, ca să aduc[ă] dumital[e] omeniĭ din Tuhanul ş[i] de în Zărneştĭ, car[i] săntu fugiţ aiciĭ în ţară, să-ĭ aduc[ă] aciia la locul lor. Aşa iaste precum zic[ĭ] dumneata, — c'aŭ venit omeni dumital[e] şi aiciĭ le noĭ, de ni-aŭ arătat cartia Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], ca să-ĭ rădic[e], car[e] und[e] ĭĭ va găs i]. Şi noĭ încă le-am zis dumilorsal[e] să-ĭ rădic[e] car[e] pă und[e] ĭĭ va găs[i], — că d[e] nimenĭ opreaal[ă] să n'aibă; iar, de l[e] va sta cin[e]va înpotriv[ă], atuncĭ vor veni la noĭ. Ce s[ă] ştiĭ dumneta că nimenĭ înpotriva lor nu li-aŭ stătut, ca s[ă] nu-ş ià omeni. Ce dumneta, după cum porănceaşte Mărì S[a] Vod[ă], trimete şi-ĭ rădică, şi ffă cum e pohta dumital[e] cu dinşiĭ, şi, omeni noştri, Rucăreani, cariĭ porănceaşte Mării S[a] Vod[ă], ca să-ĭ daĭ dumneata,—precum ţĭ-ĭ dă Măriia S[a] aĭ dumi-

[1] N° 351.

tal[e], şi dumneata dă aĭ noştri, — că pe aĭ dumilorvoastre nimen[ĭ] nu-ĭ opriaşte, ce, cănd va fi voe dumital[e], atuncĭ î[ĭ] viĭ luò. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneta. Ap. 15 dni, l[t] 7203 [1695].

Al dumital[e] bun priiatin şi de bin[e] voitor, gata sipre *(sic)* slujba dumital[e]:

Şărban Părvul, biv [1] Vel Com[i]s, Vlădescul.

[V°:] † Cinstituluĭ şi al nostru şi de aproope vecin, dumnealuĭ mareluĭ-judeţulluiŭ Braşouvuluĭ, cu cinste şi cu săn[ă]taate să s[ă] dea. S'aŭ scris ot Vlădeşt[ĭ].

[Pecete brună ca a luĭ Gherghe Băleanul, cu iniţialele: «Ş[erban] P[ărvul] Vl[ădescul] (?) [2]».]

13.

Cinstite şi al nostru bun priiaten şi de bine voitoriŭ, de aproape vecin.

† De la putearnicul Dumnezeŭ sănătate şi tot fericitul bine pohtim ca să dăruiască dum[i]tal[e], înpreună cu toţ iubiţiĭ dum[i]tal[e]. Cinstit[a] scrisoarea dumital[e] ce aĭ trimis, care scrie la maĭ marel[e] mieŭ frate, dumnealuĭ neanea Costandin Stolnicul, aŭ venit, şi, ne 'ntămplăndu-se dumnealuĭ a fi aicĭ, mi i-aŭ zis omul dum[i]tal[e] ca să o dispecetluescu, să-ş poată luoa răspunsul ce va fi. Dăşchizăndu-o şi citindu, întăiŭ de bun[ă] sănătate dum[i]tal[e] înţelegăndu, ne-am bucurat şi ne-aŭ părut bine. Alalte căte aŭ cuprinsu în carte, iar am înţeles; căt dară ne sămnezĭ domneata, pentru nişte oamenĭ aĭ dumneavoastră de la Satul Lungu, cariĭ încă săntu vre o 20 de aĭ de căndu aŭ maĭ avut val de nişte călugărĭ, apucăndu ĭ că săntu Rumănĭ aĭ mănăstiriĭ de la Teşălă, şi mărturisindu pre dănşiĭ 7 sate că nu săntu Rumănĭ, au avut pac[e] pănă acum; iar acum, scornindu-se Rumăniĭ den Teşălă iar cu gălcĭav[ă], cum că săntu Rumănĭ aĭ măn[ă]stiriĭ, le-aŭ luoat nişte bucat[e], şi pre unul l-aŭ pus la opreal[ă]: de car[e] pohteştĭ a avea acel om dreptate şi să să slobo-

[1] Vlădescu, — ispravnic de Cimpulung.
[2] N° 651.

zească, și să i să dea bucatel[e],—de care lucru încă pentru acĭasta noĭ, neștiindu poveastea precum aŭ fost, am oprit omul dum[i]tal[e] 2, 3 zil[e] aicĭ, până am trimis la egumenul de la mănăstire ca să ne scrie cum aŭ fost lucrul, să știm ce vom răspunde dum[i]tal[e]. De car[e] părintel[e] egumenul așa ne aŭ scris o carte cum că, păntru aceĭ Rumânĭ, viind la Bucureștĭ, s'aŭ făcut judecata, și 'ntr'acesta chip s'au rupt, făçăndu o carte dă afurisanie a părinteluĭ patriiarhuluĭ la toț săteaniĭ din Teșălă și la alțiĭ d'inprejurul lor, ca să mărturiseaască ce vor ști adăvărul, Rumânĭ săntu aŭ nu săntu Rumânĭ. Și așa nimini n'aŭ vrut să ià acea carte asupra sufletuluĭ luĭ, ci aŭ mărturisit adăvărul că săntu Rumânĭ, iar nimini în spinarea cuivaș să săpue și să-l fac[ă] că iast[e] Rumăn, nu să va face. Că fiștecar[e] să teame de suflet. Ci numaĭ, fiindu eĭ șăzătorĭ aproap[e] dă hotaru, și cum săntu eĭ obicĭuiț a fugi și a treace în țara dumneavoastră, și șăzindu mulțime de aĭ acolo, socotindu că să uită și li să va piiarde urma dă Rumânie, pentru aceaia eĭ acum, căndu-ĭ găsescu, tăgăduescu că nu săntu Rumânĭ. Iar năpaste și asupreaal[ă] să să fac[ă], saŭ lor, saŭ altora micar, aceaia să ferească Dumnezeŭ. Și, de acum înnainte, ce vor hi trebile dum[i]tal[e] într'acoace, ne scrie, că gata spre slujba dum[i]tale vom fi. Și, cu acĭasta sfărșănd, mila luĭ Dumnezeŭ rugăm ca să fie pururea cu dumneata. Ap. 25, ' 7203 [1695][1].

Al dumitale de bine voitoriŭ și gata spre slujbă:

Mihaĭ Catacuzinò.

[V°:] Cinstituluĭ și bunuluĭ nostru priiaten, de bine voitoriŭ și de aproape vecin, dumneaaluĭ jupănuluĭ Hanăș Mancăș, mare-județ al cinstitiĭ cĭătățĭ a Brașovuluĭ, cu cinste și cu mult[ă] săn[ă]tate să să dea.

[Pecetea neagră cunoscută]

[1] No. 749.

14.

† Io Costandin Basarab Voevod, bj. mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ cinstiteĭ cetăţ a Braşovuluĭ, sănătate şi tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Pricina cărţiĭ aceştiia nu iaste alt[a], făr de căt facem ştire dumitale pentru nişte oamenĭ de la Rucăr şi Dragoslave, cariĭ aŭ fugit de acolo şi au venit aciĭ in ţara dumneavoastră, de şăd pe hotaru Branuluĭ. De care lucru, viind ceialalţĭ săteanĭ de ni s'aŭ jăluit pentru fuga lor, şi păsăndu-le de nevoĭ făr de dînşiĭ, şi nevrănd de bună voe ca să vie la moşia lor, — pentru cariĭ dar pohtim pe dumneata, pentru voia noastră, viind ceialalţĭ săteanĭ den Rucăr şi den Dragoslavel[e], şi spuind dum[i]tal[e] care le sănt oameniĭ aceĭ fugiţĭ, să porunceştĭ dumneata ca să să dea, cu toate bucatel[e] lor, ce vor avea, să-ĭ aducă la moşiia lor; iar să nu să oprească. Că vom mulţumi dumitale, şi şi noĭ, ce ne veţ pohti dumneata, aseamene neapăraţ vom fi a face pohta dumital[e]. Acĭasta, şi fii dumneata săn[ă]tos. Ap. 25 d., 7204 [1696].

Dumitale de bine voitor: *Io Costandin Voevod.*

De ar fi alţĭ oamenĭ dupe 'ntr'alte sate, nu am supăra pe dumneata, numaĭ, fiind aceştĭ oamenĭ den scală, care scală iaste şi de folosul ţărăĭ noastre şi de folosul ţărăĭ dumneavoastră, ce pentru aceaia pohtim pe dumneata ca să-ĭ daĭ, să nu stea scala pustie; iar, de ar fi dupre 'n alte sate, nu am face supărare.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitorĭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

[1] N° 355.

15.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gpdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproap[e], în toat[ă] vreamea de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ. Săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim dum[i]tal[e] de la Dumn[e]zeŭ. Pricina scrisoriĭ către dumneata nu iaste de alt[a], făr de căt facem dum[i]tal[e] şt[i]re că aicĭ, înnaintea noastră, veni Vlad părcălabul de la Drag[o]slavel[e], de ne spus[e] pentru 2 oamenĭ, anum[e] Jănga şi Şărban, car[e] aŭ fost den sat den Dragoslavel[e], birnicĭ de acol[o], şi apoĭ aŭ fugit de aŭ mersu acol[o], de şăd în Satu-Lungu, şi birul aŭ rămas asupra bieţilor săteanĭ den Drag[o]slavel[e]. Decĭ, găsind nişte vite dă ale lor aicĭ în ţară. însă: oĭ 87 şi o iap[ă], le-aŭ luat pentru birul lor. Iar acum oameniĭ noştri, ceĭ ce trec dentr'acol[o], i-aĭ fi oprind dumneata pentru bucatel[e] acelor oamenĭ. Pentru care lucru, acĭasta o poţ cunoaşt[e] dumneata că nu iast[e] cu cale să şaze eĭ într'alt[ă] ţară şi bucatel[e] lor să le ţie în cĭastă ţară dencoac[e], făr de căt într'alt chip nu să poat[e], numaĭ pohtim pe dumneata să daĭ poruncă acelor oamenĭ ca să ş vie la sat la urma lor, să-ş ià bucatel[e] şi să şaz[ă], să-ş plătească dăjdil[e] cu ceialalţĭ săteanĭ denpreună. Iar, pentru oameniĭ noştri ce s[ă] oprescu dentr'acoc[e] pentru bucatel[e] acelor 2 oamenĭ, nu iast[e] cu cale; ci să porunceştĭ dumneata să las[e] oameni în pac[e], să nu să învăluiască; că, de vor veni cineva să s[ă] maĭ jăluiască cum că-ĭ tot oprescu, apoĭ să ştiĭ dumneata că maĭ mulţĭ vom opri noĭ de aĭ dumneavoastră dencoac[e]. Şi, cu acĭasta săvărşind, mila luĭ Dumn[e]zeŭ pururea să fie cu dumneata. Iun. 9 dni, l[t] 7207 [1699].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproap[e], în toată vreamea de bine voitorĭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşov[u]luĭ, cu sănătat[e] să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

[1] N° 368.

16.

Io Costandin Basarab Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Hanăş Mangăş, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovuluĭ. Săn[ă]tate şi tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ: cartea dumital[e] ce ne-aĭ trimis înpreun[ă] cu omul dumital[e], ne-aŭ venit, şi, de săn[ă]tatea dumital[e] înţelegănd, ne-au părut bine. Alaalte ce ne maĭ scriĭ dumneata, încă am înţeles. Căt pentru nişte oamen[i] dăn Rucăr şi dăn Dragoslavel[e], cariĭ sănt fugiţ acolea, de cariĭ am fost poftit pre dumneata ca să s[ă] dea să-ĭ ducă la urma lor, căcĭ ceĭ ce sănt fugiţ dupre'ntr'alte părţĭ, de aceia n'avem atăta bănuial[ă], iar aceştea, fiindu den Rucăr şi den Dragoslavel[e], unde iaste schila ţărăĭ, nu-ĭ putem lăsa, ca să nu s[ă] întămple ţărăĭ vre o pagubă,—măcar că dumneata ne scriĭ că i-aĭ dat, să-ĭ aducă la urma lor, numaĭ vameşul nu i-aŭ slobozit. Ce, de acĭasta, poftim pre dumneata, să zicĭ dumneata şi vameşuluĭ să-ĭ slobozească, să-ĭ aducă, să nu-ĭ oprească, căcĭ că, precum am şi maĭ zis, de ar fi dentr'alte părţĭ fugiţĭ, n'am zice nimic, iar, fiind de acolo, den schilă, şi fiind de paza ţărăĭ, nu-i putem lăsa, căcĭ va pricinui ţărăĭ, cum zicem, mare pagubă. Iar, pentru nişte vite ale luĭ Şerban şi ale frăţine-săŭ Jingăĭ, care s'aŭ oprit la Dragoslavele, de acĭasta iat[ă] că am făcut cartea noastră, şi am trimis într'adinsu omul nostru acol[o] ca să-ĭ apuce, să le dea făr de voia lor. Şi, iarăş, întru ceaia ce va fi pofta dumital[e], gata vom fi. Şi, cu acĭasta acum, de cĭastă dată, sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata. Avgust 23 d., l' 7207 [1699].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mangăş, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea. [Pecete mare rotundă[1].]

[1] N° 372.

17.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Echel Ghiorghe, marele-judeţ de la cinstită cetatea Braşovul. Sănătate şi tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Alta, facem ştire dumitale că aicĭ, înnaintea noastră, veni cest sărac de om, Coman de Dragoslavele, de ni să jălui cum că, fiindu trecut de cătăva vream[e], el şi cu un văr al luĭ, de aŭ şăzut acol[o], în Ţara Ungurească, de aŭ slujit la un neamiş ce-ĭ zic Farcaş Mateĭ, şi murind văru-săŭ, şi rămăind numaĭ el săngur, aŭ tras ca să vie iar aicĭ în Ţară, la moşiia luĭ, iar neamişul acela i-aŭ oprit bucatel[e] pe bună dreptate, şi nu và să i le dea. De care lucru, dumneata ştiĭ că mulţ de acol[o], den Ţara Ungurească, să află aicĭ, în ţara noastră, şi, cănd vor să să ducă iar la ţara lor, noĭ nu-ĭ oprim, nicĭ pe eĭ, nicĭ bucatele lor. Aşa trebuiaşte, nicĭ oamenilor de ţara noastră să nu li să oprească bucatel[e], căcĭ trag de-ş vin la pămăntul lor. Ce poftim pre dumneata vecineaşte şi prieteneaşte, să cruţĭ de dreptatea acestuĭ sărac: de unde-ĭ vor fi bucatel[e], să i le scoţĭ dumn[ea]ta şi să i le daĭ, să nu vie de la dumneata neîndreptat; căcĭ apoĭ să vor opri aicĭ alte bucate. Acĭasta, şi mila luĭ D[u]mn[e]zeŭ cu d[u]mn[e]ta. Av[t] 16 d., l. 7208 [1700].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Echel Ghiorghe, mar[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

18.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnu zemle vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, ma-

[1] N° 373.

rel[e]-județ al cetățiĭ Brașovul. Sănătate și tot binele poftim dumital[e] de la Dumn[e]zeŭ. Cu acĭasta facem știre dumital[e] că, fugindu o seamă de oamenĭ den Rucăr și den Dragoslavele, de aŭ trecut acolo, în satele den țara Bărseĭ, care sănt supt ascultarea dumneavoastră, precum iat[ă] că-s scrișĭ tot pe nume în foiț[ă], i-am trimis dumital[e], ca să vezĭ dumneata pre unde sănt. Care aceast[e] 2 sate nu sănt ca alte sate ale țărăĭ noastre, ce aceastea, Rucărul și Dragoslavele, sănt în marginea hotaruluĭ țărăĭ, la scală, de sănt de treabă, și de spre o parte, și de spre alta. Că, de ar lipsi aceast[e] 2 sate, nu numaĭ țărăĭ noastre ar fi pagub[ă], ce și satelor țărăĭ dumneavoastră s'ar face multe pagube. Pentru care lucru facem dumital[e] știre că, dentr'aceast[e] 2 sate, când aŭ fugit oamenĭ acolo pen satele țărăĭ dumneavoastră, și am poftit pe alțĭ județĭ ce aŭ fost maĭ nainte, nu i-aŭ oprit, ce pe toțĭ i-aŭ dat. Acum dară poftim și pre dumneata, pentru oameniĭ aceștea, să facĭ dumneata ca un priiaten bun, să să dea, ca să-ĭ aducă la sate, să nu să strice buna vecinătate. Acĭasta acum, și mila luĭ D[u]mnezeŭ s[ă] fie cu d[u]mn[e]ta. Noemvrie 5 d., l[1] 7209 [1700].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V° :] Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marel[e]-județ al cetățiĭ Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă.]

19.

† Cinstituluĭ și alesuluĭ întru vrednicie al nostru bun priiatin și de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupan Hanoș Mancăș, marel[e] județ al cinstiteĭ cetăț Brașovuluĭ, de la atot putearnicul și mult milostivul Dumnezeŭ mult[ă] și bun[ă] săn[a]tate și tot bin[e]le fericit dumitale pohtim, împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] familiia dumitale. Cinstit[a] carte dumitale ne-au venit, și, de-a dumitale bun[ă] săn[ă]tate înțelegând, ne-am

[1] N° 375.

bucurat foarte. Ostenind şi dumneata, cu pohtă a şti de noĭ, har aceluĭ mult milostivnic Dumnezeŭ, săn[ă]toş ne aflăm. De căte ne scriseş dumneata, încă am înţeles, pentru răndul Rumănilor noştri car[i] sănt pen Săceal[e], şi pentru acel Rumăn boar cu boĭ, fiind plugarĭ, pecum şi întăĭ ş'apoĭ am scris dumital[e], aşijderea şi pentru acel Iane zidarĭ, iară pecum am scris dumitale. Iar, pentru Rumănĭ, i-aĭ dat dumneata, însă, uniĭ fiind cu slujbe, bacĭ, păstor[ĭ] într'acolo, pe la vite, acum neputăndu-s[ă], se-aŭ făcut vorbă, ca, plinindu-şĭ vreamea slujbeĭ, să ni s[ă] dea; iară pe 2 dăndu-ĭ, cum ne-aŭ spus omul nostru, car[e] am trimis la dumneata scrisoaril[e]. De car[i] foarte am mulţumit dragosteĭ ceĭ herbinte a priiteşu[gu]luĭ dumital[e], car[e] aĭ arătat şi acum maĭ vărtos, şi maĭ nainte, întru căte am pohtit pe dumneata. Numaĭ veĭ şti dumneata, pecum veĭ şi înţeleag[e], cum că a scăpat; de cari, unul, pecum i-aŭ fost scăparea, cum veĭ înţeleage dumneata de nu s[ă] va fi petrecut, iară aciĭ va fi venit; altul încă zdravăn, arătăndu-s[ă] om bun, care, ce va fi găndit, aŭ cine ce-ĭ va fi zis, iară aciĭ, fugind, va fi venit. Ci numaĭ iară maĭ cu prilej să vor cerca, şi aceia şi alalţĭ, şi toţĭ, deca de dumneata şi de cinstitul Sfat nu n[e] sănt opriţĭ. Iară acum de ast[ă] dat[ă] vom maĭ aştepta. Car[e] dar al dumital[e] priiteşug caldu şi cu mar[e] dragoste conoscănd, întămplăndu-s[ă] şi dumnealuĭ unchiul nostru Mihaĭ Cantacuzino V[e]l Spat., şi împreunăndu-n[e], am spus; car[e] şi dumnealor încă avănd căţva ubagĭ Rumănĭ aĭ dumnealor acolo, cu aĭ dumnealuĭ unchiuluĭ nostru Costandin Cantacuzino Stolnicu, — omul nostru ne-aŭ spus cum nu sănt opriţĭ; spuindu dumnealuĭ, foarte bin[e] i-aŭ părut, căcĭ de opşte iaste aceast[ă] treab[ă], şi foarte au conoscut al dumital[e] bun priiteşug şi dragoste, care noĭ am propovăduit. Car[e] şi Mării Sale lu Vod[ă] bin[e] và să-ĭ par[ă], cum am maĭ scris dumital[e], conoscănd dirept al dumi[tale] priiteşug. Care, de voĭ trăi, să ştiĭ dumneata că de spre toţ mă vo[ĭ] sili a-l maĭ întemeia, lăudănd a dumital[e] bun[ă]voinţă şi priiteşug. Pentru zidari de aicĭ. Car[e] am fost pohtit pe dumneata, iară, pecum dumneata ne scriseş poveastea, am înţeles; car[e] iară maĭ pohtim pe dumneata, cum s'ar putea maĭ curănd, să ni-l tri-

mițĭ, foarte trebuindu-ne, și vom mulțumi dumital[e] foarte. Și încă pohtim pe dumneata pentru un meșter pietrarĭ, care s[ă] știe meșteșug, bun foarte, iar să n[e] trimițĭ dumneata, ca s[ă] ne lucreaze nișt[e] lucru, și iară vom fi dumital[e] foarte mulțămitor. Că, măcar că și alt[ă] dat[ă] tot să aduc[e] aicĭ de aceĭ meșter[ĭ] de aceaștĭ, iară acum aicĭ sănt dăstuĭ, dar, bun[ĭ], puținĭ, și, cariĭ sănt ceĭ bunĭ, lucreaz[ă] la tre[bile] Mării Sal[e] lu Vod[ă]. Ci foarte pohtim pe dumneata să n[e] facĭ dumneata și acĭast[ă] pohtă; iar bun[ă] plat[ă] vor avea; și dumital[e] foarte vom mulțumi. Rozmarinul ne-aŭ venit bine; car[e] mulțămim dumital[e] foart[e]; și cu mare dragoste l-am priimit; car[e] doar cu vre-un acelva [= alt ceva] vom asem[ă]na a dumital[e] dar. F[e]cĭorul nostru ne spus[e] o pohtă a dumital[e], car[e] noĭ am fi socotit de alt ceva să n[e] fi pohtit dumneata, dar prea de puțin. Care am fi făcut acum pohta dumital[e], că, cum zisem, nu iaste ceva mar[e] lucru; dar acum îndat[ă] nu să putu. Pentru car[e] pricină, aducătoriul cărțiĭ, acest priiatin al nostru, va spun[e] dumital[e]. Iară peste căteva zile vom trimite, și va fac[e] pohta dumital[e]. Car[e] și de acum, cu ce am putea, ne vom sili a fac[e] dumital[e] cinste și slujbă, întru ce ne-aĭ pohti, pecum și dumneata ne adeverezĭ, cum că, de c[e] am maĭ pohti pe dumneata, neapărat cu drag te veĭ arăta. Car[e] am conoscut ș[i] cunoaștem dragostea dumital[e] și urmarea cea veche bătrănească car[e] avea ce' maĭ denainte cinstițĭ și răposațĭ județĭ cu stremoșiĭ, moșiĭ, părințiĭ noștriĭ, și cu noĭ. Car[e] dumnezeŭ cu mult[ă] viiaț[ă] și fericită să te trăĭască pe dumneata, și să t[e] bucur[ĭ] tot de bunĭ priiatinĭ și voitorĭ de bin[e]. De acĭasta iară dar avum a maĭ scrie dumital[e]. Și acĭast[ă] priitenească scrisoar[e] să afle pe dumneata întru multă și bun[ă] săn[ă]tate. Iulie 21 d., leat 7220 [1712].

Al dumitale bun priiatin și de bine voitor:

Mateĭ Filipescul.

[V°:] † Cinstituluĭ, înfrumușățatuluĭ cu dăstoinicie și alesuluĭ întru vrednicie al nostru bun priiatin și de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupan Hanăș Mancăș, mar[e]le-județ al cinstiteĭ

cetăţĭ a Braşovuluĭ, cu cinste şi cu săn[ă]tate mult[ă] să s[ă] dea.

[Pecete neagră cu vultur şi legenda «† Mateĭ Filipescu[1]».]

II. Oprirĭ.

În afacerile de hotar joacă iarăşĭ un rol mare *opririle*, felul cel maĭ sigur de a se face dreptate de la o ţară la alta, în timpurĭ cînd judecăţile zăboviaŭ saŭ eraŭ părtenitoare pentru localnicĭ.

Cuvîntul *oprire* saŭ *poprire* e cel romănesc, care se întrebuinţa singur în Ţara-Romănească, pe cînd Moldoveniĭ întrebuinţaŭ maĭ ales cuvîntul slavon *zăbor*, din care făceaŭ şi: *zăberire*[2]. Şi într'o ţară şi în cealaltă, măsura maĭ era numită *trăsură*. Dacă o turmă de oĭ era trecută peste hotar, dacă hoţiĭ luaŭ un cal şi-l duceaŭ în cealaltă ţară, dacă nu se plătia datoria unuĭ negustor, orĭ i se aduceaŭ, într'un fel saŭ altul, pagube, atuncĭ se alerga la *oprire*. Un număr corespunzător de oĭ, alt cal, cam tot atîţia banĭ saŭ tot atîta marfă cîtă se păgubise, eraŭ oprite de orĭce supus al ţeriĭ în care trăia vinovatul. Lucrurile eraŭ ţinute o bucată de vreme, şi se dădea de ştire despre măsura ce se luase. Dacă Braşoveniĭ, Sibiieniĭ, de pildă, făceaŭ dreptate, *oprirea* înceta, şi nevinovatul îşĭ căpăta înnapoĭ bucatele, marfa, baniĭ. Dacă nu, lucrurile eraŭ scoase în vînzare, şi astfel se ajungea la despăgubire. De multe orĭ, cînd şi o parte şi alta se îndărătniciaŭ, o poprire putea să aducă altă poprire, şi astfel se alcătuia un întreg lanţ de nedreptăţĭ, al căror scop ultim era totuşĭ dreptatea.

Saşilor nu li veniaŭ de loc la socoteală *popririle* noastre, mijloc sălbatec, dar fără greş. În tratatele lor cu Ţara-Romă-

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 256-8.

[2] V. *Documentele Bistriţeĭ*, tabla, la cuvîntul *zăbor*. În Apus, care nu despreţuia de loc acest mijloc, el se chema «dreptul de represaliĭ» (de la *reprechendere*, a lua în schimb). Asupra acestuĭ drept a scris o tesă R. de Mas Latrie. Acolo însă se acordaŭ negustoruluĭ jignit autorisărĭ în toată forma, pentru a putea să-şĭ iea despăgubirea: în Franţa ele se numiaŭ *lettres de marque*. V. şi actele genovese prin care se daŭ drepturĭ de *represaliĭ*, în *Acte şi fragmente*, III[1], p. 16 şi urm.

nească, eĭ nu uită să cuprindă şi o învoială asigurătoare în această privinţă. Astfel, se ceteşte în privilegiul luĭ Mircea-cel-Mare încă la 1413: «Şi iarăşĭ, cine-şĭ dă marfa pe datorie, să-şĭ caute datornicul saŭ chezăşiiĭ», — aceştĭ chezăşĭ, cărora li se zice în Moldova *sodăşĭ* [1], sînt totdeauna de nevoie—«dacă-ĭ are, iar de oamenĭ drepţĭ să nu se atingă, şi nimenea să nu bîntuiască vre-un om drept» [2]. Ceva maĭ tărziŭ, Mihail, fiul luĭ Mircea, îndeamnă pe aĭ săĭ să meargă cu plîngere pentru pagubele lor la judeţul şi la pîrgariĭ din Braşov, fără a lua de la ceĭ fără vină «zăloage» (залог) [3]; averea poprită era privită, în adevăr, la început numaĭ ca un mijloc de asigurare, ca un zălog. Peste cîţĭva anĭ, Radu Praznaglava e adus şi el să asigure pe Braşovenĭ şi de *oprire* (изем) şi de «zălog», două expresiĭ pentru acelaşĭ lucru. Clausa privitoare la asemenea urmărirĭ trece din tractatul luĭ Mircea în al sau, ca şi în ale luĭ Dan al II^lea [4]. Orĭcum, se hotăria întăiŭ căutarea dreptăţiĭ înnaintea judecătorilor din Braşov (1423)[5]. «Cine va bîntui pe vre-un om drept» scrie odată acest din urmă Domn, «pe unul ca acela în foc îl vom arde»[6]. Şi Vlad Dracul cuprinse în privilegiul săŭ vechea clausă împotriva opririlor[7].

Dar lumea se ţinea şi maĭ înnainte de vechea datină. Domniĭ, din partea lor, nu se arătaŭ tocmaĭ supăraţĭ pe aceia cari călcaŭ acest punct din învoielile de negoţ cu veciniĭ. Eĭ nu mergeaŭ doar aşa de departe ca Bogdan Orbul din Moldova, care îngăduia fostuluĭ vameş de Suceava, Logofătul Isac, păgubit la Lemberg printr'o chezăşie la care intrase, «să-şĭ împlinească baniĭ de la oricine-ĭ va fi la îndămînă», şi dădea de ştire *burgmeisteruluĭ* din acel oraş ca să despăgubească pe orăşanul de la care Isac oprise o sumă de banĭ [8]. Dar un astfel de popritor

1 *Doc. Bistriţeĭ*, tabla, la acest cuvînt.
2 Bogdan, *o. c*, I, p. 6 (nº I), p. 38 (nº XVIII).
3 *Ibid.*, p. 8 (nº III).
4 *Ibid.*, pp. 10, 12, 16-7, 23-4, 34.
5 *Ibid.*, p. 26.
6 *Ibid.*, p. 39.
7 *Ibid.*, p. 73.
8 Hasdeŭ, *Arch. istorică*, I, p. 7.

nu era pedepsit. Ba vedem chiar, în veacul al XVII[lea], cum Domniĭ staŭ de vorbă cu Braşoveniĭ în privinţa uneĭ opririĭ săvîrşite.

I.

† La al nostru cinstit şi iubit ca un părinte, şi vecin de aproape, p[a]n Mihaĭ сѫдцѹ честнаг града брашовскїи [= judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ]. Pac[e] şi sănătate pohtşescu să-ţ dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ, împreun[ă] cu toat[ă] cinstita cas[a] dumn[e]tal[e]. Să ver[ĭ] cerca dumn[ea]ta de încoace, cu mila lu Dumnezeŭ iaste Măriia Sa Domnu nostru întru bun[ă] sănătate. Noĭ încă ne aflăm cu sănătate pre lăngă spatele Mării Sal[e], har luĭ Dumnezeŭ. Alta, mă rog dumn[i]tale, ca unuĭ părinte, pentru ceĭ Ţigan[ĭ] ce am la dumn[ea]ta, cariĭ singur dumn[e]ta ştiĭ că, an, pentru dănşiĭ am oprit 2.500 de oĭ, apoĭ Măriia Sa Domnu nostru mi aŭ dat poruncă cum să las, şi le-am lăsat pentru voia Mării Sal[e],—că Măriia Sa aŭ socotit, pentru căcĭ ne eşt[i] priiaten şi vecin de aproape şi cum ver[ĭ] cunoaşte şi dumn[ea]ta atăta îndemănă ce am făcut pentru voia Mării Sal[e]. Iar acum atăta vream[e] aŭ trecut, şi dumn[e]ta nu ne isprăveştĭ, cum iaste cu dreptul, să ni s[ă] dea Ţiganiĭ, ci-ĭ ţiĭ la dumn[ea]ta, cum nu să cade a fi lucru ca acesta între prietenia şi vecinătatea noastră. Destul am adăstat, că să nu facĭ d[u]mn[e]ta zminteal[ă]; ce trebuiaşte să nu s[ă] uite prieteniia, că în toat[ă] vream[e] trebuiaşte să s[ă] aib[ă] priiatin cu priiatin. Că Ţiganiĭ să pohtescu de voia lor să vie, iar dumn[ea]ta îĭ opreştĭ. Iat[ă] că acum am trimis pre oameniĭ noştri, pre Cr[ă]stea iuzbaşa i Mihnea iuzbaşa acol[o], la dumn[ea]ta, pentru Ţigan[ĭ]; ce să ĭ daĭ să-ĭ aducă, că şi altă dată vom vrea a sluj[i] dumn[e]tal[e]. Iar, să nu ver[ĭ] da, eŭ iar voiŭ opri bucate pentru acĭasta, că bucatele din ţara dumneavoastră săntu pre pămăntul ţărăĭ noastre: să nu-ţ pare dumn[e]tal[e] într'alt chip. Acĭasta-ţ scriŭ dumn[e]tale... Msţa Fevruarie 10, l[t] 7153 [1645].

Al dumn[e]tal[e] pururea gata a sluj[i]: Radul Vel Ag[ă].

[V°:] La al nostru cinstit și iubit priiatin și vecin de aproape, pan Mihaĭ вєл сѹдцѹ [=marele-județ]...
[Pecetea obișnuită[1].]

2.

[Mateĭ-Vodă către judele Mihaĭ Eötvös.] Dup[ă] acĭasta daŭ știre domnetal[e] pentru rănd[u]l ce[s]tu[ĭ] preot, pre num[e] pop[a] Vlaicul, de aic[ĭ] din țeara noastră, că aŭ venit aic[ĭ] la noĭ cu jalbă pentru 40 de florințŭ, ce i-aŭ luoat un jitar din Răjnov, carel[e] păzeaște cămpul: cum aŭ fost cumpărat nește oamenĭĭ de aic[ĭ] o iap[ă] din Răjnov; dup[ă] aceaia acel jitar el aŭ prinsu pre acel om carel[e] aŭ fost văndut acea iapă, și aŭ venit și dup[ă] cumpărătorĭ, ca să-ĭ prinză; ce i-aŭ aflat la u[n] loc cu acestu pop[ă]. Dec[ĭ] apoĭ acel jitar, el, deaca i-aŭ ajunsu, aŭ aflat acești[ĭ] ban[ĭ] la popa, de-ĭ i-aŭ luoat. Ce nu i-aŭ pus legie la județul din Răjnov, ce i-aŭ dat în măna Gĭurcăĭ șpanu din Șinca, și iapa, și hoțul și tot. Dec[ĭ] pohtim pre domneata, ca pre un priiatin, să apuc[ĭ] pre jitar[ul] din Răjnov să aib[ă] a pl[ă]ti toț ban[iĭ] popeĭ, iar, să nu-ĭ ver apuca domneata, noĭ vom opri aic[ĭ] la scal[ă] neșt[e] bucate ce om putea afla, din Răjnov, aŭ de unde vom găsi. Numaĭ să nu vă pae maĭ apăĭ rău dumneavoastră pre noĭ. Acĭasta scriu domniital[e]. [Ianuarie 3, 7159 [1651].
Pecete mare. Pe hîrtia cu pecetea: Rusenau (nemțește[2]).]

3.

[Mateĭ Vodă către judele Mihaĭ Eötvös.] Către acĭasta facem în știre dumnetal[e]: de scrisoare ce mi-aĭ trimis dumneata, înțiles-am. De care lucru fostu-mi-aĭ scris dumneata, pentru nește care cu păne de acĭĭ den ținutul dumneaoastră, den Zerneștĭ, carele iaste aic[ĭ] în țear[a] noastră, oprite la scal[ă], la Dragoslavele, pentru un hoț anume Buzălaș, care aŭ fostu furat nește caĭ den Drag[o]slavel[e], și l au prinsu păg[u]bașiĭ, carii săntu, hoț fățișat, și se-aŭ adevărat de tot lucrul cum iaste

[1] N° 343.
[2] N° 610.

acela. Încă, nu numaĭ acum, ce, să fie dumneata crăz[ă]tor cum iarşi *(sic)* să ştie adeverit că încă şi alt[ă] dat[ă] aŭ maĭ furat tot acel hoţ nişte caı de la Văleanĭ; ce, daca l au prinsu, el au fostu apucat de aŭ fostu văndut aceĭ caĭ. Ce, deca aŭ văzut aşa, el se-a dat platnic, şi i-aŭ plătit, şi încă le-aŭ întorsu şi cheltuial[a] ce aŭ făcut pentru umbletile acelor caĭ. Derept aceaia şi acum încă nu se poate creade cum că iaste om bun. Ci să nu cugeţ dumneata într'altu chip, că aic i] nu pot încăpea alte cuvint[e] cariĭ nu treb u]escu, sau săntem noĭ buc[u]roşĭ a oprir[e] bucatele oamenilor dumneavoastră aic[i]; ce numaĭ staŭ de mă mir de alta, cum părtineştĭ dumneata aşa tare şi ţiĭ parte unor hoţ faţişaţ ca aceştea: nu numaĭ de acesta, ce de mulţĭ ca acesta. Crez, dumneata ştiĭ că noĭ nu făţ[ă]rim nim[ă]nuilea, ce, deca am văzut un răvăşal trimis de dumneata, măncar *(sic)* căt de mic, aic[ĭ] la noĭ, dereptu alt[e] trebĭ maĭ marĭ, necum de un lucru ca acesta, noĭ tot am fostu bucuroşĭ ca să fie voia a dumnital[e] deplin, şi, măncar fie ce om de prostu, tot i-am ales judecat a] cum au fostu pre derept. Aşijder[e] şi de acum înnainte noĭ tot de acea prietenie bun[ă] socotim să fie în toat[ă] vream[ea] întru noĭ. Iar de acesta lucru tot mă voĭ mira cum se-aŭ întemeiat de către dumneata aşa tare. Ce numaĭ pohtescu pre dumneata, ca pre un bun priiaten şi de aproape vecin, să fac[ĭ] dumneata înţelepţeaşte, cum se cade, să trimiţ pre acel om aic[ĭ], să stea de faţ[ă] înaintea noastr[ă], denpreun[ă] cu păg[u]başiĭ. Dec[ĭ], deca va fi el hoţul, va petrece ca un om răŭ, cum i se va cădea; iar, deca nu va fi acela, nimic nu va fi, şi bucatel[e] încă se vor slob[o]zi de aic[ĭ]; nu se vor opri măncar un cap de aţ[ă]. De acĭasta pohtescu pre dumneata. Să fiĭ dumneata săn[ă]tos. [Ianuarie 15, 7159 [1651][1].]

Adevăr să ştiĭ dumneata că aceaste bucate acum iat[ă] că le-am slob[o]zit, iar, deca vom vedea cum tot nu veĭ să maĭ trimeţ hoţul, se vor opri alte bucate.

[Pecete mică, ruptă.]

[1] N° 342.

4.

† Pururea am a scrie cu buc[u]rie la al nostru cinstit şi ca un părinte dumneluĭ pan Mihaĭ, [mare-judeţ alŭ cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ]. Cătră acesta, să veı pohti dumneata a şti de săn[ă]tate Mării Sale lu Vod[ă], săn[ăt]os iaste Mărie Sa şi cu pace bună; noĭ încă, dup[ă] voe lu Dumnezău, am înblat cu san[ă]tate. Dumnetale încă mulţemescu de toot[ă] cinste cĭ-am avut în cetate dumnelorvostre; să vom hi săn[ă]toşĭ, fi-voiŭ harnic a sluj[i] dumnitale în tot[ă] vieţa mè. Alta, cinstit[a] carte dumnetale, cari mi-eu vinit cu sluga dumnetale, forte cu cinste o am luat, şi am înţeles toot[ă] porunca dumnetale, har lu Dumnezeu săn[ă]tăţiĭ dumnetale. Scrisu-mi-eĭ dumneta ca[m] cu înputăciune, cum, dup[ă] cinste cĭ-au faptu nooa Răjnoveniĭ, noĭ l'em oprit caiĭ. Dumneta să fie iertător; eŭ dă cinste loru nu le mulţemescu, ci eŭ mulţemescu Mării Sale Craiuluĭ şi dumnetale, că eĭ săntu datorĭ a sluj[i] solilor, cum sluj[e]scu şi aĭ noştri solilor Mării Sale lu Craĭ; iar, pentru caĭ, judică dumneta a cuĭ iaste vina, că bine ştiĭ dumneta, că am adus atăte cărţĭ ale Craiuluĭ la dumneta. Dumneta aĭ trimis scrisorĭ dumnetale şi oameni dumnetale la Răjnovenĭ; eĭ, ca nişte oamenĭ tarĭ în cap, nicĭ carte Mării Sale lu Craiu n'aŭ băgat în se[m]ă, nicĭ a dumnitale. Acum iar aĭ trimis sluga dumnetale: întro nimic aŭ fost. Că, p'iĭ au oprit marha, i-aŭ ascunsu. Dar eŭ ce aş hi maĭ făcut, şi la cine aş hi maĭ grăit, daca nu trece cuvăntul dumnetale?! Acum eŭ am făcut pre voe dumnetale şi am dat caiĭ la sluga dumnetale, iar eĭ de nu-m vor da fecĭoriĭ Rum[ă]nuluĭ mieu şi marha luĭ, maĭ afla-voiŭ bucate de ale lor aicia în ţara nostră; numaĭ să nu zic[ă] apoĭ că iaste începutul de în noĭ. Că eŭ pohtescu să avem pace cu toţi; iar eĭ săntu începătorĭ de vrajbă, şi apoĭ iar încap a afla pre Mărie Sa Craĭ. Iar, de spre dumneta, săntu gata a sluj[i] dumnetale în toot[ă] vieţa mea. Să fiĭ dumneta sănătos, cu tot[ă] cinstit[ă] casa dumnetale ωт χε [= de la Hristos]. Iul. 2 dni, vlt. 7159 [1651].

Al dumnetale ca un fecĭor şi gata a sluj[i] dumnetal[e]:

Socol Clĭuc[er].

[V°: † La al nostru cinstit şi ca un părinte, dumneluĭ pan Mihaĭ, etc.

[Pecete brună, ruptă [1].]

5.

† J[u]pan Mihaiŭ Goltŭşŭmit [în traducere: «judele cel bătrîn al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ]. De la m[i]l[o]stivul D[umne]-dzăŭ cu bucurie scriemŭ la al nostru c[in]stitŭ şi socotit şi iubitŭ bun priiaten, de D[umne]dzăŭ dăruit şi iubit fiiŭ, j[u]-pan Radul Vel Comis. Pohtim de la m[i]l[o]stivul D[umne]-dzăŭ tot binel[e], înpreunî cu bun[ă] pac[e] şi sănîtate, să dăruiască d[u]m[i]tal[e] şi a toatî ci[in]stită cas[a] d[u]m[i]tal[e]. Altă, iar foarte mulţemăscŭ d[u]m[i]tal[e] de ustenealî ce aĭ nevoitŭ şi aĭ ustenit d[u]m[nea]ta prentru noĭ şi prentru marha noastrî. De care lucru foarte am luat în nume de bin[e], ca de la un fiiŭ sufletescŭ şi adeverit priiaten, că d]u]m[nea]ta aĭ arătat inem[ă] bună spre noĭ, şi cu cuvăntul d[u]m[i]tal[e] cel bun aĭ îndemnatŭ pre Negoiţ[ă] Comisul de ne-au slobozit marha păn cătră cea Cămpină. Iar, cum am scris d[u]-m[i]tal[e], eŭ cu aceĭ Ţigan[ĭ] ce s'aŭ scrăbit pre noĭ d[u]m-nealuĭ, fost-aŭ zis d[u]mnealuĭ că i-am oprit noĭ Ţiganiĭ cu porănca noastrî în Bran. Iar să crez d[u]m[nea]ta că noĭ n'am ştiut ne mult, ne puţin dă acel lucru, ce d[u]mnealuĭ vameşul Mărieĭ Sal[e] lu Craĭ, j[u]pan Pavaĭ Tamaş, înţele-găndŭ cum aŭ fostŭ lucrul acelor Ţigan[ĭ], aŭ porăncitŭ şi aŭ scris acolò în vam[ă], de aŭ oprit ce aŭ putut. Iar, deaca am înţeles cum mi s'aŭ oprit marha, am întrebat, şi am aflat că s'aŭ opritŭ cu ştirea d[u]mnesal[e]; dară noĭ ce vinî avîm? Iar dereptŭ aceaia să ştiĭ d[u]m[nea]ta că eŭ am închis acel Ţigan, şi, de ne va porănci Craĭ să-l dîm, numaĭ căt săntŭ bucuros, după porănca Mărieĭ Sal[e] a-l da. Iar ştiĭ d[u]m-[nea]ta că avem şi noĭ stăpăn; deci ştiĭ d[u]m[nea]ta că trebue a înbla după porăncî. Altî, iar încă pohtim pre d[u]m[nea]ta, ca pre un iubit şi bun priiaten şi ca pr[e] un fiiŭ dulce, să facĭ d[u]m[nea]ta bin[e] să grăeştĭ d[u]mne-

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 254-5

sal[e] Comisuluĭ Negoiţă, să facă bin[e] să ne slobozească marha pre chizăşia d[u]mnetal[e]. Iar, dă să va isprîvi acest lucru, şi de nu să vor da d[u]mnesal[e], pentru un ban să dau 1000 de banĭ. Crez avem, de căt ne-aŭ dăruit D[umne]dzăŭ, să ar fi şi preţ de 1000, 2 de galben[ĭ], încă n'amu lăsa pre d[u]m[nea]ta la pagub[ă], — că d[u]m[nea]ta să ne ştiĭ ca un părinte, şi noĭ pre d[u]m[nea]ta ca pre un fiiŭ iubit, de trupul nostru. Iar noĭ încă pănă acmu, sau am putut sluj[i] d[u]m[i]tal[e], saŭ încă n'am putut; iar de'icĭ înnainte, să ne ver[ĭ] posluşi acest lucru, nu vom uita binele d[u]m[i]tal[e], — că nu mi-e de acea marhî, ce mi-e numaĭ de scandală, că ne rîd toţĭ şi zic că iată ce vazî are judeţul de Braşov. Şĭ, de ar fi prentru vina noastră cè bun[ă] dereptate, d[u]m[nea]ta eştĭ destul înţeleptu, poţĭ socoti cu mentea d[u]m[i]tale. Maĭ mult nu pocĭ prelunga d[u]m[i]tal[e]. Acĭasta scriem. [Din slavoneşte: «Şi fiĭ sănătos de la Hristos amin; şi să se dea această scrisoare. În cetatea noastră Braşovul».] Msţa April 26 dnâ, vlto 7161 [1653][1].

6.

Aĭ Măriei Tale credincioşĭ boiarĭ, Raţ Iştfan, împreună cu Herman Mihaiu ot Braşov, viindu la noĭ cu scrise cărţile Măriei Tal[e], tot de o dată ne deaderă; care cu frăţească dragoste priimit-am: să dea D[u]mnezeŭ şi acĭastă carte a noastră să afle pre Măriia Ta în viiaţă cu bunî săn[ă]taate şi în cĭasurĭ norocite, înpreună cu iubiţiĭ Măriei Tale. Ce ne scriĭ Măriia Ta pentru păra luĭ Raţ Iştfan şi a luĭ Herman Mihaĭ de Braşov, şi den cărţile Măriei Tale, şi den gura lor, fiind de faţă şi robiĭ noştriĭ Rucăreaniĭ, am înţeles, cu tot Divanul nostru, pentru bucatel[e] luĭ Raţ Iştvan, care se-aŭ luat dupre muntele Berivoescului, avănd prigonire cu Tohăneaniĭ pentru călcarea hotaruluĭ nostru. Ce toat[ă] marha robiĭ noştri Rucăreaniĭ, carea aŭ fost luat de la Raţ Iştvan, le-aŭ dat iarăş în măna oamenilor cariĭ aŭ fost trimişĭ de Raţ Iştvan, tot cu seaam[ă]. Dentr'aceaia se-aŭ oprit numaĭ berbecĭ 20, cariĭ

[1] No. 627.

aŭ oprit vameşiĭ noştri pentru osteneala lor, precum să cunoaşte den răvaşul de seamă al oamenilor luĭ Raţ Işvan, cum că se-aŭ dat aceale bucate, fiindu şi Tohăneaniĭ de faţă. Ce asupra Rucăreanilor nimic rămăşiţă n'aŭ rămas, cî acea marhă a jupânuluĭ Raţ Işvan dăplin trecutu-o-aŭ hotarul în ceaia parte, cu Tohăneaniĭ înpreună. Pentru aceaia, de i se-aŭ prilejit vre-o pagubă luĭ Raţ Iştfan de cătră cineva, a da seamă maĭ încolo: robiĭ noştri n'aŭ treabă. Pentru care lucru prepuindu-ş Raţ Işfan oarecum pre Tohăneanĭ, cariĭ sînt de ţ[a]ra Mărieĭ Tale, zicănd cum cî cătăva marhă i-ar fi luat Tohăneaniĭ; pentru care ar fi rămas la pagub[ă]; care pagub[ă], precum iaste judecata ţ[ă]răĭ Mării Tale, vrănd să o caote Herman Mihaĭ, arătănd o carte supt numele Rucăreanilor, de mărturie, cum că de la Tohăneanĭ n'aŭ avut jup[ă]nul Raţ Iştfan; pentru care neputăndu-ş isprăvi lucrul în anul trecut, aicea, înnaintea noastră, aŭ fost venit Raţ Işfan, şi, cercănd de lucrul aceĭ cărţĭ, zicea cum că toat[ă] paguba luĭ iaste adevărat de la Rucăreanĭ. Şi aşa, pentru aceaia ajungăndu judecat[a] şi pre Rucăreanĭ ca să jure pentru acea carte, aşa se-aŭ îndereptat, şi adevărat se aŭ aflat cum că, căţĭ aŭ fost atunce cănd au jurat, cu ştirea lor n'aŭ fost. Iar, de vor fi făcut dintr'aceia cariĭ n'aŭ fost atuncea cănd aŭ jurat, precum şi cartea luĭ Raţ Işfan, şi a luĭ Herman Mihaĭ, iarăşĭ supt numele Rucăreanilor, am văzut, pentru mărturiia acĭaia. Cărora cărţĭ luîndu-le noĭ seama, şi nepotrivindu-se nicĭ mărturiile, nicĭ scrisorile, am văzut, cu tot Divanul nostru, cum de nescare oamenĭ blestemaţĭ să fie făcute, pentru vre-o frică saŭ de o parte, saŭ de altă parte, ca pre dinşiĭ vre o nevoie să nu cază. Pentru aceaia amăndoao nestăt[ă]toare le-am făcut, şi aşa, fiindu fără treabă, pre judecata noastră nu le putem cerca. Pentru aceaia jup[ă]nul Raţ Işfan, de va avea cu cineva vre o întrebăciune, slobod iaste, — că Rucăreaniĭ în paguba luĭ nu sănt vinovaţĭ; că toat[ă] marha luĭ cu seamă s'aŭ dat în măna oamenilor luĭ, juraţiĭ, cariĭ aŭ fost trimiş de dinsul: le-aŭ dat precum să cunoaşte den scrisoarea acelor oamenĭ aĭ luĭ, cum că i-aŭ dus marha luĭ, fiindu şi Tohă-

neanĭĭ de faţă. Pentru aceaia dară, noĭ, cu tot Sfatul nostru, aşa am aflat să fie dreptu, şi am dat acĭastă carte a noastră de judecată.

[Copie cu litere latine şi ortografie ungurească, Stenner, II, nº 43.]

[Pe copertă:] † La cinstit[ă] măna bunuluĭ sfeatnic al cinstiteĭ cetăţ a Braşovuluĭ şi noao bun[ĭ] priiatinĭ şi vecin ĭ] de aproape, dumneluí jupănul Herman Mihaĭ, cu cinste şi cu săn[ă]tat e] să s[ă] dea[1].

[Indoită pecete neagră, cu un călăreţ.]

7.

Noĭ vameşiĭ din preun[ă] cu părcălabiĭ şi cu preoţiĭ şi cu bătrănii satuluĭ din Drag[o]slavele şi din Rucăr, dăm ştire dumnelor voastre, tuturor ispravnicilor şi dereg[ă]torilor Ţarăĭ Ungureştĭ pentru ca să s[ă] ştie că acea marhă a dumneaeı gĭup[ă]neaseĭ dumnealuĭ gĭup[ă]nuluĭ Raţ Iştvan, carea s'au fostu prădat pentru spartul plaiuluĭ, de aicea, s'au dat în samă ispravnicilor dumneaeĭ, anume Aldea Toflan, Lupul şi Stoica, toate oile, şi caĭ, şi vacĭ, şi tot, s'aŭ numărat aicĭ la posad[ă], în straja vămiĭ, şi s'aŭ dat în măna acestor ispravnicĭ aĭ dumneaiaĭ, ce scriŭ maĭ sus toate pre număr, şi nimic n'au fost lipsă, nicĭ de oĭ, nicĭ dintr'altele, — făr numaĭ 20 de berbecĭ, cariĭ i-aŭ oprit Rucăreaniĭ ceia ce au mersu de au luatu marha din munte, pentru spartul plaiuluĭ, adecă pentru treapădul şi osteneala lor, cu porunca dumnealuĭ vameşuluĭ. Acĭasta ştim şi mărturisim, şi de la oĭ nicĭ-un venit nu ştim să fie fost, nicĭ urdă, nicĭ brăndză, nicĭ dintr'altele; că, fiind oile fĭr de stănă, saŭ şi sterpite, decĭ nu s'aŭ ales nimic de venitul lor. Iară nişte miţe ce s'aŭ tunsu de la oĭ, s'au văndut, de aŭ fost de măncat păcurarilor şi de încălţăminte. Dintr'altele nimic, nu ştim să fie fost. Iar Toh[ă]neaniĭ n'au nicĭ-un ameastec, nicĭ nicĭ o vină. Zic şi păcurariĭ gĭup[ă]neaseĭ să fie înblat vănzănd nişte miţe: cu aceaia nu avem nicĭ-o treabă, nicĭ nicĭ un ameastec. Decĭ nu ne-au fost

[1] Nº 626.

aminte, nicî ştim. Iar de ceî 4 caî ce i-am oprit noî vameşiî, pentru hotar şi pentru treapădul nostru, i-am dat şi aceştia pre sama luî Bărsan de la Şinca, şi s'aŭ prinsu foarte bine, cum, ce are fi adetul nostru pentru spartul plaiuluî, va veni cu banî, şi ne va plăti dup[ă] obicîaiŭ. Atăta ştim şi mărtuturisim. Pis [= scris]în cas[a] luî Vlad Stanŭ, u Rucăr, 27 d. Oct., 1674. Cu sufletel[e] noastre.

Adec[ă] noî părc[ă]labiî şi preoţiî şi bătrâniî ot Rucăr şi den Dragoslavele ne-am pus iscăliturile ca să s[ă] creaz[ă]. Eŭ pop[a] Vlad şi eŭ Iane sluj[itorul], Radu păr[călabul], Vlad păr[călabul] [1].

8.

† Cinstite şi den bună rudă şi vecin de aproape şi noao priiatenŭ bătrănu şi, de spre tinereaţe, ca un fiiŭ, dumnealuî jupănul Herman Mihaî, pârgarul de la cinstit[a] cetatea Braşovuluî, de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ pohtim pace şi bun[ă] săn[ă]tate să dăruiască dumnetal[e]. împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnetale şi cu toţ voitorie de binel[e] dumnetal[e]. Să veî avea a ştirea dumneata şi de noî, den mila lu Dumnezeŭ şi cu ferecit norocul Mărie Sal[e] Domnu nostru ne aflăm cu săn[ă]tate. Cinstit[ă] scrisoarea dumnetal[e] care ne-aŭ venit cu această slug[ă] a cetăţie, de toate înţeleasem, şi ne-au părut bine, înţelegăndu de bun[ă] săn[ă]tatea dumneatal[e]. Şi ne scrie dumneata pentru satul Tohanie, pentru o supărare ce aŭ fostu avut pentru neşte oî şi cu Raţ Işfan; care li s'aŭ fost fîcut (făcut) judecat[ă] de astă vară, de la Măriia Sa Vod[ă], precum veî fi înţeles şi dumneata. Dece, de veî pohti dumneata să li să fac[ă] şi acum judecat[ă], să ştie dumneata că numaî pre venirea unie părţî nu se va putea face judecat[ă], fără numaî când ar veni toate părţil[e] aicea, să fie Raţ Işfan şi Tohaniî şi aî nostri, Ruc[ă]reaniî, —atunce le-aru face şi Măriia Sa Vod[ă] judecat[ă]. Iară fără venirea tut[u]ror nu se va putea fac[e] judecat[ă]. Ci precum veî socoti şi dumneata că va f[i] cu cinste. De acesta facem

[1] N° 636.

în ştire dumnetal[e]. Şi acestă puţin[ă] scrisoare a noastră să afle pre dumneata cu săn[ă]tate. Pis Ghen. 5, v' 7185 [1677].

† Al dumnital[e] de bine voitoriŭ şi bătrăn priiatin şi vecin:
Gheorghie Băleanul.

[V⁰:] † Dăn bună rudă şi al nostru bătrânu priiatenu, dumnealuĭ jupănul Herman Mihaĭ, părgarul de la cinstit[a] cetat[e] Braşovuluĭ....

[Pecete brună cu iniţialele: Г. Н [1]]

9.

† Pohtim de la D[u]m[ne]zău multă săn[ă]tate d[u]mn[e]vostră, părcălabuluĭ ot Rucăr, înpreună cu juraţiĭ şi cu bătrăniĭ satuluĭ, cariĭ să află acum. Alta, facem ştire d[u]mn[e vostră pentru cel lucru, care, fiind mersŭ d[u]mn[e]vostră înnaintia Măriiĭ Sal[e] luĭ Vod[ă], pentru paguba mia care s'aŭ făcut în ţara Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], şi aţĭ jurat înnaintia luĭ Vod[ă] cum voĭ nu sănteţ amestecaţ în paguba mea, ce Tohăneaniĭ aŭ făcut ce aŭ făcut, — decĭ noĭ am căutat judecat[ă] înnaintea Mării Sal[e] luĭ Craiŭ cu jupănul Hărman Mihaĭ. Decĭ jupănul Hărman Mihaĭ aicea aşa s'aŭ măntuit cu o carte a d[u]mn[e]vostră, cum eŭ să nu caut Tohăneaniĭ, că paguba mea iaste de la Rucănru. Decĭ de în Scaunul ţăriĭ nostre aşa ni-aŭ eşit judecat[a] să mergŭ eŭ cu Hărman Mihaĭ înnaintea luĭ Vod[ă], să stăm de faţ[ă] cu dinsul şi cu d[u]mn[e]vostră înpreună, înnaintea judecăţiĭ Măriiĭ Sal[e] luĭ Vod[ă]. Decĭ, pentr'acĭasta, fac ştire d[u]mn[e]vostră să nu cumva să vă amăgĭască Hărman Mihaĭ, să vă schimbaţ cuvintel[e] care aţ mărturisit cu sufletel[e] vostre, dup[ă] jurămăntul vostru, înnaintea Măriiĭ Sal[e] luĭ Vod[ă], — că apoĭ toată paguba mea o veţ plăti voĭ, şi veţ fi cu sufletel[e] pierdute. Ce numaĭ, precum aţ jurat înnaintea Măriiĭ Sal[e] luĭ Vod[ă], de aceaia să vă ţineţ tare, — că ştiŭ adevărat că, aŭ va veni Hărman Mihaĭ la voĭ, aŭ va trimet[e] omul luĭ pentru acest lucru, ca să vă schimbaţ cuvintel[e]. Ce Hărman Mihaĭ ar sili maĭ tare să scoaţă ghimpul din picĭorul luĭ şi

[1] No 644.

să-l puia în picĭorul vostru. Ştiţ d[u]mn[ea]vostră bine, când aţ jurat d[u]mn[e]vostră înnaintea Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], că Măriia Sa mie-aŭ dat cartea Măriiĭ Sal[e], întărit[ă] cu pe̊ceatea Mării Sal[e], de iaste la mine, cum să va adevăra diaca voĭ veni şi eŭ. Deci Hărman Mihaĭ acum îĭ caută să s[ă] scurteaze tocmealel[e] luĭ ce aŭ făcut. Că el, de nu va adevăra că i-aţ dat d[u]mn[e]vostră cartea, el numaĭ ce îĭ caută să plătească paguba mea. Iar, de va adevăra, voĭ veţ plăti. Ce pentr'aceaia să vă socotiţ să nu vă amăgĭască cumva. Acĭastă puţineȁ scrisoare nostră să vă afle sănătoş. Amin.

Al d[u]mn[e]vostră de bin[e] voitor:

Raţ Iştvan ot Făg[ă]raş.

Pis Ghen. dnă 23, lt 1677.

[V°:] Întru cinstit[ă] mâna a părcălabuluĭ den Rucăr, înpreună cu juraţiĭ şi cu bătrâniĭ cariĭ sânt purtătoriĭ de grijă satuluĭ, aĭ noştri de bine voitorĭ şi de aproape vecinĭ, cu cinste să să dea ѡт χє [= de la Hristos]; amin.

[Pecete roşie, cu inscripţia: «Bo ... Sofia»[1].]

10.

Mlstiiu bjieiŭ Io Duca Voevod i gsdnŭ. Pisah gsdvmi [= am scris Domnia Mea] voao Rucăreanilor şi voao ficĭorilor luĭ Nan ot Berivoeştĭ. Către acĭasta v[ă] fac Domnea Mea în ştire, în vreame ce veţ vedea acĭastă carte, a Domnii Meal[e], de soroc, iar voĭ să veniţ cum maĭ curându, să staţ de faţ[ă] aicea, înnaintea Domnii Meal[e], la Divan, cu Raţ Işfan ot Făgăraş, pentru bucatele Tohanilor, ce li s'aŭ luat; că, de nu veţ veni, bine să ştiţ că voĭ trimite Domnia Mea de vă vor aduce făr de voia voastră, şi veţ da şi boŭ de soroc. Pentru că aşa iaste porunca Domnii Meal[e]. I sam reč gsdvmi [= şi aceasta e zisa Domnieĭ Mele].

Ghen. 29 dn., lt. 7185 [1677]. Proč̆t. V[e]l Logft.

[Monograma. — Pecete mare cu chinovar, cu această legendă: Iѡ Дѹка Воевод бжїю млтїю гпь земле Влахїи[2].]

[1] N° 638.
[2] N° 348.

II.

† Cinstitului și de bună rudă și noao bun priiaten și vecin de aproape, dumnealuĭ jup[ă]nul Herman Mihaiŭ, bun sfeatnic al cetății Brașovuluĭ, săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dumnital[e], dinpreun[ă] cu toat[ă] cinstită cas[a] și viiața dumnital[e]. Poftindu dumneata a ști și de a noastră săn[ă]tate, dentr'a luĭ Dumnezeŭ multa mil[ă], și întru fericit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru, ne aflăm cu săn[ă]-tate. A dumnital[e] cinstita carte la măinil[e] noastre și dentru trimisul dumnisal[e] cu drag o am priimit, și, înțelegăndu de a dumnital[e] viiaț[ă], ne-am buc[u]rat și am dat laudă m[i]-l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ pentru a dumnital[e] buna și fericita săn[ă]tate. Pentru a dumnital[e] întristare, ce dumnital[e] s'au întămplat, și noao mare tănguire am avut. Dară ce vom face? Ceale ce săntu dintru voia luĭ Dumnezeŭ, iaste să le priimimu. Că noĭ toț aceaia datorie avemŭ. Precum zic[e] fericitul David: că, cine va putea fi om pre lume să custe, și de moarte să nu guste[1]? Derept acesta lucru iaste, dumneata, ca un bun înțelept, tănguirea dumnital[e], ca un om înțelept, să o contenești, ca cu alt dar de la Dumnezeŭ să te îndulcești. Pricina cărțiĭ d[u]mn[i]tal[e] deplin o am înțeles, și în toate fealiuril[e] cu chibzuial[ă] am socotit, și înnaintea Mării Sal[e] luĭ Vod[ă] încă am arătat. Întru care lucru nicĭ într'o seaam[ă] de chip judecata cea maĭ denainte, care s'aŭ făcut, nu s'au putut vărteji, de vream[e] ce Raț Ișfan aŭ luat carte în măn[ă], precum și dumneata. Această Măria Sa Vod[ă] nu poate învărteji, de vream[e] ce paguba care ceare Raț Ișfan, nu s'au făcut den țeara Mării Sal[e], precum săngur Măria Sa Domnu nostru adev[e]rează cătră Măria Sa Craiul țăriĭ dumneavoastră, pre izvodul care dumnital[e] trimitemu, precum săngur d[u]-m[ne]ta îl veĭ vedea. Care noĭ socotim, care carte scrie Măria Sa Vod[ă], scrie spre Craiul dumneavoastră maĭ mult spre folosul d[u]mn[i]tal[e] decăt spre al luĭ Raț Ișfan. Căcĭ că în carte Mării Sal[e] luĭ Vod[ă] mărt[u]risește cătră Măria Sa

[1] Citație din Psaltirea în versurĭ a Mitropolituluĭ Dosofteĭ.

Craiul cum Raţ Işfan nicĭ-o pagub[ă] din ţ[a]ra acĭasta nu are, că i s'aŭ dat toat[ă] marha deplin în măna oamen[i]lor dumnisal[e], şi ì o aŭ trecut făr de nicĭ-o zminteal[ă] în hotarul ţăriĭ dumneavoastră. Decĭ, de are el de la cin[e]va vr'o pagub[ă], o caute cu adeverinţă, că Măria Sa Vod[ă] i să cade a căuta lucruril[e] ţăriĭ noastre, iar a ţăriĭ d[u]mneavoastră are stăpăn, şi d[u]mn[e]ta, avăndu dereptate, te veĭ îndirepta de la stăpănul dumneavoastră. Pofteşt[ĭ] dumneata a avea carte slobodă de judecat[ă] a Mării Sal[e] luĭ Vod[ă] la măna dumnital[e]: acĭasta Măria Sa nu o poate da. Că, de ar fi o parte şi alta de aicĭ den ţeara Mării Sal[e], ar fi făcut Măria Sa judecat[ă], şi ar da şi carte; iar, fiindu amăndoaoă părţil[e] dentr'acea ţeară, de la cin[e] va fi avăndu pagub[ă], să adevereaz[ă] că de aicĭ s'aŭ dus toat[ă] marha deplin, pren măna oamen[i]lor dumnisal[e], precum se adeverează şi scrisoril[e] oamen[i]lor luĭ Raţ Işfan, căndu aŭ luat bucatel[e] deplin din măna vam[e]şilor şi a Rucăreanilor. Jăluešt[ĭ] dumneata căcĭ nu-ţ adev[e]rează Măria Sa Vod[ă] pricina cărţiĭ dumnital[e] care aĭ de la Ruc[ă]reanĭ: fiindu întru amăndoao măinil[e] cărţĭ, le lasă necercate amăndoao părţile. Iar, de veĭ vrea să socoteşt[ĭ] dumneata pre amăruntul răspunsul cărţiĭ care scrie Măria Sa Vod[ă] la Măria Sa Craiul, maĭ mult adeverează pre dumneata derept şi pre carte dumnital[e] că iaste bună decăt pre Raţ Işfan, — că în cartea d[u]mn[i]tal[e] scrie că Raţ Işfan aŭ luat oil[e] toat[e] deplin şi nu are nicĭ-o pagubă de aicĭ den ţear[ă], de la nim[e]lea, nicĭ de la Tohăneanĭ, nicĭ de la oameniĭ ţăriĭ noastre, şi Măria Sa Vod[ă] iar aşa adevereaază la Măria Sa Craĭ. Ce, de veĭ vrea să socoteştĭ d[u]mn[ea]ta bine, iaste să cunoştĭ că ţi-ĭ de folos. Iar cartea luĭ Raţ Işfan să o soc[o]teşt[ĭ] d[u]mn[e]ta, că scrie cum paguba luĭ i s'aŭ făcut din ţara noastră, din muntele Berivoescululuĭ, şi pre acĭasta cartea luĭ să cunoaşte că iaste deşartă, fie de cin[e] va f[i] făcută. Derept acĭasta nu maĭ pune la inema dumnital[e] nicĭ-o scandălă,. că, avăndu de la cinevaş vr'o nedireptate, şi d[u]mn[e]-a avăndu dereptate, harnic eştĭ dumneata a te îndirepta, verĭ în ce loc, că acesta nu iaste fiece lucru iuşor, să l pue cin[e]va

în pozinarĭ, ci fieşt[e]care înţelept poate cunoaşte că nu săntn ceale strămbe a fi direapte. Şi, cu acĭasta săvărşindu, mila luĭ Dumnezeŭ fie pururea cu d[u]mn[e]ta. Pis Mart 19 dni, l[t] 7185 [1677].

† Aĭ dumnitale bunĭ voitorĭ şi de aproape vecinĭ:

'Ιωρδάκης Μέγας-Ποστέλνηκος, Ilie V[e]l Med[e]l[nicer], Radul Vel Log[ofăt].

[V°:] La al nostru bun priiatin şi de aproape vecin, dumnealuĭ jupănul Mihaĭ Herman, de la cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ[1] . . . .

12.

† Ghiorghie Banul i Vlăcul Vel Vornic i Hriza Vel Vist., Iordache Vel Post., ispravniciĭ Scaunuluĭ Buc[u]reştilor[2], scriemu cartea noastră de soroc voao, tut[u]ror datornicilor cariĭ veţ fi datorĭ dumnealuĭ jupănuluĭ Herman Mihaĭ, care iaste priiaten al Mării Sal[e] Domnu nostru şi noao, să căutaţ, în vreame ce veţ vedea cartea noastră, iar voĭ să aveţ a meargerea la Pitari ot Câmpulungu, cariĭ sănt ispravnicĭ acol[o], să staţ de faţ[ă] naintea lor, să s[ă] fac[ă] judecat[ă] cu dumnealuĭ, şi, cine ce i-ar fi datorĭ, să-ĭ plătească. Iar cariĭ n'ar vrea să asculte de cartea noastră, să meargă, am dat voe Pitarilor să trimiţ[ă] oamenĭ de aĭ lor pre la voĭ, să v[ă] duc[ă] pre fieşcare la judecat[ă], făr de voia voastră. Şi de cătră nimenilea opreaal[ă] să n'aib[ă]. Acĭasta v[ă] scriem. Iul. 11 d., l[t] 7185 [1677].

Ghiorghie Banul, Vlăcul Vel Dvornic, Hriza V[e]l Vist[ier], Iordachie Ruset V[e]l Post[elnic][3].

13.

Adec[ă] popa Vlad ot Rucăr şi eŭ Vlad Can. ot tam scris-am şi mărturisim noĭ cu sufletele nostre cum să se ştie, astă iarnă, cănt. aŭ venit Domnul Har *(sic!)* Mihaiŭ cu cartea de soroc, să margim la Curte pe[n]tru o carte (carŭte), ce am

[1] N° 640.
[2] N° 643.
[3] V. şi n[l] 13.

fostŭ dat noĭ Rucărianiĭ petro o păr[ă] ce au 'vut cu Raţi Işton pe[n]tru mu[n]tele Berevoeştilor, şi atu[n]cĭ noĭ nu s'aŭ tă[m]-plat a fi acas[ă. P en]tru care lucru iată că s'a [tăm]plat la Simtile [= Sîntilie] de au ven[i]tŭ ot Dăl[go]pol, Căpulu[n]gu, ne am 'flatŭ şi noĭ acolo, şi mărturisescu eu popa Vlad şi Vlad Can. gazda în care s'au scris cartea în casa nostră, şi o am scrisŭ cu ştiria bătrănilor, care aŭ mărturisit şi la Curte, şi ş'au pus şi deagetele, pecum iaste leagea în ţara nostră, şi aŭ pus şi deagetele în loc de peceţĭ; care a vrutu Raţi Işton să o facă hiclian[ă]. Şi am mărtu[ri]sit şi înnatea Pitariuluĭ[1] că aŭ cartea dumnealuĭ Harman i deriaptă, iar a lù Raţi Işton noĭ nu ştim nimic de cartea luĭ. De aiasta măr[tu]-risim noĭ cu [su]fletele [noa]stre. Şi pe[n]tru credinţa ne-am pus şi deagetele ca să s[ă] criaz[ă], cum e obiciaiul ţărăĭ. Pis mţa Iul. dnă 15, let 7185 [1677]. Ot Căm[pulung].

Şi eŭ popa Vlad. Şi eŭ Vlad Can.

[Semne de degete.]

Şi noĭ Pitariĭ mărturisim precum au venit dumnealuĭ domnul Harman Mihaĭ cu chip de au mărturisit nainte nost[ră]; mărturisim şi noĭ precum au scris maĭ sus pop[a] ot Rucăr şi cu gazda, Vlad.

Eu, Costandin. 'Αναστάσης μαρτηρὸ τὰ ἄνοθεν[2].

14.

Ghiorghie Banul i Vlăcul V[e]l Vornic i Hriza V[e]l Vist., Iordache V[e]l Post., ispravniciĭ Scaunuluĭ Bucureştilor[3], scriemu cartea noastră voao Pitarilor cariĭ sănteţ ispravnicĭ la Căm-pulungu. Cătră aciasta facem în ştire pentru dumnealuĭ jupănul Herman Mihaiŭ, care iaşte prieten al Mării Sal[e] Domnu nostru şi noao. Viindu acolea pentru trebil[e] dumi-sale şi datorìĭ ce are dumnealuĭ pre la oamenĭ aicĭ în ţeară, voĭ să căutaţ pre la cine ce datorie va avea şi, viind acolea de faţ[ă], să le faceţ judecat[ă] dereapt[ă], şi, cine ce ar ră-

[1] Ispravnicul.

[2] No 642.

[3] Caimacamĭ în lipsa luĭ Duca-Vodă, dus asupra Cazacilor, cu oastea turcească.

mănea a fi datorî domnealuî, voî să staţ să apucaţ pre uniî ca aceia cu strinsoare, să plătească, cine cu ce ar fi datorî. Şi iat[ă] că s'aŭ făcut şi o carte de soroc la toţ datornicíî du. misal[e], la cine ar avea alte trebî şi datorie, să-î sorocească să vie să stea de faţ[ă] naintea noastră. Deci cariî n'ar vrea să vie cu cartea noastră de soroc, voî să tremiteţ de acolea oamenî de aî voştriî, să aduc[ă] pre fieştecare datornic făr de voia lor acolea naintea voastră, să le faceţ judecat[ă] şi, precum scrie maî sus, să-î apucaţ, cine ce ar rămănea datorî, să plătească. Acíasta v[ă] scriem. Iul[ie] 12, l[t] 7185 [1677].

Gheorghie Banul, Vlăcul Vel Dvor[nic], Hriza V[e]l Vis- t[ier], Iordachi Ruset Vel Post[elnic.][1]

15.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlst. gsdnŭ zeml. vlahiiscoe.

† Bunuluî nostru priiaten şi de bine voitoriŭ, dă aproape vecin, dumnealuî Anăş Mancheş, marel[e]-judeţ de la cinstită cetatea Braşovuluî, săn[ă]tate şi tot binel[e] de la putearnicul Dumnezeŭ pohtim să dăruiască dum[i]tal[e]. Cartea dumital[e] ce ne-aî trimis, ne-aŭ venit, şi, dă bună săn[ă]tatea dum[i]-tal[e] înţelegănd, ne-aŭ părut bine. De altele ce ne scriî d[u]mn[ea]ta, am înţeles. Pentru un Stoică părcălabul de aicî de la Rucăr, care aŭ venit la noî, de s'aŭ jăluit pentru nişte Şcheaî de acol[o] de la Braşov, anum[e] Ion Bochicî i Stoica Boghean i Toader Ţapul, nepot Brinciî, cari le aŭ fostu vandut lor nişte berbecî, şi baniî nu i-aŭ fost dat, şi am fostu pohtit pre dumn[e]ta ca s[ă] aib[ă] direptat[e] de la d[u]mn[e]ta, să i să plătească baniî. De care lucru ne scriî d[u]mn[ea]ta cum că aciî berbecî i-aŭ luat de la Şcheeaiî aceia un Racoş, şi acel Racoş nu iaste suptu ascultarea dumital[e]. De care adevărat acel Racoş nu va fi suptu ascultarea dum[i]tal[e], iar Şcheaiî aceştea, cariî scriŭ maî sus şi au luat berbeciî de la acestu om al nostru, aciia săntu suptu ascultarea dumital[e]. Întru care, precum ne pohteştî d[u]mn[e]ta pre noî, pentru aî d[u]mital[e] oamen[î], şi, ceal[e] ce s[ă] pot,

[1] N° 641.

au dreptate dă la noî, şi noî pohtim pre d[u]mn[e]ta pentru acestu om, ca să aib[ă] de la d[u]mneata dereptate, să i să plătească bucatel[e] de la Şcheai ci le-aŭ luat de la măna luî. Iar Şcheai să-ş caute cu cel Racoş care aŭ luat berbeciî de la dinşiî, ca să nu vie de la d[u]mneata făr de judeţ. Acîasta, şi mila luî D[u]mnezeŭ să păzească pre d[u]mn[e]ta cu săn[ă]tate.

Noem. 6 dni, lt. 7206 [1698].

De bine voitoriŭ d[u]m[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V⁰:] † Bunuluî nostru priiaten şi de bine voitoriŭ, de aproape vecin, d[u]mnealuî jupănul Anăş Mancăş, marel[e]-judeţ de la cinstită cetatea Braşovuluî, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

16.

† Io Costandin Basaraba Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluî nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuî jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstitiî cetăţî Braşovuluî, sănătate şi tot binele poftim dumitale de la Dumnezeŭ. Pricina cărţiî aceştiia nu iaste de alt[ă], făr căt facem ştire dumitale pentru ceştî oamenî de aicî den ţara noastră, săteanî de la Rucăr, anume Stoica părcălabul şi Stoica Dulamă şi Radul al lu Radomir, că, jăluindu-ni-se eî în căteva rândurî, zicănd că, avănd eî nişte berbecî de vănzare, i-aŭ fost tocmit cu banî cu nişte oamenî de acolo din Ţara Ungurească, anume Ion Boghicî şi Stoica Boghina şi Toader Ţap, şi aŭ fost luat eî berbeciî, zicănd că le va trimite baniî, iar eî de atunce pănă acum n'aŭ trimis nicî-un ban; pentru care lucru de acîasta am fost maî scris dumital[e]. Poftim pre dumneata ca să li să facă acestor oamenî dreptate, să nu fie răbdător[î] de bucatele lor, ce ca să li să scoaţ[ă] baniî. Şi, viind eî acolo, nicî-o dreptate de la dumneata n'aŭ avut, că baniî nu şi i-aŭ luat.

[1] N° 356.

Deci, văzănd noi că rabdă de bucatele lor, și acolo dreptate nu li să face, le-am fost dat voe de aŭ oprit de la frații aĭ acelor oameni ce aŭ luat berbecii, oĭ de ale lor. Deci veĭ şti dumneata că noi nu i-am lăsat să le vănză, ce le-am poruncit să le ție cu seamă bună pănă la Ispas, socotind că tot vor avea dreptate de la dumneata, de-şi vor lua banii de la oamenii aceia ce le-aŭ văndut berbecii. Deci de acĭasta facem știre dumnitale, și pohtim pe dumneata, de iaste să li să facă vre o dreptate ca să-ș ià banii de la cei ce aŭ tocmit cu dănșii berbecii, atunce mai bine va fi, că eĭ vor da bucatel[e] ce aŭ luat, înnapoĭ. Iar, nefăcăndu-li-să nici acum dreptate, ca să-ș ià banii, să știĭ dumneata că le vom da voe de vor vinde bucatele ce aŭ oprit. Acĭasta, și mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. April 18 dni, lt. 7206 [1698].

De bine voitor dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstiteĭ cetăți Brașovuluĭ, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

17.

† Io Costandin Basarab Voevod bjiiu mlstiiŭ gspdru zemle vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstiteĭ cetăți Braș[o]vuluĭ, sănătate și tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Cinstită cartea dumitale ne-aŭ venit, și, cătŭ ne scriĭ dumneata, am înțeles. Pentru niște Rucăreanii carii aŭ fost oprit niște bucate, a unor oameni de acolo, den Țara Ungurească, ce ne scriĭ dumneata, am înțeles. De care lucru, de vream[e] ce ne scriĭ dumneata că pe datornicii carii le sănt datori, daĭ în măna lor, și sănt acolo puș la opreală, — iat[ă] că le-am poruncit să meargă să-ș ià oamenii aceia, și eĭ să dea bucatele ce aŭ oprit. Deci

[1] N° 365.

dară, viind eĭ acolò, le fă dumneata dereptate, aŭ banii să li să plătească, cât aŭ eĭ la aceĭ oamenĭ datorie, aŭ oamenii să li s[ă] dea în mănă, să facă ce vor şti cu dănşiĭ; iar să nu maĭ aibă alt val. Că de multe orĭ ni s'aŭ jăluit aceştĭ Rucăreanĭ şi, trimiţăndu-ĭ acolo la dumneata, nici dumneavoastră dereptate nu le faceţĭ, — pentru aceaia s'aŭ oprit bucatele acealea. Ce acum dumneata dă-le datornicíĭ în mănă, şi eĭ vor da bucatele ce aŭ oprit. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Ap. 19 d., 7206 [1698].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V° :] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, mare-judeţ cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

18.

† Cinstite dumneata judeţ Haneş Mangoş din cinstita cetatea Braşovoluĭ, de la putearnicol D[u]mnezeŭ pohtim dumital[e] săn[ă]taat[e] şi tot fericetul bin[e]le ca să-ţ dăruiască dumital[e]. Cinstit[ă] scrisoarea dum[i]tal[e] ne aŭ venit, şi, ce aŭ fost poruncile dumitale, le am înţeles, scriindu ne dumneta, cum că am hi fost luat doĭ caĭ aĭ unur oamenĭ aĭ dumital[e] pent[r]u Ghiorghie meşterul, car[e]le au fost tocmit să lucrează la măn[ă]stirea dumneluĭ Stolneculuĭ Mihalcie la Bercă [2]. L-am fost tocmit derept t[1] 30, şi i-am dat toţ banie deplin; iar el să cre[z] domneta că n'aŭ şăzut să lucreaze, să isprăvescă tot lucrul, ce aŭ fugit şi aŭ lăsat lucrul neisprăvit. Streaşănile măn[ă]stirieĭ şe foişorul de naintea măn[ă]stirie aŭ rămas tot neşăndilit[e], iar el aŭ zis cătră dumneta că aŭ lucrat tot. De acĭasta iat[ă] că fac ştire dum[i]tale, ce aŭ fost să lucreaze, şi ce aŭ lucrat, şi ce aŭ rămas nelucrate; ce-ĭ dă dumneta poruncă să vie să lucreaze, să isprăvească tot lucru ce aŭ fost să lucreaze; că, neviindu, apoĭ iar vom lua alt[ă] dat[ă] alte trăsure pentru acest lucru. Iar

[1] № 363.
[2] În jud. Buzăŭ.

acum caiĭ aceşte iat[ă] că-ĭ deadem. Şe mila luĭ Dumnezeŭ să fie dum[i]tal[e de ajutor.

Iun[ie] 4 d., l[t] 7206 [1698].

Al dum[i]tal[e] maĭ mic şi de bin[e] voitoriŭ:

Stoica Oaleş.

[V° :] Intru cinstit[ă] măna dumnealuĭ Hangoş Mangoş, judeţuluĭ de la cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ, cu cinste şi cu săn[ă]tate.

[Pecete neagră, neînţeleasă[1].]

19.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Sănătate şi tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Alta, facem ştire dumital[e] că aicĭ înnaintea noastră veni cu jalb[ă] cĭastă săracă de fămeae, anum[e] Samfira den Cămpullungu, cum că, fiind datoare luĭ Iacob Sasul de acolo de la Braşov, şi puindu-ĭ şi neşte scule zălogŭ, ia aŭ făcut cum aŭ putut de i-aŭ plătit tot ce i-aŭ fost. Şi, cănd aŭ fost la datul sculelor, auzind că i-au perit cărţile, numaĭ ce au tăgăduit că nu i-aŭ dat atătea scule. Şi au avut judecată cu dănsul şi la boiariul Domnii Noastre Sărban Com[i]s[ul], ispravnicul de la Cămpullungu, şi aŭ şi jurat acĭast[ă] fămeae, cum pe căte scule i-aŭ dat. Şi s'au prinsu fecĭorul lu Iacov Sasulŭ că, cum va mearge la Braşov, îĭ va da toate sculele; şi, deaca aŭ mersu acolo, nu i-au dat nimic. Pentru care lucru poftim pre dumneata să i să facă dreptate aceştiĭ sărace cu acel Sas, ca să i să plătească, că, nefăcăndu-i-să dreptate, să-ĭ plătească tot, apoĭ să va opri bucatel[e] altor Sasĭ. Pentru acĭasta, şi cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata. Oct[omvrie] 27 d., l[t] 7208 [1699].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[1] No 668.

[V°:] Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

20.

† Io Costandin Voevod biiu mlstiiŭ gspdrŭ zemli vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproap[e], în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Eremie, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, sănătate şi tot binel[e] poftim dum[i]tal[e] de la Dumnezeu. Pric[i]na cărţiĭ nu iaste de alt, fără căt facem ştire dum[i]tal[e], că aicĭ la noĭ, jălui cest sărac de om de aicĭ, de ţara noastră, de la Bertea cum că, perindu-ĭ 3 vite de iape, şi umblăndu-le pe urmă, ş'aŭ găsit dentr'aceale iape una, la fălnogiul den Satul Lungu, şi, găsindu-ş cap de bucate, ş'aŭ cerut să i să dea bucatel[e] ce i-aŭ perit, şi el n'aŭ vrut să le dea, ce aŭ tăgăduit. De care lucru poftim pre dumneata vecineaşte, să-ĭ facĭ dumneata dereptate, să i s[ă] dea bucatel[e] săracului, căcĭ că şi noĭ, când să întămplează de vin oamenĭ de aĭ dumneavoastră la judecată, le facem dereptate. Că, neavănd săracul dereptat[e], să i să dea bucatel[e], apoĭ vom putea face într'alt chip. De acĭasta poftim pe dumneata, şi fiĭ dumneata săn[ă]tos.

Fev. 13, l[t] 7208 [1700].

De bine voitor dum[i]ta[le]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproap[e], în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghie Erimie, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu sănătat[e] să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[2].]

21.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml[e] vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată

[1] N° 371.
[2] N° 376.

vreamea de bine voitor, dumnealuï jupănul Echil Ghiorghe. marel[e]-județ al cinstiteï cetățï Brașovul, sănătat[e] și tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cu acïasta facem știre dumital[e] pentru cest sărac de Dragoslăvean, anum[e] Comanŭ, de care am maï scris dum[i]tal[e] și într'alt rănd, că, avănd el un văr, și slujind văru-săŭ la un neamișu acolo, i s'au întămplat de aŭ fost murit acolo, și, rămăindu-ï neşte oï, i le-aï luoat dumneata. Pentru care şi dumnealuï cinstitul şi credincïos boiariul nostru Radul Com[i]s Golescul, cănd aŭ fost acol[o] la Brașov, aŭ zis dumital[e] ca să i le daï; dumneata aï zis că nu le veï da, că Dragoslăveanul acela au fost Rumăn aceluï neamiș. Pentru care lucru, veï ști dumneata că s'aŭ dovedit lucrul foarte bine, și mărturisescu preoți și vameșiï den Dragoslavel[e], și alțï săteanï toțŭ, cum că acest Dragoslăveanŭ iaste rudă a celuï ce au murit, şi acel ce au murit, n'aŭ fost iobagiŭ neameşuluï, — că Rucăreaniï şi Dragoslăveaniï nu sănt iobagi nemănuı aicï în țara noastră, necumŭ să fie neameșilor den Ardeal. Ce poftim pre dumneata iarășŭ, să facï ca un vecin bun, să să dea bucatel[e] la măna Dragosloveanuluï acestuia; că, de nu i să vor da, să ştiï dumneata că i să va da voe de va opri bucate de ale Brașoveanilor pentru bucatel[e] acealea. Acïasta, și mila luï D[u]mn[e]zeŭ să fie cu d[u]mn[ea]ta. Oct. 11 d., 7209 [1700].

De bine voitor dumn[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluï nostru priiatenŭ și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Echil Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstiteï cetăț Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

22.

† Cinstituluï al nostru bun și adev[ă]rat priiatin, dumnealuï jupăn Fechil Ghiorghie, marele-județ al cinstitiï cetăț al Brașovuluï, dumitale cu sănătate mă închin, și rog pre putear-

[1] N° 377.

nicul D[u]mn[e]zeŭ ca să păzească pre dumneata cu bogat[ă] mila Sf[i]nţieĭ Sali. Pric[i]na scrisoriĭ nu iaste de alt[a], făr numaĭ, întăĭ, a cerceta de a dumitale bună săn[ă]tate. Şi, cu acĭasta, fac ştire dumitale pentru cest Dragoslovean, carele, murind văru-său, i-aŭ rămas oile acolo; pentru carele mi i-aĭ fost zis dumneata ca să adeverezu: iaste cu adev[ă]rat Dragoslovean aŭ ba. Decĭ eŭ, viind pe'n Rucăr, pe'n Dragoslavel[e], am chiemat pe toţ săteaniĭ, înpreuŭ[ă] cu popiĭ, şi i-am întrebat, şi aşa aŭ mărturisit cum că cu adev[ă]rat iaste Dragoslovean de baştină, iar nu vinetic dentr'alt[ă] parte venit. Şi încă mi-aŭ arătat şi temeiul casiĭ luĭ şi moşiile ce are, de le am văzut, şi aşa, dovedind că cu adev[ă]rat iaste Dragoslovean, am spus şi Mărieĭ Sal[e] lu Vod[ă] ce iaste poveastea luĭ, şi Măria Sa aŭ scris dumitale[e] ca să i s[ă] dea vitele. Ci dumneata porunceaşte ca să nu i s[ă] maĭ oprească bucatel[e], că-ĭ ajunge de când treapădă. Care pocĭ să zic că, de când umblă, va f[i] şi chieltuit preţul acelor vite. Iar aceĭ neamiş, de aŭ altă judecată cevaş, va cerca pe Măria S[a] Vod[ă], şi-ş vor afla direptate. Că n'aŭ fost nicĭ-un om de aĭ dumneavoastră, carele să aib[ă] întrebăciune cu de aĭ noştri oamenĭ, şi să nu-ş fie aflat direptate; ci şi dumnealor, de aŭ alt ceva, să-ş cearce, şi vor afla direptate. Iar vitele săracului să nu să maĭ oprească; că acesta, cunoscându-ş dreptatea, poate că va opri bucate de la oamenĭ de acolo. Ci aş vrea ca, cât voĭ fi spre acĭastă parte de loc, să nu să facă trăsurĭ[1] de spre o parte spre alta, ca să avem vorbe de înpotrivirĭ, ci să fim cu priiteşug dirept, şi fieştecarele să-ş afle dreptatea, atât aĭ noştri la dumneavoastră, cât şi aĭ dumneavoastră la noĭ. Ci, socotind cu bună adeverinţă că acest om are direptate ca să ià aceale vite ale văru-său, iat[ă] că de iznoav[ă] iar vine ca să-ş afle dreptatea de l[a] dumneata. Ci pentru acĭast[ă] pricină rog şi eŭ pe dumneata ca să nu s[ă] maĭ întoarcă neîndreptat, că el, a-ş putea lăsa ce iaste al luĭ, să piarză, nu va putea fi. Şi cu acĭasta iar pă

[1] Alt cuvînt pentru *oprirĭ*.

acelaş H[risto]s Dumnezeu rog ca să fie pururea cu dumneata. Oct. 14 dni, l[t] 7209 [1700].

Al dumitale la tot binel[e] voitor şi gata spre slujbă:

R. Golescul [1].

[V°:] Cinstitului al nostru bun şi adev[ă]rat vechiŭ priiatin dumnealui jupănul Fechil Ghiorghe, marele-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ, cu cinste să să dea.

[Pecete neagră cu leul ţinînd sabia în mînă şi iniţialele: г. к.[2].]

23.

† Io Costandin Voevod bjiŭ mlst. gsdnŭ zemlie Vlahiia.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitorĭ, dumnealuĭ jupănul Andreiaş Răitel, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovuluĭ, sănătate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cu acĭasta facem în ştire dumital[e] că aicĭ la noĭ aŭ venit cest sărac de om anum[e] Frăţilă den Cămpul lungu, de au făcut jalbă, zicănd cum că, luînd tată-său nişte negoţ de la un Sas de aciĭ den Braşov, anum[e] Pătru Bogatul, drept 45 de florinţĭ, şi dentr'aceştĭ banĭ aŭ dat tată-săŭ florinţĭ 35 banĭ gata, şi i-aŭ rămas florinţĭ 10. Apoi, murind Sasul acela, l-aŭ dat pre seama altuĭ Sas, nepot al luĭ, şi Sasul acela l-aŭ apucat de i-aŭ luat 34 de florinţĭ şi un sac cu nişt[e] unealte, tot pentru aceĭ 10 florinţĭ, şi el nu să ştie maĭ mult dator decăt zeace florinţĭ. Pentru care lucru poftim pre dumneata să-ĭ facĭ judecată cu acel Sas dennaintea dumital[e], şi, de va fi aşa precum să jăluiaşte, să aibă de la dumneata dreptat[e] ca să i să întoarcă ce i s'aŭ luat maĭ mult înnapoĭ, să nu maĭ vie cu jalbă. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Dichemvrie 8 d., lt. 7210 [1701].

De bine voitor dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumisale jupănuluĭ Andreiaş

[1] Ispravnic de Cîmpulung; v. maĭ departe, § IV.
[2] N° 680,

Răitel, marele-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, cu mult[ă] sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

24.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreaş Reiter, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul. Sănătate şi tot binel[e] pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Cartea dumital[e] ne-aŭ venit, şi de a dumital[e] bună sănătate ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata, pentru aceĭ veciniĭ aĭ dumneavoastră, de jafurile ce fac şi pe căţ aŭ prădat de le-aŭ luat bucatele, am văzut, şi ne pare foarte răŭ. De care lucru noĭ acĭasta nu vom îngădui, maĭ vărtos căcĭ aŭ călcat hotarul ţărăĭ noastre; ce iat[ă] că am trimis omul nostru la cine iaste maĭ mare pest[e] aceia, şi i-am scris ca să întoarcă săracilor toată paguba ce li s'aŭ făcut; că, de nu vor da cuĭ ce au luoat, am învăţat pe omul nostru să-ĭ zică că apoĭ noĭ vom găsi de vom luoa maĭ mult; ce să nu-ĭ pară rău. Iat[ă] că am trimis şi căţva sluj[i]torĭ la munţĭ, să păzească ca să nu-ĭ maĭ lase pe uniĭ ca aceia să să tinză şi să maĭ facă ce aŭ făcut. Şi iar, ce va fi pen putinţa noastră pentru folosul şi ajutoriul dumneavoastră, nu ne vom apăra a nu face. Acĭasta, şi mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata. Iun. 9 d., lt. 7212 [1704].

De bine voitor dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreiaş Reitel, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea

[Pecete mare, rotundă [2].]

[1] N° 382.

[2] N° 390.

25.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlahiiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupânul Ghiorghe Fechchel, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, sănătate şi tot binele pohtim dumitale de la Dumnezeŭ. Alta, facem ştire dumitale pentru acest preot anum[e] popa Savul de la Câmpul lungu, că l-au fost prădat nişte Şcheaĭ de acolo, de la Braşov, anume Iosif şi cu frate-săŭ Palco, de i-aŭ luoat banĭ gata tl. 53, şi alte târguialele ce aŭ avut, şi au fost venit de ni s'aŭ jăluit în doao rândurĭ, şi i-am fost făcut cărţĭ la comendantul de acolo, de l-am pohtit ca să-ĭ facă dreptate. Şi dumnealuĭ comendantul l-au fost dat pe seama răposatuluĭ Andreiaş Reiter ce era judeţ, ca să-ĭ facă ispravă cu aceĭ oamenĭ; şi tot aŭ umblat purtându-l den zi în zi, şi nicĭ-o dreptate nu i-aŭ făcut. De care lucru iat[ă] că l am trimis acum la dumneata, şi ca pe un bun priiaten al nostru te pohtim să-ĭ facĭ judecată cu aceĭ Şcheaĭ, şi să aibă de la dumn[ea]ta dreptate, ca să-ĭ plătească şi baniĭ şi alt tot ce i-aŭ luoat, că vom mulţumi dumitale. Iar, de nu să va isprăvi nicĭ acum nimic, poate fi că ne va căuta a porunci să să oprească bucate de ale Şcheailor ce sânt aicĭ în ţară, ca să nu rămâe acest preot prădat şi păgubaş pe bună dreptate. Şi, cu acĭasta sfârşind, mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata. Fev. 1 d., lt. 7215 [1707].

De bine voitor dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[Anexă:]

† Să ştie la Goapăc dator florinţĭ 10.

La Bloz florinţĭ 17.

La fratele Gherghe dator florinţĭ 14; la Stănimir Pătru au rămas să dea florinţĭ 15.

Să aibă să s[ă] dea acĭastă scrisoare în mâna fonogĭuluĭ ca să s[ă] scoaţă aceşşte ban[ĭ], iar, care nu va vrea ca s[ă] dea, să ştiĭ că vom luoa la Târgovişt[e] pe car[e] vom putea găsei.

† Şi la Bronoaeĭ, car[e] mâncă locul frăţene-său, să aibă a darea florinţĭ 15.

† Eŭ Ion Răduuțul den Ghenbav.
† Eŭ Alba, soțiia luĭ Ion.

Așa ne rugăm dumnevostră ca s[ă] să scoață aceșște ban[ĭ].

[V° :] Bunuluĭ nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe Fechchel, marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovuluĭ, cu săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

26.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdrŭ zeml. vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitorŭ, dumnealuĭ jupănŭ Barteș Seuler, marele-județ al cinstitiĭ cetățĭ Brașovu. Sănătate și tot binele poftim dumitale de la Dumnezeu. Alta, facem dumitale în șt[i]re că acíĭ înnaintea nostră să jăluiră aceștĭ săracĭ de oamenĭ, anum[e] Dragomir i Drăgulin ot Chioajde, cum că aŭ fost văndut de la cas[e]le lor 4 boĭ unuĭ Ungur Săcuĭ, anum[e] Venedict den Bitfalăŭ și cu soțiia luĭ, și, dupe ce i-aŭ văndut, ducăndu-ĭ în Țara Ungurească, la casa lor, aŭ trecut un an, și tocma peste un an s'aŭ sculat un Sas den Brașov, de s'aŭ făcut conoscător acelor boĭ, zicănd că sănt aĭ luĭ, și i-aŭ luoat de la Ungurĭ. Decĭ Unguriĭ, văzănd că le ià Sasul boi, aŭ venit la aceștĭ oamenĭ de i-aŭ apucat, și le-aŭ făcut mult necaz, năpăstuindu-ĭ că le-aŭ văndut bucat[e] de furat, și, de multă nevoe, aŭ plătit 2 boĭ cu banĭ, și, pentru alțĭ 4 boĭ, le-aŭ luoat alțĭ 4 boĭ; și eĭ, știindu-s[ă] oamenĭ dreptĭ, aŭ jurat în 2 rändurĭ cu 12 oamenĭ cum că aŭ văndut ale lor bucate dreapte; și aŭ rămas și cu jurămăntul și cu bucatele luoate. Decĭ acum, viindu înnaintea noastră cu mare jalbă, zicăndu că vinovațĭ în hoție nu să știŭ, ce dreapte bucate ale lorŭ aŭ fost aceĭ boĭ ce aŭ văndut, precum zicŭ că, de nu să vor creade cu 2 jurămănturĭ, sănt bucuroșŭ să jure și a treia oar[ă] cu sufletile lorŭ, că n'aŭ fost bucate de

[1] N° 401.

furat, şi, arătănd cu multe obide dreptatea şi prada lor, noî ce să le răspundem făr decăt noî la dumneata-î trimisem, ştiindu că dumneata cu judecata dreapt[ă] le veî descoperi bucatele, să nu rămăe prădaţ pe'ntreg. Căcî şi acel Sas ce aŭ luoat boi de la Ungurî, cu atăta numaî să face stăpăn boilor, căt zice că-î cunoaşte că săntu den cireada luî, fiind vite strănse de ceradă. Dar vită cu vită îş seamănă. Şi aceştî oamenî, nu odată, ce de doao orî aŭ jurat, şi pohtescu să şi maî jure că sănt dreapte bucatele lor. Dar, afară den jurămănt, dupe obiceaiul legiî noastre, nu trebue să să maî necăjască săraciî; ce pohtim pe dumneata, ca pre un bun vecin al nostru, să-î judecî în dreptate, fiind şi Sasul şi Unguriî aceia de faţă. Şi, de carea cumva jurămănturile ceale de'ntăî ale acestor oamenî nu să vor ţinea în seaam[ă], pot să şi maî jure că eî săntu bucuroşî, şi, maî jurăndu dumneata pă dreptate ca să dea Sasul boiî Ungurilorŭ, şi Unguriî să dea boiî oamenilor ce aŭ luoat; că, de nu le să vorŭ face dreptate, ca să li să întoarcă ce le-aŭ luoat, poate fi că să va face niscaî trăsurî, ca să nu rămăe săraciî păgubaşî. Acîasta, şi mila luî Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Noem. 24 d., lt. 7217 [1708].

De bine voitoriŭ dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V⁰:] Bunuluî nostru priiaten şi vecin de aproape, dumnealuî jupănuluî Barteş Sauler, marele-judeţ al cinstiteî cetăţî Braşovuluî, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

III. Judecăţî dezbătute.

Alte afacerî de hotar intră în categoria judecăţilor. Vinovaţî de fapte rele, datorniciî cari nu voiaŭ să plătească, oameniî viclenî cari căutaŭ totdeauna locul unde ar putea stoarce maî bine o hotărîre potrivită cu interesele lor, strămutaŭ Scaunul de judecată. Braşovenî saŭ supuşî aî Braşovuluî mergeaŭ la judecata luî Vodă, saŭ oamenî domneştî cereaŭ «dreptate» de

[1] Nº 411.

la judeţul din Braşov. Unii schimbaŭ pe rînd un Scaun cu cellalt şi se jucaŭ cu hotărîrile pentru a maĭ zăbovi şi a cîştiga prin această zăbavă.

Nu era o regulă în ceia ce priveşte tribunalul înnaintea căruia trebuiaŭ să se înfăţişeze *causele mixte*, procesele între Braşoveni şi Romînĭ. De obiceiŭ, se ţinea samă însă de locul unde se află, în momentul deschideriĭ acţiuniĭ, lucrul în desbatere. Astfel, dacă e vorba de un cal' vîndut în ţară, dacă se face judecată pentru un munte de dincoace de graniţă, Domnul cerea ca el să hotărească, în Divanul săŭ.

Cînd, din acest Divan, pornia o hotărîre şi acel care era atins de dînsa, partea care pierdea, se afla la Saşĭ, se cerea de la aceştia extrădarea pentru plata datorieĭ saŭ facerea pedepseĭ.

În sfîrşit, alăturĭ de judecata domnească, supuşiĭ Braşovuluĭ sînt supuşĭ une orĭ judecăţiĭ neguстorilor saŭ, în casurĭ cînd trebuie jurămînt, judecăţiĭ Mitropolituluĭ.

În veacul al XVIII lea chemarea la judecată a străinuluĭ se făcea printr'o citaţie în toată forma, şi una din aceste citaţiĭ a fost păstrată, din fericire, aşa încît o putem întrebuinţa pentru luminarea acestuĭ capitol din viaţa de odinioară.

I.

[Mateĭ-Vodă către marele-judeţ Mihaĭ.] Să ver întreba dintr'acoac[e] du[m]n[e]ta, cu mila lu Dumnezeŭ şi cu norocul cinstituluĭ Împărat săntem întru bun[ă] săn[ă]tate. Iar, de alta, facem ştire dumnetal[e], ca unuĭ priiatin şi vecin de aproape, pentru sluga noastr[ă] Vintilă Vătah, că vine acíí la dumn[e]ta pentru o datorie ce are la Costandin şi la Nicula Pitar, neşte oĭ. Derep[t] acíasta, pohtim pre dumn[e]ta să-ĭ fac[ĭ] dereptate şi judecat[ă], să i să plătească bucatel[e], cum facem şi noĭ judecat[ă] oamenilor dumneavoastră aic[ĭ],—să n'aibă val. Că destulă vream[e] iaste de căndu aşteaptă; iar, să nu-ĭ ver fac[e] judeţ, să-ş ià bucatele de la eĭ, de acolo, el poate că va găsi bucate aic[ĭ], de va lua pentru bucatel[e] luĭ. Iar maĭ bine arŭ fi să-ĭ plătească cu bine, decăt să între şi alţiĭ

în glăciavă pentru eĭ. Acĭasta scriŭ, şi pohtescu pre dumn[e]ta. [Tîrgovişte, Ianuarie 10, 7152 [1644].]

[V°: Adresa slavă.]

[Pecete mare[1].]

2.

[Mateĭ-Vodă către marele-judeţ Mihaĭ.] Cătră acĭasta dau ştire d[u]mnetale că aic[ĭ] înnaintea noastr[ă] venit-aŭ cest sărac de aic[ĭ], de sat de Pietroşiţa, anume Drag[o]mir, ot sud Dăm[boviţa], de aŭ jeluit şi aŭ spus cum ş'aŭ aflat în oile a unor iobagĭ aĭ d[u]mnetale, în oile Iugăĭ şi ale lu Stan, 2 mieĭ sugarĭ, şi i-aŭ fost întrebat în doao-treĭ rândure de aceĭ mieĭ, să-ĭ spue, şi tot n'aŭ vrut să-ĭ spue, până aŭ luoat miei, de i-aŭ dus la mumănile lor, de şi i-aŭ cunoscut oile miei. Apoĭ Andronie Vornicul, care aŭ fost judecătoriŭ lăsat aic[ĭ] la Scaun, deac'aŭ prinsu de veaste, el i-aŭ prădat, ca pre neşte oamenĭ răĭ. Dec[ĭ] Iuga şi Stan n'aŭ vrut să vie înnaintea noastră la Divan, de să le facem judecată cum va fi pre direptate, şi săntu de atunce 8 anĭ. Iar, căndu iaste acuma, se apucă Stan şi Iuga de Dragomir, şi-l trag de atăta vreame să vie aciia înnaintea domnetale, şi nu se poate răposah (рѫпосаⷯ), şi n'aŭ vrut să-ş caute de atunce. Derept aceaia nu se cade să învălueştĭ dumneta săracii noştri, că aŭ vrut să-ş întreabe de atunce, că aic[i] în ţeară se-aŭ făcut acel furtişag, iar loru, de le va părea cu vre o strămbătate, iar dumneata să-ĭ trimeţĭ aic[i], să stea de faţ[ă] toţĭ depreun[ă]. Dec[i], cum i va ajunge leagea şi judecata şi Divanul, face-li-se-va judecata, cum va fi pre dereptate; iar acest sărac al nostru să n'aibă val şi băntuial[ă] de spre d[u]mneta. Acĭasta fac ştire dumnetale. [Ianuarie 20, 7152 [1644].]

[Pecete mare, rotundă[2].]

3.

[Mateĭ-Vodă către judeţul Mihaĭ.] Cătră acĭasta facem ştire d[u]mn[i]tale pentru rândul luĭ Vas[i]lie Sărb[ul] ot Necopoe,

[1] N° 324.
[2] N° 339.

că aŭ avut mult[ă] pără cu frate-său Iovan naintea Divanuluĭ, pentru multă pag[u]bă ce-aŭ avut Vas[i]lie de către frate-său Iovan. Decĭ i-am trimis Domnia Mea şi la neguţtorĭ de i-au socotit şi me-aŭ *(sic)* luoat sama, tot pre amăruntul, de toate lucruril[e] lor, şi l-aŭ dat neguţtoriĭ pe Ivan platnicu frăţi[ne]-său luĭ Vasilie, cu zapisul de măna lor, de judecat[ă], şi cu cartea noastră, făcută pre zapis, dup[ă] judecata lor. Iar apoĭ, dup[ă] aceaia, iar aŭ venit naintea noastră, la Divan, şi aŭ căzut Iovan platnic frăţine-său lu Vas[i]lie, şi l-am pus (şi l-am pus) pre Iovan şi la închisoare; iar apoĭ el ş'aŭ luoat zi păn la Boghiavlenie, cum să vie să-ĭ plătească bucatel[e]; iar el n'a venit. Dup[ă] aceaia ş'aŭ maĭ pus zi şi de 'nnaintea dreg[ă]toriuluĭ nostru jupan Drag[o]mir Vel Dvornic, cănd l-am trimis Domnia Mea sol la Măria Sa la Craiŭ, şi la Belgrad, şi în Braşov, şi tot au rămas Iovan de zi şi de menciună. Derept aceaia, poftim pre d[u]mn[e]ta, ca pre un bun priiaten şi vecinŭ de aproape, să-l daţ d[u]mn[ea]voastră, să l aducă aicĭ, şi cu Sfatul de'npr[e]ună, ca să-ĭ plătească bucatel[e], dup[ă] cum i se-aŭ rumtu judecata de aicĭ, de la neguţtorĭ, şi maĭ mult val să nu-l maĭ poarte. Acĭasta pohtim pre d[u]mn[e]ta. [Tîrgovişte, Martie 6, 7152 [1644].]

[Pecete mică[1].]

4.

[Formulă slavonă.] Alta, să viĭ pohti domn[e]ta şi de săn[ăta]tre Mării Sal[e] Domno nostru, iastea Mărie Sa săn[ă]tos şi întru bun[ă] pac[e]. Aşijdire şi noĭ încă ne aflăm cu săn[ăta]tre. Către aceasta, facem ştire domn[e]tal[e] pentru răndul luĭ Vasilie cu fratea-său, că aŭ fostu avut pără naintea Mării Sal[e] Domno nostru pentru datoriia ce are Vasilie la frate-său: într'aceia Măriia Sa i-aŭ dat pre sama neguţ[ă]torilor de le'ŭ luoat sama, şi aŭ rămas datoriŭ fratel[e] luĭ Vasilie, şi l-aŭ băgat şi în puşcărie. Iar, cănd iastea acum (acum), a venit acíĭ de umblă altă hitlenie. De care lucru, fiind şi tămblăndu-nea şi noĭ la acè judecat[ă], şi ştim cum se-aŭ dat platnic, facem ştire

[1] N° 338.

domniat[ale] să hie în opreală şi la vamăş, păn vom veni noĭ de la Mărie Sa Craiŭ. De acesta fac ştire domn[e]tal[e], amin. Pis Ghen[arie] 15 d.

[V°: Adresa slavonă către judeţul Mihaĭ.]

[Pecete brună, ruptă. — Toată scrisoarea e de mîna luĭ Dragomir[1].]

5.

[Formula slavonă.] Pac[e] şi săn[ă]tate pohtim şi tot binele să-ţ dăruiască dumnital[e]. Alta, fac ştire dumnital[e] pentru rândul lu Vasilie, cum aŭ avut multă pără cu frate-săŭ Ivan naintea Divanuluĭ, pentru multă pagubă ce aŭ avut Vasilie de la frate-săŭ Ivan. Dec[ĭ], i-aŭ trimes Domnu nostru la neguţătorĭ, de i-aŭ socotit şi le-aŭ luoat sama pre amăruntul de toate lucrurile lor, dă l-aŭ dat neguţ[ă]torilor pre Ivan platnic frăţine-săŭ lu Vasile; cu care se-aŭ dat însuşu Ivan platnic, cu ce scrie în zapisul neguţ[ă]torilor şi în cartea Domnu nostru de judecată. După jud[e]cata neguţ[ă]torilor, aŭ venit iar la Divan, ce l-aŭ aflat leagea să aibă a plăti Ivan lu Vasilie; ce aŭ pus şi la închisoare. Decĭ ş'aŭ cerşut Ivan zi păn la B[o]goiavlenie ca să vie să plătească; iar el nu aŭ venit. Decĭ, căndu m'aŭ trimes Domnu nostru sol la Măriia Sa Craiŭ, el se-aŭ prinsu în Belgrad şi în Braşov cum va veni în ţară. Decĭ el nu aŭ venit să plătească, ce au rămas de toate cuvintel[e] mincinos. Dereptu aceae, pohtescu şi rog pre dumneata, ca pre un bun priiatin şi vecin de aproape, să-l trimeateţ să vie în ţară saŭ să-ĭ plătească, maĭ multu val să nu umble la judecat[ă], de în ţară în ţară. Acĭasta mă rog dumnital[e]. Iar, ce va fi porunca dumnital[e], aicĭ la Domnu nostru, noĭ vom fi gata a sluji dumnitale. Să fiĭ dumneata săn[ă]tos ѡт христѣ [= de la Hristos], amin. Pis M[a]r[tie] 5 dni.

Bun priiatin dumnital[e]: Dragomir Vel Dvornic.

[V°: adresa slavă.]

[1] N° 571.

[Pecete brună, cu inscripția: [драго]миръ велики [дворник] și semne neînțelese[1].]

6.

[Mateĭ-Vodă către Mihail Eötvös] Alta, scrisoare ce ne-aĭ trimis dumneata pentru cel cal, înțeles-am de toate. Scriindu-ne dumneata cum să vie acestu dărăbanțu al nostru acolo, să-ș caute lucrul, dec[ĭ] dărăbanțul nostru ș'aŭ fostu pus zi cu oamenii dumneavoastră, și aŭ fostu mersu dărăbanțul [l]a zi, să-ș caute lucrul, de aŭ făcut atâta cheltuial[ă] și atâta treapăd; iar oamenii dumneavoastră n'aŭ venit la zi, cum le-aŭ fostu tocmeala și sorocul, ce aŭ trepădat acestu dărăbanțu al nostru numaĭ așa. De care lucru acum săntu și ceaste zile mari; deci nu va putea veni. Ci se cade acum, deaca n'aŭ vrut să vie oamenii dumneavoastră la zi, căndu [aŭ] mersu dărăbanțul nostru acolo, acum să vie oamenii dumneavoastră aic[i], că vor avea judecată direaptă, ca ș[i] la dumneavoastră. Acïasta fac știre dumnitale. Să hiĭ dumneata săn[ă]tos ѿ χ҃е [= de la Hristos], amin.

[7152 [1644], Aprilie 14.]

[V°: Adresa slavonă către «Mihail Eotveș».]

[Pecete exagonală de ceară roșă[2].]

7.

[Mateĭ-Vodă către județul Mihaĭ.] După acïasta, facem știre dumnetal[e], ca unuĭ bun priiatin și de aproape vecin, pentru ceștĭ săracĭ de oamenĭ de aic[ĭ], din țara noastră, din Rucărŭ, anume Stancïul și Stoica Țeațiul, că aŭ venit aic[ĭ] naintea noastr[ă], de s'aŭ jăluit și aŭ spus cum aŭ fost cumpărat o iapă și, [să] erțĭ dumneta, de la un Sasŭ din Răjnovŭ, anum[e] Hanășŭ, de cătăva vream[e]. De[cĭ], apoĭ nu s'aŭ mănat vrea[me] mult[ă], ci aceștĭ săracĭ de oamenĭ aĭ noștri s'aŭ sculat de aŭ văndut acea iapă, iar aic[ĭ] în țara noastră, în oraș, în Câmpul-Lungŭ unuĭ om anume Barbul. Dec[ĭ]

[1] No. 543.
[2] N° 333.

acest om iar o aŭ ținut cătă va vreame. Dec[i] de la acest om s'aŭ aflat iapa de furat, a unor Țiganĭ aĭ noștri; ce acuma aŭ rămas aceștĭ săracĭ aĭ noștri cu atăta pagub[ă] și prad[ă], că le-aŭ luoat Țiganiĭ 1 cal, și 1 iap[ă], și banĭ gata ug. 12, făr[ă] alt[ă] cheltuial[ă]. Dec[i] pohtescu pre dumneta, ca pe un bun priiatin, deaca vor veni aceștĭ sărac[ĭ] aciia la domneta, să aib[ă] judecat[ă] dereaptă cu Sasul, să li s[ă] plătească bucatel[e] și prada ce s'aŭ prădat pentru dănsul, căcĭ i-aŭ fostŭ văndut bucate reale. Iar, de nu va vrea să plătească, să vie Sașul înpreun[ă] cu oameniĭ noștri, aicĭ, să se înpreune toț[i], și să stea de faț[ă] naintea noastr[ă], să se adevereaze acest lucru într'un chip, — că nu poate să fie săracii noștri cu atăta pagub[ă]. Iar, de nu va vrea nicĭ să plătescă, nicĭ să vie să stea de faț[ă], să știĭ dumneta că să vor opri neşte bucate aicĭ în țară, pentru paguba lor. Acĭasta scriem și facem știre dumnetal[e]. [7157, [1649], Aprilie 28.]

[V°: adresa slavonă.]

[Pecete mică, ruptă[1].]

8.

La al nostru cinstit și prea-iubit bun priiaten și de aproape vecin, jupan Mihaĭ, județul-cel-mare dentru cinstită cetatea Brașovuluĭ, pohtim de la m[i]l[o]st[i]vul Dumnezeŭ să-ț dăruiască dumital[e] multă sănătate și bună pac[e], înpreună cu toat[ă] ci[n]stită casa dumnital[e]. Către acĭastă facem știre dumnitale, pentru răndul acestuĭ om al nostru Bonciul Vătahul, că are să-ș întreabe naintea dumnital[e] cu nişte oamenĭ den țara dumneavoastră, cu Ion Butoiŭ, și cu Frățil[ă], și cu Reanțea; care oamenĭ zice Bonciul, că i-aŭ furat nişte iape, și aŭ maĭ venit naintea dumnealuĭ priiatenuluĭ nostru jupan Hrăjil[ă] Criștov, judeţul cel bătrăn, și i-aŭ făcut dumnealuĭ peceate ca să-ĭ chiiame la leage, iar eĭ n'aŭ mersŭ de faț[ă]. Derept aceaia, pohtim pre dumneata, că iară vine aciia la leage, ce să-ĭ chiiame, să fie de faţă, să-ĭ ţiĭ dumneata

[1] N° 341.

leage direaptă, să nu-ĭ piiară bucatele. Acĭasta pohtim pre dumneata. M[i]l[o]st[i]vul Dumnezeŭ să dăruiască, această puţină scrisoare a noastră să afle pre dumneata săn[ă]tos ωт χа = de la Hristos], amin. Fev[ruarie] 3.

† Bun preiaten dumnetal[e]: Hrizea Vel Dvornic[1].

[V°:] Î̂n cinstită măna a bun priiatenul nostru jupan Mihaĭ, judeţul cel mare dentru c[in]stită cetatea Braşov[u]luĭ, cu cinste să s[ă] dea.

[Pecete verde, peste hîrtie, cu un leŭ în scut şi literele r. r.[2]]

9.

† De l[a] m[i]l o]stivul Dumn[e]zăŭ cu bucurie scriem la al nostru cinstit şi dă m[i]l[o]stivul Dumn[e]zăŭ dăruit părintel[e nostru maĭ mare, jupan Mihaiŭ, marel[e] judeţ, domnul dintru cinstit[ă] cetatea Braşov[u]luĭ. Pohtim pre m[i]l[o]st[i]vul Dumnăzăŭ să dăruiască mult[ă] săn[ă]tate dum[i]tale şi bun[ă] viiaţ[ă], împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e] şi a tot Sfatul. Iar dă la noĭ plecat[ă] închinăcĭune, cu libov curat. Alta, facem ştire dumn[i]tal[e], pentru rândul acelor hoţĭ, anum[e] Ion Bătoĭ şi Reanţea şi Frăţil[ă], dă cinstit[ă] porăncă, cu scrisoarea care ne-aŭ trimis dumn[ea]ta, înţeles-am, ci fir'ar aflatu-să şi alţĭ căţva păg[u]baş, de arŭ fi venit pentru dănşi; el iar aşa dăgrab[ă] n'aŭ puţut veni; iar marfa noastră tot eĭ o a petrecut, — că să află oamen[ĭ] dă i-aŭ văzut de faţ[ă] cu iapele meale, şi, deca le-aŭ luoat, aŭ plecat pre la Teşilă, şi aŭ mersu la Manea Stupariul, de aŭ dat a să tocmi cu dănsul, să i le vănză. Iar fămeae-sa, anum[e] Drăguna, nu l-aŭ lăsat, — că puteare'ş scoate eŭ mărturie şi den ţara dumnevoastră; dar leagea nu iaste vadnicul, ci ne colăceaşte să se vădească dă faţ[ă]. Iar, dă vă vaĭ *(sic)* lucru făr dă păcat, nimic dă nu-m vor plăti bucatele meale, saŭ să le scoaţ[ă] dă und[e] le-aŭ dat, eĭ tot să aibă peire,

[1] Asupra căruia, Mare-Vornic al luĭ Mateĭ-Vodă, v. articolul mieŭ în *Literatură şi artă romînă*, IV, pp. 401-2.

[2] N° 593.

făr dă nimic bănuial[ă], ca să nu maĭ sărăcească pre atăţea oamenĭ bunĭ neşti lotri ca ceia. Acesta ne rugăm....

† Maĭ mic, ca un fecĭor al dumneavoastră:

Boncĭul Vătahu.

[V°:] Întru cinstit[ă] măna părinteluĭ nostru, jupan Mihaiu, marel[e]-judeţ dinŭtru cinstit[a] cetate Braşov u]luĭ....

[Pecete mică, galbenă, căzută [1].]

10.

† La bun, cinstitu, de m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e zău dăruit părintel[e] nostru maĭ mare, jupan Mihaiŭ, marel[e]-judeţ dentru cinst[it]ă cetatea Braşov[u]luĭ. Pohtim şi rugăm de l[a] m[i]l[o]st[i]vul Dumn[e]zăŭ să dăruiască bun[ă] săn[ă]tate şi mult[ă] viiaţ[ă], înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] cas[a dumn[i]tal[e]. Iar de la un maĭ mic fecĭor al dumneavoastră, anum[e] Boncĭul vătaful, plecat[ă închinăcĭune, cu libov curat. Alta, facem ştire(re) şi m[ă] rog dumneatal e] pentru rĭndul celor hoţĭ, anum[e] Ion Bătoiu şi Reanţea şi Frăţil[ă], că mie-m iaste pag[u]ba, şi mi aŭ petrecut bucatel[e], marha mea, aceĭ lotri; ci s[ă] te năstăvească m[i] [o]st[i]vul Dumnăzău, cum ştiĭ leage cu dănşiĭ, cum va fi cu direptul, cu Sfatul Mării Tal[e], ca un domnu m[i]l[o]stiv, îm bun dar care te-au dăruit m[i]l[o]stivul Dumn[e]zăŭ, — că eŭ de atătea orĭ am trepădat acol[o], şi i-am cerşut la leage, iar eĭ tot se-au ascunsu, iar, cum eŭ n'am fost în voe să viĭ, de slujba Marie Sal[e] Domnu nostru, ci am trimis pre fiu-mieu Necula aciia la Sfatul Mărie Tal[e], ci mă rog Mărie Tal[e] să le facĭ acelor hoţĭ o leage, care să se ferească şi alţĭ lotri pentru patemea lor; ca s[ă] nu maĭ fac[ă] pag[u]bă altor boiar[ĭ] şi noao. Că eŭ rădic cu sufletul mieu şi cu 7 oamenĭ bunĭ lăngă min[e], cum săntu aceią furĭ adevăraţĭ, făr de păcat şi făr nimic bănuial[ă]. Anum[e] mărturisescu cu bunĭ oamen[ĭ], precum: Dumitru Ceauş, Tudor ot Selceraş, i Dancĭul ot tam, Dan ot Berivoeştĭ, Lazar ot tam, Toader, că noĭ cu treapădul

[1] N° 591.

n'am putut veni, iar cu sufletel[e] noastre așa lucru să mărturisim, că sănt aceia furiĭ Vătaf[u]luĭ Bonciuluĭ. Aceasta ne rugăm dumnital[e]. . . .

[Iscălituri cu degetul.]

Eŭ Bonciul Văt[af]. Dumitru Ceauș. Danciul. Dan. Lazar. Tudor. Toader.

Derept credinț[ă], pus-am și pecețil[e] *(sic!)*.

[V°:] Întru cinstit[ă] măna j[u]pan Mihaiŭ vel județ den cinstit[ă] cetatea Brașovuluĭ. . . .

[Pecete a Bonciuluĭ[1].]

II.

† La al nostru cinstit și socotit și bun priatel, jupan Mihaĭ велм сѫдію чсннг градь брашовскаг и прочѣм [= mare-județ al cetățiĭ Brașovuluĭ și celelalte]. Пишем [= scriem] săn[ă]tate, și tot binel[e] de la milostivul Dumnezeŭ pohtim dumnital[e] și a toat[ă] cinstit[ă] casa dumnital[e]. Alta, cinstit[a] scrisoarea dumnital[e] înțeles-am, cum că aĭ fost dumneata nevoitoriu pentru paguba noastră, și aĭ dat dumneata strănsoare mare acelor oamen[ĭ]. Care ne-aŭ fost foarte de folos, că, dup[ă] ce aŭ venit oameniĭ noștri cu scrisoarea domnital[e] aicĭ la noĭ, maĭ fost-am trimis ș'altă carte la dumneata, cum să stea aceĭ furĭ tot la prinsoare. Dar în urma aceaia poate că le va fi dat Dumnezeŭ și lor vre un găndu, și cu meșteșug; aflăndu-se calul nămerit la un sat aciia, la munte, și ne-aŭ venit la măna noastră: uniĭ zicănd că aŭ venit pe Praova, alțiĭ zicănd că s'aŭ adus pre Teleajin. Noĭ încă, părăndu-ne bine de paguba noastră, că s'aŭ aflat bine, n'am maĭ putut sălduși[2] să putem ști amăruntul. De care lucru noĭ foarte avem a mulțemi domnital[e], ca unuĭ bun priiatin; cunoscund noĭ acest bine de la dumneata, bucuroș săntem și noĭ a sluj[i] domnital[e] în toată vreamia, de ce vor fi trebil[e] și pohta domnital[e] și întru ce ne va fi prilejul, într'acĭast[ă] parte de loc. Alta, iar pohtescu pre dumneata pentru aceșt[i] săracĭ de oamen[ĭ] aĭ noștri, cariĭ știĭ dumneata că sănt și

[1] No 480.

[2] Cerceta. Nu putem ști de unde vine cuvîntul. Orĭ poate de la *sodăș*, chizăș?

eĭ păgubaş de 4 iape; care iape aŭ spus aceĭ furĭ de faţă, naintea domnital[e], cu[m] le-aŭ luat eĭ, şi 2 iape le-aŭ fost trimis maĭ nainte, iar doo sănt la eĭ, şi le vor trimite făr zăbavă. Iar, de cal, aŭ grăit naintea dumnital[e] cum nu ştiŭ nimic de cal. Acum vedem că calul aŭ dat Dumnezeŭ ca în făr de nădeajde el aŭ venit la măna noastră, iar iapel[e], fiind cu nădeajde, nu le-aŭ maĭ trimis cum s'aŭ prinsu naintea domnital[e], ci iar aŭ trepădat aceşt[ĭ] săracĭ de oamen[ĭ] aciia la dumneata. Că, vezĭ dumneata, cene are pagubă, nu să poate aşăza la casa luĭ. Ce pohtim pre domneata, cum aĭ fost dumneata nevoitoriŭ păn acum, şi de acum nainte să le daĭ dumneata strănsoare, să aducă şi aceale 2 iape care aŭ rămas la eĭ, şi să le plătească şi cheltuiala lor, 20 de florinţĭ, cum iaste leagea făcătorilor de reale, şi, dup[ă] ce vor da marha şi cheltuiala acestor oamen[ĭ], noĭ nu pohtim să aib[ă] moarte de la noĭ: fie despre noĭ ertaţ! Dumnezeŭ le va plăti pentru faptel[e] lor. Iar cu dumneata iar şi vor fac[e] pace, cum vor putea, pentru fapta lor. Acĭasta pohtim pre dumneata; m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să te bucure pre dumneata, cu tot binel[e]. Amin. Msţa Fev[ruarie] 11 dni, vl. 7154 [1646].

Al domnital[e] bun priaten:

Dumitraşco Stolnic Fil[i]pescul[1].

[V°:] Întru cinstit[ă] măna cinstit[u]luĭ şi prea-iubit[u]luĭ bun priaten şi vecin de aproape, jupan Mihaĭ....

[Pecete neagră, neînţeleasă [2].]

12.

La al nostru cinstit şi bun priiaten şi de aproape vecin, dumnealuĭ jupănul Mihaĭ, judeţul Braşov[u]luĭ. Pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ tot binel[e], împreună cu bun[ă] pac[e] şi cu săn[ă]tate, să-ţ hăr[ă]zască dumnetal[e] şi a toată cinstit[ă] casa dumnetal[e]. Către acĭasta, dăm ştire dumnetal[e] pentru un Rumăn al nostru, anum[e] Stan, car[e] aŭ venit o muiare de

[1] V. asupra acestuĭ boier, tatăl cronicaruluĭ Constantin Căpitanul, prefaţa la ediţia ce am dat din cronica acestuia.

[2] N° 613.

l-aŭ părât la dumneavoastră, și l-aț pus la închisoare. De car[e] lucru să știĭ domneata că acel om are mărturiĭ foarte bune, cum nu iaste vin[o]vat nimic. Pentru acesta lucru, pohtim pre dumneata, ca pe un bun priaten, să le cauț dumneata de dereptate, că nu e vin[o]vat nimic. Iar dumneata, ce ver[ĭ] pohti într'acoac[e], foarte cu drag vom sluj[i] dumneavoastră. Acĭasta pohtim pe dumneata....

† Al Domnii Tal[e] priiaten:

Dumitrașco Vel Stolnic [Filipescul].

[V°:] La al nostru bun priiaten și de aproap[e] vecin, dumnealuĭ jupănul Mihaĭ великїи [= mare] județ....

[Pecete mică, cu crengĭ, fără inscripție [1].]

13.

† Radul Cup[a]riul dat-aam cartea noastră la măna acestuĭ sărac de fecĭor, anum[e] Ion snă [= fiŭ] luĭ Simion răchiiariul, den Olbav, pentru că aicea naintea noastră făcut-aŭ jalbă pentru un om anum[e] Stoica, părgar din Câmpulungŭ, și pentru o mumă a Stoicăĭ părgar, pentru că, avănd el o datorie la dinșiĭ de atăta seaam[ă] de vreame, și chiemăndu-ĭ la judecat[ă] aicea la noĭ, iar eĭ n'au vrut să vie, ce aŭ fugit ca niște oamenĭ răĭ și înșălătorĭ. Direptu aceaia să fie volnic cu cartea noastră, unde ar găsi, aŭ pre mumă-sa Mariia, aŭ pre Stoica fiiŭ-săŭ, să-ĭ apuce și să-ĭ duc[ă] la judecător[ĭ], să-ĭ pue la închisoare, aŭ fie în Țara Ungurească, aŭ în țaara Moldoveĭ, aŭ aicea în Țara-Muntenească,—tot să-ĭ apuc[e] să-ĭ închiz[ă], și, până nu-ĭ va plăti toț baniĭ precum le scrie zapisul lor, și chieltuial[a] ce ar chieltui el, să îĭ să întoarcă înnapoĭ, să nu să maĭ sloboaz[ă]. Acĭasta scriem.

Mart 13 dni, lt. 7202 [1694].

Radul Cup[a]riul [2].

[V°:] Des Kempulunger Judicats Sentence [3].

[1] N° 582.

[2] Ispravnic de Cîmpulung.

[3] N° 649.

14.

† Cinstitului şi al nostru bun priiaten şi vecin de aproape, dumnealuî jupan Ion Mancăş, marele-judeţ. De la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ, săn[ă]tate şi tot fericitul bine pohtim ca să trimiţ[ă] dum[i]tal[e]. Cinstită cartea dum[i]tal[e], care ne-aî trimis dumneata, ne-aŭ venit; dentru care, de bună şi fericit[ă] săn[ă]tatea dum[i]tal[e] înţelegăndu, multu buc[u]rându-ne, am dat laudă luî Dumnezeŭ. Alalte căte ne scriî dumneata, încă am înţeles. Pentru Gherghe meşterul, Sărbul, de care ne scriî dumneata, cum că ar fi venit înnaintea dum[i]tal[e] dumneaeî jupăneasa Marta, care are datorie la acest Gherghe meşterul, Sărbul, t[l] 43, cu zapisul luî, precum le-am văzut şi noî, ca să nevoim să scoatem baniî dumneaeî dă la dănsul,—noî foarte bucuroş; numaî veî şti dumneata că iaste un om prea slabu şi lipsit, precum doar găndim că şi dumneata veî fi înţeles dă la ceialalţî boiarî, car[i] au maî avut datorie la dănsul. Cariî, viindu aicî, cu dăstulă nevoinţă abiia s'aŭ scos căţva banî de li se-aŭ dat. Văzăndu-î lipsa luî şi neavăndu ce-î maî face, aŭ ertat dumnealor maî mult dă jum[ă]tate, precum vor spune şi eî singurî dum[i]tal[e]. Dă car[e] noî, precum şi maî sus zicem dum[i]tal[e] că foarte bucuroş vom nevoi, şi pentru baniî dumneaeî jupăneaseî Marteî, numaı să soc[o]tească dumneaeî pentru lipsa luî, să maî iarte, că nu iast[e] putinţă aceşt[i] ban[i] toţ să ias[ă] de la dănsul. Şi, pre ce va fi socoteala dumneaeî să lase, să avem răspunsu, ca să ştim ce vom fac[e]. Şi, lăngă aceastea toate sfărşindu, mila luî Dumnezeu pururea să fie cu dumneata.

Maî 24 d., l[t] 7204 [1696]

Al dumital[e] dă bine voitor: Bunea Grădişteanul.

[V[o].] Cinstituluî şi al nostru bun priiaten şi vecin de aproape, dumnealuî Ion Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteî cetăţ Braşovuluî, cu cinste şi cu multă săn[ă]tate să se dea.

[Pecete bună, având mielul cu cruce pe spate «şi B[u n ea] G[rădi]ş[teanul]» [1].]

No. 655.

15.

La al nostru bun priiaten și de bine voitor și vecin de aproape, cinstite dumneata jupăne Hanăș Mancăș.

De la prea-putiarnicul și a tot țiitoriul D[u]mn[e]zeŭ pohtim ca să păzească pre dumneata cu bună pac[e], cu întreagă sănătate, cu viață îndelungată și cu tot fericitul bine, înpreună cu toată cinstită casa dumitale. Cinstită și noao foarte dorită cartea dumnitale, care ni-aĭ trimis, ni-aŭ venit, și, de căte ni-aĭ scris dumneata, de toate am înțeles. De bună sănătatea dumnitale, ni-am bucurat foarte. Ne scriĭ dumneata pentru popa Stan den Satul Lung, cum că aŭ venit la dumneata de aŭ spus dumnitale că, furăndu-i-se niște une alte, și dovedindu-le prin călăcaș că i li-ar fi furat un om anum[e] Neagul și cu un cumnat al luĭ, aŭ fost venit popa Stan cu Neagul la judecată înnaintea noastră, și s'aŭ aflat Neagul vinovat, și cu cumnatu-săŭ Stan, precum aŭ mărturisit și colăcașiĭ. Și i-am fi dat ca să-ĭ plătească paguba. De care văzănd dumneata că n'are popa Stan carte de judecată de la noĭ, nu foarte l-aĭ crezut de cealia ce aŭ spus dumnitale, ce l-aĭ trimis dumneata iară aicĭ, ca să-ĭ facem carte de judecată, precum vom fi ales dreptatea. De care lucru, așa veĭ ști dumneata cu bună adeverință, că aŭ venit popa Stan cu Niagul de față înnaintea noastră, și întăĭ s'aŭ îndreptat popa după leagia voastră, apoĭ aŭ venit Niagul a dooara înnaintea noastră, fiind și popa Stan de față. de aŭ mărturisit singur el cu gura luĭ că el și cu cumnatu-săŭ Stan aŭ furat une altele popeĭ luĭ Stan. Decĭ noĭ așa am judecat, să-ĭ plătească Niagul și cu cumnatu-săŭ toată paguba, și pre jumătate aŭ plătit Niagul aicĭ, partea luĭ, iar ceialaltă parte să o plătească acolo cumnată-săŭ. Și atunce n'aŭ cerșut popa Stan carte de judecată, iar acum iat[ă] că i-am făcut; ce viind acolò, îĭ veĭ face dumneata dreptate, și să-ĭ scoț dumneata ce ar avea la acel om, să nu rămăe cu paguba. Acĭasta acum, și mila milostivuluĭ D[u]mn[e]zeŭ să fie pururea cu dumneata și cu toată cinstită casa dumnital[e]. Av[gust] 30 dni, l[t] 7207 [1699].

† Theodosie Mitropolitul Ugrovlahieĭ.

[V°:] † Cinstituluĭ și binevoitoriuluĭ nostru și vecin de aproape, și bun priiaten, dumnealuĭ mareluĭ-județ al cinstiteĭ cetăț a Brașovuluĭ, cu căzută cinste să să dea.

[Pecete neagră, cu Maica Domnuluĭ cu Hristos în brațe, și inițialele: μητὴρ θ[εοῦ] Ἰησοῦς Χ[ρηστό]ς, ἀμήν: ѳ[еодосие] б. м[итрополит] з[емли] ѹ[нгровлахїи] [= Maica Domnuluĭ, Isus Hristos, amin. Teodosie b. Mitropolit al țeriĭ Ungrovlahieĭ].]

Anno 99, die 14 Sept.

Des Wallachischen Bischoff Schreiben wegen des Popa Stan auss Langendorff gestollen Stütten[1].

16.

Cinstit și al nostru bun și vechiŭ priiaten, de bine voitoriŭ și de aproape vecin, dumneaaluĭ jupănul Hanăș Mancăș.

De la Dumnezeŭ sănătate și tot binel[e] pohtim ca să triimiță dumnitale înpreună cu toată familiia dum[i]tale. Cinstit[ă] scrisoarea dum[i]tale ce ne-aĭ trimes, cu căzută cuviință o am priimit. Dentru care de bună sănătat[e] dumneavoastră înțelegăndu, foarte ne-am bucurat și am lăudat pre Dumnezeŭ. Alalte căte aŭ fostu scrise, am înțeles, pentru un preot anum[e] popa Stan, ce ne semnezĭ dumneata că, avăndu o pagubă de cătră un om anum[e] Neagul, și viindu amăndoĭ de față înnaintea noastră, noĭ i-am trimis înnaintea Sfinții Sale părinteluĭ Vlădicăĭ, de i-aŭ judecatu. Și le-aŭ făcut dreptate. Și, știindu-ș Neagul și vina și fapta luĭ, aŭ mărturisit înnaintea Sfinții Sale părinteluĭ că el au făcut acea hoție și stricăciune, înpreună și cu un cumnat al luĭ, anum[e] Stan, care iast[e] acíĭ, și ș'ar fi plătit Neagul și partea luĭ de stricăciune, ce aŭ fostu, precum aĭ hi văzut dumneata și cartea Sfinții Sale părinteluĭ Vlădicăĭ, de judecată. Ca[e] carte dăndu-o dumneata și cumnatu-săŭ, luĭ Stan, el ar hi tăgăduindu de acea stricăciune. De car[e], văzăndu dumneata lucru păn într'atăta, aĭ trimis de iznoavă iar pre părintele înpreună cu

[1] N° 675.

o slug[ă] a cetăţiĭ, ca să să îndrepteaze lucrul. De car[e], la acĭasta nu maĭ trebue atăt[a] dovedire, de vreame ce eĭ amăndoĭ de faţă aŭ fostu înnaintea Sfiinţii Sal[e] părinteluĭ Vlădicăĭ, de i-aŭ judecat, şi Neagul de bună voia luĭ, făr de nicĭ-o pedeapsă, aŭ mărturisit cum că el şi cu cumnatu-ĭ Stan aŭ făcut acea stricăciune, şi ş'aŭ plătit el şi partea luĭ de stricăciune, cum aĭ văzut dumneata şi cartea părinteluĭ, de judecată. Fără de căt, de-acum răm[ă]ne judecata dumneata: fiind supt ascultarea dum[i]tale, ce veĭ vrea să facĭ, aceaia va fi. Căcĭ eĭ, adevărat, ca nişte oamenĭ răĭ şi hoţĭ, aşa vor tăgădui şi să vor apăra, ca să-ş maĭ lungească vreamea. Iar dumneata, ca un dreptu judecătoriŭ, să aibă părintele popa Stan dreptat[e], să nu fie păgubaş. Că destul de de alte certărĭ şi pedepse, care sănt dupre vina lor să ià, li să iartă, de vreame ce însuş, dă bună voia lor, precum şi maĭ sus, ş'au mărturisit păcatul; iar stricăciunea şi paguba să plătească. Că noĭ, ce am cunoscut şi ştim adevărul, şi 'ntăiŭ şi acum, al doilea rândul, cu acĭastă scrisoare, dum[i]tale mărturisim, cea de apoĭ: cu aceĭ oamenĭ, ce săntu supt ascultarea du[m]itale, ce veĭ vrea, veĭ fac[e]. Şi cu acĭasta sfărşindu, mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata. Sept. 28 dni, lt. 7208 [1699][1].

Al dumnitale de bine voitoriŭ şi gata a sluji:

Mihaĭ Cantacuzino.

[V°:] † Cinstituluĭ şi al nostru bun şi vechiŭ priiaten, de bine voitoriŭ şi de aproape vecin, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ de l[a] cinstită cetate Braşovuluĭ, cu cinste şi cu multă sănătat[e] să s[ă] dea.

[Pecetea ştiută, cu negru.]

17.

Cinstite şi al nostru de bine voitorŭ, bun priiaten şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupan Boarteş marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cĭătăţĭ Braşovuluĭ, săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim dumnital[e] de la Dumnezău ca să-ţĭ dăruiască.

[1] No. 677.

† Întâmplarea scrisoreî către dumneata nu iaste de alt, făr[ă] cât ca s[ă] știm de bună și ferecit[ă] săn[ă]ta[tea] dumital[e]. Lăngă aciasta, te pohtim pe dumneata pentru o sărac[ă] de fămeae, care aŭ fost de aicea din Câmpulungu, de o aŭ fost luat un Tudoran Beanghiia, de acíĭ din Șchiaĭ, și întâmplându-i-s[ă] din porunca luĭ Dumnezăŭ de i-aŭ murit soțiia, și aŭ rămas sărac și strein, și nu are acíĭ pe nimini ca să-ĭ caute de hrana eĭ, că n'aŭ făcut nicĭ copiĭ, și aŭ rămas și câte cevașĭ de la bărbatul eĭ, și n'are cine îĭ căuta, fiind streină; ce și rudele bărbatuluĭ eĭ sănt nește oamenĭ năprasnicĭ, și aŭ pecetluit tot ce aŭ fost rămas, și să brodescŭ să o scoaț[ă] numaĭ cu trupul din cas[ă], și, când i s'aŭ apropiiat luĭ să moar[ă], aŭ fost și popa Florea din Șchiiaĭ acolo, fiind sară, și, întrebându-l preotul: «Todorane, eștĭ slab, și, de te temĭ de moarte, căcĭ nu facĭ o diiat[ă] și ce veĭ, lașĭ fămei tal[e]?». Iar Todoran aŭ zis: «Părinte, eŭ las casa fămeaeĭ meale Stancăi: niminĭ treab[ă] să n'aibă din rudeneil[e] meale». Și aŭ vrut să fac[ă] și diiată, și, pripindu-l moartea, i-aŭ perit limba. Și aŭ fost zis, ce are fi rămas, din toate să s[ă] înparță precum iaste obiceaiul. Ci te pohtim pre dumneata ca să i s[ă] fac[ă] aceĭ sărac[e] dereptate, la înpărțeala lor, să nu s[ă] fac[ă] niscare voĭ veghiiate. Si iar te pohtescŭ pe dumneata pentru Stoica post[ă]variŭ de acíĭ, care aŭ fost soție cu Todoran și cu jupânul Dan: când aŭ fost la soc[o]teala lor, de s'aŭ despărțit, aŭ fost rămas Stoica post[ă]variul luĭ Todoran Beanghieĭ t^1 800, cu zapis de la măna luĭ, ca s[ă] să dea aceștĭ banĭ toțĭ deplin în măna luĭ Todoran, precum va mărturisi și jupânul Dan, că el le știe toate soc[o]teale[le] lor, și el le va descoperi toate. De aciasta pohtescŭ pe dumneata, să i să fac[ă] aceștiĭ sărac[e] dereptate. Și, sfârșind, m[i]la luĭ Dumnezăŭ să păzască pre dumneata cu săn[ă]tate. D[e]ch[emvrie] 3 dni, l^t 7217 [1708][1].

Al dumital[e] în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ și bun priiatin, gata spre slujbă:

Hriza Log[ofă]t, ispravnicul ot Cănpul lungu.

[1] No. 704.

[V⁰:] Cinstituluĭ şi al nostru de bine voitorĭ, bun priiaten şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupan Boarteş marele-judeţĭ al cinstiteĭ cĭătăţ Braşovuluĭ, cu fericită săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete brună cu inscripţia: «† H[ri]?[ea] [is]p[ra]v[ni]c»[1].]

18.

Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiŭ i gsdnŭ zemle vlahiiscoe.

† Cinstituluĭ al nostru bun priiaten şi vecin dă aproape, dumnealuĭ jupănul Barteş Sauler, judeţul-cel-mare dă la Braşov. De la Dumnezeŭ pohtim să dăruiască dum[i]tale fericită săn[ă]tate. Cartea dumitale ce ne-aĭ trimis, ne-aŭ venit şi, ce ne scriĭ dumneata, am înţeles. Pentru un munte care l-aŭ cumpărat Oprea Florea, ce să chiiam[ă] Radila, aicĭ în ţară, dă la cumnată-său Comşa Răuţ, drept t[l] 102, şi apoĭ acel Comşă nu s'aŭ lăsat pă acea vănzare, ci s'aŭ sculat dă l-aŭ fost văndut maĭ pă urm[ă] şi egumenuluĭ dă la mănăstire dă la Mărgineanĭ, drept t[l] 130, şi acum aŭ mare gălceaav[ă] între dânşiĭ, fiindu văndut muntel[e] în doao locurĭ, precum văzum şi zapisel[e] dă vănzare, şi acel Comşă vănzătoriul să află acol[o] la Braşov, şi acum, nefiindu el aicĭ de faţ[ă], nu să poate îndrepta lucrul făr de dănsul, nicĭ egumenul nu poate veni acol[o], şi, fiindu şi moşiia acĭasta aicĭ în ţară, — de care lucru te pohtim pre dumneata, să daĭ pre acel Comşă în măna cumnată-săŭ Opriĭ, să vie înpreună cu dănsul aicĭ, să stea dă faţ[ă] şi cu egumenul dă la Mărgineanĭ înnaintea noastră, să să îndrepteaze acest lucru, că aŭ înşălat şi pă unul şi pă altul, — că făr de dănsul nu să poate îndrepta; ci numaĭ să vie de faţ[ă]. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata

Iul[ie] 9 dni, l[t] 7217 [1709].

De bine voitoriŭ dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V⁰:] Cinstituluĭ al nostru bun priiaten şi vecin dă aproape, dumnealuĭ Barteş Sauler, judeţul cel mare de la cinstita cetatea Braşovuluĭ, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[2].]

[1] N⁰ 704.
[2] N⁰ 419.

19.

Dumital[e] jupăne Moarcăr, sănătate să trimiţ[ă] Domnul Dumnezeŭ dumital[e] şi la toată cinstit[ă] casa dumital[e] poftescŭ de l[a] prea-puternicul Dumnezeŭ, ca la un bun şi voitorĭ de bin[e] al mieŭ. Că, de n'aĭ fi fost dumneata mie într' ajutorĭ cu cuvântul, cine ştie la ce lucru aş fi ajunsu eŭ? Ce numaĭ, dup[ă] mila luĭ Dumnezeŭ şi dup[ă] ajutoriul dumital[e], eŭ socotescŭ că mult me-aĭ folosit dumneata mie. Ce mă rog dum[i]tale şi de acum înnainte ca să nu m[ă] puĭ dumneata la uitare, că, cu mila luĭ Dumnezeŭ şi prin ajutoriul dumital[e], deaca mă va scăpa Dumnezeŭ de aicĭa, eŭ tot voĭ fi al dumital[e], şi, ce va fi, ostineala dumital[e] va fi, că, pă cum să înţeleage lucru, mie-m ceare Măriia Sa domnul, chizaş, precum pofteaşte el, dar, pentru acest lucru care pofteaşte el, cine s'ar băga chizaş precum ca s[ă] nu aibă el pagub[ă] nicĭ de un ban din toate ale luĭ, câte are, — că oameniĭ s'aŭ spăreat de el, şi de frica părcălabuluĭ, şi oameni de acolo nu să vor băga chizaş pentru mine, de aş şidea aicĭa cât de mult. Că eŭ n'am altă nădeajde după Dumnezeŭ, făr pă dumneata; că dumneata ne ştiĭ tot începutul şi fărşitul; că eŭ poftesc să daŭ chizaş pe sufletul mieŭ, să mergŭ în sfânta bisearică, să jur în sfânta evanghelie, precum nu s'aŭ făcut nicĭ-o pagub[ă] de mine, nicĭ de acum înnainte de mine nu s[ă] va fac[e]. De care lucru, dumneata ştiĭ toate, câte m'aŭ părât. Ci fă dumneata toate ca un înţelept, că mie mi s'aŭ supărat cu atâta prinsoare, şi, din toate, acum am căzut şi la beteşal[ă], şi, dintr' alte, din toate am fărşit, cât maĭ şi de foame pier. De care lucru, ştiĭ dumneata că, de aş fi maĭ de aproape, ar fi cum ar fi, ci nevasta mea într'o săp[tă]mână poate veni, iar în treĭ nu poate, şi pă acas[ă] toate miĭ să răsipescŭ.

Al dumital[e] de bin[e] voitor şi maĭ mic slug[ă], eu, Ion Avram din Soodol[1].

[Către 1720 50[2].]

[1] El scrie din temniţă şi cere chizaş ca să poată ieşi de acolo.
[2] N[d] 583.

20.

Ţie Cad[ı]-Efend[i] de la Gĭurgĭuv i ţie Voivod de la Bucureştĭ. Viind acest luminatŭ ferman al Înpărăţii Mele, avănd Craiul Niamţuluĭ sol aci la Ţarigrad cu şăzămăntul, şi viind aicĭ la Poarta Înpărăţii Mele cu o carte pecetluit[ă] a Craiuluĭ nemţescŭ, dănd jalbă pecum că din raiaoa noastră care are şăză[mă]nt în Bucureştĭ, anume Costandin Ioan snŭ [=fiŭ] Flore Pop, care este dator la un negustor din Ţinutul Nemţescŭ, anume Conrat Capel de la Acna, avănd să ià cu zapisul luĭ banĭ tl. 794, ban[ĭ] 90, cu toată zăbava banilor, care aŭ zăbovitŭ maĭ mult din zi, adec[ă] de la 1761 şi păn acumŭ, banïĭ nu i-aŭ dat; şi, văzănd Înpărăţia Mia pecum că este lucru cu păcat nedănd banïĭ de atăta vreme, tu, Voivod de la Bucureştĭ, dinpreun[ă] cu Cad[ì]-Efend[i] de la Gĭurgĭuv, să le luaţĭ sama, şi să-ĭ judecaţĭ cu dreptate, după pravile, şi să faceţĭ banïĭ taxil, după cumŭ arat[ă] şi zapisul luĭ, şi, făcănd vechil pe acest negustor, anume Ghiorghie Făg[u]rel, să-ĭ dia banïĭ, să-ĭ duc[ă] la cel maĭ sus numitŭ, care are să ià, iar, făcănd vre-o pricin[ă] a nu da banïĭ, să-l trimiteţĭ după cumŭ scrie fermanul Înpărăţii Mele, ca s[ă] vie aici la Poarta Înpărăţii Mele, ca să-ş ià judecata driaptă. Iar într'alt chip să nu faceţ, afar[ă] din porănca firmanuluĭ Înpărăţii Mele, ci să căutaţĭ să-l găsiţĭ dup[ă] cumŭ maĭ susŭ am numitŭ, iar, nefăcănd ascultare după porănca fermanuluĭ Înpărăţii Mele, apoĭ vă veţĭ pedepsi. Ghenuarie 1, 1767.

[Traducere pe o largă foaie de hîrtie orientală, trimeasă din Constantinopol odată cu firmanul original[1].]

21.

Io Alexandru Ioannu Ipsilant Vvd. bju. mil. i gspdr. zemli vlahiscoiŭ.

Petco Braşovene. Am văzut cele ce scriĭ pentru banïĭ ce eştĭ datorŭ luĭ Dumitru Caşcambà, şi, măcar că aveam dată poruncă ca să să vănză din cele ce aĭ aicĭ în ţară, spre îm-

[1] Bibl. Acad. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 258.

plinirea banilor datorniculuĭ luĭ, adică viĭ şi altele, daru, dupe rugăcĭune-ţĭ, iată m'am milostivit, şi ţi s'aŭ dat norocul ce cerĭ, şi-ţĭ scriem cu hotărăre, dupe sărbătorile Paşteluĭ pănă în 20 ale luni luĭ Aprilie, fără de alt cuvănt de pre- lungire, să viĭ negreşit aicĭ, ca să-ţĭ dăsfacĭ cu numitul dator- nicŭ, căcĭ, cănd şi dupe acest sorocŭ nu veĭ veni şi veĭ maĭ profasisî cevaşĭ, să ştiĭ hotărăt că măcar o zi soroc nu ţi sà maĭ dă, ci vom da poruncă de să va vinde cele ce ai aicĭ, şi să va face împlinire dă dreptul numituluĭ datornic. Acĭasta. 1778, Mart 6[1].

[V⁰ :] La Petco Braşoveanu, neguţătoriul, ce să află în Braşov, să să dea.

Procĭt. Vel Logt. [= A cetit Logofătul-cel-Mare].

[Pecete roşie, ruptă.]

IV. Legăturĭ cu dregătoriĭ de hotare.

Braşoveniĭ aveau, fireşte, legăturĭ dese cu dregătoriĭ mun- tenĭ de la hotare. Ele eraŭ însă maĭ puţin dese şi maĭ puţin însemnate de cum s'ar crede, pentru că pe atuncĭ cele maĭ multe afacerĭ interne, şi maĭ toate cele din afară, erau lăsate în grija Domnuluĭ, care priveghia de-a dreptul, fără mijlocitor, asupra lor. Nu era nicĭ-un lucru, cît de mic, în care Voevodul să n'aibă chemarea de a se amesteca, şi să nu se amestece de fapt foarte adesea.

Afară de boieriĭ din Sfat şi ceĭ de la Curte, eraŭ, pe acea vreme, puţinĭ dregătorĭ statornicĭ. Ceĭalţĭ eraŭ numaĭ *ispravnicĭ* aĭ luĭ Vodă, represintanţiĭ persoaneĭ luĭ şi îndeplinitoriĭ voinţiĭ luĭ, într'o anumită afacere. Ispravnicĭ permanenţĭ se întîlnesc numaĭ de la *reforma* luĭ Constantin Mavrocordat înnainte.

Totuşĭ eraŭ anumite puncte din pămîntul ţeriĭ, unde pre senţa necontenită a unuĭ om domnesc era neapărată. Aicĭ afacerile nu se iviaŭ numaĭ din cînd în cînd, ci se urmaŭ zilnic, şi ele eraŭ destul de grabnice — zăbava aducînd marĭ

[1] No. 429.

pierderĭ şi neplăcerĭ —, pentru ca dezlegarea lor să nu poată fi strămutată la Domnie. Astfel, pentru nevoile vămiĭ şi ale hotaruluĭ, un ispravnic stătea necurmat, din cele maĭ vechĭ timpurĭ, la Cîmpulung.

Locul săŭ era de mare încredere: prin mîna luĭ treceau mulţĭ banĭ, hotărîrĭ însemnate era chemat să le pronunţe el şi, în sfîrşit, printr'însul se căpătaŭ poate cele maĭ grabnice ştirĭ din străinătate Din acesta din urmă punct de vedere, Cîmpulungul muscelean era pentru Muntenĭ acelaşĭ lucru ca localitatea cu acelaşĭ nume din Bucovina de astăzĭ, pentru Moldovenĭ.

De aceia *ispravnicul* se alegea dintre boieriĭ marĭ şi de neam bun.

Cel d'intăiŭ pe care-l cunoaştem, e Socol din Cornăţenĭ, coborîtorul vestituluĭ boier Socol din veacul al XVI-lea. Încă din 1635 şi pănă 'n 1640, Socol e ispravnic la Cîmpulung, avînd maĭ ales grija înnoiriĭ bisericiĭ domneştĭ din acest oraş [1].

L-am văzut scriind odată pentru postav, altă dată pentru afacerĭ de hotare, şi iată acum o altă scrisoare a luĭ, fară alt scop decît recomandările şi complimentele obişnuite:

I.

† La al nostru cinstit şi prea-iubit şi întru tot nădăjduitor, maĭ mare părintel[e] nostru jupănul Mihaĭ, marel[e]-judeţu de întru cinstit Scaunul cetăţeaĭ Braşovuluĭ, sănătate pohtescu de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu, înpreună cu tot binel[e], să dăruiască Sfenţiia Sa dumnital[e], de înpreună cu toat[ă] cinstit[a] casa dumnitale şi cu toţ priatniciĭ dumnital[e]. Alta, cinstit[ă] cartea dumnetal[e] care mi i-aĭ trimis, foa[r]te cu mar[e] drag[o]ste o am priimit, şi de toate pre rându am înţeles. De care lucru dăm laud[ă] şi mulţemim m[i]l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ de această veselie ce se-aŭ început întru cinstit[ă] casa dumnital[e] cu sora noastră, fiia dumnital[e]

[1] V. *Inscripţiĭ din bisericile Româniеĭ*, pp. 130-1; *Conv. literare* pe Februar 1905; maĭ sus, *passim*, şi tabla.

M[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să dăruiască să fie în ceasul cel bun, şi să le dăruiască Sfenţiia Sa zil[e] îndălungate şi viiaţ[ă] norocit[ă], înpreună cu tot binel[e]. Alta, să ver[i] pohti dumneata a şti şi de bună sănătate a Mării Sal[e] lu Vod[ă], iaste Măria Sa sănătos şi veasel şi întru bun[ă] pac[e]. Aşijdirea şi noĭ încă ne aflăm cu sănătate pre lăngă spatel[e] Mării Sal[e]. Alta, şi noĭ, dup[ă] pohta dumnital[e], apropiindu-se zioa cea de veselie, trimis-am cu cinste pre omul nostru şi ca un fecĭor, Boiar Işfan. Dumneata să priimeşt[i] cu drag[o]ste şi să iaĭ în nume de bine, ca de la un fecĭor al dumnital[e]. Numaĭ să dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeu să petreaceţ dumneavoastră această veselie cu pac[e] şi cu bun[ă] sănătate. De aceasta am scris domnital[e]. Să fiĭ dumneata sănătos. . . Ap[rilie] 26 dni.

† Al dumnetalea ca un fecĭor:

Socol Vel Cliuc[er].

[V°:] Cu cinste să se dea această carte întru cinstit[ă] măna a cinstit şi prea-iubit maĭ mare părintel[e] nostru, dumnealuĭ jupănul Mihaiŭ, marel[e]-judeţ dentru cinstit Scaunul cetăţiĭ Braşovuluĭ. . . .

[Pecetea obişnuită, cu semne[1].]

O scrisoare din 1698 arată cine era atuncĭ ispravnicul de Cîmpulung, după Radul Cupariul, cunoscut dintr'o scrisoare tipărită în capitolul precedent:

2.

† Cinstituluĭ şi al nostru bun priiatin şi de aproape vecin, dumnealuĭ Ioane Mancîş. Să fie dumneata sănătos. Sănătate şi tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ ca să trimiţă dumital[e], denpreun[ă] cu cinstită fămiliia dumitale. Cinstită scrisoarea dumitale ne-aŭ venit, de a dumitale săn[ă]tate ne-am bucurat. Ne scriĭ dumn[ea]ta pentru grăul de la Rucăreanĭ, ca să le zic să aducă baniĭ la dumn[ea]ta, să-ş isprăvească într'un chip, că iaste şi de mult. De acĭasta veĭ şti dumn[ea]ta că i-am chiemat aicĭ la noĭ, şi le-am zis foarte,

[1] No 581.

și iată că-ș puseră zi de 'nnaintea noastră, până la Săntă-Mărie să vie acolo la dumneata, să-ș isprăvească. Ci de acĭasta așa veĭ ști dumneata. Acĭasta acum, și mila Domnuluĭ cerescu să fie dumitale pururea de ajutor.

Iul. 20 d., lt. 7206 [1698].

† De bin[e] voitor și gat[a spre slujba dumnetal[e]:

Șărban Com[is] Vlădescul.

[V°:] Dumisale cinstituluĭ și bunuluĭ priiatinuluĭ nostru Ioanes Mancăș, județ a cetățiĭ Brașovuluĭ, cu fericită săn[ă]-tate să să dea [1].

[Pecetea obișnuită.]

Nu cunoaștem alțĭ ispravnicĭ de Cîmpulung, maĭ vechĭ, din vremea luĭ Brîncoveanu. Dar s'a păstrat încă scrisoarea prin care acest Domn dă de știre Brașovenilor că a încredințat această sarcină luĭ Radu Golescu Comisul, unul din personagiile «Istorieĭ ieroglifice» a luĭ Dimitrie Cantemir [2]. Radu Comisul era fiul luĭ Mateĭ, tot Comis, și, prin acesta, nepotul de fiu al vestituluĭ Stroe Leurdeanu, dușmanul neamuluĭ cantacuzinesc [3]. Postelnic, apoĭ Agă, în 1691-2 [4], el fu Marele-Vornic al luĭ Constantin-Vodă (1711) [5] și Logofătul cel Mare al luĭ Ștefan Cantacuzino, urmașul Brîncoveanuluĭ [6].

Șerban Comisul, pe care-l înlocuia, era poate Șerban Vlădescu, care fusese odată solul la Viena (în 1688) al luĭ Șerban Cantacuzino și se întorsese cu agentul ungur, bine cunoscut, Ladislas Csáky, pe un timp cînd Golescu era numaĭ Postelnic al doilea sau al treilea [7]. Cu vremea el s'ar fi îmbunat cu Domnul cel nou, care ĭ dădu isprăvnicia de la Cîmpulung, lăsîndu-i-o până acum, în 1700. Dar un alt Șerban Vlădescu, fiul luĭ Pîrvu, era fost Mare-Postelnic încă din 1691-2 [8].

[1] N° 671.

[2] *Istoria literaturiĭ romîne în secolul al XVIII-lea*, I, p. 358.

[3] *Documentele Cantacuzinilor*, p. 111 (n[le] LI-LIII).

[4] *Ibid.*, p. 154 (n° LXV).

[5] *Studiĭ și doc.*, V, p. 311 (n° 72).

[6] *Ibid.*, p. 176 (n° LXXV).

[7] *Magazin istoric*, V, pp. 102-6.

[8] *Doc. Cantacuzinilor*, p. 153 (n° LXV).

3.

† Io Costandin Basarab Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrụ zemli vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[a] vreamea de bin[e] voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Echil Ghiorghe, marele-judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovul, săn[ă]tate şi tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftimu dumnital[e]. Cu acĭasta facem ştire dumital[e] că iat[ă] că am socotit de am pus ispravnic la Cămpul lungu pre cinstitul şi credincĭosul boiariul nostru Radul Comisul Golescul, în locul luĭ Şărban Comisul; carel[e] vine şi pănă acolea la Braşov. Decĭ am poruncit ca cu dumneata să s[ă] înţeleag[ă] de toate ce vor fi trebil[e], şi să trăiască în dragoste şi prieteşugul vecinătăţiĭ, şi, or[ĭ]ce judecăţ ar fi în partea loculuĭ aceluia, să îndrepteaze şi să caute, să fac[ă] ce ar fi cu dreptul. De spre partea dumital[e], încăş, ca un bun vecin ce ne eşt[ĭ] dumneata, la ceale ce ar fac[e] dumital[e] ştire, aseamene şi dumneata ceia ce va fi dreptul a căuta şi a fac[e] poftim, ca să s ă păzească pururea buna vecinătate. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeu să fie cu dumneata. Sept. 3 d., lt. 7209 [1700].

De bine voitoriul dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Echil Gheorghe, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovul, cu mult a] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

De la Radu avem următoarea scrisoare către Braşovenĭ:

4.

† Al mieŭ cinstit şi maĭ mare vecin de aprooape şi bun priiaten, dumnealuĭ jupănul Mihaiu, judeţul cel mare al cinstiteĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, cu săn[ă]taate mă închin dumital e].

[1] N° 374.

Așijderea, se veĭ pohti și de săn[ă]taate noastră, cu mila lu Dumnezeŭ, în nărocul Mării Sal[e] Domnu nostru, aflămu-ne cu săn[ă]taate pre lăngă spatel[e] Mării Sal[e] Domnu nostru. Cartea dum[i]tal[e], car[e] ne o'ĭ tri[mi]s cu fiiul dumital[e] și fratel[e] nostru, jupănul Herjerŭ Lucaciŭ, și, deca o am citit și am înțeles de bun[ă] sănătaate dumital[e], fooarte ne-am bucurat. Darul ce ne'ĭ trimis dumneata, încă ne aŭ venit, și fooarte mulțămescu dumetal[e]: să dè Dumnezeu și noĭ să slujim dumnevoastre de ce veț pohti dumneavoastră. Iar, pentru răndul oilor dum[i]tal[e], înțelege-veĭ dumneta den scrisoarea Mării Sal[e] Domnu nostru că, cum aŭ îngăduit Măriia Luĭ dumital[e], tot va îngădui și acum, pe ce vor hii bucate ales[e] al[e] dumital[e], numaĭ păn acum Mării Sa Domnu nostru oiariĭ în țar[ă] n'aau trimes. Iar tot va hi pe voia dumital[e]. Și acĭast[ă] scrisoare a noastră să afle pe dumneata săn[ă]tos. Dech[emvrie] 9 dni.

† De bin[e] voitor șă în toat[ă] vream[e] gat[a]
a sluj[i] dumnital[e]:

Radul Vel Com[is].

[V°:] † La al nostru cinstit și maĭ mare vecin de aproape și bun preiaten, dumnealuĭ jupănul Mihaiŭ județul al cinstiteĭ cetățiĭ Brașovuluĭ, дати с [= să se dea].

1651, 23 December. Diess Genadess (?) halpen.

[Pecete galbenă, cu semne[1].]

Un alt dregător din vecinătate e județul Cîmpulunguluĭ, vechiŭ oraș din veacul al XIII-lea, avînd județul și pîrgariĭ săĭ[2]. De la unul din aceștĭ județĭ e cererea următoare:

5.

Cinstituluĭ de Dumnezăŭ și ales întru vrednicie Măriia S[a] Ghieorghius Ghieicăl, marel[e]-județ al cinstiteĭ cetăț Brașovuluĭ, să fie Măriia Ta săn[ă]tos.

Pohtim de la prea-putearnicul și a-tot-țiitoriul Dumnezăŭ MărieĭTal[e] lin[ă] paac[e] și fericită săn[ă]taate, dinpreun[ă] cu

[1] N° 620.

[2] *Studiĭ și doc.*, I-II, p. 273 și urm.

toat[ă] cinstit[a] familie Măriei Tal[e]. Facem Măriei Tal[e] şt[i]re pentru cest om al nostru, de aicea, din Câmpulungu, anum[e] Stoica, pentru că aŭ fost venit acum la Braşov cu carul pentru hrana, iar un Ion, fecĭor luĭ Simion, de aicea, l-aŭ apucat de zic[ea] cum ca să-ĭ fie acest Stoică datorĭ încă maĭ de nainte vreame. Ci de acĭasta veĭ şti Măriia Ta că acĭastă datorie cum iaste poveastea: că aŭ fost luat muma acestuĭ Stoică, anum[e] Mariia, o bute de vin de la un Iane Grec[ul de la Focşanĭ, făr[ă] banĭ, şi chizaş aŭ fost întrat acel Simion, iar mătuşa Mariia, muma Stoicăĭ, aŭ fost lăsat un bătlag de rachiŭ zălog la acel neg[u]ţătorĭ, şi aŭ pus zi mătuşa ca să aduc[ă] baniĭ neg[u]ţătoriuluĭ şi să-ş ĭà bătlagul cu rachiul. Şi, neputând mearge la zi mătuşa Mariia, să duc[ă] baniĭ neg[u]ţătoriuluĭ, iar neg[u]ţătoriul au apucat pre Simion, căcĭ au fost chizaş; iar Simion au venit aicea la Câmpulungu, de au apucat pre mătuşa Măriia cu scrisoarea eĭ. Iar mătuşa Mariia, având şi acolo plătit vin, veadre 300, cu zapise, au zis Simion mătuşăĭ Marieĭ să-ĭ dea aceale zapise care au avut mătuşa, că va scoate el vinul şi va plăti la neg[u]ţătorĭ. Decĭ mătuşa Mariia i-aŭ dat aceale zapis[e] toate lu Simion, şi au apucat Simion pre datorniciĭ mătuşăĭ Marieĭ, şi au scos acel vin tot de pre la datornicĭ, şi aŭ plătit aceluĭ neg[u]ţătorĭ, şi i-aŭ scos şi zălogul: bătlagul cu rachiul, de i l-aŭ trimis el aicea mătuşăĭ Marieĭ, precum ştiŭ toţ oroşaniĭ; ci încă au fost rămas vin, de al mătuşăĭ Marieĭ, la Simion, necum să fie mătuşa Mariia datoare luĭ Simion. Precum veĭ vedea Măriia Ta şi diiata mătuşăĭ Marieĭ la măna fiiuluĭ săŭ Stoicăĭ, făcut când aŭ vrut să moar[ă]. Şi veĭ şti Măriia Ta că mătuşa şi acum iast[e], şi cât nu i-aŭ venit cĭasul cu puţin suflet, şi o am întrebat noĭ acum d'intăĭ, şi aşa mărturisà cu sufletul eĭ, că, ce au scris ĭà în diiata eĭ, când aŭ vrut să moar[ă], aşa au mărturisit şi acum înnaintea noastră. Iar pentru o carte ce aŭ scos Ion fecĭorul luĭ Simion înnaintea Măriei Tal[e], a Raduluĭ Cupariul[1], acea carte să nu s[ă] creează, că o ştim noĭ toţ şi mărturisim că iast[e] rea, că, fiind Cupariuluĭ

[1] Ispravnic şi el. V. maĭ sus, cap. precedent.

pizmă pre acest sărac Stoica, să mira ce rău îĭ va maĭ fac[e], ca să-l omoar[e]. Ci, mergând Simion cu zapisul mătuşăĭ cel de la Grec, şi văzându-l Cupariul, i-au făcut pentru pizma acea carte, ca să-l apuc[e]. Ci de acĭasta mărturisim noĭ toţ cu sufletele noastre, că a[c]ea carte ce i-aŭ făcut Cupariul, nu iaste bun[ă], şi iaste rea. Ci Măriia Ta, ca un înţelept, să-ĭ facĭ dereptate,— că nu-ĭ iast[e] nicĭ-un ban dator. Acĭasta, şi mila Domnuluĭ cerescŭ să fie Măriei Tal[e] de ajutorĭ. Pentru că, când aŭ făcut Cupariul acea carte luĭ Simion, Stoica n'au fost de faţ[ă].

Gh[e]n[arie] 27 dni, lt. 7208 [1700].

† Al Măriei Tal[e] plecat şi vecin de aproape, de bin[e] voitor:

Stanciul jud[e]ţul de Dlăgopol, înpreun[ă] cu oraşaniĭ.

Pecete peste hîrtie, cu corbul, avînd de-asupra steaua, şi inscripţia neînţeleasă.]

[V°:] † Cinstituluĭ de Dumnezăŭ şi ales întru vrednicie Măriia S[a] Ghieorghius Ghieicăl, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţeĭ a Braşovuluĭ, cu plec[ă]ciune şi cu fericită săn[ă]taate să să dea.

[Pecete mică, brună, cu inscripţia: пєчат кл.]

† Anno 1700, die 8 Febr., exhibit. des Langenauer Richters undt geschworm Brieff in puncto eines Schuldners Sztojika des Popa a luj Negro Sohns [1].

Rucărul avea un Căpitan, adecă un Căpitan de margine, şi de la unul din eĭ primesc Braşoveniĭ scrisoarea ce urmează:

6.

† La al nostru cinstit şi prea-iubit şi de m[i][l][o]stivul Dumnezeŭ dăruit dulce priiaten, jupan Mihaĭ, marel[e]-judeţ den cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ, bun[ă] pac[e] şi săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeu dumnetal[e], înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] cas[a] dumnetal[e]. De

[1] N₀ 683.

veĭ pohti şi dumneata a întrebarea de săn[ă]tatea noastră, cu mila lu Dumnezeŭ şi ·în cinstit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru, săntem săn[ă]toş, de pre săn[ă]tatea noastră, şi părintel[e] Macarie patriiarhul, carel[e] iaste aicĭ [1], să închin[ă] dumnetal[e] cu săn[ă]tate. Alta, pohtim şi ne rugăm dumnetal[e] pentru un nepot al părinteluĭ, pre nume Petru, carel[e] iaste acíĭ în cetate la dumneavoastră, că aŭ avut neşt[e] marhă de negoaţ[e] aicĭ, şi lea·aŭ închis într'o o ocnă, şi, de nu va veni acum, iaste peitoare. Ce ne rugăm dumnetal[e] să facĭ bin[e] să·ĭ facĭ dumneata o carte a dumnital[e] la Bran, să·l slob[o]zească să vie să·ş caute de marhă. Iar noĭ încă dator[ĭ] să fim a sluj[i] dumnetal[e], orĭ de ce lucru ne veĭ pohti dumneata aicĭ în ţar[a] noastră. De acĭasta pohtim, şi ne rugăm dumnetal[e] ѡт г҃и радовати с [= de la Domnul să se veselească]. Amin. Ap[rilie] 14, lt. 7166 [1658].

† Al dumnetal[e] în loc de fecĭor:

Vasilii Căp[i]t[an] ot Rucărŭ.

[V°:] La (la) cinstit şi prea-iubit şi de milostivul Dumnezeŭ dăruit dulce priiatenul·nostru, jupan Mihaĭ ....

[Pecete neagră, cu semne [2].]

Pîrcălabul de Rucăr e căpetenia satuluĭ, şi doĭ din pîrcălabĭ apar cu prilejul plîngeriĭ Braşovenilor în privinţa uneĭ cîtimĭ de grîŭ pe care eĭ o lăsaseră în mînile Rucărenilor, cînd cu rechisiţiile austriace, şi care nu li fusese plătită:

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape în toat[ă], vreamea de bine voitorĭ dumnealuĭ jupănul Mihaĭ Filşteah, marele-judeţ cinstiţiĭ cetăţĭ Braşovuluĭ. Săn[ă]tate şi tot binele pohtim dumitale. Către acĭasta·ţ facem în ştire dumitale, că

[1] Macarie de Antiohia, cunoscutul călător. V, Prefaţa cărţiĭ citate a d·reĭ Cioran.

[2] No, 633.

aicĭ înnaintea noastră veni de să jeluir[ă] toţ sătenii de la Rucăr i Dragoslavele, zicănd cum că, fiind eĭ datorĭ dumitale cu t[1] 480 dupre nişte grăŭ ce aŭ fost lăsat Neamţiĭ la dinşiĭ, rănduindu-ĭ la dumneata ca să-l plătească cu aceştĭ banĭ. Decĭ, întămplăndu-li-s[ă] lor de aŭ venit Şchiiai de la Braşov, şi i-aŭ jăfuit, de le-aŭ luat caĭ 130 şi vacĭ 180 şi oĭ 250; decĭ eĭ, ştiindu-să că sănt datorĭ dum[i]tale, şi dumneata dăndu-le strănsoare pentru banĭ, s'aŭ fost jăluit cum, de le veĭ scoate dumneata bucatele de la Şchiiaĭ, să fie în preţul banilor care sănt eĭ datorĭ dum[i]tale. Iar dumneata nicĭ vitel[e] le-aĭ scos, nicĭ baniĭ în sam[ă] nu i-aĭ ţinut. De care lucru te pohtim pe dumneata, pentru voia noastră, ca să le scoţĭ vitele de la Şchiiai aceia, să s[ă] plătească de baniĭ dum[i]tale, că nu vor putea fi eĭ prădaţĭ în doao părţĭ, [si] Şchiaiĭ să le ià bucatel[e], şi dum[i]tal[e] să-ţ plătească baniĭ ce aŭ; să l[e] scoţĭ dumneata bucatele de la Şchiiaĭ, să-ţĭ dea baniĭ dum[i]tal[e], aŭ să le iaĭ dumneata în preţul banilor, care sănt eĭ datorĭ dumitale. Şi să aib[ă] de cătră d[u]mn[ea]ta dereptate, ca s[ă] nu maĭ facă jalbă la noĭ. Acĭasta, şi fiĭ dumneat[a] săn[ă]tos. Noem[vrie] 26 d., lt. 7200 [1691].

† De binele dumitale voitorĭ: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, d[u]mn[ea]luĭ jup[ă]nul Mihaĭ Filşteah, marele judeţ al cinstiţiĭ Braşovuluĭ *(sic)*, cu săn[ă]tate să să dea.

[Pecete ca la n[1] precedent [1].]

8.

† Cinstitul marele-judeţ de la cinstită cetatea Braşovuluĭ, cu cinste şi cu multă săn[ă]tate să fiĭ Măriia Ta săn[ă]tos; amin.

Săn[ă]tate şi tot binel[e] voimŭ Mării Tale, doamn[e] judeţ; să te păzească Domnul cerescu cu mult[ă] săn[ă]ta[te] şi cu paace îndelungată, întru cinstit Scaonul Mării Tal[e]. Cinstita carte a Mării Tale şi înpreun[ă] cu sluga Mării Tale ne aŭ

[1] N° 350.

venit, şi, de căte ne-aĭ porăncit Măriia Ta, de toate înţeleasem pre amăruntul. Şi ne porunceştĭ Măriia Ta ca s[ă] dăm baniĭ grăuluĭ toţ deplin acum. Ast[a] ne zicĭ Măriia Ta ca s[ă scriem şi noĭ baniĭ pre sume, iar ce am dat şi într'a cuĭ mănă. Ci s[ă] ştiĭ Măriia Ta că Ţăntea nu s[ă] tămplă să fie acas[ă], şi sănt scrisorile la dinsul. Ci iară ne rugăm Mării Tal[e], ca la un cinstit înţelept, cum ne-aĭ adăstat Măriia Ta cel mult, ne rugăm Mării Tale să ne maĭ adăstezĭ Măriia Ta păn la Crăciunul nostru, şi vom face Măriia Ta păn atuncĭ 200 de florinţĭ, şi atuncea va maĭ ostăni omul Mării Tal[e] aicĭ, şi 'npreun[ă] cu sluga Mării Tal[e], şi, cu aceştĭ banĭ ce zicem maĭ sus, vom veni şi noĭ, şi ne veĭ lua Măriia Ta socoteală, precum va fi cu dereptul. Ce vom fi dat, ne veĭ prinde Măriia Ta în seaamă, că noĭ, Măriia Ta, săntem bucuroşĭ a plăti, ci numaĭ nu putem tot odat[ă], pentru sărăciia noastră. Şi s ă] ştiĭ Măriia Ta, doamne judeţ, că o scrisoare de banĭ ce am adus, nu ni s[ă] scrie în cartea Mării Tal[e]. Ci rugăm Mării Tal[e] ca s[ă] nu s[ă facă vre o opreală la cinevaşĭ, că noĭ, Măriia Ta, cu sărăciia noastră, tot vom plăti pre rîndu, păn la un ban. De acĭasta ne rugăm Mării Tal[e], şi Domnul cerescu să fie dumital[e] pururea de ajutoriŭ. Dech[emvrie] 11 dni, lt. 7204 [1695].

† De tot binel[e] Mării Tal[e], domne judeţ, al nostru priiatin şi de aproape vecin: Iarca părcălab, din preun ă] cu toţ Rucăreaniĭ, maĭ miciĭ Mării Tale.

[V°:] † Întru cinstită măna domnuluĭ judeţŭ de la cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete roşie, ruptă [1].]

Peste treĭ anĭ pîrcălabul Stanciul vorbeşte despre aceiaşĭ afacere:

9.

† Cinstituluĭ de bună rudă Măriia Sa cinstitul judeţ din cinstit[a] cetate a Braşovuluĭ, cu plecăciune şi cu săn[ă]tat[e] ne închinăm Măriei Tale. Rugăm pe m[i]l[o]stivul Dumnezăŭ

[1] N° 687.

şi prea-curateĭ Maica Sf[i]nţieĭ Sale, să păzească pre Măriia Ta cu lină pac[e] şi cu fericit[ă] săn[ă]tat[e] întru cinstitul Scaun. Precina scrisoreĭ nu avem a supăra pre Măriia Ta pentru altă cevaş, numaĭ căt iat[ă] că trimiseş Măriia Ta omul Mării Ta[le] cu cinstit[a] carte a Mărieĭ Tal[e] la dumnealuĭ cinstitul Comis pentru baniĭ grăuluĭ, care săntem noĭ datorĭ Măriei Tal[e], şi vine omul Măriei Tal e] înpreună cu al dumnealuĭ, aicĭ la noĭ, porăncindu-ne ca să dăm baniĭ ce săntem [datorĭ], şi să venim la Măriia Ta, să ne dăm sama şi pentru 300 florinţĭ, care am trimis la judeţ[ul] Filiştac *(sic)*. Pentru acĭasta ne rugăm Măriei Tal[e], să ne maĭ aşteptĭ păn dup[ă] Bobotează, iar atunci iar să trimiţ cest om al Măriei Tal[e] aicĭ la noĭ, că acum nicĭ omeniĭ care aŭ fost ispravnicĭ la grău nu sănt toţĭ aicĭ, şi avusem şi de la Măriia Sa Vodă nevoĭ greale pentru oerit şi pentru Samă. Iar păn atuncĭ ne vom strănge cu toţiĭ, şi vom da cine ce vom avea, şi vom veni încă şi cu omeniĭ care aŭ adus baniĭ la judeţul Filiştac, de-ş vor da sama, şi ne vom isprăvi de toate cu Măriia Ta. Numaĭ atuncea să ne trimiţ omul Măriei Tal[e] aicĭ la noĭ; cu de atăta vreame am tot mincit *(sic)* pre Măriia Ta, iar acum nu vom maĭ putea minţi, că şi dumnealuĭ Comisul ni-au dat strănsoare foarte tare, aŭ să dăm baniĭ, aŭ să venim la Măriia Ta. Numaĭ atuncea să s[ă] afle şi Stan Cur Roşiu acĭĭ la Măriia Ta, că el aŭ luat baniĭ de aicĭ şi aŭ venit împreună cu omeniĭ noştri la judeţ[ul] Filiştac. De acĭasta ne rugăm Mării Tal[e]. Şi acĭasta puţinea scrisoare să afle pre Măriia Ta săn[ă]tos şi veasel, ѡт χѣ [= de la Hristos]. Amin.

Dech[emvrie] 19 d., l[t] 7207 [1698].

† Aĭ Măriei Tal[e] plecaţ:

Stanciul păr[călab] ot Rucăr, înpreună cu toţiĭ.

[Pecete cu cerneală: «...ea ot Rucă[r]».]

[V°:] † Întru cinstit[ă] măna Măriei Sal[e] cinstit[ul] judeţ din Braşov, cu cinste să s[ă] dea.

[Pecete neagră, ruptă[1].]

[1] N° 674.

Cu o zi înnainte Şerban Vlădescu, ispravnicul de atuncĭ, pe care-l cunoaştem, scrisese pentru aceasta sătenilor:

10.

† Ţie, părcălabe Stanciule, ot Rucăr, şi ţie, Turio, şi ţie Răceaal[ă], şi voao, tut[u]ror săteanilor, şi voao cariĭ aţ fost comisarĭ în vreamea Neamţilor. Cătră acĭasta vă facem în ştire, că iat[ă] că iar ne veni o carte de la dumnealuĭ judeţul de la Braşov şi o slug[ă] a cetăţiĭ, pentru baniĭ grăului cari-ĭ ştiţ voĭ. Ci s[ă] căutaţ, în vreame ce veţ vedea răvaşul nostru, iar voĭ, aŭ să-ĭ daţ baniĭ toţ căţ ştiţ că fac, aŭ să trimiteţ pre comisariĭ aceia cariĭ aŭ fostŭ atunce de au strănsu grău, înpre[ună] cu sluga dumnealuĭ, acolo la dumnealuĭ judeţul, să-ş dea seama şi s[ă] socotească şi să plătească ce vor fi datorĭ. Că, nedănd baniĭ, nicĭ mărgănd acolo, să v[ă] isprăviţĭ precum ne scrie dumnealuĭ, zice dumnealuĭ că va să scrie la Măriia S[a] Vod[ă]; ci veţ să petreaceţ rău, şi iat[ă] că v[ă] trimiseĭ şi cartea dumnealuĭ pre un fecĭor al nostru. Ci o veţ ceti şi veţ vedea precum scrie, că v'am fost scris şi eŭ într'atătea ràndurĭ ca să v[ă] isprăviţĭ, şi v'am zis şi cu gura, şi voĭ tot n'aţĭ maĭ isprăvit. Nu ştiŭ ce fealiu de oamenĭ aţĭ fost, si maĭ pre urmă tot răul vostru va să fie. Acĭasta v[ă] scriŭ.

Dich[e]m[vrie] 18, l^t 7207 [1698].

Şărban V[e]l Com[i]s.

[V°:] † La Stancĭul părcălab ot Rucăr să să dea [1].

Apoĭ zăbava, maĭ mult de nevoie, a Rucărenilor şi Drагoslăvenilor aduse iarăşĭ amestecul Domnieĭ:

11.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ. zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, sănătate şi tot bi-

[1] N° 670.

nel[e] poftim dumital[e] de la Dumn[e]zeŭ. Cartea dum[i]tale ne-aŭ venit, și de săn[ă]tatea dumitale ne-aŭ părut bine. Alalt[e] ce ne-aĭ scris dumneata, am înțeles. Pentru nește banĭ ce aĭ dumneata la Rucăreanĭ și la Dragoslăveanĭ după niște păine, și ne-aĭ trimis dumneata, și zapisul lor, care s'aŭ legat că să dea baniĭ, am văzut, și iat[ă] că le-am dat poruncă foarte tare, și le-am și scris carte, să caute să plinească dumital[e] toțĭ baniĭ câț scriŭ în zapisul lor, că noĭ nu poftim nicĭ paguba dumital[e], nicĭ a nimănuĭ. Acĭasta, și mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneata. Av[gus]t 20 dni, l[t] 7207 [1699].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul, cu multă sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

Porunca pe care o vestește Domnul, e aceasta:

12.

† Mlstiiu bjiiŭ Io Costandin Voevod i gsdnŭ. Пнсах гсдвмн [= am scris Domnia Mea] voao Ru[c]ăreanilor și Dragosloveanilor. Către acĭasta v[ă] fac Domnia Mea în știre că aicea la Domnia Mea scris-aŭ dumnealuĭ județul de la Brașov cum că-ĭ sănteț datorĭ nește banĭ dup[ă] nește păine, dăndu voĭ și zapisul vostru la măna luĭ, ca să-ĭ plătiț, și de atuncea păn acum umblaț purtănd cu poveștĭ, și nu v[ă] plătiț. Ci iat[ă] că vă poruncescu Domnia Mea, în veam[e] ce veț vedea acĭastă carte a Domnii Meal[e], iar voĭ să căutaț să v[ă] plătiț de toț bani, precum știț că vă scrie zapisul, nimic să nu umblaț cu alte poveșt[ĭ], ca să nu maĭ vie Domnii Meal[e] sup[ă]rare, că — apoĭ veț petreace nevoe, și veț plăti făr de voia voastră. Acĭasta vă poruncescu Domnia Mea. . . Avg[u]st 19 dni, l[t] 7207 [1699].

[Monograma.]

[Pecete octogonală cu chinovar.]

Proc[it] Vel Log[ofăt [2]]. = A cetit Logofătul cel Mare].

[1] No. 370.
[2] No. 369.

Acelaşi pîrcălab Stoica de la N° 9 se plînge odată astfel şovenilor într'o afaccre cunoscută prin scrisorĭ tipărite în paragraful precedent:

13.

† Cinstituluĭ de bun[ă] rudă şi al nostru maĭ mare şi de aproape bun vecin, Măriia Sa cinstitul judeţ de la cinstit[ă] cetate a Braşovuluĭ, cu plecăciune şi cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale şi a tot cinstitul Sfat. Rugăm pre m[i]l[o]stivul Dumnezău şi prea-curat[ă] Maica Sf[i]nţieĭ Sale să păziască pre Măriia Ta cu bună pac[e] şi cu fericită săn[ă]tate întru mulţĭ anĭ întru cinstitul Scaun. Precina scrisoreĭ nu iaste a supăra pre Măriia Ta de alt cevaş, numaĭ ne rugăm Măriei Tale, iată că m'au fost înşelat neşte măcelarĭ din Şchiiai Braşovuluĭ, anum[e] Ion Bochicĭ şi Stoica Boghina şi Toader Ţap: li-am dat neşte berbecĭ drept ban[ĭ], tl. 100, bez 2 leĭ, şi ş'aŭ pus zi ca să-m aducă baniĭ, şi atâta vreame aŭ trecut, şi nicĭ-un bin[e] nu mi aŭ adus. Ci am trimis omul mieŭ acolo pentru ban[ĭ]. Eĭ ş'au adevărat lucrul cum li-aŭ fost luat berbeciĭ un niamiş pentru o datorie; dară eu n'am fost datoriŭ niamişuluĭ nimic, nicĭ nu-l ştiŭ cine iaste, ci, noĭ fiind cu nevoĭ greale de la Măriia Sa Domnul nostru, am dat acĭale vite, să m aducă ban[i], ca să ne scoatem şi noĭ capetele de la nevoe,— precum ştiĭ şi Măriia Ta că li-am dat şi maĭ înnainte, şi s'aŭ ţinut de credinţă; iar acum văzu că m'au lăsat la sărăcie. Ci mă rog Măriei Tal[e], pentru m[i]l[o]stivul Dumnezău, să osteneştĭ *Măria Ta* să trimiţ *la* aceĭ omenĭ, să-ĭ aducă înnaintea Măriei Tale, să-m scoţ baniĭ, ca să nu fiu şi eu rămas la atâta sărăcie. Că ştiĭ Măriia Ta că cu marha ne iaste hrana noastră. Că eŭ încă voiŭ sluji Măriei Tal[e] de ce mă veĭ pohti Măriia Ta. Iar, neviindu-m[ĭ] baniĭ, să ştiĭ Măriia Ta că voiŭ spune Măriei Sal[e] luĭ Vod[ă], şi vom lua oĭ de ale Şchiianilor de aicĭ din ţara Măriei Sal[e], pentru aceĭ ban[ĭ]. Şi, câtă pagubă, au chieltuială, voiŭ avea, tot vor plăti, precum scrie zapis[ul] acelor înşelătorĭ. De acĭasta mă rog Măriei Tal[e]; şi fiĭ Măriia Ta săn[ă]tos. Oct. 6 dni, l[t] 7206 [1697].

† Al Măriei Tal[e] mic și plecat: Stoica părcălabul din Rucăr.

[Pe o foiță:] † Iar mă rog Măriei Tale, doamne județ, și pentru ceștĭ omenĭ aĭ noștri de aicĭ, anum[e] Radul al Radomir și unchiaș Mihil, și aceștea aŭ dat iar acestor măcelarĭ berbecĭ drept tl 60 și ban[ĭ] 50, tot când am dat și eŭ, și nu li-aŭ maĭ dat nicĭ-un ban. Și, pentru aceștea, mă rog Măriei Tal[e], să fiĭ ostenitoriŭ, să li să dea baniĭ, că sănt omenĭ săracĭ, și aceale vite li-aŭ fost toată nădiajdea să-ș scoț[ă] capul din nevoe. Iar, nădăndu-li-s[e] baniĭ, să știĭ Măriia Ta că să vor lua bucate de ale Șchiiailor aicĭ în țara Măriei Sal[e] luĭ Vodă, și nu s'ar cădea Măriia Ta să nă stricăm frățiia și vecinătatea pentru nește înșelătorĭ ca aceia. De acĭasta mă rog Măriei Tal[e]. Și fiĭ Măriia Ta săn[ă]tos. Oct. 6 dni, lt 7206 [1697].

† Al Măriei Tal[e] plecat: Stoica părcălab[ul] din Rucăr.

Iar să erțĭ Măriia Ta că, neviindu-ne baniĭ, și omeniĭ sănt acíĭ în orașul Măriei Tal[e] de faț[ă], iată că am trimis Măriei Sal[e] leagea, precum iaste obicĭaiul, 2 potorĭ, și vom lua bucate drepte; de veĭ socoti Măriia Ta că va fi cu cinste acest lucru: așa va fi.

[V°:] Întru cinstit[ă] măna Măriei Sale județul de la Brașov чстно дети са [= cu cinste să se dea].

[Pecete neagră ruptă.]

Anno 97, die 18 Octobris. Aus Ruckur Schreiben wegen des Dudujul Kanane und Todor Czapul[1].

In sfîrșit avem un răvaș, pentru un furt, de la sătenĭ chiar, în frunte cu un Oncea și cu preotul lor:

14.

† Scris-am eŭ Oncea ot (ot) tam [= de acolo], ot Ruc[ă]rŭ, și eŭ pop Radulu ot Piscure, și eŭ Duca ot Bătean[ĭ], la domneata, domne jud[e]țŭ ot grad Brașov, și la toțe cinstențiĭ dregătorie șe jud[e]cătorie cetăție, pac[e] și sen[ă]tat[e] să vă dărescă mi-

[1] N° 665. — V., pentru această afacere, § III, la data de 1697.

lostivul Dumnezeŭ. Alta, fac[e]mŭ ştir[e] Mării Tale pentr'u om ce este închis acii în temniţă în Braşovu, că nu istă om bun. Deceĭ aŭ fostŭ ven[i]tŭ ac[e]stŭ om ce 'ste închis aice, anume Voicul, pre la cas[a] mè, pre în Ruc[ăr]ŭ, şe au fostu forat un cal, şe eŭ Once Spătărelu nu l-amŭ ştiutŭ c'au fosto hoţo. Ce, căcĭ aŭ găzduitŭ la min[e], căndŭ este acum, aŭ ven[i]tŭ păgubaş[u] la cas[a] mè, anume întăĭ pop[a] Radulu de la Piscure, că e 'ŭ fostu furat un calŭ al luĭ. Ce aŭ v[e]n[i]tŭ, domni jud[e]ţŭ, popa la cas[a] mè, de mi'ŭ looata tot[e] bucatele. Căndŭ este acum, aŭ ven[i]tŭ şi alţeĭ. Ce m[ă] rog Mărie Tale, domne jud[e]ţŭ, să stè omolo închis acii, păn voĭ ven[i] eŭ cu păgubaşeĭ, acela el şe-s dè sema cu ac[e]ştĭ omen[ĭ] com a şte păgubaşe,—că mie mi'ŭ loot tot[e] bogatel[e]. Ce voĭ ven[i] eŭ şe-ş dè sema, de va fie om bun şe-s va drepta, elŭ va fie, iar de va fie omu răŭ, iar să va ştie. Ce rugăm, domne jud[e]ţŭ, Mărie Tale, se stea omolo închis, să lu ped[e]p[s]iţ, necĭ să-lŭ slobozeştĭ, nece se-lŭ va cer[e] şe în chezăşii cen[e]va, să nu-l daţ, ci s[ă] stea tot închis acie. Iar, se va păji *(sic)* omol, saŭ lŭ veţĭ da de s[ă] va slobozi, şi no voĭ găsi omol, aicĭ, şi mie se vor looa bucatel[e], să ştiĭ, domne jod[e]ţŭ, că vom oprea noĭ bucatea derepte de aicĭ, den ţar[a] Mării Tale. Ce se stè omol închis păn voĭ venè eŭ, Once, aceĭ, în Braşov. Acĭasta am scris noĭ. . . Amin.

† Pis msţa Iun. 19 dni, l't 7160 [1652].

Eŭ Once ot Ruc[ă]rŭ.

[Pecete cu cerneală]

[V°:] † Acĭasta cartea cu cinstea se s[e] dè întru cinstit[ă] măna censtetuluĭ jud[e]ţu ot grad Braşou [1].

Vameşiĭ de Dragoslavele, saŭ de Dîmboviţa, sînt printre ceĭ maĭ vechĭ dregătorĭ aĭ ţeriĭ. Şi de la eĭ avem cîte-o scrisoare:

15.

† Cinstituluĭ şi mareluĭ Mării Sal[è] domnuluĭ judeţuluĭ ot cinstit[a] cetate Braşovuluĭ, cinstit să fiĭ de milostiv[ul]

[1] N°. 621.

Dumnezău şi de cinstit Sfat şi de to[tă] cinstit[a] cetate Mării Tal[e]. Săn[ă]tate şi tot binele pohtim de la milostiv[ul] Dumnezăŭ Mării Tal[e], din preun[ă] cu tot cinstit Sfatul, ca s[ă] vă (vă) păzească milostiv[ul] Dumnezăŭ cu dulce viiaţ[ă], cu feri[ci]t[ă] săn[ă]tat[e] întru vecĭ, amin.

† Alta, veĭ şti Măriia Ta: pentru o cinstit[ă] carte a Mării Tal[e], ci ne-aĭ trimis Măriia Ta, de ce ne-aĭ scris, am înţeles. Pentru o gălcĭav[ă] ci s'aŭ făcut aicĭ la Rucăr, cu jupăn[ul] Gabăr, aceale ci le-aŭ grăit dumnealuĭ, le-aŭ grăit făr treabă: nu săntu acealea căte a spus dumnealuĭ. Iar, de gălcĭav[ă], aŭ făcut, c'aŭ fost slobozit în apărat (?); şi acel om aŭ fostu jitar, şi aŭ fost şi, să erţĭ Măriia Ta, şi beat; ci aŭ făcut gălcĭav[ă], şi el aŭ fost singuru, şi cărăuş vr'o 10 oamen[ĭ]. Dar, cum arŭ fi put[ut] bat[e] el săngur pe 10 oamenĭ? Şi veĭ ştiĭ Măriia Ta că l-aŭ fostu bătut şi pe acesta om, de zace din bătaia aceia, şi l-aŭ legat. Apoĭ, dupre aceaia, l-am pus şi noĭ în butucĭ, şi l-am bătut cu 300 de toiage, că altă n'am avut ce-ĭ luoa, că iaste om sărac, şi iaste şi acum la închisoare. Ci, pohtindu Măriia [Ta] tot pentru acĭasta, ca ca s[ă] lu trimiţ la Măriia Sa Vod[ă], noĭ să-l trimitem; dar numaĭ pentru atăta să supărăm pre Măriia Sa?! Iar, de pohteştĭ Măriia Ta ca s[ă] să fac[ă] şi să să scornească şi alte gălcevĭ, — pecum veĭ pohti Măriia Ta vom fac[e]. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să te păzească pre Măriia Ta în veacĭ. Amin.

Av[gus]t 3 dn., l[t] 7217 [1709].

Al Mării Ta'[e] plecat şi slug[ă] în toat[ă] vream[e], de porunca Mării Tal[e]: Iane vam[e]şul ot Dragoslavel[e].

[V°:] † Întru cinstit[ă] şi ferici[ă] măna Mării Sal[e] judeţuluĭ ot grad Braşov, cu cinste şi cu fericit[ă] săn[ă]tate să s[ă] dia.

[Pecetę mică, neagră, pe care pare scris: «Iane»[1].]

În afacerea unuĭ Pătru Buburuzeaĭ saŭ Buburuzea cu Petru Moldoveanul şi în alta se întîmpină acum vameşiĭ Prahoveĭ, de la

[1] N° 700.

Cîmpina. Această vamă, ca şi cea de la Timiş, sînt nouă, Ele se ridică abia în veacul al XVIII-lea, cînd decade vama celor două şchele muscelene. Pe la 1650-60, şi chiar supt Brîncoveanu, Cìmpina era numaì un sat, fiind totuşì reşedinţa unuì ispravnic, pe cînd la 1788 ea e pomenită ca o localitate însemnată [1].

Cu privire la procesul pomenit, Archivele braşovene dau întăiŭ această întrebare, cu răspunsul eì (1709?):

16.

† De la Zota Cojocaru, de la Filipeştì, să-l întrebaţ ce ban[i] aŭ fostu dator Pătru Buburuzeaì, pe ce vreame aŭ plătit baniì şi cănd s'aŭ plătit, să s[ă] adevereaze pre ales, pe ce aŭ fost luat aceì ban[ì], pe unt, aŭ pe brănză, au ban[i] gata i s'aŭ dat.

[V°:] † Plătit-aŭ Pătru Buburuzea Zoteì unt oc[ă] 26, iastă toamnă [2].

Urmează scrisorì ale Vameşilor Cîmpineì:

17.

Хс. въскръсе [= Hristos a înviat].

† Cinstituluì şi de neam bun. alesuluì între vredniciì, şi însuş destoinic, şi de aproap[e] vecin, сръдном добро прııатин [= şi încă şi bun prieten] Mării Tal[e] doam[ne] judeţ din Braşov, biruitoriul a toat[ă] oblastiia cetăţiì, săn[ă]tate şi tot binel[e] de la Dumnezeŭ pohtim Mării Tal[e] ca să-ţ dăruiască, înpreun[ă], cu toţ aì Mării Tal[e]. Vrănd Măriia Ta a ştirea şi de a noastră săn[ă]tate, din mila luì Dumnezeŭ ne aflăm săn[ă]toş. Pricina aceştiì scrisorì cătră Măriia Ta nu iaste dă alt[a], făr numaì pentru Marcea, care iast[e] dator luì Iovan Sărbul de aicì de la noì. Ştiì Măriia Ta că l-am pus la prinsoare, de atăta vream[e], şi ne-aaì scris Măriia Ta ca să-l slobozim din

[1] *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 14-5, 311, 313.
[2] N° 706.

prinsoar[e]. De care ştiĭ Măriia Ta, că am scris Mării Tale şi maĭ înnainte, ca să-l slobozeşt[ĭ] Măriia Ta, iar acum am înţeles că iast[e] tot închis. Ci acum dar să-l sloboz[e]şt[ĭ] Măriia Ta, şi te poftim pre Măriia Ta să nu maĭ aibă alţĭ datornicĭ treab[ă] cu dînsul, păn să va plăti de noĭ, şi, căţ ban[ĭ] va avea, să ni-ĭ trimeaţ[ă], şi, căţ banĭ va maĭ căştiga, tot să ni-ĭ trimeaaţ[ă] pre rându,— că aceşt[ĭ] banĭ nu sănt aĭ luĭ Ivan, ci sănt aĭ noştri. Şi neşt[e] banĭ ce aŭ zis că sănt acum gata, să ni-ĭ trimeaaţ[ă]. Şi noĭ încă săntem gata a sluji Mării Tal[e] din ce ne-ĭ veĭ pohti şi ne va hi prin putinţă. De acĭaste pohtim pe Măriia Ta; şi mila luĭ Dumnezăŭ să fie cu Măriia Ta; amin. Maĭ 17 d., vl. 7206 [1698][1].

Al Mării Tal[e] de aproape vecin, şi de bine voitorĭ:

Theo[dor] Log[ofăt]. Az [= eŭ] Mihăil[ă] Log[ofă]tul, vamăşiĭ ot Cănpina.

[V°:] † Întru cinstită măna Mării Sale judeţuluĭ din Braşov, cu cinste şi cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 98, die 25 Maj, Schreyben des Vamos auss Kempina wegen des Pötrö Martsche.

[Pecete brună. cu două semne şi iniţialele м. в [1].]

18.

† Cinstituluĭ bunuluĭ nostru priiatin şi de aproap[e] vecin, în toat[ă] vream[ea] de bin[e] voitor, Măriia Sa marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ.

Săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim Mării Tal[e] de l[a] Domnul H[risto]s ca să-ţ dăruiască mult[ă] fericit[ă] săn[ă]tate, dinpreun[ă] cu toţ cinstiţă sfeatniciĭ Mării Tal[e]. Alta, facem ştir[e] Mării Tal[e] pentru Petria Moldoveanul şi pentru Pătru Buburuzea, precum aĭ scris Măria Ta maĭ nainte la noĭ, şi acum maĭ pe urmă aĭ scris dumneata la văt[a]ful Drăghicĭ ca să-ĭ judece. Şi, mergănd el săracu la judecat[ă], la vătaful Drăghicĭ, eĭ aŭ sărit şi l-aŭ ucis, şi n'aŭ vrut să-l lase să între la judecat[ă]. Apoĭ el săracu aŭ mersŭ la Măriia Sa Vod[ă], la Divan, şi

[1] N° 673.

aŭ luat carte de soroc, de i-aŭ sorocit să miargă la Divan, şi, mergănd la Divan, eĭ aŭ scos o carte a Mării Tal[e] cum că i-aĭ judecat Măriia Ta acíĭ la Braşov, şi aŭ rămas Pătru Buburuzea pe Pătria Moldoveanul înnaintea Mării Tal[e]. De vreame ce rămase Pătru Buburuzea pe Petrea Moldoveanul, căcĭ nu scriseş Măriia Ta iar la noĭ pe căt aĭ scris şi maĭ nainte? Ci aĭ scris Măriia Ta la Măriia Sa Vod[ă] cum că i-aĭ judecat Măriia Ta, şi aŭ rămas pe Petrea Moldoveanul, şi aĭ scris Măriia Ta cum că aŭ jurat un neamiş cu 12 oamenĭ. Iar n'aĭ scris Măriia Ta cum c'aŭ fost cheil[e] la eĭ, pe cum scriiaĭ maĭ nainte la noĭ, ca să le facem dereptate, ca să nu maĭ super[e] pe Măriia Ta şi pe noĭ. Iar Măriia Ta aĭ scris şi altel[e] multe car[e] nu s'ar fi căzut, că n'am socotit să ne fie vecinăta(ta)tia păn într'atăta. Şi pohtim pe Măriia Ta să scriĭ Măriia Ta o carte la Măriia Sa Vod[ă], cum aĭ scris maĭ întăĭ la noĭ, cum că aŭ fost cheile în măna lor păn aŭ perit ban[i], şi, dup[ă] ce aŭ perit ban[i], i-aŭ dat săraculuĭ acestuia cheil[e]. Şi pohtim pe Măriia Ta să chem[ĭ] pe aceĭ doĭ oamenĭ car[e] sănt de aĭ dumneavoastră, care au fost de straj[ă] într'acia noapte, unde li-aŭ fost cămara, să mrăturisiască cum aŭ mărturisit înnaintea vreame. Şi să scriĭ Măriia Ta o carte la Măriia Sa Vod[ă], căt iaste adevărul. Şi, de cartia aciasta car[e] aŭ scos eĭ de la Măriia Ta la Divan, iaste în ştiria Mării Tal[e], aŭ nu iaste, — cu car[e] au rămas pe săracul acest[a] —, pohtim pe Măriia Ta, de nu va fi cu ştir[ea] Mării Tal[e], şi pentru aciasta să scriĭ Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], că iaste cu păcat să rămăe sărac săracul acesta. De aciasta pohtim pre Măriia Ta, ca pre un bun priiatin şi vecin de aproape. Şi, cu atăta săvărşind, mila luĭ D[umne]zeu să fie cu Măriia Ta. Iul[ie] 26 dni, lt. 7216 [1708].

† A Mării Tal[e] de bin[e] voitor; vameşiĭ ot Cămpina

Γεώργις βάμησης.

[V° :] Cinstituluĭ, bunuluĭ nostru priiatin, în toat[ă] vreamia de bin[e] bun voitor, Măriia Sa marel[e]-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ, Mării Sal[e] cu multă fericit[ă] săn[ă]tate să să dea.

[Pecete neagră, ruptă [1].]

[Pentru acelaşĭ lucru, mărturiĭ greceştĭ de vameşĭ, la 25 Ianuar 1709; n° 699.]

19.

Cinstituluĭ şi al nostru de aproape vecin, în toat[ă] vreamia de bin[e] voitor, Mării Sal[e] marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ.

Săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim Mării Tal[e] de la Domnul H[risto]s ca să-ţ dăruiască Mării Tal[e] multă şi fericit[ă] săn[ă]tate, dinpreună cu cinstiţ sfeatniciĭ Mării Tal[e]. Alta, cinstit[ă] cartia Mării Tal[e] ne-aŭ venit dinpreun[ă] cu omul Mării Tal[e], şi, pentru ce ne-aĭ scris Măriia Ta, am înţeles. Pentru Pătru Moldoveanul şi pentru Pătru Buburuzea, cum ţ'am scris Mării Tal[e] şi maĭ în trecutel[e] zil[e]. Pentru moşiil[e] car[e] aŭ zis Pătru Buburuzea că li-aŭ zălojit aicĭ la Cănpina, la Barbul, am chemat pe Barbul înnaintia omuluĭ Mării Tal[e], şi ni-aŭ arătat un zapis, car[e] îl veĭ vedea şi Măriia Ta, că-l trimitem pe omul Mării Tal[e]; şi noĭ, necrezănd zapisul luĭ, i-am zis să jure precum i-aŭ dat Barbul luĭ Pătru Buburuzea t[l] 27; şi n'aŭ vrut să jur[e]. Şi pentru Ploeştiani car[e] aŭ zis că i-aŭ dat ban[ĭ], să l[e] tărguiască, noĭ i-am întrebat, şi aŭ zis aceĭ oamen[ĭ] că nu i-aŭ dat; numaĭ marfa ce aŭ adus, a cumpărat cu ban[ĭ] gata de la el. Şi pentru Stroe, soţiia luĭ, amŭ întrebat: întăĭ, are zapis, şi aŭ zis că n'ar[e], şi acum aŭ scos un zapis înnaintia noastră,— care am văzut că nu iaste derept. Şi precum s'aŭ jeluit Pătru Buburuzea că l-am prăda cu t[l] 10, i-am luat, şi marfa încă iastă oprit[ă] de noĭ, şi, îndereptăndu-s[ă], îş va luoa marfa. Şi zapisul să ni-l trimiţ Măriia Ta iar îndărăptŭ, şi răspunsŭ, cum să va aşeza acest lucru. Acĭasta, şi mila luĭ D[umne]zeŭ să fie cu Măriia Ta. Fev[ruarie] 15 dni, l[t] 7217 [1709].

De bin[e] bun voitor:

Πολυχρόνιος δάμεσης εἰς Κημπίνα.

[1] N° 696.

[V°:] Cinstitului şi al nostru de aproap[e] vecin, în toat[a] vreamea de bin[e] bun voitor, Măriia Sa mar[e]le-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ, cu mult[ă şi fericit[ă] săn[ă]tate să să dea[1].

[Pecetea neagră, obişnuită.]

20.

† Cinstituluĭ şi al nostru de aproape vecin, în toat[ă] vreamia de bin[e] bun voitoriŭ, Măriia Sa marel[e]-judeţu al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ.

Sănătate şi tot binele pohtim Mării Tal[e] de la Domnul H[risto]s ca să-ţ dăruiască Mării Tal[e] mult[ă] fericită săn[ă]-tate dinpreun[ă] cu toţĭ cinstiţi sfeatnicii Mării Tal[e]. Alta, facem ştire Mării Tale că, viind o cartia a Mării Tal[e] la vătaful Drăghicĭ, înpreun[ă] cu Pătru Buburuzea şi cu Pătru Moldoveanul[2], i-am chemat, fiind judecata înnainte la noĭ, să-ĭ dea Pătru oamenĭ să jure, şi n'aŭ vrut să vie, şi aŭ sărit şi aŭ bătut pe Pătru Moldoveanul, şi de atunce au fugit, şi amŭ aflat că aŭ venit acíĭ. Şi nu ştimu, aşia iaste, şi i-aĭ fă-cut Măriia Ta o carte, şi aŭ venit de aŭ trecut la Bucureşt[i]. Şi oamen[i] care vor să jure, sănt slugĭ dumnealuĭ vătafuluĭ, şi, fiind oameni dumnealuĭ, nu va să-ĭ lase să jur[e], ca să s[ă] îndereptеze acest lucru. Şi, viind acíĭ, iar Măriia Ta să-l puĭ la închisoar[e], că pre umbletele luĭ să cunoaşte că nu e om derept. Acĭasta, şi mila luĭ D[umne]zeŭ să fie cu Măriia Ta. Ap[rilie] 5 dni, 7217 [1709].

De bin[e] bun voitor: vameşiĭ de la Câmpina,

Πολυχρόνιος, Γεώργιος.

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru de aproape vecin, în toat[ă] vreamia de bin[e] bun voitor, Măriia Sa marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ, Mării Sal[e] cu bun[ă] fericit[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete brună cu legenda: п. п. Іѡ[3].]

[1] N° 706.

[2] De cari a maĭ fost vorba, în § III.

[3] N° 702. — O scrisoare de la Costea şi Gheorghe, vameşĭ de Cîmpina (1745), se dă la sfîrşitul ultimuluĭ § din cap. IV. Două scrisorĭ de la Vameşul Panaioti (1760), maĭ departe, pp. 222-3.

Cîteva scrisorĭ vin de la noiĭ ispravnicĭ de Prahova (dregătoria ispravnicilor de judeţ era de curînd înfiinţată de Constantin Mavrocordat reformatorul):

21.

Prea-cinstite şi de bun neam şi al nostru bun prietin şi vecin de aproape, dumnealuĭ vel judeţu, cu săn[ă]tate mă închin dumitale.

† Prieteneasca scrisoare către dumneata de alt n'avusem făr de căt, fiindu luminată porunca Mării Sale luĭ Vod[ă] ca să să oprească oile luĭ Stoian Huia şi oile luĭ Pătru Blegul aice în ţară, după jalba ce aŭ dat fratele luĭ Stoian Hui, anum[e] iar Stoian, cum că s'ar fi năpăstuit la împărţeaala lor, şi încă un frate al lor, anum[e] Radul, şade închis acĭĭ de atăta vreme. Pentru care îm porunceşte Măriia Sa Vod[ă] ca să scriŭ dumitale, să laş dum[neata] pe acel Radul, fratele luĭ Stoian mortul, înpreun[ă] şi cu fămeia mortuluĭ, anum[e] Sora, să vie la hotariŭ, că şi eŭ am poruncă de la Măriia Sa Vod[ă], ca să viŭ însumĭ eŭ la hotariŭ, şi acolo să să înpărţească toate bucatele lor. Ce dar şi dum[neata] de acĭĭ veĭ trimit[e] un judecătoriŭ al Sfatuluĭ, şi ne vom aduna cu toţiĭ la mănăstirea Sinaia, şi acolò după dreptate îĭ vom înpărţi după cum îm porunceşte şi Măriia Sa Vod[ă]. Iar, neslobozindu dum[neata] pe Radul, fratele mortuluĭ, nicĭ viind Sora, fămeia luĭ Stoian mortul, la judecată, să ştiĭ dum[neata] că am poruncă de la Măriia Sa Vod[ă] să oprescu şi oile mortuluĭ, cum s'aŭ şi oprit, denpreun[ă] ş[i] cu oile luĭ Pătru Blegul. Şi, pănă nu să va slobozi acel Radul, fratele mortuluĭ, să vie să să înpărţească în hotar, după cum iaste porunca, nicĭ de cum acele oĭ de aicĭ nu să vor slobozi. Ci pohtim pe du[mneata], pentru acestea toate să avem răspunsul. Acĭasta, şi fiĭ dumneata săn[ă]tos. Maĭ 30 dni, 7255 [1747].

Al dumitale bun prietin şi vecin de aproape,
gata spe *(sic)* slujbă:
Toma Gulianò, biv Vel Stol[ni]c, isprav[nic] Prao[veĭ].

[V°:] Prea-cinstituluĭ şi de bun neam al nostru bun prietin

şi vecin de aproape, domnuluĭ dumnealuĭ Samoil Herbet, domnu de Guberniiŭ şi vel judeţ a cinstiteĭ cetăţĭ a Braşov[u]luĭ şi a toată Ţara Bărseĭ, cu fericită săn[ă]tate să să dea, la Braşov.

[Pecete neagră, cu inscripţia: «Thom[a] Gu[lianò]»[1].].

Un Vasile scria astfel la 1658 (v. p. 201, nº 6):

22.

† La al nostru cinstit şi prea-iubit jupan Mihaiŭ, marele-judeţ dintru cinstita cetate a Braşouluĭ. Alta, fac ştire dumnital[e] pentru rändul cestuĭ om anome Fătulŭ, că ş'aŭ fostu găsit un cal de furat acíĭ la Braşov; deciĭ calul s'aŭ oprit pre sama dumnital[e] acíĭ la Braşov. Deciĭ iat[ă] că vine acíĭ la dumneata cu mărturiile, şi aŭ mărturisit şi înnaintea nostră cum că iaste calul al cestuĭ om. Deciĭ dumneata eşt[ĭ] destul înţe[le]ptu, de ver socoti dumneata să nu-ĭ piar[ă] bucatele, că va fi păcat. Acĭastă puţin[ă] scrisoare să afle pre dumniata cu săn[ă]tate şi întru bun[ă] pac[e] ωт χстѣ [= de la Hristos], amin. Maĭ 26 dni, ℓ 7166 [1658].

Al dumital[e] fecĭor maĭ micŭ: Vasilii Căp[i]t[anul].

Alta, cinstit judeţ, pentru rändul ghiuluşuluĭ[2], să-mĭ faciĭ dumneata ustenial[ă] cu o scrisoare ă dumnitale, să ştim şi noĭ cum s'aŭ aşezat lucrul; iar scrisoarea ce veĭ trimite dumneata, voiŭ să o trimiţu şi la Măriia Sa Vod[ă].

[Vº:] † Să s[ă] dea la al nostru cinstit şi prea-iubit jupan Mihaĭ, marele-judeţ dintru cinstita cetate a Braşouluĭ.

[Pecetea de maĭ sus [3].]

De la alt Vasile e următoarea:

23.

Prea-cinstituluĭ şi luminatuluĭ lustrisum, ecselentisumuluĭ ghenărar al Braşovuluĭ, al Ţăriĭ Bărsiĭ şi Aromsecul şi al Cĭuculuĭ, cu multă plecăciune mă închin Mării Tale.

[1] Nº 729.
[2] Adunare.
[3] Nº 645.

Prea-cinstită cartea a Mării Tale cu plecăcĭune am luat, şi, toate căte îm scriĭ Măria Ta, am înțeles. La care auzind o faptă ca acĭasta, m'am mirat, cum aŭ îndrăznit acel blăstămat de au făcutŭ, neavănd noĭ nicĭ-o ştire. Pentru care lucru, numaĭ de căt am trimis de l-aŭ adus pă acel blăstămatŭ de posădarĭ, întăĭ l-am judecat, întrabăndu-l, cu a cuĭ ştire aŭ făcut acĭastă blăstămăție de aŭ îndrăznitŭ să calce hotariul şi să tragă cai oamenilorŭ străinĭ: de aŭ avut datorie, de ce nu ne-aŭ spus noao, şi noĭ am fi scris Mării Tale, şi s'ar fi scos datoriia. El aŭ tăgăduit că nicĭ dă cum n'aŭ călcatŭ hotarul, ci pă hotarĭ aŭ fostŭ venitŭ acel datorŭnic al luĭ la lemne. Dară eŭ nu i-am dat credință nicĭ de cum, ci l-am pedepsitŭ cu bătae, vrănd să-l trimiț şi la Măriia Sa Vod[ă]. Numaĭ am socotitŭ că să va premejdui poate şi cu moarte, de către Măriia Sa; ci l-am pus la temniță închis, pănă va luò ertăcĭune de la Măriia Ta. Iar cai iată că să trimise, să-ĭ dea în măna vameşuluĭ de la Timiş. Numaĭ mă rog acum, să daĭ Măriia Ta poruncă la vameş de Timiş, să i să scoață bani, că iaste datorie bună, nu altă pricină Pentru care mă rog şi eŭ Mării Tale să rămăe, să nu te maĭ turburĭ Măriia Ta pentru o faptă ca acĭasta, de va fi făcut acel blăstămat; că el foarte tare să jură că nu e vinovatŭ, macarŭ că şi dumnealorŭ vameşiĭ de aicĭ l-aŭ lipsitu Acĭasta, şi fiĭ Măriia Ta sănătos. Oc[tomvrie] 23, 1759.

Al Mării Tale plecatŭ şi gata spre poruncă ca un vecinu:

Vasile Căp[i]t[anul], isprav[nic]
plaiuluĭ Prah[oveĭ].

[Copie a scrisoriĭ către generalul baron de Stentsch[1].]

Un Căpitan de hotar, de la Rucăr saŭ de la Cîmpina, trebuie să fie şi scriitorul răvaşuluĭ ce urmează:

24.

† Adec[ă] eŭ Mustațe Căpitanul făcut-am zapisul meŭ a măna dumisale jupănuluĭ Mihălache, pentru vitele carel[e] le'ŭ fostu neguțatu dumneluĭ jupănul Mihălache cu catanile, iar

[1] N° 734.

eŭ m'am sculatu, și m'amu dus, și le-am luat, și le'm vândutu, unile la Comandaș, altele pe aiure, și eŭ amu rămasu cu tocmială driaptă, pe vite 163, și m'am rugatu dumisale jup[ă]nuluĭ Mihălache, și m'aŭ lăsatu pe acĭastă tocmal[ă] dreptă ca să-ĭ plătescu talerĭ șasă sute și 60, pecum ne'm învoito. Iar eŭ să aibu a plătă dum[i]sale pecumu m'amu apucatu. Iară, neplătindu pecum m'amu apucatu, să fie volnicu cu acestu zapis să mă apuce să plătescu făr de voe mè, rămăindu dator dreptu a-ĭ plăti. Și amu pus zio, de astăzĭ în 15 zile, și, cine a veni cu zapisul, să-ĭ a[i]bu a plăti. Și pentru credinț[ă] amu iscălit, ca să să crez[ă]. Și femee mè va rămănè credință la dumneluĭ. Ghenare 11, let 7225 [1717].

Eŭ Gavril Mustați Căp[itan], platnic.

[Pecete roșă.]

Ghiorghie Sinapu Căp[itan], martur.

Eŭ Ion[i]țe Căp[i]t[an], amu scris zapisul.

Eŭ Radul Căciul[ă], martur.

[V°:] † Dintr'aceștĭ ban[ĭ] ce scrii în zapis, însă t[1] șas[e] sute și șaĭzăciĭ, care-s dator jupănuluĭ Mihălache într'acestu zapis, s'aŭ socotit asupra luĭ Jintiș Comăndat alțiĭ ban[ĭ], iar t[1] 212 p[1] aŭ rămas asupra mè, luĭ Mustaț[ă] Căp[itan], ca să-ĭ dau jupănuluĭ Mihălache, pără în 2 săptămăn[ĭ], fără nicĭ-o gălceav[ă]. Și cine ar ciare baniĭ cu zapisul meŭ, să fie volni[c] să ià baniĭ. Și, pentru credință, am iscălit, ca să criaz[ă]; și me'm pus și peciatea. Fev[ruarie] 5 dni, 7226 [1718].

Mustaț[ă] Căp[itan], platnic.

[Aceiașĭ pecete [1].]

Neculae Rant[e] Căp[itan], martur.

Andreĭ Raț Căp[itan], mar[tur].

Mihalcia Mășiș mart[ur].

Tuși Marton mart[ur].

Imicĭ Iancăŭ mart[ur].

V. Hoțiĭ.

Hotarul era trecut foarte adese orĭ, nu numaĭ de ceĭ ce nu voiaŭ să plătească vama sau de pribegĭ ce se stră-

[1] No 708.

mutaŭ unde era viața maĭ ușoară, ci și de hoțĭ. «Oameniĭ răĭ» se găsiaŭ risipițĭ prin satele de graniță în număr foarte mare. Eĭ pîndiaŭ pe negustorul răŭ păzit, pe călătorul singuratec, dar fapta lor tălhărească stătea maĭ ales într'aceia că răpiaŭ vitele, oile, caiĭ. Nu eraŭ ucigașĭ, nicĭ haiducĭ în stil mare, ci hoțĭ de caĭ și de «bucate». De aceia eĭ puteaŭ fi privițĭ, altfel, de consăteniĭ lor, ca oamenĭ de ispravă. Rare orĭ se încerca vre-o faptă maĭ îndrăzneață. Pe cînd hoțiĭ din Ținutul Bistrițeĭ ardelene cutezaŭ să cheme asupra lor mînia luĭ Dumnezeŭ prin prădăciunea de bisericĭ și mănăstirĭ bogate, dincoace, de spre laturea Brașovuluĭ, nu se pomenește nicĭ-odată de așa ceva. Mănăstirea Sinaiĭ, drept în munte, foarte departe de orĭce așezare omenească, n'a fost nicĭ-odată despoiată de vre-o ceată prădalnică. Dar vedem că hoțiĭ se încumetaŭ să jăfuiască vama, unde eraŭ totdeauna banĭ strînșĭ.

Adăpostul făcătorilor de rele nu era în satele din partea noastră, unde măsurile de pedeapsă — spînzurătoarea fără vorbă multă, pentru orĭce furtișag, cînd nu ierta cel cu paguba — eraŭ mult maĭ strașnice și maĭ răpezĭ. Eĭ se oploșiaŭ prin satele româneștĭ din Bîrsa Brașovenilor. Căcĭ trebuie să recunoaștem că făcătoriĭ de rele eraŭ maĭ mult Romînĭ, pe cari-ĭ îndemna spre asemenea fapte, și sărăcia, și lipsa de lumină a mințiĭ, și lăsarea în voie din partea tuturora, și vechea vitejie, care nu-șĭ maĭ putea găsi nicĭ-o întrebuințare[1]. .

O afacere de hoție care se mîntuie cu prinderea vinovatuluĭ e bine cunoscută printr'un șir de scrisorĭ din aniĭ 1760 și 1761, care urmează aicĭ. La o alta se raportă o scrisoare din aceiașĭ epocă, datată 1766.

I.

† La al nostru cinstit și prea-iubit și maĭ de aproape vecin, dumneluĭ jupănul Gulmi Mihaĭ, velichii județ din cetatea Brașovol, pohtim de la m[i]lostivol Dumnezeŭ viiaț[ă] și bun[ă]

[1] Cf. și Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, II, p. 163 și urm., 319 și urm.

săn[ă]tat[e] și tot ḇinel[e] să-ț dăroiască dumnetal[e], denpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] cas[a] dumnetal[e]. De alta, facem în știre dumnital[e] pentru cesto Spăt[ă]rel anom[e] Oancea ot Rucăr, carile iaste slug[a] Mării Sale Domno nostru, cum are nevoĭ pentru neşte caĭ ce aŭ fostŭ furat Voicu din Tohanĭ, aĭ uniĭ slugĭ al Postealniculuĭ celuĭ Mare. Deci el l-a prinsu hoțul, şi l-aŭ dat în măna dumnetal[e], să-l țiĭ la închisuarea, păn vor veni păg[u]başiĭ, să li-l daĭ do[m]neta în mănă, cum iaste leagea. Dumneta nu l-aĭ ținut la închisuarea, ci l-aĭ sloboz[i]t. De care lucru, să cauț dumneta să-l prinzĭ, să le daĭ hoțul în mănă; că, de nu-l veĭ prinde dumneta, să știĭ dumneta, că noĭ vom opri nešt[e] bucate den țara dumnevoastră în țara noastră, pentru acesto hoț. Ce să aibă judecat[ă] cu acel hoț, — că dumneta știĭ că noĭ, dec' aveț oamenii dumnevoastră în țar[ă] la noĭ, noĭ le facem judecat[ă]. Aciasta facem știre dumnevoastră. Să fiĭ dumneta săn[ă]tos ѡт χсѣ [= de la Hristos], amin; pis Ghen[arie] 6 dni, vl[t] 7161 [1653].

† Aĭ dumnetal[e] bun[ĭ] priiatin[ĭ] și vecin[ĭ] de aproape, și pohtitor[ĭ] de tot binel[e] dumnetal[e]: Preda Vel Vornic i Diicul Vel Spat[ar].

[V°:] La al nostru bun [pr]iatin și vecinĭ de aproape, jupănul Gulmi ѡт чснаг града брашовскаг дате с [= din cinstita cetate a Brașovuluĭ să să dea.

[Două peceți brune [1].]

2.

Cinstite și al mieŭ maĭ mare dum[nealuĭ] Vel Post[elnic], cu multă plec[ă]ciune mă închin dumitale.

† Cu căzuta scrisoare înștiințăm pe dum[neata] că trimiseĭ foae de jafurile ce aŭ făcut hoțiĭ ce aŭ fost aicĭ în plaĭ, dup[ă] cum mi-aĭ scris dum[nea]t[a]. De aceasta fă-mĭ știre dum[neata], și să fiĭ dum[neta] săn[ă]tos.

Iul[ie] 8 dni, 1760.

Al dumi[tal]e maĭ mic:

Barbu Sărd[ar]ĭ.

[1] N° 628. Cf. și pp. 208-9, n° 14.

[V° :] † Cinstitului și al mieŭ maĭ mare, dum[nealuĭ] Vel Post[elnic], cu cinste ș[i] cu plec[ă]cĭune să să dea. Pentru pricina hoților.

An den Porkulab Kaczendorffer.

[Pecetea neagră, și cea roșă, a pîrcălabilor Branuluĭ[1].]

3.

Cinstiților și aĭ noștri bun[ĭ] prieten[ĭ] și de aproap[e] vecin[ĭ]. Măriilor Voastre, Măriia Ta doamne drector și Măriia Ta, doamne Tocae, cu frățească drag[os]te și cu mult[ă] săn[ă]tate ne închinăm Măriilor [Voastre].

† Facem știre Măriilor Voastre, că scrisoarea ce mi-ațĭ trimes cu Simion Aldulea, părgariŭ, de grabu am fostu trimes-o la dum[nea]luĭ ispravnecu, ș[i] dum[nea]luĭ, în cea ce au văzut-o, numaĭ de căt aŭ trimes oamen[ĭ] cu ajutorĭ la hotaru, ca să fie cu bună pază. Dar ș[i] Măriilor Voastre veț da poruncă plăiașilor Măriilor Voastre, ca să fie cu bună pază. Măcarŭ că v'am maĭ înștiințat pă Măriia Voastră pentru Ivan Albușoiŭ, ca să-l prinză, că noĭ aicea am simțit că ar fi vorbă să meargă la ceiialalțĭ. Că, de nu se vor prinde acestu omu, pă urmă maĭ mare stricăciune va fi, precum puteț cunoaște ș[i] Măriilor Voastre, că așa va fi. Acĭasta, ș[i] mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu Măriilor Voastre.

Iun[ie] 21 dni, 1760.

Al Măriilor Voastre bun prietin și de aproap[e] vecin:

Παναγιώτης
βάμ[εσης].

[V° :] Cinstiț[i]lor ș[i] aĭ noștri bun[ı] prieten[ĭ] ș[i] de aproap[e] vecin[ĭ], Mării Sale dum[nea]luĭ drectoru ș[i] Mării

[1] N° 690.

Sale domnuluĭ vameş Tocae, cu mult[ă] ş[i] fericit[ă] sănănătate să să dea, la Bran.

[Pecete neagră, ruptă[1].]

4.

† Cinstiţilor ş'aĭ noştri bunĭ priiatinĭ şi de aproape vecinĭ, dereptul contromaţ[2] i dum. vameş Tocaia, cu dragoste şi cu multă săn[ă]tate ne închinăm dumneavoastre.

O prietenească carte ce ne-aţ trimis dumneavoastră cu Simion, ne-aŭ venit, şi ceale ce scriţĭ dumneavoastră, am văzut, şi numaĭ de căt în cĭasul acel am trimis-o la dumnealuĭ ispravnicul, şi, ce răspunsu ne va veni, într'acel cĭas vom trimite la dumneavoastră. Dar numaĭ iată că vă înştiinţăm pe dumneavostră că bin[e] ar fi pentru Ioan Albuşo[iŭ să] siliţ dumnealorvoastre să-l prindeţ şi să-l puneţĭ la mare închisooare, ca s[ă] nu scape, că, scăpănd, să nu meargă la tălhari ciialalţĭ şi va face pe urmă maĭ multe răotăţĭ, că noĭ aşa am simţit de aicĭ. Ci dumnealorvostre siliţ ca s[ă] prinză, că, deaca să va prinde, bin[e] va fi. Alt ne rugăm dumnealorvostre, pentru tălharii şi pentru cĭaĭ de ce aţ trimisu la Braşov, în ce chip va curge judecata lor, ne rugăm dumnealorvostre să ne înştiinţaţ, ca s[ă] ştim pentru paguba nostră, a vămiĭ, cine o să înplinească. Acĭast[a], şi mila luĭ Dumnezău să fi apururea cu dumnealorvostre, de ajutoriŭ. Aĭ dumneavoastră de bin[e] voitorĭ şi de aprope vecinĭ. Iulie 20 d., lt. 7268 [1760].

Παναγιώτης
β[ά]μ[εσης].

[V°:] † Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ şi de aprope vecinĭ, dumnealuĭ dumnuluĭ dreptuluĭ contromaţ i dumnealuĭ dumnealuĭ vam[e]şŭ Tocae, cu dragoste şi cu mult[ă] fericită sănătate să să dea.

[Pecete neagră, cu semne.] La Braşov[3].

[1] N° 736.

[2] Directorul cotumaţeĭ (*Contumaz* = carantină).

[3] Bibl. Ac. Rom. documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 257-8.

5.

Prea-cinstite și întru vrednicie ales, Măriei Tale, doamne județ, cu plec[ă]ciun[e] sărutăm cinstit[ă] derepta Măriei Tale, și poftim de la prea-puternicul Dum[ne]zeŭ ca s[ă] ție pe Măria Ta întru mulțĭ și fericițĭ anĭ cu s[ă]nătate, dinpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] fameliia Măriei Tale.

Cu acĭast[ă] plecat[ă] scrisoare ne rugăm și facem Mării Ta[le] înștiințare pentru toțĭ care au auzit că s'aŭ prinsŭ, că acum sănt 2 săpt[ă]mânĭ de aŭ venit 9 hoț la noĭ acas[ă], în Breaza, în vale, și ne-aŭ jefuit de ne-aŭ lot tot ce am avut, dup[ă] cum vom areta tot anume; și ne rugăm mileĭ și bun[ă]tățiĭ Măriei Tale ca s[ă] întrebe aceștĭ ho[țĭ], unde aŭ pus acestea ce s'aŭ lot și am rămas golĭ, că ne-aŭ lot tot.

4 iĭ.
2 cămășĭ.
7 mărămĭce să dă la nuntă.
1 basma picat[ă] în tipar.
5 ștergare.
1 măramă de brăŭ.
1 pănzetură de masă în ochiurĭ.
3 fețe de perine.
3 cingătorĭ de mătase.
1 cingătoare de purtat.
2 bogasie.
1 dulamă verde.
2 zăbranice.
4 inele de argint.
1 tipsie de aramă.
1 teacă galbin[ă].
2 p[1] oc[ă] cĭară.
2 torture.
2 curele țintuit[e].
2 părech[ĭ] cĭorecĭ.
1 căciul[ă] neagră.
1 hărșie (?) neagră.
1 păreche filerĭ.
1 hărșie neagră.
61 mătase.

Acestea sănt ale luĭ Ion ce s'aŭ lot, anume:
1 brăŭ de purtat.
2 ștergare.
1 măramă albă cusut[ă].
1 căciul[ă] neagră.
1 curea țintat[ă].
4 leĭ.

Aceste săntu păgubaș.
2 pușcĭ, și una fărmat[ă].
2 cantare de cele marĭ le-aŭ stricat și le-aŭ lot.
1 săpun.
19 leĭ turceștĭ.
1 păreche forfecĭ.
1 piele de vac[ă] tăbăcit[ă].
1 piele de ursŭ.
1 frăŭ turcescŭ.
2 sacĭ: unu aŭ fost cu mălaĭ.
2 cretițe.

1 păreche cerceĭ de ceĭ mar[i], de argint poleit.	1 gărbacĭ cu 2 sfărcur[ĭ].
p[1] oc[ă] bumbac torsŭ.	1 păreche cizme galbeni.
	4 coţ de pănză de fuior.

Şi noĭ viind aicĭ la Bran, am durmit Joĭ sara la căşărie, în Ialomiţ[ă], şi ne-aŭ [spus] baciu de la căşărie că mercurĭ sara a venit 3 hoţ, de aŭ lot 15 caşŭcavale.

Eŭ Buchiaĭ (!) Balea. Eŭ Ion Burtuş.

Iul. 23 dni, 1760, în Bran.

[V°:] Prea-cinstituluĭ şi întru vrednicia alesuluĭ, Măriеĭ Tale d[omnu]l d[omnu]l judeţ al cinstituluĭ maghistrat şi al toat[ă] Ţara Bărsiĭ cu plec[ă]ciun[e] şi cu fericit[ă] săn[ă]tate să să închi[dă] [1].

6.

Cinstit şi nostru prietin şi vecin de aproape, dum nealuĭ] Mihaĭ părc[ălab] al Bran[uluĭ], cu mult[ă] săn[ă]tate mă închin dum[ital]i.

† Priitenească scrisoare dum[ital]i am luat, în care scriĭ dum[neata] că-ţ scrie domniĭ maistratuluĭ dăn Br[a]şov, ca să trimiţŭ eŭ scrisoare încredinţată pentru pricinile şi pagubile ce aŭ făcut aceĭ tălharĭ. Veĭ ştiĭ dum[neata] că maĭ înnainte, pănă a nu veni acĭastă scrisoare a dumitale, am luat ş[i] altă scrisoare a dum[ital]i, în care scriiaĭ ca să scriŭ, tot pentru acĭastă pricină, cinstituluĭ maistrat, dară, nefiind aicĭ, nu am fost scris, iară acum iată că scriseiŭ şi trimiseiŭ ş[i] pe unul dăn vameş, ce-ĭ păgubaş, cu foe făcută dupe spusul păgubaşilor, cu sufletele lor făcută; care foe o veĭ vedea-o şi dum[neata], şi vameş[ul] vine la dreaptă jud[e]cata cinstituluĭ maistrat, ca să-ş afle dreptate. Acĭasta, şi fiĭ dumneta săn[ă]tos.

Av[gust] 12 dni, 1760.

Al dum[ital]i bun prietin:

Theodorachi biv Vel Com[i]s.

[V°:] † Cinstituluĭ dumisale Mihaĭ părc[ălab] din cetaatea Braşovuluĭ, cu fericită săn[ăta]te să s[ă] dea.

Matheides. An den Porkulab Michael Matheides.

[1] N° 735.

[Pecete neagră, ştearsă. Pecete roşă, ungurească, a pîrcălabuluĭ de Bran[1].]

7.

Cin[stit] ş[i] al mieŭ maĭ de aproape vecin şi bun prietin, dum[neta] Ştefane Comisarule, fericită săn[ă]tate poftim dă la Dumnezeŭ ca să-ţĭ dăruiască. Scrisoarea dum[ital]i am luat, şi cele ce mĭ scriĭ, am văzut, pentru că aŭ scris Măriia Sa ghen[e]rarul la prea-înnălţatu stăpânul mieŭ. Veĭ şti că, fiind ş[i] eŭ la Bucureştĭ, am fost în casă unde s'aŭ citit scrisoare Mării Sale ghinărarului, şi prea-înnălţatu stăpânul mieŭ mi aŭ dat poroncă ca să mă ajungu şi cu dumneavoastră ş[i] să fac tot fel[ul] de silinţă, înştiinţându-vă pentru toate, dup[ă] cum ş[i] dumneavoastră să mă înştiinţaţ de toate. Pentru colacu ce-mĭ scriĭ că s'aŭ făgăduit ca să s[ă] dea celor ce vor prinde hoţiĭ, asemene am fost dat ş[i] eŭ porâncă, ca, orĭcare îĭ va prinde, va lua dă la noĭ bun colacu. Am nădejde că, după silinţa ce vom face, să vor prinde, ş[i] vom işi din grij[a] unor hoţĭ. Acĭasta, şi fiĭ dum[neata] săn[ă]tos.

Av[gust] 12 dni, 1760.

Al dum[ital]i de bine voitor:

Theodorachi biv Vel Com[i]s, isprav[nic].

[V°:] † Cinstituluĭ dumisale Ştefan Tocae, comisariul ce este rânduit pentru pag[u]ba ce aŭ făcut hoţi la vam[a] domneasc[ă], cu fericit[ă] să[năta]te să să dea.

[Pecete neagră şi cea roşie a Branuluĭ[2].]

8.

† Prea-cinstiţilor domnĭ aĭ prea-cinstituluĭ maestratŭ. Noĭ aceştĭ doĭ oamenĭ care săntem pierzătorĭ dupe judecata care ne-aŭ eşit de la cinstitul maestrat saŭ dupe porunca cinstituluĭ Comision de la Sibiĭ saŭ dupe porunca înnălţateĭ Marii Terezii, Crăiaseĭ noastre, şi dupe greşealele meale, eŭ Stan

[1] N° 689.
[2] N° 740.

Varză daŭ jalbă cinstiților domnĭ, bani care mi s'aŭ venit de la furtișeagul vămiĭ aĭ țărăĭ, mi s'aŭ venitŭ t[a]l[erĭ] 50. Aceștia banĭ s'aŭ îngropatŭ în pămăntŭ, care i-aș putea da de față, dacă i-ar pofti cinstitul maestratŭ, și sănt îngropaț în pădurea Marcășuluĭ. Ci mă rog să fie mila cinstituluĭ maestratŭ să mă erte, și voĭ plini toată greșeala și paguba, partea mea, ce am făcut eŭ. Iar, de nu, poftesc să să întoarcă toț bani care săntŭ munciț de mine, să să dea în măinile muieriĭ meale, să crească copii, bani care săntŭ la Tocaiŭ din Bran, talerĭ 34. Și poftescŭ să să dea și lada, cu haine cu totŭ, ce s'aŭ luoatŭ. Acĭasta scriem, și cerem ertăciune de la cinstitul maestratŭ. Mart 3 dni, 1761 [1].

Micĭ și plecaț robĭ:

Stan Varză i Sandul Crețul.

[V° :] Prea-cinstituluĭ maestratŭ cu plecăciune să închină.

9.

Copie.

Măriia Ta, domne județ al cinstiteĭ cetăț al Braș[ovuluĭ], cu multă plecăcĭune mă închin Mărieĭ Tale.

Cu plecata scrisoare înștiințez pă Măriia Ta pentru o cistită scrisore a MărieĭTale, ce aĭ trimis dumnealuĭ ispravniculuĭ, aŭ venit, și cu plecăcĭune s'aŭ luat, și cele ce s'aŭ scrisŭ, aŭ văzut dumnealuĭ ispravniculŭ, și am văzutŭ și noĭ, și era să scrie dumnealuĭ ispravnicul Măriei Tale, și, fiindu de grab[ă] să plece la Bucureștĭ, m'aŭ înștiințat pă mine să scriŭ Măriei Tale. Ci iată, după porunca dumnealuĭ ispravniculuĭ, iată că trimiseĭ păgubașiĭ acĭĭ la vama Timișuluĭ, ca să-ș găsească dereptate, și Măriia Ta, de vor fi cai lor, să li să dea cai, iar, de nu vor fi aĭ lor, să li să dea caĭ după potriva cailor lor; să li să dea săracilor și chieltuiala și chiriia cailor după cum or arăta eĭ și scrisorea lor. Că iaste păcatŭ, Măriia Ta, de ce nu-ĭ spănzurațĭ pă uniĭ ca aceștiia? Că acum, de dăunăz încoce, ni s'aŭ furat maĭ mulțĭ de doaozecĭ

[1] N° 743.

de caĭ, şi le ducem urma păn la hotarĭ, şi nu putem umbla după eĭ. De aceasta înştiinţez pă Măriia Ta. Oc[tomvrie] 28, 1766 [1].

Al Măriel Tale plecat:

Stoian vătav al plaiuluĭ Praov[i].

---

[1] No 672.

CAP. III.

Legăturile politice dintre Braşov şi Ţara-Românească.

1. Pribegiĭ.

O cronică bizantină, a luĭ Chalkokondylas, ni spune că, în anul cînd Turciĭ pătrunseră în Ţara-Românească, supt Mircea-cel-Mare, şi o supuseră pentru cîtva timp, boieriĭ credincioşĭ Domnuluĭ de până atuncĭ trecură hotarul munteluĭ şi se adăpostiră la Braşov, unde-şĭ trimeseseră întăiu soţiile şi copiiĭ [1]. Aceasta e cea d'intăiŭ dovadă de pribegie în această cetate, care a primit maĭ mulţĭ învinşĭ din neamul nostru decît orĭcare alta din Ardeal.

Mircea însuşĭ a fost un pribeag în cuprinsul eĭ. Căcĭ el îşĭ pierduse ţara, dacă nu nădejdea de a şi-o dobîndi îndărăt, cînd el încheiè la Braşov, pentru acest din urmă scop, la 7 Mart 1395, cunoscutul tratat cu Împăratul-rege Sigismund [2]. El e astfel cel d'intăiŭ dintre Domniĭ noştri care a pregătit întoarcerea sa biruitoare în acest cinstit loc de siguranţă la ceasul primejdieĭ.

Până ceva maĭ tărziŭ nicĭ-un Domn muntean nu vine de la Ungurĭ, prin această portiţă a Braşovuluĭ saŭ prin cealaltă, a Sibiiuluĭ, ci toţĭ de la Bizantinĭ, de la Turcĭ, de la Moldovenĭ. Vlad Dracul, trimes tot de Sigismund, n'a stat însă, în timpul de pîndă în Ardeal, la Braşov, şi poate nicĭ la Sighişoara [3], ci maĭ curînd în Făgăraş saŭ în Amlaş. Acest «ducat» ardelean al Domnilor muntenĭ era luat de la aceĭ cari se sprijiniaŭ pe ajutorul şi ocrotirea Turcilor, şi cu ve-

[1] P. 79 din ed. Bonn.
[2] Zimmermann-Werner-Müller, II, pp. 135-7, nº 1349.
[3] Bogdan, ed. a 2ª, p. 57, nº XXXIV.

niturile luĭ se ţinea pretendentul iubit de Ungurĭ, care şi locuia în vre unul din satele româneştĭ ale «ducatuluĭ». Aceasta se vede foarte bine pe vremea luĭ Ţepeş, cînd Vlad Călugărul se oploşeşte în Amlaş, iar Dan cel tînăr poate în vre-o localitate făgărăşeană, de unde putea veni lesne la Feldioara, şi la Braşov chiar [1].

Cel d'intăiŭ Domnişor e aşezat în Braşov prin voinţa luĭ Ioan Corvinul, care scrie orăşenilor să dea o casă în cetate «rudeĭ» sale «Vladislav din Ţara-Românească», la 20 Iulie 1447 [2]. Acest Vladislav, fiŭ al luĭ Dan, a şi ajuns peste cîtăva vreme Domn muntean. Şi Ţepeş, care înlocui pe Vladislav, îşĭ avu poate sălaşul la Braşov, unde iarăşĭ îl va fi aşezat Ioan Corvinul, aducîndu-l din Moldova: la 1452 se porunci însă Braşovenilor să nu-l primească şi să nu-l ajute nicĭ într'un chip, pentru că s'a făcut în sfîrşit pace cu Ţara-Românească [3].

Basarab Laiotă, vechiŭ şi bun prieten cu Braşoveniĭ, încă de pe cînd era la Sighişoara, pare să fi stat şi la Braşov, — căcĭ acum, încă de la 1469, Făgăraşul era al Saşilor şi Amlaşul ajunsese şi el pe mînĭ străine [4]. După ce-l goneşte fiu-său, el stă în această cetate, până la moarte chiar, în 1479. Pe vremea acestuĭ fiŭ, Braşoveniĭ ţin la dînşiĭ pe Vlad Călugărul, pe care duşmaniĭ încercară să-l ucidă aicĭ [5].

Iarăşĭ pentru cîtva timp Braşoveniĭ nu maĭ aŭ amestec cu pretendenţiĭ, după ce acest călugăr al lor se face Domn. Domniĭ sînt de acum de peste Dunăre saŭ din ţară chiar. Numaĭ Radu de la Afumaţĭ, în lungile sale silinţe pentru Domnie, se bucură, şi el şi Doamna sa cea d'intăiŭ, de adăpostul Braşovenilor. Şi cellalt Radu din aceste lupte pentru tron, Bădica, e un ocrotit al orăşenilor [6]. Radu de la Afumaţĭ se plînge odată de un duşman al luĭ din Braşov [7]. Şi Moise-

[1] *Ibid.*, cap. Dan.
[2] Inedit, în Arch. Braşovuluĭ.
[3] *Ibid.*
[4] Iorga, *Sate şi preoţĭ din Ardeal*, p. 150.
[5] V. a mea *Istoria luĭ Ştefan-cel-Mare.*
[6] *Pretendenţĭ domneştĭ*, p. 71 şi urm.
[7] V. *Studiĭ şi doc.*, III, Prefaţa, p. XLIX.

Vodă, gonit de boierĭ, trecu prin Braşov, mergînd la războiŭ şi la moarte [2]. Urmează doĭ Domnĭ ridicaţĭ din ţară şi unul scos din călugăria luĭ de la Argeş. Alţiĭ, ce vin după dînşiĭ, sosesc de la Turcĭ. Dar Braşoveniĭ ţin o clipă la eĭ pe Radu Iliaş, care învinse, dar nu putu să rămîie (1552-3) [3]. Acesta e cel din urmă doritor de Domnie munteană pe care eĭ îl hrăniră şi-l gătiră de cale. Braşovul îşĭ avu decĭ pribegiĭ domneştĭ de la 1395 până în acest an 1553. Afară numaĭ dacă am voi să ţinem seamă de beizadeà Gheorghe Cantacuzino, fiul luĭ Şerban-Vodă, care stătu cîtva timp în oraş, dar locui apoĭ la Sibiiŭ, lîngă Guvern.

Pribegiĭ dintre boierĭ, foarte mulţĭ, se întîmpină şi maĭ tărziŭ, mult maĭ tărziŭ chiar. În veacul al XV-lea se pomenesc numaĭ cîţiva: slujitorĭ fugiţĭ cu caĭ, lucrurĭ şi banĭ domneştĭ, saŭ boierĭ chiar. Astfel, Alexandru, fiul luĭ Mirçea, reclamă de la Braşovenĭ pe un anume Antonie [4]. Cruzimea luĭ Vlad Ţepeş aruncă peste hotar o sumă de boierĭ, pe cari-ĭ primi şi Braşovul: Vlad cere pe Mihaĭ Logofătul şi pe Pardoĭ; văduvele, slugile celor morţĭ se ascund în marea cetate de hotar, aducînd cu sine ce putuseră scăpa din avere [5]. În jurul luĭ Dan pretendentul roiesc boieriĭ. La căderea luĭ Ţepeş altă pribegie [6]. Cînd ceĭ doĭ Basarabĭ — cel Bătrîn şi cel Tînăr — se luptă cu furie între eĭ, numărul pribegilor creşte; lîngă bătrîn se vede şi puternicul Udrişte.

Cînd un Domn avea norocul să stăpînească maĭ mult timp, aşa încît duşmaniĭ începeaŭ a-şĭ pierde nădejdea, şi cînd el era şi un om bun, aplecat spre iertare, — pribegiĭ se întorceaŭ. Se începea întăiŭ cu plîngerĭ şi ameninţărĭ către judeţul şi juraţiĭ braşovenĭ; apoĭ, neizbutind, Voevodul trimetea solie la Rege, maĭ tărziŭ la principele, intitulat de dînsul tot

[1] *Inscripţiĭ din bisericile Româniеĭ*, pp. 195-6.
[2] Hurmuzaki, XI, pp. III-IV.
[3] Bogdan, *l. c.*, p. 47, nº XXVI. Cf. şi p. 45.
[4] *Ibid.*, p. 90, nº LXVIII; inedite în Arch. Braşovuluĭ.
[5] *Ibid.*, pp. 105, 111-2.

«Craiŭ», al Ardealuluĭ; acesta sfătuia şi o parte şi cealaltă, dar să arunce din ţara luĭ cu de-a sila pe aceĭ cari crezuseră în puterea şi milostivirea luĭ, nu putea. Domnul se înmuia; el punea rude, prietenĭ, cunoscuţĭ aĭ fugarilor să stăruie pe lîngă dînşiĭ, prin făgăduielĭ şi asigurărĭ, între altele şi aceia că li se va da o despăgubire pentru dărăpănarea averilor, peirea vitelor, stricarea moşiilor. Oamenĭ anume veniaŭ pentru acest scop. Se ajungea de cele maĭ multe orĭ la jurămînt, care avea mare preţ pe acel timp de credinţă, putînd să înfrîneze patimile. În sfîrşit, hotărîrea era luată: rădvanele se scoteaŭ din şurĭ, Braşoveniĭ dădeaŭ caĭ până la graniţă, şi vechĭ duşmanĭ se apropiaŭ cu sufletul tremurător de Scaunul Domnuluĭ, a căruĭ cinste rămînea să se dovedească acum, — ceia ce se întîmpla une orĭ, iar alte orĭ, nu.

Un Domn ca Vlad Călugărul, ca fiul său Radul-cel-Mare va fi adus pe ceĭ maĭ mulţĭ «oposanţĭ» înnapoĭ; eĭ îşĭ vor fi *făcut pace* cu dînsul. Dar măcelurile luĭ Mihnea mînă iarăşĭ boierĭ în pribegie. Cînd maĭ tărziŭ, Basarab Neagoe-l înlocuieşte, alt rînd de fugarĭ. Şi maĭ mulţĭ îşĭ caută mîntuirea în 1521, cînd, după moartea acestuĭ Domn, Turciĭ luĭ Mehmed-beg vin să puie ţara la cale. În frămîntările luĭ Radu de la Afumaţĭ, cînd o partidă, cînd alta se aşează la Braşov, ba adesea boierĭ din amîndouă taberele staŭ alăturĭ, siliţĭ de paza judeţuluĭ să se lase în pace măcar aicĭ. Mircea Ciobanul, un noŭ Ţepeş, un Mihnea-cel-Răŭ ieşit din mormînt, face să fugă la Braşov rămăşiţile boierimiĭ sale pe care o îmblătise nebuneşte cu sabia. Cîţiva fugiseră la început, şi, neştiind cu cine aŭ a face, se înduplecară a se întoarce: capetele lor căzură cele d'intăiŭ. De atuncĭ pentru orĭce om cuminte care slujise cu credinţă şi iubire pe un Domn, era o datorie să treacă graniţa la mazilia luĭ. Aceasta se vede maĭ bine de la 1550 înnainte, la schimbarea Domnilor din neamul luĭ Mircea Ciobanul cu aceĭ din neamul, vrăjmaş, al luĭ Pătraşcu-cel-Bun.

Şi maĭ departe prigonirea aduce pribegia. Cîtă vreme Braşovul însuşĭ fu un loc primejduit — la începutul veaculuĭ al

XVII-lea — şi Domnĭ fără prietenĭ veniră unul după altul din mila Împăratuluĭ turcesc, nu se prea văzură în cetate oaspeţĭ în veşminte străine, privind pe gîndurĭ spre ţara d'incotro îĭ pîndia moartea. Cu un Domn-părinte ca Mateĭ Basarab nimenĭ nu era silit să fugă pentru a-şĭ păstra viaţa. Toţĭ staŭ în linişte «pe lîngă spatele Măriei Sale» [1]. Numaĭ cînd, pe la 1660, puterea, mîndria şi ambiţia Cantacuzinilor împarte boierimea în două cete învierşunate una asupra celeĭlalte, un noŭ capitol se deschide în istoria pribegieĭ. La fiecare numire de Domn noŭ, la fiecare schimbare de «sistem», se pot aştepta închisorĭ, chinurĭ, aruncărĭ în ocnă, şi ucideri chiar. Învinşiĭ se duc maĭ bucuroşĭ la Sibiiŭ, dar eĭ se abat şi pe la Braşov, unde sosesc, ca pe vremea Mirceştilor, soliĭ de împăciuire aĭ nouluĭ Voevod, care se teme de pîră la Turcĭ, de uneltirĭ cu «Craiul» Ardealuluĭ.

Aceasta ţine până la venirea în Domnie a luĭ Brîncoveanu care, ca şi Mateĭ Basarab, chiamă pe toţĭ în jurul luĭ şi, după putinţă, îĭ mulţămeşte.

Acum e un singur pribeag în Ardeal: Gheorghe Cantacuzino, care credea că vărul săŭ Brîncoveanu luase locul luĭ, căcĭ el era fiŭ de Domn şi lăsat să domnească de tatăl săŭ, în ceasul morţiĭ. Gheorghe nu se înduplecă nicĭ-o dată a se întoarce, cu toate că, altfel, ca să nu i se aducă pagube la moşiile ce avea în ţară, el se îmbună de la o vreme cu Constantin-Vodă. Doamna Maria a luĭ Şerban stătu, până aproape de moartea eĭ, în Braşov, unde o îngriji o bucată de vreme fiica eĭ, numită tot Maria, văduva aceluĭ strălucitor şi înfocat boier care fusese Constantin Aga Bălăceanu, mort la 1690, în rîndurile Imperialilor, la Zîrneştĭ. Doamna va fi fost îndemnătoare ca fiul eĭ să nu calce hotarul dincolo de care era chemat, după drept, să domnească. Totuşĭ Brîncoveanu trimese solĭ la nunta luĭ Gheorghe Cantacuzino, serbată la Braşov, în Mart 1709. Mireasa era Luxandra saŭ Ruxanda, fata luĭ Iordachi Roset, şi nepoata de fiŭ a luĭ Antonie-Vodă, Domn

[1] În luptele pentru suirea pe tron a luĭ Mateĭ, adăpostul pribegilor a fost în Haţeg. V. vol. IX, cap. 1.

al Moldoveĭ; mamă-sa era o fată a luĭ Grigore Ghica. Amîndouă soacrele duşmăniaŭ de moarte pe Brîncoveanu. Vedem, însă, pe acesta trimeţînd odată, în 1698, «văruluĭ Iordache» «şase buţĭ de vin», miere, ceară, banĭ chiar, şi arginturile ce le avea în ţară, precum şi o scrisoare destul de plină de prietenie [1].

Cînd o năprasnică nenorocire căzu la 1714 asupra neamuluĭ Brîncovenilor, cîţĭva pribegĭ de neam mare se iviră iarăşĭ la Braşov. Asprimea luĭ Nicolae Mavrocordat ajută şi ea la această înviere a timpurilor de răstrişte. Nicolae Roset şi maĭ tărziŭ şi soţia luĭ, Domniţa Ancuţa, se aşezară în cetate, împreună cu fiicele lor, Măriuţa şi Safta; Domniţa se stînse în acest oraş străin, şi la moarte ea lăsă biserici ĭ româneştĭ din Şcheiĭ Braşovuluĭ «o cunună de aur, tot cu diamanturĭ», în preţ de 2.500 de leĭ. Alt ginere al luĭ Constantin-Vodă, Grecul Manolachi Lambrinò Clucerul, locui şi el un timp în Braşov, cu soţia sa Balaşa. Trupul Domniţeĭ nu s'a împărtăşit de îngropare împreună cu sărăcimea şi negustorimea, în biserica din Şcheĭ, ci a fost dus la mănăstirea Horezul, clădită de tatăl eĭ (April 1730) [2].

Constantin-Vodă însuşĭ se gîndise la un paşnic adăpost în Braşov, dacă nu-ĭ va fi dat să moară în Domnie. Pentru aceasta, ca boieriĭ de odinioară, el căută să-şĭ cumpere case, în oraş chiar saŭ în suburbiĭ. Căcĭ şi o rudă a luĭ, un «văr», «Istratie fecĭorul luĭ Stoian Comisul», fusese îngăduit a lua, pentru o datorie neplătită, o casă în cetate chiar.

Brîncoveanu cumpără întăiŭ casele din Şcheĭ, de la fiiĭ unuĭ Căpitan Francisc Bialis. Eraŭ case «nemeşeştĭ» şi nu plătiaŭ prin urmare dajde. Braşoveniĭ stătură întăiŭ pe gîndurĭ dacă să primească orĭ ba stăpînirea pe pămîntul lor a vecinuluĭ muntean, şi-ĭ arătară acestuia îndoielile ce aveaŭ. Ve-

[1] V. *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, II p. 620 n. 2, pp. 629-30; *Gen. Cantacuzinilor*, pp. 271-2; *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 167-9; Engel, *Gesch. der Walachey*, I, p. 66; *Studiĭ şi doc.*, III, pp. 27-9.

[2] *Socotelile Braşovuluĭ*, p. 158; Sterie Stinghe, *Istoria beseariceĭ Şcheailor Braşovuluĭ*, Braşov, 1899, p. 90 şi urm., p. 121; *Inscripţiĭ din bisericile Romînieĭ*, p. 183 şi urm.

dem pe Domn cum trimete soliĭ pentru aceasta, în 1700 şi 1701. El alege doĭ Braşovenĭ, fiiĭ dascăluluĭ Ioan Corbea: Teodor, care ajunse maĭ tărziŭ «canţeleriŭ» la Ruşĭ, şi David, *ceauş spătăresc*, adecă ofiţer în trupele Spătaruluĭ, căpetenie a oştirilor[1]. Cel din urmă izbuteşte a încheia o înţelegere şi astfel, în April 1701, Sfatul dă luĭ Vodă cartea de stăpînire. Brîncoveanu, om cu socoteală şi chiar bănuitor în toate faptele luĭ, nu se mulţămi cu această *carte* scrisă pe limba luĭ, ci pretinse, în Decembre 1702, ca ea să fie prefăcută în latineşte, după un formular pe care-l dădu el. Afacerea se putea socoti ca încheiată. Saşiĭ se îngrijiseră însă a face în taină o îndoită protestaţie, la «Universitatea» lor şi la Guvern[2].

Avînd case în Şcheĭ, Domnul muntean se îngriji a-şĭ creşte şi asigura moşiile luĭ din Ţara Făgăraşuluĭ, care ar fi putut înlocui, în zilele de mazilie şi fugă, înfloritoarele sale posesiunĭ răspîndite pe tot cuprinsul Ţeriĭ-Româneştĭ. Bunicul săŭ, Vornicul Preda, avuse Sîmbăta-de-sus, care-ĭ fu amanetată la 1653. Acest sat, împreună cu Besembavul, Viştea, Drăguşul, sînt zălogite apoĭ luĭ Constantin-Vodă, de guvernatorul ardelean Gheorghe Bánffy. Încă din 1707, el maĭ avea Poiana-Măruluĭ, cumpărată de vecĭ, cu banĭ, de la fraţiĭ Nalaczy şi de la Adam Székely[3]: cu privire la această din urmă moşie, Brîncoveanu scrie odată şi Braşovenilor. În 1712, el negocia cu fiul luĭ Mihaĭ Apaffy I-iŭ, pentru a căpăta domeniul Ibaşfalăŭ, în schimbul unuĭ împrumut de 50.000 de florinĭ renanĭ. Şi generalul Stainville, comandantul în Ardeal, scrie cu acest prilej Consiliuluĭ de Războiŭ: «Domnul, un om bătrîn, vrea ca familia mare pe care o va lăsa în urmă — care obişnuieşte a fi dusă ca în robie, la Constantinopol din amîndouă ţerile, Ţara-Românească şi Moldova —,

[1] *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, tabla, p. 14; Stinghe, *Ist. beseareceĭ*, la anul 1659: «Ioan sin Florea Corbea».

[2] Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, p. 124.

[3] Iorga, *Documente privitoare la Constantin-Vodă Brîncoveanu*, Bucureştĭ, 1901, pp. 165-6; *Sate şi preoţĭ din Ardeal*, pp. 153-4 (după Arch. de Stat. din Budapesta, conscripţia Făgăraşuluĭ, 1736; fasc. II, lib. 2).

să afle aicĭ un adăpost, precum aflu că tot pentru aceasta ar fi cumpărat şi moşiĭ în Polonia»[1].

Îndemnat de lipsa de piedecĭ de care se bucurase până atuncĭ, Domnul cumpără la 1702, de la un negustor romîn din Braşov, Nica Hogea, nişte case în Braşovul Vechiŭ saŭ, cum i se maĭ zice de popor, în «Braşovechiŭ», şi anume în *Mittlere Gasse.* El coborî buţĭ cu vin în pivniţele caseĭ şi puse chiar, după cîtva timp, un păzitor, dintre iobagiĭ săĭ de la Sîmbăta, cu toate că până atuncĭ, în aparenţă, Nica era şi maĭ departe stăpînul. Braşovul vechiŭ era însă mult maĭ închis pentru străinĭ decît Şcheiĭ, acesta maĭ de grabă sat din margene decît «forştat», suburbie. Decĭ, încă din 1708, începură întrebările din partea Cîrmuiriĭ braşovene[2]. Braşoveniĭ «tînjiaŭ» şi «bănuiaŭ», scrie Constantin-Vodă, cu parapon. Un Gheorghe Dietrich, din neamul Sasuluĭ de la care făcuse cumpărătura Nica, se ridicase cu cererea de a i se îngădui să-şi răscumpere moştenirea. Brîncoveanu răspunse, aducînd înnainte exemple de stăpînire ale Muntenilor în Braşov, lepădîndu-se de bănuiala că ar vrea să întrebuinţeze casele pentru negustorie saŭ meşteşug, arătînd că, după cum ştie dînsul legea, s'a trecut vremea cînd Dietrich putea să-şĭ urmărească dreptul: la urmă, el ceru să i se dea înnapoĭ baniĭ, dar cu straşnica dobîndă ce se obişnuia în ţară: «zeacea a doĭsprăzeace pe an», — ceia ce, pentru preţul întreg de 550 de florinĭ, făcea o sumă destul de mare. Pe atuncĭ Domnul îşĭ avea casele din Şcheĭ, în privinţa cărora nu maĭ era nicĭ-o vorbă; el ţinea, ca epitrop, casele ce fusese ale «văruluĭ» Stoian; în sfîrşit, alt văr, Gheorghe Cantacuzino avea casele, ce-ĭ venise pentru o datorie, ale unuĭ anume Şerban.

În 1709, Sfatul cercase să-l aducă pe Brîncoveanu a schimba casa din cetate, în *Mittlere Gasse,* cu «locul cuţitariuluĭ». Acest al doilea *loc* fusese cumpărat de Domn de la cuţitarul Thomas, dar el nu voise să primească obişnuitele condiţiĭ

[1] *Doc. Cantacuzinilor,* p. 274, nº X; pp. 277-8, nº XII.
[2] În acest volum, pp. 35-6.

care-l împiedecaŭ maĭ ales de a vinde vin. Brîncoveanu nu se învoi cu schimbul cum am văzut, ci-şĭ ceru baniĭ. *Eĭ i se oferiră,* dar atuncĭ el găsi alt mijloc de a prelungi lucrul. La urmă, se întrebuinţă mijlocul următor: casa cuţitaruluĭ fu «cumpărată» de Gheorghe Dietrich şi cedată luĭ Brîncoveanu, şi prin această cedare el dobîndi proprietatea din cetate. Banĭ nu se cheltuiră pentru aceasta, ci totul se făcu ca un schimb. Cu acest prilej ieşi la iveală şi permisia, ce căpătase Brîncoveanu de la Curte, ca să poată cumpăra în Şcheĭ în aceleaşĭ condiţiĭ ca şi Romîniĭ de acolo[1].

Brîncoveanu avea dreptul să vorbească, la întîmplare, aspru către Saşĭ, pe cari-ĭ îndatorise adesea, cu privilegiile şi scutirile sale, cu darurile ce trimetea, şi chiar cu împrumuturĭ. Astfel el îĭ ajută odată, prin 1706, cu suma de 3.000 de leĭ. El îĭ ceru, fără să poată fi însă mulţămit. După ce viaţa i se încheiè în felul grozav care se cunoaşte, văduva Doamnă Marica, întoarsă din surgunul asiatic de la Chiutaie, izbuti să capete înnapoĭ jumătate din aceştĭ banĭ, la 1717. Peste cîteva săptămînĭ ea se ruga a i se trimete şi ceĭlalţĭ. Aceasta pare să se fi îndeplinit, şi astfel se stinse această veche datorie la o casă prietenă.

Cînd Brîncoveanu fu mazilit şi dus la Constantinopol, în casele din Şcheĭ se găsiaŭ maĭ multe lăzĭ cu lucrurĭ scumpe, care fură deschise pentru a se face inventariul. Astfel ieşiră la lumină săbiĭ, ceştĭ, podoabe de metale şi pietre scumpe, icoane îmbrăcate cu argint, stofe preţioase, cărţĭ ş. a., à căror socoteală o putem face şi astăzĭ[2]. Aceĭ care stătu de faţă în numele familieĭ, fu negustorul Apostolo Mano, dese orĭ pomenit în scrisorile luĭ Constantin-Vodă, al căruĭ om de încredere, pe lîngă fraţiĭ Corbea şi cîte un logofăt maĭ de rînd, era acest Grec. Mano pare să nu se maĭ fi întors în ţară, şi văduva luĭ, Zamfira, face o plîngere tot din Braşov, în 1728[3].

Ştefan Cantacuzino, urmaşul luĭ Brîncoveanu, se luă după

[1] Herrmann, I, pp. 124-6.
[2] Hurmuzaki, V, p. 135 şi urm.
[3] O scrisoare a luĭ cu ştirĭ din Ţara-Romănească, *ibid.,* pp. 158-9.

acesta şi în ceia ce priveşte pregătirea în Ardeal a unuĭ adăpost, de care-ĭ fu dat să se bucure tot aşa de puţin ca şi acestuia. El cumpără, la rîndul său, o moşie făgărăşeană, Recea [1]. Cînd biata luĭ Doamnă mîntui de colindat Italia şi Imperiul, ea-sĭ găsi un bun adăpost sigur la Braşov. Păuna Cantacuzino stătea aicĭ, de bună samă în Şcheĭ, singură, — căcĭ fiiĭ săĭ Radu şi Constantin, străbăteaŭ lumea după aventurĭ —, avînd numaĭ îngrijirea acelor slugĭ pe care le pomeneşte în diata eĭ, scrisă tot în Braşov ; «Bucur, Catrina şi fata Stanca» ; cu dînsa stătea şi logofătul cantacuzinesc, Vlad Boţulescu de Mălăieştĭ, însemnat şi prin traducerile ce a făcut maĭ tărziŭ, în cursul uneĭ vieţĭ ciudate şi nenorocite [2]. Popa Statie de la biserica Sf. Nicolae, călugărul Azaria de la Sf. Mormînt, duhovnicul, eraŭ printre cunoştinţile nenorociteĭ pribege [3]. Păuna muri pe la 1646, şi fu îngropată de bună samă, la acea biserică a Sf. Nicolae din Şcheĭ. Averea luĭ Ştefan-Vodă, soţul eĭ, trecuse în parte la Cîrmuirea austriacă ; şi în 1716, cînd fu mazilit şi ucis Cantacuzino, ca şi în 1714, cînd aceiaşĭ soartă atinsese pe Brîncoveanu, lăzĭ cu lucrurĭ şi banĭ fură deschise în Braşov, unde ele fuseseră depositate într'o boltă, şi atuncĭ o sumă de peste 20.000 de galbenĭ fu smulsă din mînile drepţilor moştenitorĭ [4].

Un al treilea membru al acesteĭ familiĭ de marĭ boierĭ şi Domnĭ, Mihaĭ Cantacuzino, unchiul Brîncoveanuluĭ şi al luĭ Ştefan-Vodă, cuprins de aceiaşĭ grijă a unuĭ culcuş al nenorociriĭ sale — şi iarăşi şi el peri de mîna Turcilor fără să fi putut prinde de veste şi alerga către acest culcuş —, făcu un schimb de pămînturĭ cu comitele ungur Mihaĭ Mikes, căpătînd pentru nişte sate în judeţele Rîmnic şi Buzău, satul Budila, în Ţara Bîrseĭ. La urmă însă se descoperi, spre marea nemulţămire a luĭ Mihaĭ, că averile luĭ Mikes, un

[1] *Sate şi preoţĭ*, p. 154 (după Repertoriul făgărăşean I în Arch. de Stat din Budapesta, «Liber productionum» K[2]).
[2] *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, I, p. 506 şi urm.
[3] Testamentul Păuneĭ, în Xenopol, *Ist. Romînilor*, V, p. 764 şi urm.
[4] *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 284-5.

aderent al luĭ Francisc Rákóczy, fuseseră confiscate de Guvernul austriac al Ardealuluĭ [1]. Fiul, cam slab de minte, al luĭ Mihaĭ Spătarul — numit tot Mihaĭ — stătu şi el un timp la Braşov, de unde numia un procurator la 1720 [2]. El trecuse acolo încă din 1716, cînd se începu prigonirea neamuluĭ său. Mihaĭ bătrînul fusese, de alminterea, aproape un Braşovean şi, cum se va vedea în alt capitol, el avea dreptul de a lua parte la alegerea epitropilor saŭ «gocĭmanilor» bisericiĭ Sf. Nicolae. Spătarul avea şi partea sa în moşia Recea [3].

După moartea luĭ Mihaĭ Comisul şi a Doamneĭ Păuna, un noŭ războiŭ opreşte şi el în pribegia de la Braşov pe Nicolae Roset, pe care Austriaciĭ îl făcuseră conte. El era însurat din noŭ cu o «contesă», care arată să fi fost de neam străin şi-l aduse şi pe dînsul la legea eĭ catolică. Altfel, contele şi contesa, cari se întoarseră numaĭ după mai mulţĭ anĭ în ţară, păstraŭ necontenite legăturĭ cu rudele lor de aicĭ, unde maĭ vindeaŭ din cînd în cînd cîte o moşie ca să li fie de cheltuială. Eĭ trimiteaŭ acestor rude şi cîte o noutate saŭ specialitate de civilisaţie apuseană, precum «prăjitorĭ de cafea», «hamurĭ nemţeştĭ», cerînd în schimb, pe o românească amestecată cu terminĭ latinĭ, ca ungureasca timpuluĭ aceluia, vin roş de Cotnarĭ şi tutun turcesc, «basmàghiubec» [4].

Constantin Aga Bălăceanu avuse un singur fiŭ, pe Ioan, care muri şi el luptîndu-se cu Turciĭ, ca şi tatăl său. El lăsa treĭ fete, faţă de care Imperialiĭ, pentru cari căzuseră amîndoĭ Bălăceniĭ, aveaŭ oarecare datoriĭ. Cea maĭ mare din ele, Smaragda, stătu în Braşov, probabil pănă la 1739, cînd se întoarse în ţară, pentru a se mărita cu un Grec, Manu [5].

[1] *Ibid*, p. 274 şi urm., 278 şi urm.

[2] *Ibid.*, pp. 182-3, nº LXXX. *Cf. Gen. Cantacuzinilor*, p. 345.

[3] *Doc. Cantacuzinilor*, p. 184.

[4] *Studiĭ şi doc.*, V, pp. 56-7. Cf. studiul d-luĭ Şt. Grecianu asupra luĭ Nicolae Roset; Bucureştĭ, Carol Göbl, 1903.

[5] *Gen. Cantacuzinilor*, p. 258.

Acesta pare să nu fi fost altul decît fiul luĭ Apostolo Manu şi al Zamfireĭ. În 1741, Smaranda saŭ Manda era la Secuienĭ, la moşie, şi de aicĭ scria Braşovenilor, pomenind şi pe soacră-sa, care, cum ştim, era atuncĭ în cetatea lor [1]. Ea se va fi întors iarăşĭ la Braşov, căcĭ se vorbeşte odată de testamentul din 1750 al Smarandeĭ Bălăcenceĭ, care lăsa la biserica Sf. Nicolae două moşiĭ, Cacaleţul-Vechiŭ şi Reda Barbuluĭ [2]. Celelalte două surorĭ, care nu se măritară, Elena saŭ Ilinca «comitesa» şi Maria, eraŭ la Braşov în 1784, după ce stătuseră întăiŭ pănă la războiul din 1768 în Ţara-Românească. Întorcîndu-se 'ntr'un tărziŭ iarăşĭ aicĭ, Maria aduse cu dînsa, din Braşov, un fiŭ de suflet, Petre, «copil mic de Neamţu şi sărac de părinţĭ» [3].

Războaiele dintre Ruşĭ şi Turcĭ, dintre Austriacĭ şi Turcĭ, marele blestem asupra ţerilor noastre în tot cursul veaculuĭ al XVIII-lea, dădeaŭ din vreme în vreme Braşovuluĭ oaspeţĭ din boierimea românească. Aşa s'a întîmplat şi în 1736, aşa şi în 1768, şi tot aşa în 1788. În 1770 se aflaŭ aicĭ fiica luĭ Pîrvu Cantacuzino şi soţul eĭ Tudorachi Balş [4], Nicolae Dudescu, coborîtor al uneĭ fete a luĭ Constantin Stolnicul Cantacuzino (fratele luĭ Mihaĭ), Clucerul Pană Filipescu, a căruĭ străbună fusese o fată a bătrînuluĭ Postelnic Constantin Cantacuzino, şi poetul, gramaticul Ienachi Văcărescu. Tot la Braşov îşĭ trimesese soţia de la început Nicolae Brîncoveanu, nepot de fiŭ al luĭ Constantin beizadeà şi strănepot al luĭ Constantin-Vodă [5]. Acolo-şĭ va fi căutat adăpostul şi cellalt Brîncoveanu, Manolachi, fratele luĭ Nicolae. Neamul lor se va aşeza în curînd din noŭ la Braşov; şi ceĭ doĭ bătrînĭ, de alminterea, principĭ şi comiţĭ aĭ Imperiuluĭ (titlurĭ date

[1] Inedit în Arch. Braşovuluĭ.

[2] Stinghe, *Documente privitoare la trecutul Romînilor din Şcheĭ*, III, (Braşov, 1903), p. 331.

[3] *Studiĭ şi doc.*, III, pp. 60-5; *Ist. literaturiĭ romîne în sec. al XVIII-lea*, I, p. 204.

[4] *Gen. Cantacuzinilor*, p. 180.

[5] *Ibid.*, pp. 186-7; Văcărescu, *Istoria Împăraţilor otomanĭ*, în Papiu, *Tesaur*, II, p. 281.

luĭ Constantin Vodă și urmașilor săĭ), aveau maĭ multe simpatiĭ pentru viața apuseană, ceia ce arătaŭ cumpărînd cărțĭ latineștĭ, italieneștĭ, și plătindu-șĭ, saŭ une orĭ neplătindu-șĭ, un bucătar neamț[1]. Nicolae a fost soțul Marieĭ, sora luĭ Ienachi Văcărescu, și ceĭ doĭ cumnațĭ se întîlniaŭ astfel în pribegie[2]. Purtărĭ ca a luĭ Nicolae Mavrogheni față de Brîncoveniĭ amîndoĭ nu eraŭ potrivite pentru a face pe aceștĭ bogațĭ și mîndri boierĭ să iubească plina de primejdie Curte a Bucureștilor[3]. Eĭ se întoarseră deci din surgunia lor peste Dunăre, după 1790, numaĭ ca să treacă pentru totdeauna în Statele Împărăteștĭ.

Eraŭ nu maĭ puțin de 150 de familiĭ fugare încă de la început, apoĭ se ajunse acolo «încît la urmă maĭ că nu era o casă în oraș, care să nu fie ocupată de străinĭ», chiar până la 40 de persoane[4]!

În 1773, cu un an înnainte de încheiarea păciĭ, Brașovul era încă plin de pribegiĭ noștri. Cînd, în Maiŭ al acestuĭ an, regele Romanilor Iosif veni în oraș, el dori să-ĭ vadă și trimise la eĭ pe medicul săŭ ca să-ĭ poftească la gazda luĭ, în casele luĭ Mihail Fronius din piață. Primirea lor se făcu a doua zi, la 7 Iunie după calendarul noŭ, tălmaciŭ fiind Văcărescu, ca unul ce știa bine italienește. Iosif se va fi mirat văzînd portul turcesc, foarte scump, al «Valahilor», iar aceștia nu vor fi fost maĭ puțin uimițĭ de înfățișarea simplă a regeluĭ, care purta «o haină obișnuită de postav verde, cu o singură stea pe piept» și care vorbia slobod cu

[1] *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, II, p. 29, nota 10.

[2] *Ibid*, p. 133.

[3] *Ibid.*, pp. 138-40; cf. pp. 115-6. Pentru tatăl lor, Constantin, fiul Dinuluĭ și nepotul luĭ Constantin-Vodă, v. *Genealogia Cantacuzinilor*, pp. 126-7. Tot acolo se spune că acest Constantin Spătarul a luat pe fiica luĭ Toma Hrisant Cozliceanu (pp. 348-9). La 1776, Nicolae Brîncoveanu se însură din noŭ, luind pe o Fălcoiancă, apoĭ pe Elena Gulianò, născută Moruzi *(ibid.)*. Manolachi era soțul Zoițeĭ, fiica luĭ Dumitrașco Sturdza și a uneĭ fete a luĭ Grigore Mateĭ Ghica (cf. și pp. 410-1). Brîncoveniĭ soriŭ Guvernatoruluĭ Ardealuluĭ la 1785, pentru satul lor de moștenire, Sîmbăta-de-sus *(ibid.*, p. 411, nota 1).

[4] Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, pp. 353-4.

oricine despre orice, ceia ce un Fanariot de la noi ar fi găsit mai pe jos de demnitatea lui. Romînilor el li arătă dorinţa sa ca ei să fie şi mai departe bine trataţi de generalul-comandant Eichholz şi li dădu voie să judece ei între ei afacerile privitoare la gospodăriile lor. În sara aceleiaşi zile, pribegii merseră şi la serată, «assemblée», scrie Văcărescu, pe care o dădu Măria Sa, la generalul acasă, în cetate sus. Jupănesele întovărăşiaŭ acum pe soţii lor. «Sinior Vacarescule», spuse Iosif lui Ienachi, «luîndu-l de supţioara din stînga», «te pohtesc şi te puiŭ în osteneală ca să-mi faci astă seară tergimanlîc.» «Aceasta e cea mai fericită noapte ce am întîmpinat în lume de cînd m'am născut», răspunse, cu un greoiŭ compliment oriental, învăţatul şi deşteptul boier. «Nici-un boier», «nici-o jupăneasă» nu rămaseră fără a fi mîngîiaţi de o înnaltă vorbă împărătească. Oaspeţii Braşovului mai stătură de faţă şi la revista militară pe care o ţinu Iosif înnainte de despărţire, în ziua de 8, şi putură să vadă pe regele Romanilor plecînd aproape fără paradă, într'o trăsură deschisă în care toată lumea putea să vadă faţa lui plină de bunăvoinţă [1].

Fugarii se întoarseră abia după numirea lui Alexandru Ipsilanti ca Domn al Ţerii-Româneşti. Ei vor fi fost bucuroşi că-şi văd iarăşi patria, şi, poate, şi că nu mai aŭ să sufere, de îngustarea de veniturĭ pe care li-o adusese deprecierea, ba chiar oprirea pentru cîtva timp, a monedei turceşti [2].

Peste cîţiva ani, în Decembre 1781, cei doi fii ai lui Ipsilanti, dintre cari unul, Constantin, a domnit şi el mai tărziŭ, fugiră în Ardeal, de zburdălnicie tinerească mai mult decît pentru vre-o pricină serioasă, «siliţi fiind», scrie cunoscutul nostru, Văcărescu, «de rîvna vederii şi de căldura vîrstei». Doi slujbaşi ai Curţii, Braşoveni de felul lor, ii duseră noaptea pe «potecile plaiului Prahovii, carele cu greŭ le putea trece şi zioa cei ce se călătoria în toată vremea pe

[1] Papiu, *l. c.*, pp. 284-5; Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, p. 274 şi urm.

[2] Herrmann, I, p. 423.

dinsele», şi maĭ ales la o vreme ca aceasta [1]. Văcărescu şi alţĭ solĭ muntenĭ, Vlădicĭ şi boierĭ, alergară după dînşiĭ, dar eĭ trecuseră de la vama Timişuluĭ la Braşov, unde generalul crezuse că trebuie să-ĭ primească. Ciudata scrisoare francesă a Văcăresculuĭ rămase decĭ fără folos [2]. Trebuie să amintim că pe acel timp se afla în Ardeal altă rudă domnească răzvrătită, Alexandru, fratele luĭ Constantin Moruzi, Domnul Moldoveĭ, care Alexandru vorbia tocmaĭ în acest an despre «viaţa sa care nu e decît un lanţ de nenorocirĭ» [3].

Cînd un noŭ războiŭ izbucni între Turcĭ, de o parte, şi Ruşĭ şi Austriacĭ, de alta, un mare număr de boierĭ fugi încă de la început în Braşov. Feldmareşalul de Rall vesteşte la 24 Februar 1788 sosirea lor şi hotărîrea ce aŭ luat de a rămînea în acest oraş [4]. Cîţiva se vor fi întors însă în ţară, după ce ocupaţia austriacă aduse iarăşĭ cu dînsa siguranţa. Se ştie că Mavrogheni, Domnul muntean, trecuse, cu cîtva timp înnainte, graniţa şi îndreptase chiar către Braşovenĭ o proclamaţie românească în care-ĭ poftia să se închine, ca uniĭ ce ar fi fost odinioară supuşĭ aĭ Ţeriĭ-Româneştĭ (!) [5].

După restabilirea Domnieĭ de la Turcĭ, începură jafurile Pazvangiilor, Turcilor răsculaţĭ de pe cellalt mal al Dunăriĭ. Una din năvălirile lor înspăimîntă, la 1802, atît de tare pe toată lumea, încît fugiră la Braşov toţĭ cîţĭ puteaŭ fugi, cu Domnul în frunte, Mihalachi Suţu. Unul dintre fugarĭ a fost istoricul Dionisie Fotinò, care descrie cu de-amănuntul această pribegie, ce sămăna cu vechile strămutărĭ de popoare. El pretinde că ar fi plecat din Bucureştĭ la 70.000 de oamenĭ (!). Boierimea-şĭ luă tălpăşiţa aproape întreagă, afară de Nicolae Brîncoveanu, Scarlat Ghica şi bolnavul Constantin Filipescu;

[1] Papiu, *l. c.*, p. 287. Cf. Hurmuzaki, X, p. XXXIII; *Archiv für siebenbürgische Landeskunde*, XXXI, pp. 520-1.

[2] Hurmuzaki, VII, p. 331 şi urm.

[3] *Ibid.*, pp. 329-30, nº CLXXXIII. Cf. *Acte şi fragmente*, II, p. 158, nota 8; *Gen. Cantacuzinilor*, p. 394.

[4] *Doc. Cantacuzinilor*, p. 310.

[5] Urechiă, *Istoria Romînilor*, III, p. 200.

dintre clericĭ rămaseră deocamdată Mitropolitul şi Iosif, cel d'întăiu episcop de Argeş. Carăte, cară, călăreţi, bieţi oamenĭ făcînd drumul pe jos — dar era pe căile lesnicioase, ale luĭ Maiŭ —, înpănaŭ drumul spre hotar. Cel d'întăiŭ popas înnălbi de corturĭ împrejurimile Cîmpineĭ şi satelor vecine, Comarnic, Poiana, Breaza. «Uniĭ mîneaŭ în cară, alţiĭ supt dînsele, cutare supt şătri tuflite din pînzăturĭ de casă.» Zvonul fals că Pasvangiiĭ aŭ şosit şi sînt chiar pe urmele lor, spargeră tabăra şi duseră maĭ departe pribegia, «pe calea strîmtă, stîncoasă, neorînduită, prăpăstioasă, pe alocurea grozavă şi primejdioasă» care ducea atunce la hotar. Cîte o oprire în loc, adusă de îngrămădeală, creştea spaima: pare că hangerele strălucitoare se şi vedeaŭ sosind. La Sinaia, atuncĭ numaĭ mănăstire şi sat, zvon că Domnul, care nu şĭ pornise decît familia şi averea, a şi fost tăiat în Bucureştĭ. «Cine poate zugrăvi ţipetele şi bocetele cocoanelor? Nu te maĭ puteaĭ mîngîia.» După veştĭ maĭ bune, se ajunse, în sfîrşit, în linişte la Braşov, unde nimic nu era gătit pentru primirea uneĭ aşa mulţimĭ.

Boieriĭ rămaşĭ în Bucureştĭ se hotăresc a fugi şĭ eĭ in Moldova, şi merg deocamdată la Colintina, moşia Banuluĭ Ghica, aşteptînd acolo şi pe Domn. Acesta se suie însă în căruţă cu fiiĭ săĭ, Grigore şi Ioan, şi cu Ghica însuşĭ, gonind spre Braşov. Locuitoriĭ ce se maĭ găsiaŭ n'aŭ acum decît un singur exemplu de urmat. Parte din eĭ, miĭ de oamenĭ, se ascund la Văleniĭ-de-Munte. Alţiĭ urmează pe Vodă. La Piatra Craiuluĭ, munte înnalt şi aspru care trebuia urcat, aşteptaŭ Ţiganĭ cu boĭ pentru urcatul trăsurilor. Sînt prea puţinĭ pentru cît este de lucru. Fiecare se căzneşte cum poate, pe cînd femeile şi copiiĭ urcă, în cete fricoase, coasta. Sus cade o ploaie cu zăpadă care-ĭ îngheaţă. După toate aceste spaime, silinţe şi osteneli Braşovul, ticsit de o lume nebună, aşteaptă şi acest noŭ rînd de pribegĭ. Domnul e încă la vama Timişuluĭ cu ceĭ doĭ copiĭ; Doamna bătrînă, fetele vin în urmă cu Spătarul şi Postelnicul, doĭ Grecĭ de încredere.

Suţu ajunse zile grele: toţĭ cîţĭ aveaŭ să reclame vre-o

sumă de la dînsul, se năpustiră asupra luĭ în acest loc unde nu maĭ era a luĭ judecata. Împăratul îĭ făcu o adevărată îndatorire trimețînd să-l ducă la Siegensburg, în Austria, de unde apoĭ se întoarse maĭ-tărziŭ la Constantinopol. Ceĭlalțĭ rămaseră în Brașov saŭ Sibiiŭ, în frunte cu Mitropolitul, cu episcopiĭ, cu fruntașiĭ boierĭ aĭ țeriĭ Era o pribegie tipică, din acele care vor fi fost în vechile vremurĭ de revărsare furioasă a Turcilor luĭ Alî-beg, Schender-beg, Mehemed beg, vestițiĭ Mihalogli de la Dunăre. De aceia am și dat toate aceste amănunte, căcĭ pentru nicĭ-o altă fugă n'avem lămurirĭ așa de bogate și de sigure, o icoană așa de întreagă.

În cursul aceluiași an însă, numirea ca Domn a luĭ Constantin Ipsilant, care, cum știm, gustase și el din pînea pribegieĭ, aduse înnapoĭ în țară pe toțĭ înspăimîntațiĭ, și, de altfel, eĭ îșĭ găsiră casele neatinse, căcĭ zvonul de năvălire fusese mincinos.

Pribegiĭ dintre boierinașĭ și săracĭ veniaŭ îndărăt nemulțămițĭ, cu amintirĭ urîte din șederea lor peste munțĭ. Unul dintre eĭ, un statornic și neobosit cîrtitor, «Zilot Romînul», se plînge de «strîmtorare», «destulă supărare», lipsa de «liniște și tihnă», «cererĭ de chiriĭ grele nesuferite», «chirie de un an pe lună potrivite», «cătăturĭ crucișe și vorbe poncișate», de învinuirea ce se aducea străinilor că aŭ scumpit toate și de porecla de lăcuste cu care eraŭ împodobițĭ [1]. Sentimente de acestea trebuie să se fi ivit încă din cele maĭ îndepărtate timpurĭ ale pribegieĭ.

Tot de la Fotinò știm că o nouă emigrație s'a întîmplat în timpul războiuluĭ ruso-turc din 1806, la apropiarea Rușilor. Întorșĭ, după pacea de la Bucureștĭ, peste șese ani, boieriĭ pribegesc iarășĭ, împreună cu destuĭ negustorĭ și o mare mulțime de norod, în 1821, cînd izbucni mișcarea grecească și răscoala luĭ Tudor Vladimirescu. Se strîng la Brașov Mitropolitul Dionisie Lupu, ocrotitorul școlilor româneștĭ, epis

[1]. B. P. Hasdeŭ. *Ultima cronică română din epoca Fanarioților*, Bucureștĭ, 1884 (din «Columna luĭ Traian»), p. 78. — Din partea Sașilor de la Sibiiŭ întîlnim această plîngere pentru scumpire, ce se menține și după plecarea pribegilor, în Wolf, *Beschreibung der Moldau*, Sibiiŭ, 1805, p. 213, nota 2.

copiĭ Ilarion de Argeş, Costandie de Buzău, Grigore fiul luĭ Dumitrachi Ghica, decĭ viitorul Domn «național», frate-său generalul Costachi, care muri la Braşov, Barbu Văcărescu, Constantin Bălăceanu. Fruntaşiĭ întregeĭ boierimĭ, ceĭ maĭ bătrînĭ şi maĭ respectațĭ din mijlocul eĭ, se află strînşĭ acolo împreună cu mulțĭ alțiĭ. Nu lipseşte nicĭ văduva Domnuluĭ mort la începutul acestuĭ an tulburat, Alexandru Nicolae Suțu. Doamna Eufrosina, fiica Romînuluĭ Alexandru Callimachi şi a Roxandeĭ, fata luĭ Scarlat-Vodă Ghica, se alipeşte la emigrație, împreună cu familia eĭ [1].

Se găsia cu dînşiĭ şi Banul Grigore Brîncoveanu, care maĭ fusese aşezat odată maĭ de mult, prin 1806-12, în cetăte. Banul, un om încă tînăr, era fiul luĭ Manolachi — care muri în Braşov atunce —, şi purta numele luĭ Grigore Alexandru-Vodă Ghica, din care se trăgea de spre partea mameĭ. Învățase cu multă sîrguință la înnalta şcoală grecească din Bucureştĭ, avea patima cărților de ştiință, ocrotia literatura grecească, la modă atuncĭ în capitalele noastre, şi fusese în stare a traduce în neo-elenică *Principiile logiceĭ şi filosofieĭ morale* a luĭ Heineccius, vestit filosof german: lucrarea se tipări la Viena în 1808 [2], şi Grigore o răspîndi între prietenĭ; multe exemplare se află şi acum în biblioteca sa, păstrată la şcoala comunitățiĭ greceştĭ din Braşov. Grigore se înnălțase pănă la cea maĭ de sus treaptă a rangurilor muntene: Bănia cea Mare, pe care o căpătă în 1802 de la Mihaĭ Suțu, scutindu-i-se tot odată şi casa de orĭce dăjdĭ [3]. El era însurat de mult, şi la 18 Mart 1809 i se îngropa în cimitirul bisericiĭ braşovene din cetate, Sf. Treime, căzută în mînile negustorilor grecĭ, o soră, Elena, care fusese căsătorită cu un Cantacuzino; inscripția, redactată în latineşte şi în romăneşte, se ceteşte şi astăzĭ [4]; mormîntul tatăluĭ eĭ Manolachi († 1811) se vede în acelaşĭ cimitir.

[1] Hurmuzaki, X, p. LXXIII şi urm.

[2] *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, II, p. 40.

[3] *Studiĭ şi doc.*, V, pp. 205-7.

[4] O voiŭ da în vol. II din *Inscripțiile* mele. În Braşov muriră pe acest timp şi boierul Racoviță şi soția sa (Stinghe, *Documente*, III, p. 331), apoĭ

În această de-a doua pribegie a familieĭ, în 1821, muri şi mama luĭ Grigore, Zoiţa Sturdza, care fu aşezată lîngă soţul eĭ. Grigore prinse iubire pentru această bisericuţă, în pămîntul sfinţit al căreia i se coborîseră părinţiĭ amîndoĭ şi sora. Înnainte de a se întoarce în patrie, în April 1823, el dăruia Sf. Treimĭ din cetatea Braşovuluĭ moşiile făgărăşene ce rămăseseră necurmat în stăpînirea Brîncovenilor, de la Constantin-Vodă încoace, timp de aproape o sută cincĭzecĭ de anĭ: Poiana Măruluĭ şi Sîmbăta-de-sus; din veniturĭ trebuia să se ţie şi o şcoală, în care copiiĭ de orĭce neam şi lege să înveţe de la dascăli grecĭ şi nemţĭ limbile elenică şi germană, în materiile gramaticeĭ şi filosofieĭ. El nu uita să lase ca, după datina ţinută totdeauna de aĭ săĭ, ţeraniĭ romînĭ de la Poiana Măruluĭ să nu dea dijma porumbuluĭ [1].

Grigore Brîncoveanu veni în ţară, unde ocupă de acum înnainte numaĭ dregătoria de Vistiernic — apoĭ el a fost candidat la Domnie în 1834 —, abia în 1826, după ce ţerile noastre căpătaseră iarăşĭ o situaţie *legală* pentru conştiinţile rusofile cele maĭ gingaşe, prin convenţia turco-rusă de la Akkerman [2]. Ceĭ din urmă dintre recalcitranţĭ părăsiră atuncĭ Ardealul, aşteptîndu-se la schimbărĭ folositoare intereselor lor. Printre eĭ nu se afla însă un înnalt cleric, care şi el se adăpostise de maĭ mult timp în Braşov, Mitropolitul Dosofteĭ Filitis.

El fusese înlocuit de Ruşĭ, întăiŭ, la 1810, pe timpul războiuluĭ. După plecarea oştilor de ocupaţie, el nu putu să fie Mitropolit maĭ departe, căcĭ în Decembre 1812 Vodă Caragea-ĭ dădea ca urmaş pe alt Grec, fără tragere de inimă pentru noĭ, acesta, Moreotul Nectarie [3]. Încă maĭ de mult Dosofteĭ trecuse în Ardeal. Moartea-l găsi la Braşov, în ziua de 14 Decembre 1826. Testamentul luĭ s'a păstrat, iar piatra-ı

pruncul Ştefan al Căminaruluĭ Gheorghe Văcărescu (1823), Gheorghe, fiul Stolniculuĭ Grigore (1821), iar încă din 1812 un Neacşu Guţă Pană (*Inscripţiile* citate).

[1] Bartolomeiŭ Baiulescu, *Monografia comuneĭ bisericeştĭ gr. or. romîne din cetatea Braşovuluĭ*, Braşov, 1898, pp. 107-10.

[2] Hurmuzaki, X, p. 388.

[3] *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, II, pp. 376-7.

de mormînt, în cimitirul bisericiĭ greceştĭ, se întrebuinţează astăzĭ pentru ca să se aşeze pe dînsa sicriile morţilor.

Şi Nectarie, urmaşul luĭ Dosofteĭ, murise la Braşov, încă din toamna anuluĭ 1825.

Cum trăiaŭ pribegiĭ acesteĭ pribegiĭ nouă se vede din povestirea unuia dintre eĭ, tînărul beizadeà Nicolae, fiul Domnuluĭ de curînd răposat al Ţeriĭ-Româneştĭ.

El pornise din Bucureştĭ în Februar 1821, încunjurat de vre-o treĭzecĭ de Arnăuţĭ gata de gîlceavă, cariĭ furaŭ şi trăgeaŭ cu puşca în tot lungul drumuluĭ. În această ieşire nenorocită şi zgomotoasă se poate vedea vrednica plecare pentru totdeauna a Domnieĭ fanariote. Nobiliĭ luptătorĭ nu voiră să primească însă, la vama de la Timiş, nicĭ-o plată din partea familieĭ domneştĭ, în slujba căreia stătuseră pănà atuncĭ. Răspunsul lor oglindeşte, odată cu această credincioasă desinteresare, şi apucăturile statornice ale acesteĭ *vieille garde*: «Dacă ni-ar fi fost nouă de cîştig, n'aveam decît să vă luăm tot calabalîcul» !

Fugariĭ sînt privitĭ şi data aceasta cu ochĭ răĭ, ca uniĭ ce aduceau cu dînşiĭ violenţa, lipsa de orînduială şi de ascultare, chefurile şi luxul destrăbălat, — vechĭ păcate ale Romînilor de dincoace. Suţu are bunătatea să recunoască şi el, că aceste purtărĭ puteaŭ să turbure viaţa obişnuită, cu «obiceiurĭ simple» şi «datinĭ de rînduială şi linişte» a locuitorilor ţeriĭ. Beizadeaua nu se coboară fireşte să descopere între aceştĭ *aborigenĭ,* Saşĭ, Ungurĭ, Grecĭ de-aĭ luĭ, şi Romînĭ: negustorĭ, meşteşugarĭ, cărăuşĭ, hamalĭ, ţeranĭ. El nu vede chiar decît două felurĭ de oamenĭ în împrejurimile Braşovuluĭ, unde mergea la vînat prepeliţe, cu doĭ fraţĭ mai micĭ şi cu un alt beizadeà, de 95 de anĭ acesta, Mihaĭ fiul luĭ Scarlat-Vodă Ghica: anume Saşĭ, «cu case bune, paturi curate, pîne proaspătă şi tot felul de hrană», de o parte, iar, de alta, Ungurĭ, cu sate ticăloase, dar cu castèle unde proprietarul nobil e «generos şi patriotic», doamnele caseĭ frumoase, masa bună şi cheltuiala nicĭ-una. «Relaţiile cu eĭ», încheie Măria Sa, care a maĭ trăit pe la noĭ şi a fost ministru moldovenesc, «relaţiile cu eĭ» — adecă: Unguriĭ —, «orĭcît de trecătoare ar fi fost, ni-aŭ lăsat amintirĭ trainice».

La Brașov, unchiul Mihaĭ Ghica e atins de apoplexie și moare, cu gîndul la prepelițe. O sóră, Ruxanda, botezată la 1801 de vestitul Mitropolit al Moldoveĭ Iacob Stamati, fiŭ de Ardelean, se stinge și ea, la douăzecĭ de anĭ. Și luĭ Nicolae-ĭ moare un fiŭ în această străinătate.

Se ceteşte între pribegĭ și se învață, măcar în această casă domnească, unde sînt doĭ dascalĭ: Senius pentru grecește, Vassan pentru franțuzește. Se studiază «filosófie, drept, economie politică». Cîte unul, tînăr de talent, scrie poesiĭ franțuzeştĭ saŭ greceștĭ. Opera italiană, adusă din Bucureștĭ, — unde în aceste timpurĭ este cu totul altfel de operă, cu strigăte de furie și gemete de moarte, — joacă numaĭ pentru buna societate emigrată, într'o sală de danț. Colonelul de dragonĭ Villalta se vede, entusiast, între puținiĭ localnicĭ. Se organisează balurĭ mascate în locul balurilor populare, cu cîrnațĭ, bere, «matrone murdare», pălăria 'n cap, umbrela 'n mînă, de care rîde boierul nostru. Sara sînt ciocnirĭ cu bețiviĭ din partea loculuĭ, bătăĭ cu străjeriĭ pentru cîte o lulea ce arde împotriva regulamentelor orășeneștĭ, și altele ca acestea. Cutare care bătuse pe un «burghes», e osîndit la amendă și o plătește îndoit pentru că, zice el, se duce să-l maĭ bată odată. Lumea nu-ĭ iubește de loc pe aceștĭ «ciocoĭ» ușuratecĭ și trufașĭ, și eĭ aud adese orĭ cum li se mîrîie cînd trec: «Ce cauțĭ aicĭ? Du-te la tine 'n țară»[1].

În alt an de revoluție, 1848, pe rînd trecură prin Brașov învinșiĭ luptelor politice: Bibescu, Domnul muntean, Eliade și Tell, capiĭ guvernuluĭ provisoriu. Dar acum nu se maĭ poate vorbi de o pribegie la Brașov, căcĭ lipsia cu totul și numărul și șederea statornică a oaspeților. Cetatea săsească de la hotare nu maĭ era un liman, ci numaĭ un popas în drumul spre depărtata «Europă».

În sfîrșit bătrîniĭ din Brașov îșĭ maĭ aduc aminte de sosirea în orașul lor a luĭ Alexandru Ioan I[iŭ] Cuza, gonit

[1] *Mémoires du prince Nicolas Soutzo, publiés par Panaïoti Rizos*, Viena, Gerold, 1899, p. 38 și urm.

la 1866. Trăsura luĭ prăfuită se opri la poarta hanuluĭ Pomul Verde, şi apoĭ mîndrul Domn, despreţuitor pentru ceĭ ce-l izgoniseră, trecu liniştit maĭ departe, spre odihnă şi moarte.

I.

† Io Costandin Bas[a]rab Voevod bj. mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

† La al nostru priiaten, în toată vreamea de bine voitor şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupănuluĭ Andreiaş, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, şi dumneavoastră tot Sfatul, sănătate şi bine de la Dumnezeŭ poftim dumneavoastră. Cartea de la trimisul dumneavoastră luoatu-o-am, şi toat[e] scrisele am văzut. Căt pentru casele noastre ceale ce am fost cumpărat acolea de la feciorul jupănuluĭ Franţescul, ceaia ce scrieţĭ dumneavoastră, noĭ n'am putut înţeleage, de vreame ce dumneavoastră nu aleageţ lucrul: iaste să le ţinem noĭ cu temeiŭ şi rămăşiţele noastre în urma noastră, dupre cum am fost zis şi trimişilor dumneavoastră, cari nu iaste să le ţinem. Căcĭ, cum zisem dumneavoastră, încurcat şi întunecat scrieţĭ, de nu s'aŭ putut înţeleage. Pentru care iat[ă] că socotim, de trimetem pe sluga noastră David Cĭauşul Spătărescu[1] pănă acĭĭ la dumneavoastră, ca pre largu să vorbească cu dumneavoastră, arătănd toate ceale ce sănt de spre partea noastră. Decĭ dumneavoastră încă să răspundeţ dăsluşit şi adevărat, de iaste să le ţinem noĭ şi rămăşiţele noastre în urma noastră, precum le-aŭ ţinut şi jupănul Franţescul, bine, iar de nu, să ştim. Aşijderea ne maĭ scrieţĭ dumneavoastră şi de paguba vinurilor ce s'aŭ oprit aicĭ, să arătăm cine va răspunde aceiĭ pagube. De acĭasta, noĭ nu ştim ce pagubă să fiţĭ avut dumneavoastră, însă şi de acĭasta de la trimisul nostru dumneavoastră veţĭ înţeleage. De la carel[e] şi noĭ aşteptăm şi răspunsul de la dumneavoastră curat şi lămurit să-l avem. Acĭasta acumŭ, şi mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneavoastră. Mart 27 d., l[t] 7209 [1701].

Al dumneavoastră de bine voitor: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † La al nostru bun priiaten, în toată vreamea de

[1] Corbea.

bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Andreiaș, marel[e]-județ al cetățiĭ Brașovul, și la tot Sfatul cu sănătate să să dea [1].

[Pecete mare, rotundă.]

2.

† Noĭ județi, fonoci și Svatul aĭ cetățiĭ Brașovuluĭ către acesta facem știre cum prea-luminatul și înnălțatul Domnu Io Costandin Băsărab Voevod, Domnŭ și biruitor a toat[ă] Țara-Rum[ă]nească, aŭ pohtit de la noĭ pentru stăpânirea casiĭ a jupănuluĭ Franțiscul Căp[itan], aicea în Șcheaĭ, lângă Brașov, o scrisoar[e] a noastră. Deci noĭ, dup[ă] voia și pohta a Mării Sal[e], am dat acesta, cum să s[ă] știe că noĭ acia casă îngăduim să o stăpânească Măria Sa și in urma Măriei Sal[e] răm[ă]șițel[e] Măriei Sal[e], precum le-aŭ stăpânitŭ și răposatul jupănul Franțiscul Căp[i]tanul. Și, pentru credința, întărit-am scrisoar[e] a noastră cu peceatia noastră.

Pis msța Ap. 12 dni, lt. 1701 [2].

3.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiŭ gspdŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreaș, marele-județ al cetățiĭ Brașovul, sănătate și tot binele poftimŭ dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cu acĭasta facem știre dumitale[e] pentru acest omu anum[e] Andreiaș carel[e] șade în casele noastre de acolo den Șcheaĭ; care case, măcar că și maĭ nainte, fiindu nemeșăștĭ, dajde n'au dat, iar noĭ lăsăm aceale maĭ de nainte, făr cât acum poftim pre dumneata, ca pre un bun vecin și priiatin al nostru, precum noĭ, ceale ce sănt ale judeților aicĭ în țara noastră, verĭ oĭ, saŭ orĭ ce ar fi, am păzit și păzim pururea, de sănt apărate și cu nimic nesupărate, — aseamenea și dumneata să facĭ acĭastă pohtă a noastră, de

[1] Nº 383.
[2] Nº 684 (concept). Nº 685 (forma latină trimeasă de Domn: Șcheiul e numit «Bulgaria prope Coronam»). Nº 686 (copia acesteia).

vreame ce aceale case au rămas pe seama noastră, omul acesta ce iaste în case, pentru voia noastră, să fie porunčă dumitale ca să n'aibă supărare de dăjdĭ, să poată păzi aceale case. Şi, făcând dumneata acĭasta, noĭ încă, după altă mulţumită, datorĭ vom rămânea a răsplăti cu maĭ multă slujbă, întru ceale ce ne veĭ pofti dumneata. Acĭast' acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Fev[ruarie] 1 d., lt. 7210 [1702][1].

De bine voitoriul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

[V° :] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Andreaş, marele-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să să dea.

4.

Io Costandin Basarab Voevod bjiiŭ mlstiiu gspdrŭ zemlě vlahiscoe.

+ La al nostru cinstit şi pururea de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Andreiaş, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovuluĭ, sănătate şi mult bine poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cu acĭasta facem ştire dumitale că maĭ în trecuţiĭ anĭ, când am cumpărat carele jupănuluĭ Franţisco, am fost pohtit pre dumneavoastră de aţ făcut şi cartea dumneavoastră pentru întărirea acelor case. Care carte iaste făcută rumăneaşte. Pentru acĭasta dară, poftim pre dumneavoastră să să facă letineaşte, precum iată, scoţăndu izvodu dupre cartea cea rumănească, letineaşte, îl trimisesemu dumneavoastră. Decĭ, precum scrie izvodul, pohtim pre dumneavostră, aşa să să facă şi cartea. Noĭ încăş, la ceale ce ne'ţĭ pofti dumneavoastră, gata ne vom afla, păzind pururea vecinătatea cea bună. Şi, cu acĭasta sfărşindu, iarăş rugăm, mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata. Dich[e]m[vrie] 28 dni, lt 7211 [1702].

Dumital[e] de bine voitor:

Io Costandin Voevod.

[1] N° 387.

[V°:] Cinstitului şi al nostru de bine voitor şi vecin de aproape, dumisal[e] jupănului Andreiaş, marel[e]-judeţ al cetăţii Braşovului, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

5.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsnü zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Reiter Andreaş săn[ă]tate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumn[e]zeŭ. Cartea ce ai trimis dumneata, ne-aŭ venit şi, de săn[ă]tatea dumitale înţelegănd, ne-am bucurat. Alalte ce ne-ai scris dumneata, am înţeles. Pentru Andreiaş, care şade în casel[e] noastre, în Şcheai, cum că mulţi, pentru datorii ce ar avea la dănsul, îl trag la dumneata la judecată, şi nu va să vie să să judice, şi cum că să ameastecă şi în meşteşugul ţehiurilor, — de aciasta vei şti dumneata că în ştirea noastră aceastea nu sănt, ce iat[ă] că-i vom porunci, ca, oricine ce ar avea cu dănsul, şi l-ar trage la judecata dumital[e], să nu să ferească de judecată, ce cu toţi să stea înnaintea dumital[e], să să judece. Numai şi noi poftim pe dumneata, cu unii ca aceia să-i faci dreptate. Aşijderea şi pentru aceaia ce zici dumneata că să ameastecă în meşteşugul ţehiurilor, noi încă nu poftim, nici nu suferim ceale ce n'aŭ fost obiceaiul să să facă. Ce şi de aciasta i-am poruncit să nu să mai ameastece în cele ce n'are treabă. Poclоanele ce ne-ai trimis dumneata, cu dragŭ le-am priimit, şi mulţumim dumitale de osteneal[ă], ca unui bun vecin. Aciasta, şi mila lui Dumn[e]zeŭ să fie cu d[u]mn[ea]ta.

Fev[ruarie] 8 d., l[t] 7211 [1703].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] Bunului nostru priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreiaş Reiter, marel[e]-judeţ al cetăţii Braşovului, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[2].]

[1] N° 385.
[2] N° 388.

6.

Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Etchiel, marele-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovul, săn[ă]tate şi tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dum[i]tale. Pricina scrisoriĭ nu iaste alt[a], făr căt facem ştire dumital[e] că, iat[ă], cumpărăndu satul Poiana Măruluĭ de la Nalaţi Andreiaş cu fraţiĭ luĭ şi de la Sechil Adam cu fraţiĭ luĭ, toate părţil[e] lor ce aŭ avut acol[o], cu iobagĭ cu tot, pe seaama noastră, şi trimiţăndu de aŭ venit biră ul de acol[o], ca să ne dea seaama de iobagiĭ de acol[o], să vedem, sănt toţĭ pe loc, saŭ nu sănt, ne-aŭ dat seaama că uniĭ dentr'ănşiĭ sănt fugiţĭ şi aicĭ în ţară. Cariĭ pe aceşte vom trimite de-ĭ vor duce iar acolo la sat, iar un iobagĭ anum[e] Radul Igoiul, cu frate-săŭ Voico, aceştea sănt fugiţĭ acol[o] în Ţara Bărsiĭ, într'un sat ce-l chiamă Vălcanul. De care lucru poftim pe dumneata, viind oamenĭ de la Poiana-Măruluĭ, care-l ştiŭ şi-l cunoscu, să trimiţĭ şi omul dumital[e], înpreun[ă] cu eĭ, să-l ià de acol[o], şi să-l ducă iar la urma luĭ la sat, şi vom mulţumi dumitale. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata pururea.

Iun[ie] 18 d., lt 7215 [1707].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V° :] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

7.

Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiu gspdru zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovul. Săn[ă]tate şi tot

[1] N° 405.

binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dumital[e]. Pricina scrisorii nu iaste alt[a], făr de căt facem știre dumital[e] că văru nostru Istratie, feciorul luĭ Stoian Comisul, avănd datorie la State Șofrangiul, s'aŭ fost tocmit cu dănsul, de i-aŭ dat pentru acea datorie casel[e] luĭ de acolo, den Brașov, cu zapisul luĭ. Decĭ acum, întănplăndu-i-să luĭ Istratie moarte, și rămăindu casa și jupăneasa, coconiĭ asupra noastră, iat[ă] că am trimis cest negușătoraș anum[e] Milea, ca să vază de case și ce iaste înprejurul casiĭ, și să așaze omu, să șază într'ăns[e]le, ca să nu s[ă] stric[e], să s[ă] dărepene, ce să le poarte grija, de vreme ce aŭ rămas pe seaama luĭ Istratie și a coconilor luĭ. De care lucru poftimu pe dumneata, viindu negușătorașul acesta, să aibă voe de la dumneata, ca, pe cine va găsi, să pue în casă, să le păzească, să le poarte grija, să n'aibă de către cineva vre o opreaal[ă]. Aciasta acum, și mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata.

Mart 22 d., l[t] 7216 [1708].

De bine voitoriul dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Fetchiel, marel[e] județ al cinstitiĭ cetățĭ Brașovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

8.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gspdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Cinstituluĭ, bun priiatenul nostru și vecin de aproape, dumnealuĭ jupănul Barteș Sauler, județul, și dumneavoastră de bine voitorilor noștri pärgarilor și alalt tot Sfatul al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul, sănătate și tot binele pohtimu dumneavoastră de la Dumnezeŭ. Alta, facem știre dumneavoastră pentru ceĭ 3.000 tl., care v'am dat împrumut maĭ an țărțu, de sănt acum 3 anĭ, — iat[ă] că trimisem pe sluga noastră acolea; la care am dat și zapisul dumneavoastră, ca, de va fi cu putința și prelejul dumneavoastră, să ni-ĭ dațĭ cu do-

[1] N° 407.

bânda lor, cât facŭ: 3.900 t[1], capetel[e] cu dobândă cu tot. Vă veţĭ luoa dumneavoastră zapisul, şi banii ni-ĭ va aduce sluga noastră, iar, de nu vă va fi dumneavoastră cu îndămână a ni-ĭ plăti acum, are sluga noastră învăţătură, ca în ce chip să să facă alt felŭ de aşăzământ, precum de la dânsul dumneavoastră veţĭ avea înţeleage. Ce dară, precum socóteala dumneavoastră va fi, au de veţĭ da baniĭ, aŭ ce feliŭ de aşăzământ să va face, făr de zăbavă să avem răspunsŭ cu sluga noastră. Acĭasta, şi mila luĭ D[u]mn[e]zeŭ cu dumneavoastră. Maĭ 30 d., lt. 7216 [1708].

De bine voitorĭ dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Cinstiţilor bunĭ priiatenilor noştri şi vecinĭ de aproape, dumnealuĭ jupânul Barteş Saulerŭ, judeţul cel mare, cu dumnealor pârgariĭ şi cu alalt tot Sfatul al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

9.

† Io Costandin Voevoda bjieiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

† Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor tot cinstitul Sfat al cetăţiĭ Braşovuluĭ, sănătate şi tot binele vă poftim dumneavoastră de la Dumnezeŭ. Cartea dumneavoastră scrisă de la 30 dni ale trecutuluĭ Noemvrie, o am luoat, şi, de a dumneavoastră bună sănătate înţelegându, ne-am bucurat. Alalte ce ne scrieţĭ dumneavoastră, în care coprinde pentru poveastea caselor ce am cumpărat de la jupânul Nica vameşul acolea la Braşovul Vechiŭ, am înţeles. De care lucru noĭ adev[ă]rat am fost scris jupânuluĭ Nicăĭ ca să zică dumneavoastră (de vreame ce am cunoscut că aţĭ fi tânjindu şi aţ fi bănuindu căcĭ le-am cumpărat), şi am zis ca să vă dăscopere dumneavoastră, să ştiţĭ că de la dumnealuĭ le-am cumpărat cu bun temeiŭ, dându-ne atâta zapisul dumnealuĭ de vânzare, cât şi alte zapise ce aŭ maĭ avut de la cine aŭ

[1] N° 418.

cumpărat și dumnealui casele acealea; care case sănt acum 6 ani de căndu le-am cumpărat, găndindu că de spre dumneavoastră nu va fi nici-o bănuială, iar acum ne mirăm ce iaste poveastea de nu ne îngăduiți și vă vedem în bănueli, nesuferindu să le ținem. Dar vom să zicem dumneavoastră că nu săntem numai noi acum cumpărători de case acoleà în Brașov, ce încă de mai nainte, dupe'n zilele lui Mateiŭ-Vodă, bogați de cești de țară boiari aŭ cumpărat, cine aŭ vrut și cui aŭ trebuit, case acolò în Brașov, afară de cetate, și și den rudeniile noastre aŭ cumpărat, precum să și veade că până astăzi țin și stăpănescu, și nici căt n'aŭ fost opriți. Las că neguțători, feliŭ de feliŭ, Greci, Sărbi, aŭ cumpărat și cumpără totdeauna. Dar pe noi cum ne osebiți dumneavoastră? Și ați pus în socoteală ca să nu ne îngăduiți? Care lucru n'am fi găndit nici de cum, ce încă socotiam, de vor avea vre unii opreală a cumpăra, iar pentru noi, necum să ziceți ceva, ce încă să vă fie dumneavoastră cu păreare bună. Mai vărtos că, de am cumpărat aceale case, nu știm să să fie făcănd dumneavoastră nici-o păgubire, — că noi în casele acealea, nu doară că vom să punem să să vănză, aŭ niscai vinuri, aŭ să să lucreaze alte meșteșuguri (că den mila lui Dumnezeŭ cu acea hrană nu ne hrănim), fără căt, avănd pen multe locuri case, ne-au poftit inema ca să avem și acolea niște căşcioare, să să afle, și căte odată să fie și pentru odihna oamenilor noștri ce trimitem cu trebi, și s'ar fi căzut nici de căt de spre partea dumneavoastră bănueli să nu auzim pentru aciasta; că ce mare lucru iaste?! Mai vărtos că noi pe dumneavoastră în multă dragoste vă avem, și, de ce sănt poftile dumneavoastră, nu ne apărăm, și și oamenii dumneavoastră, ori ce le ar trebui și ar pofti den țara noastră a cumpăra, aŭ vii, aŭ case, aŭ niscai bucate, neopriți sănt, dar dumneavoastră pre noi a ne opri și a nu ne îngădui să ținem aceale case, den ce pogoară și ce iaste pricina, poftim pe dumneavoastră, un răspunsu să avem. Și, cu aciasta sfărșindu, mila lui Dumnezeŭ să fie cu dumneavoastră pururea. Dich[e]m[vrie] 6 dn., lt. 7217 [1708].

De bine voitoriŭ dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V:] † Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor cinstitul Sfatu al cetăţiĭ Braşovuluĭ, cu multă săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, roşie[1].]

10.

† Io Costandin Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

† Aĭ noştri de bine voitorĭ şi vecinĭ, dumnealor tot Sfatul Braşovuluĭ, sănătate poftim de la Dumnezeŭ. Cartea d[u]mne[a]voastră ne-aŭ venit, şi de sănătatea domneavoastră ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne-aţĭ scris, am înţeles. Pentru poveastea caselor ce cumpărasem acolea în Braşovul Vechiŭ, precum curge lucrul am văzut, şi am înţeles şi den cartea luĭ Ghierghe Dedireh. La care ce să maĭ răspundem alt, văzând că puneţĭ dumneavoastră înnainte pricină, cu care ne spărèţĭ şi ne lepădaţĭ a nu putea ţinea noĭ aceale case?! Măcar că pricinile aceastea să cunoscu a fi şi a ne purta în meşteşugurĭ; cari nicĭ am fi gândit să vedem şi să auzim de la dumneavoastră unele ca aceastea. Iar, de aŭ fost a ne osebi şi a nu ne priimi, de'ntăiaşĭ dată de când le-am cumpărat, mergând acum al şaselea anŭ, să ne fiţĭ arătat, şi anume să ne fiţĭ răspunsu (precum şi acum), — că ne-am fi lehătit. Dăstul că ziceţĭ şi ne lăsaţĭ pre noĭ înşune să judecăm de să cade să le ţinem, aŭ de nu să cade, şi, adevărat, cum ziceţĭ dumneavoastră, judecătorĭ săntem, nu numaĭ ca un judeţŭ al uniĭ cetăţĭ, ce şi judecătorĭ şi stăpânitorĭ uniĭ ţărĭ săntem, den mila luĭ Dumnezeŭ, şi ni să pare doară şi maĭ bine să ştim a pravililor şi a rănduelilor a altor lucrurĭ maĭ marĭ, dar cu căt a moşiĭ şi a case de aceastea? Noĭ aşa ştim că cu direaptă judecată iaste, când cumpără cineva, aŭ moşie, aŭ casă, şi până la un an simte cel ce iaste neamul (adecă săngele), iaste volnic a-şĭ luoa moştenirea luĭ înnapoĭ, iar, deacă să maĭ povărneaşte şi să învecheaşte lucrul, nu dă judecata să să strămute. Dar cu căt noĭ, că ne ştim cumpărătorĭ de şase,

[1] N° 414.

șapte anĭ, și, când cumpăram casele acealea, acel Ghierghie Dedireh nu era dăpărtat undeva, ce acolea să afla, auziia și și vedea, darŭ căcĭ ne îngăduia? Ce să maĭ zicem, și ce să maĭ lungim cu vorba? Să cunoaște lucrul de faţă, că nu vă iaste voia a ne suferi să avem aceale case acolea. Ce noĭ încă, cu sila și făr pofta dumneavoastră nu vom putea. Făr de cât, deaca vreame ce nu să poate și nu vă iaste voia ca să le ţinem, noĭ ne cearem baniĭ cu dobânda lor, zeacea a doĭsprăzeace pe an, — că noĭ am dat pe dânsele 550 de florinţĭ: acum ne aducă acel ce să face moștean caselor și nu ne îngăduiaște, baniĭ cu dobânda lor, cât va face de când le-am cumpărat, cum zicem, zeacea a doĭsprăzeace pe anŭ. Și noĭ încă-ĭ vom da zapisele ce vor fi pe aceale case, și să-ĭ fie casele de bine! Măcarŭ că făr de cale iaste și peste nicĭ-o dreptate, iar încășĭ ce să facem? Deaca nu să poate să le ţinem, aducă-ne baniĭ *[adaus:* cu dobânda lor], și-șĭ ţie casele. Acĭasta, și fiţĭ dumneavoastră sănătoșĭ.

Ghen[arie] 3 dni, l[t] 7217 [1709].

De bine voitoriŭ dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Aĭ noștri de bine voitorĭ și vecinĭ, dumnealor tot Sfatul cetăţiĭ Brașovuluĭ, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

II.

Cinstituluĭ și al nostru bun priiatin și de bine voitoriŭ și vecen de aproape, dumnealuĭ jupânul Bartășŭ, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţeĭ Brașovul, dum[i]tale sân[ă]tat[e] și tot binele poftescu de la Dumnezeŭ să-ţ trimiţ[ă] dum[ni]tale.

† Pricina scrisoriĭ nu iaste de altu, făr de cât veĭ ști dumneta că și eŭ aicĭ, Sâmbăt[ă], din ajutorul luĭ Dumnezeŭ săn[ă]tos am venit, și pă Măria Sa Vod[ă] încă, d'inpreun[ă] cu toţ alalţ aĭ Măriĭ Sale, săn[ă[toș i-am găsit. Și, arătându-ĭ Măriĭ Sale și scrisoarea de la dumnealuĭ jupânul Didireh

[1] N° 422; copie contemporană în n° 425.

pentru tocmeaala şi schimbul ce am făcut, adec[ă] să dea Mării Sa Vod[ă] maerul şi să ià locul cuţetaruluĭ, Măria Sa Vod[ă] foarte i-aŭ părut bine şi i-aŭ plăcut acĭastă tocmeaală; numaĭ atăta Mărie Sa zice că ar fi bine să aibă Mărie Sa şi scrisoarea de la cuţitarul pentru (pentru) acel loc, dupre cum ştiĭ dumneta că ziceam eŭ dumneavoastră că ar fi bine să iaŭ şi acea scrisoare, — căcĭ că aşa să şi cade. Şi dumneata ziceaĭ că piste 3, 4 zile să va face şi acea scrisoarie şi o veĭ trimite dumneta. Decĭ acum ştim că doară să va fi isprăvit şi acea scrisoare. Decĭ iat[ă] că am trimis cest fecĭor într'adinsu pentru acea scrisoare, dupre cum dumneata aĭ fost şi de'ntăĭ, şi păn mijlocul dumitale s'aŭ făcut acĭastă tocmeaală, fiind într'ajutor şi dumnealuĭ jup[ă]nul Ghiorghe Dreaotu şi dumnealuĭ funogĭul —. Şi, spuind Mării Sale luĭ Vod[ă] că aţ fost dumneavoastră într'ajutoriŭ la acĭastă tocmeaal[ă] şi schimbu, foart[e] vă mulţumeaşte dumneavoastră de dragoste ce aţ arătat dumneavoastră către Măriia Sa Vod[ă]. Ci dar, fiind această treab[ă] asupra mea ca să o isprăvescu, mă rogu dumitale să trimiţĭ dumneata acea scrisoare de la cuţitarul, pentru acel loc, ca să fie Mării Sa Vod[ă] pă deplin odihnit, şi de cătră dumneavoastră mulţumit. Decĭ, cum zic, fiind eŭ dup[ă] acĭastă treaab[ă] orănduit ca să o isprăvescu, şi ştiind pă dumneata om de omenie, alergu la dumneta cu aceast[e] puţine rândurĭ: de vreame ce şi d'intăĭ pă muljocul *(sic)* dumitale s'aŭ făcut acĭastă tocmeală, şi acum mă rog dumitale să o şi obărşeştĭ. Şi, făcând dumneta acĭastă osteneaală, eŭ încă voĭ sluj[i] şi voĭ mulţumi dum[i]tale. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ rog pur[u]rea să te păzească pă dumneta cu fericit[ă] săn[ă]tate.

Mart 14 dni, l[t] 7217 [1709].

Al dumitale pururea de bine voitor şi gata a sluji:

Toma Cantacuzino Vel Spat[ar].

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru bun priiaten şi de bine voitor şi vecen de aproape, dumnealuĭ jup[ă]nul Bartăş, marel[e] judeţ

de la cinstita și mare cetate Brașovul, dumisale cu censte și cu fericet[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea știută, pe ceară neagră [1].]

12.

† Cinstituluĭ și al nostru maĭ mare, dumnealuĭ județuluĭ ot Brașov, dumneata jup[ăn] Bortiș, cu plec[ă]cĭune mă'nchin dum[i]tal[e] și rog pre milostivul Dumnezăŭ ca să ție pre dumneata cu bun[ă] și fericită săn[ă]tate. Pricina scrisoriĭ nu iaste de alt, făr de căt — *[spațiu mare alb]* căcĭ aŭ venit oameniĭ dumital[e] și le trebuia de grab[ă], pentru treaba dumital[e] și pentru treaba Sfatuluĭ, cu zapisul dum[i]tale, t[l] 300. Ci eŭ, pentru voia dumital[e], am dat oamenilor dum[i]tal[e] t[l] 300, și am luat zapisul dumital[e]. Și, venindu aciĭ oameniĭ dum[i]tal[e], îț vor spune dum[i]tal[e] și din gură. Ci de acĭasta fac știre dumital[e], și, căndu veĭ avea dumneata baniĭ aceștea, îĭ veĭ da dumneata la jupăneasa Anna măsărița, și pentru credința veĭ lua dumneata de l[a] dumneaeĭ o scrisoare, păn vom trimit[e] și zapisul dum[i]tal[e], însă la jupănul Ghiorghii Orgănașul. Cu acĭasta sfărșăndu, iar rog pre milostivul Dumnezăŭ ca să ție pre dumneata cu bun[ă] și cu fericită săn[ă]tat[e].

Iul[ie] 18 dni, l[t] 7217 [1709], ot Buc[u]reștĭ.

Δοῦλος τῆς παντοτὶνος *(sic)*: Μανὸς 'Αποστόλου.

[V°:] † Întru cinstit[ă] măna dumnea[lu]ĭ jupănuluĭ Bortiș, județul ot cetatea Brașovuluĭ, cu cinste și cu săn[ă]tat[e] să s[ă] dea, la Brașov.

[Pecete neagră, mică, ruptă [2].]

13.

† Cinstituluĭ și al nostru bun voitoriŭ, dum[nealuĭ] marele-județ al cetățiĭ Brașovuluĭ. De la a tot putearnecul Dumnezeŭ poftim ca s[ă] dăruiască dumitale fericită viiață, cu bună norocire, întru neclătită stare. Pricina scrisoriĭ cătră dumneata nu iaste de alt, făr de căt iarăș maĭ poftim pă dumneata

[1] N° 703.
[2] No. 698.

pentru ceĭ banĭ aĭ noştri, ce sănt la dumneavoastră, că aicĭ ne scriŭ oameniĭ noştri ce avem acolea, asupra acestor trebĭ, cum că dintr'ănşăĭ ne-aţĭ fi dat dumneavoastră t[1] 1.500, iar ceialalţĭ banĭ staŭ jos. De care lucru poftim pă dumneavoastră, ca pă nişte bunĭ voitorĭ şi aĭ noştri vechĭ priiatenĭ, ca s[ă] faceţĭ dumneavoastră bine, să ni-ĭ daţĭ pe toţĭ deplin, dup[ă] cum scrie zapisul dumneavoastră. Că unul Dumnezeŭ ştie la cătă supărare şi năcaz mă aflu de supărarea datornicilor, — că nicĭ-o zi nu am răsuflu şi odihnă de dănşiĭ. Ci faceţĭ dumneavoastră bine, de ni-ĭ daţĭ toţĭ, ca s[ă] ne măntuim şi noĭ de supărătorĭ, şi să ne maĭ uşurăm de sarcina ce ne iaste în spinare, şi vom şi mulţămi foarte dumneavoastră. Acĭasta, şi iarăş putearnicul Dumnezeŭ să păzească pă dumneata pururea întru fericire.

De bine voitoare şi veache priiatenă:

Marica Doamna
a răposatuluĭ Costandin-Vod[ă] B[răncoveanu].

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru de bine voitoriŭ, dumisale Veliştan, marele-judeţ al cetăţiĭ Braşovuluĭ, cu mult[ă] sănătate să să dea.

[Pecete neagră, octogonală, cu vulturul, soarele, luna, coroana şi марін бжію мастію гпжди земли Ѹггровлахнскоє[1].]

14.

† Cinstituluĭ şi al nostru de bine voitoriŭ şi vecin de aproape, dumneata jupăne Filştai, marele-judeţ al mareĭ şi cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, înpreun[ă] cu tot Sfatul. De la Dumn[e]zeŭ săn[ă]tate şi tot fericitul bine poftescu dumitale, înpreun[ă] cu tot cinstitul Sfat al cinstitiĭ cetăţ. Precina aceştiĭ cărţĭ nu iaste alta, numaĭ să ştim de săn[ă]tatea dumitale. Dup[ă] acĭasta facem ştire dumitale că iat[ă] trimisem pă jupănul Neacşul, omul nostru, pentru ceĭ banĭ aĭ noştri ce avem la dumneavoastră. Ci vă poftim să faceţĭ dumneavoastră bine, căţĭ aŭ maĭ rămas, să s[ă] dea şi aceia la omul

[1] N° 426.

nostru, să ni-ĭ aducă. Că şi noĭ avem mare păs de datoriile ce săntem datorĭ; căt nu ne lasă pă zile şi pe cĭasurĭ a răsufla(t), — căt. şi în patriia noastră fiindu, dar amară viiaţă treacem, maĭ mult pentru datoriile aceaştea. Ci, precum v'am şi maĭ scris dumneavoastră, faceţĭ bine şi nevoiţĭ să ias[ă] baniĭ făr zăbavă, ca doară m'aş maĭ uşura den datoriĭ. Că acum, la primejdie ce am ajunsu, ca cum ni i-aţĭ dărui de la dumneavoastră. Acĭasta, şi mila luĭ Dumn[e]zeŭ pururea să fie cu dumneata.

Iun[ie] 19 d., lt. 7225 [1717].

De bine voitoare dumneavoastră şi veache den priiatenĭ:

Marica Doamna

a răposatuluĭ Costandin-Vodă.

[V°:] † Cinstituluĭ şi al nostru de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jup[ă]nuluĭ Filşteaĭ, marele-judeţŭ al cinstitiĭ şi mareĭ cetăţ Braşovul, înpreun[ă] cu tot cinstitul Sfat, cu fer[i]cită săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea ştiută[1].]

15.

† Cinstituluĭ şi al nostru maĭ mare şi de bine voitor dumnealuĭ jupan Ştefan Filiştahi, marele-judeţ al cinstiteĭ şi vestiteĭ cetăţ Braşovuluĭ, cu săn[ă]tat[e] şi cu multă plecăciune mă închin dum[i]tal[e], rugăndu pre milostivul Dumnezeŭ pururea ca c[a] să ţie pe dumneata suptŭ mare mila Sf[i]nţieĭ Sale. Cu plecata-m[ĭ] scrisoare către dumneata nu-m iaste de alt, fără de cătŭ, întăĭ, să cercetez de bună sănătatea dum[i]tale şi a toată cinstită casa dum[i]tale; a doao, mă rog dum[i]tale pentru un Stoica ce iaste închis de nepotul nostru Costandin pentru o mare pagubă ce ne-aaŭ făcut aicea. Care el singur mărturiseaşte. Care scule i le-am datŭ la întănplarea vremilor în măinile luĭ, ştiindu-l că iaste slugă a unuĭ priiaten al nostru înţelept, şi pe el nu-l ştiiam că iaste hoţ, şi, fiindŭ încredinţată şi maĭ nainte despre dănsul, ca s[ă] stea pănă voĭ veni de la ţară. Dupre cum şi alţiĭ mulţĭ lasă priiaten,

[1] N° 427.

unul la altul, am lăsat şi eŭ 2 săculeaţe ale noru-mea, pecetluite, la dănsul, ca, căndŭ le voĭ ceare, să le iaŭ iar, dupre cum le-am dat. Iar el ca un hoţ şi ca un omŭ răŭ, aŭ stricat peceţile şi aŭ luat aceale scule, care le-aŭ doveditŭ el singur. Care eŭ înţeleseĭ. Ce zice el că i-am făgăduit să-ĭ plătescu osteneala, zicăndu că s'aŭ ruptu, rădicăndŭ avuţiia de la 7 case peste bolovan[ĭ]. Dar ştiĭ dumneata hoţul căte pricinĭ găseaşte: pănă îl duce să-l şi spănzure, adevărul nu mărturiseaşte. Iar eŭ mărturisescŭ înnaintea luĭ Dumnezeŭ şi înnaintea dum[i]tale că aceastea ce le zice el că i-am făgăduit cevaş, au aŭ fost ale altora, minciunĭ grăiaşte. Că, să mă judece Dumnezeŭ trupeaşte şi sufleteaşte, de nu spuiŭ adevărul, cum că nu i-am făgăduit să-ĭ daŭ măcar un ban; dar eŭ nu le-am dat să şază în prăvăliia luĭ, aŭ c'aveam numaĭ pe el priiaten, ci, de nu l-aş fi ştiut că şade la acel priiaten, le-aş fi dat la alte obraze maĭ de cinste decăt el. Ci mă rog dum[i]tale să nu-ĭ iaĭ dumneata cuvintele în seamă, ceale ce le zice, că el, ca un hoţ, va să zică multe vorbe; ci să s[ă] pedepsească ca un hoţ, ca s[ă] le mărturisească toat[e], că nu iaste pagubă puţină. Şi, de nu mă veĭ crede dumneata pe mine, cum că nu i-am făgăduit nimic, să-ĭ daŭ eŭ dupe leagea noastră: voĭ lua şi carte de afurisanie cu mare blestem, înpreună şi cu multe mărturiĭ. De acĭastă mă rog dum[i]tale, ca să ne fiĭ dumneata îndreptător, şi să nu să slobozească hoţul, măcar şi chiezaş de ar găsi,— că hoţul chezaş nu să cadă să aibă. Cu acĭasta şi iar pre milostivul Dumnezeŭ rog ca s[ă] păzească pe dumneata întru mulţĭ anĭ cu fericire.

M[e]s[iţa] Av[gus]t 19 dni, 7236 [1728].

† A dum[i]tale plecată:

Zamfira a răposatul[uĭ] Man[u]luĭ Apostol.

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru maĭ mare dum[i]sale jupăn Stefan Filiştahi, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, cu cinste şi cu săn[ă]tat[e] să s[ă] dea[1].

[Pecete neagră cu 3.]

[1] N° 720.

16.

Notiţe de Antonie Constandin, fost negustor în Braşov, scrise între aniĭ 1813 şi 1832 (comunicate de d. profesor Andreĭ Bîrseanu, proprietarul manuscriptuluĭ):

1. 1811, April 25: aŭ răposat Prinţipu marele Brancovan, anume Emmanuil, zioa Marţĭ, şi l-aŭ îngropat April 26, Miercurĭ, cu mare paradie la biserica cea din Cetate, cu 6 caĭ tot înbrăcaţĭ în postav negru şi cu un edec iarăşĭ înbrăcat cu postav negru. Care şi acuma să vede groapa Măriei Sale, în grădina biserici, foarte înfrumseţată, aicea în cetatea Braşovuluĭ.

2. 1821, Avgust 20: au răposat cocona Brancoveneasa, Sâmbătă, şi o aŭ îngropat la 21, Dumineca, la 10 ciasurĭ înaintea prânzuluĭ, cu mare pompă. Că aŭ fost patru caĭ înbrăcaţĭ tot în postav negru, şi i-aŭ citit slujba în mijlocul târguluĭ, şi aŭ spus logos chir Neofit Duca, dascalul cel mare; şi aŭ îngropat tot în groapa aceia, care aŭ fost îngropat şi soţul Domnie Sale, şi până în 40 de zile aŭ slujit Vlădica Pogoniani, care iaste numele Dionisie. (Şi Prinţul să află scris iarăşĭ aicĭ la Nr. 159).

3. 1822, April 10/22: aŭ răposat în Domnul cel de bun neam boeru şi Generariul Costache Ghica, şi l-aŭ îngropat la 12/24 April la biserica Şcheiuluĭ, şi l-aŭ adus cu mare orânduială din Cetate. Că la 3 ciasurĭ după ameaz l-aŭ rădicat, puindu-l în calească pă postav negru, luînd coşu după calească şi puind la calească şi 6 telegarĭ, toţĭ înbrăcaţĭ în postav negru, şi la fieşte cal avea câte un vizitiŭ înbrăcat în haine negri şi cu pălăriia desfăcută, şi 4 caĭ povolnicĭ, înpodobiţĭ, şi înnainte mergea preoţĭ înbrăcaţĭ ca la 60, şi apoĭ Mitropolitul Ţăriĭ-Rumâneştĭ, Preaosfinţiia Sa chir Dionisie, şi alţĭ v'o 4 arhiereĭ şi vr'o 10 igumenĭ, şi i s'aŭ citit slujba în curtea bisericiĭ, şi apoĭ după aceia l-aŭ pus în paraclisul cel vechĭ, şi apoĭ Joĭ dimineaţa l-aŭ pus într'un car şi l-au dus la satul Domnieĭ Sale, la Bucov, şi mare paradie i s'au făcut, că toţĭ Domni Maghistratuluĭ aŭ fost. Si Dumnezeŭ...

17.

Copia copiae e graeco litteris latinis in valachicum translata [1].

Avend in gind in toate zilele nepraznika moarte schi vijatza omului este preskurte, inse stijnd schi kite vrezsmaschi mei pot ka sze fake in urma reutetz schi kite intrizs pot se samene pizmaschi, de multe ori, in multe vremj, am pus in gind se-m orindujesk spre bine lucrurile mele, schi se orindujesk prin diate la tsine schi in tse kip trebue se se importzaske averja mja, ka sze nu lasz dupe moartja mia la klironomi mei giltsevurj schi zsudeketz, prekum de multe ori pone akuma sau intimplat la altzi, kari, orj nau orendujit bine schi la vreme avuturile szale, ori, murind, au leszat diadohi nevrednits schi giltzevitorj. Dar, fiindke in Bukurestj ale vietzi schi a dregetorije mele grizs nu mau ingeduit sze dau sfirschit la atsasta, akum, aflindume szlobod de grizs, am gesit ku kale (in diastime de 4 anj tse me aflu in Transylvania) sze fak katagrafie de isprave la avutzija atseja, tse Imporatul cseresk mi-au derujit din darurile luj tsele bogate, orinduind ka, din avutzija atsasta, se se fake keltujala ingropetzunyi mele, pomenirile tsele trebuintsoasze dupe vremj, derujirj schi milostenij schi filodorine [=darurĭ de iubire] la rudele mele, dupe putintza avutzij mele, schi la szluzs, prekum sze arate mai zsosz.

Dare, fiind ka avutzije in moneta nu sze afle, sze numeschte intratsasta diate tsele tse am a primi de pela datornitsi miej ku imprumetare, dupe vremj, prekum obligatiile lor arate; kare fiint pusze szupt petsetija mia in munile epitropilor atsestej dietzi, morturisesk inaintea Dumnezeului cseresk, ka kind asch fi infetsischat inaintija infrikoschatej zsudeketji luj, pentru ke nimike, nits makar un ban, nu am repit in vremja dregetorijei mele de la Sfimta Episcopie Rimnikului i de la Sfimta Mitropolia, tsi numaj din porunka domnyaske schi din indemnarja schi rugetsunija boerilor tse am keltuijt la kese-

[1] Actele ce urmează mi-aŭ fost comunicate de d. Neagoe Popea, profesor în Focşanĭ. D-sa le-a copiat după condicile de còpiĭ braşovene.

torijle fetelor szeratse schi azsutorintza la sirimanij, pre kari schi ku al meu jam azsutat; din kare, lipon[1], ka omul, in viatza mia am strins schi am dobundit ku szilintze schi cu asuderj schi am a primi de la personele tse li am imprumutat, prekum sau numit maj sus. Dupe tse se vor aduna ku orindujale atseste toate de ketre epitropi las ka se se de maj intija la spitalul de aits din Braschov, tse vor geszi ku kale epitropi. La episcopia Ardjaluluĭ ampile [= odăjdiile] atsele, kare am intseput sze le fak. Ketre protopop, dupe analogia avutzij mele, tse vor geszi ku kale epitropi. Lui kir Theodosie duhovnikului meu, asemenea, preotzilor de la biszerika din Skej un filotim. La biszerika kare me vor ingropa, un filotim pentru mormunt. La Sfunta Mitropolie din Bukurest, asemenja. La Kutja de Mile din Bukurest pomenirele mele tsele sufletestije. La monestirjia de la Mega Spileon din Peloponis 12 amfij [ἄμφια = veşminte], treij ponky [pungĭ?]. Asemenija la 3 biserits de akolo, la lokuri seratse schi ku disnikia [= greutățĭ]. O poretije din ampile mele tsele archierestij se dja luj Stratonikias kir Ioanikie. O poreke diakoneschtij diakonului meu, Danil. La nepoata mia Porfiritza, blana ku samur schi un dsar [= şal], pentru multe muntsi tse au tserkat la betesugurile mele. Pitarjului Nicolai, nepotului meu, kare miau sluzsit schi ka o szluga proasta, ij lasz toate inbrekemintele mele. Iare tseloralalte rude, fiind ke in viatza mia li am azsutat prin putintze, akum le lasz kite un filotim. La mursj [= mulțĭ] asemenija, kerora le sint dator, are obligatzia mia. La toate atsestja lasz epitropi aj mej, ku toate stepunirija, pe Sfinztzija Sa Popa Simeon, pe kir Hadsi Iordan schi pe nepotul meu Serdarjul Ilie, keruja fiint datorj 6 mij de lej ku dobunda lor, tse au numerat la Kamara domnjaske, inke de 5 ani. Schi, dupe analogia avutziji mele, schi dupe kibzuiala a epitropilor, cu toate puterjia schi stepunirja se se faka tsele tse se numesk intratsasta diate. Kare este adeverate schi bune. Pentru atsija mam schi iskelit. Braschov, 12 Sept. 1825.

Tsele tse sau 'orendujit intratsasta diate a lui proin Mi

[1] Λοιπόν = de almintere.

tropolitul Nectarie, din kuvunt in kuvunt am auzit din gura luj, schi, dupe tse sau isprevit atsasta diate, i szau dat ka sze o iszkeljaske, dare nau putut. Atsasta merturisesk ketre Dumnezeu schi in kunostintza me.

Archimandritul Theodosi schi preot al Biseritsi gretsestij din Braschov.

Simeon Popovits asemenija. Hadsi Iordan.

18.

Inclyte Divisoratus!

Quandoquidem ego infrascriptus a tempore factae Co ronam emigrationis e Valachia boeronum, continuo per 5 annorum intercapedinem penes proxime denatum Reverendissimum antea Metropolitam Transalpinensem Nectarium fideliter serviverim, hicque denatus mihi, tanquam suo nepoti, cuius felicitatem exoptabat, semper appromiserit quod meam mercedem cumulate et generose, simul et adsemel persoluturus sit, — inter haec cum denatus, Coronae expendiose vivens, praecipue in pecuniae deffectu reperiretur, suo appromisso ad subsecuram usque ad proximiorem Coronae suam mortem haud satisfecerit; quod ipsemet in confectis super ultima sua voluntate litteris testamentalibus ultronee confitetur. Ubi in remunerationem longaevi et fidelis huiusmodi servitii, quocunque titulo venientia sua vestimenta mihi confert. Non obstante autem eo quod mea penes ipsum praestita servitia, quae vel humillima quoque meum statum et conditionem non decentia, penes ipsum subivi, longo maiorem summam, quam pretium mentionatorum vestimentorum ferirent, siquidem, levi calculo, in 3.000 r. florenis praefixa annuali mea mercede, haec pro 5 annis ad 15.000 r. florenorum valorem adsurgerent, — tamen hac quoque vestimentorum collatione acquiescere necessitor, ex eo quod summam meam pecuniariam, quam aliunde mea industria conquisitam habebam, intra mei servitii 5 annos, pro meis vestimentis et aliis necessariis requisitis consumserim, adeoque de praesenti in tam miserabili statu reperior,

ut nec necessariis sumtibus quotidianis aut aliquorsum memet pro obtinendo aliquo servitio conferendi, provisus sim;

Quamobrem, cum denati emeriti Metropolitae omnes facultates Coronae, post suam mortem relictae, inventatae sint, perdemisse supplicare sustineo I. Divisoratui, dignetur ad concernentes testamenti nectariani exequutores, Hadsi Iordan Hadsi Genovits, Reverendum Simeonem Popovits, parochum Bolgarszegiensem, et reliquos, paternam edere ordinationem, quo 5 annorum continui mei servitii mercedem, mihi, aut, ad tenorem testamenti, in collatis mihi per testantem vestimentis, aut vero in parato ære 15 000 r. florenorum valorem eo potiori extradare velint, quod servilis merces proferenter semper exsolvi soleat quodque ego heic loci absque ulla servitii occupatione diutius commorari haud possim et necessariis quotidianis quoque sumtibus destituar, adeoque aliorsum, pro acquirenda aliqua vivendi conditione, proficisci denecesse habeam.

Paternamque præstolans consolationem, iugiter emorior,
Inclyti Divisoratus humillimus servus

Nicolaus Pitarj,
servus hucdum denati emeriti
Metropolitae Nectarii Transalpinensis.

19.

Către cinstitul revizorator al Brașovuluĭ.

Arăt cinstituluĭ revizorator că eŭ, aflându-mă nepoată de spre bărbat a răposatuluĭ Mitropolit Nectarie, și lăcuind cu dânsul aicea, în Brașov, tot supt un acoperemânt de sălaș, am fost îndatorată de l-am căutat maĭ bine decât pă tatăl mieŭ, la toate boale și neputințele luĭ, cum și la cea dân urmă boală au și murit în brațele mele. Așa dar, cunoscând răposatul slujbele mele, au lăsat în testamentul săŭ ca să mi să dea un șal și o blană de samur. Pentru care mă rog să să dea poruncă revizoratoruluĭ către epitropĭ ca să mi să dea aceste lucrurĭ fără întârziere. Că, înterziindu-să aciastă

dare, poate să să strice aceste lucrurĭ, şi atuncea nu ştiŭ cine va fi răspunzător.

A cinstituluĭ revizorator slujnică:

Profira Serdăreasa.

825, Nov. 8 20.

20.

Către cinstitul revizorator al Braşovuluĭ.

Arăt cinstituluĭ revizorator că eŭ de şapte anii înainte plătind pentru răposatul Mitropolit Nectarie şase miĭ de lei, cariĭ baniĭ fiindcă am fost silit, a-ĭ da fără de a-ĭ avea, i-am luat împrumut cu grea dobăndă de la negustorii, precum să obicinueşte în Bucureştiĭ. Şi, fiindcă aceştĭ baniĭ sănt ştiuţí de toţĭ şi netăgăduiţĭ chiar de Preasfinţia Sa părintele Mitropolit chir Dionisie şi cunoscuţĭ de dumnealuĭ Logofătu Nicolae al Mitropolii, şi ştiuţĭ de epitropiĭ de la testamentul răposatuluĭ, unde orăndueşte ca să mi să plătească cu dobânda lor, şi, socotindu-ĭ, fac 13.560 de leĭ. Pentru care mă rog să să facă poruncă cătră epitropiĭ, ca să mi să plătească, fiindcă sănt silit şi eŭ de alţiĭ datornicĭ de aicĭ, şi cu tot respectul sănt al cinstituluĭ revizorator.

Umilită slugă:

Ilie Sărdar.

825, Nov. 8/20.

21.

Către cinstitul revizorator al Braşovuluĭ.

Arăt cinstituluĭ revizorator că eŭ, avănd să iaŭ de la răposatul Mitropolit Nectarie 1.231 de leĭ, banĭ cheltuiţĭ pă drum, cănd au venit răposatul în Braşov, şi de chilie cheltuială aicĭ în Braşov, cu catastih, care catastih însemnează răposatul la testamentul săŭ ca să mi să plătească, şi, fiind numitul catastih chiar în lada răposatuluĭ la catagrafie ce s'au făcut de dumnealuĭ Logofătu Nicolae al Mitropolii şi de Preasfinţia Sa părintele Mitropolit chir Dionisie, s'aŭ aflat şi acest catastih, care s'au şi însemnat de Preasfinţia Sa.

Mă rog dar de cinstitul revizorator să poruncească unde

să cuvine a mi să plăti banii, că şi pă mine mă sileşte datornicii de aicĭ. Şi cu tot respectul sănt al cinstituluĭ revizorator.

Umilită slugă :

Ilie Serdar.

825, Noemvrie 13/25.

22.

Cătră cinstitul revizorator al Braşovuluĭ.

Arăt cinstituluĭ revizorator că eŭ încă de la 819, luănd nişte moşiĭ în arendă, ale Mitropolii Valahii, de la răposatul Mitropolit Nectarie, şi tot atuncia scoţănd pă răposatul dăn Mitropolie, şi orănduindu-să alt Mitropolit, nu aŭ ţinut în seamă vănzarea răposatuluĭ, ci si-aŭ văndut arenda moşiilor de iznoavă. Şi eŭ am rămas cu 18.100 de leĭ daţĭ şi cu iscăliturile răposatuluĭ în măna mea. Pentru acest protesteluesc asupra rămasuluĭ de la răposatul pentru împlinirea banilor acestora după adeverinţele răposatuluĭ. Şi cu respect rămîn al cinstituluĭ revizorator

Umilită slugă:

Ilie Sărdar.

825, Noemvrie 14/26[1].

[1] De la Logofătul Mitropolieĭ, Nicolae, se păstrează această jalbă latineasca : Inclyte Magistratus.

Sustineo humillime significare Inclyto Magistratui, me esse deputatum a regimine Principatus Valachiae, litteris recommendatitiis Caesareo-Regiae-Agentiae ad Inclytum Magistratum, causa faciendae conscriptionis bonorum defuncti exmetropolitae Nectarii, cum esset praesumptio, quod aliquos contractus, a parte Metropoleos iam persolutos, apud se retinuisset, et alias chartas necessarias, quae Metropolim ipsam spectant, item suppelectilem argenteam et alias res, quae secum, post abdicatum officium, accepisset.

Inclytus Magistratus dignatus est me inviare ad Spectabilem dominum Senatorem Trausch, qui rem fini manciparet. Ipse dominus Senator disposuit alium a parte Inclyti Magistratus; qui, una cum epitropis et heredibus defuncti, instituit conscriptionem omnium litterarum et aliarum rerum, quas in lumen proferre voluerunt consanguinei defuncti.

Dictos contractus et alia instrumenta litteralia, cum ab his mihi extradari (datis desuper etiam reversalibus), petiissem, responderunt hoc se, sine speciali mandato, facere non posse. Rogo itaque, dignetur Inclytus Magistratus demandare ut dictos contractus caeteraque litteralia instrumenta, quae non

23.

Ketre Tsinsztitul Magistrat!

La 17 şi 5 ale trekutului Sept. Perintele Nectarie Mitropolitul, bolnav fiind ku 3, 4 zile enainte, pela 3 dupe doyszprezetse an reposzat. Atseszt reposzat Mitropolit, en viatze fiind, la Szkaunul Mitropolii, au foszt fekut nu putzine lukruri en potriva intereszurilor Mitropolii, si ateta ennainte de a sze lesza de Szkaunul Mitropolii, ket si maj vertosz au dat fegedueli, de kare szau kunoszkut en urme ke ku felurimi de kipuri nu lau pezit. Ketsy pentru tsele tse el opreszk entraszkunsz din veniturile Kaszi Mitropolii si ale Eparchii, kare szau kunoszkut dreptetzi alle nosztre, tse nam aseszat in Szkaunul Mitropolii, indate tse szau leszat, kare dreptetsi szau tot ammunat ku aszi ku mine, pene tse szau fekut rezkale *(sic)*; pentru kare dreptetzi szentem rebdetori pene akuma şi la o vreme sztremtoratzi ka aszta en kare ne aflem, sze pot szokoti de noy entro mare szume de bani. Apoy are si kete lukrurij de ale Mitropolii oprite pentru szama sza, kare ku kuviintze jera datorij a le entartse atseszt reposzat Mitropolit, si, de szau szilit de tseij dupe empresurujij la sversitul vijetzi a si inkipui asezement szau testamentol puternitsii, insze nau apukat, ketsi lau grebit as da szversitul vijetzi. Iare la entreberile tse szau fekut de are bani, au rezpunsz ke are, si szent aits omul, kare iare lipszeste insze de atsia, fiind dusz la Czara Rumanaszke. Lam entrebat de

ipsos haeredes defuncti, sed ipsam Metropolim et Episcopatum Rimnicensem spectant, neque illis, sed his usui futura sunt, una cum aliquot linteis et mappulis mensalibus *(Tischtücher und Servietten)*, nec non carpento Mitropoleos, extradarentur; cum circa suppelectilem argenteam, quae prorsum deficit, serius investigatio instituetur.

Demum id etiam rogo, ut dignetur demandare, ut ex rebus defuncti nihil devendatur, sed in lystris suis, sub iisdem sigillis, quibus absigillata fuerunt occasione conscriptionis, retineantur; cum multi sint creditores, non modo hic loci, sed et Bukurestini. Qui iugi venerationis cultu persevero.

Inclyti Magistratus humillimus servus:

Nicolaus Logotheta Mitropoleos
et plenipotentiarius.

szent multzi, si au reszpunsz ke szent desztui. Iare pe om nou vrut szem szpuje, szikend ke, viind atsela aits, jeszte bine enkredintzat ke, tsinsztit fiind, i va da negresit.

Dupe engroparea, entelnind pe Szerdaru Ilie, unul din nepotzi atsesztui reposzat Mitropolit, karele vorbind cu noij entemplara unku-szeu, a mortzi, pe omul tsel ku bani reposzatuluj unku-szeu, dupe szpusza luj, el pote hoteri a fi un Szerdari Nekulaje Papa Szekelariu, prekum el va puta dovedi kyar din conrespondencia tse avja ku reposzatul, kum si din emprumuterile tsele de tsei i sze fetsa dela Bukurest aits, fere nitsa un zelog[1].

Dela kare sze entzeledse, ke depozito avja, zelog, bani reposzatuluj, si sze kunaszte ke va fi enpreunat pote cu bani atsesztuluj reposzatuluj, tsestia ke are pusze aits en Brasov, pusze la un lok enpreune ku ale atsesztuj Szerdar, si atsest Szerdari Ilie nau foszt szpusz ke are szokotale a deszkide lezile reposzatului tse szent pusze szupt petsete, ka sze sze praszkrie ortse sze afle entrenszele. Si inke ke au szokotjale a ne adutse si pe noj sze ne aflem fatze. Insze, atsaszta zebovindu-sze pene la 9 ale urmetorului si 27 ale trekutului, am entzelesz ke, kibzuindu-sze, au hoterit ka mai intij sze vije și tselelalte rude tse sze afle în Czara-Rummunjaszke, afara, si apoi sze desckize si sze preszkrie.

Ascha dare, la 10 ale urmetori si 28 ale trekutului, am foszt szilitzi sze enstiintzem la Bukurest, jar jeri am primit dela un om al Mitropolii o instiintzare dela 9 ale urmetorului si 27 ale trekutului, prin kare ne arate ke szau aflat de prisztevire (moarte) reposzatului pe akolo si ke, inke mai nainte de a reposza, szau foszt aretat uni altzi ku zapisze vladitsesti, tserind bani dela Mitropolie, kare vladitsesti zapisze szint kunoszkute si stiute, ke szau pletit din veniturile Mitropolii, inke fiind reposzatul Mitropolit. Si reposzatul, ne spergind zapiszele, ljau pesztrat, si, dupe tse szau leszat de Mitropolie, sze vede ke szau dat la uni altzi; insze nu sze stije, pe tote, szau va fi si maj oprit dintrinszele. Si, de va fi ascha, apoi, gaszinduse

[1] Cf. Hurmuzaki, X, p. LI, nota 4.

atselea de tsej tse vor deschkide, poate si atsele sze inparte intraszkunsz, prekum si tselelalte.

Atseszt reposzat Mitropolit, prekum stim, obrazul szeu jeszte enprumutat ku bani dela multzi, si poate remunya dator si la altzi, dintralte pritsinij si szokotelj, si, instiintzindusze uni ka atsesztia, adesze szupereri o sze dea Magisztratuluj, prekum szau si aretat akum la noj prekuvioszul Archimandrit kir Joszif, karele are a lua dela reposzatul bani tse au reszpunsz pe arenda monostiri Szadova, si in urme nu lau leszat sze adune venitul arendi, rugindune akum Prekuviosija Sza, ka sze fatsem Tsinsztitului Magistrat kunoszkute dreptetzile szale, enpreune ku ale noasztre si ale Mitropolii. Pentru kare si endreznind, ne rugem Tsinsztitului Magistrat, ka sze binevojaske a trimite un secretar al Magistratului ka akum deokamdate szej petsetlujaszke pre ori unde sze va geszi lezile cu avutul reposzatului, si sze sze fake kunoszkut si unde sze afle atselja ale Szerdaruluj Szekelarie, a nu fi szlobod nits sze le riditse, nits makar sze umble tsineva ku jele, pene tse vom vedja, tse urmare sze fatse dela Bukurest, la instiintzare tse am fekut, si vom lua si noi reszpuns la tsele tse am foszt szkrisz.

Szintem ku deoszebitul reszpect tse avem ketre

Tsinsztitul Magistrat:

Oszirdik la poruntsi:
Archiepiscop Dionisius mp. [1].

[1] Iosif, egumenul de Sadova, adauge ce urmează:

«Löblicher Magistrat.

Äusserst bestürzt über den mir auf mein Gesuch z. Z. gegeben Bescheid, dass die Gläubiger des hier verstorbenen Metropoliten Nectarie, zur Betreibung ihrer Angelegenheiten, nach Bukurest verwiesen wurden, u. noch bestürzter über die mir gewordene Nachricht, dass dem aus Bucurest hier erschienenen H. Logofet Nicolaj leicht möglich die in dem Nachlass des erwähnten H. Metropoliten vorgefundenen Obligationen der wallachischen Metropolie übergeben werden dürfften, sehe ich mich als Gläubiger dieser Verlassenschaft bemüssigt Einem Löblichen Magistrat nachstehende gehorsamst bittliche Vorstellung in der Hoffnung einzureichen, Ein Löblicher Magistrat werde die von mir angeführt werdenden Gründe gütigst berücksichtigen, ohne dass ich diessfalls nöthig hätte, meine Bitte, womit nicht nur die erwähnten Obligationen von

Adaus la actele pribegilor[1].

I.

† La al nostru cinstit şi de bine voitor şi bun priiatin, dumnealuĭ —, judeţul de la Braşov, săn[ă]tate şi tot binele îţ pohtescu de la Dumnezăŭ să-ţ dăruiască, înpreună cu toţ

hier nicht hinausgegeben, sondern auch die Gläubiger des verstorbenen Metropoliten hierorts liquidirt werden mögen, höheren Orts vorzutragen. Löblicher Magistrat! Glauben sie sicher dass diese Obligationen ihre volle Gültigkeit haben. Als Geistlicher und gewesener Abt in der Wallachey, bin ich mit den diessfälligen Verhältnissen so genau bekannt, dass ich keinen Anstand nehmen würde, die anonym ausgestellten, mit den gehörigen Unterschriften u. Contrasignaturen versehenen, ungerissenen Obligationen für bares Geld anzunehmen, aber eben so überzeugt bin ich, dass weder ich, noch irgend ein anderer Gläubiger des verstorbenen Nectarie, die ausgesprochene Befriedigung wir erhalten können, wenn diese Obligationen der Metropolie zürückgegeben werden; denn natürlich würde in diesem Falle die Erben jeden Gläubiger an die Metropolie verweisen, welche ihnen die Mittel der Befriedigung aus den Händen genommen, während die Metropolie, ihrerseits, wie es bereits nicht nur früher, sondern auch jetzo wirklich geschehen ist, alle derley Anforderungen, unter verschiedenen Vorwänden, dass man sich mit dem Nectarie bey seines Dienstes Resignation verrechnet, dass diese Obligationen getilgt seien, u. d. gl., wieder zurück an die Erben verweisen würde, wodurch aber die Gläubiger in unendliche Prozesse verwickelt und dennoch endlich um ihr Eigenthum gebracht werden.

Dieselben Missverhältnisse treten aber selbst dann ein, wenn diese Obligationen auch nicht der Metropolie eingehändigt, und blos die Verhandlung dieser Angelegenheit nach Bukurest verwiesen werden sollte, u. in jedem Falle wird die Metropolie alle Gläubiger an die Verlassenschafts-Massa des Verstorbenen anweisen. Da nun aber, weder die H. Epitropen sich dahin begeben dürfften, auch die Umstände es, weder den hierortigen H. Erben, u. zumal auch mir nicht gestatten, uns nach Bukurest zu verfügen u. einem endlosen Prozesse nachzuwarten, während hierorts die ganze Angelegenheit in Kürzem u. ohne grosse Schwierigkeit ihr Ende nehmen u. alle Gläubiger mit barem Gelde oder mit derley erwähnten Obligationen, oder durch Effecten, befriedigt werden können, so wiederhohle ich meine gehorsamste Bitte, womit, weder jene Obligationen nach Bukurest ausgefolgt, noch diese Angelegenheit zur weitern Verhandlung dahie relegirt werde.

Da jedoch von dem diessfälligen, meiner Bitte etwa entgegengesetzten

---

[1] Aceste patru scrisorĭ aŭ fost lăsate din greşeală la o parte din şirul cronologic.

aĭ dumital[e]. Precina scrisoriĭ nu iaste de altu, făr de căt te pohtescu pă dumneata, ca pă un bun priiatin, pentru Văsiiŭ Beaştea, Rumănul nostru, care l-am pus acolea la case,

Entschlusse Eines Löblichen Magistrats der Verlust meines ganzen Vermögens abhängt, so würde ich in diesem Falle genöthigt seyn hierorts zu recuriren; für welchen Fall ich gehorsamst bitte, bis zur hohen Entscheidung, Alles in statu quo zu belassen. Der ich, in der Anhoffung eines güustigen Bescheides, mit Erfürcht geharre.

Eines Löblichen Magistrats unterthänigster Diener:

Ioszif, Igumen von Sadoba.

Wird dem Löbl. Divisorat mit dem Auftrag mitgetheilt, das Inventarium oder Verzeichniss allen bey dem verstorbenen ehehinnigen Metropoliten Nectarie vorgefundenen Praetiosa, Effecten u. nur einigermassen zum Gebrauch dienenden Litteralien, ehebaldigst, nebst den etwa dabeij nöthig findenden Bemerkungen, anhero, zu weitern Veranlassung, einzureichen, bis dahin aber von diesen Gegenständen nichts zu veräussern, noch an jemanden hinauszugeben.

Cronstadt, 17 Dec. 825.

Der Magistrat, durch Fr. Trauschenfels.

Şi o a doua de la Iosif:

Löbliches Stadt-Divisorat!

Vor wenigen Wochen ist der aus der Wallachey herausgeflüchtete ehemalige dortige Erzbischoff Nektarie, mit Hinterlassung eines ansehnlichen Vermögens, allhier in der Obern-Vorstadt verstorben, ohne eine letztwillige Verfügung getroffen zu haben.

Da uun der hiesige Handelsmann Hadsi Jordan die Curatelle über diese Verlassenschaft ausübt, ohne sich über das Recht hiezu ausgewiesen zu haben, und derselbe diesen Todesfall Einem Löbl. Divisorate anzuzeigen unterlassen hat, eine solchfällige amtliche Intervention aber hier um so nothwendiger ist, als an diese Verlassenschaft von mehreren Seiten, theils Erbansprüche, theils andere Forderungen gemacht werden, und die amtliche Einschreitung bei ähnlichen Fällen, auch durch hohe Verordnungen anbefohlen ist, — so nehme ich mir die Freyheit, Ein Löbliches Divisorat zu ersuchen, die amtliche Inventur sämtlicher vom besagten Erzbischoff Nektarie hinterlassenen Vermögens-Gegenstände, hauptsächlich in Documenten u. Obligationen bestehend, vornehmen und untersuchen zu lassen, ob nicht seit dessen Ableben Verschiedenes davon beseitiget worden; sofort aber nach solchfälliger ehemöglichst zu veranlassenden Sicherstellung dieser Verlassenschaft-Massa, bey der seiner Zeit zu geschehenden Theilungs-Verhandlung, auch mich als Praetendenten an diese Massa gefälligst vorladen zu wollen. Mit volkommenster Hochachtung geharrend,

Eines Löblichen Divisorats gehorsamer Diener:

Iosif Archimandrit von Sadoba.

Cronstadt, den 15-ten Oct. 1825.

Da die hiesige Regierung das zu Kronstadt erfolgte Ableben des Ex-Me-

ca să ne păzească casele. Veni de s[ă] jălui, zicănd cum că-l băntuescu, uniĭ şi alţiĭ la rănduialel[e] cetăţiĭ, şi nu-l lasă să s[ă] odihnească, ca să ne poată păzi aceale case[1]. Çi te pohtescu pă dumneata să porunceştĭ să nu-l maĭ băntuiască, ca să poat[ă] fi de paza acelor case; că, de nu-l vor lăsa, apoĭ eŭ voĭ trimite de-l vor aduc[e] aicĭ, şi voĭ trimite altul cu capul, şi va păzi casel[e], dac[ă] el nu s[ă] poate odihni. Ci te poftescu pă dumneata, că şi noĭ vom sluj[i] dumital[e] ce ne-aĭ pohti. Aciasta, şi m[i]la luĭ Dumnezeŭ să te păzească cu bun[ă] săn[ă]tat[e].

Dech[emvrie] 10 dne, l[t] 7204 [1695].

De bine voitorĭ: Şerban. Cant[acuzino] V[e]l Com[i]s.

[V°:] † La al nostru bun priiatin şi de bine voitor, dumnealuĭ jupănul judeţul de la Braşov, cu bun[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 95, die 30 Decembris, Comissul Schorban Schreiben wegen des Beschte.

[Pecete roşie, ca şi a luĭ Mihaĭ Cantacuzino, decĭ cu vulturul bizantin, şi iniţialele: Ş[er]b[an] C[an]t[acuzino][2].]

tropoliten Herrn Nectarius in Erfahrung brachte und, bei dem Umstande wo der Verblichene hierlandes eine bedeutende Passiv-Schuldenlast umberichtiget hinterlassen, einen eigenen Bestellten dahin absendet, um das vorfindige Vermögen des Obigen inventarisch aufzunehmen, um nach Massgabe der Liquidität die Schulden aus demselben eingehen zu machen, so gibt man sich die Ehre, Einen Löbl. Kronstädter Magistrat dienstfreundlich zu ersuchen, dem mit diesem amtlichen Schreiben sich stellenden Bevollmächtigten in seinem aufhabenden Inventurs-Geschäfft den gesetzlichen Beystand und die nöthige Hülfe nicht versagen zu wollen.

Bukarest, am 3-ten Nov. 1825. Fleischhakel v. Hakenau, k. k. Agent.

An den löbl. Stadt- und Stuhls-Magistrat in Cronstadt.

[1] V. maĭ sus în § Pribegiĭ.

[2] N° 661.

2.

Luminate, înnălţate, den mila luĭ Dumnezeŭ mare-judeţ cinstiteĭ şi înnălţateĭ cetăţ Braşovuluĭ, înpreună cu la toţ luminaţiĭ domnĭ aĭ cinstit[u]luĭ şi fericituluĭ Sfat, de la putearnicul Dumnezeŭ pohtim ca să trimiţă Măriilor Vostre lină pac[e], bună săn[ă]tat[e] şi atot fericitul bine.

† Cu plecata noastră scrisoare Măriele Voastre cu cinstită săn[ă]tate ne închinăm, cercetăndu ca să putem şti de fericita Măriilor Vostre săn[ă]tat[e]. Cu alta n'avem a face Măriilor Vostre sup[ă]rare, numaĭ pentru nişte case ale luĭ Şerban, care ne-aŭ rămas noao dator o sumă de ban[ĭ] cu zapis încredinţat de noĭ, — aceale case forte bine aŭ fostu ştiute, şi am fi şi făcut ştire Măriilor Voastre ca să fie pre seama noastră, să s[ă] vănză, ca să ne prindem del. *(sic)* ban[ĭ], numaĭ am tot făcut adăstare, ca să să întoarcă omul înnapoĭ la case-şĭ, şi încă aş fi şi maĭ îngăduit, numaĭ, căndu aŭ fostu la tărgul ce s'aaŭ făcut la Măriilor Voastre, aŭ fostu supărat pre Mărielor Vostre un croitoru al nostru pentru puţinteĭ ban[ĭ] ce zice c'are şi el datorie la acel om, ca să fie oprit[e] casele, să fie pre seama luĭ. De acesta lucru ştire făcăndu Măriilor Vostre că făr de ştirea nostră aŭ făcut acel croitor Măriilor Vostre sup[ă]rare; la care noĭ nu-l îngăduim, că casele săntu cu baniĭ noştri cumpărate, şi făcute, şi maĭ aprope iaste stăpănul decăt sluga. Precum la aceaia vreame, de aŭ fostu făcut Măriilor Voastre sup[ă]rare acestu croitor, slugile meale aŭ venit de aŭ făcut ştire Măriĭ Sal[e] pentru că ne iaste dator noao acel om. Ci acum, altu nu iaste, numaĭ rog şi pohtescu pre Mărielor Voastre, aceale case să fie oprite pre seama noastră, că într'altu chip pre alţiĭ nu vom putea îngădui. Eŭ încă, păzindu-mă Dumnezeŭ, dator voĭ rămănea a sluj[i] Măriilor Voastre, precum bine ştim că roposatul tată-mieŭ bună dragoste aŭ avut cu Măriilor Vostre, şi eŭ, spre putinţă, nu voĭ uita mila şi căutarea Măriilor Voastre. Şi, c[u] aceaste sfărşind, m[i][lo]stivul Dumnezeŭ să păzască pre

Mărielor Voastre cu fericitul bine, uşurăndu-să şi greurile ce aveţ Mărielor Vostre.

Av[gust] 1 dni, lt 7205 [1697].

† Al Măriilor Vostre rugător de săn[ă]tat[e] şi la slujbă gata:

Γεώργιος Καντακουζηνός.

[V°:] † Luminatuluĭ, înnălţatuluĭ, den mila luĭ Dumnezeŭ cu bunul daru dăruitu, Măriia Sa Mancăş, marele-judeţ cinstiteĭ şi înnălţateĭ cetăţ Braşovuluĭ, Mării Sal[e] co cinste şi c[u] fericită săn[ă]tate să fie dată.

Anno 97, die 17 Aug[usti].

Des H. Wajwoden Sohn Schreiben wegen des Sorban Hauss.

[Pecete roşă octogonală, cu corbul avînd crucea în plisc şi legenda: «Io Ghiorghe Voevod» [1].]

3.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor tot Sfatul al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Sănătate şi tot binele de la Dumnezeŭ pohtim dumneavoastră. Cartea ce ne-aţ trimis dumneavoastră, ne-aŭ venit, şi, ce ne-aţ scris, am înţeles. Ne scrieţĭ dumneavoastră cum că aţĭ înţeles că am fi cumpărat o casă acolo la Braşov, în Şcheaĭ, şi aţĭ vrea să ştiţĭ, iaste cu adevărat. De acĭasta veţĭ şti dumneavoastră că aşa iaste precum aţĭ înţeles. Am cumpărat o casă ce aŭ fost a Franţesculuĭ Căpit[an]; fiiŭ-săŭ, stăpănul caseĭ, ni o aŭ văndut, şi noĭ, nu doar pentru altceva am cumpărat acea casă, numaĭ ca să să afle, cănd trimitem oamenĭ de aĭ noştri cu trebĭ acolo, să aibă unde şădea, să nu umble în gazde pe la alţiĭ, şi ca să rămăe în urma noastră rămăşiţelor noastre. De care măcar de'ntăiŭ n'am făcut ştire dumneavoastră pentru acĭasta, iar

[1] N° 667.

acum iat[ă] că vă facem ştire, să ştiţĭ, şi de gîndiţĭ altceva, să avem răspunsu de la dumneavoastră, să ştim.

Acĭaste acum, şi fiţĭ dumneavoastră sănătoşĭ.

Iun. 13 dni, 7208 [1700].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor tot Sfatul al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare rotundă [1].]

4.

† Io Costandin Voevod bjiiu mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Cinstite al nostru de bine voitor, dumneata jupăne Ghiorghe, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, şi dumneavoastră tot Sfatul de acolo, sănătate şi tot binel[e] poftim dumneavoastră de la Dumnezeŭ. Cartea ce aţ trimis dumneavoastră în trecutele zile, au venit, şi, ce ne-aţĭ scris, am înţeles. Pentru casele ce am fost cumpărat noĭ acolo în Şcheaĭ, de la fecĭoriĭ Franţesculuĭ Căpitan, de care arătaţĭ dumneavoastră multe pricinĭ cum că nu ne veţĭ îngădui, şi ca aceastea; pentru care lucru iat[ă] că trimisem pre credincĭoşiĭ noştriĭ acolo, pre Paan[ă] Post[elnic] şi pre Toader [2], sicritariul nostru, ca să vorbească cu dumneavoastră de acĭasta. Ce, precum va fi maĭ bine, aşa veţĭ aşăza. Acĭasta acum, şi mila luĭ D[u]mn[e]zeŭ să fie cu dumneavoastră.

Oct[omvrie] 28 dni, l[t] 7209 [1700].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstituluĭ şi al nostru de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe, marele-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, şi dumnealor tot Sfatuluĭ de acolo, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [3].]

[1] N° 381.

[2] Corbea.

[3] N° 384.

II. Alte legăturĭ politice.

Cînd un oaspete al lor saŭ altul pe care nu-l cunoşteaŭ ajungea Domn, şi în Moldova, dar maĭ ales în Ţara Romănească, Braşoveniĭ primiau ştirea printr'o ştafetă care aducea «vestea bună» şi trebuia să primească pentru aceasta o răsplată. Această misiune se chema în latineasca pe care o întrebuinţa Sfatul pănă pe la 1600 în actele sale: «petere evangelium». Expresia se potriveşte cu aceia, românească, de a «cere colac» pentru ştirĭ ce se daŭ cu privire la întîmplărì saŭ la descoperirĭ de furturĭ.

Soliĭ strălucite nu se trimeteaŭ de Domniĭ noştri la Braşov pentru a-şĭ vesti înscăunarea. Boierĭ marĭ, cu alaiŭ mult, treceaŭ numaĭ prin cetate pentru ca să ajungă cu asemenea veste la regele din Buda întăiŭ, iar pe urmă la principele, intitulat, totuşĭ, «Craiŭ» de aĭ noştri, care stătea în cetatea Gilăuluĭ sau în oraşul vecin al Clujuluĭ. Unor solĭ ca aceştia, Logofeţĭ, Vornicĭ, Vistierĭ, cîte un Vlădică, li se dădea fără plată locuinţa şi hrana, de post saŭ de frupt, după timp, precum şi băutura, care nu trebuia să fie puţină; la urmă, rămîneaŭ să se dreagă adesea stricăciunile de multe felurĭ.

Prin astfel de soliĭ, prin adăpostirea în pribegie — data aceasta însă cu plată, — prin sosirea pentru cumpărăturĭ saŭ trimiterea de casnicĭ întru acest scop, se încheiaŭ prieteniĭ între fruntaşiĭ Saşilor şi boieriĭ noştri.

Folosul acestor legăturĭ de prietenie era mare, şi pentru o parte şi pentru cealaltă. Braşovul aducea înlesnirĭ boierilor pentru cumpăraturĭ, pentru adăpost, pentru primirea, în ceasurĭ de nevoie, a averilor ce se lăcătuiaŭ prin bolte. Saşiĭ cîştigaŭ pe urma alor noştri. Eĭ aveau, cum se va vedea, şi alte interese decît ale negoţuluĭ propriu zis, în ţerile noastre: eĭ îşĭ ţineaŭ turmele în văile munţilor şi pe întinderea şesurilor muntene, supuşiĭ lor aveaŭ prăvăliĭ şi viĭ şi munţĭ pentru căşăriĭ pe pămîntul Domnuluĭ vecin. În sfîrşit. pentru a se pregăti şi asigura faţă de orĭce primejdie, eĭ aveaŭ nevoie de ştirĭ necontenite asupra împrejurărilor ce se desfăşurau dincolo de pasurĭ.

Din reşedinţa domnească, din sălaşul lor la ţară, din mijlocul taberei, unde întovărăşiseră, după datorie, pe Domn, boierii scriaŭ cu veştĭ prietenilor din Braşov. Şi prieteniĭ negustorĭ făceaŭ aşa. Cel maĭ vechiŭ răvaş romănesc, ce se cunoaşte pănă astăzĭ, din 1521, e trimes de un negustor din Cîmpulung, cunoscut şi prin socotelile de vamă ale Braşovuluĭ, Neacşul, pentru a lămuri pe orăşenĭ asupra mişcărilor turceştĭ la hotarele ţeriĭ. Neacşul saŭ, cu numele întreg, Neacşul Lupa, făcea negoţ maĭ ales cu peştĭ, dar aducea şi mărfurĭ turceştĭ: cingătorĭ, damascurĭ, mătasă, bogasiĭ, stafide, şi vindea, pe lîngă aceasta, chepenege pentru ţeranĭ [1].

Odată Braşoveniĭ arată că prin legăturile lor cu boieriĭ, cărora li ascund averea în timpurĭ de tulburărĭ, eĭ au de la dînşiĭ totdeauna ştirĭ sigure [2]. Pe lîngă aceasta, pentru a şti şi maĭ bine, eĭ trimeteaŭ în ţară ca să «iea limbă», ca să spioneze. Spionii eraŭ maĭ mult Romînĭ, din satele vecine, dar maĭ ales din Şcheĭ. Eĭ se amestecaŭ între sătenĭ şi negustorĭ şi prindeaŭ zvonurile. Cîte unul avea pentru aceasta o dibăcie deosebită şi era trimes maĭ adese orĭ decît alţiĭ. Plata pentru o asemenea sarcină primejdioasă era de tot mică.

Pentru a-şĭ păstra prieteniile, pentru a îmbuna pe Domn saŭ a-l păstra în sentimente bune, Saşiĭ îĭ trimeteau la suirea în Scaun, la vre-o nuntă, la vre-un botez, soliĭ deosebite ,care duceau cu ele darurĭ multe, marĭ şi micĭ. Pentru a se vedea din ce se alcătuiaŭ asemenea darurĭ extraordinare — cele obişnuite eraŭ de multe orĭ poame ce nu se iviseră încă la noĭ cireşĭ de pildă —, însemnăm ce s'a trimes luĭ Petraşcu cel Bun cu prilejul nunţiĭ sale, la 1555: o cupă, treĭzecĭ de coţĭ de postav *şaĭ*, unsprezece şi jumătate de postav *stamet*, douăzecĭ de legăturĭ de pălăriĭ, o sabie de străpuns, douăzecĭ de legăturĭ de cuţite, două bucăţĭ de perdele *(pepla)* marĭ, «turte cu miere» (aşa numitele *turte dulcĭ)*, jimle alese (une orĭ nu lipsiaŭ nicĭ covrigiĭ), talere de cositor, în număr de 58. Solul,

[1] *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, I, pp. 7, 9, 15, 21, 24, 58-9.
[2] Inedit în Arch. Braşovuluĭ. Cf. memoriul mieŭ despre aceste inedite în *An. Ac. Rom.*, pe 1905.

un *senator,* merge cu slugĭ de la vamă şi cu bucătarul săŭ, căcĭ Sasul se teme foc de mîncarea Romînilor, grosolană pentru gustul luĭ.

După darea covrigilor, turtelor, jimlelor, pălăriilor, mănuşilor, postavurilor şĭ argintăriilor la Domn şi la sfetnicii luĭ de căpetenie, se negocia une orĭ vre-un tratat de comerţ. Cele politice nu se întîlnesc, fiindcă n'ar fi avut nicĭ un rost, politiceşte Braşovul 'nefiind un oraş liber. Odată numaĭ, într'un timp cînd nu se ştia cine va domni în Ardeal, la 1613, Radu Mihnea încheie un tratat, în care prevede adăpostul la nevoie, paza de pribegĭ, schimbul de veştĭ, trimeterea din cetate a ierbeĭ de puşcă şi plumbuluĭ ce ar trebui, şi un sprijin întîmplător pe care Munteniĭ ar fi îndatoriţĭ a-l da Saşilor.

Astfel se urmează zi de zi legăturile politice ale Braşovenilor cu Romîniĭ, schimbîndu-se foarte puţin numaĭ, în cursul veacurilor.

Scrisorile româneştĭ de acest fel care s'aŭ păstrat se pot împărţi în scrisorĭ de veştĭ şi în scrisorĭ de convenienţe, de *bineţurĭ,* cum ar fi zis ceĭ ce le-aŭ scris.

A. Scrisorĭ de veştĭ politice.

Acestea d'intăiŭ nu pot începe decît cu scrisoarea luĭ Neacşul, — tipărită până acum de două orĭ, în Hurmuzaki, XI, p. 842, nota 1, şi în revista *Amicul Poporuluĭ* din Tîrgujiiŭ pe anul 1904:

1.

† мѫдромѫ, племенитомѫ и чиститомѫ и б҃гом дарованномѫ жѫпан Ханьш Бегнер ѡт Брашов, мног здравїе ѡт Нѣкшѫл ѡт Дльгополе [= înţeleptuluĭ, de bun neam şi cinstituluĭ şi de Dumnezeŭ dăruituluĭ dumisale Hanăş Begner din Braşov, multă sănătate de la Neacşul din Cîmpulung].

Ipac [= aşijdere] daŭ ştire Domnie Tale za lucrul Turcilor, cum amŭ auzit eŭ că Înpăratul aŭ eşit den Sofiia,şi aimintrea nu e, şi se-aŭ dus în sus pre Dunăre. Ipac să ştiĭ Domniia Ta că aŭ venit un om de la Nicopoe, de mie me-aŭ spus că aŭ văzut cu ochiĭ loĭ *(sic)* că aŭ trecut ceale corabiĭ ce ştiĭ

şi Domniia Ta pre Dunăre în sus. Ipac să ştiĭ că bagă den tote oraşele cîte 50 de omin[ĭ], să fie în ajutor în corabiĭ. Ipac să ştiĭ cumu se-aŭ prinsŭ neşte meşşter[ĭ] den Ţ[a]rigrad cum vorŭ treace aceale corabiĭ la locul cela strimtul ce ştiĭ şi Domniia Ta. Ipac spuĭ Domnie Tale de lucrul lu Mahamet-beg, cum amŭ auzit de boiari ce săntŭ megiiaş şi de generemiŭ Negre cumu i-au dat Înpăratul slobozie lu Mahamet-beg cum pre *[şters: «eŭ»]* iò i va fi voia pren Ţeara-Rumănească, iară elŭ să treacă. Ipac, să ştiĭ Domniia Ta că are frică mare şi Băsărabŭ de acel lotru de Mahamet-beg, maĭ vărtos de Domniele Vostre. Ipac spuĭ Domnie Tale, ca maĭ marele miŭ, de ce-amŭ înţeles şi eŭ, eŭ spuĭ Domnie Tale; iară Domniia Ta eşti înţeleptŭ. Şi aceaste cuvinte să ţiĭ Domniia Ta la tine, să nu ştie umin[ĭ] mulţĭ. Şi Domniele Vostre să vă păziţĭ cum ştiţĭ maĭ bine. **И бь̃ те весл︮ꙋт** [= şi Dumnezeu să te bucure].

[Adresa:] **мѹдромѹ и чиститомѹ и бгwм дарованомѹ жѹпан Ханьш Бегнер wт Брашов** [= înţeleptuluĭ şi cinstituluĭ şi de Dumnezeŭ dăruituluĭ, dumisale Hanăş Begner din Braşov].

[Pecete de ceară galbenă, ruptă.]

Iată acum tratatul, foarte frumos caligrafiat, al luĭ Radu Mihnea:

2.

Ва хса бга бгок крнии православнїци вѣра хрстїанства аз раб гд̃ бга моег Іс̃ Хс̃а, Іw Радꙋл Воевода бжїе мастїен, бжїем дарованїем гспдарь вꙋсое земле влашкое, снь великаг Михнек Воевода [= În Hristos Dumnezeŭ, binecredincioasa pravoslavnica credinţă creştinească, eŭ robul Domnuluĭ Dumnezeuluĭ mieŭ Isus Hristos, Io Radul Voevod, cu mila luĭ Dumnezeŭ şi cu darul luĭ Dumnezeŭ Domn a toată Ţara-Românească, fiul mareluĭ Mihnea Voevod]. Cătră aceasta se cade a fi şi a se şti întru domnĭ şi întru ţer[ĭ], spre binele săracilor şi spre folosul c[in]stituluĭ Împărat, făcut-am tocmeală şi leg[ă]tură şi jurămăntu cu prea-c[in]stiţiĭ şi bunĭ priiateniĭ noştri, vecinĭ de aproape, jupan Feer Mihali judeţul

и вї прьгари [= şi 12 pîrgarĭ], cu 100 de bătrânĭ, sveatnicii cet[ă]ţiĭ Braşovuluĭ, şi cu toţĭ cet[ă]ţeaniĭ, cum să fim întru o credinţă şi într'un gând cu toat[ă] inima, însă priatenuluĭ domniilor lor să le fim priaten[ĭ], iar nepriatenuluĭ nepriaten[ĭ] să le fim. Şi, Domnul Dumnezeŭ să ferească de răutate, să va avea a cădea cetatea şi Domniile Lor vre'ntru o nevoe saŭ răutate, noĭ să avem a fi cu ajutor[ĭ] în toat[ă] vream[ea]. Însă, şi daca va dărui Domnul Dumnezeŭ, carele va sta a fi domnu despuitorĭ ţerăĭ Ardealuluĭ, iar domnia lor să aibă a nevoi şi a face în acest chip: spre aceast[ă] tocmeal[ă], în ce legăm cu domnia lor, aşijdirea şi cu domnia luĭ să fim întru viaţa noastră. Alt, ce vor înţeleage domnia lor, orĭ furiş, orĭ făţiş, vare despre ţeara leşească, vare despre ţeara nemţească, vare despre Şrăban-Vod[ă], de vre-o răutate a c[în]stituluĭ Împărat şi a noastră, să aibî a ne da în ştire în toat[ă] vream[ea]. Aşijdirea şi noĭ de vom înţeleage de vre-o parte, spre răutatea domniilor lor şi a ţerăĭ, să avem a da în ştire domniilor lor. Iar, de spre Şrăban-Vodă, ce tocmeal[ă] şi cuvinte şi ce legătur[ă] vor fi avut până acmu, de astăzĭ înnainte să aibă aceal[e] toate a se lăsa şi a se pune jos. Alta, de rândul erbiĭ de puşcă şi plumbu, şi ce va tribui de altele, şi cu banĭ şi făr banĭ, cum iaste scris în cartea domniil[or] lor cea de tocmeal[ă] să n[e] dea. Alt, să mă voĭ afla Domnia Mea în slujba c[in]stituluĭ Împărat şi întru ajutoriul domniilor lor şi, Dumnezeŭ nu dea, să ni se va întâmpla de vrăjmaşiĭ noştri şi aĭ domniilor lor vre-o înfrângere, iar Domnia Mea să aib cetatea deşchisî de spre domnia lor, să întrăm măcar şi cu 300 de oamenĭ, iar alalt[ă] oaste a noastră să aib[ă] a se aciua supt cetate afar[ă] şi să aib[ă] apărământ de spre cetate. În acesta chip de vor avea a ţinea domnia lor acĭast[ă] credinţî şi legătur[ă] şi tocmeal[ă] neclintit[ă], şi noĭ iar aşijdirea să avem a ţinea jurămŭ Domnia Mea şi cu toţĭ boiariĭ Domnii Meale, pre Tatăl şi pre Fiiul şi pre D[u]hul Svânt, unul Dumnezeŭ, cum vom ţinea acest jurământ în toat[ă] viaţa noastră, cât[ă] ne va dărui Dumnezeŭ; şi, cine cum va ţinea acest jurămâ[n]t, aşa sî-ĭ ajute şi Dumnezeŭ. **Такожи бждет вь вѣки,**

амин. Пис Єрімїа лwгфт., мсца септ. ві дни, влѣт wт Ядам ҂зрк [= aceasta să fie în vecĭ, amin. Am scris eŭ Ieremia Logofătul, în luna luĭ Septemvrie 12 zile, anul de la Adam 7120 = 1612].

[Pergament. Pecete cu cele două chipurĭ lîngă un arbore şi legenda: «Іw Радꙋл Воевода снъ Михнѣ-Вод[ъ], бжї мастїе гнъ земліе влашкое».]

[V° :] Des Radul Wayda sein Confederation mitt der Stadt Cron, anno 1612, 12 Septembris[1].

Pentru scoaterea din Ardeal a unuĭ principe aproape nebun, care încurca şi punea pe gîndurĭ toată lumea, Gavril Bathory, intră în Ţara-Românească şi apoĭ trecu şi munţiĭ un Paşă turc, fiŭ de Ungur, Alì-Paşa Maghiaroglu. El scrie de maĭ multe orĭ Braşovenilor, dar, neavînd un secretariŭ ungur orĭ sas, e silit să iea un pisar românesc, de la care pornesc frumoasele răvaşe — frumoase ca limbă şi ca scris, afară de cel din urmă —, care urmează:

3.

† Scriş eŭ Ală-Paşa Magearuglu care săntu pus de c[in]stitul Înpărat Paşe aicea pre margine şi Serdariŭ pre oştĭ, aceasta a noastră carte pănă la aĭ noştri bunĭ priiatinĭ, jupănul Drut Hanăş, judeţul Braşovuluĭ, şi la toţ sveatniciĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, multă săn[ă]tate trimitem dumneavoastră. Alta, dăm ştire domneavoastră, pentru plănsoare şi cărţĭ ce-aţĭ trimis de anu pănă acmu la c[in]stitul Înpărat pentru Batăr Gabor, — c[in]stitul Înpărat, văzăndu greutatea şi nevoia voastră, ales-au pre noĭ şi ne-aŭ trimis, căce ştim răndul marginilor, şi den coace şi de spre domneavoastră. Decĭ am socotit ş'am trimis omul nostru acíí, pre Husein Ceauş, ca să răspundeţ întru un chip către dinsul, şi să vie să ne spue de ce vă ţineţĭ. Iar noĭ vedem că, căţ oamenĭ aŭ venit cu el acíí, pre toţ i-aţ slobozit, iar pre dinsul vedem că nu-l sloboziţ, nicĭ vine

[1] Privilegiĭ, n° 772. Facsimile micşorat în Mika Sándor, *Weiss Mihaly* Budapesta, 1893, p. 195.

să ne aducă răspunsu. Decĭ, în vream[e] ci veţ vedea cartea noastră, iar voĭ să slobozițĭ soliĭ noştri, să vie aicea la noĭ cu răspunsu, că ştim că soliĭ nicĭ-odată n'aŭ opreală. Încă pohtim să trimiteţ 2 părgarĭ, den ceĭ 12 oamenĭ de credinţă, să fie pre lăngă noĭ, căce pre noĭ nu ne-aŭ trimis c[in]stitul Înpărat pre vre o răutate a domneavoastră saŭ a ţerăĭ dumneavoastră, ci ne-aŭ trimis pre nuĭ ca să scoatem pre Batăr Gabor den ţeară, şi să punem Domnul care va fi pre pohta şi pre voia dumneavoastră ş'a ţerăĭ. Decĭ, să veţ pohti şi veţ priimi pohta c[in]stituluĭ Înpărat, dumneavoastră să ne scrieţ pre Husein Ceauş şi pre oameniĭ domneavoastră cariĭ vor veni aicea. Alta, aţ fost trimis domneavoastră pre Horvat Ghiurghi şi pre Marco, cu cărţile dumneavoastră, la noĭ, ci se-aŭ fost greşit, cu Husein Ceauş nu se-aŭ timpinat, că au fostu mersu pre altă cale. Decĭ acmu iar trimitem pre Marco cu cărţile noastre, şi Horvat Gherghe rămăne aicea. Decĭ cum maĭ curăndu să ne trimiteţ răspunsu, iar, să nu ne veţ trimite răspunsu, iar, să nu veţ trimite, ce se va face apoĭ, departe de sufletele noastre! Aceasta vă dăm ştire domneavoastră, şi Dumnezeŭ să vă ves[e]lească, amin. Pis m[e]s[i]ţa Iul[ie] 12.

[V°: Iscălitura turcească a Paşeĭ şi pecetea cu literele *latine* «[M]agzar Ogli», întipărită cu fum[1].]

4.

Cu voia luĭ Dumnezeŭ şi cu norocul putearniculuĭ Înpărat c[in]stitul Paşa scriem judeţuluĭ, 12 prăgarĭ şi a tot Svatul şi cet[ă]ţeanilor micĭ i mariĭ, Braşov grad [= cetate]. Mult[ă] săn[ă]tate trimiţ Domniilor Voastre. Către acĭast[a] daŭ în ştire Domniilor Voastre, de care lucru sănteţ închinaţ putearniculuĭ Înpărat şi aţ fost trimes omul vostru aicea la noĭ, de ne-aţ dat în ştire, — derept aceaia noĭ, cum se-aŭ căzut, dat-am în ştire putearniculuĭ Înpărat şi prea-c[in]stitul Veziriuluĭ cel[u]ĭ Mare. Decĭ, când au fost acum, venit-aŭ şi oameniĭ noştri d'acolo, cariĭ am fost trimes, şi i-am trimes la Domnia Voastră cu voe bună şi cu făgăduinţa carea se-aŭ jurat puternicol Inpărat pre leagea Înpărăţieĭ luĭ şi pre toat[ă] credinţa În-

[1] N° 783. Cf. *Socotelile Braşovuluĭ*, p. 31.

păr[ă]ţieĭ luĭ, cum pre voia voastră va fi, şi Bat[ă]rŭ Gabur Craĭ Ardealuluĭ nu va maĭ fi. Că atăta iaste voia putearnicululuĭ Înpărat şi voia noastră, cum să nu aibă ţeara Domniilor Voastre stric[ă]ciune cătu e mult un puiŭ de găină, că, cine va fac[e] silă, măcar de un puiŭ de găină, duce-i-se-va capul. Cum, de nu veţ avea a creade pre noĭ, vă întrebaţĭ oameniĭ noştri cariĭ aŭ fost trimeş la c[in]stita Poart[ă], că vor spune de toate. Alt[a], porănciţĭ şi la priiatenul nostru, la Usein Cĭauş, săn[ă]tate, şi-ĭ spuneţĭ că iacăt[ă] că venim şi noĭ, şi la Seghişvar porăncim foarte săn[ă]tate şi voe bună, şi să nu se lase de poala putearnicululuĭ Înpărat, ci să-ş leage brăul pre doao locure. Acĭast[a] dăm în ştire Domniilor Voastre. Să fiţ săn[ă]toş, amin.

Pis u [= scris în] Teleajen, Avg[u]st 4 dni.

[Iscălitură turcească şi pecete cu fum, cu literele latine: «Ali Basa Magzar»[1].]

[V°:] 1613, den 16 Augusti ist dieser Brieff von dem Magiar-Ogly-Pascha geschickt worden.

5.

Cu voia lu Dumnezeŭ şi cu norocul cinstituluĭ Înpărat eŭ Ali-Paş[a] Magearoglu, scriemu credincĭosuluĭ şi priiatenuluĭ nostru judanul (*sic* =jupanul) Drut Hanîş, judeţul Braşovuluĭ, şi tuturor sfeatnicilor cetăţiĭ Braşovuluĭ, mult[ă] sănătate trimeatem Domnie Vostră. Alt[a], mulţimescu dumnievostră de ştire ce mi-aţiĭ făcut dumnievostră pentru Batăr Gabor, cum aŭ murit. Alt, mi aţĭ făcut în ştire dumnievostră cum vene Sultanul [= tătăresc] să treacă pre urma noastră. Dereptu aceaia să cautaţie dumnievostră să daţie veaste la Bran, să dea cu tunurile într'ănşiĭ, să nu-ĭ lase să treaacă nicĭ într'un chip. Cu [= că], de-ĭ veţiĭ lăsa să treaac[ă] pre aciĭ, bine să ştiţiĭ că voiŭ scrie arzu la Portă pentru voĭ, Deci voĭ veşti pentru acist lucru; ce să le daţ niscari dorobanţiĭ, să-ĭ petreacă pre urmă ce aŭ venit: forte să nevoiţiĭ, să nu treacă pre aicĭ pre la Bran, că nu va fii voo apoĭ nicĭ-un bine. Acesta vă scriemu

[1] N° 783.

şi vă dîmu în ştir[e] dumniivostră; и г҃ь ви веселит [= şi Domnul să vă veselească], amin. Pis [= scris] Oh[tomvrie] 26 dni [= stil vechiŭ].

[Iscălitura şi pecetea ştiută.]

[V°:] Priiatenul nostru jupan Drut Hanîş, sudţu ot Braşovscoĭ gradu [=judeţul din cetatea Braşovuluĭ[1]].

6.

Cu voia luĭ Dumnezeŭ şi cu norocul cinstituluĭ Înpărat eŭ Ali-Paş[a] Mageaaroglu. Scriemu şi poroncimu căpitanu la Branu, mult[ă] sănătate. Alt[a], amu înţeales cum va să fie Sultanul [= tătaresc] să treaacă pre acíĭ pre urma noastră. Deci să cauţĭ, de va venii pre aciia să treacă, să închizĭ porţile şi să daĭ cu tunuri într'ănşiĭ, să nu-ĭ laşiĭ să treac ă] nicĭ într'un chip; că, de-ĭ veţĭ lăsa să treacă pre acíĭ, să [s trece ţeara Înpăratuluĭ, bine să ştiĭ că voiŭ scrie arzu la Portă pre Voĭ. Decĭ nicĭ-un bine nu va fii voo. Acest vă scrim; и бгь ти веселит [= şi Dumnezeŭ să te veselească], amin. Pis[= scris] m[e]s[i]ţa Oh[tomvrie] 26 dni.

[Iscălitura şi pecetea ştiută.]

[V°:] La căpitanul de Bran[2].

7.

Scrişu iaŭ fecerul U[n]guruluĭ Alı-Paşa multă sănătate la Braşov, la boiarĭ la toţĭ. Să ştiţĭ c'aţĭ trimiasu pria Adriiaşu cu cărţilia pănî la mine; ce miia mi-aŭ părut hvorte binia dî voĭ. Înpăratul pîtrtu voĭ m'aŭ mînat. Acestia cuvinte sîntu adăvaratia, să pardemiia *(sic)* dă Dumniazeŭ cuviatliale miial[e] dăplin. Batîr Ianuş să lu trăimiateţĭ c'un om la grăiial[ă] la noĭ, sa vinia să grăim cu ialu, cuvinte să legămu, nice tru chip, să viia curundu.

[Pecetea şi iscălitura ştiute.]

[1] Urk., n° 783.

[2] Urk., N° 783. — Paşa era la Rîşnov (v. *Sor. Braş.*, p. 33).

Scrisoarea luĭ Radul Comisul e scrisă din cursul campaniei turceştĭ în potriva luĭ Rákóczy al II-lea:

8.

† La aĭ noştri c[i]nstiţ şi maĭ marĭ bunĭ priiatenĭ, dumnealor jupănul Mihaiŭ Golşmit şi jup[ă]nul Mihaiŭ Herman вєл сѫдїє ѡт чєстнаг града брашовскаг [= mare-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ], pohtim de la m[i]lo[s]tivul Dumnezeŭ, bun[ă] pac[e] şi săn[ă]taate să d[ă]ruiască dumniilor vostre şi tot binel[e] întru delungat[ă] viiaţ[ă], şi, să veţ pohti dumniilor voastre a şti şi de noĭ, cu mila luĭ Dumnezeŭ aflămu-ne bine săn[ă]toş păn acum. Şi, să veţ pohti dumniilor voastre a şti de răndul veştelor dintr'acoace, veţ şti dumniilor voastre că am ajunsu cu oştile păn aicĭ la Oradiia-Mare, şi de aicĭ săntem mergătorĭ cu Măriia Sa Hanul şi cu Paaşa la Timişoar[ă], la Veziriŭ Azem. Alta, căndu aŭ mersu frate-mieŭ Moise acasă, eŭ nu m'am putut prelej[i] să m scriiu căte ce[va] acasă; ce pohtim pre dumniilor voastre că am scris cestu răvăşel de trebil[e] casiĭ, — că şi noĭ săntem aicĭ lăngă Paaşă; ce ne iaste nădeajdea pre Dumnezeŭ. Şi veţ şti şi dumniilor voastre că Hanul şi toate oştil[e] vor să dea pe la Răşav[a], să ià ţăara noastră în lungu. Aşa iaste cuvăntul aicĭ. Ce pohtim pe dumniilor voastre că iaste un fecĭ[o]ru al nostru aciia, anum[e] Voicu, lăsăm acestu răv[ă]şăl să-l duc[ă] la jup[ă]neasa nostră, să aib[ă] grij[ă] şi paz[ă], păn[ă] vor treac[e] oştil[e]. Iar noĭ nu vom uita binel[e] domniilor vostre, nicĭ odeneoar[ă], şi 'ntru ce ne veţ afla dumniilor vostre, cu slujbă direaptă voĭ hi către dumniilor vostre ѡт хє [= de la Hristos], amin. Pis = scris] Septemvrie 10 dni, 7160 *(sic)* = 7167 [1658]).

† Bun priitnicul dumniilor voastre şi vec[i]nu de aproape:

Rad[u]l Com[is].

Şi mă 'nchin părinteluĭ popeĭ Vasilie de săn[ă]taate.

[V°:] † La aĭ noştri cinstiţ şi socotiţ maĭ marĭ şi bunĭ

[1] Cf. Socotelile Braşovuluĭ, la acest an, p. 103.

priiaten[ĭ] şi vecĭ[i]nĭ de aproape, jup[ă]nul Mihaiŭ i jup[ă]-nul Mihaiŭ Herman...

[Pecetea obişnuită; neînţeleasă [1].]

Şi la aceleaşĭ împrejurărĭ se referă următoarea:

9.

† Ci[n]stitu şi bun priiaten şi veacin dă aprope, dumneluĭ jupan Mihail Goltşimit вел сѫдїе града брашовскаго и проч [= mare-jude al cetăţiĭ Braşovuluĭ, şi celelalte], înpreun[ă] cu totŭ ci[n]stitul Sfat a cetăţiĭ dumnevostră, pac[e] şi săn[ă]tate şi buc[u]riia rugăm pre milostivul Dumnezăŭ să dăruiască dumnevostră. Către acĭasta, ci[n]stită scrisore dumnevostră, care ne'ţ scris la Septevrie 29 dni, venit-aŭ la măna nostră, şi forte cu dragostea primit-o o am, şi ne'm buc[u]ratŭ înţelegăndu dă bun[ă] săn[ă]tate dumnevostră, şi dă toate pre răndu înţeles-am ci[n]stiteĭ scrisorĭ a dumnelor vostre. Dă car[e] lucru ne scriiaţ dumnevoştră, păntru răndul veştilor ce să vor maĭ noi, să vă facem ştire, ci, păntru răndul veştilor, să ştiţ dumnevostră că aŭ venit un sol dă la Hanul, dănpreun[ă] cu oameniĭ Domnu nostru, şi aŭ trecut dă s'aŭ dus la Crăm, şi ne aŭ spus cum Hanul şi Căzaciĭ vin pren ţera nostră; ci păn acum n'aŭ ajunsu la hotar; iar nu voru zăbov[i]. Iar, păntru răndul aceiĭ marhă dobitoc, ci s'aŭ luatŭ dă la oameniĭ dumnevostră, nicĭ-un bine n'aŭ făcut căcĭ aŭ luatu ca nişte oamen[ĭ] nebunĭ şi fără de mente. Dicĭ, cătă vit[ă] aŭ fost pre aice, toată s'aŭ luatŭ cu sem[n] bun şi c[u] scrisore, şi s'aŭ datŭ pre măna păstorilor, dă le păzescu forte bin[e] şi le vor feri d[e] în cale răutăţilor: căt[ă]va vit[ă] iaste pre sam[a] Cuparuluĭ, căt[ă]va pre sema nostră, şi cu cinstea să va păzi păn va aduc[e] milostivul Dumnezăŭ pre Domnu nostru. Dicĭ Măriia Sa ştim că n[u] va f[i] bucuros la paguba oamenilor dumnevostră. Domnul Dumnezău să vă

[1] No. 624.

dăruiască cu săn[ă]tate; amin. Pis [= scris] Oc[tomvrie] 1 dni; vlt 7167 [1658].

De tot binel[e] dumnital[e] pohtitorŭ, ca un fiiŭ al dumnital[e]:

Costandin Sălegeanul. Stam[a]tie V[e]l Cupar.

[V°:] † Întru ci[n]stită măna dumneluĭ jupan Mihail Golotşmitu . . ., înpreun[ă] cu tot ci[n]stit Sfatul cetăţiĭ dumnevostră, cu cinste să s[ă] dea . . .

[Pecete brună, cu semne [1].]

Gonită din ţară de aceiaşĭ sfărîmare a hegemonieĭ luĭ Rákóczy, dar, nădăjduind într'o întoarcere a soţuluĭ eĭ, Gheorghe Ştefan, care nu izbuti [2], Doamna Safta scrie:

10.

† Doamna Safta scrie la a nostră prea-iubit[ă] şi bun[ă] voitore, la dumneaeĭ, la gĭupăneasa Catirina Frăosa, mare-gĭudecĭas[ă] cinstiteĭ cetăţ a Braşèluĭ. Poftim pre milostivul Dumnedzăŭ ca să găsască pre dumneata acĭastă puţin[ă] scrisore de la noĭ cu multă săn[ă]tate şi cu bun[ă] voe, depreun[ă] cu tot[ă] cinstit[ă] Curtea dumitale. Într'acea, cunoscăndu noĭ bun prieteşugul dumitale, carele pururea l-aĭ arătat dumneata spre noĭ, ce căt şi noĭ cu acĭastă puţin[ă] scrisore de la noĭ de bun[ă] săn[ă]tatea dumitale. Şi trimitem ştire dumitale cum ne-aŭ vinit carte de la Măriia Sa, de la Domnu nostru, de veaste bun[ă], astădzĭ, Marţĭ în 17 [=18] dzil[e] a luĭ Maĭ, scrindu-ne Măriia Sa cum milostivul Dumnedzăŭ s'aŭ milostivit cu bun nărog, dup[ă] voia MărieĭSale, şi ne scrie Măriia Sa cum făr[ă] zăbav[ă] va trimite de vom eşi şi noĭ în ţar[ă]. Derept aacea şi noĭ, cunoscăndu atăta libov de la dumneata, într'acĭasta parte de loc striin[ă], ce ne-aŭ adus Dumnedzăŭ, noĭ încă nu vom putea uita acesta bine a dumitale în tote dzilele vieţeĭ nostre, căt ne va spodobi milostivul Dumnedzăŭ, şi vom nevoi ca să ne întărim bun prieteşu[gu]l nostru. De

[1] N° 601.

[2] V. *Studiĭ şi doc.*, IV, la această dată.

acĭasta ne închinăm dumitale. Să fiĭ dumneata săn[ă]tos ѡт г̃а̃ кд, amin. U Oşearheaiu, Maĭ 17 [1658].

[V°:] La a noastră bun[ă]voitore, la dumneaeĭ la gĭupăneasa Catirina Frăosa, mare-gĭudecĭas[ă] a cinstiteĭ cetăţ a Braşeuluĭ, să s[ă[dea cu mare cinste şi cu multă săn[ă]tate.

[Pecete mică roşie, cu o inimă din care iese o coroană între două stele şi inscripţia [1]: САФТА.]

În lupta de la 22 Maiŭ 1660 cădea Rákóczy al II-lea, şi încă înnainte de aceasta Turciĭ, prin Vizirul Budeĭ, îndemnaŭ Ardealul să se supuie luĭ Acaţiu Barcsai.

Proclamaţia, care era să rămîie fără folos [2], a fost redactată şi în româneşte aşa:

II.

† Acelor căr[ţĭ] (cărţĭ) pario [3], cariĭ aŭ scris Şăst-Mahamet-Paşa, Vizirul dă la Buda, la 3 limbĭ ţărăĭ Ardeluluĭ, la anul 1660, 6 dni [I]un[ie]. Noĭ dăm ştire raaoĭ [4], careĭ ascultaţĭ lege luĭ H[risto]s, careĭ sănteţ 3 Ţinuturĭ, marilor şi mic[i]lor, domnilorŭ celorŭ marĭ, şpanilor, judeţilor, marilor şi micilor, cu un cuvăntŭ, careĭ ascultaţ porănca cinstituluĭ Înpăratŭ şi a c[in]stituluĭ Craĭ al Ardeluluĭ Barceĭ Iacoş, cum cinstitul Înpăratŭ noao aŭ porăncitŭ cariĭ săntem prepusiĭ săr[ăs]carĭ [5] acestor oştĭ, cu carel[e] să batem pre vrăjma(ma)şul cinstituluĭ Înpărat. Cu oaste a luĭ cè luminată sosit-am, şi pre cetăţ pre cariĭ aŭ biruitŭ vrăjimaşul Înpăratuluĭ, Racoţ, le-am arsu, şi oaste luĭ o am tăiat. Dup[ă] aceia am venit la Cluj, fost-am tăiatŭ şi pre Racoţ cu căteva tă[e]turĭ, apoĭ aŭ scăpatu. Acum dinnainte, cine nu va asculta de cinstitul Craĭ al Ardeluluĭ, Barceĭ Iacoş, şi cine nu va pleca capul luĭ la Măriia Sa, noĭ pentru acela am venitŭ să robim pre dînşiĭ şi să pustiim orŭ-

[1] N° 560.
[2] V. *Studiĭ şi doc.*, IV, p. CCCVII şi urm.
[3] Copie.
[4] «Raiaŭăĭ», raieleĭ.
[5] Serascher

saguril[e] [1] lor şi să-ĭ ştergem pre dinşiĭ din în păm[ă]ntŭ, şi pre fămeile lor să le robim cu totul, careĭ nu vor asculta pre Măriia Sa Craĭ Barceĭ Iacoş. Pentru acĭ[a]sta poruncim şi vă dăm ştire şi învăţătur[ă] bun[ă]: ascultaţ porănca cinstituluĭ Înpăratŭ şi vă arătaţĭ şi închinaţi-v[ă] la cinstitul Craĭ Barceĭ Iacoş, şi cunoşteţ pre Măriia Sa că vă iaste Craĭ, şi vă lipiţ de Măriia Sa, şi, de veţ asculta învăţătura acesta a nostră, să ştiţ cu bun[ă] sam[ă], şi ne jurăm pre marel[e] Dumnezeŭ carel[e] aŭ făcutŭ cerul şi pămăntul şi pre profita al nostru cel mar[e] Muhamet, cum acelura careĭ vor asculta porănca cinstituluĭ Înpărat şi vor asculta pre cinstitul Careĭ [= Craĭ] Barceĭ Iacoş, acelura nu va fi nicĭ-o băntuial[ă], nicĭ în bucatel[e] lor, nicĭ femeile lor, nicĭ nu să vor robi, nicĭ nu să vor arde, nicĭ nu veţ avè nicĭ-o băntuial[ă]. Ci s[ă] ştiţ, păn nu vă veţ lipi la polele Mărieĭ Sal[e] luĭ Craĭ Barceĭ Iacoş, careĭ l-aŭ rădicatŭ cinstitul Înpărat, noĭ din ţara Arŭdeluluĭ nu vom eşi, nicĭ nu ne vom duce. Iară carel[e] vor fi dintru voĭ neascultătorĭ porăncăĭ a cinstituluĭ Înpăratŭ, să ştiţ cu bun[ă] samă că vă vom arde şi vă vom arunca pre sabie, precum iaste porănca cinstituluĭ Înpăratŭ, şi vă vom prăda şi vă vom robi. Acesta să ştiţ, de nu veţ asculta porănca cinstituluĭ Înpăratŭ, aşa veţ şi păţi. Să fiţ cu Dumnezeŭ. Aŭ scris Şădri-Mahamet-Başa, la tabor, careĭ aŭ pus la Clujŭ [2].

În toamna anuluĭ 1664, Stroe Leurdeanu era în Ardeal ca pribeag, căcĭ Domnul, ocrotitorul săŭ, fugise şi Tatariĭ ameninţaŭ să prade ţara. Aflînd că un Agă de Scaun a sosit cu veste de Domnie nouă, el se încumetă a se întoarce, neaşteptîndu se ca Domnul cel noŭ, Grecul Radu Leon, să sprijine pe duşmaniĭ săĭ, Cantacuziniĭ [3].

[1] *Ország*, ţară.
[2] Urk. N° 783.
[3] Aşa trebuie să se schimbe ce am zis la pp. LXXXII-III din *Despre Cantacuzinĭ*.

12.

† La al nostru cinstit şi prea-iubit frate şi bun priiatin, jupan Hărjăl Lucacĭ, pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să dăruiască dumital[e] bun[ă] săn[ă]tate şi lin[ă] pac[e], dinpreun[ă] cu tot binele şi cu toat[ă] cinstita cas[a] dumital[e]. Alta, facem ştire dumnital[e] păntru că ne era să venim şi noĭ păn la cetatea dumneavoastră, dar, neavăndu prileju, că ne venir[ă] cărţĭ din ţară, — decĭ nu maĭ putum fac[e] zăbav[ă], că Schimni-Ceauşu sosi în Buc[u]reşt[ĭ]: decĭ ne va f[i] a mearge şi noĭ de aicĭ în ţar[ă]. Decĭ pohtim pre dumneata să ne fie zioa bun[ă] luoat[ă] de la dumneta şi foarte mulţemescu dumnital[e], ca unuĭ iubit al nostru şi bun priiatin, dă liubov ce aĭ arătat dumneata cătră noĭ: cari şi pre noĭ de ne va ţinea Dumnezeŭ cu zil[e], fi, vom datorĭ a plăti osteneaala ce aĭ arătat dumneata cătră noĭ. Şi tot mă rog dumnital[e] să nu fim uitaţ de cătră dumneata. Aşăjderea şi noĭ tot vom ajunge pre dumneata cu scrisoar[e] a cerca de bun[ă] săn[i]tatea dumneavoastră. Şi m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să vă dăruiască tot binel[e], dup[ă] pohta dumneavoastră, amin. Noem[vrie] 13 dni, l[t] 7173 [1664].

Al dumnital[e] bun priiatin şi de bine voitor:

Stroe Vornicul.

[V°:] La al nostru cinstit şi prea-iubit bun priiatin şi vec[i]nu de aproape, dumnealuĭ jupan Hărjăl Lucacĭ, din cinstită cetatea Braşovuluĭ, cu bun[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea acest[ă] carte [1].

[Pecetea galbenă cu un coif, un boŭ înnaripat şi cu iniţialele ρ... ωτ.]

Cu nouă zile maĭ tărziŭ însă, Logofătul Şerban Cantacuzino nu ştia încă nimic despre Domnul ce era să fie ales. El vorbeşte astfel Braşovenilor:

[1] No 634.

13.

† La al nostru bun prieatin şi maĭ mare şi dă bine voitor dumnealuĭ Hărj[ă]l Lucaciŭ, săn[ă]taate toate şi tot binele de la Dumnezeŭ pohtemu ca să dăruiască dumnetal[e] şi a toate cinstit[a] casa dumnetal[e]. Întămplăndu-se a veni cestu fecĭor într'acolo, n'amu putut lăsa ca să nu scriŭ dumnetale. Fi-s'am căzut a scrie dumnetal[e] şi maĭ de mult, dar, avăndu bogate valurĭ, n'amu putut scrie dumnetal[e]; ce dumneta ne veĭ crede, şi, ce aru fi trebil[e] dumnetal[e] către acĭast[ă] parte de loc, dumneta ne scriĭ că, ce ar fi la putinţa noastră, noĭ gata vomu fi a sluji dumnetal[e]. Pentru puţin[ă] făg[ă]-duial[ă] ce amu făg[ă]duit dumnetal[e], tremite dumneta omul dumnetal[e]. Dăntr'acoac[e] n'avemu a scrie dumnetal[e] nemic dă răŭ, numaĭ dumnealor toţ boiariĭ s'aŭ dus la cinstita Portă, înpreunăndu se cu alaltă boerime: acolo voru rădica Domnu, care să ne fie Domnu şi stăpăn. Şi, pre ce s'aru maĭ înţeleage de acum, scrii-vom dumnetal[e]. Şi Dumnezeŭ cu dumneta. Noem[vrie] 22 dni, vt. 7173 [1664].

Al dumnital[e] voitoriŭ de bine:

Şerban Log[o]f[ă]t[ul] [1].

Dumnisale jup[ă]neasă dumnitale, mă închin cu săn[ă]tate, şi m[ă] rog să nu te maĭ lase să jocĭ, că iar te'ĭ betejă la picĭoare.

[V⁰:] La al nostru bun prieiaten şi dă bine voitor, ca un frate maĭ mare, dumnealuĭ Hărjăl Lucaciu, cu cinste şi cu săn[ă]taate să să dea.

[Pecete neagră [2].]

În 1696, August de Saxonia era rege al Polonieĭ. Între alte gîndurĭ, el avea şi pe acela al cuceririĭ amînduror ţerilor noastre, şi se ştie că el a făcut propunerĭ pentru acesta Brîncoveanuluĭ la 1697 [3].

[1] Cautacuzino.

[2] No. 635.

[3] V. Iorga, *Doc. Brîncoveanu*, p. 3 şi urm.

14.

Cinstit şi al nostru bun priiaten, şi de aproape megiiaş şi vecinu dumnialuĭ gĭupănul Ioan Mancheş, gĭudeţul de Braşev, se fiĭ dumn[e]ta s[ă]nătos. Dumnital[e] cu s[ă]n[ă]tate şi cu bun priitişug ne închinăm şi poftim de la tot ţiitoriul Dumn[e]dzeŭ pacia şi s[ă]n[ă]tate şi viiaţă fericit[ă] ca se trimit[ă] puternicul şi milostivul Dumn[e]dzeŭ dumitale. înpreun[ă] cu toţĭ aĭ dumitale bunĭ şi dragĭ priiatin[ĭ]. Cinstit[a] şi a dumitale scrisoare ni-aŭ vinitu, şi pe rându am înţiales: întăĭ, ni-am bucurat de a dumitale bun ă] s[ă]n[ă]tate; a doo, pentru toate câte ni aĭ scris dumn[ea]ta, înţeliasem, precum aĭ trimis dumn[ea]ta pre dumn[ea]luĭ gĭupănul Marco Sasol de Braşov, ca s[ă] ·cercia cai de treba dumisal[e], omuluĭ a Craiuluĭ de Sacsonia. De caria lucru venit-aŭ dumn[ea]luĭ aicĭ, şi, co noĭ înpreunăndu-se, şi poftindu-ni ca se-ĭ slujim cu slujbă prietiniasc[ă] şi veciniasc[ă], precom ne însemnedzĭ dumn[e]ta, aşa s'aŭ făcot tocmal[ă], precom scrie şi carte nostră ce-ĭ la gĭupănul Marcu. De caria acmu ne însemnedzĭ dumn[e]ta, precom păr în tomnă nu s[ă] pote astepta, ce ni pofteştĭ se fie păr în 4 septămănĭ după Paştĭ. De caria bucuroş am fi, pentru priitişugul, se slojim dumilurvostre, dar no se pote nicĭ a dzice ş[i] a prindia bucuruşĭ, com că va fi, şi apoĭ se nu fie; este acelia lucrurĭ la ciaĭ oamenĭ prostĭ şi de necinste. Decĭ dar, iat[ă] se-s trimiţă zapisul nostru, carel[e] este dat de noĭ la gĭupănol Marcu şi să s[ă] dè baniĭ cariĭ i-aŭ dat la noĭ gĭupănul Marcu, 20 ugh[ĭ] veneticĭ, căcĭ un locru ce cunosc că nu-ĭ, nu poču zic[e] că yoĭ face. Maĭ gĭos ne însemnedzĭ dumn[e]ta, precum se fim nevoitorĭ măcar caĭ de călărie, de vom potè găsi: aciae, viindu omul dumilorvostre, voĭ da şi eŭ un om al meŭ şi va porta pe acel om al dumnilurvostria pe la fraţiĭ şi priiatiniĭ nostri, unde vom şti câte vr'un cal, şi va viadia de va socoti că va fi de acia trabă: precum s'a putè, s'a neguţa cu stăpănul caluluĭ. De acesta locru agĭogăndu dumniavostră la noĭ, ca unuĭ megiiaşĭ şi vecin de aproape, bucuroşĭ sintemu a-ţ sluji. De acesta facem dumitale în şt[i]re,

şi rugăm pre Dumn[e]dzeŭ ca acĭasta puţin[ă] scrisoare se vă afle întru bun[ă] s[ă]n[ă]tat[e]. Şi mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumn[e]ta, amin. Pis u [= scris în] Ias, lt. 7204 [1696], Ap[rilie] 19.

† Al dumnitale de bine voitor priiatin şi megiiaş şi gata spre slujba dumitale:

Ilie Enache Vel Stolnic.

[V° :] Cinstituluĭ şi de bine voitor, bunuluĭ priiatin şi megiiaş de aproape, dumisale gĭupănuluĭ Ioanăş Mancăş, gĭodeţuluĭ de Braşov, cu cinste şi cu mălt[ă] s[ă]n[ă]tate să s[e] dè.

[Pecete negrie, cu o pasere şi patru iniţiale latine, dintre care se pot ceti: C. R.[1].]

B. **Scrisorĭ domneştĭ şi boiereştĭ de convenienţă.**

Ceĭ ce scriŭ răvaşele ce urmează, pentru prea puţin şi maĭ nimica, sînt următoarele persoane:

a) **Muntenĭ.**

1. Mateĭ-Vodă Basarab;

2. Ghiorma. Scrisoarea luĭ e din 1653. El eră să maĭ trăiască până în 1655, la 27 Februar, cînd îl uciseră Seimeniĭ răsculaţĭ[2]. El era atuncĭ Ban al luĭ Constantin-Vodă Şerban. Ghiorma lăsă un fiŭ, Dumitraşco Căpitanul[3];

3. Gheorghe Buneviciĭ saŭ Bunevsinoviciĭ e «fiul luĭ Bunea». Cred că era fiul luĭ Bunea I-iŭ Grădişteanu, frate cu Grigore Şătrarul din 1659 şi cu Vîlcul[4];

4. Gherghe Băleanu, vestitul Ban şi căpetenie a luptătorilor împotriva preponderenţeĭ cantacuzineştĭ[5];

5. Constantin-Vodă Brîncoveanu, prietenul tuturor judeţilor din Braşov;

[1] N° 653.

[2] *Studiĭ şi doc.*, IV, p. CCLXII.

[3] *Doc. Cantacuzinilor*, pp. 23, 34.

[4] *Ibid.*, p. 10; *Studiĭ şi doc.*, IV, pp. 64-5, n° LXI; Constantin Căpitanul ed. Iorga, pp. 197-8.

[5] *Cronicele muntene*, p. 37 şi urm.

6. Mihaĭ Spătarul, unchiul acestuĭ Domn;
7. Rada, văduva cronicaruluĭ Constantin Căpitanul Filipescu [1];
8. Un judeţ al Craioveĭ din vremea cînd Oltenia era austriacă.

b) **Moldovenĭ.**

Gheorghe Ştefan, din timpul cînd era Spătar. In această dregătorie-l găsim însă la 1648 [2].

1.

[Mateĭ-Vodă către Mihail Eötvös. Cartea Domnieĭ Tale, de la Pătru sluga Dumnelor Voastre, datu-ne-se-au; cu carea dumneata ne pohteşt[ĭ] la veseliia cocoaneĭ Domnieĭ Tale. De care lucru foarte ne-aŭ părut bine, şi de pururea cănd vedem pre Domniele Voastre pohtindu-ne la veseliele cuconilor Dumnelor Voastre, foarte cu bucurie priimim, şi ne pare bine de toţ, de la mare pănî la mic, ca de neşte priiatenŭ, vecînu bunŭ. Dea Dumnezeŭ mi[lo]stivul bl[ago]s[lo]veniia Sfinţieĭ Sale întru veseliia cuconelor, ginerilor ce se împreuneazî, ca cu tot bunul noroc să petreaceţ dumneavoastrî. Foarte bucuroş săntem a trimeate omul nostru la vreame, ca să poarte faţa şi cinstea noastrî întru cinstita veseliia Dumnilor Voastre, cum se cade vecinilor de aproape şi priiatenilor. [Tîrgovişte, 7152 [1644], Aprilie 17. — Către «Mihailu Etveşu».]

[Pecete mică [3].]

2.

[Mateĭ-Vodă către Mihail Eötvös.] Dup[ă] acĭasta-ţ facem ştire[e] domnetal[e] pentru răndul cestuĭ spiciiar (спичиар) anum[e] Avram, carel[e] aŭ venit încă de an ca s[ă] mneargă la Ţ[a]rigrad; dec[ĭ] el s'aŭ bolnăvit aic[ĭ], ci n'aŭ putut mearge. Dec[ĭ] iat[ă] că acum s'aŭ săn[ă]toşit şi [l]aŭ pohtit să vie

[1] V. prefaţa mea la Constantin Căpitanul.
[2] *Studiĭ şi doc.*, IV, p. CCXXIV, nota 1
[3] N° 332.

iar aciia la domneata. Decĭ să nu te scărbeaşt[i] domneta pre dinsul căc[i] au făcut zăbav[ă], că aŭ fost bolnav, ce n'aŭ putut veni. Dec[ĭ] iat[ă] că acum va veni la domneta; ci să nu te scărbeşt[ĭ] domneta pre dinsul, ce să aib[ă] cinste şi socotinţă, cum aŭ avut şi maĭ nainte vreame de la domneta. De acĭasta pohtim pre domneta. Să fiĭ domneta săn[ă]tos. [Iulie 27, 7159 [1651].

Adresa slavă: «Golotşmit Mihaĭ».

Pecete mare[1].]

3.

† De la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ scris-am cu mare buc[u]rie la al nostru cinstit şi socotit bun priiatin şi ca un părinte [frate, *şters]* şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupănul Mihaiŭ Golşmitu, judeţul cel mare al cinstiteĭ cetaatea Braşovuluĭ; pac[e] şi săn[ă]taate pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ să dăruiască dumital[e], denpreun[ă] cu tot binele a toat[ă] c[i]nstit[ă] casa dumital[e]. Aşijderea, de veĭ pohti dumneata a ştiria şi bun[ă] săn[ă]taatea Mării Sal[e] Domnu nostru, iaste Măriia Sa săn[ă]tos şi veasel şi întru bună pac[e]; noĭ încă ne aflăm cu săn[ă]taate pre lăngă c[i]nstite spatel[e] Mării Sal[e] Domnu nostru. De rǎndul veştilor, pac[e] şi bine despre toate părţile; nemic de răŭ n'avem a-ţ scrii dumital[e], ce tot de bine. Cinstit[ă] scrisoarea dumnital[e], car[e] o'ĭ tremes pre omul dumetal[e] la Domnu nostru şi la noĭ, venitu-ne-aaŭ, şi d[e] toate am înţelesu. Înţelegăndu de bun[ă] săn[ă]taatea dumnital[e] şi d[e] petreacerea dumital[e], foarte ne am buc[u]rat, şi mea aŭ părut bine de bun[ă] săn[ă]taatea şi d[e] petreacerea dumital[e], şi dăm laud[ă] m[i]l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ. De care lucru şi cea-au fost pohta dum[ne]tal[e], şi noĭ încă am nevoit cu toat[ă] inima, cum ţi va spune şi omul dumital[e] şi d[en] gură, şi dĕ toate aŭ făcut Domnu nostru pre voia dumital[e], şi d[e] acum noĭ săntem gata în toată vreamea a sluji dumital[e]. Aşijderea şi dumneata încă nu ne pregeta cu c[i]nstit[ă] scrisoare dumital[e], ci ne scrii, ca s[ă] slujim şi noĭ dumital[e]. M[i]l[o]stivul Dumnezeŭ dăruiască

[1] N° 346.

acĭast[ă] puţin[ă] scrisoare a noastră să te afle săn[ă]'os şi veasel şi întru bun[ă] pač[e] от χе амин [=de la Hristos, amin]. Dech. 20 dn., l^t^ *7161*·[*1652*].

† Bun priiatnicul dumital[e] şi în toat[ă] vream[ea] gata a sluj[i] dumnital[e], şi ca un fecĭor: Radul V[e]l Com[is].

Întru cinstit[ă] măna părinteluĭ nostru dumn[ealu]i jupănuluĭ Mihaiŭ Goltşmit, marele-jud[e]ţu al c[i]nstite cetaatea Braş[o]vuluĭ.

[Pecetea obişnuită[1]].

4.

† De la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ cu bun[ă buc[u]rie scriem la cinstitul şi prea-iubit şi maĭ mare fratel[e] nostru şi bun priiatin şi vecin de aproape, dumnealuĭ jupan Mihaiŭ Goltşmit, judeţul cel bătrăn de la cinstită cetatea Braşovuluĭ, pac[e] şi bun[ă] săn[ă]tat[e] să-ţ dăruiască m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ dumnetal[e]. Se verĭ osteni a întreba dumneta şi d[e] bun[ă] săn[ă]tat[e] Mării Sal[e] Dom[nul] nostru, iaste Măriia Sa săn[ă]tos şi întru bun[ă] pac[e]. Aşijderea şi noĭ încă ne aflăm dup[ă] cinstite spatel[e] Mării Sal[e] Dom[nul] nostru cu săn[ă]tat[e]. Alta, întămplăndu-se a venirea acíĭ acest om bun den Ţănutul domneavoastră, n'am putut lăsa ca să nu scriu domnetal[e], să ştiŭ de bun[ă] săn[ă]tat[e] şi de viiaţa dumnetal[e], că, fiind noĭ vecin[ĭ] supt păreatel[e dumneavoastră — fi-se aru căzut să fim tot scris pururea, să fim cercat ca s[ă ştim de bun[a] săn[ă]tate şi d[e] viiaţ[a] dumnetal[e. Ce s[ă] fiĭ dumneta ertător pentru acestu lucru, iar de acum pohtescu pre dumneta, ca pre un maĭ mar[e] frat[e] şi bun priiatel, să nu fim uitaţ cu scrisoarea de către dumneta, şi, ce va fi porunga şi treaba dumnetal[e] aicĭ la Măriia Sa, la Domn[ul] nostru, şi la ţeară, noĭ gata vom fi a sluj[i] domnetal[e] în toat[ă] vream[ea]. De acĭasta pohtescu, acĭastă puţin[ă] scrisoare să afle pre dumneta cu săn[ă]tat[e] şi veasel wт χе [= de la Hristos], amin. Oct[omvrie] 15 d., lt. *7162* [1653].

[1] Data germană: 1652.—N_0 622.

† Bun cugetătoru şi vecin de aproap[e]: pan Ghiorma Vel Cluc[er].

[V°:] La cinstit şi de m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ dăruit, maĭ mare fratel[e] nostru şi vecin de aproap[e], dumnealuĭ jupan Mihaĭ Goltşmit, judeţul cel bătrăn чисно на датасе [= să se dea cu cinste].

[Pecete brună, cu o coroană, vulturul cu două capete şi iniţialele: г[іωр]ма [1].]

5.

† Cinstite şi iubite şi de m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ cinstite, maĭ mare frate, jupănul Herjăl Lucacĭ, pohtescu pre m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ ca să tremiţ[ă] dumnitale bună paçe şi săn[ă]tate, denpreună cu toţ aĭ dumneavoastră. Alta, să verĭ pohti dumneata a şti şi de sănătatea noastră, mulţumim m[i]l[o]stivuluĭ Dumnezeŭ, săntem săn[ă]toş. Alta, să ver[i] pohti dumneata a şti şi dă rǎndul veştilor dentr'acoace, n'am a scrie dumnetal[e] nimic de rău; numaĭ tot de bine. Alta, pentru rǎndul ogarului, să ştiĭ dumneata că am tremes să-l aduc[ă]; iar, aducăndu-l fecĭorul de la sat, el aŭ greşit de l-aŭ călcat cu calul, ce i-aŭ frǎnt un picĭor. Ce am eŭ şi alţiĭ, dară sănt proştĭ: nu-s de dumneata. Ce mă îngădue dumneata ceva, păn voĭ dobăndi unul bun, ce la dumneata va veni. Alta, mă rog dumnital[e] să nu fim uitaţ de către dumneavoastră, să nu cu alt, măcaru căte cu un răvăşăl, ca s[ă] putem şti şi noĭ de bun[ă] săn[ă]tatea dumnital[e]. De aceasta fac ştire dumnitale, şi s[ă] fiĭ dumneata săn[ă]tos. Pis Iul[ie] 17 dni, l^t 7165 [1657].

Al dumitale maĭ mic frate: Ghiorghe Bunevsinovicĭ.

† Dumneaeĭ surori meal[e] Catriniĭ încă mă închin cu multă săn[ă]tate.

[V°:] La al mieu cinstit şi socotit şi maĭ mare frate, dumnealuĭ jupănul Herjăl Lucacĭ [2].

[Pecete verde, ruptă.]

[1] N° 630.
[2] N° 632.

6.

† La al nostru ci[n]stit şi soc[o]tit şi de Dumnezeŭ cu bun dar dăruit şi noao maĭ mare frate, dumnealuĭ jupan Lucacĭ Vel Fălnogĭ, cu mult[ă] dragoste şi cu mult[ă] săn[ă]tate mă închin dumital[e]. Alta, să veĭ osteni dumniata a şti şi de noĭ, cu mila luĭ Dumnezeŭ şi cu fericit norocul Mării Sal[e] Domnu nostru, săntem sănătos şi întru bună pac[e] păn acum, şi de acum nainte iarăş precum va fi voia luĭ Dumnezeŭ. Alta, mă rog dumital[e] să fiĭ dumiata ertător căcĭ n'avem vrem[e] a cerceta pre dumneata cu căte o scrisoar[e], că să ştiĭ dumneata că ast[ă] var[ă] fum tot în oaste. După ce ne scoas[e] Dumnezeŭ şi venim, ni s[ă] întămplă cu Domniia de umblăm toat[ă] ţara, precum veţ fi înţeles şi dumneavoastră. Ci n'am putut, iar acum, întămplăndu-se a veni jupănul Dumitru, n'am putut lăsa a nu cerca pentru bun[ă] viiaţa şi s[ă]nătatea dumital[e], şi noĭ încăş ne rugăm dumital[e] să nu fim uitaţ de cătră dumniavoastră, căte cu o scrisoare, ca să ne putem buc[u]ra şi noĭ pentru bun[ă] viiaţ[a] şi năpastea (*sic* = sănătatea) dumital[e]; amin.

Al dumnital[e] maĭ mic şi neîndoit frate:

Gheorghe Buneavicĭ.

[V°:] La al nostru ci[n]stit şi de milostivul Dumnezeŭ cu bun dar dăruit şi noao maĭ (maĭ) mare frate, dumnialuĭ jupan Hărjăl Lucacĭ Vel Fălnogĭ ....

[Pecete brună, ruptă, cu semne[1].]

7.

† Cinstit şi de bun[ă] rudă şi noao priiaten şi ca un frate şi vecin de aproape, de la cinstit[ă] cetatea Braşovuluĭ, dumnealuĭ jupănul Herjel Lucaciŭ, pohtim de la m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ pac[e] şi bun[ă] săn[ă]tate să dăruiască dumnetal[e], înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] casa dumnetal[e] şi cu tot priiatenie dumnetal[e]. Să veĭ întreba dumneata şi de noĭ, cu mila luĭ Dumnezeŭ şi cu norocul Mărie Sal[e] Domnul

[1] N° 517.

nostru ne aflăm cu săn[ă]tate. Alta, cinstit[ă] scrisoarea dumnetal[e], care ne-aĭ trimes cătră noĭ, ne veni, şi ne'ĭ semnat dumneata pentru făgăduiala ce am făgăduit dumnetal[e] şi dumnealuĭ jupănuluĭ Andreiaş Şăpun şi dumnealuĭ jupănuluĭ Lurinţi meşterul argintarul. Deci, căndu aŭ venit scrisoarea dumnetal[e], nu ni s'aŭ întămplat a firea la Bucureştĭ, ce fumu aicea acas[ă] la Băleanĭ, la sat; numaĭ nu avum pre cene-ĭ trimeate, că oam[e]ne ce avem, săntu toţ la un lucru, dă ne lucreaz[ă], ci-ĭ grăbim cu lucrul, să lucrez[e], că iaste vreame dă iarnă. Iar dumneavoastră să trimeateţ doĭ oam[e]ne aĭ dumneavoastră aicea la Băleanĭ, să dăm răm[ă]torie, făgăduiala ce am făgăduit dumneavoastră, — că un omu sănguru nu-ĭ va putea aduc[e] la dumneavoastră. Şi acesta puţin[ă] scrisoar[e] să afle pre dumneata săn[ă]tos. Pis [= scris] Dech[emvrie] 11 d., v[elea]t 7168 [1659].

Al dumnital[e] de bine voitor, vecin şi frate:

Gheorghie Băleanul biv Vel Ban.

[V°:] La cinstit şi de bun[ă] rudă şi noao priiaten, ca un frate, dumnealuĭ jupănul Herje Lucacĭ, de la cinstit[ă] cetat[e] Braşovuluĭ, чсни дáтис [= cu cinste să se dea].

Des Schessburger Procurator Briff, so er denen Czajdtner Bindern geschriben.

[Pecete obişnuită, ruptă[1].]

8.

Cinstituluĭ, de neam bun şi alesuluĭ întru destoinicie şi noao de bine voitoriŭ, şi bun priiaten, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, săn[ă]taate şi mult bine pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ să-ţ tremiţ[ă], înpreună cu toat[ă] cinstit[a] familiia dumitale.

Scrisoarea dumital[e], înpreună cu slugile dumital[e] ce ne aĭ tremis, venitu-ne-aŭ, şi, înţelegănd de bun[ă] săn[ă]tatia dumitale[e], foarte ne-am buc[u]rat. Pohtind şi dumneata a şti de noĭ, den mila luĭ Dumnezeŭ ne aflăm săn[ă]toş, iar

[1] No 646.

ci destulă inim[ă] rea pentru răposatul soțul nostru, priiatenul dumneavoastră, Dumnezeŭ să-ĭ iarte sufletul; care nu avem ce fac[e], făr' căt mulțămim luĭ Dumnezeŭ. În căt ne-aĭ scris dumneata pentru un cal negru ce am avut de vănzare, adăvărat aŭ fost că, păn' trăia dumnealuĭ, nu s[ă] îndura de acel cal, ca de mare lucru, fiindu cal bun, frumos, mare cu făntrăbul *(sic)*, ce-l ținea pentru dumnealuĭ, încăt, văzăndu-l neg[u]țătoriĭ, venea de cerca pre dumnealuĭ ca să-l văndă, și să m[ă] crez[ĭ] dumneata că i-au dat și maĭ bine de leĭ 100 și nu aŭ vrut dumnealuĭ să-l dea. Iar acum, după petrecaniia dumnealuĭ, noĭ l-am făcut vănzătoriu, și de adăvărat la alțiĭ maĭ jos de leĭ 100 nu l-aș fi dat, iar pentru preiteșugul ce aĭ avut dumneata cu dumnealuĭ, și găndim, și de acum înnainte să aibĭ dumneata cu fecĭoriĭ mieĭ, și pentru voia vătafuluĭ Ghierghe, îl lăsasem dumital[e] leĭ 80; iar dumneat[a] ne scriĭ că ne aĭ tremis numaĭ leĭ 70; ce noao prea ne-aŭ părot eftin, că caĭ plăteaște mult. Ci, pentru voia dumital[e], am maĭ lăsat: leĭ 76,33 baniĭ, și ne-au dat leĭ 76,33 oam[e]niĭ dumital[e]. Ce să fie dumitale de bine; să trăeștĭ dumneata și să trăiască și calul, ca să avem mulțămit[ă] pre urm[ă], și priiteșug de spre fecĭoriĭ miĭ să s[ă] înnoiască, — că noĭ pă dumneata foarte priiaten bun te ținem. Iar, pentru vinur[ĭ], ce am zis că voĭ să tremiț, și dumneata îm[i] scriĭ ca să tremiț, că, plătind, le veĭ lua toat[e] dumneata în prețul ce va fi acol[o], — de care bine foart[e] mulțămim dumital[e]. Și să știĭ dumneata că voĭ să tremiț 10, 12 buțĭ. Ci pohtim pre dumneata, că vin bun voĭ tremit[e], și în vase bune; ci, de veĭ vrea dumneata să iaĭ tot, maĭ bine va fi; iar, de nu v'o trebui dumital[e], foarte pohtim pre dumneata să le slobozĭ; să le[i] vănz[ă] und[e] vor găsi, și vom mulțămi dumital[e]; făcăndu-ne dumneata acĭast[ă] slujbă, fecĭoriĭ mie[ĭ] încă, den ce le va fi pren putință, gata vor fi spre slujba dumital[e]. Numaĭ te pohtescŭ pentru vinur[ĭ], neluundu-le dumneata, să fiĭ nevoitoriŭ ca să s[ă] dea la oamenĭ de isprav[ă], să s[ă] ià baniĭ gata. Iar eŭ maĭ bucuroas[ă] aș fi să le iaĭ toate dumn[ea]ta. Că pentru baniĭ gata le tremiț eŭ pă acol[o], iar nu le-aș tre-

mit[e]. De acĭasta avum a scrie dumital[e], şi mila luĭ Dumnezeu pururea cu dumneata, amin. Oct[omvrie] I dni, l[ea]t 7205 [1696].

† A dumital[e] de bine voitoare, dentru vechiŭ priiaten[ă]:

Rada Filipeasca.

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru bun priiaten şi de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, cu cinste şi cu multă săn[ă]taate să s[ă] dea.

[Pecete brună, cu o pasăre şi н... н в (?) [1].]

9.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiiŭ gsdnŭ zeml[i] vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ ale cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cinstită cartea dumital[e] de la logofătul dumital[e] cu dragoste o am luoat, şi, înţelegănd de bun[ă] sănătatea dumital[e], ne-aŭ părut bine, şi mulţumim dumital[e] de cercetarea ce cercetezĭ, şi iar mulţumim dumital[e] şi de poclonul ce ne-aĭ trimis. Dumneata încă, ce trebĭ veĭ avea într'acoace, ne pofteşte, şi iar gata vom fi a sluji dumital[e]. Şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Ot Tărgovişt[e], Oct[omvrie] 14 d., l[t] 7206 [1697].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

Iat[ă] că am înnoit cartea dumital[e] de oerit.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea[2].

[Pecete mare, rotundă.]

[1] N° *663*.

[2] N° 357.

10

Cinstit şi al nostru vechiŭ priiaten, de bine voitoriŭ şi de aproape vecin, de la puternicul Dumnezeŭ bună sănătate, fericită norocire pohtim şi rugăm ca să triimiţă dumitale, înpreună cu toat[ă] familiia dum[i]tale.

Cinstită cartea dum[i]tale cu căzută cuviinţă o am priimit. Dentru carea bună sănătate dum[i]tale adevărăndu, nu cu puţină bucurie am dat laudă luĭ Dumnezeŭ, pre carele iar rugăm ca să ne invredniciască de pururea a o auzi, să ne putem veseli. Mulţămim dragostiĭ dum[i]tale, den car[e] cunoaştem că curge neuitata cercetare. Pre noĭ încăş, aseamene către dumneata cu neînmutată dragoste să ne ştiĭ. A dum[i]tale pohtă ce aŭ fost, care şi pren scrisoare, şi de la log[ofătul] dum[i]tale maĭ pre largu înţelegăndu, căt aŭ fost pren putinţa mea către Măria Sa Vodă am nevoit şi am făcut treaba dum[ne]tale. Aşijdirea şi de acum înnainte, ce veĭ cunoaşte dumneata că voĭ putea, şi va treace pren părlejul mieŭ, scriindu-mĭ, voĭ sluji dum[i]tale. Şi, cu aciasta sfărşindu, mila luĭ Dumnezeŭ pururea să fie cu dumneata. Oct[omvrie] 16 7206 [1697].

Al dumitale de bine voitoriŭ şi gata a sluji:

Mihaĭ Cantacuzinò.

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru vechiŭ priiaten, de bine voitoriŭ şi de aproap[e] vecin, dumnealuĭ jupănuluĭ Haneş Mancăş, judeţul cinstitiĭ cetăţ a Braşovuluĭ, cu cinste şi cu multă sănătate să să dea.

[Pecetea cunoscută, cu negru[1].]

11.

† Io Costandin Voevod bj. mlstiŭ gsdnŭ zeml[i] vlahiiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitorŭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancaş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Sănătate şi tot binele poftim dumitale de la Dumnezeŭ. Carte dumital[e]

[1] N° 664.

ce ne-aĭ trimis cu omul dumitale, ne-aŭ venit, şi de a dumital[e] sănătate ne-aŭ părut bine. Alalte scrisele dumital[e] le-am înţeles: păstrăviĭ ce ne-aĭ trimis dumneata, 17, tot marĭ, ni s'aŭ adus, cu cariĭ ne-aĭ cercetat dumneata, bucurându-te căcĭ ne-am apropiiat cu vecinitatea; şi mulţumim dumital[e]. Noĭ încă, cercetând săn[ă]tatea dumital[e], iarăş rugăm pe Dumnezeŭ ca să te păzească pre dumneata întru bună sănătate. Oct[omvrie] 21 d., 7207 [1698].

De bine voitor dumitale:

Io Costandin Voevod.

[V°:] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreame de bine voitor, dumnealuĭ jupânul Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţiĭ Braşovul.

[Pecete mare, rotundă[1].]

12.

Io Costandin Voevod bj. mlstiiŭ gsdnŭ zeml. vlahiscoe.

† La al nostru bun priiaten şi de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupânul Ghiorghe Ţaco, sănătate şi tot binele pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cu trimiterea acestuĭ neguţătorĭ al nostru, jupânul Manul[2], nu putem lipsi a nu cerceta şi bun[ă] sănătate dumitale. Pe carel[e] cu ce trebĭ l-am trimis acolia, am scris şi dumisal[e] judeţuluĭ, şi veĭ înţeleage dumneata şi de la dânsulŭ maĭ pe largu. Ce pohtim şi pe dumneata să fiĭ nevoitoriŭ, ca să ni să caute trebile aceastea, şi vom mulţumi şi dumisale judeţuluĭ, şi vom mulţumi şi dumital[e]. Şi, cu acĭasta sfârşind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumn[ea]ta.

Ghen[arie] 26 d., l[t] 7216 [1708].

De bine voitor dumitale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † La al nostru de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupânuluĭ Ghiorghe Ţaco, la Braşov, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[3].]

[1] N° 367.

[2] Apostolo.

[3] No. 412.

13.

Cinstituluĭ şi prè-cinstituluĭ şi înţăleptuluĭ Sfatu.

Cu căzuta prè-plec[ă]ciune daŭ mare rug[ă]cĭune la acĭastă grè neputinţa mè, carea me aŭ venitu din tănplare vremiĭ; de aceia, dup[ă] cum mulţĭ aŭ pătimitu, n'avemu ce face: să mulţumimu luĭ Dumnezeŭ. A doao, din fapta vrăjmaşiloru, nu nedreptaate mè aŭ venitu asupra mè, de amu fostu la arestu 10 lunĭ, şi cu aceste 2 întănplărĭ mi s'aŭ făcutu mare pagubă, de amu rămas la lipsă în locu streinu, şi cu mare neputinţă îmu chivernisescu viiaţa, — că cele trebuincĭoase îmu lipsescu: întăiŭ, lemnele, grăulu, verdeţurile de grădină. Şi eŭ, cu mare ruşine, închizăndu ochiĭ, daŭ rug[ă]ciune prè-cinstituluĭ Sfatu ca să mă auză la acĭast[ă] grè neputinţa mè, ca s[ă] mă ajute cu de aceste, — că va rămănè prè-cinstituluĭ Sfatu mare pomană în ceriŭ, nesfărşită, şi de laude de la unul care aŭ avutu şi acumu aŭ lipsitu. Că, întăiŭ, eŭ sintu, şi nu voĭ uita acĭastă milă şi facere de bine, care va arăta prè-cinstituluĭ Sfatu cu săraca casa mè, mulţimind înnainte prè-ceresculuĭ Dumnezeŭ şi rugăndu de sănătaate a tootuluĭ prè-cinstituluĭ Sfatu. Şi cu totă prè-ple[că]ciune rămăiŭ prè-plecată slug[ă]:

Ion Rante, judeţul Craiovei.

[Pe plic:] Cinstituluĭ şi prè-cinstituluĭ, la totu mare Sfatu al Scaunuluĭ Braşovuluĭ, cu toată cinste şi cu căzuta mie plecăciun[e] să să închine, la totŭ prè-în[na]lt Sfatu.

[Pecete roşie, cu: А. Д.[1].]

14.

[Formulă slavonă.] Într'acĭasta pohtescu pre puternicul Dumnădzăŭ, cum acĭastă puţin[ă] scrisoare să afle pe dumn[e]ta întru bun[ă] pace, înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] casa dumnitale. Alta, ştiindu maĭ denainte vreame, arătăndu dragoste către noĭ, derept aceaia voia m'aŭ îndemnatu, prieteşugul dumitale a cerca, de bun[ă] sănătaate dumnitale, ca de pururea să ţi o

[1] No. 588.

ţie Dumnădzău, precum toată cinstit[ă] casa dumitale. Aşijderile poftim pre dumn[ea]ta să ne fiĭ dumn[ea]ta un priiatin cum ni aŭ fostu şi dumnealuĭ giudeţul cel bătrăn, iar acmu, după moarte dumisale, vădzăndu noĭ că oaricum să împuţiniadză şi casa dumisale, nooî încă priiatinĭ ne trebuescu să avem acolo, într'acĭa lature de ţar[ă], la dumneavoastră, — decĭ noĭ într'acela chip poftim pre dumn[ea]ta, să nu te lepedzĭ de priiateşugul nostru. Iar noĭ încă, din ce vor hi treabel[e] dumitale într'acoace, într'acĭastă lature de ţ[a]ra cătră noĭ, şi ce va vini poronca dumitale, co o scrisoare căt de puţineà, la noĭ, foarte vom nevoi să putem sluji dumitale, ce va fi pofta dumitale. Noĭ încă, din ce vom agiunge, căte cu puţinè scrisoare, la dumneata, poftim să nu te apere de priiteşugul nostru. De acĭasta poftescu pre dumn[e]ta cu acĭastă puţin[ă] scrisoare.] Să fiĭ dumn[ea]ta sănătos ѡт χє, амин [= de la Hristos, amin].

U [= în] Ias, Ghen[arie] 8.

Al dumital[e] bun prietin şi voitor de bin[e]:

Ghiorghie Ştefan, Vel Spătaru.

[V°:] Adresa slavonă către judele Mihaĭ.

Pecete brună, cu semne şi inscripţia: гѡрги щ[єфань][1].]

---

[1] N° 547.

CAP. IV.

Supuşiĭ Braşovuluĭ.

I. Şcheiĭ saŭ Şcheieniĭ.

Din sus de Braşov, către muntele de graniţă, apropiindu-se de zidul tăiat drept al Tîmpeĭ (tîmpă=tîmplă, de biserică, catapiteazmă), se întinde Şcheiul. O stradă, maĭ nouă, urcă între case clădite săseştĭ, cu intrare boltită şi un rînd saŭ două cu fereştĭ oblonite. Apoĭ de la o vreme ulicioare aleargă în dreapta, în stînga, între zăplazurĭ negre, pe lîngă marĭ porţĭ ţărăneştĭ. săpate. De-asupra caselor ce se ridică pătrate, trainice, în curtea pietruită se vede crucea răsăriteană, care mărturiseşte că acolo stă un *creştin*. Una din strădiţele din stînga duce la o piaţă, pe care se vede încă o cruce de piatră săpată cu slove, ca pe drumurile muntene de la Buzău până în Mehedinţĭ; ea pomeneşte că a fost aşezată prin aniĭ 1730, fiind Împărat Carol al VI-lea[1]; acolo se face la 6 Ianuar din fiecare an «botezul Domnuluĭ»: în margene curge o gîrliţă prinsă, după obiceiul Saşilor, în jghiaburĭ de lemn. În stînga iarăşĭ, din mijlocul unuĭ cimitir, unde, păturĭ, păturĭ, zac oasele grămădite în curs de jumătate de mie de anĭ, sticlesc la soare coperemintele şi multele turnurĭ ascuţite, de «bleh», ale bisericiĭ Sf. Nicolae, mare, bogată şi vestită. Până departe în sus, spre munte, şi pe amîndouă laturile

[1] Pentru neplăcerea cu care vedeaŭ Saşiĭ ridicarea de astfel de crucĭ, prin care părea că se crează drepturĭ asupra pămîntuluĭ, v. Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, II, p. 575. — Inscripţia de pe această piatră şi de pe altele din Ardeal, în al doilea volum al Inscripţiilor.

sînt risipite casele negustorilor, meşteşugarilor de odinioară, în care acum maĭ staŭ şi profesorĭ, funcţionarĭ, rentierĭ, ba nu arare orĭ străinĭ, cari aŭ venit la deal în Şcheĭ, pe cînd Şcheieniĭ s'aŭ coborî şi eĭ pe încetul la vale, în cetate.

Aicĭ era odată un sat saŭ un tîrguşor (i se zicea de străinĭ *platea*, fiindcă acest cuvînt latinesc înseamnă şi tîrgul-piaţă şi tîrgul-*Marktflecken, bourg).* Romîniĭ îl numiseră şi «Şcheiĭ», pentru că, pe cînd eĭ fuseseră totdeauna locuitoriĭ în Braşov, satul vecin îl primiseră de la Slavĭ, maĭ vechĭ decît dînşiĭ. Dintre Slavĭ, Unguriĭ din veacul al XIII-lea, aceĭ cari pătrunseră în Ardeal, cunoşteaŭ maĭ mult pe Bulgariĭ Împărăţieĭ asaneştĭ de peste Dunăre. Eĭ traduseră decĭ «Şcheiĭ» prin *Bolgárszék,* Scaunul, aşezarea Bulgarilor. Pentru Saşiĭ din Braşov, «Şcheiul» e un «Bulgar», un *Belger,* iar locul unde el e aşezat se chiamă de obiceiu numaĭ suburbia, *forştatul* (din *Vorstadt),* dar une orĭ şi *Belgerei.*

Chiar Romîniĭ aveau, şi aŭ păstrat încă şi până astăzĭ, tradiţia uneĭ originĭ bulgăreştĭ. O cronică a Şcheilor, redactată în veacul al XVIII-lea, începe prin afirmaţia că Bulgariĭ aŭ venit în Şcheĭ la anul 1392, dar autorul eĭ o spune aşa, încît se vede lesne că el a fost înrîurit de numele unguresc: «Bolgárszék»: «Anul 1392 (6900) au venit Bulgariĭ într'acesta loc, care să zice Bolgarsec»[1]. În 1392, în adevăr, Ţaratul bulgăresc se zbătea în chinurile morţiĭ, dar locuitoriĭ fugarĭ n'aveaŭ de ce să ajungă tocmaĭ lîngă Braşov, atuncĭ cînd eĭ se puteaŭ oploşi foarte bine în Ţara-Romănească, bucuroasă de cît maĭ mulţĭ oaspeţĭ. Şi, iarăşĭ, un Domn muntean ca Mircea n'ar fi lăsat pe aceştĭ muncitorĭ de ispravă să-ĭ iasă din ţară, unde apucaseră a intra.

Şcheiul îşĭ avea în secolul al XV-lea căsuţele de sat, şi în mijlocul lor biserica de lemn. La aceasta slujia un singur preot; epitropie la aşa un lăcaş sărac fireşte că nu era de nevoie. Cunoaştem un preot din această vreme, Costea din

[1] Stinghe, *Istoriĭa besearecei*, p. 1. Cf. acelaşĭ, *Documente*, I, p. 30 şi cercetările d-luĭ Stinghe asupra Şcheilor, în Anuariul Institutuluĭ pentru limba românească al d-luĭ Weigand, an. 1902.

«platea Bulgarorum», pe care Basarab-cel-bătrîn îl recomandă în 1477 județuluĭ brașovean [1]. Pe la 1532 era popa Petru, pe care-l trimiteaŭ Sașiĭ cu soliĭ în Țara-Românească [2]. El era fiul popeĭ Bratul și nepotul de fiŭ al popeĭ Petru celuĭ d'intăiŭ. Acesta din urmă a fost adevăratul întemeietor al bisericiĭ Șcheilor: despre dînsul se spune că a făcut-o de piatră la 1494-5, cu ajutorul luĭ Neagoe Basarab. Ajutorul muntean e sigur, pe o vreme cînd Șcheieniĭ, încă numaĭ Romînĭ și numaĭ sătenĭ, eraŭ un biet norod sărac. Dar Domnul cel darnic pentru clădirea dumnezeiască n'a fost Neagoe — căruia gîndul poporuluĭ ajunsese să-ĭ puie în samă orĭce puternică biserică de piatră —, ci acel care domnià în Țara-Românească la 1494-5, adecă Vlad Călugărul. Acesta fusese pribeag odinioară în Brașov, Dumnezeŭ îĭ scăpase viața din mîna ucigașilor, și el, evlaviosul călugăr saŭ «popă românesc», cum îĭ zice odată un dușman, va fi mulțămit astfel. Aceasta s'ar potrivi maĭ bine și cu întregirea și înfrumusețarea bisericiĭ de Petru-Vodă Cercel, care nu era din neamul luĭ Neagoe, ci din al luĭ Vlad, fiind răstrănepotul acestuia.

Toma, fiul și urmașul luĭ Petru al doilea, era întrebuințat și el de Sașĭ pentru adunarea de știrĭ. În vederea acestuĭ lucru, el primia de la Sfat leafa de 12 florinĭ pe an și o haină de cinste, în valoare de alțĭ doĭ [3]. Era un om cunoscut dincoace, și vedem că Mircea Ciobanul îl cere odată, la 1548 [4].

Popa Dobre, nepotul de soră al luĭ Toma și tatăl învățatuluĭ popă Miha saŭ Mihaĭ, duce maĭ departe vechea *dinastie* a popilor din Șcheĭ. Cîțĭva din alt neam, unul Grec, Iani, adus din Țara-Românească, se întîmpină în aceiașĭ vreme. Acum eraŭ doĭ preoțĭ, unul «mare» și altul «mic»: după obiceiul grecesc — introdus poate de Iani saŭ împrumutat

[1] Bogdan, ed. a 2a, I, pp. 334-5, n° CCLXXXI.
[2] *Quellen*, II, pp. 251, 270
[3] *Ibid*, III, p. 452.
[4] *Ibid.*, p. 443.

din principate, unde el era foarte vechiŭ — cel mare purta titlul de protopop, adecă «preotul cel d'intăiŭ» (πρωτοπαπᾶς). Această împărţire a dreptuluĭ de păstorire, această ivire a unuĭ titlu de cinste, care aducea şi veniturĭ maĭ multe, era să stîrnească foarte dese orĭ marĭ lupte de preoţĭ în Şcheiĭ Braşovuluĭ.

În a doua jumătate a veaculuĭ al XVI-lea, Braşovul cîştigă şi o însemnătate *culturală* pentru Romînĭ. Popa muntean Coresi, fugar înnaintea luĭ Mircea Ciobanul — acel care doria pe părintele Toma din Şcheĭ — intră ca tipograf de cărţĭ sfinte, slavone şi romăneştĭ, în slujba Saşilor, cari vedeaŭ, astfel deschizîndu-li-se o nouă ramură de cîştig negustoresc. Învăţatul în «sîrbie» Miha protopopul se apucă acum de tălmăcit pentru meşterul Coresi, şi el e adevăratul traducător al *Cazanieĭ* de la Orăştia, din 1581 [1]. Lîngă Miha şi ajutorul săŭ, un Muntean de la Tîrgul-de-Flocĭ, Neagoslav, se întîlnesc la începutul veaculuĭ al XVII-lea şi doĭ dascălĭ [2]. Astfel avem cunoştinţa desăvîrşită a personaluluĭ bisericesc din Şcheĭ pe vremea luptelor pentru dulcele rod al Ardealuluĭ, pe care le poartă Mihaĭ Viteazul — la care a mers în solie Miha, în acea glorioasă toamnă de năvălire a anuluĭ 1599 — şi Radu Vodă Şerban.

Numărul Şcheienilor se înmulţise foarte mult pe această vreme; satul creştea către munte şi se revărsa spre Braşov, ajungînd de fapt un «forştat», un suburbiu al acestuia. Încă de prin aniĭ 1530, cînd fierbea lupta între partida luĭ Ioan Zapolya şi a luĭ Ferdinand de Austria, ce-şĭ smulgeaŭ coroana Ungarieĭ, Saşiĭ se uitaŭ cu oarecare frică la aceştĭ străinĭ şi oamenĭ de altă lege, protivnicĭ vechiuluĭ catolicism şi, în curînd, şi protestantismuluĭ celuĭ noŭ, cari se întăriaŭ în coasta lor. Un prieten ungur îĭ sfătuieşte pe atuncĭ să bage bine de seamă la mişcările acestor supuşĭ, cari ar putea

[1] *Ist. literaturiĭ bisericeştĭ*, pp. 92-4.
[2] *Ibid.*, p. 122.

să întrebuinţeze vălmăşagurile timpuluĭ pentru cine ştie ce lovitură asupra cetăţiĭ [1]. Şcheiul se înfrumuseţa: meşterĭ plătiţĭ de Cercel lucraseră la altar şi puseseră sfinţĭ noĭ în locul celor vechĭ de aproape o sută de anĭ, cari, se vede, începuseră să cadă de pe păreţĭ. Aron-Vodă Moldoveanul, contemporanul şi aliatul luĭ Mihaĭ Viteazul,—ctitor şi în Moldova al uneĭ mănăstirĭ lîngă Iaşĭ — porunci să se urmeze lucrul pe socoteala luĭ, făcîndu-se şi în «paraclisul şi pridvorul cu stîlpĭ», «zugrăvelĭ minunate». El maĭ hotărî şi un venit de 12.000 de aspri pe an şi cîte un rînd de haine la toţĭ slujbaşiĭ Sf. Nicolae, cari sînt arătaţĭ, pentru acest an 1594, ca fiind: doĭ popĭ, doĭ «diaconĭ», împlinind sarcina de dascălĭ, la biserică şi la şcoala de psaltichie, şi patru slugĭ. Tot atuncĭ se făcu şi turnul, — un singur turn, după datina architecturiĭ de bisericĭ, şi muntene şi moldoveneştĭ, de pe acea vreme [2].

În această biserică isprăvită acum aşa încît putea sta alăturĭ cu bisericile domneştĭ de dincoace, în ctitoria luĭ Vlad Călugărul, luĭ Petru Cercel şi luĭ Aron-Vodă, în anul 1613, cînd oştile turceştĭ şi româneştĭ pătrunseră iarăşĭ în Ardeal, ca să gonească pe Gavril Báthory, Radu Mihnea, Domn muntean, şi Ştefan Tomşa, bătrînul Domn al Moldoveĭ, stăteaŭ unul lîngă altul, în strana Vlădicăĭ, la 5/15 Novembre [3]. Şcheieniĭ nu se vor fi mirat însă prea mult, căcĭ din vechĭ timpurĭ încă eĭ eraŭ deprinşĭ să vadă Domnĭ şi Doamne pribege, luîndu-şĭ locul, în zilele de Duminecă şi serbătoare, printre poporeniĭ romînĭ din suburbia Braşovuluĭ. Nicĭ Radu Şerban, în cuceririle luĭ din 1603 şi 1610, după lupte ce s'aŭ purtat amîndouă supt zidurile Braşovuluĭ, nicĭ Mihaĭ, în cele două şederĭ ale sale la Braşov [4], nicĭ fiul luĭ, Nicolae Pătraşcu, în zilele cîte le-a stat aicĭ ca pribeag [5], nu vor fi lăsat necercetată frumoasa biserică nouă a Şcheilor.

[1] Inedit, în Arch. Braşovuluĭ. Cf. memoriul mieŭ citat din *An. Ac. Rom.* pe 1905.

[2] Stinghe, *Ist. besearicei*, pp. 4-5 şi apendicele slavon.

[3] *Socotelile Braşovuluĭ*, p. 30.

[4] În 1599, Octombre, şi în 1600, Maiŭ.

[5] Papiu, *Tesauru*, I, pp. 385-7.

Petrașcu dărui chiar bisericii Sf. Nicolae[1], amintind și evlavia ce a avut Mihai-Vodă față de acest lăcaș, satul Micșuneștii din Ilfov, înnaintea a «mulți Șcheai, mai multu de o sută de bărbați și mueri»[2]. Trebuie să se spuie însă că biserica n'a putut păstra această danie, și nici măcar venitul de 150 de ughi ce i se lăsase acolo de Matei Basarab[3].

Istoria *politică* — să zicem așa — a Șcheilor, până dincolo de 1700, e foarte puțin interesantă: ea e alcătuită din schimbarea preoților și din luptele între dînșii. În aceste lupte se amestecă Vlădica și Sfatul cetății, pentru împăcarea lor se țin «soborașe» ale preoților din Țara Bîrsei. Opriri de la slujbă, opriri ale veniturilor, jalbe la cele patru stihii ale lumii, amestec al tuturora, și chiar al «Domnilor de afară», Vodă și boierii de peste munți, scandaluri cu preoții, cari «umblă de pururea pe la cărciume de să îmbată[4]» sau țin pe lîngă sine femei cu faimă rea, cercetare a «catastișelor» de socoteli și găsirea de lipsuri sau neorînduieli, cîte o împotrivire față de «domnii Sașilor», cari sînt aduși să iea măsuri pentru păstrarea liniștii, din cînd în cînd o foamete, o ciumă, — acestea sînt întîmplările, care se pot povesti pe zeci de pagine, dar nu merită nici una[5].

În afacerile politico-religioase, trebuie să se însemne îndarătnica împotrivire a Șcheienilor, față de orice încercare de a-i cîștiga pentru Unire. Ocrotitorii lor din Țara-Românească, Domnul, boierii cei mari din neamul Cantacuzinilor, respectatul Mitropolit Teodosie, el însuși un Ardelean, îi întăriră

[1] Hramul era îndoit — ca în multe alte biserici românești: Uspenia (Adormirea Maicii Domnului) și Sf. Nicolae.

[2] Papiu, *l. c.*

[3] *Ibid.*, pp. 387-8.

[4] Stinghe, *Documente*, I, p. 48.

[5] Certe de preoți, *Sate și preoți*, pp. 102-3; *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, I, pp. 155-6. Pentru ciumă și foamete. Stinghe, *Ist. besearicei*, pp. 54-5: «era găleata de grîu fl. 8, mălaiu tot așa, turta de uleiu bani 10, și în postul cel mare mînca creștinii sînge de vită cu tărîțe, și mînca rînsă, și atît să făcuse oamenii negri ca tăciunii și mieuna ca pisicii» *(sic)*.

în această hotărîre. Eĭ rămaseră deci până la sfîrşit în acea credinţă veche, pe care o împărtăşiaŭ cu conlocuitoriĭ lor, Grecii şi Bulgariĭ, negustorĭ marĭ în Şcheiĭ veaculuĭ al XVIII-lea [1]. Supuşĭ, cînd Mitropolituluĭ, cînd episcopuluĭ de Rîmnic, cînd cutăruĭ archiereu sîrb, eĭ nu se plecară niciodată înnaintea Făgăraşuluĭ saŭ Blajuluĭ, unde erau încredinţaţĭ că domneşte legea «stricată», eresia.

Aşezămintele se dezvoltă şi se adaug foarte puţin. Încă din veacul al XVII-lea însă, Şcheiul are, ca şi Saşiĭ Braşovuluĭ orĭ Cîmpulunguluĭ muntean chiar, epitropiĭ săĭ bisericeştĭ, avînd grija «venituluĭ», «adetiuluĭ» Sfîntuluĭ Nicolae, *gocĭmanii* (Gottesmänner). Eĭ se aleg printr'o adunare «de obşte», dintre fruntaşĭ: căpitanĭ, vătavĭ de hotare, saŭ negustorĭ, meşteşugarĭ de tot felul. La alegere ieaŭ parte şi ctitoriĭ, chiar şi străinĭ, cari pot să-şĭ exercite dreptul printr'un delegat: astfel votează pentru «gocĭmanĭ» saŭ «năstavnicĭ» un Mihaĭ Cantacuzino, un Toma Cantacuzino, Spătarĭ aĭ Ţeriĭ-Româneştĭ. Un gocĭman al Şcheiuluĭ a fost la 1659 tatăl poetuluĭ Toader Corbea, — Ioan, apoĭ dascăl şi la sfîrşit călugăr într'o mănăstire de dincoace [2]. Numărul preoţilor era, cînd de doĭ, cînd de treĭ şi chiar patru. Eĭ eraŭ supuşĭ cercetăriĭ şi supravegheriĭ «gocĭmanilor» şi a «bătrînilor» — cîrmuitoriĭ după datină aĭ satuluĭ românesc —, cari se aleg şi eĭ ca şi «gocĭmaniĭ» dintre oamenĭ «tocmiţĭ la fire, cu frica luĭ Dumnezeŭ» şi fac jurămînt că se vor purta cu cinste şi cu rîvnă, şi nu vor căuta numaĭ «de ospeţe, primblărĭ, saŭ de băuturĭ fără de treabă şi fără de socoteală» [3]. Preoţiĭ, din partea lor, se îndatoresc de la o bucată de vreme «să se ferească de beţie, de sumeţie», şi să nu răspundă tare, înnaintea fruntaşilor, — numindu-şĭ şi chezaşĭ pentru aceasta [4]. «Nameznicĭ, gucĭmanĭ, campenatorĭ *(sic)*, ju-

[1] *Sate şi preoţĭ*, p. 193 şi urm.; Lăpĕdatu, *Pater Ianoş*, în *Prinosul Sturdza*, p. 303 şi urm.

[2] Stinghe, *Documente*, I, pp. 39, 45-6, 240; *Istoriia besearicet*, pp. 8, 11, 45.

[3] *Documente*, I, p. 246, nº CVII.

[4] Stinghe, *Doc.*, I, pp. 63, 255; *Ist. besearicet*, pp. 16, 61-2. Un preot e

raţi bătrînî» se găsesc, de alminterea, şi în alte părţî unde pătrunde înrîurirea Şcheilor: la Braşov eî funcţionează până târziŭ în veacul al XIX-lea [1]. O hotărire de la 1682 stabili că vor fi pentru preoţî — cel maî noŭ se chema preotul «mic» şi, fireşte, i se dădeaŭ grijile cele maî grele, precum îngroparea ciumaţilor —, doî gocîmanî, unul zis «bătrîn» sau «mare» — şi zece bătrînî [2]. De la un timp se întîlneşte, după exemplul Saşilor, şi «tatăl de vecinî» *(Nachbarvater)*, avînd răspunderea pentru un număr dintre gospodariî cari-l încunjuraŭ [3].

O veche şcoală de cetire, scriere şi cîntărî fiinţă în Şcheiu pe la 1750: dascăliî de biserică eraŭ, ca în atîtea alte locurî româneştî, şi dascăliî de şcoală [4]. Preoţiî învăţaŭ, fireşte, aiurea; de de mult eî mergeaŭ şi în Serbia [5], cînd nu veniau învăţaţî gata din Ţara-Românească. Popa Statie Grid îşî dădu însă băiatul, Dimitrie, în Rusia, la Moscova, unde încă din 1685 mersese un preot şcheian pentru a cere ajutor de la acel «Împărat creştin» a căruî faimă începea să se întindă asupra întreguluî Răsărit [6]. Dimitrie a scris, precum se ştie, o gramatică românească, întâia printre cîte se cunosc până acuma, şi alte lucrurî. Pentru a-l duce la şcoală pe copil, plecă decî la Petersburg în 1743 protopopul Statie fiul luî Vasilie Grid, şi tipărim aicî o scrisoare a luî către nişte Saşî, pe care o iscăleşte supţire, după moda muscălească, Efstatie Vasilievicî (fiul şi-a zis Dimitrie Efstatievicî) [7]. Protopopul şcheian găsi aicî un sprijin la «prinţipul Costandin Antohie», adecă la Constantin fiul luî Antioh-Vodă Cantemir. Pe atuncî nu va maî fi fost în viaţă Teodor Corbea, ajuns

caracterisat de «om deliŭ şi prea-beţiv» *(ibid.*, p. 90). Preoţiî primiaŭ aicî şi aiurea, în Ţinuturî româneştî, «poclonul preoţesc» *(ibid.*, p. 88)

[1] Stinghe, *Doc.*. III, p. 271.

[2] Stinghe, *Ist. besearicel*, pp. 18, 54, 93.

[3] Stinghe, *Doc.*, III, pp. 127, 200.

[4] Andreiŭ Bârseanu, *Istoria şcoalelor centrale române gr.-or. din Braşov*, Brasov, 1902, pp. 4-5.

[5] Stinghe, *Ist. besearicel*, p. 3.

[6] *Ibid.*, p. 20.

[7] *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, II, p. 271 şi urm.

la Rușĭ «pisariŭ» și «canțeleariŭ»[1]. Pentru a fi bun de o treabă ca aceasta, Teodor trebuie să fi primit o bună învățătură, slavonească și latinească, de care s'a împărtășit și fratele săŭ David, omul cantacuzinesc și brîncovenesc, de la care se publică maĭ departe un lung răvaș, original și cuminte.

Pe la 1761, poate supt înrîurirea învățatuluĭ fecior de popă, o nouă școală se întemeiază, într'o bună clădire de piatră[2]. E însă tot școala parochială. Preoțiĭ sînt datorĭ să predea catechismul un ceas pe zi; eĭ nu vor putea să dea lecțiĭ cu plată copiilor de oamenĭ cu stare. La 1779, odată cu aceste măsurĭ, se iea și aceia ca să se facă un «examen, care cĭ-aŭ învățat și cum să poartă, în scris, cu catastif», și anume «la un fártal de an» odată[3].

Urmară apoĭ planurĭ de școală *laică*, împărătească. Eustatievicĭ era directorul acestuĭ noŭ fel de școlĭ româneștĭ; ele nu fură îndeplinite decît în veacul al XIX-lea, dincolo de margenile de timp fixate pentru cercetările acestea[4].

Pe acest timp Șcheieniĭ ajunseseră oamenĭ bogațĭ. Îĭ îndemnaseră la cîștigarea de bogăție prin negoț Greciĭ și ceĭ cîțĭva Bulgarĭ, cari, venind din Albania, din Macedonia, se așezară în mijlocul lor încă înnainte de cucerirea Ardealuluĭ de către Austriacĭ. Aceștia găsiră «Companiĭ» și «companiștĭ» la Sibiŭ, la Făgăraș, la Brașov[5]. Privilegiul Companieĭ brașovene e din anul 1678; el fu înnoit de cîrmuirea cea nouă la 1701, rămîind eĭ și de aicĭ înnainte cu judecata lor, cu duhovnicul lor, și legațĭ de-a dreptul cu Camera fiscală a țeriĭ. Deocamdată însă, companiștiĭ n'aveaŭ voie a-șĭ aduce și familiile din «Țara Turcească», nicĭ a vinde cu mărunțișul; prăvăliĭ deschise spre stradă nu li eraŭ îngăduite[6].

[1] *Ibid.*, I, pp. 436-7.
[2] Bârseanu, p. 4 și urm.
[3] Stinghe, *Doc.*, I, p. 287.
[4] V. cartea citată a d-luĭ Bârseanu.
[5] *Archiv f. siebenbürgische Landeskunde*, XXX, p. 178 și urm.
[6] Herrmann, I, p. 406 și urm.

În curînd, și, an de an, tot maĭ mult, oaspețiĭ din Balcanĭ se împrietenesc, se înrudesc, se unesc în afacerile de negoț și în revendicațiile politice cu Șcheieniĭ maĭ înstărițĭ [1]. Cărăușiĭ din Șcheĭ duceaŭ pe la 1709 pănă la Graz sute de capete de boĭ. pe care le cumpăraŭ din Ploieștĭ și alte tîrgurĭ ale Țeriĭ-Româneștĭ [2]. Negustoriĭ merseră și eĭ pănă prin Saxonia, Veneția, Sliven, Constantinopol, de o potrivă cu «companiștiĭ». În curînd eĭ putură să se laude că în Șcheĭ sînt la o mie de case și că tricesima împărătească primește de la dînșiĭ în fiecare an 20.000, ba chiar 30.000 de florinĭ. Atuncĭ ambiția libertățiĭ de comerț, a neatîrnăriĭ politice încolți în inimile acestor oamenĭ harnicĭ și de ispravă.

Ajutațĭ și de Sîrbĭ, cu cari eraŭ unițĭ în ierarchia religioasă, ațîțațĭ de lupta cu Sfatul pentru protopopul Radu Tempea și în potriva protopopuluĭ Tudor, eĭ încep cu tînguirile la 1735 [3]. O lungă jalbă arătă Curțiĭ care sînt nedreptățile ce îndură eĭ și piedecile ce se pun negoțuluĭ lor cu vinurĭ din viile muntene și cu mărfurĭ turceștĭ. Eĭ sînt pedepsițĭ aspru la orĭce prilej, Sașiĭ se amestecă în afacerile bisericeștĭ ale Șcheiuluĭ, hotărînd în procese de căsnicie și schimbînd popiĭ; văduvele preoților, casele bisericiĭ sînt puse la dajde, clădirĭ bisericeștĭ nouă sînt oprite; slujba împărătească se cere de la eĭ fără despăgubire; dările sînt fără măsură; Șcheieniĭ n'aŭ voie să vîndă vin, nicĭ bere, nicĭ pîne, nicĭ fierturĭ; bolțile lor din cetate nu pot fi deschise pentru vînzarea cu mărunțișul; eĭ nu pot intra în *țehiurĭ* saŭ corporațiĭ

[1] Scrisorĭ de la începutul veaculuĭ al XVIII-lea sînt iscălite de «toțĭ Greciĭ și Rumîniĭ cariĭ lăcuesc în forștatul Șchieailor Brașovuluĭ» saŭ «toț Șchiei de la Brașov, împreună cu alalț neguțătorĭ ce lăcuesc aicĭ» (Stinghe, *Doc.*, I, pp. 22-3, 28).

[2] Act din 11 Februar 1709, în Arch. Brașovuluĭ, Protocolul I, p. 1: procesul luĭ Iordachi cu Neagul și Dima, «seine gewesene Viehetreiber... Ich habe mit praedictis gedinget 114 Stück Ochsen bis nacher Grätz zu treiben... Es ist dem also: wir haben gedinget auss dem Plojest biss hinauss in Grätz soviel Ochsen zu treiben».

[3] După ce întăiŭ se încercase prin Franciscanĭ, cari aveaŭ o fabrică de postav pentru Ordinul lor și luaŭ lîna de la eĭ, în 1728 (Herrmann, I, pp. 186-7).

şi n'aŭ putinţa să vadă la ce se întrebuinţează baniĭ ce plătesc. În puterea vechiuluĭ drept de a opri în Braşov negoţul străinilor, eĭ plătesc la porţĭ dărĭ nouă, cînd îşĭ duc marfa la bîlciurĭ, şi aceasta de cîte orĭ iese din oraş saŭ se întorc cu dînsa înnapoĭ; de la turmele ce pasc peste hotar li se iea brînză, lapte acru, mieĭ, pe cînd şi pentru mărfurĭ şi pentru turme ar ajunge numaĭ tricesima Împăratuluĭ. În puterea număruluĭ, bogăţieĭ, munciĭ lor harnice, în puterea uneĭ credinţĭ dovedite şi la anexare şi în lupta cu Unguriĭ răsculaţĭ, Curuţiĭ, ar trebui să li se dea drepturĭ cetăţeneştĭ ca în Buda, în Pesta, saŭ o organisare deosebită, cu jude şi juraţĭ româneştĭ. În 1751, în 1761, altă generaţie aduce înnainte aceleaşĭ plîngerĭ şi aceleaşĭ dorinţe; fără folos iarăşĭ, căcĭ Saşiĭ, de punga cărora era vorba, se împotriviaŭ cu învierşunare. Şi o cerere din 1761 a companiştilor, cari iscăliaŭ «toţĭ negustoriĭ din Braşov», fu răspinsă. Totuşĭ în 1766 taxele la poarta cetăţiĭ căzură, şi la 1777, supt înrîurirea luĭ Iosif al II-lea, se îngădui acestora a-şĭ strămuta familiile la Braşov, a face comerţ cu măruntişul, a deschide bolţile din cetate, a nu fi supăraţĭ cu sarcinĭ împărăteştĭ şi a-şĭ alege un jude. La această dată alegerea era aproape cu neputinţă între *adevăraţiĭ* companiştĭ şi ceĭlalţĭ, aşa încît Romîniĭ se bucurară şi eĭ de aceste drepturĭ. Eĭ încetară astfel de a fi *inquilini* şi prinseră a se apropia de condiţia orăşenească [1].

În 1781, Şcheieniĭ cereaŭ iarăşĭ un pristav anume pentru eĭ. Nu treceaŭ decît treĭ anĭ, şi, la 17 Octombre 1784, li se făceaŭ de către Împăratul drept şi duşman al privilegiilor cele maĭ întinse concesiĭ: eĭ putură vinde vin, măcelariĭ romînĭ vor putea vinde carne în suburbiile lor şi chiar în cetate (eĭ cerură îndată să poată vinde şi în celelalte două suburbiĭ); libertatea de a exercita orĭce meseriĭ în cuprinsul Şcheiuluĭ, li fu acordată; eĭ puteaŭ neguţa cu fabricatele aşezămintelor de industrie împărăteştĭ şi, în sfîrşit, şi eĭ puteaŭ să aibă parte la dregătoriĭ. Se văzură atuncĭ măcelariĭ şche-

[1] Herrmann, I, p. 188 şi urm., pp. 404-5.

ienĭ făcînd zgomot înnaintea Sfatuluĭ pentru a fi primițĭ și în țehiurĭ. Încă din 1782, și Compania căpătase aceste drepturĭ[1]. Pe același timp, Romîniĭ din Șcheĭ cereau și dreptul de a-șĭ maĭ face o biserică, potrivit cu decretul luĭ Iosif al II-lea, care înlăturase piedecile puse în această privință[2]. În aniĭ următorĭ, și anume la 1787, Costa Gĭanlì, întemeiè biserica Sf. Treimĭ din cetate, cu banĭ strînșĭ de pe la boieriĭ noştri[3].

Dar această zidire stîrni certe între Romînĭ și Grecĭ, cari, aceştia din urmă, aveaŭ acum pe Riga, cîntărețul și în curînd martirul causeĭ naționale, și începeaŭ a se simți deosebițĭ ca sînge de tovarășiĭ lor de lege, de ocupație și de lupte. O nouă epocă, *românească,* nu *șcheiană,* se începe cu aceasta în viața Romînilor din suburbiul de sus al Brașovuluĭ. Eĭ căpătaseră *concivilitatea* cu Sașiĭ, și scăpaŭ acum de *connaționalitatea* cu Greciĭ. Se știe că, în aniĭ din urmă, o frumoasă biserică românească s'a clădit în piața cetățiĭ înnaintea Sfatuluĭ, pe cînd într'un colț vegetează biserica Grecilor, maĭ mult pustie, școala Grecilor, abia visitată, biblioteca Grecilor, închisă. Căcĭ timpurile Companieĭ lor comerciale s'a dus, cum s'a dus timpul cetăților cu drepturĭ închise, și astăzĭ numărul, aliat cu cultura și bogăția, biruiește. Măsurile de îngustare a drepturilor de vînzare, greutățile în căpătarea dreptuluĭ de cetățenie, ofensele și certele de vorbe ce se făcură Șcheienilor după moartea luĭ Iosif al II-lea, în timpul reacțiuniĭ absolutiste, de la 1795 înnainte[4], nu folosiră la mare lucru. Discuția dacă eĭ eraŭ o «comunitate» orĭ ba, era zădarnică; eĭ eraŭ o *putere,* care trebuia să se impuie, și s'a impus.

I.

Adec[ă] eŭ Șărban, dinpreun[ă] cu cumnatu-mieu Radul, dat-am zapisul nostru la măna Mării Sale Tiză Hanoș precum

[1] Herrmann, II, p. 224 și urm.
[2] *Ibid.,* pp. 249-50.
[3] *Ibid.,* p. 331 și urm.; Baiulescu, *o. c., passim.*
[4] Herrmann, II, p. 570 și urm.

să s[ă] ştie că ne aŭ dat Măriia Sa flor. 100, şi i-am pus casa din Şcheĭ zălog, însă casa care iaste alăturea cu casa luĭ Mateiŭ Sasul, şi zioa am pus la Crăciun, să avem a-ĭ darea baniĭ, şi dobănda banilor flor. 10. Şi pintru maĭ adevarat[ă] credinţă ne am pus degetel[e] şi iscăliturile maĭ jos, ca să s[ă] creaz[ă]. Şi am scris eŭ Rad[u]l oroşanul, cu măna mea. Lt. 1695.

M[e]s[iţa] Ghenar 3 dni.

† Eŭ Şărban oroşanul.

† Eŭ Rad[u]l oroşanul[1].

2.

† Adecă eŭ jupăn Tanasiia neguţătoriul, carele sănt de la oraş de la Filebe[2], carele am fost soţiia cu dumnealuĭ jupănul Vlăcul, care i s'aŭ tămplat de aŭ murit la cetate Braşovuluĭ, carele aŭ fost soţiia şi cu alt neguţ[ă]torĭ, anume Iliia, fecĭorul luĭ Hatorĭ Armanul, carele i s'aŭ tămplat de aŭ fost în Ţara Leşască, cănd aŭ murit Vălcul la Braşov.

Dat-am acĭast[ă] credincĭoas[ă] cartea mea la măna Măriia Sal[e] jupan Hanăş Mancăş, judeţuluĭ cetăţeĭ Braşovuluĭ, şi la tot cinstitul Svatul Braşovuluĭ, precum să s[ă] ştiia că, după moarte soţia mele, răposatuluĭ Vălculuĭ, cătŭ negoţ am avut noĭ în cetate Braşovuluĭ, tot l-am luoat eŭ la măna mea, ca să daŭ eŭ sam[ă] la rudele mortuluĭ: n'aŭ rămas la cetate Braşovuluĭ nimic din negoţul nostru. Pentru acĭasta am dat acest[ă] credincĭoas[ă] carte mea la măna Măriia Sale ca să fiia de mare credinţă. Şi, pentru credinţa, întăritam acĭast[ă] carte a mea cu iscalitura şi cu peceate mea. Şi alţĭ neguţătorĭ cu iscăliturile care aŭ fost de faţă martorĭ. Şi am scris eŭ, Costantin Ţarbingă, şi mărturisescŭ. Pis [=scris] m[esi]ţa Fevruari, 21 dni, **ωт χ**a [=de la Hristos] 1699.

Eŭ jupan Tănasiia cupeţ [pecete roşie din 1695]. Eŭ Statiia săn Mane, martor.

'Ιὸ Παραισκαίβα μάρτηρας. Θεοδόσης μάρτηρας. 'Ατόννης μρατηροῦ

[1] No. 652.

[2] Filibe, Filipopol.

τὰ ἄ[νω]θεν. Mircea ot Nicopolea mărtorescŭ. Ἐγὼ Χατζὴ Ἠγνάτης ἀπὸ τὰ Νηκόπολη μαρτηρῶ [1].

3.

Cinstite dumneata Marcăs. De la milostivul Dumnăzăŭ poftescu plecatî scrisoare a mè să afle pe dumneata cu s[ă]n[ă]tate.

Pricina scrisoriĭ mel[e] cătră dumneata în iastă dată nu este alta, făr de căt să-ţĭ aducĭ dumneata aminte că, viind dumneata de la Braşăŭ, mergănd la Bistriţă, te'ĭ înpreunat cu mine în cetate la Coluş, şi te 'ĭ rugat de ţ'am făcut bine cu şese florinţĭ, şi aĭ zis că mi-ĭ da acasă la Braşăŭ. Şi, mergănd eŭ la Braşăŭ, n'am găsit pe dumneata acas[ă], şi de atunce nu m'am maĭ tălnit cu dumneata. Acmu, tămplăndu-s[e] de aŭ mersu acolo giupănul Gheorghe Hărţu, mă rog dumital[e] să mi-ĭ trimiţ pe dumnealuĭ giupănul Ghiorghi Hărţu. De acĭasta foarte poftescu pe dumneata, şi să fiĭ dumneata s[ă]n[ă]tos.

† Al dumital[e] maĭ mic :

Mihaĭ Ţitromaşul, care am şăzut la Petecărie de la Lanţu [2].

[V :] Cinstituluĭ dumisale giupănuluĭ Marcăs, procator cetăţiĭ Braşeuluĭ, cu bun[ă] s[ă]n[ă]tate să s[ă] dè [3].

4.

Adec[ă] eŭ Petru săn Văsiĭ Cur Negru, dărstarul ot Schiaĭ, dat-am credincĭ[oa]sa cartia noastră ca s[ă] fie de bun[ă] şi mar[e] credinţă la măna dumnialuĭ jupănuluĭ Andriiaş Hianeg, pre[cum] să s[ă] ştie că am tocmit cu dumnialuĭ de i-am văndut dărsta mia, car[e] dărstă iaste din sus de (de) toat[ă], şi din jos iaste vecin Radul ginerel[e] luĭ Văsiĭ Văltură, anum[e] Radul, şi tomala [= tocmeala] ni-aŭ fostŭ f. 110, cu banĭ gata, şi mi aŭ dat şi pămăntul schimbu, 3 oholde *(sic)*, şi aşa i-am

[1] N° 678.
[2] Adecă : *apotecăria* (farmacia) «la lanţ» *(zur Kette)*.
[3] N° 586.

văndut de a mia bun[ă] voe, ca s[ă] aibă a o stăpăni cu pac[e], şi de nimia nicĭ-o sup[ă]rar[e] să n'aibă. Aşişderia, şi dumnialuĭ mi-eŭ dat voe şi slobozenie, căt[e] zil[e] voĭ avia, să şez la dărstă, şi ce va fi venitul de la dărstă dup[ă] strae, să fie al mieŭ, şi eŭ să daŭ dumnialuĭ pe an căt[e] 6 orţ, iar alt nimic să nu daŭ. Şi acial[e] 3 old[e] s'aŭ preţuit la banĭ cari săntŭ scriş maĭ sus, pentru schimbŭ. Şi, pentru maĭ mar[e] şi adevărat[ă] credinţă, mi-am pus maĭ jos şi diagetel[e] în loc de peciat[e], ca s[ă] criaz[ă] în tot locul şi la fieştece judecat[ă]. Şi, cănd s'aŭ făcut scrisorea acĭasta, fost-aŭ de faţ[ă] mulţĭ omenĭ bun[ĭ], care maĭ josŭ să vor ĭscăli, anum[e].

Iun[ie] 4 z[ile].

Eŭ Petru.

Eŭ Mariia, femiaia luĭ Petru.

Eŭ Petcul Mortco, martor.

Şi am scris eŭ Ortia Log[o]fet, cu zisa lor, şi săntŭ şi martor.

[V°:] Anno 1700 ist dise Theilung vorgangen wegen der Derste [1].

5.

Io Costandin Basarab Voevod bjiiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlah[i]scoe.

† La al nostru cinstit, bun priiaten şi de bine voitor, vecin de aproape, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe Irimiia, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovuluĭ, săn[ă]tate şi tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dumital[e]. Pricina cărţiĭ nu iaste alt[a], făr de căt facem dumital[e] ştire că aicĭ la noĭ ne spuse sluga noastră Davidu Cĭauş [2], cum maĭ nainte vreame tată-săŭ popa Ion aŭ fost acolea la bisearică gocĭman, şi el încă aŭ fost den ceĭ juraţĭ aĭ bisearicii. Decĭ, avănd între dănşiĭ socoteală de ale bisearicii, de multe orĭ ni s'aŭ rugat ca să-l lăsăm să vie acolo, să-ş caute, precum şi alţĭ juraţ de acol[o] ne-a şi scris ca să-l lăsăm. De care acum

[1] N° 579.
[2] Corbea.

lăsăndu-l ca să vie acol[o], poftim pre dumneata, ca pre un vechiŭ priiaten, şi de acĭasta şi de altel[e] ce va avea şi va fac[e] ştire dumital[e], să fie supt protexiia dumital[e], ca să-ş poat[ă] căuta trebile ce va avea. Şi noĭ vom rămănea a mulţumi dumital[e]. Şi, cu acĭasta sfărşindu, mila luĭ Dumnezeŭ fie pururea cu dumneata. Fev[ruarie] 23 d., l' 7208 [1700].

De bine voitoriul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

† [V°:] La al nostru cinstit, vechiŭ priiaten şi de bin[e] voitoriŭ, vecin de aproape, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţ Braşovuluĭ, cu căzută cinste să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

6.

† Eŭ Nicula Veaveriţ[ă] den Şcheaĭ dat-am zapisul mieŭ ca s[ă] fie de bun[ă] credinţă la cinstit[ă] măna Mărieĭ Sal[e] domnuluĭ judeţuluĭ Ghiorghii Draot, precum să s[ă] ştie că am luat eŭ Necula pe chezăşie mea de la Mărie Sa Domnul pe Roman Peapin[e], de l-am scos din prensoare, ş[i] aşa l-am luat în chizăşie, pe om, iar nu pe ban[ĭ]. Şi, căndŭ îl va pohti Mărie Sa, să aibŭ a-l dar[e] pe om de faţ[ă], că aşa m'am legat cu scrisoar[ea] mea. Şi pentru credinţa mi-am pus şi deagitul maĭ jos, ca s[ă] să creaz[ă]. Sep[temvrie] 20 dni, l' 7227 [1718][2].

Eŭ Nicula Veaveriţ[ă], chizaş pe om.

Şi am scris eŭ, Oancea Log[o]f[ă]t[ul], cu zis[a] luĭ.

7.

† Adec]ă] eŭ Stoian Z[g]ra[n]ţ[ă], înpreună cu fămuiia meah Mariia dat-am acĭastă scrisoare a noastră la mănă dumnialuĭ

[1] N° 379.
[2] N° 709.

Radu Burghez, precum să s[ă] ştie că ni-am învoit noĭ cu Radu Burghez, de am schimbat cu nişte case: eŭ Stoian înpreună cu Mariia i-am dat noĭ dumnealuĭ o casă care au fost a luĭ Ion Tampa, şi, murind Ion Tampa, înpreună cu fămiaia şi cu copii care aŭ avut, şi, murind eĭ, aŭ rămas casa soacră-mea. Murind şi soacră-mea, aŭ rămas noao, luĭ Stoian şi Marieĭ. Şi eŭ Radu i-am dat o casă care iaste din sus de aceaia, care am f[ă]cut eŭ din ceput, şi i-am maĭ dat şi ban[ĭ] gata 522, şi, căndŭ am făcut această tocmală, adec[ă] schimb, aŭ fost şi oamen[i] bun[ĭ], care să vor iscăli maĭ jos. Şi noĭ am întărit acĭastă scrisoare cu deagetele, maĭ jos, ca să s[ă] crează în tot locul şi la fieştece judecat[ă]. 1720, F[e]v[ruarie] 26 dni

Eŭ Stoian Zgranţă, cu voia mea.

Eu Mariia, femeaia luĭ Stoian, cu voia mea.

Eŭ Radu Burghez, cu voia mea.

Şi am scris eŭ Măteĭ sn[ă] pop[a] Radul das[căl], cu voia dumnealor, şi mart[ur].

Georgius Repser.
Eu, Văsiĭ, martor[1].

[V⁰:] Stojan Flajuráss, Resst noch fl. 10.

8.

Anul 1720, Iun[ie] 24. Să.să ştii că aŭ luoat Paraschiva luĭ Leondari din boltă de la Pătru Bibosul o ladă şi un sipet şi o şcatulcă cu sticle, care aŭ avut foiţă cum că sînt ale luĭ Leondari, şi o plapomă şi un covor vechĭ şi o faţă de perină cu puţintică pînză, şi nişte dăsagĭ cu alte unealte, ale Stancăĭ, sora luĭ Pătru, şi un straĭ şi o perină veache.

Aceaste unealte le aŭ luat Paraschiva la mîna eĭ, cînd s'ar maĭ căuta, şi-ş va cunoaşte ceva, iar să-ş ià, fiind de faţă.

Pis az [= scris eŭ] pop[a] Radul Teamp[ea].

[1] N⁰ 712.

1720, Iul[ie] 24. Să să știe că aŭ luoat chir (κυρ) Dumitru din marfa ce aŭ avut la Pătru:

2 ștucĭ de tulpan.

11 litre mătase cărmizie.

Διμίτροις Ζεύστα ἔλαβα τὰ ἄνοθεν.

'πίρα καὶ δίον ρήσουρα χαρτῆα χοντρά[1].

9.

Adec[ă] eŭ Radul Căciul[ă], înpreun[ă] cu Radul Panciova, dat-am al nostru credincios zapis ca s[ă] fie de bun[ă] credință la cinstit[ă] măna Măriiĭ Sale domnuluĭ județuluĭ Ghiorghie Draot al cetățiĭ a Brașovuluĭ, precum să s[ă] știe că ne-am pus nooo chizaș la Mărie Sa, păntru Enache croitoru și pentru fămeaia luĭ, Sora, de o am scos din prinsoar[e]. Și așa ne-am pus noĭ chiezaș pe aceșt[i] oamen[ĭ], cănd îĭ va pohti Mărie Sa, să avem a-ĭ da de faț[ă], iar, nefiindŭ 'oam[e]niĭ dè faț[ă], să avem noĭ chizașiĭ a da sam[ă] di dinșiĭ. Și, pentru credința, ne-am pus și deagitile, maĭ jos, în loc de peceate, ca s[ă] să creaaz[ă] or[i] la ce judecat[ă].

Ap[rilie] 3 dni, 7231 [1723].

Eŭ Radu Căciul[ă], chizaș. Eŭ Radu Panciova, chizaș. Și am șcris eŭ, Oancea Log[o]f[ă]t[ul] cu zis[a] lor, și mărturisescu[2].

10.

Pontorile care poftescu și mă rog la cinstitul Sfat ca să facă bine să me să dè cumm arat' în jos; 1728, Fev[ruarie] 1 dni.

1. Pentru cartea de afurisanie, să fie slobod ca să s[ă] citească dup[ă] obiceaiul nostru.

2. Să să scrie o carte la Nedelco pentru un zapis dă 1000 dă leĭ, care i-aŭ dat Pană fratele Mihalciĭ, ca să ià banĭ dă la Dumitru Ghizdavețu, dă la Bucureștĭ, să să protăștăluiască cu tărie la Nedelco, ca să aducă zapisul, iar aicĭ, la cetaate, și să-l dea la măna jupănuluĭ Mogoș Vasilie, și să-ș ià bani

[1] N° 710. — Dimitrie arată în grecește că a luat și două *risurĭ* de hîrtie ordinară.

[2] N° 713.

căţĭ va fi dat la Mihalcea pentru acelu zapis, şi săntŭ suptu peceate, păn o veni poruncă dă la Măiriia Sa ghinărarul.

3. Să mi să dea un adistaţion pecum Pană aŭ mărturisit pecum acel zapis iaste dat la Nedelco Bunbacarul, şi tot la acest adestaţion să-m maĭ adevereaze şi

4. pentru 2 cărţĭ ce scriŭ dă la Cernavod[a] pecum mă-se diiat[ă] nată *(sic)* n'aŭ făcut, numaĭ la duhovnic a zis să spue a fecĭorĭ pentru t[1] 1000, ce aŭ avut cu dobăndă, banĭ aĭ eĭ, la Istratie Lipţcanul şi la frate-său, să fie aĭ feteĭ ceĭ maĭ micĭ, care o aŭ căutat-o la bola eĭ anĭ 6 p[o]l [=jumătate], iar fraţiĭ să n'aibă treabă cu aceştĭ banĭ.

4. Pentru memoriia mele *(sic)*, jupăneasiĭ popiĭ Alexe, precum aicĭ acum n'are cu cine să i să caut[e] dreptatea, p[ă]ntru zăstrile eĭ, care jălueşte că Mihalcea aŭ murit, şi Pană aŭ fugit, şi, unde va fi luminat[ă] porunca Măriiĭ Sale, să fie şi fraţiĭ, ca să i să caute dreptatea eĭ,—rugăndu-se ca să i să dea şi un cinstit adistaţion dă la cinstitul Sfat, precum i s'aŭ găsit şi lăzile stricate, dup[ă] ce s'aŭ făcut Mihalcea, frate-săŭ, stăpăn la bolta luĭ Enache Papa Alexe, unde era lăzile eĭ, cu hainele şi cu arginturĭ şi scule dă auru. Ce or mărturisi cu sufletele lor că aŭ avut la aceale lăzĭ ce s'aŭ găsit stricate.

5. Păntru cărţĭ, deac'a fi cu voia cinstituluĭ Sfat, ce să mi să dea, să le ducu maĭ curăndu, dup[ă] cum şi Măriia Sa ghenăralul aŭ scris.

[V°:] [Şters:] Pontorile care mă rog Măriiĭ Sale judeţuluĭ şi la tot cinstitul Sfatu.

Mă rog Măriiĭ Tale doamne Andreiaş, ca să facĭ bine să isprăveştĭ scrisoarea luĭ Nedelco şi adestaţionurile care semnez înlăuntru, şi pentru mine, şi pentru lăzile dumneaeĭ jupăneasiĭ a jupănuluĭ Enache, pentru dăşchisul lăzilor; şi pentru căte mă am rugat, sileaşte dă-m isprăveaşte ca să mă ducu, că săntu treĭ lunĭ dă căndu lipsescu dă acasă, şi eŭ voĭ forte mulţumi, şi voĭ plăti Măriiĭ Tale, şi voĭ rămănea gata spre slujba dumitale.

Al dumitale plecat şi gata spre slujbă:

Radul Drăgoĭ Găleşăscul[1].

[1] N° 711.

11.

† 1728, Maï 24. Fost-am noï aceştiia care maï jos să vor iscăli, anume la socoteala luï Ion Stoenel, din preun[ă] cu Văsiï Romcea şi Vlad Ţiganul. Aşa am aflat noï prin spusele lor: întăï, aŭ rămas Vlad ca să dea 552 banï o[rţï?], şi iar leï 2 pentru o cheltuială, în Iaş, iar, al doilea, pentru o Ţigancă care o a dus aceşştï maï sus zis, aŭ rămas să jure Vlad că n'aŭ zis că le va plăti, să-ş aleagă cu Ţiganca care o a dus, iar, pentru neşte împrumutărï ce aŭ dat Vlad, t[a]l[er]ŭ 1, ban[ï] 58, să aibă Vlad a-ï dearea.

Eŭ Radul Dumeï aciasta am aflat. Eŭ Dumitru Ionaşu, mart[ur]. Eŭ Ion Grid, mart[ur]. Eŭ Stanciul Şetrarul am aflat[1].

12.

Şi eŭ Todoran Zelinca dat-am acestŭ zapis al mieŭ la cinstit[ă] măna dumisale jupănuluï Morcăş Vognărŭ, precum să s[ă] ştiï că eŭ aşa m'am prinsŭ înnaintea dumisal[e], într'un an să nu beaŭ vin, nicï rachiŭ, nicï miedŭ, ci, viindu-m betejal[ă], de la Dumnezăŭ, la betejal[ă] să beaŭ cu socoteală, căte păţănelŭ, iar, afar[ă] din betejal[ă] nicï de cum. Iar, de m'ar afla dumnealuï ca s[ă] beaŭ vin, rachiŭ, miedŭ, dumnealuï să fie volnicŭ cu aciastă scrisoare a mea, făr de nicï-o judecat[ă] să mă bage în obeade, şi să m[ă] bage şi în temniţa cea rea, şi 100 de lopăţŭ la cur, şi dumnealuï să aibă a mă ţănea în temniţă numaï cu pit[ă] şi cu apă, un anŭ. Pentru că eŭ aşa m'am legat înnaintea dumisale şi înnainte la oamenï bun[ï] care maï jos să vor iscăli anume, ca s[ă] fie zapisul mieŭ în tot locul şi la fieştece judecat[ă] credinciŏs. Şi am pus eŭ degetul mieŭ maï jos, în loc de peceate.

1730, 17—.

[1] Nº 719.

Eŭ Todoran Zalinca m'am prins pre ce scrie maĭ sus, și am voitŭ.

Eŭ Todor Nan (?), mar[tur].

Și am scris eŭ, Radu Log[făt], cu voia luĭ, și sănt și mar[tor.

[V°:] Des Todoran Sellincka Schein, 1730, die 27 Juli, hab im die 2 Gulden gelihen, welche seiner Mutter gezahlt hate [1].

13.

† Dumital[e] jupun Moarcăș, săn[ă]tate și tot binele poftescŭ de la milostivul Dumnezeŭ ca să-ț dăruiască, înpreun[ă] cu toat[ă] cinstită casa dumital[e]. De veĭ osteni dumneata a întreba și de noĭ, cu mila luĭ Dumnezeŭ ne aflămŭ săn[ă]toș. Altă, nu avuseiŭ a lungi a scrie dumital[e], făr căt mă rog dumital[e] pentru baniĭ de la Ion Grid, să-m[ĭ] isprăveștĭ, cum va face, să-mĭ dea baniĭ, să nu maĭ umble cu alte vorbe; că eŭ, căt va veni aicĭ în țar[ă], nu-l voiŭ aștepta nicĭ-o zi, ci-l voiŭ apuca cu mar[e] strănsoar[e], deaca nu facĭ dumneata de aciia, să scoț[ă] baniĭ, — că ajungă de căndu mă poartă tot cu vorbe! Ci de acĭasta mă rog dumital[e], să-m trimiț răspunsul căt de curăndŭ, că dumneata mă minț că no poț să-m scoț baniĭ, și îm scrie nepotul Stae că, ce aŭ fostŭ, țe-aŭ plătit tot, și înc[ă] îm scrie că am rămas domnelor de la împărțeală fl. 85, și zice că vor să-m vănză sculile de aciia, să dea baniĭ; și aceșt[ĭ] ban[ĭ] aĭ mieĭ staŭ jos! Ci de acĭasta, cum zicu, să-m trimiț răspunsul, și așa să-ĭ spoĭ luĭ Ion, să nu-ĭ pae glumă, căndŭ va veni în țar[ă]; iat[ă] și dumneata să facĭ bine, să spuĭ dumnelor, să nu-m[ĭ] vănză sculile, păn voiu scoate baniĭ de la Ion. Acĭasta am scris. Și fiĭ dumneata săn[ă]tos ѡт Хѣ [= de la Hristos], amin. Sep[temvrie] 7, l[t] 7240 [1731].

A dumital[e] de bin[e] voitoare: eŭ, Anușca.

[V°:] Întru cinstită măna dumnealuĭ jupănuluĭ Moarcăș de la Brașov, cu multă săn[ă]tate să se dea.

[Pecete galbenă, ruptă [2].]

[1] N° 723.

[2] N° 724.

14.

De D[umne]zăŭ înnălţatuluĭ şi prea-cinstituluĭ, depreună a tot Sfatuluĭ, m[i]l[o]stivilor mieĭ cinstiţĭ domnĭ, cu mare plecăcĭune şi cu multă cinste mă închin Măriilor Voastre.

De vreame ce, cu m[i]la luĭ D[umne]zeŭ şi a prea-cinstituluĭ Sfat, am fost miluiţĭ şi rănduiţĭ la acĭastă slujbă a protopopieĭ după petreacerea din lume a părinţilor noştriĭ, şi acum foarte mă rog Măriilor Voastre ca să nu fiŭ uitat de către bunătate şi bun ajutoriul cinstituluĭ Sfat, ca, după înţelepciunea şi buna chivernisire a Măriilor Voastre, să să isprăvască şi acest lucru al protopopieĭ.

Că iată ce răspund oam[en]iĭ noştriĭ, căţva protivnicĭ, de zic aşa: că, de ar avea cinstitul Sfat v'o puteare, ar pune în Scaun pre cel ce l-aŭ rănduit a fi protopop; iară să cunoaşte cum că nu poate cinstitu Sfat: de aceaia nu puneţ în Scaun pre cariĭ Măria Voastră l-aţĭ ales.

Şi aşa zic că eĭ aŭ puteare a pune pre al lor protopop, pe popa Radu, şi multe cuvinte protivnice îm zic mie, nu de faţă, ce pe de laturĭ, — nu numaĭ popa Radu şi popa Petcu, Mogoş, Duma, Radu Pricop, Costandin Dan, Petcu Inaşu, gocĭmanul, Enachi Calabrezŭ, Dumitru Hărsŭ, ce şi muerile lor, încă şi Toma, cumnatu popeĭ Rad[u].

Aceastea îm zic, că sănt protopop săsescu, şi eŭ am văndut cinstituluĭ Sfat biseareca lor şi pe Românii (*sic*) din Şcheaĭ, şi, toate căte nu pot eĭ isprăvi, eŭ le stric.

Pănă şi la Ţar[a]-Rumăntească (*sic*), la D[o]mnĭ şi la Vlădicĭ şi la boiarĭ, astă vară m'aŭ părăt aceĭ maĭ sus ziş, căt era să-m pierz puţină milă ce am de acolò; dară, astă toamnă, mergănd eŭ înnaintea acelor marĭ la Bucureşt[ĭ], şi cunoscănd adevărul şi putearea stăpănieĭ Măriilor Voastre, mincĭunile lor s'aŭ astupat, şi toată cinstea şi m[i]la ce am avut, o am dobăndit iarăş.

Aşijderea iarăş, avănd mare nădeajde de sumeţie cu Climent Ribniceanul, şi luĭ aŭ scris acea pără, ce e zisă maĭ sus, şi el încă are gănd răŭ asupra mea, după ce să va face episcop şi va apuca să ne stăpînească, şi în tot chipul şi acum să

silescŭ, neputănd cu Măria Voastră să-m[ĭ] facă mie afurisanie şi răutate.

Nicĭ popă, nicĭ dascal, nicĭ aĭ biseariciĭ, nicĭ ceĭ de afară nu-m daŭ nicĭ-o ascultare, şi în slujbele bisereceştĭ ale protopopieĭ tot pop[a] Radu face şi să amestecă; încă cu mare sumeţie, şi el învaţă pe toţ, nicĭ cum de mine să nu asculte niminĭ.

Să adună eĭ, aceĭ maĭ sus zişĭ, săngurĭ, şi să închid în sf[ă]nta biseareсă, şi să sfătuescŭ eĭ acolo, sănguri.

Ce faceţ Măria Voastră? Bine să scrie cinstitul Sfat la Sibiĭ, la ceĭ maĭ marĭ d[o]mnĭ, unde va socoti cinstitul Sfat, încă şi la Măria Sa D[o]mnu grofu Nogagheşu de Ghebernie, marele-judeţ d[o]mnuluĭ Samuil Herbetŭ, ca să să isprăvască acest lucru al protopopieĭ, la un fealĭ, ca să nu să laude protivniciĭ în sumeţia lor.

De aceastea avuĭ a mă jălui cinstituluĭ Sfat, şi m[i]la luĭ D[umne]zeŭ fie cu Măria Voastră, cu tot cinstitul Sfat, spre ajutorĭ şi întărire, şi spre surparea a tot protivnicul, văzut şi nevăzut.

Smeritul şi plecatul a tot cinstitul Sfat:

Luna Mart 10 dni, anul 1737.

Popa Theodor de la Şcheaĭ.

† Veţĭ a şti Măria Voastră că, după ce să va hirotonisi episcop Climent Răimniceanu, apoĭ îş va lua slobozenie şi voe cu scrisoare de la Măria Sa cinstitul director comendirĭ-gheneralu, ca să ne fie şi noao Vlădică, după pofta Şcheailor, şi să silescŭ cu toţi ca să să facă şi pe aicĭ obiceaiurĭ preoţilor, cum sănt la Munteanĭ, şi ne vor strica foarte răŭ. Ci să apucaţĭ Măria Voastră, maĭ nainte să isprăviţĭ cu d[o]mnu directoru, fiind ţara acĭasta a Măriilor Voastre, maĭ mult să nu-ĭ dea episcopuluĭ voe şi slobozenie; numaĭ aceaste treĭ să aibă slobozie *(sic)*:

1) Să ià un taler poclonul vlădicescŭ, de popă.

2) Cănd va lipsi v'un popă, să-l hirotonească Sf[i]nţia Sa.

3) Şi să-l pomenească bisearecile după leagea noastră.

Cum aŭ fost obiceaiul din bătrănĭ la toţ Vlădiciĭ.

† Măcar că auz că vin uniĭ, de să fac a să pleca Măriilor

Voastre, dară să nu-ĭ priimiţĭ cu tot dinnadinsu, că cu mare făţărie vin, şi acel gănd aŭ, cum, prin zăbava uităriĭ lucrănd eĭ, să vă pomeniţĭ Măriile Voastre biruiţĭ, — că nu încetează, şi ceĭ de aicĭ, şi ceĭ de acolò, a nu lucra.

Acum s'aŭ apucat de lucrează cu Mitropolitul Sărbilor, prin Cămara cea noao a Beligraduluĭ şi a Timişvaruluĭ, ce să zice: jliriko napcione *(cu litere, aşa!)*.

[V°:] Prea-înnălţatuluĭ, prea-cinstituluĭ Sfatŭ, cu multă plecăcĭune şi cu mare cinste să să închine[1].

15.

Luminate şi înnălţate prinţipe a Ţăriĭ-Rumăneşt[ĭ], D[oa]mne, D[oa]mne, al nostru de bine făcătorĭ.

Omenia şi îngăduinţa acelor vreadnicĭ maĭ de aduce îndrăznire şi leanevie celo[r] datornicĭ. După care, necum să-ş plătească datoria cea d'intăĭ, ci iară alte capete de iznoavă încarcă. Aşijderea facem şi noĭ, care avem să mulţemim şi şi să ne plătim de multe facerĭ de bine care am avut întru aniĭ trecuţ, şi de la luminata faţa Mării Tal[e], şi de la răposaţiĭ D[o]mniĭ aĭ ţăriĭ D[o]mnii Tal[e]. Nemulţemind şi neplătind, pentru neputinţa noastră, ne plecăm de iznoavă şi încărcăm datorie cu datorie, foarte bine văzănd că mărirea şi graţia Mării Tale pe a celor răposaţĭ cu mult va să întreacă nevrednicia noastră, ca acelor datornicĭ aĭ Mării Tale, şi ne foarte rugăm să nu te îndurĭ de cetatea noastră şi de vecinătatea. Bine ne aducem aminte ce ne-aĭ răspunsŭ de curănd; iară ne iaste în ştinţă marea vrednicie cu care Măria Ta eştĭ un D[o]mnŭ (vreadnic) *(sic)* cinstit, nicĭ ne rugăm de alt[ă], fără să ne laş Măria Ta, din vinuril[e] ţăriĭ, pe banĭ gata, atăta făr căt vor putea fi şi oaminilor celor supuş aĭ Mării Tale. Că nicĭ nă stă, de spre partea noastră, de acĭasta nimic înpotrivă, şi ne ajunge atăta facere de bine, măcarŭ numaĭ de s'ar maĭ lărgi de spre Măriia Ta opreala cea foarte strămtă. Acĭastă plecăcĭune a noastră şi rugă-

[1] N° 726.

minte va da înnainte Mărĭi Tale, după zisa noastră, din cuvinte, preotu Todor, pe care ne rugăm cu plecăcĭune să-l asculţĭ după graţia Mărĭi Tale, şi să nu-l laş făr de ispravă, den luminata faţa. Ne foarte rugăm. Acĭasta acum. Lăsăm pe m[i]la lu D[u]m[ne]zăŭ să păzească D[o]mniia Mărĭi Tale.

A dooa, în ştiinţa facem luminateĭ feaţe Mărĭi Tal[e] pentru ceale ce s'aŭ primejduit acel smerit preot, anum[e] popa Todor, de aicĭ, de spre preoţiĭ şi norodu săŭ, de s'aŭ lipsit de un an de bisearica luĭ şi de venitu luĭ, şi nu putem priceape pe alt maĭ pe largŭ a ştiinţà pre Măriia Ta, făr pentru pizma, că el, ticălosul, destul îl ştim, că cu dreptate le-aŭ slujit şi legiĭ în multe rîndurĭ le-aŭ ajutorit, şi nicĭ-un lucru prost de dănsu nu putem afla. Din tinereaţele luĭ pănă la bătrăneaţe, de cănd slujeaşte, sănt maĭ bine de 30 de anĭ; şi noĭ ce le poruncim, pentru pacea, nu vor să ne asculte. Ci păcat iaste, Măria Ta, a lipsi de aicĭ un om harnic ca acesta; numaĭ ne rugăm foarte Mărĭi Tal[e] să nu te îndur[ĭ] de el, ci s[ă] le porunceşt[ĭ] acestora, ca să fie preotu odihnit şi în pace la biseareca luĭ, fiind Măriia Ta şi titor aceştiĭ sf[i]nte biseareci, că iaste zidită de la înnălţatu Scaunu D[o]mnieĭ Mărĭi Tal[e]. Făcănd Măriia Ta şi acest bine, pentru rugăcĭunea noastră, vom mulţămi Mărĭi Tale, că şi eĭ acolo să rănescŭ, în ţara Mărĭi Tal[e], şi, aŭ cu voe, aŭ făr voe, le cată să asculte. Iar şi pricina cestuĭ lucru al Şcheilor, bine îl ştie şi d[u]mnealuĭ Dudescu Vel Log[ofăt], şi maĭ bine va înştiinţa pe Măria Ta[1].

[Concept. Pe altă foaie, întăiul concept, cu litere latine şi ortografia ungurească[2].]

16.

Cumnate Opro. Să osteneştĭ să te ducĭ cu acĭastă ţuduliţă la fecĭoriĭ Volfoae în Tărgul Grăuluĭ, să le spuĭ că mu-

[1] Teodor a fost făcut preot la 1721 (Stinghe, *Ist. bisearicei*, p. 56). Dar aicĭ e vorba de «gîlcevile ce s'aŭ făcut de popa Todor» (*ibid.*, p. 110 şi urm.). Scrisoarea trebuie pusă apoĭ în legătură cu documentul precedent.

[2] N° 578.

mă-sa aŭ murit la Iunie 15 zile, şi eŭ am fostŭ atuncĭ, am fostŭ la Pătruburg *(sic!)*, şi aŭ murit în casa prinţipuluĭ Costandin Antohie, şi la moarte eĭ aŭ chiemat pe un popă săsescu, şi aŭ venit şi un notareş înpărătescu, şi aŭ scris tot ce s'aŭ aflat: banĭ, scule şi altele, şi li-aŭ pecetluit cu pecetea înpărătească, dăndu-le în samă Mării Sale, şi scriind, cănd va veni vre un fecior, să le deah. Ci să le zică să vie maĭ în grab[ă], că aşa aŭ lăsat şi mumă-sa, ca să le ià feciorii şi fete, că mulţĭ s'aŭ ispitit să le ià de la prinţipul, dară nicĭ cum n'aŭ vrut să le dia. Căcĭ Măriia Sa ştie familiia dumnealor. Ci pot face să mulţămiască, că, de ar fi murit airea, nu s'ar fi ales nimic.

Iul[ie] 5, 1743. Prot[o]prez[viter] Efstatie Vasilievicĭ, manu propria [1].

17.

† Dat-am carte noastră dă judecată luĭ Petco Eneşoiu ot Braşov, avănd întrebăciune de faţ[ă] înnainte noastră cu fie-său Petco, care Petco fie-său a fost dat jalbă la Măriia Sa Vod[ă] pentru zestrile mume-siĭ, zicănd că, însurăndu-s[e] tată-său a doaora, i-ar fi prăpădit zestrile mumă-siĭ, şi Măriia Sa Vod[ă], după jalba luĭ, aŭ rănduit pă Tudor Slăvesc[u], copilul din cas[ă], şi cu luminat[ă] cart[e] Mării Sal[e], şi i-aŭ adus pă amăndoĭ de faţă înnainte noastră, şi aşa s'aŭ învoit eĭ între dănşiĭ, şi aŭ dat Petuco *(sic)* Enişoiul fie-său vie p[o]g[on] p o]l [=jumătate], cea aŭ în dealul Cernăteştilor, şi i-aŭ dat şi o părechе de pistoale cu tocurĭ, şi aŭ dat şi zecĭuial[a] şi trepădul copiluluĭ den casă. Drept aciia, am dat acĭasta cartea de judecat[ă] luĭ Petuco Braş[o]vean[ul], ca de acum înnainte să aibă pace de cătră fie-său, Petco. Acĭasta scriem [2].

Ap[rilie] 21 dni, 1753.

A. biv Vel Sărd[ar].

† Dup[ă] cum am văzut şi scrisoare fie-său de aşăzămăntu.

[1] N° 727.
[2] N° 731.

18.

† Scrisoar[e] car[e] mi-aï trimis, o am priimit, şi toate am înţeles pentru fratel[e] nostru, că aŭ avut necazŭ multŭ, şi l-au oprit pentru ca s[ă] nu mează la Ţarigrad, şi dumniata te-aï făcut chezaş pentru el, şi aï dat şi zapis. Noï foarte îţ mulţămim de dragostia şi de fac[e]ria de bine car[e] o facï, şi aï scris că îţ este mar[e] frică ca s[ă] nu super[ĭ] capucheael[e]le. Dar noï cu capuchiaael[e]le nu avem nimica, nicï la lucrurile domneştï nu n[e] amestecăm, ci el merge după cum ţi-am scris; că avem acolo banï de pe un brăŭ, care ştiï, leï 1000, şi aparte avem, de pe zăblae, car[e] am trimis, leï 4.000, şi, maï avănd încă din marfa car[e] am dat-oo la Slivin, la un Armian, anum[e] Hasăn Hămi, leï 3.000, şi de pe altă marfă încă vr'o 2.000 de leï; car[i] fac cu toţ leï 10.000, şi să o iaŭ de acolo, şi de acolo, daca va găsi nescaiva coade de samur bun, la chir Cïuboï, să ià vr'o 5.000, şi apoï, căţ ïi va rămănia, să-ï dia la omul dumital e], acolo. Şi, daca-ï va loa, ni-ï veï da dumniata aciia, dar, daca nu va găsi co acïastă marfă, nu va loa, ci, căţ ban[ĭ] va avia, aşa am dat noï ordin ca să-ï dia pă toţ acolo, la omul dum[itale]. Şi, ar[e] socotială cu Hagi-Costanda, de 7 an[ĭ], apoï, or[ĭ] să fac[ă] tocmială cu negustor[i] car[e]le duc marfă la Slivin şi la Ţar[i]grad, ca la cătă sumă le va tribui, că eŭ de aicï o gătescu. Asta este toată triaaba luï acolo, apoï, daca ar fi pentru pricin[ă] de capuchiael[e], aŭ l-oï triimite eŭ în vederia tuturorŭ omen[i]lor? Căzŭ şi noï încă măncăm săr . . ., l-oï triimite cu altă socotială, dă ne-ar (nu) putea căuta de negoţttoriia noastră, dar să umblăm în alte ellia!? Şi zic că eştï la mar[e] ipopsia, ce . . . vorbi nimica; dar acumŭ noï amŭ intrat la maï mare ipopsie, la car[e] nicï că ştim ce fac[e]mŭ. Căcï ne scrie că, încă după plecaria frateluï nostrul, aŭ venit mulţï omin[ĭ] de aŭ pohtit chezăşie de l[a] dumniata pentru el. La car[e] multu ne mirămŭ noï, că noï nu ştimŭ acolo, ca s[ă] fie el dator cuiva nicï-un ban măcar; că cătă sum[ă] de marfă am loat, toată am plătitu-o cu ban[ĭ] gata. Noï. ştim că numaï dum[i]tal[e] îţ sintem datorï.

Şi aşa mă rog să-ĭ ţie Dumnezeŭ pă nenumiţ[i]. Să-m[ĭ] scriĭ, cin[e] l-aŭ opritŭ, şi cin[e] aŭ maĭ pohtit chizăşie pentru el. Că noĭ sintem forte supăraţ, — că el poate aŭ loatu de la cin[e]vaş nescaiva ban[ĭ] cu dobăndă saŭ înprumut, şi noĭ nu ştim, şi el poate că i-aŭ măncat, saŭ i-aŭ prăpădit, saŭ aŭ dat cuiva, şi s'aŭ măncat, şi noĭ n'avem la ştiria noostră nimica. Căcĭ că, încă eŭ fiindu acolo ast[ă] prim[ă]vară, nu mi-aŭ zis nimin[ĭ] pentru el că este cuivaş dator; ci iată că triimetem un omŭ dinnadinsu cu scrisor[e] asta; să-mĭ facĭ bine să-m scriĭ pă largu toată pricina, că săntem forte supăraţ tare. Că noĭ acum toată taina noastră o dăm cătră dumniata: nu n[e] păzim de nimica ca s[ă] nu-ţ[ĭ] spun[e]mŭ. Apoĭ, fiindŭcă aŭ plecat cu chir Enia al dum[i]tal[e], îţ va scrie chir Enia, ce triaabă am acolo, daca nu n[e] veĭ crede pă noĭ [1].

19.

1759. Sept. 15 ... şi tocmire de datoriĭ ...

1762, Δεκεμβρίου 18.

† Mergănd la Caţ:, să mergă la gazdă la Estărgar Ianoş, lăngă casă Nemţilor, în măn[a] dereaptă.

[Socoteală în zloţĭ.]

La Tiţa Pănoe ... Baciu Coifănar ... La Ion Gĭuvelcă ...

1760, Ghen[arie] 26.

Cu ajutor[iul] luĭ D[u]m[ne]zeŭ mă am socotit cu taica, şi din tot[ă] socotiala aŭ rămas să maĭ iaŭ eu de la dumnialuĭ leĭ noĭ 1000, adecăte leĭ o mie tocma.

Şi am loat eŭ de la dum[nea]luĭ vin buţ 9 şi butoe 2; căţ banĭ vor prinde la măsur[ă]tor[e] lor, să aibă a-ĭ scădia din suma de sus; apoĭ, căt va fi preţ[ul] vin[u]luĭ, pă cum l-oĭ vinde, tot aşa să s[ă] socotiască, tot, nicĭ maĭ sus, nicĭ maĭ jos; 1760, Ghen[arie] 26.

... Ne am maĭ dat la Ţar[i]gradu leĭ 26. Am maĭ dat maicăĭ, căndŭ am plecat la Slivin, tl. 200. La chir Dimitrul

[1] Registrul de negustor din 1759. V. n[1] următor.

Vlad, pă ploșce... La cĭubuc, la hărtie... Zăblăŭ, coț... Ploșce de 3 cof[e]... La ploșca înșelător...

1760, Ghen. 16. Cu ajutor[iul] luĭ Dumnezeŭ avem cu chir Enia în tovărășie bumbac, sacĭ 15[1]....

20.

Prea-cinstiților celor de bune și fericite neamurĭ și aĭ noștri maĭ marĭ poruncitorĭ, Măriia Voastră cinstiț domnĭ aĭ cinstituluĭ Maestratŭ, cu lacrămĭ și cu multă plecăciune Măriia Voastră ne închinăm.

Noĭ, eŭ Dumitrul Hărsŭ, dinpreună cu fecĭorul mieŭ, anume Dumitru, cădem la mila și dereptatea Măriia Voastră, ca să vă aduceț aminte și de noĭ, de vreme ce am ajunsŭ la atâta năcaz și pedeapsă, și, cuĭ săntem datorĭ noĭ, ne dăm platnicĭ cu toată bunătatea noastră ce avem, ca să plătim la toțĭ, cine săntem datorĭ. Dară și dumnealor datornici, la cine săntem noĭ datorĭ, să-șĭ aducă aminte și de Dumnezăŭ în ce fel să vinde bunătatea noastră, și pe noĭ ne ține la închisoare, și pă semne ne poftește toată paguba noastră, câtă să face de toate părțile.

1. Marfa din boltă să va mucezi și să va strica; pagubă va fi.

2. Venitul moșilor acum este și să prăpădește de streinĭ.

3. Fămeile noastre umblă pe ușile altora, fiind lipsite de toate părțile, pecum săntem și noĭ aicĭ la închisoare.

Pentru acĭasta ne rugăm Măriilor Voastre, să vă milostiviț pre noĭ, că și noĭ săntem de aicĭ, și totŭ vom să rămănem iar totŭ suptŭ ascultarea Măriilor Voastre ca și până acum, după cum am fostŭ supușĭ la toate poruncile.

De vreme ce s'aŭ luotŭ în samă toată bunătatea noastră ce am avutŭ, atâtŭ câtŭ am rămas numaĭ cu trupurile și cu sufletele, păcatŭ ar hi să ne maĭ păgubim peste toate și de la marfă și de la moșiĭ și de la toate; ci ne rugăm să ne lăsaț afară, și poftim un cinstitŭ comision, și să ne socotim, și să ne plătim cu toate ce avem, de datornicĭ, dar să nu perim de toată lipsa, noĭ aicĭ în chisoare și fămeile și copii

[1] *Ibidem.*

noştri afară, pe uşile altora. Acĭasta, şi mila luĭ Dumnezeŭ să se milostivească cu găndul cel bun spre noĭ.

Şi rămănem maĭ micĭ ubligaţ aĭ Măriilor Voastre:

Dumitru Herţŭ, dinpreună cu fecĭorul, Dumitru.

Av[gus]tŭ 14 dni, 1761 [1].

21.

1764. Ghen[a]rie. Anum[e] cĭ-am cheltuit eŭ de la min[e] pentro Chivuţ[a].

. . . 1 cheptar, f. 6. 1 tivilichie verde, f. 10. 1 deto pestriţ[ă], f. 12. 1 deto belicos[ă], f. 20. 2 rochĭ cutnie, f. 33, 86. 1 şurţĭ bun, f. 22. 3 deto carton, f. 5, 32. 1 roche şamalagĭa, f. 13, 23. 10 coţ belacos[ă]... 10 coţ atlazŭ... 2 părechĭ cizŭme roş... 3 părechĭ condurĭ, f. 3. 1 colan bun, f. 2, 18. 1 mintie, f. — Cheltuiala la rochĭ, f. —

1760, Av[gust] 20, datoriia gostinar[i]lor din an[ul] trecut... Blan[ă] de pisic[ă]... La mătăş... La 10 povăr[ĭ] de bumbac... Arnicĭ sac 1, cu leĭ 73...

1761, Maĭ 7.

Am trimis luĭ Tudor marfă de l[a] Gĭurgĭul, anume:

Cos[e] lungĭ	194,	căte 33	leĭ
Cos[e] scurte	100	» »	»
Pănză coţ	52,	căte 8	»
Coţ	101,	căte 7	»
Coţ	282,	căte 9	»
Coţ	342,	căte 10	»
Coţ	200,	căte 7	»
Mătasă	2,	cu leĭ 22	»

Castar *(sic* = astar) 1 pes. *(sic)* 45 [2].

22.

Eŭ cel maĭ jos cu numele iscălit daŭ scrisoare mea de bună încredinţare la măna Măriĭ Sale domn sicritar Marcus Tartlăr, precum ca să să ştie că am luat în sam[ă] pe fe-

[1] N° 745.
[2] Ms. IV, U. 3.

cĭorul mieŭ Gheorghe, carele l-am trimis cu neguțătorie la Moldova, la Iaș, și, fiind vr'o poruncă, or pentru dajde, or pentru altele să am a răspunde pentru fecĭorul mieŭ, Ghiorghe. Și, pentru credință, m'am iscălit maĭ jos, ca să să crează[1].

Brașov, 1788, Oc[tomvrie] 21.

Ioan Vladu.

23.

No. 1. Catastivu de datorì ce mi să află la Ardalŭ, la fiteșce niguțător, anume de anume, sup număre luĭ.

1801. Am dat lá kir Georgize Marinovits, am dat la Klus ánúme marfa.

181/3 ólá arnitsi ross, 67, 10 tórt, 6 tzóluri.

1802, Μαΐου 19. Am primit din summa, din suma din derept, de la kir Scaadrutz, ku kalu din preuna, deplin, f. 443, 40 d.[2].

Ștucor[ĭ] pănză..., 1 tonă pește[3]....

24.

Mă închin cu sănătate dumitale, chir Șendruț, și la tot cuprinsu dumitale, vă poftescu fericită sănătate; 819, 13 Octomv[rie].

De alta n'am, fără mă rog să faci bine, să daĭ la omu meŭ acesta, aceĭ 14 #, ce am rămas de la Tancĭu Aghel Abotă..., că am forte lipsă mar[e] acuma, și, de astă dată, orce mi-ĭ porunci, bucuros voĭ sluji. Așa mă rog.

Cu acĭasta rămăn al dumitale de bine voitor și bun prietin, ca unuĭ frate:

Nicolae Badiŭ[4].

[1] No 750.
[2] De la «1801», cu litere latine în original.
[3] Ms. IV, U. 68.
[4] *Ibidem.*

II. Sătenii Ţinutului.

Ar trebui multe cercetări în Archivele, încă neîndestulător orînduite şi catalogate, ale Braşovului pentru ca să se poată înfăţişa o icoană ceva mai bogată şi felurită a vieţii ce du ceaŭ sătenii din «olat». Aşa cum se află însă materialul până astăzi, se poate spune numai puţinul ce urmează:

În cele mai vechi timpuri, Unguri abia dacă se vor fi găsit în aceste sate, şi Secuii nu vor fi ajuns încă până la ele. Numărul străinilor a crescut însă foarte răpede în veacul al XIX-lea, şi astfel la 1839 eraŭ în cele Şepte Sate 10.218 Romînĭ şi 9.006 Ungurĭ, iar în 1864, pe lîngă Bră-nenĭ, 15.191 de aĭ noştri faţă de 13.190 de Ungurĭ. Toate încercările făcute în cele maĭ vechĭ timpurĭ de a scăpa de Romîniĭ din aceste sate, se dovediseră zădarnice [1]. Ba încă în unele localităţĭ cu poporaţie săsească, precum era odată Rîşnovul, înmulţirea Romînilor puse pe gîndurĭ, şi se luară măsurĭ foarte aspre şi nedrepte pentru a împiedeca trecerea pe încetul a pămîntuluĭ în mînile acestuĭ neam dispreţuit, care înnainta cu obişnuita luĭ stăruinţă tăcută [2]. Dar în cele Şepte Sate nu era nevoie de o astfel de înnaintare cuceritoare, căcĭ ele rămaseră până acum vre-o sută de anĭ ceia ce fuseseră de la început şi cum le numiseră totdeauna stăpîniĭ venițĭ maĭ tărziŭ, *Bleschdörffer*, «sate romăneştĭ», saŭ, cum se zicea în epoca de limbă oficială latină a evuluĭ mediu: *villae olachales*.

Cîrmuirea asupra celor Şepte Sate o are un *şpan*, trimes din Braşov. Altuĭ şpan îĭ sînt supuse alte două sate, aşezate unul lîngă altul, la o parte: Apaţa şi Crizbavul. Branul atîrna de comandantul cetăţiĭ. Aceştia sînt dregătoriĭ *domnilor*. Afară de dînşiĭ, vameşiĭ aŭ drepturĭ în ceia ce priveşte alegerea, supravegherea, pedepsirea plăiaşilor, ce se aleg, în număr de vre-o 60 de oamenĭ, pentru a îndeplini în această parte slujbele la care sînt ţinuţĭ, după aceiaşĭ veche datină romănească, plăiaşiĭ de dincolo, aĭ Ţeriĭ-Romăneştĭ.

[1] *Die Rechtslage des ehemaligen Törzburger Dominiums*, pp. 32-3.

[2] *Sate şi preoţĭ*, p. 104 şi urm. Cf. Herrmann, *Das alte und neue Kron-*

In sfîrşit Sçaunul judecătoresc al *Stadthannuluĭ* din Braşov, al judeluĭ chiar, «marele-judeţ», sînt deschise acelora dintre Romîniĭ supuşĭ pe cari nu-ĭ mulţămeşte hotărîrea şpanuluĭ. Pentru Zîrneştĭ şi Tohanĭ, altă «insulă», trebuie să se admită împrejurărĭ întocmaĭ ca acestea [1].

Afară de această cîrmuire adusă prin hotărîrile regale, care, în deosebite timpurĭ, aŭ dat acest pămînt şi aceştĭ oamenĭ în puterea Saşilor, trăiesc încă vechile noastre obiceiurĭ, aceleaşĭ în tot cuprinsul Romînimiĭ. Fiecare sat îşĭ are un număr de «dregătorĭ» saŭ «juraţĭ» romînĭ — odată numărăm cincĭ — şi sfatul «bătrînilor». Eĭ aŭ dreptul a face unele judecăţĭ, şi de la dînşiĭ pornesc toate adeveririle şi mărturirile. Cel maĭ mare din dregătorĭ e birăul, numit şi aicĭ, ca şi în Ţinutul bistriţean şi în unele locurĭ din Ungurime, cu acest cuvînt unguresc, ce ţinea locul celuĭ vechiŭ de jude, păstrate în Silîştea Sibiiuluĭ, de pildă. Poate şi aicĭ birăul, judele se alegea în biserică, după o anumită rînduială. El e întărit de «domniĭ» din Braşov, «Măriile Lor» (acest atribut se întrebuinţează maĭ des şi maĭ jos de Romîniĭ de dincolo, cari se ieau în această privinţă după Ungurĭ). Birăul are şi dreptul de a hotărî cercetărĭ, care aŭ în vedere alcătuirea mărturieĭ [2].

Cîte un preot, doĭ, neuniţĭ, staŭ în fiecare sat. Afară de cunoaşterea unuĭ număr de rugăciunĭ şi regule, afară de oarecare ştiinţă a cetituluĭ şi scrisuluĭ, eĭ nu se deosebesc prin nimic de ţerănimea, a căreia păstorire sufletească o aŭ. În fruntea lor stă protopopul braşovean, de care maĭ ascultă însă şi alte parochiĭ: Ţinţariĭ, Bodul, Feldioara (în schimb însă, unele sate braşoveneştĭ se pare că nu-ĭ sînt supuse). Dascăl este saŭ nu-ĭ. Pe alocurea, oameniĭ aŭ la îndămînă şi cîte un logofăt, meşter de condeiŭ, care face scrisorile, pe care s'ar întîmpla că părintele să nu le poată

stadt, I, p. 128 (an. 1709): Saşiĭ aŭ voie a întoarce preţurile pămînturile cumpărate de Şcheĭ saŭ de sătenĭ romînĭ pe teritoriul lor.

[1] Broşura germană citată; Herrmann, I, p. 64 (an. 1709)

[2] *Rechtslage* şi actele ce urmează.

duce la capăt bun. El strînge veniturile sale, ţine pămîntul bisericii şi trimete Vlădicăi,— care este une ori cel din Rîmnic, alte ori Mitropolitul muntean saŭ cine ştie ce Sîrb, până, la urmă, după potolirea furtunilor Unirii, rămîne episcopul neunit din Răşinari şi Sibiiŭ, — «banii vlădiceşti».

Sătenii romînî ai «Ţinutului» privesc pe Braşoveni ca pe «domnii lor de pămînt» şi pe represintanţii regelui. Deci ei li datoresc multe de toate. Anume: dijma sămănăturilor, a albinelor, o dajde pentru oi, alta pentru viţei, o a treia pentru căşării. Pentru judecăţi se răspunde *birşagul*. Se duc la Braşov cară cu lemne. Judele care stăpîneşte şi judele ce a fost, aŭ dreptul la anumite slujbe. Moara, cîrciuma, muntele, păşunea sînt adesea ale Saşilor, cari le arendează. În sfîrşit, se adaoge un număr de zile de muncă, statornicite de la o vreme la două pe săptămînă, fie cu mînile, fie cu cîţi boi are fieştecare [1].

Aceasta e starea locuitorilor vechi şi statornici. Cei cari se aşează abia în «Ţinut», au altfel de sarcini, plătind birul nunţii, cînd se însoară în vre un sat al Braşovului, birul «vaganţilor», cînd vin ca fugari în ele. Locuitorii aşezaţi în colibe risipite, şi nu în sate, de jur împrejurul cetăţii Branului, pe munte, şi numiţi pentru aceasta *colibaşi*, au anumite taxe şi datoria de a tăia şi duce lemne stăpînilor. Colibaşii aceştia sînt mulţi: prin 1860, vre o 2-3.000, astăzi ei se ridică la peste 8.000 de locuitori. Dar, fiind mai săraci de cît ceilalţi, ei hrăniau mai puţin decît dînşii Vistieria Braşovului. Odată, între 1711 şi 1732, se făcuse deci planul de a-i strînge într'un singur sat, saŭ de a-i da afară.

Mai ales în veacul al XVIII-lea, sătenii aceştia nu sînt uşor de stăpînit. Răscoalele religioase din vremea Unirii, conştiinţa, pătrunsă până la dînşii, că Împărăţia e cu priinţă faţă de oamenii săraci şi apăsaţi şi duşmănoasă puternicilor cari storc şi împilează, îndemnurile ce li vin chiar de la agenţi ai Curţii, cari merg mai departe decît instrucţiile lor, bucuria cu care Guvernul primeşte pe cine vrea să fie ostaş,

[1] *Ibid.*, p. 40 şi urm.

cătană saŭ *grănicer*, — toate acestea ţin pe oamenĭ într'o necontenită fierbere. Eĭ nu se maĭ tem şi îndrăznesc orĭce împotriva uneĭ dominaţiĭ, care vădit se apropie de sfîrşitul eĭ.

Astfel pe la 1750 Vlădeniĭ, Zîrneştiĭ, Tohaniĭ, Satu-noŭ se privesc ca sate libere şi nu vreaŭ să plătească banĭ, nicĭ să dea dijmă. Sfatul îĭ sileşte a se ţinea de obiceiŭ. Aceasta aduce o răscoală în toată forma. Trebuie să se trimeată împotriva lor o ceată de slujitorĭ aĭ cetăţiĭ pentru «a pedepsi pe răsculaţĭ cu 25-30 de beţe şi a aduce pe căpeteniĭ legate în oraş». Şi istoricul sas de pe acele timpurĭ urmează astfel: «Aceasta se îndeplini întocmaĭ. Doĭ dintre ceĭ maĭ de frunte turburătorĭ fură mînaţĭ la temniţă, osîndiţĭ a primi 25 de beţe şi a lucra o lună de zile în contumaţia sanitară de la Timiş. În acest chip, şi Vlădeniı şi celelalte sate care făceau greutăţĭ, îşĭ veniră în minţĭ» [1].

În aceste împrejurărĭ de vălmăşagurĭ, în care se trag clopotele şi se aleargă cu furcile pentru a scoate pe arestaţĭ, se deosebeşte maĭ ales ca aţîţător un anume Pavel Molnar. Pe lîngă zgomot, loviturĭ, oprirĭ a dăjdiĭ şi dijmeĭ, ţeraniĭ noştri trimet jalbe la Viena tuturor îndurărilor, cerînd a li se da munţĭ şi păşunĭ şi a li se ierta taxele, — cum ar fi fost maĭ bine. Trimeşiĭ lor merg cu această nădejde la Sibiiŭ, la Viena chiar. Nicĭ-o asprime nu-ĭ face să-şı piardă încrederea în bunătatea împărătească, şi doar li se aruncă în faţă petecile jalbeĭ rupte şi li se făgăduieşte regala milostivire a 100 de beţe de fiecare!

Cînd agentul Ştefan Enyedi vine în 1774 cu veştĭ de cătănie, satele se mişcă iarăşĭ, scuturîndu-şĭ lanţurile. Vreau să fie ostaşĭ aĭ Împăratuluĭ, numaĭ să scape de domnĭ! O sută şeĭzecĭ de sătenĭ din Apaţa cer într'un singur avînt raniţa şi puşca.

La 1780, în sfîrşit, vechea lor dorinţă de a se hotărî măcar sarcinile, e îndeplinită. *Urbariul* cel noŭ apare, dar Romînii, îndîrjiţĭ şi deprinşĭ acum cu lupta, nu se mulţămesc cu ce scrie în el, şi încă maĭ puţin cu felul cum se aplică aceste

[1] Herrmann, I, pp. 204-5, 207.

scrise de acei cari aveaŭ tot interesul să nu le ţie în samă. Şarlatani se mai amestecă, făgăduind să facă jălbi cu izbîndă sigură, şi cerînd pentru o binefacere ca aceasta numai suma mică de 1000 de florini. Se reclamă, în 1781, de toate satele la un loc, dreptate, voie de a-şi vinde singure rachiul şi tot lucruri de acestea. Apaţa-şi alege un jude şi doisprezece juraţi pentru a o cîrmui neatîrnat; cei din Crizbav încep cu împărţirea pămînturilor, cunoscutul vis de fericire al ţeranilor noştri [1].

Dar peste cîţiva ani, cînd Horia apăru în depărtaţii munţi ai Apusului, Craiŭ noŭ de sînge, aici fu linişte. Saşii lăsaseră frîul mai uşor. În curînd, odată cu desfiinţarea iobăgiei, întăia şi a doua oară, el cădea cu totul din mînile lor slăbite.

I.

† Adec[ă] eŭ Mărtin dat-am zapisul mieu la măna cumnatului Gherghi văt[aful] precum să s[ă] ştie că-i săntŭ eŭ dum[i]sal[e] dator f. 150, şi mi-aŭ dat dumnealui aceşt[i] ban[i] toţ gata, şi, căndŭ s'aŭ făcut aciastă scrisoare, fost-aŭ mulţi oamin[i] bun[i] de faţ[ă], car[i] să vor şi iscăli mai gios. Iar eŭ Mărtin, pentru mai mare şi adevărată credinţă, mi-am pus deagetul în loc de peciate, ca s[ă] crează în totŭ locul şi la fieştece judecată, şi locul casi pe sama dumnialui iaste.

Pis [= s'a scris] Fev[ruar] 27 dni, lt. 7203 [1695].

Eŭ Stoica postăvariul mart[ur].

Eŭ Rad[ul] Tohanul, mart[ur].

Eŭ Ianŭ Soltanul, mart[ur].

Şi am scris eŭ Ion, şi sănt mart[ur].

Eŭ Mărtin snă [= fiŭ lui] Mărtiniţă.

† Pre acest zapis săntŭ chizaş Ion şi eŭ Dumitru, feciorii lui Mărtin, ca s[ă] slujim cănd ne va pohti dumnealui, să plătim aceşti bani cu cujba [= slujba?], şi banii făr[ă] do-

[1] Herrmann, pp. 450-1; II, p. 261 şi urm.

băndă. Şi să fim în sama dumnealuĭ. Martor[ĭ] cariĭ vor iscăli.

Pis az [= am scris eŭ] diiacon Radu.

Pis Fev[ruar] 1 dni, 1696 [cifre].

Protopop Văsi, mărt[urie].

Eu Ion, eŭ Dumitru Şimanul Oana[1].

2.

† Cinstitu marel[e] judeţ Andriiaş Reaităr dintru cinstită cetatea Braşovuluĭ şi a tooată Ţara Bărseĭ, adecă noĭ bătrăniĭ den Zrăneştŭ, înpreună cu deregătoriĭ, scriind cartea Mării Tal[e] ca să vie rudele acestuĭ omŭ Vladu Căpriţoiuluĭ aicea, înnaintea Mării Tal[e], iată că, neputănd veni, pentru nevoile noastre, iată că ne-amŭ scris careş pre nume, şi mărturisim cu sufletele noastre înna(na)intea Mării Tal[e]: întăĭ Radu vătafu iaste verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţĭ, şi Dan al luĭ Coşotă, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţĭ, şi Micu al luĭ Coşotă, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţĭ, şi Aldimiru Căpriţoe, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţ[i], şi Stancĭu Căpriţoe, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţ[ĭ], şi Oancea Căpriţoe, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţĭ, şi Stan Cĭocanea, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţĭ, şi Oprea Cĭocani, verĭ primarĭ, fecĭorĭ den fraţĭ, şi Radu Neagăĭ, văr primare, fecĭor den fraţ, şi Vlad Bercea, văr primar, fecĭor din fraţĭ, şi Vlad al luĭ Plumbotă, văr primare, fecĭor din fraţ, şi Aldimiru Bucuru luĭ Dan, văr primare, fecĭor din fraţ, Ionu Bucuru luĭ Dan, verĭ primarĭ, fecĭorĭ din fraţĭ. Şi aşa mărturisim noĭ deregători Vlăduşcă Sindel, Bucur Dan, Manea Alduli, Stoica Gĭurgea, Vlad Barna, şi înpreună cu toţi bătrăni, precum scrie maĭ sus, precum sintŭ rudă aceştĭ oaomenĭ şi alţĭ mulţĭ după aceştea.

Pis m[e]s[i]ţa M[a]rţ, 11 dni, leat 7210 [1702][2].

[1] N° 650.

[2] Stenner, II, la n° 204.

3.

† Cinstituluĭ şi al nostru maĭ mare şi bun priiatin Măriia Sa Boartăş Seăiler, marele-giudeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ şi a toat[ă] ţara Bîrseĭ, de la prea-putearnicul şi a-toateţiitoriul Dumn[e]dzăŭ pohtescu să trimiţă Mărieĭ Tale bun[ă] şi fericită săn[ă]tate, întru cinstit şi luminat Scaunul Măriei Tale pur[u]rea rog.

După aceasta mă rog Măriei Tale pentru cest voinic al nostru, anum[e] Florea, care i-am dat o fată din casa mea, mă rog Măriei Tale să facĭ bine pentru cea curvă care aŭ umblat cu dînsul, să trimeţ un portarĭ la dînsa, să nu maĭ meargă la dînsul, că el i-aŭ plătit tot ce aŭ avut la dînsul. Acum tot mearge la dînsul de cere banĭ pentru copil. Ce mă rog Măriei Tale, pentru voia mea, să facĭ atăta bine, să daĭ poruncă aceiĭ curve să nu maĭ meargă maĭ mult la dînsul, ce să-ş caute treaba eĭ; că ia numaĭ ce s'au legat de dănsul, — că el s'aŭ prins înnaintea mea că n'au avut treabă cu dînsa. De aceasta mă rog Măriei Tale. Mila luĭ D[umne]dzăŭ să fie pur[u]rea cu Măriia Ta. Pis [= scris] Ap[rilie] 5 dni, 1709.

Măriei Tale în toat[ă] vreamea gata spre slujbă:

Gheorghiţă Obrăştin [1].

4.

Eŭ popa Stoica dăn Ţănţar[ĭ], înpreun[ă] cu Lupu Boiaru Cămlitu, şi cu Bucur Vlădăŭ, şi cu Ion Munteanu, şi cu Bucur Călător, şi cu Mihăil[ă] Glegoţ, şi cu Şerbu Vadră, şi cu Sămion Răducan, şi cu Oprea Mihaĭ.

Dat-am a nostră credincĭos[ă] cartea noastră, ca s[ă] fie de bun[ă] şi de mar[e] credinţă la cinstite mănele Măriiĭ Sal[e], cinstiţilor judeţ din censtit[ă] cetatea Braşovuluĭ, precum să s[ă] ştiia că am luat noĭ pe chez[ă]şie noastră de la Mărie Lor pă Stan Bărco şi pe Marin Bălcăşoe, de s'aŭ slobozit din prinsoar[e], păn cănd îĭ va pohti Mărie Sa ghinăraru şi Mării[le] Lor domniĭ judeţiĭ, să fie de faţă cănd îĭ vor pohti la judecat[ă], dar, nefiind de faţ[ă] aceĭ oamen[ĭ], să avem noĭ, chizaşi lor, a darea sam[ă] de dunşiĭ, şi burşag

[1] N° 695.

cu fr. 210. Şi, pentru maı mar[e] şi adev[ă]rat[ă] credinţă, ne-am pus maĭ jos şi deagetul, în loc de peceate, ca s[ă] să creaz[ă] în tot locul, la fiice judecat[ă].

Ap[rilie] 24 dni, l[t] 7217 [1709].

Eŭ pop[a] Stoica, chezaş.
Eŭ Lupu Boiar, chezaş.
Eŭ Bucur Călător, chezaş.
Eŭ Şerbɹ Vadră, chezaş.
Eŭ Semion Răducan, chezaş.
Eŭ Oprea Mihaĭ, chezaş.
Eŭ Bucur Vlădăŭ, chezaş.
Eŭ Ion Munteanu, chezaş.
Eŭ Mihail Gligoţ, chizaş.

Ş'am scris eŭ, Oancea Log[o]f[ă]t, cu zisa lor, şi sănt şi martur.

[Punere de degete[1].]

5.

† Cinstituluĭ şi marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ şi preaste toată Ţara Bărsiĭ, rugăm pre m[i]l[os]t[i]vul Dumnedzeŭ de săn[ă]tatea Mării Tal[e], şi de toat[ă] cinstit[ă] casa Mării Tale. Dăm ştire Mării Tal[e] pentru un om al nostru, tănplăndu-s[ă] de aŭ fost fugit în Ţara-Rumănească, şi aŭ dorit să-ş vie acas[ă], şi, neavănd făn, să-ş dia vitelor, s'aŭ dus pă otarul Şinci şi au ernat astă iarnă acolo. După aceaia aŭ dorit ca s[ă] vie acas[ă], şi aŭ trecut cu vitel[e] pă otarul nostru; dup[ă] aceaia s'au sculat Poenari dă ne-aŭ călcat otarul, şi l-aŭ legat, şi l-a dus în Poiana Măruluĭ, şi-l ţin prinsu, ca să-l obăgiască, şi l-aŭ bătut, dă est[e] maĭ pre moarte. Şi am mănat 2 bătr[ă]niĭ aĭ satuluĭ acolo, ca s[ă] vază pentru ce l-aŭ loat din marginea satuluĭ; şi l-aŭ dus legat acolo birăul, şi aŭ dat sama aşa, precum căce aŭ ernat el pre otarul Şinci, va să ià el dă oae căte 5 ban[ĭ]. Oameniĭ noştriĭ aŭ zis aşa, că eĭ bani nu-ĭ vor da: nu sintem obagiĭ Măriĭ Sale luĭ Vod[ă], ci sint al cinstituluĭ Svat. Pentru aceaia, vom da ştir[e] Mării Sal[e] judeţuluĭ. Eĭ aŭ zis, ce bagă eĭ samă de Măria Sa judeţul! Că, d'ar aduc[e] 10 cărţi, nu le baga samă. După acía, de pizmă, s'aŭ sculat de aŭ făcut toege ca să-l bată. Bătrăniĭ s'aŭ rugat să nu-l bat[ă] nejudecat; eĭ n'aŭ băgat sam[ă] de aceaia, ci l-a pus la bătae, de n'o maĭ fii de vac. Ci-ţ daŭ ştir[e] Mării Tale,

[1] No 697.

cu[m] n'eĭ învăţa de acest săraq de om. Mila luĭ D[u]mneazău cu M[ă]riia Ta, amin.

Al M[ă]rii Tal[e] mic[ă] slug[ă]: Dan, birău, din preun[ă] cu bătrâni din Zrăneşt[ĭ].

A[prilie] 29 dni, l[t] 7217 [1709].

[V°:] Cinstituluĭ şi mareluĭ judeţ, cu cinste şi cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mică, neagră.]

6.

Azŭ eŭ popa Mateĭ Tămpia din Turchişĭ, înpreun[ă] cu Ion Văltoar[e] dăn Staril[e], dup[ă] porănca Măriei Sale v[e]l judeţ Ştefan Filiştah, dăm noĭ acĭastă scrisoare a noastră la măna dumisale jupănuluĭ Gligorie Lazul precum să s[ă] ştie că, tămplăndu-s[ă] moarte Voicăĭ Corciuleţ, la moartea eiĭ aŭ lăsat ia cu sufletul eiĭ precum să [să] ştie că are ia o sum[ă] de banĭ la jupănul Gligorie. Decĭ, tămplăndu-i-s[ă] eĭ moarte, şi neavănd cu ce să o grijască, am mers eŭ popa Mateĭ la dumnealuĭ jupănul Gligorie şi mi i-aŭ dat dumnealuĭ mie în măna mea zloţĭ rumăneştĭ 10, şi, în urmă, neajungănd aceştĭ ban[ĭ] de pomenă şi de serendare, am mersŭ eŭ popa Mateĭ, denpreun[ă] cu Ion, la domnealuĭ jupănul Gligorie, şi noĭ am cerut la dumnealuĭ ca s[ă] ne maĭ dea banĭ, ca s[ă] fac[ă] poman[ă] la 6 săptămânĭ, şi să s[ă] plătească serindariul. Iar dumnealuĭ, nevrănd ca s[ă] maĭ dea banĭ, l-am chemat înnaintea Măriei Sale judeţuluĭ, şi l-am apucat pe dumnealuĭ pentru toţ baniĭ care aŭ grăit ia la moartea iĭ, şi dumnealuĭ s'aŭ jurat cu jurămăntŭ înnaintea Măriei Sale judeţuluĭ şi înnaintea noastră, precum la dumnealuĭ maĭ mult decăt 10 zloţ, car[e] i-aŭ dat, şi maĭ sănt la dumnealuĭ 10 leĭ şi 1 zlot, iar dăn porănca Măriei Sale ne-aŭ dat dumnealuĭ la mănile nostre şi aceĭ 10 leĭ şi 1 zlot, ca s[ă] să plătească serindariul şi s[ă] să fac[ă] poman[a] de 40 de zile. Iar, adevărat, jupănul Gligorie aŭ jurat cu juratŭ *(sic)*, precum înnaintea Măriei Sale judeţuluĭ, precum aŭ maĭ avut la dumnealuĭ maĭ mulţĭ ban[ĭ] de cum scrie maĭ sus, şi i-au dat dumnealuĭ în măna eiĭ, leĭ 18, şi iar s'aŭ maĭ jurat înnaintea noastră pre-

cum la dumnealuĭ, din ce scrie maĭ sus, n'aŭ avut nicĭ-un ban. Acest jurămănt s'aŭ jurat înnaintea mea popeĭ, lu Mateĭ, duhovniceaște. Pentru acĭasta am întărit acĭastă carte cu pecețele noastre, ca s[ă] crează în tăt locul, și la fieștece judecat[ă].

Eu Pop Mateĭ ot Turchiș } [pun degetele].
Eŭ Ion Văltoare }
Protopop Florea Băran, iscal [= iscălește].

Și am scris eŭ log[ofătul] Radu al cinstituluĭ Sfat, cu zisa dum[neal]or, și și martor [1].

7.

† Răjnovŭ: pop[a] Stoica, pop[a] Lupu, f. 6.
† Tohanu: pop[a] Ion star[ețul], f. 1, pop[a] Brat, f. 1.
Pop[a] Radu Găbănea, f. 1.
† Pop[a] Andre[ĭ]; pop[a] Burcu, pop[a] Radu snă [fiŭ] pop[a] Ion, căte b[a]n[i] 50.
Zărneștiĭ: pop[a] Vlădușcă, f. 1, pop[a] Mănăil[ă], f. 1.
Popa Dobri, f. 1, pop[a] Vlăduț, f. —, pop[a] Zmădu, banĭ 50, popa Vlad Dobre[s]cu, ban[ĭ] 50, pop[a] Comșa, ban[i] 50.
Pop[a] Ion Baiu, ban[ĭ] 50, pop[a] Ioniț[ă], ban[ĭ] 50, pop[a] Mănăil[ă], Iun[ie], f. 50, pop[a] Ion zet [=ginere] pop[a] Vlăduț, b[anĭ] 50.
† Vlădeaniĭ: pop[a] Ion star[i = cel bătrîn], f. 1, pop[a] Burcu, f. 1.
† Țănțariĭ: pop[a] Burcă star[i], f. 1, pop[a] Stoica, f. 1.
† Feldioara: pop[a] Ionașcŭ, f. 1.
† Bodu: pop[a] Marcu, f. 50.
Preajmărŭ: pop[a] Oprea, f. 1.
† Tărlugeaniĭ: pop[a] Stan Breace, f. 1.
† Pop[a] Rad[u] Verzea ot Satulungu, f. 1.
† Turchișu: pop[a] Gheorghe, f. 1.

Aceștĭ banĭ, f[lorin]ț 28, cariĭ săborul nostru cu protopopul chir Florea, ca să să dea preotuluĭ Statie, și așa aŭ poruncit

[1] N° 721.

părintele Vl[ă]d[i]ca, să aveţ a da acĭastă veachie rămăşiţă, să nu faceţ într'altŭ chipŭ. În Braş[ov, l[t] 1736, Ghen[arie] 16 dni.

Iereĭ Radul Team[pea],
prot[opop] al Braş[ovuluĭ].
Manu propria.

Aceştĭ banĭ i-aŭ dat părintele protopop Florea în măna popeĭ luĭ Statie, fr. 28, ce s'aŭ cheltuit pe sama Vl[ă]d[i]căĭ de la Rămnic.

Popiĭ din Tohan, pop[a] Rad[u] Tătulea de 10 anĭ, nu dăĭ dajdea vlădicĭască şi frate săŭ pop[a] Andreĭ, iar (?) de 3 anĭ[1].

8.

Rămăşiţele ce s'aŭ scos din catastigul prot[o]popi Flori, care preot cĭ-aŭ rămas dător de banĭ vladiceştĭ, aşijderea şi de bani de cheltuiala, ce s'aŭ dat luĭ popi Eustatie, pre-cum le însămnămŭ toate pă rend.

Zerneştĭ.

Popa Dobra, 1 flor[in], 40 de ba[nĭ].
Popa Smadul, 1 flor[in], 20 de b[anĭ].
Popa Vladuţa, 1 fl[orin], 20 de b[anĭ].
Popa Vlad Dobrescŭ, 1 fl[orin], 20 de b[anĭ].
Popa Comşa, 1 fl[orin], 20 de ban[ĭ].
Popa Ioanŭ B[ ]la, 1 fl[orin], 20 de ban[ĭ].
Popa Ioniţa, 1 fl[orin], 20 de b[anĭ].
Popa Emanuil Iuni, 1 fl[orin], 20 de ban[ĭ].
Popa Ioanŭ, ginere luĭ pop[a] Vladuţa, 1 fl[orin], 20 de b[an]ĭ.

Tohanĭ.

Pop[a] Andreĭ, pop[a] Radul, pop[a] Bucur de patru an n'au plat[it].

Terlungenĭ.

Pop[a] Stanŭ, 2 flor[inĭ], 40 de ban[ĭ].

[1] N° 481.

Şi iare fl[o]r[inĭ] 28, ce s'aŭ dat la popa Statie, aceşte restanţie trebue să plătiţ voĭ preoţ, cari sănteţ dătorĭ, că-s banĭ vlediceştĭ.

Zerneştĭ: pop[a] Dobre, zlot 6.

Nĭcanor Miletcevicĭ,
episcop cruşedolschi[1].

[Pecete roşie[2].]

9.

Prea-cinstiţilor ceĭ de bune neamurĭ, Măriia Voastră prea-cinstiţ Domnĭ aĭ prea-cinstituluĭ maestratŭ şi aĭ noştri maĭ marĭ stăpănitorĭ, cu plecăciune Măriia Voastră ne închinăm, noĭ toţĭ numiţi maĭ jos, şi ne rugăm Măriilor Voastre, şi poftim ca să ne rănduiţ birăŭ pe Aldimir, iar pe altul noĭ săteni nu poftimŭ.

Eŭ Ion Străvoiul Zărnescul.
Eu Stan Tărătul.
Eŭ Vlad Noghiia.
Eu Aldea Mărtoiul.
Eu Ion Părşoiul.
Eŭ Ion Popocea.
Eŭ Ion Dobre.
Eu Dobre sin Dobre.
Eu Duşea Mihaĭ.
Eŭ Bucur Gărniţă.
Eŭ Oprea Clincĭ.
Eŭ Voina Mănăilă.
Eŭ Toader Morariŭ.
Eŭ Bucur Pĭtea.
Eŭ Vlad Jinga.
Eŭ Ilie al Babi.
Eŭ Vlad Buză.
Eŭ Gheorghe Munteanul.
Eŭ Dobre Neagŭ.
Eŭ Toader Munteanul.
Eŭ Vlad Stroe.
Eŭ Stoica Drăgoeseĭ.
Eŭ Stancĭul Căpriţoiul.
Eŭ Enea Nămăescul
Eŭ Radu Voiculeţ.
Eŭ Toma Budia.
Eŭ Bucur Pepelea.
Eŭ Vlad Coşotoiul.
Eŭ Baiŭ Şuşu.
Eŭ Nistor Şerban.
Eŭ Mariian.
Eŭ Ion Tatu.
Eu Vlad Buzărlan.
Eŭ Ilie Buzărlan.
Eu Radu Paraschivu.
Eŭ Vlad Buzărlan.
Eŭ Radu Buzărlan.
Eŭ Bratu Picĭcu.

[1] De Cruşedol.
[2] N° 589.

Eŭ Radu Olteanul.
Eŭ Ivan Vîlsan.
Eŭ Radu Olteanul.
Eŭ Vlad Ţenţul.
Eŭ Ion Zmedu.
Eŭ Radu Bădilă.
Eŭ Vlad Voicul.
Eŭ Alde Voicul.'

Şi am scris eŭ Radul Turcul grămăticul, iar căce am scris acĭastă carte, şi dacă aŭ aflatŭ birăul, au vrutu să mă ucigă de totŭ, să stric cartea, dar eŭ am scris cu voia sătenilor ce sănt numiţ. Şi, aflănd săteni, aŭ sărit cu toţi ca să mă scoaţă de la bătae. Iar eŭ, văzănd că va să-m ià Ion birău cartea, o'm ruptŭ, iar săteni de iznoavă aŭ făcut acĭastă carte, şi, de-ĭ va pofti cinstiţi Domnĭ pe sătenĭ, vor veni şi de faţă. Acĭasta, şi mila luĭ D[u]mn[e]zăŭ să fie cu cinstiţi Domnĭ.

Micĭ şi plecaţ noĭ: Zărneşti[1].

10.

Facem ştii[n]ţare M[ăr]iilor Voastre, păntru ahest omu, anume Stoica din Cumătra [=dinnu Mă[n]tra?] că mult[ă] gălceav[ă] face: închide vite din hotarul nostru, şi le duce în că[r]cĭma Cotli, şi nu aduce vite din hotarul nostru la noĭ, ce le ba[gă] în cărcima Cotli şi el ià trăsura, şi să adun[ă] oamenĭ strein[ĭ] pe lăngă el. Şi ne-ar fi voia să vie în sat căşaş, să nu maĭ facă gălceavă *[şters:* că aŭ închis un ştucŭ de pămănt] al satuluĭ făr ştirea noastră. Noĭ am rumpt gardul, şi noĭ ne-amŭ ruga Măriilor Voastre, să aduceţŭ M[ăr]iile Voastre pe aheĭ oamenĭ în sat, căcĭ multă pagubă facu la hotar[u]lu nostru.

Eŭ birău din Vlădeanĭ, înpreun[ă] cu juraţi şi cu bătrăni.

Lun[a] Iun[ie] zil[e] 20, 1761[2].

11.

Aĭ Mării Tale maĭ micĭ şi plecaţ. Alta, pen oamen[ĭ] avem pace, iar vite s'aŭ maĭ beategit 3, tot la oameni aheĭ opriţ, iar la alţi sănt boi, vacile săn[ă]toase toate.

[1] N° 733.
[2] N° 742.

Ni-am ruga miliĭ Mării Tale, oameni cariĭ sănt săn[ă]toș, să s[ă] sloboz[eas]că: n'aŭ ce mănca. Porțiionul pocĭ scoate, ci mar[e] năcaz avem.

Că oameni carele le iaste vitele beteage, staŭ departe: cari-s cu boĭ, cu vacĭ, cu tot, no-s ameastecă c'alte vite.

Luna Iunie zi 20, 1761.

Eŭ birău din Vlădeanĭ[1].

III. Bîrsaniĭ păstorĭ.

De sigur că din cele maĭ vechĭ timpurĭ păstoriĭ din Țara Bîrseĭ treceaŭ dincoace de munțĭ, pentru a căuta pășune bogate în văile munților și în toată întinderea șesuluĭ, până la stufurile «bălțiĭ» dunărene. Țeraniĭ noștri îĭ numiaŭ Bîrsanĭ, după numele apeĭ Bîrsa, precum locuitoriĭ de la Olt eraŭ numițĭ de ceĭlalțĭ Romînĭ Oltenĭ, ceĭ de la Jiiŭ Jienĭ, și așa maĭ departe. Drumul Bîrsanilor era maĭ ales prin Țara-Romănească, și numaĭ arare orĭ, prin Secuime, în Vrancea, unde eraŭ alțĭ păstorĭ, saŭ prin munțiĭ Bacăuluĭ, de unde se putea merge și pănă 'n Basarabia de astăzĭ.

Pomenire despre păstoriĭ bîrsanĭ nu se face însă în timpurile maĭ vechĭ. Bîrsanĭ, lînă bîrsană, «oițe bîrsane» — ca în balada Mioriței — nu se înseamnă în răvașele ce trimet Domniĭ și boieriĭ noștri la Brașov în veacurile al XV-lea și al XVI-lea.

La începutul celuĭ de al XVII-lea însă, aflăm că Bîrsaniĭ aveaŭ toată voia de a colinda și locui plaiurile și cîmpia de la picioarele lor și că pentru această întrebuințare a bogățieĭ țeriĭ Domniĭ muntenĭ le luaŭ o dajde anume. Principiĭ ardelenĭ, la cari se plînseră Brașoveniĭ, nu voiaŭ să recunoască acest drept, de alminterea foarte firesc, și înnainte de Domnia prietenească a luĭ Mateĭ Basarab se ajunse la învoiala ca darul în banĭ, pe care, pentru ocrotire și asigurare, Țara-Romănească îl răspundea «Craiuluĭ» vecin, în sumă de 5-6.000 de galbenĭ, să fie socotit ca o despăgubire pentru dajdea luată de la Bîrsanĭ. Astfel rămîneaŭ cu paguba, ce e drept, și Bîrsaniĭ înșiĭ și stăpîniĭ lor, Brașoveniĭ[2].

[1] N° 741.

[2] *Studiĭ și doc.*, IX, p. 11 și urm. și izvoarele citate acolo.

De la Mateĭ însuşĭ nu ni-a rămas nicĭ-un privilegiu pentru Bîrsanĭ, cu toate că el trebuie să li fi dat unul.

Se pomeneşte odată hrisovul pentru Bîrsanĭ al luĭ Antonie-Vodă din Popeştĭ, al luĭ Şerban Cantacuzino şi al luĭ Ioan Mavrocordat, pierdute şi ele. Numaĭ de la Domnia luĭ Brîncoveanu, începută în 1688, pornesc ştirĭ necontenite şi sigure asupra păstorituluĭ în Ţara-Românească a ciobanilor supuşĭ Braşovuluĭ. Pănă atuncĭ găsim doar vre-o scutire de bir şi de sarcinĭ — ca acea de la Duca-Vodă, care se tipăreşte aicĭ, — pentru oameniĭ de la oile, păscînd în ţară, ale vre unuĭ prieten braşovean.

După vechiul aşezămînt, care n'a suferit pănă după moartea luĭ Nicolae Mavrocordat (1730) [1], decĭ în curs de vre-o sută de anĭ, nicĭ-o schimbare însemnată, primind numaĭ cîte un adaos întîmplător, iată care era situaţia Bîrsanilor veniţĭ cu oile pe pămîntul muntean:

Eĭ pot sta în voie tot timpul ce trece de la Sîmpietru pănă la Sf. Gheorghe, fiind decĭ îngăduiţĭ ca'locuitorĭ aproape statornicĭ aĭ ţeriĭ. În munte, eĭ nu plătesc nimănuĭ nimic pentru păşune. Nu se dă nicĭ oierit, nicĭ ierbărit, nicĭ chiar vamă pentru brînza, lîna ce se aduc înnapoĭ în Ţara Bîrseĭ. Numaĭ cît, atuncĭ cînd păstoriĭ vînd din oile lor la tîrgurile din josul munteluĭ, eĭ plătesc vama vînzăriĭ în ţară (care e în Moldova mortasipia). Stînile de căpetenie le aveaŭ aceştĭ Bîrsanĭ pe muntele Buceciuluĭ şi pe al luĭ Leaotă (saŭ Laiotă).

Cu totul altele, maĭ grele, potrivit cu folosul, sînt îndatoririle Bîrsanilor ce se coboară la baltă. Întăiŭ, eĭ trebuie să se înţeleagă cu stăpîniĭ de moşiĭ, în ceia ce priveşte *adetiul*, preţul pentru păşune. Apoĭ eĭ răspund stăpîniriĭ darea pe capetele de oĭ, oieritul: suma e statornicită de de mult, 10 banĭ vechĭ de vită, ceva maĭ mult de treĭ parale; oierul care face numărătoarea şi strînge baniĭ, primeşte şi el pentru muncă 10 banĭ de fiecare turmă. Cînd turmele pleacă în primăvară la munte înnapoĭ, se maĭ dă un miel de fiecare şi cîte 2 banĭ de cal,—ca despăgubire, ziceaŭ păstoriĭ, pentru că «dă-

[1] Urechiă, în *An. Ac. Rom.*, XV, p. 817.

rîmă păduri de salcie în bălți pentru hrana oilor lor»[1]. Vitele mari și caii sînt scutite de ierbăritul, care apasă asupra «bucatelor» pămîntene. Ciobanii, dacă sînt străini, n'aŭ nici-o sarcină. Brînza nu plătește la plecare, dar cașcavalele ce se vînd, în tîrgurile de la Cîmpina și Văleni mai ales, daŭ obișnuită vamă a vînzării. Cînd, pentru o pricină oarecare, tunsul oilor se face în țară, la popasurile din Breaza, din Comarnic, vama lînei la ieșire e de 40 bani pentru vechea măsură a poverei. Nu se iea vamă însă pentru pieile oilor saŭ vitelor moarte. Alte măsuri și scutiri nu se prevăd.

Dar viața țerilor noastre era pe atunci prea zbuciumată ca să se poată ținea în samă toate aceste asigurări. Chiar un Domn bogat, cinstit și omenos, ca Brîncoveanu, era silit une ori să calce pe alături, fără a se mai vorbi de păcatele slujbașilor, care de altminterea nu rămîneaŭ nepedepsite. Astfel vedem că ierbăritul se culege de la turmele ce s'aŭ coborît la baltă. Cei cu scutiri generale plătesc totuși oieritul la trei ani cînd, după o datină ce se întîlnește și în Moldova, chiar boierii eraŭ supuși la dijme ca aceasta. Cînd în 1707, începe a se strînge văcăritul, pe vitele mari și pe cai, Bîrsanii nu pot fi scutiți. Cînd Turcii fac o mare cerere de oi pentru Constantinopol, pentru tabără, pentru cetăți, se iea și de la păstorii Brașovului a douăzecea parte din turmele lor, și ei trebuie să adauge și cîte trei bani de cap de oaie pentru dusul acelor oi la locul de cuviință. Cînd vin beglicgiii, oamenii trimeși de Casap-bașa, starostele măcelarilor constantinopolitani, Bîrsanii sînt și ei siliți a li vinde lor întăiŭ, cu un preț statornicit de mai înnainte. Scrisorile de plîngeri nu ajută mult. Județul Brașovului, cutare om de cinste și vechiŭ prieten de acolo e scutit, dar ceilalți trebuie să se supuie.

După Nicolae Mavrocordat, Brașovenii se mai putură înțelege trainic și cinstit numai cu Grigore Matei Ghica-Vodă. El apucă însă oieritul crescut — dacă nu-l crescu chiar în-

[1] Privilegiul e păstrat în forma întăririi lui Brîncoveanu, 12 Ianuar 1712 (*Studii și doc.*, V, pp. 351-2) și a lui Nicolae Mavrocordat, 15 Novembre 1719 (documentele ce urmează). Cf. și *Studii și doc.*, V, p. 344.

suşĭ — la 15 banĭ. După sfîrşitul Domnieĭ luĭ celuĭ d'intăiŭ, Mihaĭ Racoviţă şi chiar Constantin, fiul luĭ Nicolae Mavrocordat, întrecură margenile privilegiuluĭ. Oieritul se ridică la 10 parale saŭ treĭzecĭ de banĭ, fiindcă era strîns acum de două orĭ pe an. Şi văcăritul fu îndoit, supt Racoviţă. Din partea lor, păstoriĭ ardelenĭ născociră mijloace de a scăpa de sarcinĭ, şi eĭ sînt învinovăţiţĭ că plecaŭ din ţară încă de la începutul iernеĭ, până nu veniaŭ la turme oieriĭ şi ceĭ lalţĭ împlinitorĭ de dăjdiĭ[1].

În 1751-2, Grigore Ghica, întors în Domnie, orînduieşte lucrurile, şi pentru Bîrsanĭ, şi pentru Romîniĭ de lîngă Sibiiŭ, după vechiul obiceiŭ. Va fi numaĭ un oierit de 15 banĭ şi numaĭ un văcărit; pe acesta nu-l poate coborî la jumătate de taler, cum i se ceruse, dar îl înjumătăţeşte faţă de ce se plătise pe tot anul până atunce, hotărîndu-l la 1 «zlot vechiŭ» saŭ 22 de parale. Ierbăritul e desfiinţat. Pentru celelalte puncte, privilegiul de la început nu sufere nicĭ-o atingere[2].

Cînd ţara căzu însă pe mîna fiilor luĭ Grigore-Vodă şi, încă maĭ răŭ, pe mîna fiilor luĭ Mihaĭ Racoviţă şi a lacomilor Grecĭ ţarigrădenĭ, cari-ĭ stăpîniaŭ şi pe uniĭ şi pe alţiĭ, năpăstuirile crescură răpede şi mult. Supt Constantin Racoviţă oieritul era în adevăr numaĭ de 16 banĭ şi jumătate, şi, la plîngerile din Braşov, se întîmpina că, plătind Bîrsaniĭ numaĭ 10 banĭ, Turciĭ, cari aveaŭ tot maĭ multe stîne şi cîşle la Dunăre, nu vor voi să dea decît 8. Suma rămăsese adecă tot cea din privilegiul luĭ Grigore Ghica, pentru că 1 ban şi jumătate era «poclonul de nume». Dar văcăritul ajunsese la nu maĭ puţin decît 66 de parale, pe cînd trebuia să se dea 66 de *banĭ*. Stăruinţile Braşovenilor aduseră statornicirea din noŭ a acesteĭ din urmă sume. Ba încă se iertă ierbăritul, în sumă de 40 de banĭ pe capul de vită saŭ de cal, şi vama de

[1] Obiceiul s'a păstrat însă şi mai departe pentru păstoriĭ sibienĭ, cari veniaŭ prin Vîlcan şi mergeaŭ până la Vodiţa, lîngă Vîrciorova, iar «de spre toamnă se trag înnapoĭ fără a nu plăti oieritul». La 1784 se hotăreşte că li se va lua o oaie la sută (Urechiă, în *An. Ac. Rom.*, XII, p. 1108, nota).

[2] Cf. *Studiĭ şi doc.*, V, pp. 157-8, nº 105, şi documentul din 1752 al luĭ Ghica, ce urmează.

vînzare, care făcea doĭ banĭ de oaie. De văcărit fură iertațĭ doĭ caĭ de fiecare turmă, aceĭ cari «poartă odaia dupe oĭ». Se făgădui o plată bună și dreaptă din partea beglicgiilor.

Ștefan Racoviță, copleșit de datoriile sale și de cele pe care i le lăsase fratele, crește oieritul la 17 banĭ și jumătate, decĭ cu un ban, scutind în schimb a zecea parte din oĭ. El hotărește chiar că, la *beilic*, se vor da de acum înnainte numaĭ 7 la sută din oile Bîrsanilor, și nu 13[1].

După reforma generală din 1774, se alcătui alt așezămînt, de către Alexandru Ipsilanti; el fu cuprins în condica Vistieriei, dar nu ni s'a păstrat. În el se cuprindeaŭ fel de fel de măsurĭ, după cele vechĭ. Dar privilegiul de oierit și văcărit scăzut nu se maĭ întîlnește. Ipsilanti unificase oieritul tuturora, în sumă de 12 banĭ numaĭ (120 banĭ = 1 taler), fără «poclon». Văcăritul rămîne în suma de 66 banĭ pentru alțĭ «străinĭ», dar se vede că Bîrsaniĭ izbutiseră a-l scădea pentru dînșiĭ la 33 de banĭ numaĭ[2].

Aceasta fu, de acum înnainte, starea de lucrurĭ, căcĭ de la Alexandru Ipsilanti înnainte nu s'a maĭ făcut nicĭ-o reformă.

În Moldova, datoriile și scutirile Bîrsanilor eraŭ altele. Nu le putem cunoaște după scrisorĭ brașovenești, dar avem alte izvoare la îndemînă.

La începutul veaculuĭ al XVIII-lea, cînd putem cerceta și rostul Bîrsanilor în Țara-Românească, eraŭ în Moldova două felurĭ de Bîrsanĭ, afară de grupe de Mocanĭ care stăteaŭ pe lîngă dînșiĭ. Uniĭ eraŭ adevărațiĭ Bîrsanĭ, cari petreceaŭ pe plaiurile Putneĭ și Bacăuluĭ numaĭ nouă din cele douăsprezece lunĭ ale anuluĭ și-șĭ aveaŭ gospodăria, familia, neamurile pe pămîntul brașovenesc. Și eĭ eraŭ scutițĭ de sarcinile personale ale țeriĭ, ca și Bîrsaniĭ muntenĭ; pentru oĭ, eĭ aveaŭ să răspundă goștina de oĭ saŭ oieritul moldovenesc. Această dajde era socotită «de la dzeace bucate un leŭ» saŭ 2 parale orĭ 6 banĭ de oaie, pe lîngă 1 leŭ și jumătate

[1] Documentele ce urmează.
[2] Urechiă, *l. ult. cit.*, p. 395, nota. Cf. *ibid.*, p. 646, nota.

pentru o stînă întreagă. Această «gorştină» şi «gorştinarii» ei eraŭ numiţi, în deosebi de ceilalţi, «bîrsăneşti»; a plăti numai atît, se chema a plăti «bîrsăneşte». Adetiul saŭ despăgubirea pentru pămînt se dădea în natură: un miel de turmă. Şi încă acest adetiŭ se dădea numai pentru locul pe care se ridica, pentru o vară întreagă, stîna, căci vara li era îngăduit a merge în voie «pe locuri slobode», unde nu puteaŭ face nici-o pagubă [1].

Alţi Bîrsani eraŭ aşezaţi numai în anumite locuri, la Soveja, la Răcoasa în Ţinutul Putnei, la Caşin, în Ţinutul Băcăului; lîngă ei la Bîlca eraŭ Mocani [2]. Aceştia nu mai eraŭ priviţi ca «Bîrsani străini», ci ca «birnici pămîntului» pe care fuseseră colonisaţi, ca «slobozieni» [3]. În frămîntările ce zguduiaŭ atunci Ardealul, ei socotiseră că e mai priincios şi mai sigur a trăi pe pămîntul moldovenesc al lui Vodă. Ei se bucuraŭ de toate drepturile celorlalţi Bîrsani, dar aveaŭ şi îndatoriri deosebite, pentru folosul mai mare ce scoteau din ţară. Printr'o învoială încheiată din capul locului, o *rumptoare*, ei se învoiseră a da cu toţii, în locul birului, suma de 3.000 de lei vechi pe an. Ea se împărţia, se cisluia între păstori de către Vornicii lor: unul la Soveja, cellalt la Caşin. Aceşti Vornici aveaŭ şi putere de a judeca, afară de întîmplări de furt şi de omor, cînd hotărîrea şi pedeapsa o hotăria de-a dreptul Domnul.

Bîrsanii de ţară eraŭ scutiţi de podvoade, de cai de olac — de toată slujba drumurilor, musafirilor, dregătorilor în călătorie şi ştafetelor, deci —; dar, în schimb, trebuiau să gătească vestitele lor «care mocăneşti» pentru nevoia Domnilor: cînd veniaŭ, cînd plecaŭ, cînd se strămutaŭ saŭ făceaŭ trimeteri. Ţiganii lucraŭ necontenit la aceste care, şi Soveja se certa adesea cu Caşinul în ceia ce priveşte datoria fiecărei aşezări în această privinţă. Alte ori eraŭ gîlcevi pentru oi

[1] *Studii şi doc.*, VI, p. 313, n° 714; p. 333, n° 876; p. 334, n° 882; p. 388, n[le] 1347-8; p. 436, n° 1638; pp. 440-1, no 1659; p. 443, n° 1672. Cf. situaţia păstorilor din Cîmpulung, *ibid.*, p. 434, n° 1635.

[2] *Documente Callimachi*, II, p. 88.

[3] *Studii şi doc.*, VI, p. 441, n° 1659.

furate. In sfîrşit, nu lipsiaŭ la Caşin neînţelegerile cu egumenul mănăstiriĭ luĭ Gheorghe Ştefan, pe pămîntul căreia se aşezaseră.

*

Aceştĭ coloniştĭ ardelenĭ, cu zeghe albă şi căciulă pătrată, mare, cari nu s'aŭ schimbat ca îndeletnicire, port şi datinĭ până în ziua de astăzĭ, îşĭ treceaŭ vremea şi-şĭ cîştigau hrana numaĭ cu păstoria de oĭ, cu îngrăşatul porcilor, cu cărăuşia poate. Bîrsanul şi Mocanul vindeaŭ oĭ, brînză, caşurĭ, lînă, cergĭ, burcĭ. Se coboraŭ călărĭ cu aceste mărfurĭ până la Galaţĭ chiar, şi eĭ neguţaŭ de o potrivă pe un mal şi pe altul al Milcovuluĭ; Turciĭ din Focşanĭ, salhanagiĭ în legătură cu Constantinopolea, cumpăraŭ foarte mult de la dînşiĭ [1]

Şi Domniĭ moldovenĭ se înfruptaŭ, ca şi ceĭ din Ţara-Românească, la cîştigurĭ în afară de îndatoririle scrise. Astfel, pe la 1740, Constantin Mavrocordat făcu gorştina Bîrsanilor tot de 4 parale de oaie, ca şi a celorlalţĭ locuitorĭ, şi maĭ impuse şi o răsură — pentru strîngătorĭ —, şi anume 10 banĭ. Goştina ajunse pe la 1780 a fi numaĭ 10 banĭ de oaie. Dar plîngerile judeluĭ şi Sfatuluĭ din Braşov nu ni s'aŭ păstrat şi pentru aceste încălcărĭ [2].

*

Între aniĭ 1761 şi 1767, Curtea imperială stărui cu cea maĭ mare energie pe lîngă Turcĭ pentru ca, atît în Moldova, cît şi în Ţara-Românească, să nu se maĭ facă greutăţĭ «Bîrsanilor străinĭ». Se pare că, şi de o parte, şi de alta, Domniĭ îĭ cam năcăjiaŭ la vămĭ, «adetiurĭ» şi dăjdĭ pentru a-ĭ face să se aşeze în ţară. Poruncĭ se căpătaŭ, dar ele nu folosiră mare lucru.

Cînd, după pacea din 1774, Înpăratul îşĭ avu agenţiĭ sta-

[1] *Ibid.*, p. 212, p. 231, nº 190; p. 294, nº 592; p. 313, nle 708-9; p. 322, nº 790; p. 333, nº 876; p. 334, nº 879; p. 334, nº 881; p. 363, nº 1134; p. 369, nº 1188; p. 381, nº 1296; p. 385, nº 1326; p. 388, nº 1346; p. 389, nle 1352. 1354; p. 389, nle 1355. 1359; p. 400, nº 1488; p. 401, nº 1493; p. 405, nº 1530.

[2] *Ibid.*, p. 340, nº 936.

tornicĭ, cu caracter consular, în amîndouă principatele, cel d'intăiŭ dintre dînşiĭ, Raicevich, înnoieşte după douăzecĭ de anĭ plîngerile de altă dată. El izbuti să înlăture în Moldova abusurile cu adetiul, pe care-l luaŭ şi beşleaga de Fălciŭ, şi Vlădica de Huşĭ, şi toţĭ moşieriĭ prin pămîntul cărora treceaŭ păstoriĭ, unele vămĭ nedrepte, ca aceia pe hainele Bîrsanilor, precum şi cumpărătura cu de-a sila a beglicgiilor. Austriaciĭ nădăjduiaŭ chiar să capete de la Poartă de-a dreptul scăderea oieritului şi gorştineĭ de oĭ pănă la 8 banĭ pre oaie. Privilegiĭ solemne din partea amînduror Domnilor hotărîră lucrurile în dezbatere, la 1785 [3]. Dar multă vreme încă asuprirea Bîrsanilor fu unul din punctele de plîngere cele maĭ obişnuite ale Puteriĭ ce stăpînia dincolo de munte.

Pe vremea cînd Ştirbeĭ-Vodă era Domnul muntean, decĭ prin aniĭ 1850, păstoriĭ ardelenĭ plătiaŭ Vistierieĭ oierit şi, pe lîngă el, *cornăritul,* care făceaŭ la un loc 80 saŭ chiar 100.000 de leĭ pe an. Maĭ tărziŭ numele vechĭ dispărură, şi darea pentru folosirea pămîntuluĭ de păşune ajunse o simplă taxă modernă. Ea se hotăreşte şi astăzĭ în tarifele saŭ învoielile de vamă cu Austro-Ungaria.

I.

[Mateĭ-Vodă către judeţul Mihaĭ.] Către aceasta-ţĭ daŭ ştire Domnia Mea pentru cinstit[a] carte ce mi-aĭ trimis dumneata, dă toate înţeles-am Domnia Mea pre răndu, şi foarte-ţĭ mulţemescu domnetal[e], căcĭ nu săntem uitaţ cu scrisoarea pururea de cătră dumniata. Alta, pentru obagie dumnetal[e], Bucuru, cu frate-săŭ Stoeca, făcut-le-am Domnia Mea cartea Domnie Meal[e], şi l'am dat şi omulu Domnie Meal[e], să lă ià toate oile de la Pan[ă] Căpitanul, carel[e] aŭ fostu oiar, păn la un miel. Altu, nicĭ-o pag[u]bă să n'aebă dă cătră

[3] Hurmuzaki, VII, pp. 26-7, 37, 39, 41, 426, 435, 437, 444, 448-9; Raicevich, *Osservazioni intorno la Valachia e Moldavia,* Napoli, 1788, Apendice. Cf. şi Hurmuzaki, *Fragmente,* V.

nimenea. Aceasta-ţĭ facu ştire Domnia Mea. [7152 [1644], Fevruarie 12.]

[Pecete rotundă [1].]

2.

† La al nostru cinstit şi de m[i]l[o]stivul Dumnezeŭ dăruit vecin de aprope şi ca un părinte, jupan Mihaiŭ biv judeţ a mareĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ, pac[e] şi săn[ă]tate pohtescu dumnital[e] şi a toat[ă] cinstit[a] casa dumnital[e]. Alta, să verĭ pohti dumneata a ştirea dentr'acoc[e], cu mila luĭ Dumnezeŭ Măriia Sa Domnu nostru iaste săn[ă]tos şi veasel; noĭ încă ne aflămŭ cu săn[ă]tate pre lăngă cinstite speatel[e] Mării Sal[e]. Alta, de scrisoare ce ne-aĭ trimis dumneata, cu dragă inemă o'mu priimitu, şi de tooate amu înţeles, scriindu-ne dumneata pentru răndul oiloru dumnital[e]. Decĭ, cu scrisoarea nu putemu lungi, ce veĭ înţelege dumneata den cartea Mării Sal[e] Domnu nostru şi den omeniĭ dumnital[e]. Decĭ, nicĭ de acuma înnainte să nu fimŭ uitaţ de scrisoarea dumnital[e]. Iar noĭ încă, de ce vomŭ putea, vomu fi gata a sluj[i] dumnital[e], ca unuĭ priiaten al nostru. Acĭastă puţin[ă] scrisoare a nostră să afle pre dumneata săn[ă]tos . . . Pis [= scris] Maĭ 1 dnă, v^t 7161 [1653].

† Maĭ mic fratel[e] dumital[e] şi vecin de aprop[e]:

Radul Vel Com[i]s.

[V°:] † La al nostru bun priiaten şi vecin de aproape şi ca un frate, dumnealuĭ jupan Mihaiŭ biv judeţ Braşovuluĭ, чесно дати сѣ [= cu cinste să se dea.]

[Pecetea obişnuită [2]].

3.

Mlstiiu bjiiu Io Duca Voevod i gsprŭ zemli vlahiscoi. Дават гсдвмї сїе повелѣнїе гспдвмї [= am dat Domnia Mea această poruncă a Domnieĭ Meale] luĭ Hărman Mihaiu, Braşoveanul de la cetatea Braşovuluĭ, de la Şchiaĭ, ca să aib[ă]

[1] N° 335.
[2] N° 629.

a-ş ţinearea la oile luĭ, aicĭ, în ţeara Domnii Meal[e], şapte cĭobanĭ; însă să fie oamenĭ striinĭ, bărseanĭ, den Ţeara Ungurească, făr[ă] bir şi fără nicĭ-o gălcĭavă. Iar omenĭ de ţeară să nu fie nicĭ-unul. Dup[ă] cum s'aŭ adeverit cu bună adeverinţă şi cu mare prinsoare dennaintea Domnii Meal[e], cum să-ĭ fie cĭobaniĭ luĭ toţ streinĭ, iar de către Domnia Mea să fie aceştĭ ciobanĭ în pac[e] de bir, şi de seamă şi de alte dăjdĭ, căte sănt preste an în ţeara Domnii Melea, de nimic să n'aibă nicĭ-un val şi nicĭ-o băntuial[ă], de către nimenea. Aşijderea, poruncescu Domnia Mea şi voao, slugilor Domnii Meal[e], cariĭ veţ fi semacĭ într'acel judeţ, şi voao altor slugĭ, cariĭ cu ce slujbe veţ umbla, deaca veţ vedea acĭasta carte a Domniiĭ Meal[e], iar voĭ toţ să vă feriţ de acest[ĭ] cĭobanĭ, să le daţ bun[ă] pac[e] de toate, cum scrie maĭ sus. Că, cine le-ar fac[e] vre un val preste cartea Domnii Meal[e], rea scărbă şi certare vor petreace de către Domnia Mea. Iar, de nu s[ă] va ţinea precum s'aŭ adeverit şi se-au prinsu denaintea Domnii Meal[e], ci s'ar afla între cĭobaniĭ luĭ vre unul să fie om de ţeară, pentru unul ca acela să nu fie scutiţ nicĭ ceialalţĭ, ci să dea şi seamă, şi oile luĭ încă să nu le aducă în ţeara Domnii Meal[e], ci să lipsească den ţearî. Pentru că aşa s'aŭ prinsu dennaintea Domnii Meal[e]. **Пïс садм рѹк гсдвмн** [=s'a scris cu mîna Domnieĭ Mele]. Pis Noem[vrie] 26 dni, l' 7184 [1675].

[Pecete octogonală.]

[Monograma.]

[V°:] Hărman Mihaiŭ[1].

4.

Io Costandin Voevod bj. mlstiŭ gsdnŭ zemle vlahiiscoe.

† Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor tot Sfatul cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul. Sănătate şi tot binele poftim dumneavoastră de la Dumnezeŭ. Cartea ce aţ trimis dumneavoastră, ne-au venit, şi, de săn[ă]tatea dumneavoastră înţelegănd, ne-aŭ părut bine. Alalte căte ne-aţĭ scris dumneavoastră,

[1] N° 347.

am înţeles, cum că aŭ venit oamenii dumneavoastră, cariĭ sănt cu oĭ, aicĭ în ţara noastră, de s'au jăluit cum că li s'aŭ luoat acum cătăva sumă de oĭ. De acĭasta vețĭ şti dumneavoastră, că noĭ n'am fi poftit să să ià de la nimenĭ nicĭ-o oae, numaĭ de mare nevoe şi de mult păs ce aŭ fost asupra ţărăĭ, n'am avut ce face. Că ne-aŭ venit poruncă de la Înpărăţie ca să dăm 20.000 de oĭ de treaba Înpăr[ă]ţiiĭ. Care puteţĭ socoti dumneavoastră, că 20.000 de oĭ nu iaste puţin lucru şi, cunoscăndu că nu iaste cu putinţă ca să să poată plini aceaste oĭ numaĭ de la ţar[ă], pentru mare păs s'aŭ socotit ca să facă ajutor şi oameniĭ de ţara dumneavoastră, pentru ca să să rădice acest greŭ. Măcar că nicĭ atătea oĭ de multe de la dănşiĭ nu s'aŭ luoat, ce de la toţĭ oameniĭ ţărăĭ Ardealuluĭ, căţĭ sănt cu oĭ aicĭ în ţara noastră, s'aŭ luoat 1000 de oĭ, adecă după scrisoarea oiarilor de astă iarnă, cătă sumă de oĭ s'aŭ aflat peste tot hotarul ţărăĭ dumneavoastră, aşa s'aŭ socotit, de s'aŭ rănduit să dea pentru o sută de oĭ o oae. Care ce să cunoaşte, şi ce lucru mare iaste, căce au dat la o sută o oae?! Măcar că nicĭ de atăta n'ar fi maĭ avut nicĭ-o supărare, ce, de mult păs ce venise asupra ţărăĭ ne miram ce vom să facem! Ce ne-au căutat a pune de aŭ ajutat cu toţiĭ, căţĭ aŭ avut dobitoace pe locul ţărăĭ. Iar pentru acĭasta ce s'aŭ maĭ jăluit oameniĭ dumneavoastră, cum că le-aŭ luoat şi 5 banĭ de oae, de acĭasta veţĭ şti dumneavoastră, că porunca noastră aŭ fost să ià numaĭ căte 3 banĭ de vită, pentru plata banilor celor ce aŭ dus oile pănă le-aŭ dat în seama Casap-başiĭ. Iar ca să ià cate 5 banĭ, n'aŭ fost cu ştirea noastră, ce iat[ă] că aceĭ 2 banĭ ce aŭ luoat maĭ mult, am pus de aŭ apucat de Ivan Căp[i]t[anul], care aŭ strănsu oile, de i-aŭ întorsu înnapoĭ. Care s'aŭ făcut t[1] 15, şi iat[ă] că s'aŭ trimis cu omul dumnealuĭ judeţuluĭ. Ce dumneavoastră îĭ veţĭ luoa, şi veţĭ da oamenilor de la cine s'aŭ luoat, iar pe acesta, pe Ivan Căp[i]t[anul], nu numaĭ căcĭ l-am scos den Căpităniia ce era, ce încă va păţi şi mare nevoe, căcĭ aŭ făcut peste porunca noastră. Însă dup[ă] fapta luĭ el pedepsa îş va luoa. Iar oile ce aŭ luoat, a să maĭ întoarce înnapoĭ nu să pot, că

s'aŭ dat de cătăva vream[e] în seama oamenilor Casap-başiĭ. şi s'aŭ şi dus cu dănsele; ce n'avem ce face. Iar pentru Drăghicĭ Spătariul, căte ne maĭ scrieţĭ dumneavoastră şi pentru dănsul, cum că face multe supărărĭ oamenilor de ţeara dumneavoastră, şi aŭ mult val, făcăndu-le feliu de feliŭ de obiceaiurĭ, — de acĭasta deaca am înţeles den cartea dumneavoastră, unele că aceastea, iat[ă] că am rădicat şi pre Drăghicĭ Spăt[ariul], să nu maĭ fie nicĭ-un ispravnic la Cămpina, şi de acum nu vor maĭ avea oameniĭ dumneavoastră nicĭ-o supărare. Că noĭ unile ca aceastea nicĭ de cum nu le suferim, ce pururea poftim ca să avem cu dumneavoastră bună vecinătate şi priitinească dragoste, şi aşa voim, ca şi oameniĭ dumneavoastră să aibă bun traiŭ în ţara noastră, şi ni să pare că nu vor maĭ avea de aceaste supărărĭ. Ce înţeleasem acum că aŭ avut acĭasta. Şi fiţ dumneavoastră sănătoşĭ.

Ap[rilie] 17 d., 7204 [1696].

De bine voitor dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V:] † Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ, dumnealor cinstitul Sfatul al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

5.

Cinstite al nostru bune vecine şi priiatnice, dumneata jupăne judeaţe, sănătate şi tot binele de la a tot putearnicul Dumnezeŭ poftescu dumitale.

Cartea dumitale de la sluga dumiţale, cu cinste şi cu dragoste o am luoat, şi, de bună sănătatea dumitale înţelegănd, ne-am bucurat. Caria în lungă vreame a fi întreagă şi cu norocir[e] de la Domnul Dumnezeŭ poftim. Alalte căte dumneata ne maĭ scriĭ, încă am înţeles. De care lucru foarte ne-aŭ părut şi ne pare răŭ de supărările şi nedreptăţile oamenilor dumneavoastră ce aŭ avut aicĭ, de uniĭ şi de alţiĭ: uniĭ tră-

[1] N° 352.

găndu-le bucatele, alții luăndu-le bani afară den socoteală și den obiceaiŭ. Însă, săvaĭ că dumneata, acestea ce aĭ ostenit de mi-aĭ scris mie, și Mării Sale luĭ Vod[ă] încă aĭ scris, de aĭ dat în știre, iar încăș și mie, mi-aŭ fost pren putință, n'am pregetat a nu grăi Mării Sale. Care lucru nicĭ Mării Sale nu i-aŭ părut nicĭ-un bine de unele ca aceastea ce să fac. Pentru că porănca Mării Sale, nicĭ aŭ fost, nicĭ iaste să să facă unele ca aceastea, să să ià cel[e] ce nu iaste obiceaiul și direptatia; ce n'avem ce face deaca vreame ce așa sănt slugile! Măcarŭ că mi să pare că ca aceastea nicĭ într'o țeară, nicĭ la un loc nu lipsescu: jafurĭ și măncăturĭ de oamenĭ răĭ ca aceia. Unde și aicĭ, că nu sănt de aceia, nu tăgăduim. Derept aceaia, uniĭ ca aceia cine aŭ fost de aŭ umblat într'acest chip, înțelegăndu Măriia Sa Vodă, și necinsteĭ cum li s'aŭ cuvenit aŭ luat, uniĭ încă și den deregătoriia lor aŭ scăzut și, cuĭ ce aŭ luat fără cale, ca să întoarcă înnapoĭ, aŭ porăncit Măriia Sa. Iar, precum am zis, ca aceia răĭ, nicăirĭ în lume nu lipsescu. Că iată și vremile și oameniĭ acum s'aŭ iuțit foarte: poate fi căcĭ și stăpănitoriĭ și putearniciĭ ceĭ maĭ marĭ cer maĭ mult și afară din obiceaiŭ și socoteală vor să ià, și așa urmează și alalte necuvioșințe și pagube maĭ multe la norod. Însă, căt dară pentru acĭasta cu oameniĭ domneavoastră, maĭ multe nu lungescu, de vreame ce den cartea Mării Sale luĭ Vodă, ce răspunde dumitale, maĭ pre largu veĭ înțeleage dumneata, și de la sluga dumitale așijderia. Și iarăș și de acum înnainte, întru ceale ce ne veĭ pofti dumneata și va fi pren putința noastră, în lucrurĭ cuvioase și direapte, gata săntem pururea a sluji dumneavoastră, ca unor bunĭ vecinĭ și bunĭ priiatenĭ. Și mila luĭ Dumnezeŭ să fie tot cu dumneata den toată voința poftim.

Al dumitale de bine voitoriŭ priiatin și vecin, și gata pururea a sluji:

Constantinus Cantacuzènus.

[V⁰:] Cinstituluĭ și noaă bun priiatinuluĭ și de aproape vecin, dumnealuĭ jupănuluĭ Ioanes Mancoș, mareluĭ-județ al cinstiteĭ cetățĭ aĭ Brașovuluĭ, cu cinste și cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 96, die 2 Maj, Stolnikul Koztandin Schreiben wegen unser Wallachen.

[Pecete neagră, octogonală, cu vulturul bicefal, coroana împărătească şi literile: «C[on]st[antin] C[an]t[acuzino][1]».]

6.

Cinstit al nostru bunŭ vecinŭ şi priiatenŭ, domneata jupăne judeaţe, sănătate şi tot binel[e] de la puternicul Dumnezeŭ pohtimu dumitale.

Cartea dumitale de la slug[a] dumitale cu dragoste o am luoat şi, de bună săn[ă]tatea dumital[e] înţelegăndu, ne-am bucurat. Carea în lungă vream[e] a fi întreagă şi cu norocire de la Dumnezăŭ pohtim. Alalte încă, căte dumneata ne maĭ scriĭ, am înţeles. De car[e] lucru foarte ne-aŭ părut şi ne pare răŭ de supărăril[e] şi nedreptăţile oamenilor dumneavoastră ce aŭ avut aicĭ, dă uniĭ şi dă alţiĭ,—uniĭ trăgăndu-l[e] bucatel[e], alţiĭ luundu-le baniĭ, afară den socoteală şi den obiceaiŭ. Însă, săvaĭ că aceastea ce aĭ ostenit dumneata de mi-aĭ scris mie, şi Mării Sal[e] luĭ Vod[ă] încă aĭ scris şi aĭ dat în ştire, iar încăş şi mie, căt mi i-aŭ fost pren putinţă, n'am pregetat a nu grăi Mării Sale. Care lucru nicĭ Mării Sal[e] nu i-aŭ părut nicĭ, etc. [Întocmaĭ ca a luĭ Constantin.] Ap[rilie] 19, l[t] 7204 [1696].

Al dumital[e] de bine voitoriŭ şi gata a sluji:

Mihaĭ Cantacuzinò.

[Pe o foaie adausă:] 2 ban[ĭ] ce s'aŭ luoat maĭ multu de la oameniĭ dumneavoastră, care aŭ făcut t[l] 15, scoţăndu-ĭ dupre porunca Mării Sal[e] luĭ Vod[ă], i-am dat în măna omuluĭ dum[i]tal[e], ca să-ĭ aducă la dumneat[a].

[Adresa ca la aceiaşĭ scrisoare.

Pecete ca aceia, brună, cu iniţialele: «Miha Ca[n]ta[cuzino»[2].]

[1] N° 656.
[2] N° 660.

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zeml. vlah[i]scoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate şi tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cinstită cartea dumital[e] o am luat — şi de săn[ă tatea dumital[e] ne-au părut bine. Alalt[e] ce ne scriĭ dumneata, pentru oile dumital[e], cum că aŭ apucat oiariĭ pe oameniĭ dumital[e] de le-aŭ plătit de oerit, de acĭasta veĭ şti dumneata, că, estimpu fiind al treilea an, şi pentru mare păs al săraciĭ de ţărĭ, s'aŭ socotit cu tot Sfatul nostru ca să dea cu toţiĭ oerit estimpu, şi aşa şi sfeatniciĭ, cinstiţĭ boiari noştri, toţ aŭ dat oerit, ce s'aŭ socotit, şi pentru alţĭ priiaten[ĭ] cariĭ au cărţĭ, să fie în pac[e] de oerit, ca să dea estimpu, să ajute pe săraca de ţar[ă], iar la anul şi la celalalt an vor avea oile dumital[e] pac[e]. Acĭasta, ş[i] mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu d[u]mn[ea]ta. Dech[emvrie] 30 d., lt. 7207 [1698].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Hanăş Mancăş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul, cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, roşie [1].]

8.

Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zemle vlah[i]scoe.

† Cinstituluĭ şi al nostru vechiŭ priiatin, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe ce aŭ fost judeţ la cetatea Braşovul, săn[ă]tate şi tot binel[e] pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cinstit[ă] cartea dumital[e] ce ne-aĭ trimis cu gineril[e] dumital[e], jupănul Ţaco Gheorghe, ne-aŭ venit, şi de sănătatea dumital[e] ne-am bucurat. Alalte ce ne-aĭ scris dumneata şi ne pohteştĭ ca să nu uităm prieteşugul cel vechiŭ ce am avut cu dum.

[1] N° 360.

neata, de acĭasta nicĭ am uitat, nicĭ vom uita prieteşugul dumital[e], că dumneata eştĭ al nostru vechiu şi bătrăn priiatin. Pentru vitel[e] dumital[e] ce aĭ aicĭ în ţar[ă], oĭ, te rogĭ ca să ţi le ertăm de oerit. De acĭasta veĭ şti dumneata că oerituril[e] s'aŭ văndut de iaste acum o lună; de ne-aĭ fi pohtit dumneata maĭ de nainte, am fi făcut dumital[e]. Iar încăşĭ iat[ă] că am făcut dumitale carte, de acum înnainte să aibă oile dumital[e] căte scrì în carte, bună pace de oerit. Acĭasta, ş[i] mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumn[ea]ta. Dech[emvrie] 4 d., l[t] 7214 [1705].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstituluĭ şi al nostru vechiu priiatin, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, ce aŭ fost judeţ la cetatea Braşovuluĭ, cu multă săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

9.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zeml. vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreiaşĭ Keiter, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, sănătate pohtim dumital[e] de la Dumnezeŭ. Cartea ce aĭ trimis dumneata, aŭ venit, şi de sănătatea dumital[e] ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne-aĭ scris, am înţeles, pentru bucatele Şcheailor, ce aŭ aicĭ în ţar[ă], cum că au băntuială de erbarĭ şi de vameşĭ, şi zicĭ dumneata că n'aŭ fost obiceaiŭ. De acĭasta noĭ atăta ştim că numaĭ Şcheaii cariĭ ş'aŭ ţinut dobitoacele în munte, la stănĭ, de le-aŭ îngrăşat şi iar le-aŭ dus înnapoĭ, aceia ş'au plătit numaĭ adetul munteluĭ, precum s'aŭ putut tocmi la stăpăniĭ moşii, iar erbărit şi vamă n'aŭ dat. Iar ceĭ ce le-au coborăt la vale, la cămpu, de la aceia au luoat şi vameşiĭ vamă, şi erbariĭ erbărit. Ş[i] aşa am poruncit şi acum, şi vameşilor, şi erbarilor, pentru bucatele Şcheailor ce vor fi în munţĭ, să le dea pac[e], precum au fost obiceaiul; însă numaĭ

[1] N° 392

ce vor fi ale Șcheailor, iar nu și ale altor oamenĭ de acolo den Țara Ungurească. Iar pentru ceĭ ce-șĭ vor fi coborăt vitel[e] de la munțĭ maĭ la vale, aceia-șĭ vor da și vama și erbăritul: precumu-șĭ plătescu oile de oerit, îșĭ vor plăti și alalte dobitoace de erbărit, fie Șcheau, fie cine va fi. Iar cuĭ nu va plăcea așa, iaste pe lesne să nu-șĭ maĭ aducă bucatel[e] să le hrănească aicĭ în țară, ce să și le ție acolo. Acĭasta acum, și mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata. Iul[ie] 9 dni, lt. 7214 [1706].

De bine voitor dum[i]tale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreiaș Reiter, marel[e]-județ al cinstiteĭ cetăț Brașovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zemle vlah[i]scoe.

† Cinstiților și aĭ noștri bunĭ priiatenĭ și vecinĭ de aproape, în toată vreamea de bine voitorĭ, dumnealor tot cinstitul Sfat al cinstiteĭ cetățĭ Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumneavoastră de la Dumn[e]zeŭ. Cinstită cartea dumneavoastră, ce ațĭ trimis, ne-aŭ venit, și, de a dumneavoastră întreagă săn[ă]tate înțelegănd, bucuratu-ne-am și am dat laudă luĭ Dumn[e]zeŭ. Alalte ce ațĭ scris domneavoastră, am înțeles, cum că ațĭ înțeles dumneavoastră că aicĭ în țara noastră au eșit o dajde pe dobitoace, ca să dea tot omul, și ne pohtițĭ dumneavoastră, pentru oamenii de țara dumneavoastră ce aŭ dobitoace aicĭ în țară, ca să nu să supere. De acĭasta creadeți-ne dumneavoastră că cu tot adevărul zicem că noĭ săntem ceia cariĭ maĭ mult am vrea și am pohti să nu să supere, necum aceia aĭ țărăĭ dumneavoastră, ce s'ar fi aflăndu aicĭ, ce nicĭ pămănteaniĭ noștri; dar ce să facem? Pentru multele păsurĭ și marĭ cererĭ și greale poruncĭ ce avem de la ceĭ ce ne stăpănescu, care unul Dumn[e]zeŭ știe în ce greŭ ne aflăm și

[1] N° 393.

cu cătă dătorie s'aŭ încărcat cĭastă biiată ţară, pentru aceaia s'au făcut socoteală cu tot Sfatul boerimeĭ ţărăĭ noastre, de s'au scos acĭastă dajde de dobitoace, găsindu-să cu socoteala ca acĭasta iaste şi bună dreptate la toţĭ, nu să face nimănuĭ nicĭ-o strămbătate, făr căt, cine căt dobitoc va avea, să şi-l plătească, precum s'aŭ rănduit. Şi aşa s'aŭ socotit tot omul, orĭ pămăntean, orĭ striin, căţ să vor afla ca să aibă dobitoace în pămăntul acesta, să ajute cu toţiĭ la acĭasta, ca să să poată rădica păsurile şi poruncile stăpănilor ce ne sănt asupră: începănd întăĭ de la noĭ înşine, vitele noastre ce avem, domneştĭ, le plătim, şi toţĭ boiariĭ ceĭ marĭ, şi mănăstirile toate, şi arhiereiĭ, şi toţĭ, de la mare pănă la mic, cum am zis dumneavoastră maĭ sus, nimănuĭ măcar o vită nu să scuteşte. Însă, măcar că însuşĭ noĭ ne plătim dobitoacele noastre ce avem, şi alalţĭ boiarĭ toţĭ, iar încăş pentru dobitoacele ce sănt ale dumnealor judeţilor şi ale dumnealor fălnogilor, am poruncit să le dea pace, de vreame ce aşa s'aŭ socotit, ce vor fi dobitoace boereştĭ, cum ale gubernatuluĭ şi ale altor boiarĭ, neamişĭ marĭ, să nu să supere. Şi aşa înpreună vor fi nesupărate şi ale dumneavoastră, judeţilor şi ale fălnogilor, iar alalţĭ maĭ prostime, căţĭ să vor afla în pămăntul nostru cu dobitoace, vor să dea toţĭ: nu să poate într'alt chip. Căcĭ nu doar că sănt trecuţĭ dencoace acum de curănd, ce de cătăva vreame să află veniţĭ şi aşăzaţĭ aicĭ în ţară, şi să hrănescŭ şi eĭ bine, ca şi ceştĭ pămănteanĭ. Ş[i] veţĭ ştĭ dumneavoastră şi acĭasta că ceĭ ce ne stăpănescu, ne şi mustrează, şi ne zice că aicĭ în ţara noastră s'aŭ strănsu atăta sumă, şi den Ţara Ungurească, şi den alte părţĭ, şi, pentru acest nume mare ce s'aŭ făcut că e ţara acĭasta plină de om, cu atăta maĭ mult şi stăpăniĭ cer căt nu iaste pen putinţă, şi obiceaiurile ce aveam maĭ denainte, de să ştiia ce da ţara pe an, le-aŭ stricat pe toate şi le-aŭ înnălţat, — căt numaĭ Dumnezeŭ cel milostiv să dea puteare săracilor pămăntuluĭ acestuia! Pentru aceaia s'aŭ socotit, la un păs ca acesta să ajute cu toţiĭ. Şi, după acĭasta, dănd Dumn[e]zeŭ să maĭ răsuflăm, nu vor maĭ avea de aceaste supărărĭ, nicĭ aceştea de ţara dumneavoastră, nicĭ pămănteaniĭ noştri. Ş[i],

cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumn[e]zeŭ să fie cu dumneavoastră.

Pis u [= scris la] Tărgovişte, Ghen[arie] 13, lt. 7215 [1707].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Cinstiţilor a noştri bunĭ priiatenĭ şi vecinĭ de aproape, în toată vreamea de bine voitorĭ, dumnealor tot cinstitul Sfat al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovul, cu multă sănătaate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

II.

Mlstiu bjiiu Nicolae Alexandru Voevod zemli ungrovlahiscoe дават гсками [= am dat Domnia Mea] tuturor Şcheailor de la Braşov ca să fie volnicĭ cu acĭastă carte a Domnii Meale de să aibă aicĭ în ţara Domnii Meale a ţinerea oilor căte vor vrea şi să le pască de toamna pănă primăvara, la Sf[ă]ntul Gheorghie, cînd şi ducŭ eĭ la munte în Ţara Ungurească, orĭ pe moşiale domnească, orĭ boerească, orĭ megieşască, şi să n'aibă nicĭ-o opreală de niminea. Numaĭ şi eĭ să aibă a-ş păzirea vitele, să nu strice niscaĭ păinĭ saŭ livezĭ saŭ alte bucate ale cuiva. Şi, pentru adetul moşii unde-ş vor băga oile în baltă, sa aibă a să tocmi cu stăpănul moşieĭ după cum le va fi obiceaiul. Şi, cînd i-ar lovi vreamea rea de iarnă primejdioasă, să aibă a-ş băgarea oile în baltă, orĭ pre a cuĭ moşie s'ar întămpla, şi să nu aibă nicĭ-o opreală de niminea; numaĭ să aibă a-ş darea oeritul domnescŭ după obiceaiul lorŭ, de oae căte banĭ 10, şi de numărătoarea oiarilor, de turmă par[ale] ban[ĭ] 10, iar de altele de toate să fie în pace. Şi cĭobaniĭ cariĭ vor avea pre la oile lor, fiind oamenĭ strein[ĭ], din ţara lor, încă să fie în pace de Vel Seamă şi de toate dăjdiile şi orănduialele, orĭ căte vor eşi peste an de la Visteriia Domnii Meale, de nicĭ-unele, nicĭ-un val şi nicĭ-o băntuială să nu aibă, — după cum scrie şi hrisovul răposatuluĭ Antonie-Vod[ă] şi hrisovul răposatuluĭ Costandin-Vod[ă] Brăncoveanul, şi hri-

[1] N° 394.

sovul răposatuluĭ frateluĭ nostru Ion-Vod[ă], care le-am văzutŭ Domniia Mea la măinile Şcheailor. Aşijderea şi pentru vitele lor de oĭ şi de berbecĭ, care vor fi ale lor bucate de casă, cănd vor vrea să şi le ducă la casele lor, în Ţara Ungurească, de acealia să nu dea vamă. Şi care dintr'aceştĭ Şcheenĭ ar ţinea stînĭ vara pre munţiĭ cariĭ cumpără dupre la boerĭ, de vor face totŭ caşcavele *(sic)*, iară nu brănză, acealia caşcaveale de le vor vinde în tărg la Cămpina, aŭ la Văleanĭ, saŭ măcar orĭ în ce tărg, să-şĭ dea vama. Iară, făcăndu-să totŭ brănză, şi vor vrea să o ducă la case[le] lor, în Ţara Ungurească, de aceaia să nu dea vamă. Şi, pentru turmele de oile lor, cînd vin primăvara de la cîmpŭ şi trec la munte, să aibă a da vameşilor căte un miel de turmă, şi să-şĭ ià răvaşul de seamă, să-şĭ treacă oile cu pace. Şi pe căţĭ caĭ vor avea la turmă, să aibă a darea de cal par[ale] banĭ 2. Iar, de s'ar întămpla vre unora dintr'aceştea a le fi oile şchiope saŭ beteage, aŭ vor fi apele marĭ, de nu le vor putea treace în sus, ci le vor tunde aicĭ în ţară, la Breaza aŭ la Comarnicŭ, saŭ măcarŭ unde s'ar întămpla, acea lănă, de vor vrea să o ducă la casele lor, în Ţara Ungurească, să dea vamă de povara de cal ban[ĭ] 40, după obiceaiŭ. Iar, pentru pieile oilor celor ce le vor muri de iarnă aicĭ în ţară, şi vrînd să şi le ducă la casele lor, în Ţara Ungurească, de aceale pieĭ să nu dea vamă. Însă, care vor fi din bucatele lor, iară nu de la alţiĭ luate, ca să facă meşteşug, să nu dea vamă. Şi pentru Şchei cariĭ ţăn stănĭ în munţiĭ Bucecĭuluĭ şi în Muntele luĭ Leaotă, în hotariu Dămboviţi, şi-ş vor pogorî bucatele lor, de le vor vinde, — de aceale bucate cînd să vor tocmi cu neguţitoriĭ, de vor da vama ceĭ ce cumpără, Şchiei să aibă pace. Iar, de nu vor da vama ceĭ ce cumpără, atuncĭ să dea vama Şcheiĭ. Şi în ce judeţ să vor vinde aceale bucate, la tărgul acela ce va fi într'acel judeţŭ, să dea vama. Numaĭ Şcheiĭ să poarte grija, să facă ştire vameşilor, ca să ştie de la cine vor luoa vamă. Şi pentru buţile cu vin, care es de la viile lor de aicĭ din ţară la Cîmpina, şi din Cămpina pun vinul prin burie, de-l duc în Ţara Ungurească, să aibă a darea vamă, de calul împovăratu cu vin, căte banĭ

10, iar de bute să nu dea nimicŭ. Iară, de nu vor fi din viile lor, şi vor fi luoate de la alţiĭ, să aibă a-ş darea vamă după obiceaiŭ. Şi, pentru vitele lor, de boĭ i vacĭ, ce aŭ în Ţara Ungurească şi le ducŭ de le pascŭ pe pământul Ţăriĭ, şi iar le ducŭ înnapoĭ, acealia încă să aibă pace la erbăritŭ. Aşijderea şi pentru Şcheaiĭ cariĭ cară peşte cu carul de la baltă, aŭ de prin târgurĭ, şi-l ducŭ în Ţara Ungurească, să aibă a darea vamă, de caru cu peşte banĭ 70, şi de calul înpovăratŭ cu peaşte, câte ban[ĭ] 7, iar maĭ mult, nu. Şi de fumăritŭ încă să aibă pace, după cum aŭ avut eĭ obicĭnă şi cărţĭ de la răposatulŭ Şerban-Vod[ă] şi de la alţĭ răposaţĭ Domnĭ. Iară maĭ mult val saŭ băntuială, afară din obiceaiurile ce s'aŭ zis maĭ sus, să nu aibă. Aşijderea şi în urma Domnieĭ Miale, pre care va aleage D[o]mnul D[u]m[ne]zeu a fi Domn şi stăpânitoriŭ ţăriĭ aceştiia, încă îl poftim şi-lŭ rugămu întru numele Domnuluĭ şi Mântuitoriuluĭ nostru Iisus Hristos, ce iaste întru Troiţă slăvit, ca să înnoiască şi să întărească cartea acĭasta, pre tocmealele şi aşezământurile ce s'au zis maĭ sus, ca şi a Domnii Sale mile şi drease încă să fie bine cinstite şi în samă ţinute, şi D[o]mnul D[umne]zeŭ să-l ţie şi să-l păzească într'a sa Domnie cu lină pace şi fericită viiaţă. Şi am întărit cartea acĭasta cu totŭ Sfatul cinstiţilor şi credincĭoşilor boerilor celor maĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnii Meale. Pan — Vel Ban, i pan Radu Popescul Vel Vornic, i pan Iordache Creţulescul Vel Log[ofăt], i pan Dumitrache Ram[a]dan Vel Spătar, i pan Grigorie Vel Vistier, i pan Manulache Vel Clucer, i pan Iordache Stama[ti] Vel Postelnic, i pan Nicolae Ruset Vel Păh[arnic], i pan Mateĭ Creţulescul Vel Stolnic, i pan Costandin Băleanul [Vel Comis, i pan — Vel Slugearĭ, i pan Barbu Merişanul Vel Pitarĭ, şi ispravnic Costandin Văcărescul] Vel Log[ofăt]. Şi s'au scris cartea aceasta, în anul al doilea din Domniia a doao, aicĭ în oraşul Scaunuluĭ Domnii Meale, în Bucureştĭ, de Anghelache Logofeţelul ot Târgovişte, mesiţa Noem[vrie] 15 dn., vleat 7228 [1719].

Io Nicolae Voevod, mlstiiu bjiiu g[o]sp[o]darŭ.

Iordache Creţulescul Vel Log[ofă]t

пiωт тьи [прочтох = a cetit].

Costandin Văcărescul Vel Log[ofă]t, procit. [=am cetit].
[Copie contemporană, cu literele iniţiale cu chinovar [1].]

12.

† Cinstiţi ai noştri priiateni şi vecini de aproape, dumneata Herbet, marele-judeţ al cinstitei cetăţi Braşovul, înpreună cu tot Maistratul, de la milostivul Dumnezeu sănătate întreaagă şi tot fericitul bine poftim să trimiţă dumneavoastră. Cartea ce ne-aţi trimis dumneavoastră, ne-au venit, şi, pentru bună sănătatea dumneavoastră, ne-au părut bine. Ceale ce ne scrieţi dumneavoastră, am înţeles, şi, cât pentru oiritul oilor lăcuitorilor acei părţi cari vor erna aici în ţară, mai mult nu avem aici a lungi, de vreame ce s'au dat răspunsul la trimisul dumneavoastră, şi de la dâns il veţi înţeleage dumneavoastră. Aciasta, şi fiţi dumneavoastră săn[ă]toşi.

Av[gust] 3 d., lt. 7253 [1745].

Al dumneavoastră de bine voitoriu şi vecin de aproape:

Io Costandin Voevoda.

[Pe plic:] † Cinstiţilor ai noştri priiateni şi vecini,de aproape, dumnealui Herbetu, marele judeţ al cinstitei cetăţi Braşovul, şi cu tot Maistratul, cu bună sănătate să să dea.

[Pecete cu bour şi cu vultur şi legenda: «Io C[ostandin] M[avrocordat] V[oevod], 1733 [2]».]

13.

Io Grigorie Ghica Vvd. bj. mlst. gspdaru zeml. vlah.

† Cinstitului şi al nostru de bine voitoriu, domine Closios, judeţ al cetăţi Braşovului, şi la a tot cinstitul Sfat, dă la milostivul Dumnezeu sănătate pohtim dumneavoastră. Cartea ce aţi trimis, ne-au venit, şi ceale ce scrieţi, am înţeles, pentru Bărseani carii vin dă ernează cu oile aicea în ţară. Ce ne pohtiţi ca să dăm poruncă să nu să supere dă către saigii înpărăteşti, ca să le ià oile în sâlă, ci să să tocmească cu

[1] Stenner, V. — După altă copie, în Stinghe, *Ist. besearicei Şcheailor*, p. 165 şi urm.

[2] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 250-1.

preț, să cumpere numaĭ oile ce vor avea dă vănzare. Dă acĭasta veț ști că, încă până a nu ne scrie dumneavoastră cartea, am poruncit la toțĭ ispravnicii, ca să le aibă grijă și să nu îngăduească ca să le ià cinevașĭ oile în silă, ce cu bună tocmeală; dar și acum de iznoavă am dat poruncă ca să aibă purtare de grijă și să nu îngăduiască pe saigiĭ să le ià oile cu sila și fără dă tocmeală, iar, dă le va face cinevașĭ din saigiĭ vre-o supărare, să nu-ĭ îngăduiască, ci să-ĭ trimiță aicea la noĭ la Divan, ca să-șĭ afle dreptatea, scriind pentru acĭasta și vechilul dumnealuĭ Casab-Bași Agăĭ la toțĭ saigii, ca să să ferească să nu ià nimănuĭ oile cu sila, ci cu preț și cu tocmeală. Dar și dumneavoastră să dațĭ poruncă oamenilor dumneavoastră, Bărseanilor, ca să nu tăinuiască oile ce vor fi avănd dă vănzare, să le vănză la alțiĭ neguțtorĭ maĭ în urmă, pentru că, din poruncă înpărătească, toțĭ alțĭ neguțtori sănt oprițĭ, nimenĭ să nu cumpere oĭ, până nu să va înplini suma oilor cătă iaste a să cumpăra pentru treaba înpărătească. Și, urmănd într'acestașĭ chip, nimenĭ nu vor avea nicĭ o supărare, iar, dă va avea vre unul vre-o supărare, de către cinevașĭ, să vie să dea jalbă la Divan, și-șĭ vor afla dreptatea. Acĭasta, și fițĭ dumneavoastră sănătoșĭ.

Mart 11, 7257 [1749].

Al dumneavoastră dă bine voitoriŭ:

Io Grigorie Ghica Voevod.

[V°:] Cinstituluĭ și aĭ noștri dă bine voitorĭ, dumnealuĭ Closios, județul cetăți Brașovuluĭ, și a tot cinstituluĭ Sfat, cu sănătate să să să dea.

[Pecete cu boul, vulturul și Io G[rigorie] Gh[ica]»[1].]

14.

† Cinstiților și aĭ noștri bunĭ prietenĭ și vecinĭ de aproape, dumn[e]ta domne Closius, județul c[i]nstiteĭ cetățĭ a Brașovuluĭ, și la tot cinstitul Sfat, dumneavoastră de obște, cu mult[ă] săn[ă]tate închinăndu-mă, rog pre atot puternicul

[1] Bibl. Ac. Romîne, documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 251.

Dumnezeŭ ca să v[ă] dăruiască în viiaţă întreagă şi fericită săn[ă]tate, învrednicindu-vă a prăznui Învierea Domnuluĭ nostru Is[us] H[ri]s[tos] întru mulţĭ anĭ. Prietinească cartea dumneavoastră bucurându-mă am luat, şi ceale ce scrieţ dumneavoastră, am înţeles. Cartea ce aţ scris dumneavoastră cătră Măria Sa Vod[ă], prea-înnălţatul mieŭ stăpân, însumĭ eŭ o o am dus Înnălţimeĭ Sale, şi, de vreame ce Măria Sa iaste pornit spre facerĭ de bine şi spre apărarea tuturor celor ce să umbresc supt aripile stăpâniriĭ sale, îndată mi-aŭ dat poruncă de s'aŭ scris poruncĭ de iznoavă cătră toţĭ ispravniciĭ judeaţelor, pentru oameniĭ dumneavoastră cariĭ pogoară cu oile aicĭ în ţară, ca să-ĭ apere şi să-ĭ păzească de cătră toţĭ, cariĭ s'ar îndrăzni să le facă vre o supărare. Şi încă ş[i] de cătră saigii înpărăteştĭ, la cumpărătoarea oilor, să nu le facă silă saŭ să le ià fără de voia lor oile ce le vor fi avănd de prăseală, ci numaĭ ceale stearpe, ceale ce aŭ de vânzare, şi şi acestea iarăş cu preţul lor şi cu bună tocmeală, scriind pentru acĭasta cătră saigiĭ şi vechilul dumisale Casap-başiĭ Agăĭ, ca să nu-ĭ supere,— dupe cum şi din luminată cartea Innălţimeĭ Sale, ce scrie cătră dumneavoastră, vă veţ îndăstula. Iar, de vor avea vre o supărare de cătră cineva, numaĭ de cât să le porunciţĭ dumneavoastră să vie să dea jalbă la Măria Sa Vod[ă], la Divan, şi fără de îndoială să fiţĭ dumneavoastră că-ş va afla dreptatea fieştecarele, şi acel ce să va îndrăzni a-ĭ supăra, îş va lua căzuta pedeapsă. Şi iarăş la ceale ce mă veţ cunoaşte dumneavoastră vreadnic a vă putea sluji, cu îndrăzneală să-m scrieţ, că nu mă feresc a sluji dumneavoastră la ceia ce-m va fi prin putinţă. Şi într'acestaş chip să va păzi buna vecinătate şi prieteşugul nostru; de care maĭ de treabă nu poate fi altul lucru asemenea. Şi eŭ pururea rămăĭ al dumneavoastră bun prieten, vecin de aproape şi gata slug[ă]:

Barbul Văc[ărescu] Vel Vist[ier].

Mart 13 d., 1749.

[V°:] Cinstituluĭ şi aĭ noştri bunĭ prietenĭ ş[i] vecinĭ de aproape, dumisale Closius, judeţul cetăţiĭ Braşovuluĭ, şi la tot

c[i]nstitul Sfat, cu întreagă săn[ă]tate şi cu toată fericirea să s[ă] dea, la Braşov.

[Pecete roşă cu coroană, treĭ florĭ ieşind dintr'o inimă şi jos laurĭ: iniţialele B. V. latine[1].]

15.

Io Grigorie Ghica Vvd. bj. mlst. gspdrŭ zeml. vlahi.

† Cinstituluĭ Maghistrat aĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, aĭ noştri bunĭ prietinĭ şi vecinĭ de aproape, de la milostivul Dumnezeŭ săn[ă]tate întreaagă şi tot binele poftim dum[neavoastră] ca să v[ă] dăruiască. Priitenească cartea dum[neavoastră] ce ne-aţĭ trimis cu acestu om al dumneavoastră, anume Bratul de l[a] Săceale, am luat, şi, ceale ce ne scrieţĭ dum[neavoastră], am înţeles. Ne scrieţĭ întăĭ pentru oierit, rugăndu-vă ca, cănd vor pogoră oameni ţăriĭ dumneavoastră aicĭ în ţara noastră, să ne arătăm cu milă asupra lor, ca să rămăe să plătească oeritul precum era maĭ înnainte în zilile Domnilor celor bătrănĭ, saŭ, cănd nu să va putea într'acestaşĭ chip, să rămăe încaĭ a plăti precum au plătit în trecutul an. Căt pentru acĭasta, după ce am luat scrisoarea dumneavoastră, ne-am mirat de unde aŭ eşit vorbile acestea, cum că oameniĭ dumneavoastră să vor maĭ încărca la oierit, dup[ă] cum aŭ plătit an, şi cum de aţĭ putut dum[neavoastră] a vă încredinţa la nişte vorbe deşarte ca acestea, pentru că dum[neavoastră] bine ştiţĭ că noĭ ceale ce le legăm şi le hotărăm, p[u]r[u]rea le păzim nestrămutat, şi într'acestaş chip p[u]r[u]rea să fiţĭ încredinţaţĭ că să vor păzi. Pentru că în Domniia ceaialaltă a noastră prea bine ştiţĭ dum[neavoastră] că noĭ oĭeritul maĭ multu decăt căte 15 banĭ de oae nicĭ-odată nu l-am scos, pănă în căt milostivul Dumnezeŭ ne-aŭ ţinut întăriţi în Scaunul ţăriĭ aceştiia. Acum iarăşĭ, dup[ă] ce milostivul Dumnezeu ne-aŭ adus cu a doao Domnie, găsind Domniia Mea un obiceaiŭ făr de cale, ce să făcuse, adec[ă] a să plăti oeritul, la oae căte 10 parale, şi cunoscănd Domnia Mea că iaste un lucru făr de socoteală şi cu mare nedreptate, atăt pămăntenilor cestor de aicĭ, căt şi omenilor dum-

[1] N° 730.

neavoastră, carii pogorăia cu oile aicĭ în ţară, ne-am milostivit Domniia Mea şi am hotărăt, maĭ bine să fie cu a noastră pagubă şi să să păzească dreptatea şi adevărul, ca să-ş plătească oieritul, de oae căte 15 banĭ vechĭ, dup[ă] cum şi în ceialaltă Domnie a noastră asemenea s'aŭ urmat. Care altul nu ar fi făcut acĭasta nicĭ-odată. Aşijderea şi pentru văcărit, încă am văzut în ce chip vă rugaţĭ dumneavoastră: adică ca să nu să supere oamenii dumneavoastră nicĭ de cum. La acĭasta iarăş dum neavoastră] ştiţĭ prea bine în ce chip aŭ fost obiçeaiŭ şi pentru văcărit, cănd să scotea văcărit aicĭ în ţară: cum plătea ţăranii, asemenea plătea şi oamenii ţăriĭ dumneavoastră, încăt atuncĭ, fiindcă era doao văcăriturĭ într'un an, plătiia şi eĭ ca şi oamenii ţăriĭ noastre, de 2 orĭ. Iar Domniia Mea, în ceialaltă Domnie, am rădicat, de rămăsese numaĭ un văcărit, iar, cănd nu au fost trebuinţă de a să scoate văcărit, nicĭ oamenii dum neavoastră] nu s'aŭ supărat nicĭ-odinioară; estimpu numaĭ, fiind mare trebuinţă, şi scoţăndu-să văcăritul în ţară, au plătit şi eĭ văcărit, fiindcă eĭ dobitoacele lor le aŭ totdeauna aicĭ în ţară, şi vara şi iarna, de le hrănesc pe pămăntul ţăriĭ. Numaĭ, de vreame ce trimisul acesta al dum[neavoastră] ne-au spus cum că ne poftiţĭ şi dum[neavoastră], şi şi eĭ să roagă, la vremea văcărituluĭ să nu plătească şi eĭ văcărit, dup[ă cum plătesc lăcuitorii ţăriĭ aceştiia, ci să facem o milă, să fie cu deosebit nartu, maĭ jos din ceia ce plătesc oamenii ţăriĭ noastre, zicănd ca să rămăe să plătească de vită căte t[a]l[er] jumătate, — dar, fiindcă într'acestaş chip nu ne-aŭ fost prin putinţă a hotără, dar ca să nu rămăe cererea dum[neavoastră], pentru vecinătatea şi priiteşugul dum[neavoastră] am socotit şi am hotărăt un lucru care să fie de măsură, încăt şi eĭ să rămăe mulţumiţĭ: adec[ă] să plătească de vită căte un zlot vechiŭ, scăzănd jumătate, după cum aŭ plătit la văcăritul de astă iarnă, şi vitele acestea ale lor să aibă a şi le plăti la vremea oierituluĭ: verĭ să fie văcărit în ţară cu nartu maĭ mare decăt acesta, verĭ să nu fie nicĭ de cum, eĭ totdeauna să aibă a-ş plăti vitele lor, şi erbăritul să lipsească, să nu-l maĭ plătească, precum nicĭ est-timpu n'aŭ plătit, fiindcă aŭ plătit astă iarnă văcărit. La care hotărăre şi milă ce am arătat Domniia

Mea cu dânşiĭ, pentru vecinătatea şi priiteşugul dum[neavoastră], însuşĭ trimisul acesta al dumneavoastră s'au mulţumit şi i-au părut bine de un bun aşăzământu ca acesta; care să ştiţĭ dum[neavoastră] că de acum înnainte într'acestaş chip nezmintit să va păzi. Ci acum, după ce veţĭ lua dum[neavoastră] cartea acĭasta a noastră, veţĭ da în ştire la aceia care veţĭ socoti de aĭ dum[neavoastră] a fi maĭ de ispravă, ca să facă un zapis asupra aşăzământuluĭ acestuia, dup[ă] cum s'aŭ hotărât, în care zapis să scrie şi acĭasta cum că la vremea văcărituluĭ să nu ià niscareva vite de ale oamenilor cestor de ţara noastră, să le bage între vitele lor, ca să le plătească cu nartu maĭ mic, fiindcă la ţăraniĭ noştri poate să să întâmple să iasă văcăritul cu nartu maĭ mare, — ca să nu ni să pricinuiască Visterieĭ vre o pagubă, — legându-să într'acel zapis, ca, orĭcarele va face un lucru ca acesta, ca să ficlenească Visteriia, să i să ià toate dobitoacele aceluia pă seam[a] Visterieĭ. Şi, făcând zapisul într'acestaş chip, fiind întărit cu iscăliturile tuturor acelor ce veţĭ socoti dum[neavoastră] a fi maĭ de ispravă, ni-l veţĭ trimite dumneavoastră aicĭ la noĭ, iarăşĭ cu trimisul acesta, saŭ şi cu altul, cu cine veţĭ socoti, ş[i] atuncĭ vom da şi Domniia Mea carte iscălită de Domniia Mea, ca să o aibă la măna lor, ca să fie p[u]r[u]rea păzit şi nestrămutat aşăzământul acesta. Şi iarăş, la cele ce ne veţı pofti dum[neavoastră] şi ne va da îndămănă, nu vom lipsi Domniia Mea a vă păzi priiteşugul cel megieşăscu al dumneavoastră. Acĭasta, şi fiţĭ dumneavoastră săn[ă]toşĭ. Avg[ust] 14 d., 1752.

Al dumneavoastră de bine voitoriŭ şi bun prietin:

Io Grigorie Ghica Voevod.

[V°:] † Cinstituluĭ Maghistrat aĭ cetăţiĭ Braşovuluĭ, bunilor aĭ noştriĭ priietinĭ şi vecinĭ de aproape, cu bună sănătate să să dea, la Braşov[1].

16.

Prea-cinstiţilor şi prea-înţelepţilor şi dintru ceĭ vrednicĭ aleş, Măriilor Voastre cinstiţilor d[o]mniĭ a cinstituluĭ Maistrat a cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ şi a toată Ţara Bîrsiĭ.

[1] Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 2.2-3.

Cu plecăciune jăluim Măriilor Voastre pentru pricina cărţilor ce s'aŭ adus de la Bucureştĭ, cînd s'aŭ făcut aşăzămăntu pentru văcărit, şi v'aţ aşăzat ca să dăm noĭ streini de vită mare cîte parale 22, şi s'aŭ adus o carte de la Vodă şi o carte de la Brîncoveanu şi o carte de la Barbu Văcărescu, fiind Ban-Mare, şi o carte de la Ştefan Văcărescu, fiind Vistieriŭ, şi s'aŭ dat la măna Mării Sal[e] d[o]mnuluĭ Zivolt judeţul, şi acum cărţile nu ni să daŭ afară, ca să putem merge la Vodă şi la boeri ceĭ care s'aŭ aşăzat la noĭ, să dăm cîte părale 22, ci acum dăm cîte parale 66, şi în anul trecut şi acum, şi boieri zic să aducem cărţile şi nu vom da maĭ multŭ decît cum ne-aŭ fostŭ tocmiala. Şi acum Măriia Voastră cereţ, chielt[uiala] ce s'aŭ făcut atuncea, noĭ să dăm, că sîntem bucuroş toată chieltuiala ce s'aŭ făcut atuncea, numaĭ să ni să dea cărţile înnainte. Pentru că aşa ne zic boeri ceĭ cari iaŭ văcărit, să mergem cu cărţile la Măria Sa Vod[ă], să ne îndireptăm, să nu maĭ dăm peste cele 22 de parale. Ci noao aŭ să ne iasă cărţile, aŭ nu vom da baniĭ la chieltuială, că va fi păcat să dăm cheltuială şi să ne prăpădim şi cu văcăritul cel mare. Ci ne rugăm miliĭ şi bunătăţiĭ Măriilor Voastre, cinstiţĭ D[o]mnĭ, să avem direptate de la Măriia Voastră.

Plecaţiĭ Măriilor Voastre, noi toţĭ oeri ceĭ din Ţara Bîrsiĭ.

Prea-cinstiţilor domnĭ aĭ cinstituluĭ Maistratŭ, cu plecăciune să să închiine[1].

17.

Mlstiiu bjiiu Io Costandin Mihail Gehan Racoviţă Voevod gospodar zemli vlahiscoi, дакат гсдвми сии пов[е]лені гсвми [= am dat Domnia Mea această poruncă a Domnieĭ Mele]. De vreme ce de spre partea Maistratuluĭ a cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ şi a toată Ţara Bîrsi aŭ venit aicĭ la Domniia Mea pentru dajdea oerituluĭ la oile lor şi pentru dajdea văcărituluĭ, cînd să va întămpla să fie să [se] facă aşezămănt cu Domniia Mea şi să ştie fieştecarele din Bărsenĭ căte căt să dea oerit de oae şi căte căt să dea văcărit pentru

[1] N° 584.

vitele lor, când s'ar întâmpla a fi dajdea văcăritului, — deci Domniia Mea, cât pentru dajdea oieritului, am făcut așezământ pentru toți cei den Țara Ungurească, de spre partea Brașovului și a Țări Bîrsi, care vor veni cu oile aici în țara Domnii Meale la pășune și la ernatec, să dea oerit de oae câte bani 16 p[1], adecă 15 bani vechi și poclonul de nume după obiceiŭ, iar mai mult dintr'atât să nu s[e] supere a da măcar un ban, și, măcar că de la alți Domni să obicinuise pentru oile lor care scobora vara pin munți, de le pun la stâni și fac cașcaval, și apoi iarăși le trec în Țara Ungurească, de dă vamă, pentru acele oi, de oae câte 2 bani, așijderea și pentru vitele și caii lor, carele vara îi pasc pe munți, și apoi iarăș îi trec în Țara Ungurească, pentru pășunea vitelor acestora dau de vită, de cal, câte bani 40, Domniia Mea m'am milostivitŭ de am iertatŭ și acei doi bani de oae și acei 40 de bani pentru pășunea vitelor și a cailor, de vreme ce de spre oile și vitele acestea să face bișug și adaos la malimiri[1]. Pentru dajdea văcăritului, iarăși, de să va întâmpla vre odinioară să fie văcărit la țară, să aibă pentru dereptatea bucatele lor de cal, de boŭ, de vacă, să dea numai câte bani 66, iară mai mult să nu să supere, fără pentru câte doi cai de odae care poartă odăile dupe oile lor, acei doi cai dupe la toate odăile lor nice de cum să nu fie supărați de văcărit, ci să fie scutiți. Însă dumnealui județul cinstitei cetăți a Brașovului să aibă a da pașușe la toate turmele, în care să scrie numele și polecrele ale stăpânilor oilor și ale ciobanilor lor, anume, așijdirea și câte oi și câte vite să află la fieștecarele turmă, ca să nu înșeale vre unii din Bîrseni, a mesteca vitele peminteanilor pentr' ale lor. Căci, când să va dovedi vre unii din Bîrseni că aŭ cutezat a face un lucru făr de cale ca acesta, bine să știe că toate vitele aceluia le va plăti dupe regula ce va ieși la pemintiani, și să va da pricină de a să strica și acest așezământ. Și, pentru ca să fie bine încredințaț că de către Domniia Mea toate acestea câte să cuprind mai sus vor fi pururea păzite și nestrămutate, le-am dat cartea

[1] Vistierie.

aciasta a Domnii Meale, ca să să păzască nestrămutată. сат рѣм гсдвми [=cu însăşĭ mîna Domnieĭ Mele].

Septemvrie 26, lt 1753.

Io Costandin Mihaĭ Racoviţă Voevod. — Noĭ Costandin Voevoda.

[Copie cu chirilice şi alta cu litere latine, în ortografie ungurească; resumat german[1].]

18.

Io Costandin Mihail Gehan Racoviţă Voevod bojiiu milostiu gospodarŭ zemli vlahiscoi.

Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ şi vecinĭ de aproape, dumnealuĭ judeţu[l] şi dumneavoastră maghistraţi aĭ preacinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, sănătate şi tot binele vă poftesc de la milostivul Dumnezăŭ ca să vă dăruiască. Vecineasca dumneavoastră scrisoare am luoat, şi cele ce scrieţĭ dumneavoastră, am înţeles. Căt pentru dajdea oerituluĭ şi a văcărituluĭ, ce vă rugaţĭ dumneavoastră şi ne poftiţĭ, încă am văzut. Ci, pentru dajdea oerituluĭ, veţĭ şti dumneavoastră că maĭ jos decăt banĭ 16 p[ol] adecă 15 banĭ vechĭ de oae, nu ne dă măna a lăsa, nicĭ într'un chip, dară nicĭ maĭ mult decăt 15 banĭ vechĭ nu vor avea supărare Bărsani. Iar, pentru dajdea văcărituluĭ, de să va întămpla vre odată să fie, iată că, pentru prieteşugul şi vecinătatea ce avem, şi rugăndu-ni-să şi uniĭ din cinstiţiĭ şi credincioşiĭ boeri Domnii Meale, am lăsat Domniia Mea să dea Bărsani ceĭ de spre parte ţăriĭ Braşovuluĭ şi a Ţăriĭ Bărseĭ, de cal, de boŭ, de vacă numaĭ căte banĭ 66 şi le-am dat Domniia Mea şi căte doĭ caĭ de fieştecare odae, cu care caĭ îşĭ poartă odăile lor dupe oĭ. Şi osebit i-am ertat Domniia Mea şi de alte angariĭ ce da pentru păşunea dobitoacelor lor, căte banĭ 40, şi vama de oae căte 2 banĭ, care de la alţĭ Domnĭ să obicĭnuise. Dupre cum maĭ pre largu [se] cuprinde în cartea Domniiĭ Meale cea slobodă şi iscălită de Domniia Mea, de aşezămăntul ce

[1] Stenner, IV, la n° 39.

s'aŭ făcut. Ci dumneavoastră să îndemnaţî pe Bărsaniĭ şi pe alţiĭ toţ a dumneavoastră, ca să nu meargă într'altă parte cu oile, ci să vie aicĭ în ţară să erneze, că de către Domniia Mea vor fi păzițî şi apăraţî de toate alte nedreptăţ şi asuprelĭ ce vor avea, verĭ de către cine, şi, maĭ mult decît cuprinde în cartea Domniĭ Meale, de aşezămănt, nu vor da măcar un ban, ci-ş vor avea odihna lor. Acĭasta, şi fiţî dumneavoastră sănătoşî.

Septemvrie 27 d., l[t] 1753.

Al dumneavoastră de bine voitor şi vecin de aproape:

Io Costandın Voevod.

[Copie cu chirilice şi alta cu litere latine, în ortografie ungurească [1].]

19.

Cinstiţilor şi aĭ noştri de bine voitorĭ şi bunĭ prietinĭ, dumneavoastră Maistraţ aĭ prea-cinstiteĭ cetăţî Braşovuluĭ, cu prietenească dragoste şi cu sănătate mă închin dumneavoastră.

Prieteneasca dumneavoastră scrisoare o am luoatŭ, şi cele ce scrieţ dumneavoastră, am înţeles. Cătŭ pentru dajdea oierituluĭ şi a văcărituluĭ, ce mă poftiţî dumneavoastră ca să fiŭ mijlocitorĭ către Măriia Sa Vod[ă], încă am înţeles cele ce-m scrieţ dumneavoastră, şi, căt pentru dajdea oierituluĭ, veţĭ şti dumneavoastră că, pentru dragostea dumneavoastră şi vechiul prieteşug ce avem, amŭ stătutŭ la Măriia Sa Vod[ă], dar maĭ jos decăt banĭ 16 p[o]l de oae, nu s'aŭ pututŭ. Pentru care pricină nu s'aŭ pututŭ, iată că vă arăt dumneavoastră. Cănd Măriia Sa Vod[ă] ar hi lăsatŭ să plătească Bărseani de acolo oeritul căte zece banĭ de oae, şi ar fi văzutŭ vecini noştri turcĭ de pă la margine şi alţi, putea să dea pricină să ceară ca să plătească şi eĭ oeritul încă numaĭ căte 8 banĭ, şi s'ar fi pricinuit mare pagubă la Cămara Mării Sale luĭ Vod[ă]. Ci pentru una ca asta nu s'aŭ putut lăsa oeritul maĭ jos decăt banĭ 16 p[o]l. Iar, pentru dajdea văcări-

[1] Stenner, V, la nº 39.

tuluĭ, de care cumva şi de să va întâmpla să fie vre odată, iată că, pentru prieteşugul dumneavoastră, am mijlocit la Măriia Sa Vod[ă] de s'au făcut aşezământŭ, să dea Bărseni ceĭ ce să vor scoborâ cu vitele aicĭ în ţară, de cal, de boŭ, de vacă, numaĭ câte banĭ *66*, şi încă şi câte doĭ caĭ care poartă odaia dupe oĭ, şi aceĭ câte doĭ caĭ dupe la toate odăile să fie ertaţĭ de văcăritŭ. Şi, osebitŭ, şi pentru alte angariĭ care să obicĭnuise, de plătiia Bărseni erbăritŭ a toate vitele, de vacĭ şi de caĭ, câte banĭ 40, şi vamă de oae, câte banĭ 2, încă am stătutŭ la Măriia Sa Vod[ă] şi am mijlocit de aŭ ridicatŭ Măriia Sa şi acestu obiceĭ dupre cum maĭ pre largu veţ vedea dumneavoastră şi cartea Măriiĭ Sa[le] luĭ Vod[ă] cea slobodă, de aşezământul ce s'aŭ făcutu. Ci dumneavoastră îndemnaţ pe toţ Bărseniĭ dumneavoastră din Ţinutul Braşovuluĭ şi din Ţara Bârseĭ ca să nu meargă cu oile lor în ţara Moldoveĭ saŭ la altă parte, ci toţ să vie aicĭ cu oile lor. Încă să faceţ dumneavoastră în ştire şi la ceĭ de spre partea Sibiiuluĭ, ca să trimiţă şi eĭ oamenĭ de acolo, să-ş facă aşezământŭ, şi să aibă a plăti şi aceia totŭ cu un aşăzământŭ şi cu orânduială, că toate acestea câte vă adevărez dumneavoastră, să ştiţĭ că de către Măriia Sa Vod[ă] vor fi păzite şi nestrămutate. Ci încă şi pentru begligiĭ, la vremea primăveri, iarăş s'aŭ făgăduitŭ Măriia Sa Vod[ă] că nice de cum begligii nu-ĭ va îngădui să facă sălniciĭ şi să ià oĭ făr de tocmeală. Ci va face Măriia Sa bun aşezământŭ, de-ş va vinde fieştecare Bărsean oile la begligiĭ cu voe şi tocmeală, după preţul ce să va putea aşeza. Ci toţĭ făr de nice un fel de sfiială să să scoboare şi să vie cu oile aicĭ în ţară, că vor fi păziţ de către Măriia Sa Vod[ă]. Şi cu acĭasta rămăĭ iarăşı porurea. Sept[emvrie] 27 dn., l[t] 1753.

Al dumneavoastră de bine voitorĭ şi bun prietin:

Costandin Văc[ăres]cu Vel Spat[ar] [1].

[1] Stenner, V.

20.

Prea-cinstitului Maghistrat, ai noştri buni prietini, dă tot binele voitori şi vecini de aproape, de la milostiv Dumnezeu întreagă săn[ă]tate şi tot binele pohtescu dumneavoastră să vă dăruiască.

Priiteneasca noastră scrisoare către dumneavoastră de alt nu iaste fără numai să înştiinţăm pă dumneavoastră că, viind Tudor Zalomit, trimis de către dum[neavoastră] cu carte către Măria Sa prea-înnălţatul nostru Domnu, pentru oarecare aşăzământ ce aţ pohtit dumneavoastră ca să să facă pentru dobitoacile oamenilor dum[neavoastră] ce să pogoară aici în ţara noastră acum la vreame dă iarnă, dă iarnează aici, şi, viind şi la noi, de ne-aŭ pohtit de spre partea dum[neavoastră] ca să grăimu Mării Sale şi să fim dumneavoastră de ajutor la treaba aciasta, veţ şti dum[neavoastră] că, ceale ce ni s'aŭ părut a fi cu cale, am grăit împreună cu dum[nealor] ceilalţi fraţi boeri, şi s'aŭ făcut dum[neavoastră] bun aşăzământ, cu care socotim că veţ rămânea dum[neavoastră] mulţămiţi şi noi odihniţi, — după cum pe largu veţi fi înţeles dum[neavoastră] din luminatele cărţi ale prea-înnălţatului nostru Domnu şi stăpân, ce aŭ trimis, atât către dum[neavoastră], cât şi către toţi oamenii dum[neavoastră], întru care adeverează Măria Sa aşăzământul acesta în ce chip să să păzească. Care să fiţi dum[neavoastră] bine încredinţaţi că neclintit şi fără de nici-o zminteală să va păzi nestrămutat de către Măria Sa, şi oameni dumn[eavoastră], atât cei ce obicinuise a pogoră cu oile până acum aici în pământul ţării noastre, cât şi alţii ce vor vrea să mai vie să pogoare, cât de mulţi, fără nici-o îndoială, că aşăzământul ce aţ cerut dum[neavoastră], s'aŭ făcut după pohta dum[neavoastră] cu multă uşurinţă, însă cam cu pag[u]bă a noastră. Numai pentru dragostea dum[neavoastră] şi vecinătatea am îndemnat şi noi, şi s'aŭ făcut după cererea dum[neavoastră], şi să va păzi fără de zminteală. Pentru că Măria Sa Vodă, prea-milostiv[ul] nostru stăpân, ceale ce făgădueşte şi hotăraşte, pururea va să păzească neclintite şi nestrămutate. Ci aşa să fiţi dum[neavoastră]

încredințațĭ, şi pă noĭ încă să ştițŭ dum[neavoastră] că totdeauna, orĭ la ce ne veț pohti dumneavoastră, cu cât ne va fi prin putință vom rămânea datorĭ a slujă d[u]m[neavoastră]. Acĭasta, şi iarăş rămâĭ al dumneavoastră de tot binele voitoriŭ şi spre slujbe p[u]r[u]rea gata:

Şt. Văcă[rescu] Vel Log[o]f[ă]t.

[V°:] Prea-cinstituluĭ Maghistrat, aĭ noştri bunĭ prietenĭ, de tot binele voitorĭ şi vecinĭ de aproape, cu întreag[ă] săn[ă]tate să să dea la Braşovu.

[Pecete neagră cu scut, purtînd dungĭ şi stele, şi inițialele щ. в.[1].]

21.

«Frățilă Vătavul de Plaiŭ din Prahova» vesteşte Braşovenilor că va veni în munte, cu plăiaşiĭ, după porunca Domnuluĭ, spre a vedea ca la stîne să nu fie decît ceĭ doĭ caĭ slobozĭ prevăzuțĭ în aşezămînt.

Traducere germană[2].

22.

Prea-cinstituluĭ Maghiistrat cu plec[ă]ciun[e] mă închin şi sărut cinstitele mânĭ ale Măriilor Sale.

Cu acĭast[ă] smerit[ă] şi plecat[ă] scrisoar[e] nu est[e] de alt, fără de cât mă rog cu plec[ă]ciun[e] cinstituluĭ Maghiistrat ca să aibŭ ertăciun[e] pentru căcĭ fac sup[ă]rare pentru pricina căşăriilor, pentru că am venit cu cartea ce mi s'aŭ trimis; acum am fost înnaintea dumnealor ispravniculuĭ de la Târgovişte, şi el aŭ zis că nu scrie nimic pentru pricina căşăriilor, şi ne-aŭ trimis la Bucureştĭ, şi acolo am eşit la jud[e]cat[ă] la Divan, şi am arătat şi eŭ cărțile şi Ovreaiu, şi era forte bun[ă] cartea cinstituluĭ Maghistrat, şi era bun[ă] jud[e]cata mea; dară atâta aŭ stricat un cuvânt ce scrie în carte, că scrie ca s[ă] stăpânescŭ eŭ la vara viitoar[e], şi acel cuvântŭ em stric[ă] dereptatea mea. Că cartea care mi s'aŭ

[1] Stenner, V.
[2] No. 732.

trimis acum pe urmă de scriie la dumnealuĭ Vornicul din Tărgovișt[e], nu aŭ vrut să mi o dea Vornicul să o duc să o arăt la Divan, că cu acea carte s'ar fi îndereptat lucru: acuma mi-aŭ dat zi păn în 5 zile, ca s[ă] trimiț eŭ la cinstitul (ma) Maghiistrat, să scrie, pe acĭast[ă] var[ă] ce au trecut, am cumpărat noĭ, aŭ pe vara ce va să vie acum. Acuma Măriia Vostră mă rog să scrieț la dumnealuĭ Dudescu Vornicul cel Mar[e], pecum că noĭ am lot pe vara ce au trecut, și am plătit și arenda și cașiul, și săntem noĭ stăpăn[i], iar Ovreiu s'aŭ pus pest[e] porănca și pest[e] cartea ce mi s'aŭ dat noo de la luna luĭ Mart. Iar Ovreaiu aŭ umblat cu minciun[ĭ] mult[e] de aŭ scos cartea de la Măriia Sa Domnul județiŭ, că aŭ zis că are în hotar 5 pungĭ de ban[ĭ]: așa s'aŭ lăudat, și cu aceaia i-aŭ dat Măriia Sa cartea. Și mă rog Măriilor Sale cinstituluĭ Maghistrat să scrie că Ovreaiu nu au făcut bin[e] de nu aŭ ascultat cartea nostră cea d'intăĭ, ci s'aŭ pus cu sila în hotar, ca cum ar fi hotariul Ovreaiuluĭ. Mă rog cinstituluĭ Maghistrat, făr zăbavă să s[ă] dea luminat[a] carte, că mar[e] pagubă mi s'aŭ făcut mie, că nu am putut să-m caute de viĭ, — că alți au cules acum, iar eŭ păn[ă] acum nu am cules, și am mult[ă] pagubă și cheltuial[ă], că, ce am fi căștigat de la caș, acum am păgubit maĭ mult cu viile și cu cheltuial[a] și jud[e]cat[a], și est[e] păcat niște orĭci ca noĭ (?) să-ĭ maĭ stricăm. Cu acĭasta rămăĭ mic și plecat ă] slug[ă]:

Oct[omvrie] 19 dni, 1760.

Oprea Floroiu.

[V°:] Prea-cinstituluĭ Moghiistrat al cinstiteĭ cetăț a Brașovuluĭ, cu plec[ă]ciun[e] și cu feriicit[ă] săn[ă]tat[e] să să închin[e].

[Pecete roșă, ruptă [1].]

23.

Innaintea nostră viind Avram Ovreaiu, aŭ arătat o cart[e] a dumnealuĭ județuluĭ de la Brașov, cu care eĭ dă voe ca

[1] N° 738.

să ţănie (?) la Bran 2 căşării, acolo, pă pământul hotariului Ţărăi Ungureştĭ, iar Oprea Floroiu şi cu tovaroşi luĭ nu l-aŭ îngăduit pe dânsul. Ţi *(sic)* le-aŭ ţinut eĭ acele căşăriĭ, luundŭ tot caşul ce s'aŭ strânsŭ acolo. De care întrebând noĭ pe Oprea Floroiul, aŭ arătat şi el cărţĭ, atăt de la dum[nea]luĭ judeţu, căt şi de la cinstitul Sfat de acolo de la Braşov, întru care eĭ volniceşte pe dânşi ca să ţină căşăriiele, şi stăm la mirare, în ce chip va rămânea hotărărea judecăţiĭ, de vreme ce la amăndoao părţile vedem cărţĭ de volnicie, tot pentru acest[e] căşăriĭ. Dar acum de iznovă, s'aŭ dus Floroiu de a adus şi alt[ă] osebit[ă] carte, de la cinstitul Sfat al Braşovuluĭ cătră Vornicul de Tărgovişte, scrisă fiind de acum de la 7 zile ale trecut[eĭ] lun[ĭ] a luĭ Oct[o]mvrie, întru care scrie omul Opreĭ, Stanciul Mogoş, să fie slobod de la închisoare, pentru că acele căşăriĭ supt stăpânirea lor s'aŭ dat, iar Ovreaiul treabă nu are, — arătând că pe Ovreaiŭ s-a dovedit, cum că numaĭ t[1] 80 aŭ avut dat la aceĭ de la căşăriĭ, şi i-aŭ şi luot. Decĭ, într'acestaş chip fiind pricina, lă cunoşte că Ovreaiul treabă nu are la căşăriĭ, dară, de va maĭ avea niscaĭva datoriĭ acolo, saŭ de va vrea el să maĭ cate jud[e]cat[ă] pentru acĭasta, după cum scrie şi Sfatul, va merge acolo în Ţara Ungurească, unde-s căşăriile şi caşul, şi ceĭ cu oile, şi stăpăni care le-aţ dat căşăriile şi unuia şi altuia, săntŭ acolo, şi de acolo să va face izbrănire desăvărşit[ă]. Acĭasta scriem.

No[e]m[vrie] 5 dni, 1760.

Cos[tan]din Dudescu Vel Vor[ni]c, Şt[efan] Văc[ărescu] biv Vel Ban, B[arbu] Şt[irbe]ĭ biv Vel Stol[nic], Vornic za Tărg[ovişte] [1].

24.

† Cu mila luĭ Dumnezeŭ, dentru cel maĭ bun şi fericit neam, Mariia Vostră, pria-cinstiţ şi luminaţ domnĭ aĭ cinstituluĭ Maghistrat al cetăţiĭ Braşovuluĭ, cinstiţ domnĭ şi poruncitorĭ. Prea-plecata scrisoare nu este altă jalbă, făr de

[1] N° 739.

căt mă rog miliĭ și bunătățiĭ Mariilor Vostre, eŭ mic și plecat Badea Tercĭŭ, să mi să ià sama cu dreptate, că în anul trecut au pohtit birău de la Zărneștĭ 25 de zloț de la Avram Ovreiul, pentru arănda cășării care este pe hotarul satuluĭ, și, neputăndu-să întălni Aldimir birăul cu Ovreiul, aŭ zis birău să iaŭ eu de [la] Ovreiŭ aceștĭ ban[ĭ] și să-ĭ daŭ eŭ, și eŭ am cerut la Ovreiŭ și mi-aŭ dat Ovreiul zloț 25. Și, viind birăul la Bran, ni-am întălnit amăndoĭ, și i-am dat aceștĭ ban[ĭ] maĭ sus numițĭ birăuluĭ, și acum m'aŭ apucat Ovreiul pe mine, cu mare strănsoare, ca să-ĭ daŭ aceștĭ ban[ĭ], și, neavănd eŭ, mii-aŭ căutat de am luoat aceșt[ĭ] ban[ĭ] cu dobăndă, de unde am găsit, și am dat toț aceștĭ ban[ĭ] Ovreiuluĭ, și eu, pria-luminațĭ Domnĭ, nicĭ-un ban n'am oprit la casa mia, și fără dreptate port eŭ aceștĭ banĭ cu dobăndă. Și acum am trimis în treĭ rănduri răvașe ca să vie la răzloj, să stăm de față, și nicĭ de cum n'aŭ venit. Ci de acĭasta mă rog miliĭ Mariilor Voastre, să facețĭ mile cu mine, să aibă porunca cinstituluĭ Sfat a veni înnaintea Mariilor Vostre, să dià aceșt[ĭ ban[ĭ] toț la măna dumnialuĭ jupăn Petcu Pelicĭ, și să-ĭ aducă dum[nialuĭ], aŭ să trimiță pe alt cineva să mă plătescă de unde i-am luoat. De acĭasta cu plecăcĭune mă rog Mariilor Vostre, și rămăiu mic și plecat al Mariilor Vostre:

Fev[ruarie] 8, 1761.

Eŭ Bad[ea] Tercĭŭ.

[V°:] Întru cinstit și luminat Maghistratul cetățiĭ Brașovuluĭ cu multă plecăcĭune și smerenie să se plece [1].

25.

Mlstiiu bj. Io Ștefan Mihaĭ Racoviț[ă] Vvd. i gsdnŭ пїсах гсдми [= am scris Domnia Mea] voaoă, tuturor Bărsanilor i altor streinĭ din Țara Ungurească și duprintr'alte părțĭ streine, ce sănteț obicĭnuițĭ a eși cu oile în pămăntul țăriĭ, a le paște și a le erna, căt și voĭ, lăcuitorilor pămănteni, vă facem Domniia Mea în știre tuturor de obște, că în anŭl acesta, de al doilea al Domnii Domnii Meale, hotărăt-am ca toate dăjdile să ias[ă] după orăn-

[1] N° 744.

duiala lor, cum şi oeritu să ias[ă] căte 17 banĭ de oae, iar nu maĭ multu. Pentru că, în anul trecut, fiind Domnie noaoă şi cu grele datoriĭ, atăt ale Domnii ceĭ nooă, căt şi cu rămăşiţile Domnii răposatuluĭ prea-iubit frateluĭ Domnii Meale, de mare nevoe, neavănd alt mijloc ca să putem ridica însărcinarea greotăţ[i] şi a datorii, ce cu grele dobănzĭ era însărcinat asupră-ne, şi pentru ca să nu creaască dobănzile ca să covărşască putinţa răspunderi, de mare nevoe am fost îngreuiat Domniia Mea dăjdile. Iar în anul acesta, pe toţ vă încredinţăm printr'aceste cărţĭ, întărite cu pecete şi cu iscălitura Domnii Meale, ca maĭ mult decăt 17 p[1] banĭ de oae nu veţ da oerit, încă şi hatăr veţ avea de la Domniia Mea, la zece, una, şi, pentru alte dobitoace ce veţ aduce aicĭ în ţară, cum caĭ, boĭ, vacĭ, să ştiţ şi pentru acestea, că maĭ mult decăt banĭ 66 pe vită nu veţ da. Aşăjderea şi pentru saegiĭ vă poruncim Domniia Mea ca, de unde era obiceiŭ de daţ dintr'o sută 13 oĭ, iar în anul acesta nu veţ da maĭ mult decăt la 100 7, adic[ă] cine va avea o sută de oĭ va da la beilic numaĭ 7 oĭ, iar nu maĭ mult, şi şi acelea să vor plăti cu preţ maĭ bun decăt să plătea pănă acum, însă lătrătoriĭ dup[e] la oĭ nu vă vor lua, nicĭ vasile de la hodăĭ, dup[ă] cum obicĭnuia de lua, estimpu nu vor lua. Pentru că nu-ĭ vom maĭ îngădui Domniia Mea nicĭ de cum: saŭ la oĭ vă vor lua maĭ mult piste căt vă hotărăm Domniia Mea, saŭ la preţ vă va asupri. Decĭ dar şi voĭ cu toţ, şi streinĭ, şi pămănteni, să credeţ cu[m] acestea toate să vor păzi nestrămutate de către Domniia Mea, şi, cu toţ ceĭ streinĭ, să vă îndemnaţ şi cu veselă inimă, şi cu îndrăzneaal[ă], şi făr de nicĭ-o îndoial[ă], să eşăţ cu toate oile şi dobitoacele voastre în ţară, spre a le erna, atăt ceĭ ce aţ fost obicĭnuiţ de a eşi alte dăţ, căt şi voĭ care n'aţ fost obicĭnuiţ a eşi, şi acum, fiindcă iaste vreme de a vă cosi şi a vă face făneţe pentru ernaticul oilor, nu pierdeţ vremea, şi, cum zicem, eşiţ cu toţ[ii] unde vă va fi voia şi va va plăcea locul, învoiţi-vă cu stăpăni moşilor, şi vă faceţ făneţe din destul, ca să fie pentru trebuinţa voastră. Pentru că Domniia Mea, ca unul ce cu hotărăre de a le păzi toate vă făgăduim şi, încredinţăndu-vă, vă ho-

tărăm ca toate căte maĭ sus vă le arătăm, să ştiţ şi să fiţ bine încredinţaţ că le vom păzi Domniia Mea neclintite şi nestrămutate, şi pentru voĭ, streini, am dat Domniia Mea tare poruncă, atăt pe la isprav[ni]cĭ, căt şi pe la căp[i]t[anĭ] i alţ dreg[ă]torĭ ce sănt pe afară, pe la judeţe, ca să vă apere şi să vă păzeaască pe toţ şi să nu îngădue pe nimea a vă asupri, saŭ a vă băntui cu căt de puţin, şi să vă caute, ca să aveţ toată odihna şi dreptatea voastră. Толико писах гдвми [= aceasta am scris Domnia Mea]. Iun[ie] 16 d., 1765.

[Monogramă.]

Io Ştefan Voevod.
Biv Vel Ag[a][1].

IV. Braşoveniĭ negustorĭ din principate.

În secolul al XV-lea nu se pomenia, pe lîngă vechiĭ oaspeţĭ săseştĭ de la început, de Braşovenĭ aşezaţĭ în Bucureştĭ, în Iaşĭ sau în oraşele maĭ micĭ ale Ţeriĭ-Româneştĭ şi Moldoveĭ. Vremile eraŭ straşnice, şi nu odată flăcările războiuluĭ saŭ răscoaleĭ aŭ cuprins mahalale întregĭ ale celor două reşedinţĭ. Ţara era şi puţin locuită pe atuncĭ, şi n'avea decît într'o măsură foarte slabă nevoia luxuluĭ. Boieriĭ se mulţămiau cu cumpărăturĭ făcute din vreme în vreme la Braşov saŭ din mînile unor negustorĭ cari stăteaŭ numaĭ scurtă vreme în ţară. Negustorime era de tot puţină. Ţeranul lucra acasă la el tot ce-ĭ trebuia în afară de uneltele de metal, pe care încă putea să i le facă şi meşterul Ţigan.

Aşezarea de negustorĭ braşovenĭ nu s'a petrecut nicĭ în veacul al XVII-lea pănă către sfîrşitul luĭ. Avem mărturia unuĭ boier muntean că meşterĭ din cetatea săsească trecuseră în vremea luĭ Brîncoveanu cu totul la noĭ. Pe atuncĭ căpătarăm şi vînzătorĭ în detaliu de marfă braşoveneasca.

Maĭ tărziŭ s'a vorbit de oprirea veche ce împiedeca pe Frîncĭ de a desface cu mărunţişul în Împărăţia turcească. Dar nu trebuie să se uite că noĭ n'aveam legăturile tratatelor, încheiate de Turcĭ, ale capitulaţiilor, ci vechile noastre datine

[1] Stenner, V.

deosebite, care nu opriaŭ aşa ceva. Pe urmă Braşoveniĭ nu eraŭ Frîncĭ, supt care cuvînt se înţelegeaŭ negustorĭ apusenĭ veniţĭ pe mare. Ca situaţie de drept şi fiscală, eĭ trebuiaŭ puşĭ alăturĭ cu Chiproviceniĭ din Bulgaria, cu Greciĭ din toate părţile, cu Armeniĭ galiţienĭ şi cu Armeniĭ turceştĭ,—cu Evreiĭ maĭ tărziŭ. Aveaŭ decĭ toată voia să vîndă în orĭce împrejurărĭ.

Alt ceva a zăbovit însă întemeiarea negoţuluĭ de braşovenie prin Braşovenĭ. Saşiĭ nu ne-aŭ iubit mult nicĭ-odată, ne-aŭ despreţuit totdeauna şi n'aŭ putut înţelege obiceiurile şi purtările noastre. Negustorul din cetate, mîndrul cetăţean, nu voia să se coboare într'atîta încît să-şĭ lase civilisaţia şi să se cufunde, pe lungĭ anĭ de zile sau pe viaţă, în barbaria valahă. Căcĭ pentru el ca şi pentru alţiĭ carĭ aŭ învăţat de la dînsul, peste munţĭ se întindea «die wilde Walachei», cu urşĭ, cu boierĭ cari nu plătiaŭ, cu ţeranĭ proştĭ şi sălbatecĭ. În chezăşiile ce le dădea Domnul, Sasul n'avea încredere. Negustoriĭ ardelenĭ din neamurile privilegiate n'aŭ venit nicĭ după ce s'a făcut maĭ multă rînduială în viaţa noastră şi Austria şi-a avut consuliĭ, agenţiĭ, şi pentru apărarea Ardelenilor, ajunşĭ acuma supuşĭ împărăteştĭ.

Altfel era însă cu Şcheiĭ. Romînĭ, eĭ trăiaŭ bucuros în mijlocul Romînilor de dincoace şi se împăcaŭ răpede cu însuşirile şi defectele ţeriĭ celeĭ nouă. Ocrotiţĭ în deosebĭ de la Mateĭ Basarab încoace, eĭ şi-aŭ luat în arendă saŭ şi-aŭ cumpărat chiar viĭ, maĭ ales în dealul Piteştilor, trimeţînd buţile şi buriile în cară, dar maĭ ales pe spinarea cailor, la Braşov. În privilegiul luĭ Nicolae Mavrocordat se hotăresc şi vămĭ scăzute pentru aceste vinurĭ, care contribuiaŭ la bogăţia noilor orăşenĭ romînĭ ai cetăţiĭ de la hotar.

Tot dintre Şcheĭ s'aŭ ales şi Braşoveniĭ de dincoace de munţĭ.

Brîncoveanu îĭ defineşte astfel în hrisovul săŭ pentru dînşiĭ: ceĭ «cariĭ să hrănescu cu negoţ braşovenescu aicĭ în tărgu în Bucureştĭ şi prentr' alte tărgurĭ şi sate, cu prăvăliĭ şi cu altă hrană». Scutirea lor era foarte întinsă: eĭ nu dădeaŭ

nicĭ acel «bir slujitoresc», maĭ mic, care se îngăduia une orĭ, după cerere, negustorilor, nicĭ cheltuielile neobişnuite, Sama a treia, birurile pentru oştĭ, pentru lefĭ, pentru Han şi Sultaniĭ luĭ tătăreştĭ, nicĭ prestaţiile: sursaturĭ (transporturĭ), zaherea (provisiĭ), nicĭ «carele de oaste», nicĭ «caiĭ împărăteştĭ şi domneştĭ», nicĭ «rînduiala vacilor şi a oilor», nicĭ podvoadele, merticele, conacele şi caiĭ de olac. Eraŭ apăraţĭ şi de sarcinile ce apăsaŭ în deosebĭ asupra negustorilor: schimbul banilor străinĭ şi răĭ în banĭ bunĭ de argint, primiţĭ la Vistieria turcească, plata pentru prăvălie în calitate de casă, sau *fumul;* şi în calitate de prăvălie chiar, de cotărie (în Moldova se zicea *cotărit),* pentru măsurat buţile, de împrumuturĭ silite, care se făceaŭ Vistieriei, de veniturile ce le luaŭ de la negustorĭ starostele lor şi judeţul fiecăruĭ oraş, de pocloanele ce se făceaŭ la deosebiţĭ dregătorĭ, precum covoarele, rîşiĭ (blănĭ), păharele. Eĭ nu plăteaŭ nicĭ vamă pentru vinurile lor, afară de plata «buriilor» în care el era cuprins.

Eĭ aveaŭ în schimb o *rumptoare* şi plătiaŭ o *ruptă*, dare hotărîtă în înţelegere cu Vistieria. Brîncoveanu o hotărî la suma de 1000 de talerĭ pe an, cari se plătiaŭ în patru soroace, cînd se strîngea Sama cea Mare, a doua, a treia şi haraciul de la locuitoriĭ de ţară saŭ «pămîntenĭ»[1].

Ca toţĭ străiniĭ, eĭ formaŭ o *breaslă* deosebită. Breasla avea căpetenia sa şi un om cu plată care făcea împărţirea dăjdiĭ între membriĭ comunităţiĭ, după averea şi greutăţile casnice ale fiecăruia. Cred că şi anumite drepturĭ de judecată eraŭ lăsate în mîna căpeteniei bresleĭ. În bresle intra de o potrivă meşterul şi negustorul, şi zaraful chiar. Ba se vede că Braşovenĭ cari ajungeaŭ în fruntea trebilor ca judeţĭ aĭ vre-unuĭ oraş, Piteştiĭ de pildă, saŭ ca gocimanĭ în Cîmpulung, rămîneaŭ cuprinşĭ în breaslă şi se bucuraŭ de privilegiile eĭ. Şi biserica din Şcheĭ, care avea viĭ prin aceste părţĭ, era iertată de dăjdĭ şi vămĭ în aceiaşĭ măsură cu breslaşiĭ. Dar Saşiĭ, cînd veniaŭ, se ţineaŭ de-o parte şi nu voiaŭ să ajute la dajde[2].

[1] *Studiĭ şi doc.,* V, pp. 349-50.
[2] *Ibid.*

Rupta Braşovenilor nu era o sumă mare, dar eĭ nicĭ nu eraŭ mulţĭ, aşa încît să-şĭ poată avea măcar o stradă, ca să nu zicem o biserică, a lor. În 1707, încă supt Brîncoveanu, eĭ făceaŭ arătare că nu maĭ aŭ decît şese prăvăliĭ, aşa încît ar fi drept să li să scadă dajdea; ceia ce nu se făcu, de alminterea. Eĭ maĭ aduceaŭ înnainte şi paguba ce li se aduce de negustoriĭ din ţară, cari, în potriva privilegiuluĭ de monopol, îşĭ însuşesc dreptul de a vinde marfă braşovenească. Eĭ aveaŭ apoĭ neplăcerĭ cu vameşiĭ de la Cîmpina, pe unde li veniaŭ acum mărfurile, şi cu cărăuşiĭ: eĭ ar fi vrut să întrebuinţeze numaĭ Prahoveniĭ, de la hotar pănă la Bucureştĭ, dar alţiĭ, din Comarnic, din Cîmpina, năvăliaŭ în drum şi luaŭ cu de-a sila pe carele lor, marfa Şcheilor.

Înnainte de războiul din 1768, Scarlat Ghica fu silit să scadă dajdea Braşovenilor pănă la 300 de talerĭ. La reorganisarea ţeriĭ după războiu, Îpsilanti hotărî suma la 400, făgăduind însă că nu va maĭ supăra pe negustorĭ cu nicĭ-un fel de adausurĭ, încărcăturĭ şi năpăştĭ. El învoi vechile scutirĭ de bir, care se chema acum şferturĭ, de «aşternuturĭ», ce se dădeaŭ la musafiriĭ turcĭ, de «podinĭ» şi de cîte maĭ rămăsese dintre vechile sarcinĭ; eĭ nu vor da văcăritul pentru «bucate», nicĭ pogonăritul pentru viĭ. Orĭce vamă pentru vin dispare, cînd vinul va fi scos din viile braşoveneştĭ. Veniturile vameşilor din Cîmpina — o parà de marfă şi alta de cal —, veniturile ce se luaŭ de Agă la intrarea în Bucureştĭ — 40 de banĭ, dintre cari jumătate plătiţĭ la *carvasarà* saŭ vamă —, sînt desfiinţate. Prahoveniĭ rămîn cu monopolul cărăuşieĭ. În sfirşit, pentru uşurarea negoţuluĭ, Braşoveniĭ vor plăti numaĭ pe povară, orĭ de ce fel ar fi marfa: 1 leŭ la intrarea în ţară saŭ la trecerea Dunăriĭ, 3% la ieşire. Şeĭzecĭ şi şese de gospodăriĭ se folosiră de aceste drepturĭ [1].

De acum înnainte, ele rămaseră neschimbate.

*

Mult maĭ puţine sînt ştirile ce pot strînge, fără cercetărĭ maĭ îndelungate, cu privire la Braşoveniĭ din Iaşĭ. Eĭ eraŭ

[1] Urechiă, în *An. Ac. Rom.*, XII, p. 859 şi urm.

Romînĭ, dar şi Bulgarĭ, Grecĭ, din Companie. La 1795 se număraŭ 28 de oamenĭ. Pe lîngă dînşiĭ însă, şi cîte un negustor pămîntean vindea braşovenie. Ceĭ maĭ mulţĭ Braşovenĭ păştraŭ sudiţia austriacă, şi în 1795 şi 1796 se duce o luptă de pîrĭ împotriva «aghentuluĭ» împărătesc Timoni.

Afară de Braşoveniĭ ce-şĭ păstraŭ locuinţile acasă, afară de ceĭ cari se statorniciaŭ cu totul în Moldova, maĭ eraŭ alţiĭ cari veniaŭ numaĭ pe la bîlciurĭ. Iar unul maĭ îndrăzneţ decît toţĭ, Panaiot Conduclì, prin urmare un Grec, veni de la Viena la Galaţĭ cu o corabie încărcată cn mărfurĭ apusene, la 1796. El se opri fără sfială la Vidin, unde stăpînia atuncĭ, răsculat împotriva Sultanuluĭ, temutul Pazvantoglu, şi-l împăcă prin darul a treĭ scaune de lux, doĭ cînĭ de vînat, două puştĭ şi doĭ canarĭ. Iar cea d'intăiŭ şi cea de pe urmă corabie braşovenească pe 'Dunăre pluti în linişte maĭ departe şi-şĭ atinse scopul [1].

Cum se vede, Braşoveniĭ represintaŭ mult maĭ puţin, şi într'un principat şi în altul, decît Bîrsaniĭ, cari aveaŭ la păşune prin 1780 pănă la 500.000 de oĭ [2].

I.

† Cinstituluĭ ales întru vrednicie şi cu darul luĭ Dumn[e]zeŭ învrednicit Măriia Sa Hanăş Mancăşŭ, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ.

De la prea-puternicul şi a toate ţiitoriul Dumnezăŭ pohtim să dăruiască Măriеĭ Tal[e] viiaţă fericit[ă] şi bună sănătate, înpreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] fameliia Măriеĭ Tale.

Pricina scrisoreĭ cătră Măriia Ta nu iaste de alt, fără căt, tămplăndu-să a veni acest fecĭor al nostru, că eŭ nu putuĭ să viŭ, că avem căte ceva trebĭ, ce am trimes Măriеĭ Tal[e] ceĭ banĭ care mi i-aŭ dat Măriia Sa Vod[ă] pentru oile căte aŭ ertat, însă oĭ 600, care fac t[1] 45. De acĭasta avuĭ a scrie Măriеĭ Tal[e], şi mila luĭ D[umne]zăŭ să fie pururea cu Mă-

[1] Cf. locurile arătate în tablă din *Documentele Callimachi.*

[2] Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, III, Viena, 1782, pp. 446-7.

riia Ta ωτ χε [= de la Hristos], amin. Ghen[arie] 12, vlt. 7204 [1696].

Mic şi plecat şi de bine voitor şi gata spre slujbă în toat[ă] vreamea: Stan Braşovean[ul].

[V°:] Cinstituluĭ ales întru vrednicie şi cu darul luĭ Dumnezăŭ învrednicit, Măriia Sa Hanăş Mancăşĭ, marele judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ, Mărieĭ Sale cu plecăciune să s[ă] dea.

[Pecete brună cu cuvîntul: гань[1].]

2.

† Cinstitule ales întru vrednicia, de bună rud[ă], de H[risto]s iubit şi cu darul luĭ Dumn[e]zăŭ norocit, Măriia Sa Hanăş Mancăş, marel[e]-judeţ al cinstiteĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ. De la prea-putearnicul şi a toate ţiitoriul Dumn[e]zăŭ pohtim să dăruiască Mărieĭ Tale viiaţă fericit[ă] şi bună săn[ă]tatea împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] fameliia Măriei Tale.

Cu tămplarea venireĭ acestor duvalmĭ aicĭ, anume Nedelcu i Drag[o]mir, care aŭ venit dup[ă] Necula Hagiul, pentru un cal ce l-aŭ fost greşit de l-aŭ luat hagiul şi aŭ luat al luĭ acolo, de care lucru venind hagiul şi mărturisind cum că şi el aŭ fost cumpărat calul numaĭ de o săptămăn[ă], şi, fiind tot într'un păr, aŭ socotit că va fi acela, şi, fiind şi Bucur duvalmul de faţă, nicĭ el nu l-aŭ cunoscut. Decĭ venind hagiul până aicĭ la Bucureşti, şi venind duvalmiĭ ce scrie maĭ sus, cu cinstit[ă] cartea Măriei Tale, aŭ dat calul şi ş'aŭ luoat al luĭ. Ce de acĭasta facem ştire Măriei Tale cum că nu sănt alte meşteşugur[ĭ], numaĭ greşala amănduror, căcĭ n'au cunoscut nicĭ hagiul calul, necĭ duvalmul care au fost atuncea la caĭ. Cu atăta sfrăşind, mila luĭ Dumn[e]zăŭ să fie pururea Măriei Tale de ajutor. Iul[ie] 18 dni, vlt. 7204 [1696].

Al Măriei Tale maĭ micĭ slugĭ şi plecatu şi de bine voitor[ĭ]: Braşoveaniĭ din Bucureştĭ.

[V°:] † Cinstituluĭ ales întru vrednicie şi cu darul luĭ

[1] N° 654.

Dumn[e]zăŭ norocit Măriia Sa Haneş Mancăş, marele-judeţŭ al cinstiteĭ cetăţ a Braşovuluĭ, Mărieĭ Sal[e] cu plecăciun[e] să să dea[1].

[Pecete ruptă.]

3.

† Cinstituluĭ, alesuluĭ de Dumnezeŭ învrednicit şi noao bun priiaten şi vecin de aproape, Măriia Sa Domnul Anăş Mancaş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovul şi într'alte împrejurure, de la m[i]l[o]stivul şi a tot ţiitoriul Dumnezeu pohtim ca s[ă] dăruiască Măriiĭ Tale bună săn[ă]tate întru mulţĭ anĭ întru cinstit Scaunul Măriiĭ Tale, înpreună cu toată cinstită casa Măriei Tale. Întrebăndŭ Măriia Ta şi de a noastră săn[ă]tate, lăudat numele luĭ Dumnezeŭ, ne aflăm săn[ă]toş. Pricina aceştiĭ scrisorĭ nu iaste de altă, numaĭ cercetănd de bună săn[ă]tatea Măriiĭ Tale. Alta, am înţiles precum să fie adus jupănul Florea Şcheaul pe jupănul Pătru, care iaste cu gocĭmanul Gherghe Şcheaul, la Măriia Ta pentru prăv[ă]liile care sănt aicea pe moşiia sv[i]nteĭ mănăstirĭ, aicea, la Cămpul lungu, zicănd Florea înnaintia Mării Tal[e] precum că-l scoate Pătru şi [=pe] Florea den prăvălie. Veĭ şti Măriia Ta că nu-l scoate Pătru pe Florea den prăvălie, ce s'aŭ mutat tărgul, şi ş'aŭ prinsu jupănul Gherghe cu Pătru prăv[ă]lie lăngă jupănul Dumitru, şi aŭ dat bani de i-am dat noĭ acea prăvălie, de a noastră voe, că a noastră iaste şi moşiia şi prăvăliile, şi nu s'aŭ căzut să aducă Florea pe Pătru la judicată, că n'aŭ avut de ce. Pentru acĭasta facem ştire Măriiĭ Tale. Şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie de ajutor Măriiĭ Tale. Iul[ie] 21 d., l[t] 7207 [1699].

Al Mării Tale bun priiaten şi vecin de aproape:

Ieromonah Vasilie, igumen ot Dolgopol [=Cîmpulung].

[V°:] Cinstituluĭ, alesuluĭ Măriia Sa Domnul Anăş Mancăş, mar[e]le-judeţul al cinstiteĭ cetăţeĭ Braşovul, cu cinste să s ă] dea, la Braşov[2].

[1] No. 662.
[2] N° 676.

Anno 99, die 4 Aug[usti]. Des Igumen Schreiber auss Compelung. Wegen der Privelij des Vattaff Giergie Knecht.
[Pecete brună, cu: «Vasilie ermonah».]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.
† Bunuluĭ priiaten şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Echel Ghiorghe judeţul şi la alalt cinstit Sfat al cetăţiĭ Braşovul, sănătate şi tot binele poftim Dumneavoastră de la Dumnezeŭ. Cartea ce aţ trimis dumneavoastră, aŭ venit, şi, ce aţĭ scris, am înţeles, pentru un Braşovean Dumitru Albeţŭ, ce aŭ făcut unor oamenĭ de aĭ dumneavoastră la Cămpul lungu, am văzut, şi poftiţ dumneavoastră ca să aveţ răspunsŭ de la noĭ, iaste acest lucru cu ştirea şi porunca noastră, au nu iaste. De acĭasta, cum că sănt şi acolo la dumneavoastră, asupra oamenilorŭ, păsurĭ şi nevoĭ, ştim şi creadem, iar şi aicĭ la noĭ maĭ multe şi maĭ cumplite nevoĭ sănt, căt sănt foarte încărcaţ şi înpresuraţ oameniĭ cu păsurile. Pentru aceaia, de multele păsurĭ ce sănt, căţ sănt aicĭ în ţara noastră, şi striinĭ, şi de alte neamurĭ, orĭ de acolo, orĭ dentr'alte părţĭ, cum am zice şi Braşoveaniĭ, şi Chiproviceaniĭ, şi Armeaniĭ, şi Jidoviĭ, făr dajde nu pot fi, ce aceştea toţ aŭ fieştecare cu răfetul luĭ legăturĭ cu Vistiriia ţărăĭ, de să ştiŭ ce daŭ pe an. Care avănd şi Braşoveaniĭ osebită rumtoarea lor, cum am zis, pe căt s'aŭ legat cu Vistiriia, de-şĭ daŭ numaĭ legătura lor, aŭ de la noĭ şi poruncă ca acĭasta şi carte dată la măna lor, ca, orĭ-unde şi ver pe cine ar găsi cu marfă ca aceaia de a lor, braşoşovenească, văzăndu, pe toţĭ să-ĭ apuce, să-ĭ ajute la rumtoarea lor, cu ce le-ar fi putearea. Iar apoĭ, aŭ poruncă deregătoriĭ noştri, cariĭ umblă cu dăjdĭ, pre uniĭ ca aceia să nu-ĭ supere la nimicŭ. Ce dară, cum zicem dumneavoastră, că, avănd Braşoveaniĭ acea por ncă şi volnicie dată la măna lor, nu doar că Dumitru Albeţŭ den capul luĭ şi dentr'a luĭ obrăznicie aŭ făcut acĭasta, ce cu cartea noastră s'aŭ tinsu şi la aceĭ oamenĭ aĭ dumneavoastră. Care de acum înnainte, dupre

cum ne şi poftiţi, trăindu-ne Dumnezeŭ, când va fi la vreamea aceaia a bulciuluĭ, ne veţĭ aduce domneavoastră aminte, şi atunce poruncă ca aceaia vom fac[e] şi Braşoveanilor, şi degătorilor ce vor fi cu dăjdĭ, ca nimenĭ de oameniĭ dumneavoastră, căţĭ sănt Saşĭ, să nu se atingă, pentru a dumneanoastră vecinătate şi dragoste. Iar, de acĭastă dată, deaca s'aŭ întămplat aşa, n'avem ce fac[e], şi aşa veţĭ şti dumneavoastră, că Dumitru Albeţŭ, nu den capul luĭ aŭ făcut acĭasta, saŭ făr[ă] porunca noastră, ce, precum am zis maĭ sus, că cu cartea noastră i-aŭ apucat, iar de acum înnainte nu vor maĭ avea nicĭ-o supărare. Acĭasta acum, şi mila luĭ Dumn[e]zeu să fie cu dumn[ea]voastră.

Av[gust] 21 d., l' 7208 [1700].

De bine voitor d[u]mn[ea]voastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Echel Ghiorghe, marel[e]-judeţ, şi la tot Sfatul cetăţiĭ Braşovul, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

5.

† Cu săn[ă]tate şi cu plecăcĭune mă închin dumitale, jupăne Morcăse. Şi mulţămescŭ dumitale căce nu m'aĭ uitatu. Şi răvaşă ce mi aĭ trimis, mi aŭ venitŭ, şi, de mărsŭ în Ţara Nemŭţască, nu să ştiea cine va merge pănă la Bucureştĭ. Şi eŭ încă voĭ veni pănă la Braşovŭ, şi, cine să va găti să margă în sus, voĭ da dumitale ştire, şi veĭ şti dumŭneta că sintemŭ forŭte cu inima rè, că amŭ avut şi eŭ 2 sute de leĭ în sus, şi acumŭ eară am rămas în pagubă şi dator, şi nu mi aŭ ajunsŭ atăta inimă rè, ci aŭ venit 2 jupănese pentru ce amŭ rămas pa *(sic)* preotesa, şi m'aŭ băgat în gros, şi mi aŭ făcut mar[e] ruşine, păn mi aŭ făcut neguţători bine de mi aŭ strănŭsŭ leĭ 15, de emŭ dat, şi aŭ zis că aŭ zis Măriea Sa judeţul că, daca voĭ veni la Braşovŭ, mă va în-

[1] N° 378.

chide, şi mă rogu dumitale, ca unuĭ părinte, să-mĭ trimiţ[ă] un răspunsŭ, şi sărut cinstită măna Măriea Sale părinteluĭ, cinstituluĭ judeţu, cu plecăcĭune.

Că eu ţi-amŭ trimis dumitale 6 răvaşă, ca să ştiŭ de sănătate dumitale, şi dumnuneta nu mi aĭ trimis nicĭ-odat[ă] un răvaşŭ, fără acumu acestu răvaşŭ, şi forute m'am bucurat de sănătate dumitale. Şi mă rog să-mu trimiţŭ o carte, ca să ştiŭ, de la Braşovŭ, cine merge în susu. Aşa mă rog dumitale.

Al dumitale de bine voitorŭ şi plecat:

Eu Barbul Marcĭa.

C[u] [p]lecăcĭune mă închinu dumnitale.

[V°:] Cu sănătate să să dè aceiustă carŭte întru cinstită mănă dumisale jupănuluĭ Morucos Votŭnărŭ, să s[ă] dea.

[Pecete neagră cu coroană şi litera *C.*[1]]

6.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zeml. vlahiiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toată vreame de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreiaş Reitel, marel[e]-judeţ al cetăţiĭ Braşovul, sănătate pohtim dumital[e] de la Dumn[e]zeŭ. Cartea ce ne-aĭ trimis dumneata, aŭ venit, şi de sănătatea dumital[e] ne-au părut bine. Poclonul ce ne-aĭ trimis dumneata, ca de la un bun priiatin şi vecin, l-am priimit, şi mulţumim dumitale de osteneală. Pentru Şcheaiĭ Braşoveanĭ ce să hrănescu aicĭ în ţară, ne scriĭ dumn[e]ta, pohtindu-ne ca să-ĭ căutăm, să le fie maĭ pe uşor. De acĭasta, ce vom putea, iĭ vom căuta. Măcar că şi aicĭ la noĭ destul greale sănt, maĭ vărtos în anul acesta. Crez, mulţumim luĭ Dumn[e]zeŭ, că niscaĭ oştĭ n'au fost, iar alte păsurĭ ce avem, şi supărărĭ, ştie Dumnezeu că ne iaste maĭ cu greŭ decăt ar fi fost niscaĭ oştĭ. Ce numaĭ Dumnezeŭ, ca un putearnic, să facă milă, ca să maĭ răsuflăm den păsurile ce avemu; însă, pentru voia dumital[e], căt vom putea, tot iĭ vom maĭ uşura. Ne scriĭ dumneata şi pentru oameniĭ den Ţara Bărseĭ

[1] No. 595.

carii aŭ trecut dencoac[e], ca să poruncim, carii ar vrea să să întoarcă la pământul lor, să nu-ĭ oprească. De acĭasta noĭ şi maĭ denainte acea poruncă am dat, iar şi acum de iznoavă am poruncit ca să nu-ĭ supere, ce, care vor vrea să meargă, să-ĭ lase să treacă făr de nicĭ-o opreală. Acĭasta acum, de cĭastă dată, şi mila luĭ Dumnezeŭ să fie pururea cu dumneata. Fev[ruarie] 26 d., l[t] 7212 [1704].

† De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] Bunuluĭ nostru priiatin şi vecin de aproape, în toată vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănul Andreaş Reitel, marel[e] judeţ al cetăţiĭ Braşovul, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

7.

Cinstite şi de Du[mne]zăŭ alease, întru vreadnicie dumneata jupăne, al mieŭ patron şi de mult bine făcător.

Vreadnică cartea dumitale am luoat, din care înţelegănd buna şi 'ntreaga dum[itale] sănătate, am slăvit pre Împăratul milelor, mulţămind dragosteĭ şi bunătăţeĭ ce pururea către sluga dum[i]tal[e] aĭ arătat şi arăţĭ, cu cercetarea scrisoriĭ. Cărţile ce mi-eĭ trimis, care unde aŭ fost rănduite, le-am dat, şi cu gura, căt s'aŭ căzut, doară şi maĭ mult, am grăit. Pentru care ce să zic? Ceĭ ce iaŭ şi vor să ià, maĭ nainte, ce aŭ ştiut şi ce aŭ vrut către Măria Sa Vodă aŭ jăluit, zicănd precum oamenii de acĭĭ nu trec prin vamă, adecă pre drumul cel mare, pre unde iaste obiceiul ţăreĭ, ci umblă pre alte potecĭ, ocolind, iprocĭ, iprocĭ. Şi aşa şi Măria Sa, dupre jalba lor, le-aŭ porăncit să ià, iară nu atăt căt să întindu d[u]mnelor cum auz. Ci de acĭasta nu vă miraţ, căcĭ iaste poveaste mujicĭască, deac'aŭ ajunsŭ Ţiganul Craĭ, întăĭ au spănzurat pre tată-săŭ: aşa şi acel jupănul Dumitru Brăilă, ajungănd vameş, s'aŭ nevoit şi să nevoeşte să-ĭ rămăe obiceĭ bun în urmă, să-l poată nărodul ferici; numaĭ D[umne]zăŭ să dea viaţă prietinilor şi dumisale fărşit bun! Socotind cum nu desăvărşit nicĭ cu acel mijloc vor săvărşi. Dupre cum can ştiŭ că li s'aŭ zis de la oarecare prietin, şi aice mă ţeĭ

[1] N° 389.

prietin şi de bine voitor, ci, de vor fi înţeles, bine, de nu, iară, când D[o]mnul D[umne]zăŭ vă va limpezi şi prilej veţ avea, veţ trimite un om de cinste; şi, cu baniĭ ce maĭ d'innainte s'aŭ scos, am bonă nădeajde să să scoaţă şi aceaşte. Încă şi maĭ cu lesne, căci aceşt jupan Dumitru ne va zice că n'aŭ ştiut că face strămbătate: cărue văzăndu-ĭ Măria Sa Vodă fapta de faţa, nu va răbda. Numaĭ maĭ lăsaţ ceva să maĭ treacă, căcĭ Măriia Sa acum nu să află la Bucureşt[ĭ]. Şi acĭasta într'altă parte nu să poate căuta. Aşa mi să pare, şi aşa şi grăescŭ.

Iară, de baniĭ ce i-am fost luoat eŭ în trecuţiĭ anĭ, ce s'aŭ scos de la vameş, nu socotească cineva, precum ca să-ĭ cheltuescu în treaba mea îĭ ţiŭ, saŭ cu acest gănd am fost, să nu-ĭ daŭ: să nu dea D[umne]zăŭ cel sfănt aceia să fie în proastă mintea mea, precum nicĭ pănă acum aŭ fost, părundu-ni-să, de când D[umne]zăŭ te-aŭ dăruit cu deregătorie judeciiĭ, să nu fie venit nicĭ-un sărac pănă acum înnaintea dumitale, să să jeluiască precum l-am jefuit măcarŭ cu preţ de un ban. Nu numaĭ aciĭ, ci şi aicĭ aşa m'am nevoit, şi m'am nevoit şi mă voĭ nevoi, rugănd pre D[umne]zăŭ să mă păzească de acest fial de agonisit[ă]. Iară ceĭ ce aŭ fost lătrat cătră dumneta oarecănd, pentru care te-aĭ fost şi pornit a scrie dumneta la mine, las să latre cum aŭ fost învăţaţĭ; eŭ, cum zic, ce am luoat, sint gata: măcarŭ de arŭ scoate şi ceĭ ce s'aŭ luoat pănă acum, să fie maĭ mulţĭ! Şi iară zic: la aceale ce s'aŭ zis, nu mă uitŭ, ci tot acea slugă ce m'am ştiut că am fost, sint şi voĭ fi, şi pre cât mica m[è] putinţă îm va da, mă voĭ nevoi fiiştecuĭ cu dereptate şi 'n adevăr a sluji. Numaĭ nu-m porănciţ, şi aceia norocire voĭ avè-o, precum fapta va arăta. Acĭasta acĭasta dată săvărşind, mă răcomendeluescŭ dragostiĭ dumitale.

Sept[emvrie] 16 dni, lt. 7213 [1704].

Tot acel gata şi nemutat spre slujba dum[i]tal[e]:

David Corbea.

[V°:] Cinstituluĭ şi de D[umne]zăŭ alesuluĭ, dumneluĭ jupănuluĭ Răităr Andriiaş, marele-judeţ al cinstiteĭ cetăţ Braşovuluĭ şi a toateĭ Ţăriĭ Bărseĭ, cu cuvioasă cinste să să dea.

Anno 1705, d. Septembris, vom Czauss David, gibt dem Albetz ein Repriment wegen einiger Sachen.

[Pecete neagră, cu semne [1].]

8.

Io Costandin Voevod bjiŭ mlstiiŭ gspdrŭ zemle vlahiscoe.

† Bunuluĭ nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bin[e] voitoriŭ, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstitiĭ cetățĭ Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeŭ poftim dumital[e]. Pricina cărțiĭ cătră dumneata nu iaste alt[a], făr de căt facem știre dumital[e] că aicĭ, înnaintea noastră, făcu jalbă Gherghe vătaful de Brașoveanĭ cum că, avănd la prăvăliia luĭ den Bucureșt[i] o calfă ce-l chiema Dumitru, și fiindu acea prăvălie dată pe seaama luĭ an, la care prăvălie fiindu-să strănsu cătăva sumă de ban[ĭ] domneștĭ dup[ă] la răfeturĭ, pănă la 700, 800 de talere, și întămplăndu-să an boala cĭumeĭ acol[o] în Bucureșt[ĭ], pecum veț fi înțeles dumneavoastră, aŭ fost lăsat oameniĭ domneștĭ care strănsease baniĭ, în seama aceluĭ Dumitru calfa, ca să-ĭ păstreaze el, necutezăndu să-ĭ ià den prăvălie, pentru acea cumplită moarte. Decĭ, întămplăndu-să de aŭ murit și Dumitru calfa de ciumă, dup[ă] ce s'aŭ ostoiat moartea, aŭ fost mersu slugil[e] noastre care strănsease baniĭ, de aŭ luat aceĭ ban[i] den prăvălie și i-aŭ dus la Cămara noastră, fiind ban[ĭ] domneștĭ. Iar, cănd iaste acum, să scoală muma aceluĭ Dumitru calfa, fiind acol[o] în Brașov, de apucă pe Gherghe vătaful pentru aceĭ ban[ĭ], să-ĭ dea, zicăndu că aŭ fost aĭ fiiŭ-săŭ, și aŭ fost domneștĭ, șĭ așa pe'ntreg i să pune în spinare și să nevoiașt[e] ca să-l prade. De care lucru poftim pe dumneata, cu dreapt[ă] judecata dumital[e] să-l îndreptezĭ și să-l măntueșt[ĭ] de acea fămeae, să nu-ĭ fac[ă] supărare făr de cale, de vreame ce, pecum arătămu și dovedimu dumital[e] maĭ sus, că aceĭ ban[ĭ] n'aŭ fost aĭ fiiŭ-săŭ, ce aŭ fost domneștĭ, și iar Domniia i-aŭ luat, numaĭ doar căt au stătut în prăvăliia luĭ. Ce să-ĭ facĭ

[1] N° 688.

dumneata dreptate, ca să nu ni s[ă] maĭ jăluiască. Acĭasta, şí mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneata.

Iun[ie] 22 d., lt 7215 [1707].

De bine voitorul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

† [V°:] Bunuluĭ nostru priiaten şi vecin de aproape, în toat[ă] vreamea de bine voitor, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-judeţ al cinstitiĭ cetăţĭ Braşovul, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă [1].]

9.

Cinstituluĭ şi al nostru vechiuluĭ şi bun priiaten, dumnealuĭ jupănuluĭ Ghiorghe, marel[e]-judeţ al Braşovuluĭ, împreun[ă] cu tot cinstitul Sfatul dumneavoastră, de la Dumnezeŭ îndălungată viiaţ[ă], lină pace, întreagă săn[ă]tate rugăm ca pururea să auzim.

Cinstită scrisoarea dumneavoastră, ce ne-aaţ trimis, cu drag luăndu-o, am mulţumit luĭ Dumnezeŭ, slăvind numele Sfinţii Sale, ca unuĭ milostiv stăpăn, pentru a dumneavoastră bun[ă] şi fericită săn[ă]tate. Alalte căte dumneavoastră ne-aaţ scris, pentru păsurile săracilor de Şcheaĭ, oameniĭ dumneavoastră, toate bine le-aam înţeles. Care alt ce să zicem, fără căt rugăm pe m[i]lostivul Dumnezeŭ ca să aducă pe Măriia Sa Vodă săn[ă]tos, şi, căt vom putea, ş[i] ceaia ce ni să va treace, foarte vom sta ş[i] vom nevoi ca să li să facă dreptate, cum aŭ fost şi maĭ nainte, pe la strămoşiĭ noştri, măcarŭ că am scris ş[i] la dumnealuĭ taica Constandin [2] şi la alalţĭ aĭ noştri ca să stea ş[i] să nevoiască, căt să va putea să să facă. Care iară zic, vind Măriia Sa Vodă săn[ă]tos, ce vom putea, în tot felul vom nevoi, pentru dragostea dumneavoastră, ca pentru aĭ noştri buniĭ priiateniĭ şi de aproape veciniĭ, ş[i] pentru sărăciia bieţilor Şcheaĭ, ş[i] pentru altele ce ar maĭ fi, dupe cum şi eĭ însuş ştiŭ că, dupe'ncăt ne-aaŭ fost pen putinţă

[1] N° 395.
[2] Stolnicul.

ş[i] pen măna noastră, n'am lăsat a nu căuta. Aşa şi acum, cum zic, căt vom putea, pentru toate vom sili, ş[i] pentru vameş, ca să să facă obiceaiul cel vechĭ, care aŭ fost maĭ nainte, — măcarŭ că vameşilor le-am scris osebit o scrisoare a noastră, dentru care veţ înţeleage dumneavoastră că mult să vor maĭ scoboră de obiceaiul ce aŭ făcut dumnealor. Care noĭ iară mulţumim dumneavoastră pentru dragostea ce aţ arătat către noĭ ş[i] plocon[ul] ce ne-aaţ trimis, — nu atăta pentru plocon, încăt pentru dragoste ş[i] neuitare ce aţ arătat dumneavoastră către noĭ. Întru care ş[i] noĭ pohtim pe dumneavoastră, ca pe nişte aĭ noştri bunĭ şi vechĭ priiatenĭ şi de aproape vecinĭ, ca, ceaia ce ar fi pohta dumneavoastră şi ar fi pen putinţa noastră, ne faceţ dumneavoastră ştire, şi neapărat vom sluj[i] dumneavoastră cu dragă inimă. Şi iară, cine s'ar întămpla a veni într'acoace, tot ne scrieţ dumneavoastră, ca să ne bucurăm, lăudănd numele milostivuluĭ Dumnezeŭ pentru bun[ă] săn[ă]tatea dumneavoastră. Şi, cu acĭasta sfărşind puţina-ne scrisoare, rog pe Dumnezeŭ ca să afle pe dumneavoastră întru bun[ă] săn[ă]tate.

Sept[emvrie] 14 dni, l[t] 7216 [1707].

Tot al dumneavoastră pururea de bine voitor:

† Şerban Cantacuzino V[e]l Vor[nic].

[V°:] Cinstituluĭ şi al nostru vechiuluĭ şi bun priiaten, dumnealuĭ jupănul Ghiorghe, marele-judeţ al cetăţiĭ Braşovuluĭ, înpreună cu tot cinstitul Sfat al dumnealuĭ, cu cinste şi cu fericire şi cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu vulturul bicefal şi iniţialele: м. д. к. к[1].]

10.

Cinstite al nostru vechiŭ şi bun priiaten, dumneaata marejudeaţe, înpre[u]nă cu alt tot cinstitul Sfat al cinstitiĭ cetăţĭ a Braşovuluĭ, noaă de bine voitorĭ şi vecinĭ de aproape, de

[1] N° 694.

la Domnul Dumnezeŭ (Dumnezeŭ) a tot ţiitoriul, dumneavoastră sănătate şi alte fericite şi norocite sucţesurĭ rugămu şi pohtimu.

Cinstită scrisoarea d[u]m[n]eavoastră de la dumneaaluĭ credinciosul dumneaavoastră şi noaă bun priiaten, jupănul Ghiorghe Ţaco, cu căzută dragoste o'mu priimit-o. Dentru care de a dumneaavoastră bună şi întreag[ă] sănătate adevărănd, nu cu puţăn[ă] bucurie am, lăudat şi am slăvit pre Dumnezeŭ. Alalte căte dumneaavoastră ne scrieţĭ şi în carte aŭ cuprinsu, încă toate pre amăruntul bine am înţeles, atăta din cartea dumneaavoastră, căt maĭ pre largu şi de la dumneaaluĭ maĭ susul numit jupănul Ghiorghe Ţaco, pentru bieţiĭ de Şchiaĭ, carele s'ar hi hrănind aicĭ, pre locul ţărăĭ noastre, cum că nu să pot hrăni cu paace, precum hrisovul Mării Sale luĭ Vodă scrie, ce, maĭ mult de[n]tr'acea orănduială scoţăndu-ĭ, le fac mult val şi supărare; cum şi de vameşiĭ de la Cămpina, carele cu vama şi cu alte obiceaiurĭ ce n'aŭ fost nicĭ-odat[ă], acum aseamene îĭ adaogă şi-ĭ supără, iprocĭ. De toate aceastea să zic ale lor jalbe le-am adevărat, cum şi maĭ sus am zis. De care lucru foarte răŭ îm pare, cănd noĭ vomu şi am vrea al lor folos şi bine de obşte şi buna odihnă, ca să fie şi să trăiască, să să hrăneaască întru toate în paace şi în odihna lor, şi să nu să adaog[ă] obiceaiurĭ noaă, care n'aŭ fost. Pentru care şi gata am fost şi săntem în spre a dumneaavoastră pohtă a slujă. Numaĭ atăta foarte răŭ ni aŭ părut întămplăndu-mi-se de nu sănt acum şi eŭ la. Curte, ci sănt aicea în Bucureştĭ. De unde iar, să cu ceia ce pren mică putinţa mea aŭ fost, nu m'amu apărat a nu slujă, pentru acĭastă treaabă a dumneaavoastră, ci la maĭ marele, mie cinstit frate, dumneaaluĭ neaniĭ luĭ Costandin Stolnic[ul], fiind lăngă Măriia Sa, toate ale dumneaavoastră scrie. Aseamene le-aam dat dumneaaluĭ în ştire; carele nu mă îndoescu că dumneaaluĭ să va lenevi, aŭ va lăsa lucrul în slab, a nu slujă dumneaavoastră, ca unor adevăraţĭ bunĭ priiatenĭ şi aĭ noştri vechĭ de bine voitorĭ şi de aproape vecinĭ, căt să poată face ceale ce sănt de folos şi de binele bieţilor Şchiaĭ, şi altora aseamene. Şi iar şi de acuma înnainte în spre ceale ce vor fi

trebile dumneaavoastră într'acoace, şi care vețĭ cunoaşte că trec pren putința noastră, scriindu-ne dumneaavoastră, nimică nu ne vomu ap[ă]ra, ce cu ceaia ce ne va fi pren putință nemutațĭ şi neschimbațĭ în spre a dumneaavoastră slujbă ne vom afla. Şi, cu acĭasta de acĭastă dată sfărşănd, de iznoav[ă] rugăm ca mila luĭ Dumnezeŭ pururea cu dumneaavoastră să fie.

Sept[emvrie] 16 dni, lt. 7216 [1707].

Al dumneaavoastră vechiŭ de bine voitor şi gata a slujă:

Mihaĭ Cantacuzinò.

[V°:] Cinstiților şi vreadnicilor aĭ noştri bunĭ priiatenilor şi de aproape vecinilor vechĭ, dumneaaluĭ mareluĭ-județ şi alaltuĭ cinstit Stat a cinstitiĭ cetățĭ aĭ Braşovuluĭ, cu mult[ă] săn[ă]tate şi şi norocire să să dea[1].

[Pecetea neagră cunoscută.]

II.

Cinstiților şi de Dumnezeu iubitor[ĭ] şi aĭ noştriĭ bunĭ priiatenĭ şi de tot bin[e]le voitor[ĭ] şi vecin[ĭ] de aproap[e], dumneavoastră fălnogĭ a tot cinstitul Sfat al cinstite şi mareĭ cetăț Braşov[u]luĭ, săn[ă]taat[e] şi tot fer[i]citul bin[e] de la Dumnezeŭ poftim dumneavoastră ca să vă trimiț[ă] şi a v[ă] păzi supt mila Sfinții Sal[e] întru toat[ă] pofta dumneavoastră.

Cinstita a dumneavoastră carte, ce aț tremis către noĭ, ne-aŭ venit, şi cu lebov o am priimit, carea şi cetind-oo, şi întĭĭ de a dumneavoastră săn[ă]taat[e] auzind, ne-am bucurat. Altel[e], căte dumneavoastră ne scrieț, de toate pre rănd am înțeles. Pentru oameniĭ dumneavoastră braşoveanĭ, car[i] săntu de să hrănescu aicĭ în țară, ne scrieț dumneavoastră de ziceț cum că aŭ sărăcit şi s'aŭ şi înpuținat, că numaĭ 6 prav[ă]liĭ săntu, şi birul tot acelaş de'ntăĭ dau. De carea scriețĭ dumneavoastră ca să s[ă] maĭ scaz[ă], să poat[ă] birui şi eĭ. Dar eĭ dumneavoastră nu v[ă] spun că nu sănt numaĭ dumnealor

[1] N° 692.

aşa, de trag bir greŭ, ce şi sărac[i] de negoţător[i] cari sănt aicĭ aĭ noştri, să întrebaţ pe oameni dumneavoastră, cum aŭ rămas de săracĭ, şi maĭ nemen[ĭ] aŭ rămas dentru eĭ, şi căte nevoĭ trag, precum văd şi oa[me]neĭ dumneavoastră. Care trebue să creaz[ă] eĭ, că văd cu ochiĭ lor. Ce dup[ă] putinţ[a] lor tot să vor maĭ scădea, precum veţ înţeleag[e] dumneavoastră den cart[e] Mării Sal[e] luĭ Vod[ă]. Iar pentru văamă ce scrieţ dumneavoastră, cum că le-aŭ luat vaam[ă] de lăna şi de pieil[e] de la oil[e] lor, ce le-aŭ fostu murit, — aşa va fi. Numaĭ acum Măriia S[a] Vod[ă] va să pue un boiar la Cămpina, pentru jafuril[e] acestea ce fac uniĭ şi alţi, ca aceastea, să l[e] ià seaam[a]; ce de acum înnainte aşa socotim că nu să vor maĭ fac[e] aceastea jafur[ĭ], luîndu-l[e] seaama. Pe cin[e] ar pune Măriia S[a] acolo, iar şi noĭ, dup[ă] pofta dumneavoastră şi sărăciia lor, decĭ, căt vom putea, tot îĭ vom căuta. Acum Măriia S[a] Vod[ă] aşa zic[e] că va măna un om domnescu, denpreun[ă] şi cu un om al lor, pen toat[e] tărguril[e], ca să vaz[ă] şi acĭasta ce zic că vănd toţĭ marfă braşoveneaască, ca să l[e] dea porăncă ca acĭasta, să nu maĭ vănză de acum nainte de acestu fel de marfă, nicĭ să maĭ meargă cin[e]va să-ş scoaţ[ă] marfă braşovenească dintr'acolo, de spre dumneavoastră, încoac[e], — făr căt numaĭ Braşoveanii, oameni dumneavoastră. Şi, cu acĭasta acum sfărşănd, Dumnezeŭ să v[ă] păzească tot cu a Sfenţii Sal[e] măn[ă], întru fer[i]cit[ă] săn[ă]taat[e].

Sept[emvrie] 21 d., lt. 7216 [1707].

Al dumneavoastră bun priiaten şi gata spre slujbă şi de tot binel[e] voitor:

Asani V[e]l Căm[inar].

[V° :] † Cinstiţ[i]lor şi a tot Sfatul aĭ cinstiţ şi mariĭ cetăţ aĭ Braşovuluĭ şi noao bun preiaten şi de tot bin[e]le voitor şi bun vecin de aproap[e], dumnealor fălnogĭ, cu cinste şi cu multă săn[ă]taat[e] să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu iniţialele: N. N.[1]]

[1] N° 691.

12.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zemli vlah[i]scoe.

† La aĭ noştri cinstiţĭ şi de bine voitorĭ, de aproape vecinĭ, dumnealor judeţiĭ, dumnealor fălnogiĭ, părgariĭ şi alalte tot Sfatul al cinstiteĭ cetăţi Braşovul, sănătate şi tot binele pohtim dumneavoastră de la Dumnezeŭ. A dumneavoastră cinstită carte de la credincĭosul dumneavoastră dumnealuĭ jupănul Gheorghe Ţaco, cu dragoste o am luoat, şi, de săn[ă]tatea dumneavoastră înţelegănd, ne-aŭ părut bine. Alalte ce ne-aţ scris dumneavoastră, toate bine am înţeles. Pentru Şcheaiĭ de la cetatea dumneavoastră, cariĭ să hrănescu aicĭ în ţară, ne scrieţĭ dumneavoastră şi ne pohtiţi ca să-ĭ maĭ căutăm, de vreame ce aŭ slăbit foarte, şi mulţĭ s'aŭ şi scăpătat de tot, de aŭ ajunsu la lipsă. De acĭasta creadem că aşa va fi precum ne scrieţĭ dumneavoastră, că într'aceast[ă] vreme, nu numaĭ aceĭ ce sănt de ţara dumneavoastră aŭ ajunsu la slăbicĭune, ce şi ţara noastră, să creadeţĭ dumneavoastră, că foarte tare aŭ slăbit şi în multă neputinţă să află şi pămănteaniĭ noştri, că, de iaste şi ţara în pace de alte oştirĭ, iar poruncile şi cererile stăpănilor, cariĭ ne stăpănescu, sănt marĭ şi greale, căt s'aŭ îndoit şi s'aŭ întreit dările de cum era maĭ nainte, şi nu găndim să fie maĭ fost vre odată greŭ pămăntuluĭ acestuia ca acum. Însă noĭ pre Şcheaiĭ aceia tot i-am păzit, i-am căutat, că aicĭ în ţar[ă] la noĭ sănt şi altfeliŭ de breasle de oamenĭ striinĭ, şi toate breaslele s'aŭ maĭ adaos la dărĭ, iar eĭ den legătura lor ce aŭ fost maĭ denainte nu s'aŭ maĭ sporit, ce tot pe acea s'aŭ ţinut. Iar iat[ă] că şi acum, după pohta dumneavoastră, ce s'aŭ putut, tot s'aŭ maĭ uşurat, precum veţĭ înţeleage dumneavoastră de la credincĭosul dumneavoastră, jupănul Ghiorghe Ţaco. Iar pentru vameşiĭ de la Cămpina, ce ne-aţĭ scris dumneavoastră, încă am înţeles. Ce de acĭasta iat[ă] că am rănduit acum un boiar al nostru ispravnic la Cămpina, şi-ĭ vom porunci ca să ià seama pentru aceastea toate; ce să meargă şi Braşoveaniĭ de aceia, Şcheaĭ de aĭ dumneavoastră, acolo la Cămpina, să fie cu vameşiĭ de faţ[ă], înnaintea aceluĭ boiar, şi, de să va adevăra

că le au făcut vameşiĭ alte obiceaiurĭ noao, — ce vor fi luoat făr de cale, vor da; numaĭ ni să pare că şi Şcheaiĭ dumneavoastră să vor fi purtănd cam răŭ, că nu vor să umble pe drumul cel mare al vămiĭ, pe unde aŭ umblat şi maĭ nainte, ce fieştecare pe unde-ĭ voia, pe alte potecĭ ş'aŭ făcut drumul, de umblă, şi, vameşiĭ neputănd îngădui, eĭ apoĭ bagă iar vina vameşilor, de zic că le fac alte obiceaiurĭ; însă acel boiar, ce va afla dreptatea, va face şi va isprăvi. Şi iarăş, ce vor fi pohtele dumneavoastră cătră noĭ, nu ne vom apăra de ceale ce ne va fi pen putinţă. Şi, cu acĭasta sfărşind, mila luĭ Dumnezeŭ să fie cu dumneavoastră.

Sept[emvrie] 22 d., lt. 7216 [1707].

De bine voitoriŭ dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V°:] † Cinstiţilor şi aĭ noştrĭ de bine voitorĭ, dumnealor judeţilor, fălnogilor şi alalt tot Sfatul al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă[1].]

13.

† Cinstiţilor şi aleşilor cu vredniciia aĭ noştri bun[ĭ] priiatenĭ şi de aproape vecinĭ, dumneavoastră boiarĭ al mareluĭ Sfat al slăviteĭ cetăţ a Braşovuluĭ, de la Domnul D[u]mnezeŭ vă pohtim dumneavoastră bună săn[ă]tate cu viiaţă îndelungată şi cu tot binele. Cinstit[ă] scrisoarea dumneavoastră ce ne-aţĭ trimis cu dumnealuĭ jupănul Ţaco Gheorghie, ne aŭ venit, întru carea de a dumneavoastră bună săn[ă]tate înţelegănd, foarte ne-am bucurat. Pentru ce ne-aţ pohtit dumneavoastră, ca să grăim Mărieĭ Sal[e] Vod[ă], pentru aceĭ săracĭ de oamenĭ aĭ dumneavoastră, Şchiai, ca să facă Măriia Sa milă cu dănşiĭ pentru rumtoarea dăjdilor lor să-ĭ lase maĭ pe uşor, să poată trăi în ţara Mărieĭ Sale. De acĭasta veţ şti dumneavoastră că noĭ, după cum ne-aţ pohtit, bucuroşĭ am

[1] N° 410.

fost ca să grăim Măriei Sale, şi să silim să vă facem folos, şi şi am mersŭ de am grăit Măriei Sale foarte cu nevoinţă. Dară, ce aŭ răspunsŭ Măriia Sa, veţĭ înţeleage maĭ pe largu de la dumnealuĭ jupănul Ţaco Gheorghie. Ci aşa veţ şti dumneavoastră, că noĭ am silit pentru voia şi bun priiteşugul dumneavoastră, de am grăit Marieĭ Sale. Dară, deaca nu s'aŭ putut face acĭastă ispravă de la Măriia Sa, n'avem ce face. Acĭasta, şi mila luĭ D[u]mnezeŭ să fie cu dumneavoastră.

Sept[emvrie] 22 dni, 7217 [1708].

† Theodosie Mitropolitul, al Ugrovlahieĭ,
al dumneavoastră bun priiatin şi de aproape vecin.

[V°:] † Cinstiţilor şi aleşilor cu vredniciia, dumnealor boiarilor al mareluĭ Sfat al cetăţiĭ Braşovuluĭ, aĭ noştri bunĭ priiatenĭ, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea obişnuită[1].]

14.

Cinst[ituluĭ] şi al nostru bun priiaten, vecin de aproape, în toată vreamea dă bine voitoriu şi ca un patron, dumneata V[e]l Judeţ dăn cinstită cetate Braşovuluĭ, înpreună cu tot cinstitul tanacĭ al dumneavoastră, cu plec[ă]ciun[e] mă închin dumneavoastră.

Rog pre puternicul Dumnezeŭ ca să ţie şi să păzeaască pă dum[neavoastră] supt mila Sfinţii Sale şi întru fericită săn[ă]tate, înpreună cu tot cinstitul Sfatu. Cinstita scrisoare dum[itale] ce mi-aţĭ trimes, cu dragoste o am luat, şi, întăĭ dă dragoste sănătăţiĭ dumneavoastră înţelegănd, foarte m'am bucurat. Alalte ce ne scrieţĭ dum[neavoastră] am înţeles. Ne scrieţĭ dum[neavoastră] cum că aŭ venit oameni dum[neavoastră] care aveţĭ aicĭ supt stăpânirea dum[neavoastră], Şchiei, dă să jăluiră zicănd la tot cinst[itul] Sfat cum că ar fi venit Cărste Ţop dă ar fi făcut foaia la noĭ, dă toţĭ Braşoveniĭ căţĭ aŭ prăvăliĭ aicĭ în ţară, ca să aibă pace dă

[1] N° 693.

vama vinurilor şi dă altele. Iară aceĭ ce sănt lăcuitorĭ acolo, să-ş dea vama dăplin. Eŭ dă acĭasta nu ştiŭ nemica, dă Cărste Ţop, nicĭ în ochĭ nu l-am văzut dă este acuş o jumătate dă anŭ, nicĭ foiţă nu mi-aŭ dat; poate că va fi dat la alţiĭ. Şi, cum ziceţĭ dum[neavoastră] cum ca să s[ă] strice mila cea este făcută dă fericiţi Domnĭ, pentru doĭ-treĭ oamenĭ, dă acĭasta nu să va strica, că nu li să ascultă cuvintele lor, fără căt trebue şi dumnealor, pă către *(sic)* bucate fac păn viile lor, să şi le treacă cu pace, iară să nu cumpere bucatele altora, să zică că sănt dăn viile lor şi să le treacă păn vama domneaască, înşălănd vama, şi şi alţiĭ care n'au viĭ, încă cumpără vinurĭ streine şi le trec păn vamă, dă înşală şi zic că aŭ vie. Ce, dă acĭasta dac[ă] va înţelege Măriia Sa Vodă, li să va strica mila dă tot. Iară, căt pentru Sava Marcea, care ziceţĭ că i-am arătat foaia dă Braşovenĭ care aŭ prăvăliĭ aice, dă acĭasta aşa este, că foaie i-am arătat-o, iară, căt pentru Cărstea Ţop, dă zice că el mi o aŭ dat-o, răŭ zice; poate că l-aŭ dus fire luĭ pănă într'atăta a grăi. Ne maĭ scrieţĭ dum[neavoastră], dă nu ne va hi scris Cárstea Ţop aŭ alţiĭ. Dă acĭasta staŭ dă mă mir dă dum[neavoastră], că dumn[neavoastră] sănteţĭ înţelepţĭ, cu ce socoteaală aş putea eŭ să vă scriŭ dum[neavoastră] pă acela ce mi aŭ dat foaia, — care nicĭ nu să cade, nicĭ nu să cuvine. Eŭ poruncă am avut şi am scris la dumnealuĭ judeţul Dragot Gheorghie, şi am luat şi răspunsu, şi aşăzămănt s'au făcut pentru toţĭ Şchiei, atăta dă ceĭ dă acolò, căt şi ceĭ dă aice, carele aŭ viĭ aice pe pămăntul ţăriĭ, ca să-ş treaacă vinurile lor pă la care vamă le dă îndămănă. Iară, căt pentru burie, dă vor trece, să plăteaască ca toată ţara. Şi iată că voiŭ trimite foiţă, dă veţĭ vedea dumneavoastră carele căte buţĭ are la viile luĭ, şi încă la uniĭ s'aŭ pus şi maĭ multe, şi în tot chipul am silit pentru dragostea domneavoastră, ca să nu li să facă nicĭ-un obiceĭ, căt vor fi vămile în măna mea. Că acest lucru era încă an să s[ă] strice, numaĭ nu ştiŭ, înţeles-aţĭ dumneavoastră aŭ n'aţĭ înţeles că eŭ am stătut dă aŭ rămas; aşăjderea şi estimpu. Să dea Dumnezeŭ să petreceţĭ sfintele Paşte cu bine, cu săn[ă]tate şi cu veselie, şi să dea Dum-

nezeŭ să ajungeţĭ şi la anul şi la mulţĭ anĭ cu săn[ă]tate. Cu acĭasta sfărşănd, mila luĭ Dumnezeŭ să vă păzeaască pă dumnevostră cu bună săn[ă]tate.

Dăn Buc[u]reştĭ, lt. 7223 [1715], Mart 10 d.

Al dumneavostră bun priiatenu şi dă bine voitoriŭ,

gata spre slujbă:

Pantazi biv Vel Căp[i]t[an].

[Intercalat:]

Foiţă dă buţile ce s'ao aflat la viile Braşoveanilor anumea, Mart 5 d., 7235 [1727]

Drag Gheorghie, judeţ la Piteştĭ, buţĭ 8.
Tănasie zaraf la Piteştĭ, buţĭ 2.
Gocĭman Petco ot tam, buţĭ 2.
Bucur Fuşte ot tam, buţĭ 3.
Gheorghe Şneaal, buţĭ 10.
Gocĭman Petru Lacer, buţĭ 12.
Dumitru Cĭurcul, buţĭ 10.
Sava Marciĭ, buţĭ 10.
Costand[in] i Daan Lacer, buţĭ 17.
Dumitru i brat Petco Lacer, buţĭ 18.
Gheorghie Lebul în Vale Popi, buţĭ 5.
Manole cel bătrăn, buţĭ 5.
Ivan snă Stoica Inaşu, buţĭ 5.
Nelva al Opriĭ Floroiul, buţĭ 6.
Radul Precup Lacer, buţĭ 9.
Stan i Mihaĭ Lacer, buţĭ 5.
Stoica Manole, buţĭ 8.
Şandru la Orlea, buţĭ 3.
Pop Tudor, buţĭ 13.
Stanciul Şătrar, buţĭ 10.
Cărstea Ţap, buţĭ 12.
Văsiŭ Găureanul i Radul, buţĭ 8.
Văsiŭ Grid i brat ego Ion, buţĭ 7.
Ion Tomiţco, buţĭ 9.
Gheorghie Stoia, buţĭ 10.
Voico Criştov, buţĭ 5.
Toader, buţĭ 2.

Ivan Grec, buţĭ 2.
Radul Bulz, buţĭ 2.
Biserica Şchieilor, buţĭ 15.
Mogoş, buţĭ 2.

† Dintr'acestu noĭ am pus maĭ mult, şi cine aŭ făcut maĭ mult, să ne facă ştire: dă să va fi făcut maĭ mult, să avem ştirea.

[Adresa:] Cinstiţilor aĭ noştri bunĭ şi vechĭ priiatenĭ, în toată vremea dă bine voitorĭ, dumisale cinstitul judeţu dăn cetate Braşovuluĭ, înpreună cu tot cinst[itul] Sfat, cu cinste şi cu bună săn[ă]tate să s[ă] dea, la Braşov.

[Pecete neagră, cu coroană.]

[Foiţa are această adresă:] † Cinstituluĭ, al nostru bun şi vechiŭ priiaten, în toată vremea dă bine voitoriŭ şi ca' un patronu, dumisale mareluĭ-judeţŭ al cinstităĭ ceteţĭ Braşovuluĭ, şi la cinstitul Sfat, aĭ noştriĭ dă bine voitorĭ, cu cinste şi cu bună săn[ă]tate să s[ă] dea.

La *Corône* [acest cuvînt cu litere latine].

[Aceiaşĭ pecete[1].]

15.

Cinstituluĭ şi mie bun şi adevărat priiaten, dumneata jupăne Marcoş, procatorul al cinstituluĭ Sfatu al Braşovuluĭ, dă la Dumnezeŭ cel multu milostivu îţĭ poftescu multă şi fericit[ă] săn[ă]tate, înpreună cu toată familiia dumitale. Cu părlejul şi plecateĭ scrisorĭ aĭ meale nu-m[ĭ] iaste de altu făr decăt întăĭ ca să cercetez dă bună şi ferici[ă] săn[ă]tea dumitale. Al doilea, aicĭ am înţeles dăn neguţătorĭ, păcum că Pană s'aŭ fost gătindu ca să să ducă la partea turcĭască cu jupăn Nedelco, pă la Cămpina. Care Nedelco aŭ fost purces Mercurĭ, la Ghen[arie] 3 dni, şi i-aŭ lăsat cuvăntu şi pă un Ghiorghe Catană, care aŭ fost şi slugă la Mihalache Condoiane, ca să ducă şi pă Pană dup[ă] dănsul, dup[ă] cum şi dumitale îţĭ va spune acestu neguţătoru, care îţĭ va aduce cartea, că aŭ fost adevărat. La care eŭ mă rog dumitale, să fiĭ ostenitoru,

[1] N° 714.

ca să protăştăluieştĭ, dup[ă] cum ştiĭ obiceaiul cinstituluĭ Sfatu, ca să fie Pană oprit, până îşĭ va da Pană chezaşĭ bunĭ, ca, lipsindu el, Pană, să aibă chizaşiĭ să plătească t[1] o mie şi cu dobănda lor. Care are Pană să răspunză, dup[ă] cum şi cărţĭ s'aŭ găsit dup[ă] moartea frăţini-săŭ Mihalciĭ Condoiane, scrise păntru astă mie dă leĭ, care i-aŭ lăsat răposata maica lor fiicăĭ dumneaeĭ ceĭ maĭ micĭ, anume Chiraţa, iar arbănăşaşte îĭ zicu Ţana, fata luĭ Condoiano cea maĭ mică, care au căutat pe maica-sa căt aŭ zăcut pă aşternut, anĭ 6 p[o]l, şi, păntru multă căutare ce aŭ cunoscut, i-aŭ dăruit acele 2 zapise cu o mie dă leĭ, fiindu banĭ dreptĭ aĭ mă-siĭ, dă la părinţĭ dă zeastre, iar nu dă casă dă la bărbatul dumneaeĭ Condoiane, pecum va mărturisi şi soră-sa cea maĭ mare şi mulţĭ neguţătorĭ dă cinste, că iaste lucru adăvărat, iar eĭ, ca nişte fraţĭ fără doru şi netemătorĭ dă Dumnezeŭ, s'aŭ sculat cu silă turcĭască, şi aŭ luat zapisile acealea dă la sora lor cea maĭ mică, Ţana, şi aŭ apucat pă aceĭ neguţătorĭ dă i-aŭ închis, şi aŭ luat toţĭ baniĭ cu dobănda lor. Care soră-sa aŭ trimis aicĭ, la marele nostru derec[ă]toru, jalbă şi păntru zestrele cele maĭ multe, dă are să ia dă la frate-săŭ Mihalache şi Mihalcea, Condosieştiĭ, şi păntru Pană, frate-săŭ, păntru ce scriŭ maĭ sus. Ci, până va işi răspunsul, să vedem unde va porănci Măriia Sa să-ĭ scoaţă aceştĭ banĭ şi să caute dă dreptate, Pană să fi oprit şi el, şi toate scrisorile căte scriŭ păntru partea suroriĭ luĭ, Ţaniĭ, înpreună şi partea luĭ Pană dă argintu şi alte scule şi haine, ce aŭ avut Pană, lăsate la bolta jupănuluĭ Hristiĭ, fecĭorul Ceşmegiuluĭ, care cănta acĭĭ la bisearică. Care mi le aŭ mărturisit şi mie astă primăvară, la luna luĭ Aprilie, la 1727, cándu ştiĭ dumneata că am trecut la Bucureştĭ, şi săntu şi pănă acum tot la dă[n]sul. Şi maĭ protălueştĭ *(sic)* dumneata, iar mă rog, şi păntru un zapis dă t[1] o mie, care i-aŭ avut daţĭ Miha[l]cea frate-săŭ la jup[ănul] Dumitru Ghizdaveţu, cu dobăndă, iar aĭ surori-sa Ţaniĭ, dup[ă] cum i-aŭ mărturisit şi frate-săŭ Mihalache, la soră-sa Ţana. Care zapisu, maĭ în trecut[e] zile aŭ fost trimis Mihalcea pă un Costandin, care aŭ fost vameş la Ocna Moldoveĭ, la jupăn Dumitru, la Bucureştĭ, ca să-ĭ

dea banii, și, fiindu jup[ănul] Dumitru dus la Țarigradu, aŭ adus zapisul iar îndărătu la Mihalcea, precum iar acestu neguțătoru, anume jup[ănul] Damiian, îțĭ va spune și dumitale și la alte obraze dă cinste. Numaĭ mă rog să-l întrebĭ, și să le iaĭ în scris. Așijderea mă maĭ rog și păntru alte zapise și scule, ce aŭ avut frate-său Pană, să le dea toat[e] față și să se pue suptu peceate, să stea la cinstitul Sfat, aŭ la vre-un neguțătoru de cinste, unde aĭ socoti dumneata, iar nu la frate-său Pană, să le mănănce, că apoĭ n'are cu ce să plăteaască atăta sumă dă banĭ aĭ surori-sa. Și maĭ tare să sileștĭ dumneata păntru zapisul luĭ Ghizdavețu, să s[ă] găseaască, aŭ să-l mărturiseaască unde iaste dat, că să știĭ și acĭasta, că Nedelco m'aŭ dat bani acum la moarte. Care așa socotescu că vor fi dat acel zapis, la dănsul, să ià bani de la Dumitru Ghizdavețu. Ci, dă să va adevăra, să vedețĭ cățĭ banĭ le aŭ dat, să să ià în scris cu bune mărturiĭ, și să protășțăluițĭ la bolta luĭ Nedelco, să aducă zapisul și să-șĭ caute bani la cine i-aŭ dat, că apoĭ va umbla răŭ și va păgubi maĭ multu. Și așa să i să scrie, să nu zică că n'aŭ știut, și să s[ă] pue la protocolul cinstituluĭ Sfat, și, ce veĭ cheltui dumneata pentru acĭastă osteneaală ce te puiŭ, foarte cu mare mulțumită voĭ plăti. Și, dă nu te veĭ încreade dumneata, mă rog să te încredințeaze dumnealuĭ jupăn[u] Mogoș, priiatenul dumitale. Care cu multă să[nă]tate mă închin dumnealuĭ, rugăndu-l și pă dumnealuĭ, ca tot să fie dă ajutoru la ce ar fi bună socoteala dumnealuĭ, și asupra dreptățiĭ, atăta păntru această, care maĭ sus mă rog, atăta căt și păntru ticălusul dă jupăn Enache. Care mă rog să iaĭ și dă acíĭ mărturiĭ dup[ă] cum și eŭ am trimes, și iat[ă] că ș[i] mie îm[ĭ] mărturisiră că dăn gura Mihalciĭ aŭ auzit zicăndu, că el iaste un procatoru, numaĭ Pană frate-său iaste daugiŭ, pecum și la zapis îl arată. Ci sileaște dă-l punețĭ să răspunză și făr dă voe, că și mie mi-aŭ zis aicĭ sicritarul, daca i-am spus dă Mihalcea, să răspunză Pană, și să să sfărșască odată, — că poate să moară și ticălosul dă bătrăn, și va rămănea lucrul neisprăvit, și vor avea păcatu, și va rămănea judecata neisprăvită, și veĭ rămănea și dumneata păgubitu. Ce trebue dă

atăta vreame să să şi sfărşască, că să miră şi dă aicĭ, ce poat[e] fi atăta lungă judecată: cine aud, să miră; şi să va duce veastea şi pă la alte ţărĭ şi crăiĭ, dă lungime multă ce facu la un lucru bagdatelu, care o cumpanie neguţătorească o ar fi putut isprăvi în treĭ zile, iar cinstitul Sfat o ţinu treĭ lunĭ şi maĭ 4; care îşĭ sfărşăscu cineva şi cheltuiala, şi viiaţa, şi le s'aŭ urăt şi dă aicĭ tot scriindu-le. Care îm scrie jupăn Enache, să maĭ trimiţă poruncă, dar Măriia Sa îm zice că aŭ trimis dăstule poruncĭ. Care aicĭ aşteptă să le vie sfărşitul dá judecată, şi apoĭ atunce să le maĭ dea poruncă, iar pă Pană să pue să răspunză. Că dintr'un început tot el aŭ tras pă jupăn Enache la judecăţĭ, pecum ştiŭ şi or mărturisi maĭ marĭ şi micĭ. Şi alta, el iaste un *şeghinleghĭ*[1], nu poate ca să găseaască vre o pricină cu Mihalcea, să zică că ar avea vre-o iştanţie undeva; ce maĭ bine siliţĭ ca, pănă nu ar veni Mihalache, că el mi să pare ca să aibă vre un dres dă căndu aŭ fost la Becĭu, şi să nu răzvrăteaască judecata, şi să o rădice şi dă acíi, la altă parte. Ce numaĭ roagă-te şi dă domnul judeţul, şi le spune toat[e], şi să-şĭ facă acĭastă pomană cu acelu ticălosul de bătrăn. Şi n'aş socoti ca să facă altu bine maĭ mare pă acĭastă lume. Şi ştiŭ că-ĭ va fi dă multu ajutoru la viiaţa cea dă vecĭ, şi, făcăndu pomană ca să isprăvească la un felu, şi luîndu şi eŭ răspunsu, iar la dumneata şi la Măriia Sa voĭ năzui. Care cu plecăcĭune închinăndu-mă, sărut cinstit[ă] măna Măriiĭ Sale, şi la mine nu iaste încurcătură multă, numaĭ tărie să jure, ca să-m scoaţă aceĭ banĭ dă la Pană, şi va cunoaşte Măriia Sa omeniia şi mulţumita, înpreună şi dumneata. Numaĭ sileaşte dă toate căte mă rog, şi Pană să nu vă înşale să fugă, că el acel găndu aŭ pus adăvărat. Numaĭ făr dă chizaş bun, aŭ arestu să nu fie. Mă rog, ca să aibu cinstit răspunsul dum[i]tale dă toate cu ce ne ar veni maĭ curăndu, aŭ cu poşta, ca să ştiŭ încătro oĭ pleca, că dăn zi în zi îm iaste răspunsul, ca să-m iasă negreşit. Şi, să să nu dea Dumnezeŭ, iar, maĭ rămăindu jup[ănuluĭ] Enache Popa Alexe ceva, ca să maĭ dea

[1] Sărac.

luĭ pac[e], şi, dându-ĭ dreptatea, ca să-ĭ dea negoţul. Iar mă rog dumitale să protăştălueştĭ şi să opreştĭ şi acel negoţu tot pentru bani Ţanii, sora luĭ Pană Condoiane, care Dumnezeŭ aŭ miluitu şi aŭ vrut să-m fie mie soţie adevărată. Care cu multă plecăcĭune să roagă dumitale, puind şi peceatea la acĭastă scrisoare care scriŭ dum[i]tal[e], ca să fie maĭ adăvărat[ă] şi maĭ întărită şi încredinţat[ă] orĭunde o aĭ arăta dumneata. Şi, cu acĭasta sfârşind, iar pă putearnicul Dumnezeŭ rog să fie dumitale pururea păzitoru dă toate ceale reale, 1728, Ghen[arie] 10 dni.

Dă la Sibiĭ.

Al dumitale de bine voitoru şi încredinţat priiaten:

Radul Drogoĭ Găleşăscul, negŭţătorul dăn Craiova.

Ţana a luĭ Condoiane fată maĭ mică, dăcăt toţĭ fecĭorii şi fete a luĭ Condeiane.

[Pecete roşie, cu «K. S. K...[1]»]

Şi mă rog dumitale, jupăne Morcoş, că să-m scoţĭ pariia dă la cărţile Mihalciĭ, care s'au găsit, şi scriŭ păntru soră-sa Ţana şi păntru zapisul luĭ Ghizdaveţu, cu o mie dă t[1]: să apucaţĭ pă Pană, să-l puneţĭ la jurămăntu, că-l va mărturisi că el au mărturisit la bola luĭ că, ce va avea, nu va mărturisi la duhovnicu, numaĭ la Pană şi la Nedelco va mărturisi tot ce va avea el, adecă Mihalcia, şi Nedelco le aŭ dat şi banĭ. Ci mă tem, zapisul să nu fie la el.

16.

† Jupăne Nădelco. Săn[ă]tate-ţ pohtim de la Dumnezeŭ. Cu scrisoarea nu-ţ lungimu, făr cătŭ îţ facem ştire că aicea, înnaintea noastră aŭ mărturisit Pan[ă] fratele Mihalceĭ, dup[ă] ce aŭ vrut să-l pue la jurămăntŭ, pentru un zapis de leĭ o mie, că s[ă] află la măna dumitale, — ca s[ă] iaĭ bani de la jupănul Dumitru Ghisdaveţŭ, de la Bucureştĭ. Care pentru acestŭ zapis aŭ venit înnaintea noastră jup[ă]nul Radul Drogoĭ Goleşescu, cumnatul jupănuluĭ Mihalceĭ, cu cărţŭ de la Măriia Sa Ghenărariul, protoştoluind şi pohtindŭ ca s[ă] să pecetluiască bolta

[1] No. 718.

dumitale, păn veĭ aduce zapisul aicia în măna Sfatuluĭ şi să-ţu iaĭ baniĭ carele aĭ dat, tl. 100. De care noĭ nu ţ'am pohtit paguba ca s[ă]-ţŭ pecetŭluiască bolta. Ce iaat[ă] că-ţ scriemŭ, în cĭas ce veĭ luoa scrisoarea noastră, să cauţŭ cum maĭ curăndŭ să viĭ, să aducĭ zapisul, aŭ să-l trimiţ pă om de isprav[ă], să ni-l aduc[ă] aicea, să-ţŭ iaĭ baniĭ care i-aĭ datu împrumut, şi într'alt chip să nu facĭ, aŭ alte meşteşugurĭ, ca s[ă]-ţŭ pohteştĭ singur paguba. Că, ne ascultăndŭ de porănca ce-ţ facem şi nu veĭ aduce zapisul, bine să ştiĭ că-ţu va pecetlui şi bolta, şi veĭ avea şi altă nevoe şi pagub[ă] maĭ mare. Şi te fereaşte de gălcevĭ, nu le cumpăra singur cu banĭ, că şi Moarcăş procatorul ţ'aŭ zis ca s[ă] te fereştĭ, să nu iaĭ vre o scrisoare de ale Mihalceĭ şi n'aŭ băgat în sam[ă]. Care, de nu va veni zapisul păn —, bin[e] să ştiĭ că adevărat ţă s[ă] va pecetŭlui bolta. Şi, cătă pagub[ă] îţ va curge, nu veĭ maĭ avea dereptat[e] ca s[ă]-ţŭ cauţĭ dup[ă] dereptate ce s'aŭ căzutŭ. Şi i-am făcutŭ datoriia, şi te înştiinţăm. Care veĭ ţănea şi scrisoarea noastră pentru credinţarea. Şi făr de zăbavă să avem răspunsul înpreun[ă] cu zapisul. Şi într'altŭ chip să nu facĭ. Şi Dumnezăŭ să-ţĭ fie de ajutor. De la Braşov, 1728, Ghen[arie] 14 d[n]i.

[Concept [1].]

17.

† 1728, F[e]v[ruarie] — dni. Precum să s[ă] ştie că m'am tocmit eŭ Radul Lobonţu cu Ştefanŭ, fratele Nedelcul, ca s[ă] mă duc cu neşte cărţĭ cu poruncă de la cinstitul Sfat la jupăn Nedelcul Agi Hristia la Bucureştĭ: de-l voĭ găsiĭ la Bucureştĭ, ca s[ă]-ĭ daŭ cărţile, bin[e], iar, de nu, să mă duc pe la Zimnicia, şi, de-l voĭ găsi şi acolò, bin[e], iar, de nu, să găsescŭ un neguţător şi să trimiţ cărţil[e] la Alvantahor [2], si să şezu la Zemnicia păn va veni cărţĭ şi răspuns de la jupăn Nedelcul, şi făr răspunsŭ să nu viŭ. Iar, de s'ar înt[ăm]pla ca s[ă] triac[ă] vria[me] mult[ă] şi, nevenind nicĭ-un răspuns de la

[1] N° 722.
[2] Arvanitochori.

jupăn Nedelcul, să iaŭ carte de la vameş de acolo, şi să aduc răspunsŭ la cinstitul Sfat. Şi tocmala mi-aŭ fost zloţ 3 p[1], şi mi-aŭ dat acum zloţ 2, şi, viind eŭ aicia, să-mĭ dia şi ceialalţĭ. Iar, negăsindu-s[ă] neguţător de acolo, să trimiţ[ă] vameşiĭ om cu plat[ă] la jupăn Nedelcul, ca s[ă] aduc[ă] răspunsŭ. Şi, pentru maĭ mar[e] credinţă, mi-am pus i diagetul maĭ jos, ca s[ă] creaz[ă] în tot locul şi la fieştece judecat[ă]. Şi am scris eŭ Todoran cu dzisa dumnialor, şi săntŭ martor. Şi, neştiind eŭ, Radul Braşovianul, carte, m'am rugat la Todoran, de mi-aŭ scris cu voia mia [1].

18.

Cu acĭastă scrisoare a mea adeverez care sănt maĭ jos iscălit căcĭ, de vreame ce iaste din fire lucru moarte, şi nu iaste cu minune, precum gîndim oarecare, numaĭ iaste drept şi sfănt fieştecine, şi să-ş aducă aminte de moarte. Pentru acĭasta şi eŭ ticălosul că, de vreame ce nădăjduescŭ cu ajutoriul luĭ Dumnezeŭ ca să călătorescŭ în cale unde am socotit, mi am adus aminte de moarte, şi, vrănd ca să fac îndreptare la mine, că, de vreame ce sînt strein şi neavănd unde să mergŭ, am mersŭ la bisearică, adică la iubitoriul de Dumnezeŭ şi sfănt episcop, la al nostru moşneaş, chirie chir Misail [de Buzău], şi am însemnat ca, ce-m[ĭ] va rămănea aicĭ, că, de vreame pecum am zis şi maĭ sus, iaste călătoriia mea la loc departe, numaĭ, de mi să va întămpla moartea, îl las epitrop la mult-puţin ce-mĭ va rămînea aicĭ, ca la un doftor şi chivernisitor sufletelor şi trupurilor noastre. Carele însemnez pre anume ce-m rămăne: întăĭ, am marfă la Bucureştĭ de . . . sumă t[1] 3.700 şi, aicĭ iaste marfă t[1] 1000 şi 9 sute. Şi acĭastă marfă care iaste la Bucureştĭ, şi care iaste asupra luĭ Theodor, iaste socotită pecum aŭ fost cumpărată; carele iaste peste tot sumă 5.000 miĭ şi 600 sute ban[ĭ] sănătoş. Şi capete dintr'aciastă are parte fecĭorul luĭ Pogoianĭ t[1] 1000 şi 200, şi sînt datoriŭ la unchiŭ-mieŭ chir Nica t[1] 3.000 şi cinzecĭ, iar patru

[1] La n° 722.

miĭ şi cincĭ sute, ban[ĭ] aĭ mieĭ. Numaĭ las pe Ştefan fecĭorul la Bucureştĭ, ca să plătească luĭ chir Ion Log[o]f[ă]t, care iaste la Brăncoveanul, t[1] 500, dar pentru aceştĭ banĭ am lăsat marfa mea afară: mîrgăritar[e], mutcalurĭ 20 şi 6, mutcalul t[1] 10, şi o brăţare cu 40 de diiamanturĭ, de sumă t[1] 240. Cu aceştea voĭ plăti datoriia mea. Aşijdirea, am treĭ lăz cu haine şi cu argintur̆ĭ, carele las pecetluite şi încuiate, cărţĭ de sumă t[1] 210, la Lipsca şi la Vineţie, cumpărate. Iaste şi aicĭ, la Theodor, o ladă cu 2 dulăm[ĭ] şi cu patru conteşă mahut, toate nuao: dulămile mă ţin pe mine căte t[1] 25. Şi, de mi să va întîmpla moarte, pe altul nu-l las, numaĭ pe iubitoriul de D[umne]zeŭ sfăntul episcop, să facă cum va vrea. Numaĭ den a patra parte să dea suroru-mea o parte den hainele meale, şi luĭ Caloian, şi la altă parte, unde va vrea, că sînt multe. Cărţile şi alelalte toate las epitrop care am zis maĭ sus, şi, pecum îl va luminà Sfăntul D[u]hŭ, aşa să facă. Aşijderea, sînt 10 bucăţ, postav pentru datorie sfăntuluĭ episcop, care sînt toate de la Radul Munteanul; care am zis fecĭorilor ce sînt la boltă, şi acestea nu sînt ale meale, ci să le ià, cănd va fi voia părinteluĭ. Toţ copii care sînt la prăvălie, sînt cu simbrie şi cu răvăşalele meale, care adeverează fieştecăruia simbriia luĭ. Aceastea adeverez şi hotărăscŭ de bună voia mea. Iar, de să va scula cineva din rudeniile mele şi din priiatinĭ, să stea în potrivă la acialea care le-am făcut şi le-am hotărît eŭ, să aibă blestemul Domnuluĭ Nostru Isus H[risto]s şi al tuturor Sf[i]nţilor, căcĭ eŭ cu sudoarea mea am căştigat şi de la nimin[ĭ] nu mi aŭ rămas nimic, un ac, ci pecum am vrut, aşa am făcut. Iar, pentru bună adeverinţă, m'am iscălit, pecetluind cu pecetea mea, cum să veade. Fev[ruarie] 10 dni, 1734.

Adeverez şi mă făgăduescŭ.

[Neiscălit; copie.]

[V°:] Copie des Testamentes des Andra, welches er dem Bischoff aus Buszou gegeben: ist mir 1735, die 28 Augusti, übergeben worden [1].

[1] N° 725.

19.

Prea-cinstit şi de bun neam şi al nostru vecin de aproape, Măriia Ta Vel Judeţu, cu multă plecăciune şi cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale.

Prea-cinstită scrisoarea Măriei Tale cu Petre, trimisul Măriei Tale, cu plecăciune o am luat-o, şi, toate căte ne scriĭ Măriia Ta, am înţeles. Pentru pricina luĭ Necolae văt[avul] de Ţiganĭ, veĭ şti Măriia Ta că l-am adus de faţă aicĭ, fiind şi omul Mării Tale, şi l-am întrebat toat[e] cu amăruntul, şi, pentru acel zapis care l-aŭ făcut Necolae aciĭ cu Ştefan, dovedind în zapis că s'ar fi înpăcat unul cu alt[ul], şi, cine s'ar maĭ scula, să dea gloabă,—acel zapis când s'aŭ făcut, n'aŭ fost în ştirea Măriei Tale, ci numaĭ judiĭ aceia de Ţiganĭ, ţiind pă Nicolae la opreală, aŭ făcut zapisul, precum le-aŭ fost lor voia, după cum ne-am adevărat de la Necolae, aducănd şi mărturiĭ de faţă, fiind şi omul Măriei Tale. Că judiĭ aceia trebuia să facă acest fel de zapis, ca să nu să maĭ scole Nicolae, fiindcă l-aŭ prădat cu 37 de zloţĭ, pentru t[1] 10, care să oprise aĭ luĭ Ştefan, pentru pricina ca să aducă necovalna *(sic)*. De care lucru noĭ am scris atuncea cărţĭ la Măriile Voastre pentru dreptatea luĭ Nicolae, Şi, aducănd cărţile aciĭ un Petco, le-aŭ dat la judiĭ aceia, şi, ce le-aŭ făcut, nu ştim, că la Măriia Voastră nu le-aŭ dat, şi să cunoaşte că aŭ umblat tot pentr' ascunsu şi cu vicleşug, iar nu în ştirea Mărielor Voastre. Decĭ Nicolae, trecănd în ţară cu vreame, aŭ găsit pe acel Ştefan Log[ofătul], şi, fiind la Buc[u]reştĭ, aŭ mersu înnaintea dum[isale] Armaşuluĭ celuĭ Mare, şi s'aŭ judecat, şi l-aŭ dat judecata şi dreptatea ca să plătească, făcăndu-ĭ şi zapis la măna luĭ Necolae, de plată, tot acolea de faţă, după cum l-am văzut şi noĭ ş[i] omul dumitale. Iar, pentru prada care s'aŭ făcut luĭ Ştefan, nu s'aŭ făcut atuncĭ, ci pe urmă, fugăndu el cu o vară a luĭ, de aciĭ din Braşov, şi mergănd la Bucureşt[ĭ], vrănd să să cunune cu dănsa. [Pe margene: Aŭ maĭ luat Dumitru judele 2 tipsiĭ ale luĭ Nicolae, ci mă rog să le luaţ Măriia Ta, să să trimiţă.] Şi, aflănd dumnealuĭ Aga din păra Ţiganilor care sănt acolo, iar nu, cum zice Ştefan, că din păra luĭ Nicolae iĭ s'ar fi

întâmplat acea pradă, că pe acea vreame Nicolae nicĭ nu era în Bucureştĭ,—i-aŭ bătut şi le-aŭ luat acea gloabă, aflănd că este vară, şi nu dă pravila să o ià. După cum şi Măriia Voastră ştiţĭ că, vară fiind, nicĭ într'u[n] chip nu dă pravila să o ià, şi, aşa globindu-l, s'aŭ întorsu iarăşĭ acolea în Braşov, şi aŭ prepus pă Ion Stăngă, zicănd că pentru dănsul s'aŭ prădat. Ci la acĭastă răŭ zice, ca un mincinos, că el s'aŭ prădat pentru blestemăţiia luĭ, iar nu pentru Stăngă; ci, de voa *(sic)* fi la opreală acel Ion, nu este cu dreptate, Măriia Ta, ca să şază la opreală pă bună dreptate, cu prepunerea luĭ Ştefan, că s'ar fi prădat pentru dănsul, că el, cum zicem, s'aŭ prădat pentru blestemăţiia luĭ, iar nu pentru Ion, şi pentru faptele cele necuvioase care le-aŭ făcut, după cum te veĭ adevăra şi Măriia Ta. Acĭasta, şi iar rămănem

Aĭ Măriei Tale plecaţĭ şi gata spre slujbă:

Costea Vam[eşul], Gheorghea Vam[eşul].

[V°:] Prea-cinstituluĭ şi de bun neam Măriei Sale Vel Judeţu al cinstiteĭ cetăţĭ Braşovuluĭ, cu multă plecăciune să să dea, la Braşov.

[Pecete neagră, ruptă[1].]

---

[1] N° 729.

Anexe.

Fără legătură cu Brașovul, din întîmplare se păstrează în Archivele orașului două acte interne românești, pe care le daŭ aicĭ, la sfîrșit:

I.

Adec[ă] noĭ care maĭ jos ne vom isc[ăli], încredințăm cu zapisul nostru la măna jup[ănuluĭ] Diiculuĭ Moșoĭ precum să s[ă] știe că, avănd la unchiul nostrul Mihaĭ jud[e]țul Prisăcean[u] datorie cu zapis de aniĭ trecuțı, tl. 55, ban[ĭ] 40, adecă cinzăcĭ cincĭ, ban[ĭ] 40 tocma, și, nedăndu-ĭ ban[ĭ], aŭ stătutŭ multă vreame la mijloc, ș[i] întămplăndu-s[ă] de aŭ muritŭ toț aĭ meĭ, ș[i] apucăndu-ne pe noĭ nepoțiĭ cu jud[e]cată, ca să-ĭ arătăm de ale luĭ ce i-aŭ rămas, noĭ am arătatŭ partea luĭ de moșie din Prisaca, și, întrebăndu ne la jud[e]cată, la dumnealuĭ Banu Enacachie Hrisosculeos, i-am dat partea luĭ de moșie, de aŭ stăpănit-o mult[ă] vreame. Apoĭ ne-am înpăcĭnuitŭ de a noastră bun[ă] voe, de am dat capetele toate pe deplin. Dară, pentru dobăndă, ne-am așezat de i-am dat, locul de vie înfundată, unde are dumnealuĭ, la dealul Prisaca; care loc iaste măsurat în lungŭ stănj[enĭ] 60 și în latŭ stănj[enĭ] 45, dar, pentru stănj[enĭ] 20 lungul i latul 28, ce va avea cu Căloianu[1] egum[enul], de să va putea înpăca cu el, ș[i] aceĭ stănj[enĭ] să fie dup[ă] cum să va înpăca cu el, și de cătră noĭ să fie totŭ așa. Pentru aceaia i-am dat să aibă a ținea dumnealuĭ și copii dum[isale], nepoț de strenepoț căț D[umne]zeŭ va dărui, moșie în veac nestrămutată, să nu fim slobozĭ a ne maĭ scula. Și ne-aŭ dat zapisăle de datorie și cartea dum[isale]

[1] De la Călinŭ.

Ban[u] Enache. Pentru aceaia ne-am împăcat de a noastră bun[ă] voe. Şi, când s'aŭ făcut acestŭ zapis, fost-aŭ mulţĭ oamen[i] mar[i], care maĭ jos să vor is[căli]. Ş[i] noĭ, pentru maĭ adev[ă]rat[ă] credinţa. ne-am is[călit] maĭ jos, puindu-le şi degetul, în loc de peceate, ca să s[ă] creaz[ă].

Eŭ Costandin Pisăn (!).

Vasile sin Ion Prisăcean adev[e]rez.

Pop Costandin mart[or].

Eŭ Preda Gărleştean[u] mart[or].

... dasc[al] scris, martor.

2.

«Adec[ă] eŭ Parthenie ermona[h], eg[u]menul de la sf[ân]ta măn[ă]stire de aicĭ, den oraş den Buc[u]reştĭ, unde iaste hramul Sf[ân]ta Troiţă, înpreună cu tot săborul sf[i]ntiĭ mă-n[ă]stiri», arată luĭ «pan Costandin Cior[o]gărleanul, V[e]l Slugear», că, «fiindu dumnealuĭ Oprea V[e]l Şătrar, cu rânduiala haracĭ[u]luĭ, ispravnic şi strângător de baniĭ aceştea la toat[e] breaslel[e] ot sud El[hov], încă anţărtu, şi fiind Radul cu fraţ[ii] luĭ, Caloian, i Paraschiva, i Stan şi Mihăilă, fecĭ[o]riĭ luĭ Stan copilul, de la Terceaniĭ dupre Mostişte, la slujbă la sutaş, cu suma lor de bir ug[hĭ] 100, şi, eşindu-le lor birul de la Vistiirie ban[i] de haracĭ, şi neavându eĭ baniĭ atunce să ĭ dea, precum aŭ dat şi alţĭ sluj[i]torĭ, le-aŭ fostu pus Oprea V[e]l Şătrar zi dup[ă] zi, ca să-ş aducă eĭ baniĭ lor aicĭ la Vistiirie, şi, istovindu-s[ă] toate breslel[e] de baniĭ lor de haracĭ, iar Radul cu fraţiĭ luĭ, Caloian, şi Paraschiva, i Stan şi Mihăilă, fecĭ[o]riĭ luĭ Stan copilul, eĭ baniĭ ce le-aŭ făcut birul lor, n'aŭ avut să dea, şi, avându Oprea Şătrariul strânsoare de la Vistiire *(sic)*, pentru istovul acestor ban[i], aŭ fostu venit Oprea Şătrariul înpreună cu aceştĭ sluj[i]torĭ ce scriŭ maĭ sus, de aŭ zălojăt lat *(sic)* den partea lor de moşie, de acol[o] de la Tărceanĭ, stănjăn[i] 570, de priste tot hotarul, dereptu t[1] 165, şi cu aceştĭ ban[i] s'aŭ plătit eĭ de

[1] N° 747.

banii lor de haraci, și iar cu zi, de nu ne va da banii la zi, să fie aciastă moșie stăt[ă]toare; și de atunce păn acum aŭ trecut 2 ani.» Se vinde Ciorogîrleanuluĭ. «M[e]s[i]ța Fev[ruarie] 5 dni, vlt 7201 [1693].»

Marturĭ: Παρθένιος ἡγούμενος τοῦ Ῥάντουλα Βοηβόντα βεβαιόνω τὰ ἄνοθεν.

Șerban V[e]l Vistiar, mărturie.

Oprea V[e]l Șătrar, mart[ur].

† Radul Log[o]f[ă]t Greceanul, mărt[u]rie [1].

---

[1] N° 648.

TABLA NUMELOR GEOGRAFICE ȘI ISTORICE

C

D

E

F

G

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

Y

Z

TABLA DE LUCRURI

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

L

M

N

O

P

R

S

T

U

V

Z

ONOMASTIC

* Înseamnă nume întrebuinţate ca nume de familie.

D

E

F

G

H

I

J

L

M

N

O

P

R

S

LEXIC

N

O

P

R

S

T

Z

ERATA

A se ceti la p. 11, r. 6 de sus: «Dan al II-lea», în loc de: «Dan I-iŭ» La p. 13, r. 12 de sus: «monetă polonă *(fertones)*», în loc de: «monetă de aur bizantină». La p. 116, r. 19 de sus: «Mihnea Radu», în loc de: «Radu Mihnea». La p. 108, r. 3 de jos: «XVII-lea», în loc de: «XVI-lea». La p. 197, n. 5 de jos: «alt Radu», în loc de: «Radu». La p. 351, n 7, r. 2 de sus: «star[i]», în loc de: «star[ețul]».

TABLA CUPRINSULUĬ